Rječnički razvoj inojezičnih učenika hrvatskoga na početnome e-tečaju

Bošnjak, Marija

Doctoral thesis / Disertacija

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:334963

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Marija Bošnjak

RJEČNIČKI RAZVOJ INOJEZIČNIH UČENIKA HRVATSKOGA NA POČETNOME E-TEČAJU

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2022.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Marija Bošnjak

RJEČNIČKI RAZVOJ INOJEZIČNIH UČENIKA HRVATSKOGA NA POČETNOME E-TEČAJU

DOKTORSKI RAD

Mentor:

dr. sc. Zrinka Jelaska, red. prof.

Zagreb, 2022.

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Studies

Marija Bošnjak

LEXICAL DEVELOPMENT OF L2 CROATIAN LEARNERS AT BEGINNER'S E-COURSE

DOCTORAL DISSERTATION

Supervisor:

Prof. Zrinka Jelaska, PhD

Zagreb, 2022

Podatci o mentoru

Zrinka Jelaka redoviti je profesor u trajnomu zvanju Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje je bila prodekan za znanost i međunarodnu suradnju, a sada je voditeljica doktorskoga studija Glotodidaktika i Zagrebačke slavističke škole. Školovala se u Zagrebu, Njemačkoj i Sjedinjenim Amiričkim Državama. Voditeljica je Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture, Odjela za kulturu hrvatskoga književnoga jezika i Odjela za hrvatski kao ini jezik HFD-a. Predaje i na nekoliko drugih doktorskih studija. Poučavala je hrvatski kao ini jezik u Hrvatskoj i u inozemstvu: u SAD-u, Njemačkoj, Ukrajini i BiH.

Znanstvena su joj istraživanja usmjerena na hrvatski jezik u okviru nekoliko lingvističkih, psiholingvističkih i interdisciplinarnih područja: fonologija, morfologija, semantika (posebno sinonimi), rječnik boja, jezični razvoj od prijerodnoga razdoblja, ovladavanje inim jezikom (stranim, nasljednim, predačkim, srodnim, bliskosrodnim), višejezičnost, hrvatski biblijski prijevodi, jezično obrazovanje i procjenjivanje jezičnoga znanja.

Sama ili u suautorstvu objavila je više od dvadeset knjiga (uključujući gramatiku hrvatskoga na engleskome, fonološki udžbenik te velik broj rječnika) i više od dvjesto znanstvenih radova. Održala je oko sto i osamdeset izlaganja na znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu (od toga trinaest pozvanih), a bila je član dvadesetak organizacijskih odbora. Sudjelovala je u osam međunarodnih projekata i još četrnaest domaćih projekata, od toga je bila (su)voditeljicom njih šest. Sama ili sa suradnicima osnovala je međunarodne skupove HIDIS i Bibliana - hrvatski prijevodi Biblije, časopis LAHOR, Biblioteku KROATINI (KROATini i KroatINI) te Odjel za hrvatski kao ini jezik.

Podatci o mentoru na engleskome

Zrinka Jelaka, PhD, is a full profesor at the Department of Coratian Language and Literature at the Faculty of Humanities and Social Studies, University of Zagreb, where she was a vice-dean for science and international cooperation. She is the head of the doctoral study Glotodidactics; the Zagreb Slavistic School, the University School of Croatian Language and Culture (Unisoclac), the Department of Croatian Literary language at HFD (Croatian Philology Society) and the Department od Croatian as L2. She teaches at several other doctoral studies, and also thought Croatian as L2 in Croatia, USA, Germany, Ukraine, and B&H.

She teaches at several other doctoral studies. Her research interest are Croatian grammar, especially phonology, and Croatian as L2 (foreign, heritage, ancestral, related, closely related languages), plurilinguism, language education, language assessment, Croatian Bible translations and words for colors.

Among more than two hundred publications, she published Croatian grammar in English, co-authored the first book on Croatian as a foreign language, a few e-dictionaries for beginner's (Croatian-English, Croatian-French) and a school language Croatian-German dictionary. Alone or with colleagues she established conferences on Croatian as L2 (HIDIS) and Croatian Bible translations, linguistic journal LAHOR, publishing series KROATINI (KROATini and KroatINI) and Departmen of Croatian as L2 at the HFD.

Zahvale

Tijekom studija kroatistike stekla sam lingvistička znanja o hrvatskome kao materinskome jeziku i od tada počinje moja zainteresiranost za malo podrobnijim proučavanjem nekih morfoloških i leksičkih obilježja jezika jer su me te sastavnice oduvijek najviše zanimale. No unatoč zanimanju za malo znanstveniji pristup jeziku, nastava me više privlačila i ispunjavala, tako da sam u tome trenutku mislila da ću cijeli svoj radni vijek provesti predajući u nekoj osnovnoj školi.

Međutim, upisom izbornoga kolegija *Hrvatski kao strani jezik* čiji je nositelj bila profesorica Zrinka Jelaska, upoznala sam se i s novim spoznajama o hrvatskome kao inome jeziku i svime onime što on podrazumijeva u teorijskome i praktičnome smislu. Kao sastavni dio kolegija bilo je i hospitiranje u *Sveučilišnoj školi hrvatskoga jezika i kulture* Sveučilišta u Zagrebu čija je voditeljica, također, bila profesorica Jelaska. Osim što mi je sudjelovanje u Sveučilišnoj školi, prvo kao hospitantica pa onda kao predavačica, a sada i kao zamjenica voditeljice Škole, otvorilo potpuno nove poglede na jezik općenito, potaklo me i na proučavanje i promatranje hrvatskoga jezika iz jedne potpuno nove perspektive. Zahvaljujući tomu, tijekom zadnjih dvadesetak godina hrvatski kao ini postao je središte mojega zanimanja, kako u predavačkome, tako i u istraživačkome smislu, no oduvijek sam se opirala upisu poslijediplomskoga studija, štoviše, bila sam uvjerena da ga nikada neću upisati.

Ljubav prema jeziku oduvijek je bila prisutna, ali nakon već spomenutoga izbornoga kolegija, hrvatski kao ini prevagnuo je na svoju stranu, stoga se i moj diplomski rad pod neslužbenim mentoriranjem profesorice Jelaska, bavio temom iz perspektive inojezičnih učenika hrvatskoga. Dakle, hrvatski kao ini postao je središte mojega interesa, a cijelim me tim putem vodila i pratila profesorica Jelaska koja je godinama nesebično dijelila i prenosila svoja hvalevrijedna znanja i iskustva kako na mene, tako i na sve svoje suradnike. Stoga najprije želim zahvaliti svojoj mentorici profesorici Jelaska na svemu što mi je pružila tijekom ovih 25 godina poznanstva, kako na stručnome, tako i na privatnome planu. Uz riječ mentor u rječnicima bi trebala stajati odrednica da je to osoba koja svoje mentorče vodi kroz svijet novih spoznaja i nedoumica, koja nesebično daje svoje privatno i radno vrijeme, svoje znanje i iskustva kako bi zajedničkim snagama stigli do cilja, a to profesorica Jelaska doista jest. Stoga, Zrinka, HVALA Ti!

Željela bih zahvaliti i kolegici Ladi Kanajet Šimić iz Hrvatske matice iseljenika (HMI) s kojom kao suradnica Sveučilišne škole surađujem na projektima vezanim uz učenje

hrvatskoga jezika i kulture. Tako su na poziv tadašnje ravnateljice HMI-ja gospođe Danire Bilić i kolegice Lade, od ožujka 2008. započele opsežne pripreme za projekt koji kasnije dobiva naziv *Hrvatski internetski tečaj HIT-1*, koji se uspješno održava od ožujka 2011. godine, a bez kojega ne bi bilo ni ovoga istraživanja. Ne smijem zaboraviti spomenuti kolegice Lidiju Cvikić i Zrinku Kolaković koje su zajedno s profesoricom Jelaska i sa mnom činile mali, ali odabrani, stručni tim za osmišljavanje i izradu e-tečaja, a kasnije i za održavanje nastave. Kolegica Lidija bila je najspremnija i najodlučnija za ovaj novi pothvat, koji je iz tadašnje perspektive više izgledao kao neki znanstveno-fantastični projekt. Upravo zahvaljujući odlučnosti i entuzijazmu kolegice Lidije i profesorice Jelaska, i ja sam postala smjelija i uvjerenija da mi možemo odraditi jedan tako veliki i zahtjevan projekt. Štoviše, puno bih toga propustila i stručno i znanstveno, ali i osobno, da sam odlučila drugačije. Znali smo da je to velik izazov, ali smo uspjele, tako da su od 2011. do 2022. godine održana već 23 semestra, tečaj je pohađalo više od 260 polaznika, a među njima su i ispitanici ovoga istraživanja. Iako sam još veću motivaciju i porive za znanstvenim bavljenjem jezikom i istraživanjem usvajanja i poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika dobila sudjelujući na projektu HiT-1, još uvijek sam odolijevala upisu poslijediplomskoga studija. No jedna uobičajena kava s dragim kolegama i prijateljima Aidom Korajac i Igorom Markom Gligorićem bila je prijelomna i preko noći sam promijenila svoju odluku te odlučila upisati PDS Glotodidaktika, i nisam požalila. Stoga zahvaljujem spomenutim kolegama osim na ugodnom čavrljanju uz kavu i na poticaju za upis studija.

Naravno, toliko je kolega/prijatelja prošlo kroz moj život, posebno u Sveučilišnoj školi, a i na poslijediplomskome studiju, da ih ne mogu sve nabrojati, ali bih ovim putem željela zahvaliti svima njima jer su svi oni učinili moj predavački i stručni rad još bogatijim, zanimljivijim, privlačnijim i zabavnijim.

Zahvaljujem i svim svojim studentima kojima sam predavala tijekom ovih dvadesetak godina, a od kojih sam, također, puno toga naučila kako u osobnome tako i u profesionalnome životu, no posebna zahvala polaznicima e-tečaja HiT-1 koji su pristali biti dio ovoga istraživanja.

Ne manje važna zahvala ide mojoj obitelji i svim prijateljima koji su cijelo vrijeme bili tiha, ali najglasnija publika. Mislim da bih 400 stranica nekoga svojega budućega rada trebala i mogla posvetiti upravo svima njima.

HVALA!

Sažetak

Cilj je ovoga rada bio istražiti koje riječi i koje njihove oblike te njihov broj proizvode strani i nasljedni učenici početnoga e-tečaja hrvatskoga kao inoga jezika kako bi se vidjelo koje su razlike među tim dvjema skupinama. Također se željelo utvrditi je li pojedinačni jezični razvoj ispitanika sustavan.

Građu čine prijepisi snimljenih razgovora tijekom pojedinačne nastave uživo pomoću *Skypea* na e-tečaju hrvatskoga kao inoga jezika HiT-1, i to četiriju pojedinačnih razgovora s deset ispitanika (N=10), s pet nasljednih i s pet stranih učenika, što je ukupno 40 sati snimljenih razgovora. Snimljeni su drugoga, šestoga, desetoga i dvanaestoga tjedna tečaja kako bi se utvrdilo što se događa s jezičnom proizvodnjom učenika u svim vremenskim točkama mjerenja. Transkribirani su fonetski kako bi se sačuvale izgovorne razlike, posebno kod nasljednih učenika koji u svojemu govoru rabe standardne, ali i dijalektalne oblike.

Ispitanici su polaznici početnoga tromjesečnoga e-tečaja HiT-1 koji dolaze iz različitih zemalja svijeta i govore različite materinske i ine jezike. Budući da tečaj pohađaju osobe različitoga spola i dobi, u istraživanju su sudjelovali učenici muškoga (N=6) i ženskoga (N=4) spola u rasponu od 19 do 62 godine.

Najprije je analizirana jezična proizvodnja svakoga učenika pojedinačno, potom su uspoređivani rezultati učenika unutar samih skupina, a onda su međusobno uspoređivane skupine stranih i nasljednih učenika.

Iz prijepisa su najprije izdvojene natuknice, njima su pripisane sve proizvedenice (svi padežni i glagolski oblici koje je proizveo svaki od učenika). Popisani su točni i netočni oblici koji su podijeljeni u tri skupine: krivi oblici (postojeći hrvatski oblici upotrijebljeni u krivome kontekstu, npr. *živim u Pulu* umj. *živim u Puli* ili *nismo pospremala* umj. *nismo pospremali*), nepostojeći oblici (npr. *ponejelak* umj. *ponedjeljak, nijest* umj. *nije*) te dijalektalni oblici (pojavljuju se u hrvatskim dijalektima, npr. *oću* umj. *hoću*, *poso* umj. *posao*, *volu* umj. *vole*). Proizvedene su natuknice kategorizirane, podijeljene po vrstama riječi te prebrojane kako bi se vidjelo povećava li se njihov broj tijekom tečaja i je li to povećanje sustavno kod svakoga učenika i skupine.

Potom su analizirane sve zabilježene proizvedenice kako bi se istražila morfološka raznolikost u proizvodnji svakoga učenika ponaosob te kako bi se vidjelo što se događa u morfološkome razvoju svakoga učenika pojedinačno, potom su se usporedili učenici unutar

svake skupine, a na kraju su se usporedile sličnosti i razlike među skupinama stranih i nasljednih učenika.

Usporedbom dobivenih rezultata pokazalo se da svi učenici do kraja tečaja proizvode veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica u odnosu na početak; da kod većine učenika povećanje proizvodnje riječi nije sustavno, tj. njihova je proizvodnja u pojedinim točkama mjerenja promjenjiva. Izravno poučavani oblici (nominativ, akuzativ, lokativ imenica; nominativ pridjeva te osobnih i posvojnih zamjenica; prezent i perfekt glagola) češći su u govornoj proizvodnji svih učenika od oblika na koje se programom nije sustavno usmjeravalo, a također su kod svih učenika znatno zastupljeniji padežni i glagolski oblici u jednini nego u množini. Sukladno očekivanjima pokazalo se da nasljedni učenici proizvode više hrvatskih natuknica i proizvedenica od stranih te da im je morfološka raslojenost veća i raznovrsnija uslijed veće izloženosti hrvatskomu tijekom usvajanja, no ta se razlika smanjila na kraju tečaja u odnosu na početak. Pokazalo se da su strani učenici točniji od nasljednih u proizvodnji imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih oblika. Budući da pojedinčeva svojstva uvelike utječu na jezičnu proizvodnju učenika u ovladavanju inim jezikom, istraživanje je pokazalo da pojedini strani i nasljedni učenici e-tečaja HiT-1 pokazuju neka netipična obilježja u jezičnome razvoju s obzirom na skupinu kojoj pripadaju.

Ključne riječi: *početni e-tečaj hrvatskoga, govorna proizvodnja, strani i nasljedni učenici, natuknice, proizvedenice, poučavani oblici, jednina i množina sklonjivih i sprezivih riječi, (ne)točni oblici, morfološka raznolikost*

Summary

The aim of this thesis is to describe and analyse morphological aspects in spoken production of Croatian as a second and foreign language (L2) learners during the three month beginners' online course, as well as find differences between foreign and heritage language learners. Although the teaching and learning environment of the course in which the research was conducted was largely the same for all learners (the same content provided for independent work, the same frequency of individual one-to-one live sessions with teacher, all students based abroad), in line with all previous scientific knowledge it was assumed that a) individual language development of foreign and heritage language learners would display certain differences in language production and b) that language development would be distinctive for each individual, allowing learners to exhibit features not typical for the group they belong to.

Subjects are ten students (N=10), five of which are foreign and other five heritage language learners, aged 19-62, six males and four females. None of the heritage learners had learned Croatian language in institutional setting before. The research material consists of conversations with teachers recorded in 2016 and 2018 during one-to-one live sessions, with four points of observation (the second, sixth, tenth and twelfth week of the online course). All conversations were phonetically transcribed in order to preserve differences in pronunciation, especially with heritage language learners using standard as well as dialect forms. Transcribing one conversation of 45 to 54 minutes took on average five to six hours. Conversations were conducted in Croatian and English as a common language. Every sound, word and sentence, even laughter, were transcribed in order to provide better understanding of the context, use and accuracy of grammatical forms, hence these transcripts can serve as data for future research, especially for analysing teacher's talk. During the total of 40 hours of conversations, each student has produced 300 to 500 shorter or longer utterances in Croatian, which is considered sufficient and reliable output for linguistic analysis.

From the transcripts, first lemmas were extracted, each with all *word produces* (Cro. *proizvedenice*), i.e. related Case and verb forms produced by each of the students, including correct and incorrect forms. Incorrect forms were divided in three groups: existing Croatian forms used in wrong context (for example: *živim u Pulu* instead of *živim u Puli* or *nismo pospremala* instead of *nismo pospremali*), non-existing forms (for example: *ponejelak* instead of *ponedjeljak*, *nijest* instead of *nije*) and dialect forms (occurring in Croatian dialects, for

example: *oću* instead of *hoću, poso* instead of *posao*, *volu* instead of *vole*). Next, the produced lemmas were categorized according to number and parts of speech in order to establish whether the number was increasing during the course and whether the eventual increase was systematic for each student and for both groups. Representation of all parts of speech in the relation to total language production was also analysed for foreign and heritage language learners. Word produces were attached to related lemmas to explore the morphological diversity produced by each student and to examine the morphological development of each student individually. Each student was compared to fellow learners within their group and finally differences and similarities between groups of foreign and heritage language learners were described.

Since spoken production of non-native Croatian speakers is not sufficiently examined or described nor analysed and there is hardly any research of morphologic and lexical differences in language development of CL2 foreign and heritage language learners, the results of this research cannot be fully compared with existing findings. However, based on general knowledge on L2 development and on existing findings on morphologic aspects in L1 (first/mother language) and L2 (foreign/second language) texts of Croatian language, seven hypotheses were formulated which proved almost entirely correct.

H1: It was assumed that both foreign and heritage language learners would be able to produce a greater number of Croatian lemmas and word produces at the end of the course than at its beginning, but that increase in number would not be systematic for all learners.

Both groups have produced more Croatian lemmas and word produces at the end of the course compared to its beginning but the recorded increase was not systematic – foreign language learners have produced more word produces in the second than in the third conversation while heritage language learners have produced less in the second conversation than in the third, proving the accuracy of the hypothesis.

H2: It was assumed that the order of the parts of speech represented in spoken production would be similar with both groups of learners.

The research supported the second hypothesis as well, showing prevalence of nouns, followed by verbs and adverbs with both groups. Next in line are adjectives and pronouns, whereas prepositions, conjunctions, particles and interjections are least represented in both groups. The single difference was established between the two groups consists in the fact that with foreign language learners particles are more represented than conjunctions and interjections which have

the same share, while with heritage language learners conjunctions are more represented than interjections and particles.

H3: It was assumed that the directly taught word forms would be more represented than the forms that were not subject of explicit instruction, while production of other forms would remain sporadic and depend on individual learners input and exposure, particularly with heritage language learners.

Both groups have indeed produced directly instructed Case forms of nouns (foreign 90%, heritage language learners around 85%). With foreign language learners the nominative Case ranked highest (40%) followed by accusative Case (36%), while with heritage language learners accusative Case (37%) was more frequent than nominative Case (35%). The share of locative Case use was at the same level for both groups.

Both groups displayed considerably higher rate of adjective produces in nominative Case in relation to other Case forms (68% vs 35%). Accusative Case is second (30% vs 35%) with locative Case at the third place. Among the pronouns produces in both groups the most represented is the nominative Case (81% vs 65%), followed by the accusative and then the dative Case (with 31 word produces in heritage language learners group).

Results for verb production indicate that the present tense is the most represented in both groups (77% vs 67%), followed by perfect (9% vs 12%). Share of imperative use is equal for both groups, while the future tense is more represented with heritage language learners. Use of conditional tense is recorded only with heritage language learners. These data are in line with research outcomes for Croatian as L1 that showed that frequency of use for Case forms depends on parts of speech. Consequently, the research findings proved the third hypothesis correct, since in production of inflected parts of speech the forms the course was focused on are more represented than other forms.

H4: It was assumed that noun, adjective, pronoun and verb produces would be considerably more represented in the singular than in the plural form, in all Case forms and verb forms, both on individual level and in total.

For nouns, around 80% of word produces was in the singular form (81% vs 79%). With adjectives, share of singular forms lies at 81% (79% vs 82%) and with pronouns at 79% (81% vs 76%), indicating that the proportion remains at a similar level for all declinable word classes. With verbs, the research recorded around 72% of singular forms (70% vs 74%), slightly less

than declinable word classes. Therefore, the fourth hypothesis was proved correct, since among all word produces singular was considerably more represented than plural.

H5: It was assumed that foreign language learners would produce less and be more accurate in inflected forms than heritage language learners who were expected to produce more output and more errors.

The hypothesis was supported. Share of incorrect forms in relation to overall production of all word produces is significantly lower for foreign language learners (12% vs 18%). The difference in representation of incorrect forms between the two groups was most pronounced in verb production (11% vs 20%).

H6: It was assumed that, as the course progressed, the initial difference in morphological word variety between foreign and heritage language learners will decline. At the end of the course the language production of all subjects would include more morphologically variety (correct or not) than at the beginning, with foreign language learners displaying higher rate of increase.

Since foreign language learners have only just started learning and heritage language learners have been exposed to it, it was expected that at the beginning of the course foreign language learners would mostly produce directly taught forms, while heritage language learners would use Case and verb forms that were not directly taught more frequently than foreign language learners. However, in time, and especially at the end of the course, it was expected that the difference would decline and foreign language learners would produce the forms the course was focused on but also other forms that did not occur at the beginning of the course.

Taking into account all word produces, the differences between the two groups decreased significantly (107% vs 68%) due to the fact that foreign language learners showed twice the rate of increase than that recorded in the heritage language learners group (62% vs 32%). Similar results were recorded for other parts of speech – nouns, adjectives and verbs, with the exception of pronouns where the difference was increased. The sixth hypothesis therefore was proved partially correct, supporting the claims on total production and production of nouns, adjectives and verbs but not of pronouns.

H7: It was assumed that among foreign and heritage language learners there would be some respondents who would display deviations in L2 acquisition in relation to the group they belong to.

Since numerous studies have shown that L2 acquisition process depends on various features of individual learners, it was expected that some of subjects among foreign and heritage language learners would not exhibit typical features the group they belong to, i.e. that spoken production of some foreign language learners would resemble the spoken output of some heritage language learners and vice versa.

Three subjects showed characteristics not typical for the group they belong to. The only false beginner among foreign language learners was very different than the group he belongs to in category of morphological word variety while exhibiting more diversity than some of the heritage language learners in other categories. According to the number of produced lemmas and word produces as well as incorrect forms, he resembled some heritage language learners rather than his fellow foreign learners. Two of the heritage language learners showed more resemblance to the mentioned foreign language learner than some members of their group. Additionally, one of them was the only heritage language learner who achieved level of A1.1 at the final spoken examination, just like all foreign language learners but not heritage language learners.

This research provided different insights in L2 development in learners of morphologically more developed languages like Croatian and exposed similarities and differences between foreign and heritage language learners. The results show that L2 learners at the beginners' level during the three month course can produce much larger number of lemmas and word produces, on average 1,5 per lemma. The most represented forms are nouns, then verbs and adverbs followed by adjectives and pronouns, with other parts of speech barely represented. Occurrence of parts of speech and their order in Croatian as an L2 showed that frequency of use for Case forms depends on the parts of speech and that in spoken production singular forms considerably outnumber plural forms (around four fifths of output). Teaching plays an important role in L2 acquisition, given that learners, for the most part, produced Case forms of nouns the course was focused on (around four fifths of output). All learners make errors in production of target forms, mostly replacing them with other forms (more than two thirds of incorrect forms), non-existent or unique forms (one fifth). Therefore, the spoken production of learners should include all word produces, i.e. produced forms because the incorrect forms serve as indicator of their development.

Beside insights provided by the research questions, during the analysis of Case and verb forms it proved necessary to introduce a new theoretical term, called *word produces*, which

encompasses all that a learner produces in an attempt to produce a certain Case or verb form, including both correct and incorrect forms. Word produces is a hyperonym to all produced correct and incorrect forms, dialect and non-existent forms as hyponymes.

The doctoral thesis opens new possibilities for further research, including research of every individual category frequence of incorrect singular forms in relation to plural, frequence of incorrect forms in individual Case and verb forms etc., frequency ratio of certain lemmas and entire frequency dictionary. Since there has been no systematic research on teacher's talk at the beginners' Croatian course, the transcripts containing teacher's utterances during sessions offer a possibility to explore what happens in her/his spoken production during live teaching session, establish similarities and differences in interaction with foreign and heritage language learners and compare features of teacher's talk with that used in interaction with L1 learners. Apart from research into linguistic development, the transcripts from this research can provide basis for exploration of some glottodidactic questions – how the application of information-communication technologies in teaching Croatian as a second language affects various aspects of language teaching, how the changed of roles of teacher and learners in that setting require alterations and additions of glottodidactic and methodological principles and set new paradigms in teaching process.

Key words: *beginners' online course, spoken production, foreign and heritage language learners, lemmas, word produces (Croatian proizvedenice), Case and verb forms, singular and plural forms, (in)correct forms, morphological word variety*

Sadržaj

0. UVOD ... 1
1. NAZIVI I POJMOVI ... 2
1.1. Ini kao nadređenica za strani, drugi, nasljedni itd. ... 2
1.2. Ovladavanje, usvajanje i učenje ... 4
1.3. Ovladavanje jezikom i jezični razvoj ... 5
1.3. Jezični unos ... 7
1.5. Odstupanja u proizvodnji inojezičnih učenika ... 10
1.5.1. Kontrastivna analiza ... 11
1.5.2. Analiza pogrješaka ... 11
1.5.3. Međujezik ... 12
1.5.4. Netočnosti u ovladavanju jezikom ... 12
1.5.4.1. Vrste odstupanja ... 13
1.6. Govorna proizvodnja prema ZEROJ-u ... 14
1.6.1. Razine ovladanosti hrvatskim kao inim jezikom ... 16
1.7. Vrste učenika ... 17
1.7.1. Strani učenici ... 17
1.7.2. Nasljedni učenici ... 18
1.8. Ovladavanje rječnikom i njegov razvoj u inome jeziku ... 19
1.8.1. Riječi i njihovi oblici ... 23
1.9. Korpusi hrvatskoga jezika ... 26
1.10. Čimbenici u ovladavanju jezikom ... 28
1.10.1. Jezični čimbenici ... 29
1.10.2. Društveni čimbenici ... 30
1.10.3. Pojedinčeva obilježja ... 30
1.10.4. Afektivni čimbenici ... 32
1.10.5. Nastavni čimbenici ... 34
1.10.5.1. Vrijeme održavanja nastave ... 34
1.10.5.2. Skupna i pojedinačna nastava ... 35
1.10.5.3. Jezična e-nastava ... 36
1.10.5.4. Učenikove uloge ... 39
1.10.5.5. Nastavnikove uloge ... 40
2. ISTRAŽIVANJE HRVATSKOGA LEKSIKA I MORFOLOGIJE ... 46

2.1. Ovladavanje rječnikom inojezičnoga hrvatskoga ... 47
2.1.1. Poučavanje rječnika inojezičnoga hrvatskoga ... 49
2.2. Ovladavanje morfologijom hrvatskoga ... 49
2.2.1. Čestota i svojstva morfoloških kategorija ... 50
2.2.2. Zastupljenost riječi prema vrstama ... 51
2.2.3. Zastupljenost padeža ... 53
2.2.4. Zastupljenost glagolskih oblika ... 55
2.2.5. Gramatička kategorija broja ... 55
2.3. Ovladavanje morfologijom inojezičnoga hrvatskoga ... 56
2.3.1. Ovladavanje sklonidbom inojezičnih učenika ... 56
2.3.4. Ovladavanje glagolima inojezičnih učenika ... 58
2.3.5. Odstupanja ... 59
2.4. Poučavanje sklonidbe ... 63
3. OKVIR ISTRAŽIVANJA ... 65
3.1. Tečaj HiT-1 ... 65
3.1.1. Silab tečaja HiT-1 ... 66
3.1.2. Strani i nasljedni učenici na e-tečaju HiT-1 ... 66
3.1.3. Organizacija nastave uživo na e-tečaju HiT-1 ... 68
3.1.4. Uloga nastave uživo na e-tečaju HiT-1 ... 70
3.1.5. Aktivnosti i zadatci koji potiču učenikovu govornu proizvodnju na e-tečaju HiT-1 71
3.1.6. Ovladavanje morfološkim obilježjima na e-tečaju HiT-1 - riječi i njihovi oblici ... 72
3.1.7. Poučavanje promjenjivih riječi ... 73
3.2. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja ... 74
3.2.1. Istraživačka pitanja i očekivane pretpostavke ... 75
3.3. Metodologija istraživanja ... 78
3.4. Građa ... 80
3.5. Ispitanici ... 83
3.5.1. Profil stranih učenika na tečaju ... 83
3.5.3. Profil nasljednih učenika na tečaju ... 86
4. ANALIZA REZULTATA I USPOREDBA STRANIH UČENIKA ... 90
4.1. Natuknice kod stranih učenika ... 90
4.1.1. Zastupljenost riječi prema vrstama ... 91
4.1.2. Natuknice za promjenjive vrste riječi kod stranih učenika ... 92
4.1.3. Natuknice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice) ... 93

4.2. Proizvedenice kod stranih učenika 95
4.2.1. Proizvedenice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice) 97
4.3. Zaključak o proizvodnji natuknica i proizvedenica kod stranih učenika 98
4.4. Imenice kod stranih učenika 99
4.4.1. Imeničke natuknice 99
4.4.2. Imeničke proizvedenice 100
4.4.3. Padež i broj 102
4.4.3.1. Zastupljenost padeža i broja kod S1 103
4.4.3.2. Zastupljenost padeža i broja kod S2 109
4.4.3.3. Zastupljenost padeža i broja kod S3 115
4.4.3.4. Zastupljenost padeža i broja kod S4 121
4.4.3.5. Zastupljenost padeža i broja kod S5 126
4.4.3.6. Zastupljenost padeža kod stranih učenika 133
4.4.4. Zaključak o proizvodnji imenica kod stranih učenika 140
4.5. Pridjevi kod stranih učenika 144
4.5.1. Pridjevske natuknice 144
4.5.2. Pridjevske proizvedenice 146
4.5.3. Padež 147
4.5.4. Netočni oblici u proizvodnji pridjeva kod stranih učenika 148
4.5.5. Broj 149
4.5.6. Zaključak o proizvodnji pridjeva kod stranih učenika 150
4.6. Zamjenice kod stranih učenika 152
4.6.1. Zamjeničke natuknice 152
4.6.2. Zamjeničke proizvedenice 154
4.6.3. Padež 156
4.6.4. Netočni oblici u proizvodnji zamjenica kod stranih učenika 157
4.6.5. Broj 158
4.6.6. Vrsta 158
4.6.7. Zaključak o proizvodnji zamjenica kod stranih učenika 158
4.7. Glagoli kod stranih učenika 161
4.7.1. Glagolske natuknice 161
4.7.2. Glagolske proizvedenice 163
4.7.3. Glagolski oblici 165
4.7.3.1. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S1 165

4.7.3.2. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S2 ... 169
4.7.3.3. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S3 ... 175
4.7.3.4. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S4 ... 180
4.7.3.5. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S5 ... 185
4.7.3.6. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod stranih učenika ... 190
4.7.4. Zaključak o proizvodnji glagola kod stranih učenika ... 195
4.8. Zaključak o govornoj proizvodnji stranih učenika ... 198
5. ANALIZA REZULTATA I USPOREDBA NASLJEDNIH UČENIKA ... 203
5.1. Natuknice kod nasljednih učenika ... 203
5.1.1. Zastupljenost riječi prema vrstama među natuknicama ... 204
5.1.2. Natuknice za promjenjive vrste riječi kod nasljednih učenika ... 205
5.1.3. Natuknice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice) ... 206
5.2. Proizvedenice kod nasljednih učenika ... 208
5.2.1. Proizvedenice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice) ... 209
5.3. Zaključak o proizvodnji natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika ... 210
5.4. Imenice kod nasljednih učenika ... 211
5.4.1. Imeničke natuknice ... 211
5.4.2. Imeničke proizvedenice ... 213
5.4.3. Padež i broj ... 215
5.4.3.1. Zastupljenost padeža i broja kod N1 ... 215
5.4.3.2. Zastupljenost padeža i broja kod N2 ... 222
5.4.3.3. Zastupljenost padeža i broja kod N3 ... 228
5.4.3.4. Zastupljenost padeža i broja kod N4 ... 234
5.4.3.5. Zastupljenost padeža i broja kod N5 ... 240
5.4.3.6. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika ... 246
5.4.4. Zaključak o proizvodnji imenica kod nasljednih učenika ... 253
5.5. Pridjevi kod nasljednih učenika ... 256
5.5.1. Pridjevske natuknice ... 256
5.5.2. Pridjevske proizvedenice ... 258
5.5.3. Padež ... 260
5.5.4. Netočni oblici u proizvodnji pridjeva kod nasljednih učenika ... 261
5.5.5. Broj ... 261
5.5.6. Zaključak o proizvodnji pridjeva kod nasljednih učenika ... 262
5.6. Zamjenice kod nasljednih učenika ... 265

5.6.1. Zamjeničke natuknice ... 265
5.6.2. Zamjeničke proizvedenice ... 266
5.6.3. Padež ... 268
5.6.4. Netočni oblici u proizvodnji zamjenica kod nasljednih učenika ... 269
5.6.5. Broj ... 270
5.6.6. Vrsta ... 270
5.6.7. Zaključak o proizvodnji zamjenica kod nasljednih učenika ... 270
5.7. Glagoli kod nasljednih učenika ... 273
5.7.1. Glagolske natuknice ... 274
5.7.2. Glagolske proizvedenice ... 275
5.7.3. Glagolski oblici ... 277
5.7.3.1. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N1 ... 277
5.7.3.2. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N2 ... 283
5.7.3.3. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N3 ... 288
5.7.3.4. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N4 ... 293
5.7.3.5. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N5 ... 298
5.7.3.6. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod nasljednih učenika ... 304
5.7.4. Zaključak o proizvodnji glagola kod nasljednih učenika ... 309
5.8. Zaključak o govornoj proizvodnji nasljednih učenika ... 313
6. USPOREDBA STRANIH I NASLJEDNIH UČENIKA ... 317
6.1. Natuknice i proizvedenice kod stranih i nasljednih učenika ... 317
6.1.1. Natuknice za sve vrste riječi ... 317
6.1.2. Natuknice za promjenjive vrste riječi ... 319
6.2. Proizvedenice ... 321
6.3. Odnos natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika ... 323
6.3.1. Zaključak o proizvodnji natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika ... 324
6.4. Imenice kod stranih i nasljednih učenika ... 329
6.4.1. Imeničke natuknice ... 329
6.4.2. Imeničke proizvedenice ... 330
6.4.3. Odnos imeničkih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika ... 331
6.4.4. Padež ... 332
6.4.4.1. Zastupljenost padeža kod stranih učenika ... 333
6.4.4.2. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika ... 334

6.4.4.3. Zastupljenost padeža kod stranih i nasljednih učenika ... 336
6.4.5. Broj ... 337
6.4.6. Točnost u proizvodnji imenica kod stranih i nasljednih učenika ... 338
6.4.7. Zaključak o proizvodnji imenica kod stranih i nasljednih učenika ... 340
6.5. Pridjevi kod stranih i nasljednih učenika ... 344
6.5.1. Pridjevske natuknice ... 344
6.5.2. Pridjevske proizvedenice ... 345
6.5.3. Odnos pridjevskih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika ... 347
6.5.4. Padež ... 348
6.5.5. Broj ... 349
6.5.6. Točnost u proizvodnji pridjeva kod stranih i nasljednih učenika ... 349
6.5.7. Zaključak o proizvodnji pridjeva kod stranih i nasljednih učenika ... 350
6.6. Zamjenice kod stranih i nasljednih učenika ... 352
6.6.1. Zamjeničke natuknice ... 352
6.6.2. Zamjeničke proizvedenice ... 354
6.6.3. Odnos zamjeničkih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika ... 355
6.6.4. Padež ... 356
6.6.5. Broj ... 357
6.6.6. Točnost u proizvodnji zamjenica kod stranih i nasljednih učenika ... 357
6.6.7. Zaključak o proizvodnji zamjenica kod stranih i nasljednih učenika ... 358
6.7. Glagoli kod stranih i nasljednih učenika ... 361
6.7.1. Glagolske natuknice ... 361
6.7.2. Glagolske proizvedenice ... 362
6.7.3. Odnos glagolskih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika ... 363
6.7.4. Glagolski oblik ... 364
6.7.4.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih učenika ... 365
6.7.4.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod nasljednih učenika ... 366
6.7.4.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih i nasljednih učenika ... 367
6.7.5. Broj ... 369
6.7.6. Točnost u proizvodnji glagola kod stranih i nasljednih učenika ... 369
6.7.7. Zaključak o proizvodnji glagola kod stranih i nasljednih učenika ... 371
7. ZAKLJUČAK ... 375
8. LITERATURA ... 382

0. UVOD

Ovladavanje inim jezikom podrazumijeva ovladavanje svim jezičnim djelatnostima: slušanjem, govorenjem, čitanjem i pisanjem. Ovladavanje jezikom nije postojano i sustavno, nego je složeno i promjenljivo (npr. Gass i Selinker 2008). Neki učenici ovladavaju inim jezikom brže od drugih, neki su bolji u ovladavanju gramatikom, a neki u ovladavanju vokabularom i slično (npr. Ellis 1997). To ovisi o brojnim čimbenicima, tako da postoje brojne teorije i pristupi u istraživanju ovoga područja, M. Long (2004) spominje čak sedamdesetak različitih teorija.

Neke su se prvotne teorije zalagale za isključivo komunikacijski pristup u poučavanju inoga jezika bez gramatike, dok su sva novija istraživanja pokazala da pojedinim jezičnim obilježjima učenici inoga jezika, posebno na početnoj razini učenja, ne mogu ovladati bez izravnoga poučavanja, odnosno bez obogaćenoga jezičnoga unosa koji će usmjeriti učenikovu pažnju na poučavani izraz (npr. Long 1991, VanPatten 1996, Spada 1997, Ellis 1997, Schmitt 2000, Norris i Ortega 2000, Novak Milić 2005b, Laufer i Girsai 2008, Gass i Selinker 2008, Laufer i Nation 2012). Takav je pristup posebno važan u poučavanju i usvajanju morfološki složenijih jezika kakav je i hrvatski.

Unatoč brojnim radovima i opisima pojedinih jezičnih razina još nema većih istraživanja koja bi se bavila iscrpnim opisom i analizom morfoloških obilježja govorne proizvodnje inojezičnih učenika hrvatskoga tijekom kraćega ili duljega razdoblja. Kako se rezultati ovoga istraživanja mogu tek djelomično usporediti s nekima od postojećih, o nekima od njih nešto će se više govoriti u dijelovima rada koji se odnose na ovladavanje morfologijom, odnosno morfološkim obilježjima (zastupljenost riječi prema vrstama, morfološka raslojenost, poučavanje i usvajanje rječnika, padežnih i glagolskih oblika, kao i njihova zastupljenost u tekstovima), ali i u dijelu rada koji se bavi odstupanjima u proizvodnji inojezičnih učenika hrvatskoga jezika.

Rad se sastoji od teorijskoga i istraživačkoga dijela te zaključka. U prvome će se poglavlju teorijskoga dijela rada opisati bitni pojmovi i nazivi, što uključuje i postojeće spoznaje dobivene pregledom dosadašnjih istraživanja o ovladavanju inim jezikom i o jezičnome razvoju, o govornoj proizvodnji i rječničkome razvoju. U drugome će se poglavlju navesti spoznaje istraživanja o usvajanju morfologije i rječnika u hrvatskome, počevši od usvajanja materinskoga jezika jer istraživanja o usvajanju morfologije općenito ima malo, ali i zato što se zna da usvajanje materinskoga i ovladavanje inim jezikom imaju i neke sličnosti

osim razlika. Potom će se navesti spoznaje na temelju istraživanja o hrvatskome kao inome jeziku s posebnim osvrtom na ovladavanje rječnikom, padežnim i glagolskim sustavom u hrvatskome kao inome te o morfološkoj raslojenosti učeničke jezične proizvodnje, uključujući i odstupanja u njihovoj proizvodnji.

Istraživački dio rada u trećemu poglavlju sadrži metodološki okvir istraživanja s ciljevima i istraživačkim pitanjima; opširne podatke o petero stranih i petero nasljednih ispitanika, kao i podatke o građi i načinu njezina prikupljanja. Četvrto (strani učenici) i peto poglavlje (nasljedni učenici) daju iscrpan opis i morfološku analizu pojedinačnih dobivenih rezultata. U šestome se poglavlju međusobno uspoređuju rezultati stranih i nasljednih učenika kako bi se vidjele sličnosti i razlike u govornoj proizvodnji među skupinama. Podatci su obrađeni na razini deskriptivne statistike i prikazani su tablično ili grafički ovisno o vrsti podataka i njihove analize.

Zaključni dio donosi objedinjeno sve nove spoznaje o govornoj proizvodnji i morfološkome razvoju stranih i nasljednih učenika tijekom tromjesečnoga razdoblja te o sličnostima i razlikama u njihovoj proizvodnji. U njemu se navode i ograničenja istraživanja te prijedlozi budućih istraživanja.

1. NAZIVI I POJMOVI

U ovome će se poglavlju objasniti nazivi za pojmove koji su bitni u ovome doktorskome radu. Pri tomu će se navoditi hrvatski, ali i engleski nazivi kako bi se protumačile istovrijednice ili nazivi koji se dijelom značenjski preklapaju. To je potrebno i zato što mnogi noviji nazivi u području kojim se bavi ovaj rad nisu poznati široj stručnoj javnosti, iako su onima koji se bave ovladavanjem hrvatskoga kao inoga jezika jako dobro poznati stručni nazivi. Često se događa da pojedinci koji se bave ovladavanjem stranih jezika sami prenose (transfonemizirane) engleske nazive ili ih doslovno prevode jer nisu upućeni u hrvatsko nazivlje.

1.1. Ini kao nadređenica za strani, drugi, nasljedni itd.

Umjesto dotadašnjega naziva *drugi i strani jezik* (eng. *second and foreign language*) uveden je naziv *ini jezik,* koji je osmislila Z. Jelaska (npr. 2007), a koji su hrvatski stručnjaci prihvatili. Autorica objašnjava da je *ini jezik* nadređeni pojam za sve jezike kojima pojedinac

ovladava, a koji mu nisu materinski i glavni jezik sporazumijevanja, ili jedan od glavnih u slučaju višejezičnosti kada može imati više od jednoga materinskoga jezika.

Nadređenica ini jezik okuplja sljedeće podređenice: *strani, drugi, nasljedni, predački, srodni jezici*. Stranim jezikom naziva se jezik koji se ne uči u okolini koja njime govori, nego u pedagoški oblikovanim situacijama, u školi ili na posebnim tečajevima u zemlji u kojoj se njime ne služi, npr. kada Španjolac uči francuski u Španjolskoj ili Argentini (Gass i Selinker 2008). Stoga se on prototipno uči, ne usvaja, a oni koji ga uče nemaju se priliku redovito njime služiti (Jelaska 2005e: 29).

Drugim jezikom naziva se jezik koji se usvaja nakon materinskoga u prirodnoj sredini, npr. u obitelji čiji su članovi govornici različitih jezika ili u okolini u kojoj je on većinski jezik (npr. Ellis 1997, Jelaska 2005e: 29). Drugi je jezik doslovni prijevod engleske riječi *second language*, pa se u starijoj hrvatskoj literaturi, a katkada i danas, rabi i kao drugi jezik u nazivlju koji prihvaća ovaj rad, ali i kao nadređenica, što znači sinonim nazivu ini jezik.

Nasljednim jezikom naziva se jezik koji se usvaja u svojoj prirodnoj obiteljskoj ili užoj zajednici, poglavito domu, kao materinski ili jedan od materinskih koji se nalazi u okružju glavnoga jezika širega društva (npr. Cvikić, Jelaska i Kanajet Šimić 2010, Jelaska 2016: 93) pa mu je „izloženost nadmoćnijemu jeziku okoline promijenila jezični razvoj, bilo tako da je nazadovao ili okamenio svoje jezično znanje, bilo tako da u potpunosti nije usvojio sva jezična obilježja svojega jezika" (Jelaska 2016: 93).

Predačkim jezikom naziva se jezik koji dijete nije usvajalo, često ga uopće nije ni čulo, nego samo zna ili saznaje za svoju obiteljsku vezu s tim jezikom (Jelaska 2005: 52), to je jezik kojim su se služili nečiji predci, ali ga nisu prenijeli na potomke (Vuković 2010 prema Jelaska 2014). Stoga se jezični razvoj predačkih učenika čiji su predci bili Hrvati uopće ne razlikuje od onih kojima je hrvatski strani jezik.

Srodnim jezikom naziva se jezik zajedničkoga podrijetla u kojemu se poklapa koji dio obilježja koja mogu biti posve jednaka, više ili manje slična, a već u početnome susretu govorniku omogućuje njegovo djelomično primanje, bilo u slušanju, bilo u čitanju (Jelaska 2019, 2020).

1.2. Ovladavanje, usvajanje i učenje

U svjetskoj literaturi istraživanja koja se bave učenjem i usvajanjem inoga jezika najčešće rabe engleski naziv *Second Language Aquisition* (SLA), odnosno u doslovnome prijevodu na hrvatski *usvajanje drugoga jezika,* kojim su se služili i hrvatski stručnjaci koji su se bavili učenjem i usvajanjem inih jezika (Jelaska 2007). Z. Jelaska objašnjava da se taj naziv pokazao nedovoljno preciznim jer se usvajanje i učenje razlikuju, iako postoje teorije po kojima *usvajanje* može biti istoznačnica *učenju* (Ellis 1995).

Već S. Krashen (1982) smatra da je usvajanje spontano, nesvjesno ovladavanje jezikom koje nije usmjereno na jezične oblike, dok je učenje svjesno, nadgledano usvajanje i upravljanje govornikovom izvedbom tako što se ispravljaju njegova odstupanja i pogrješke, a izdvajaju pravila (Jelaska 2007: 92). Većina se istraživača ne slaže s Krashenovom strogom podjelom na spontano i nesvjesno usvajanje jezika u odnosu na svjesno, nadgledano i organizirano učenje jer smatraju da su oba procesa često isprepletena, odnosno zbivaju se istodobno (Medved Krajnović 2009: 98). Kao primjer ovoga procesa M. Medved Krajnović navodi ovladavanje njemačkim jezikom izvornoga govornika hrvatskoga koji njemački uči na tečaju u Beču, ali ga i usvaja u svakodnevnome životu boraveći u tome gradu.

Stoga je zbog nedovoljne preciznosti i sveobuhvatnosti engleskoga naziva *acquisition* Z. Jelaska (2005c) osmislila i hrvatski naziv *ovladavanje* koji podrazumijeva i *učenje* (eng. *language learning*) i usvajanje jezika (eng. *language acquision*), odnosno naziv *ovladavanje* nadređeni je pojam koji je uveden radi razlikovanja pojmova učenja i usvajanja kada nije bitno ili se ne zna je li tko učio ili pak usvajao neki jezik, odnosno kad ga je i učio i usvajao (Jelaska 2007: 93). Stoga je nakon objave rada Z. Jelaska (2007) *Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja* u kojemu autorica uspoređuje hrvatsko nazivlje s engleskim sve češće prisutan u radovima koji se bave ovladavanjem inojezičnim hrvatskim, ali i drugim jezicima (npr. Medved Krajnović 2009). U hrvatskome za englesku pokratu SLA (eng. *second language acquisiton)* postoji pokrata OVIJ za ovladavanje inim jezikom, koja se prvi put pojavljuje u radu M. Medved Krajnović (2009). U novije se vrijeme pojavila i pokrata OHIJ (Matijević, Gulešić Machata, Udier 2021), koja se odnosi na ovladavanje hrvatskim kao inim jezikom. To znači da su ta dva naziva i dvije pokrate različite, tj. OHIJ je jedna od podređenica pokrate OVIJ.

I za usvajanje i za učenje jezika važna je njegova uporaba jer se bez nje ne bi ni jedno ni drugo očitovalo (Jelaska 2007: 93). Autorica ističe i da se ovladavanje jezikom sastoji od različitih razvojnih faza, kronoloških ili u odnosu prema drugim razvojnim obilježjima, s tim da *ovladavanje* ističe proces, dok *ovladanost* označava ishod, a ovladanost može biti različita u različitim razvojnim fazama.

1.3. Ovladavanje jezikom i jezični razvoj

Ovladavanje inim jezikom složen je i dugotrajan proces na koji utječu brojni čimbenici koji se mogu kategorizirati na različite načine ovisno o pristupu, a mogu se istraživati iz lingvističke, kognitivne, psiholingvističke, neurolingvističke, sociolingvističke perspektive (npr. Jelaska 2005d, Gass i Selinker 2008, Medved Krajnović 2010). Stoga ovladavanje inim jezikom nije jednoliko, nego je složeno, nepredvidljivo i promjenjivo te ovisno o kontekstu, što naglašavaju i K. De Bot, W. Lowie i M. Vespoor (2007).

Napredak učenika u ovladavanju inim jezikom često se prati na temelju gramatičkih oblika koje mogu točno proizvesti (npr. Larsen-Freeman i Long, 1991, Ellis 1997). Poznato je da jezični razvoj inojezičnoga učenika započinje poznavanjem i uporabom nekoliko jednostavnih (gramatičkih) struktura, no tijekom ovladavanja jezikom mogu se uočiti sve složenije strukture. Također se može primijetiti da se broj odstupanja u uporabi određenih struktura smanjuje tijekom ovladavanja inim jezikom, stoga je gramatika dobar čimbenik u procjenjivanju jezičnoga razvoja učenika budući da je lako uočljiva i u govoru i u pisanju. No treba paziti da se gramatika koja se ocjenjuje u vrjednovanju govora odnosi na one strukture koje su se ciljano i izravno poučavale, ali i na gramatiku govora (Chafe 1985). Naime, dok su u pisanju zastupljene složenije rečenične strukture, govorenje se, a posebno razgovor, obično sastoji od kratkih iskaza, jednostavnih rečenica koje traju oko dvije sekunde ili se sastoje u prosjeku od oko sedam riječi (Luoma 2004).

Nekim su stručnjacima pojmovi *usvajanje jezika* (eng. *language acquisition*) ili *ovladavanje jezikom* i *jezični razvoj* (eng. *language development*) istoznačnice, dok ih drugi razlikuju, pa bi tako usvajanje, odnosno ovladavanje bilo stjecanje jezičnoga znanja, tj. jezičnih pravila (gramatičkih, fonoloških i semantičkih), dok bi razvoj bio uporaba usvojenoga, odnosno stečenoga znanja u jezičnim i društvenim situacijama, iako se uporaba u usvajanju podrazumijeva (Jelaska 2007), a to će se značenje jezičnoga razvoja rabiti i u ovome radu.

Jezični je razvoj složen, kreativan i individualan, a jedna je od njegovih bitnih odlika i promjenjivost koja je najizraženija pri prijelazu iz jedne razvojne faze u drugu, tj. iz jednoga međujezičnoga stanja u drugo (Medved Krajnović 2010), a Byrne (2002) ističe da se u jezičnome razvoju može promatrati samo ono što se već promijenilo. Čak i kada se čini da se učenikova jezična proizvodnja kvalitativno tijekom ovladavanja ne mijenja, njegovi se jezični izvori neprestano količinski nadograđuju tako da učenik uočava oblike s kojima se učestalo susreće te se tako povećava i vjerojatnost njihove buduće uporabe (Larsen-Freeman 2009 prema Bašić 2015: 13). Kako je jezični razvoj pojedinca ovisan o međudjelovanju različitih vanjskih i unutarnjih čimbenika, istraživanja bi se trebala usredotočiti na promjenjivost u jezičnoj proizvodnji pojedinca tijekom kraćega ili dužega razdoblja (npr. De Bot i Larsen-Freeman 2011, Bašić 2015).

Istraživanja koja se temelje na teoriji dinamičnih sustava (eng. *Dynamic systems theory*) uopće ne rabe pojam *usvajanje jezika* (eng. *language acqusition),* nego isključivo govore o *jezičnome razvoju* i promjenama koje se događaju tijekom razvoja, izdvajajući postojanost i promjenjivost kao važne čimbenike (Byrne 2002, Larsen-Freeman i Cameron 2008, De Bot i Larsen-Freeman 2011, Bašić 2015, 2017). Zagovornici te teorije smatraju da učenje ne podrazumijeva ovladavanje jezičnim oblicima, nego njihovu stalnu prilagodbu komunikacijskim situacijama tijekom kojih mogu stjecati nova jezična znanja, ali i izgubiti i zaboraviti neka stečena, stoga jezični razvoj nema krajnju točku u kojoj u potpunosti završava (Bašić 2017). No to se uopće ne kosi s hrvatskim nazivima koji su napravljeni prema nesvršenim glagolima jer je u hrvatskome, kao i drugim slavenskim jezicima, sama nesvršenost pokazatelj da je ovladavanje nezavršenost, završenost bi se iskazala imenicama ovladanost i usvojenost.

O postojanju pojedinčeve promjenjivosti u ovladavanju inim jezikom, kao i o postojanju općega jezičnoga razvoja i napretka već su 1977. godine počele raspravljati D. Larsen-Freeman i V. Strom. I druga su istraživanja pokazala da je usprkos sličnim uvjetima poučavanja i učenja, jezični razvoj svojstven svakomu pojedincu, tj. da dolaze do izražaja razlike u ovladavanju jezikom i u jezičnoj proizvodnji među učenicima (npr. Lowie, Verspoor i De Bot 2009, Bošnjak i Jelaska 2016a). To je nužno naglasiti u ovome istraživanju jer se prati jezični razvoj stranih i nasljednih učenika, a kako je već spomenuto, iako su ispitanici pohađali isti program, među tim dvjema skupinama postoje (značajne) razlike u ovladavanju inim jezikom za koje se očekuje da će se očitovati i u završnim rezultatima istraživanja.

U svojemu je istraživanju D. Larsen-Freeman (2006) pokazala da su ispitanici unatoč sličnim uvjetima učenja inoga jezika, pokazali različita razvojna jezična obilježja u pisanoj proizvodnji tijekom šest mjeseci. Kada su se na kraju obrazovnoga procesa skupni rezultati usporedili s pojedinačnima, utvrdilo se da su skupni rezultati pokazali veću tečnost i točnost u proizvodnji ispitanika, dok je u pojedinačnim rezultatima primijećena velika promjenjivost. Štoviše, neki su pojedinci na kraju tečaja ostvarili lošije rezultate u pojedinim dijelovima nego na samome početku mjerenja, stoga D. Larsen-Freeman smatra da se istraživanja jezičnoga razvoja trebaju usredotočiti i na pojedince, a ne samo na skupine jer svaki pojedinac ima svoj razvojni put, posebno kada se želi što točnije proučiti njegov tijek (Bašić 2015).

S obzirom na spomenutu činjenicu i ovo je istraživanje usredotočeno ne samo na skupine stranih i nasljednih učenika, nego i na pojedinačnu proizvodnju svakoga od ispitanika unutar skupina kako bi se opisao i prikazao opći jezični razvoj i napredak, ali i jezični razvoj svakoga pojedinca.

1.3. Jezični unos

Brojna istraživanja naglašavaju nužnost postojanja *jezičnoga unosa* (eng. *input*) da bi došlo do jezičnoga razvoja. Teorije o tome koliko i kako jezični unos utječe na usvajanje jezika nisu ujednačene.

Poznate su Krashenove teorije (1985) o pet osnovnih obilježja u ovladavanju inim jezikom u kojima, između ostaloga, govori i o *razumljivome unosu* (eng. *comprehensible input*). Razumljivi unos podrazumijeva unos koji je malo složeniji od trenutnoga jezičnoga znanja inojezičnoga učenika (i → i +1), no problem je kako odrediti njegov stupanj složenosti. Naime, ako je jezični unos znatno složeniji od trenutnoga znanja učenika, učenik ga neće razumjeti.

Za razliku od S. Krashena koji je naglasak stavljao isključivo na razumljivi unos kao nužan i dovoljan za jezični razvoj u inome jeziku, dok je međudjelovanje između izvornojezičnoga i inojezičnoga govornika smatrao gotovo nevažnim; M. Swain (1985, 1995) upravo je isticala važnost jezične proizvodnje, odnosno proizvodnih djelatnosti govorenja i pisanja. Slagala se s činjenicom da je razumljivi unos nužan u ovladavanju inim jezikom, ali je nedostatan. Stoga je zagovarala da se u procesu ovladavanja inim jezikom učenike treba stalno poticati na uporabu inoga jezika, bilo u govorenju ili pisanju (Mackey, Abbuhl i Gass 2012).

Ulogom *svjesnoga uočavanja jezičnih značajki u unosu* (eng. *conciously noticed features of the input*) koje vodi njihovoj uporabi u učenikovoj proizvodnji (eng. *Noticing Hypothesis*) bavio se R. Schmidt u svojim radovima (1990, 1993). Drugim riječima, autor je smatrao da je uočavanje jezičnih značajki potrebno, ali i sasvim dovoljno da se jezične značajke iz unosa primijene i u proizvodnji. No mnogi se znanstvenici nisu slagali s tom teorijom.

B. VanPatten (2004) već se u svojim ranim istraživanjima u kojima se bavio jezičnim unosom pitao zašto inojezični učenici ne mogu usvojiti i proizvesti, odnosno ponoviti točne jezične strukture koje čuju npr. u pitanju svojega sugovornika, posebno ako je riječ o kratkim iskazima koji nisu zasićeni velikim brojem riječi i zahtjevnim gramatičkim strukturama. Kao odgovor navodi činjenicu da inojezični učenik u unosu najprije obrađuje sadržaj, odnosno značenje riječi koje je čuo. Tijekom toga procesa učenik primjećuje i gramatičke strukture, no on ih ne obrađuje, nego se isključivo usredotočuje na značenje riječi kako bi razumio sugovornika jer mu je to u tome trenutku najvažnije. Da bi neka gramatička struktura bila ne samo primijećena u iskazu nego i obrađena, učenik se treba usredotočiti na stvaranje veze između oblika i sadržaja (VanPatten 2004).

O povezivanju oblika i sadržaja, odnosno značenja, govori i N. C. Ellis (2012), koji je zagovornik *uporabno utemeljenih teorija – CREED,* tj. zamisli da se usvajanje razvija iz jezične uporabe, odnosno uključenošću u sporazumijevanje. Za razvoj jezične kompetencije nužno je sjećanje na iskaze s kojima smo se susreli, kao i sposobnost da se iz njih izvedu pravila koja se temelje na čestoti (Cvikić 2016: 35). N. C. Ellis (2012) između ostaloga izdvaja čestotu i istaknutost, odnosno uočljivost, kao čimbenike koji utječu na usvajanje bilo kojega jezika. Čestota potiče učenje, odnosno češće zastupljene jezične jedinice u unosu, bit će brže i lakše usvojene. Osim čestote naglašava i važnost istaknutosti određenih jedinica u unosu koje mogu utjecati na usvajanje jezika te se da zaključiti da će ono što je više istaknuto biti prije i bolje uočeno, pa tako i brže i lakše usvojeno od onoga što je manje istaknuto. Kao slikoviti primjer u engleskome jeziku navodi dvije jedinice kojima se može izraziti sadašnjost radnje u iskazu, a to su riječ *today* i gramatički nastavak *-s* u trećem licu jednine prezenta glagola. Autor ističe da je jedinica *today* istaknutija od jedinice *-s* te je vjerojatnije da će riječ *today* biti uočena i lakše usvojena, dok će nastavak *-s* ostati u sjeni, odnosno neprimijećen, pa stoga i teže usvojiv inojezičnim učenicima engleskoga jezika. No koje će obilježje učenik prvo uočiti može biti i subjektivno te ovisiti o svakome učeniku.

VanPatten (2012) istražio je kako učenici obrađuju i tumače morfološka obilježja u ranim fazama učenja jezika te zaključio da oni to zapravo ne čine. Umjesto na morfološka obilježja riječi, oni se oslanjaju na sadržaj riječi ili poredak riječi da bi razumjeli rečenice. Navode se primjeri iz španjolskoga i njemačkoga jezika gdje je poredak riječi, kao i u hrvatskome, znatno fleksibilniji nego u engleskome te su moguće rečenice u kojima je objekt na prvome mjestu, a subjekt dolazi nakon predikata. Na samome početku učenja gotovo će svi inojezični učenici prvu imenicu ili zamjenicu koju vide ili čuju u rečenici shvatiti kao subjekt jer je to značajka engleskoga jezika, što će dovesti do nerazumijevanja, kao inojezični učenici španjolskoga u primjeru (1).

(1) španjol. *Lo vio María* → *On je vidio Mariju.* umj. *Marija ga je vidjela.*

Slično je neurolingvističko istraživanje prepoznavanja vršitelja radnje u prijelaznim rečenicama napravila i G. Dobravac (2011) među inojezičnim učenicima hrvatskoga jezika na početnome stupnju učenja, a kojima je materinski jezik engleski. Zaključila je da se učenici najviše oslanjaju na semantičke kategorije, odnosno na kategoriju živosti, ali i na poredak riječi (npr. u rečenicama poput *Ivanu voli kava.* označili su *Ivanu* kao vršitelja radnje). Isto je istraživanje G. Dobravac napravila i među izvornojezičnim govornicima hrvatskoga u kojemu se pokazalo da se izvorni govornici u prepoznavanju najviše oslanjaju na padež. Iako su inojezični govornici učili i uvježbavali nominativ i akuzativ u ulozi subjekta, odnosno objekta, istraživanje je pokazalo da oni to još uvijek nisu obradili i osvijestili, nego i dalje značenje riječi ima prednost naspram njihovih gramatičkih obilježja. No s vremenom se tijekom učenja učenici moraju približiti i morfosintaktičkim obilježjima i odvići se od isključivoga oslanjanja na značenje riječi (VanPatten 2012).

Poučavanje koje se temelji na razumijevanju koristi se *strukturiranim unosom,* odnosno poučavanje gramatike prema B. VanPattenu (1996) treba biti podijeljeno u tri dijela. Prvi dio podrazumijeva objašnjavanje određene gramatičke jedinice naglašavajući povezanost izraza i sadržaja. Drugi dio sadrži upute o tome koje su strategije najbolje za obradu i usvajanje te gramatičke jedinice, ali i ukazuje na strategije koje bi mogle dovesti do pogrješnoga tumačenja značenja, dok treći dio uključuje jezične aktivnosti, odnosno unos koji usmjerava učenikovu pažnju na određenu gramatičku strukturu. B. VanPatten ističe da učenike treba poučavati samo jednoj stvari u isto vrijeme te da ih se cijelo vrijeme treba usmjeravati i na značenje. Nadalje

naglašava da učenici moraju nešto činiti s unosom, trebaju ga moći primijeniti u svojoj proizvodnji, stoga i unos treba biti i usmeni i pismeni, a osim toga ne bi se trebalo baviti samo izdvojenim rečenicama, nego ih treba povezivati u širi kontekst.

B. VanPatten (2002) ističe da se razumljivi unos zamjenjuje nekim drugim vrstama unosa (eng. *simplified input, modified input, enhanced input*) kako bi se istražilo koji je od tih unosa najučinkovitiji u ovladavanju inim jezikom. Naime, ne ugrađuje učenik automatski sve jezične unose u svoj međujezični sustav (Ellis 1995), nego je nužno izravno poučavanje, odnosno obogaćeni jezični unos koji će učenikovu pozornost usmjeriti na poučavani izraz (npr. Long 1991, VanPatten 1996, Ellis i He 1999, Ellis 2001, Laufer 2005, Laufer 2010, Laufer i Girsai 2008).

Hrvatski naziv *usmjeren(ost) na izraz* istovrijednica je engleskoga *focus on form,* pokratom *FonF*. Stoga o*bogaćeni unos* (eng. *enhanced input*) može biti jako učinkovit u procesu ovladavanja određenim gramatičkim ili leksičkim strukturama jer se namjernim obogaćivanjem jezičnoga unosa učenikova pažnja usmjerava na one jezične strukture kojima ih se želi poučiti. Upravo usmjerenost na izraz, odnosno na gramatička obilježja, u poučavanju potiče učenike da vide sebe kao korisnike jezika i da jezik promatraju ne samo kao sredstvo komunikacije, nego i kao predmet proučavanja (Laufer i Girsai 2008). No treba istaknuti da jezični unos nikada ne smije biti lišen značenja i komunikacijske uloge (Cvikić 2016).

1.5. Odstupanja u proizvodnji inojezičnih učenika

Iako bi se istraživanja uglavnom trebala usmjeriti na analizu onoga što inojezični učenik proizvodi točno, pokazalo se da se iz analize učenikovih pogrješaka (eng. *errors*), odnosno odstupanja, može puno toga saznati o usvajanju inoga jezika (npr. Ellis 1997), a posebno s obzirom na činjenicu da raspon njihove zastupljenosti u jezičnoj proizvodnji učenika može biti od 23% do 51% (Ellis 1994). R. Mitchell i F. Myles (1998) smatrale su da do odstupanja u inome jeziku dolazi uslijed prijenosa pravila iz materinskoga jezika te da se njihovom analizom i usporedbom dvaju jezika mogu predvidjeti sva odstupanja inojezičnih učenika. No većina je istraživanja pokazala da samo trećina odstupanja proizlazi zbog prijenosa iz materinskoga jezika (npr. Dulay i Burt 1973, Ellis 1985).

U istraživanju koje se bavilo usvajanjem engleskoga jezika djece govornika španjolskoga jezika H. Dulay i M. Bart (1973) uočile su da se sva zabilježena odstupanja mogu

podijeliti na *razvojna* (eng. *developmental errors*), *prijenosna* (eng. *intereference errors*) i *jedinstvena* (eng. *unique errors*). *Razvojna* su slična onima koja se pojavljuju tijekom usvajanja materinskoga jezika; *prijenosna* nastaju uslijed utjecaja materinskoga na ini jezik, dok su *jedinstvena* ona koja se ne mogu svrstati ni u prijenosna ni u razvojna, a svojstvena su inojezičnim govornicima (Cvikić 2016).

1.5.1. Kontrastivna analiza

Sredinom 20. stoljeća sve se više istraživanja bavilo ulogom materinskoga jezika u ovladavanju inim jezikom, stoga su se počele analizirati sličnosti i razlike među njima. Smatralo se da učenici stranoga jezika prenose obilježja svojega jezika u ini. Takav se pristup koji nastoji predvidjeti učenička odstupanja usporedbom materinskoga i inoga jezika u inome jeziku naziva *kontrastivna analiza* (eng. *Contrastive Analysis Hypothesis*[1]), a njezinim se začetnikom smatra Robert Lado (1964). Smatralo se da će sličnosti među jezicima dovesti do *pozitivnoga prijenosa* (eng. *positive transfer*), dok će razlike među njima dovesti do *negativnoga prijenosa* (eng. *negative transfer*).[2]
Međutim, kao što je već spomenuto, pokazalo se da samo trećina njih proizlazi iz materinskoga jezika (Ellis 1985), a da se učenička odstupanja ne mogu objasniti samo na temelju kontrastivne analize.

1.5.2. Analiza pogrješaka

Kako se velik, tj. veći broj pogrješaka, odnosno odstupanja, nije mogao protumačiti prijenosom iz materinskoga jezika, pojavljuje se novi pristup u ovome području, a to je *analiza pogrješaka* (eng. *error analysis - EA*). Ona se usmjerava na ono što se događa tijekom učeničke jezične proizvodnje na inome jeziku nastojeći objasniti jezične procese koji su doveli do različitih odstupanja. Ovaj novi pristup smatra odstupanja prirodnom pojavom (Lightbown i Spada 2006) koja su pokazatelj učenikova nastojanja da shvati osnovna načela inoga jezika i njegova pravila. Začetnikom ovoga pristupa smatra se P. Corder (1967).

Uglavnom se govori o *međujezičnim odstupanjima* (eng. *interlingual errors*) koja se pojavljuju zbog utjecaja materinskoga jezika ili drugih inih jezika i o *unutarjezičnim*

[1] Engleski naziv *Contrastive Analysis Hypothesis* pojavljuje se u knjizi M. Medved Krajnović (2010)
[2] Ta se dva naziva katkada transfonemiziraju u hrvatski kao pozitivan i negativan prijenos.

odstupanjima (eng. *intralingual errors*) koja se pojavljuju zbog nepotpune usvojenosti pojedinih oblika gramatičkoga obilježja ciljnoga jezika. Z. Jelaska (2001) i J. Novak (2002) unutarjezična odstupanja nazivaju *(privremenim) odstupanjima* od ciljnoga jezika.

1.5.3. Međujezik

Budući da je i analiza pogrješaka bila nedovoljna za potpunu analizu i tumačenje odstupanja, pojavljuje se i treći pristup, a to je proučavanje *međujezika* (eng. *interlanguage*), pojam koji je uveo L. Selinker (1972). Autor objašnjava da do stvaranja međujezika dolazi tijekom ovladavanja inim jezikom. Međujezik ima svoja pravila koja su najvećim dijelom u skladu s pravilima ciljnoga jezika, ali sadrži i elemente izvornoga jezika. No odlikuje se i nekim posebnostima i odstupanjima, kao što su npr. preopćavanje pravila, analogija, jezični prijenos i sl. (Novak Milić 2002).

Riječ je o jeziku koji se sustavno razvija, odnosno koji prati tijek učenikova napretka u ovladavanju inim jezikom, stoga se djelomično razvija na predvidljiv način (npr. Ellis 1997). Međutim, budući da na međujezik utječe veliki broj čimbenika poput dobi, ali i opće intelektualne i kognitivne sposobnosti učenika, dužina izloženosti jeziku, uvjeti usvajanja ili učenja, količina i kakvoća unosa, motivacija i sl.; međujezik katkada pokazuje i određenu nepredvidljivu promjenjivost (Novak Milić 2002).

Govori se i o obilježju *okamenjivanja* ili *fosilizacije* (eng. *fossilization*) korisnikova međujezika koje se pojavljuje kada inojezični govornik[3] prestaje napredovati u proizvodnji na ciljnome jeziku (npr. Ellis 1997, Jelaska 2005d). Stoga bi krajnja točka razvoja međujezika bilo poznavanje inoga jezika na razini njegova izvornoga govornika ili kada dođe do okamenjivanja (Medved Krajnović 2010: 32).

1.5.4. Netočnosti u ovladavanju jezikom

Kada učenik inoga jezik ne uspijeva potpuno ovladati pojedinim svojstvima ciljnoga jezika, izrazom ili značenjem riječi, sintaktičkom strukturom i drugo, proizvodi netočnosti. One se dijele na odstupanja, pogrješke i propuste pa ih je potrebno razlikovati.

---

[3] U knjizi M. Medved Krajnović (2010: 15) rabi naziv *korisnik inoga jezika* kao prijevod engleske inačice *second language user* (Cook 2002).

Pogrješka označava oblik kojim bi inojezični učenik već mogao i trebao ovladati, a nije. Stoga pogrješka, ili njezina srodnica *grješka*, ima negativne konotacije. To znači da bi pogrješke trebalo izbjegavati pa je razumljivo da one utječu na procjenjivanje nečijega jezičnoga znanja. Dakle, *pogrješke* su netočnosti koje nisu bile neizbježne, koje su se mogle i trebale izbjeći, odnosno kojima se moglo ovladati. One se izbjegavaju učenjem.

Kako bi se napravila razlika u odnosu na pojam pogrješka, ali i da bi se istaknula neizbježnost u proizvodnji netočnosti tijekom razvoja, u hrvatskome je osmišljen novi naziv *odstupanje* (Jelaska 2001, Novak 2002) jer nisu sve netočnosti pogrješke. *Odstupanja* su razumljive i neizbježne netočnosti u ovladavanju jezikom, a do njih dolazi zbog nedovoljne ovladanosti ciljnim jezikom. Odstupanja se događaju i u ovladavanju materinskim jezikom i u ovladavanju inim, u što je uključeno i ovladavanje standardnim idiomom (npr. Jelaska, Bjedov 2015). Odstupanja su prirodna faza jezičnoga razvoja, neizbježna uslijed izazovnosti ovladavanja jezikom, a time i nedovoljnoga jezičnoga znanja ili pak nesposobnosti proizvodnje određenih jezičnih jedinica, a u nekim su trenutcima pokazatelj napretka.

Postoje i privremene poteškoće u izvedbi učenika koje nastaju uslijed umora, rastresenosti, brzine komunikacije i sl., one su slučajne pogrješke, a nazivaju se *propusti*[4] (Jelaska 2005d). Dakle, *propusti* su netočnosti koje su nastale uslijed izvanjezičnih okolnosti, poput umora, uzbuđenosti, bolesti, jezične tjeskobe. One se izbjegavaju promjenom okolnosti, ne učenjem, primjerice odmorom, smirivanjem, ozdravljenjem.

1.5.4.1. Vrste odstupanja

Kao što je već spomenuto *prijenosna odstupanja* nastaju zbog utjecaja materinskoga, ali i drugih inih jezika kojima je netko već ovladao na neki novi ini jezik. Jezičnim obilježjima i odstupanjima u jezičnoj proizvodnji govornika njemačkoga jezika kojima je hrvatski nasljedni jezik bavio se npr. J. Raecke (2006: 151) te zaključio da oni zadržavaju njemački red riječi i uporabu zamjenica, dok u načelu morfologija ima hrvatska obilježja. K. Nikolić i sur. (2021) proučavali su odstupanja u razvoju njemačkoga jezika hrvatskih govornika.

M. Gulešić Machata i S. L. Udier (2019) naglašavaju da je nužno da poučavatelji hrvatskoga kao inoga jezika budu svjesni poteškoća koje mogu nastati u procesu ovladavanja zbog razlika u gramatičkim kategorijama između učenikova materinskoga i hrvatskoga jezika,

[4] Kod M. Medved Krajnović (2010) pojavljuje se naziv *omaške* za propuste.

stoga navode moguće poteškoće uvjetovane tim razlikama među jezicima, ali daju i savjete kako te poteškoće prevladati da bi ovladavanje hrvatskim bilo što učinkovitije.

Razvojna odstupanja dio su procesa učenja, mnoga se od njih pojavljuju i tijekom usvajanja materinskoga jezika. Ona se pojavljuju kod mnogih učenika inih jezika bez obzira na materinski jezik (Jelaska 2015a). Veliki broj razvojnih odstupanja nakon početka učenja jezika pokazuje i napredak u procesu učenja te ona nemaju samo negativnu konotaciju. Neka su od najčešćih (razvojnih) odstupanja nasljednih govornika hrvatskoga jezika koja nastaju uslijed nepotpune usvojenosti nasljednoga jezika, npr. ujednačavanje pridjevskih i imeničkih nastavaka (*mali djevojci* umj. *maloj djevojci*) navodi Z. Jelaska (2015a).

Prijenosna odstupanja česta su na početnoj razini učenja, na srednjoj ih je razini manje, a na naprednoj jako malo, dok su s druge strane razvojna odstupanja mala na početnoj i naprednoj razini, a velika na srednjoj (Jelaska 2005d: 101).

Osim njih Z. Jelaska (2005d) govori i o odstupanjima koja su posljedica neprikladne građe i neprikladnoga poučavanja, a nazivaju se *poučavateljskim* odstupanjima (eng. *induced errors*). Ona nastaju uslijed neprikladna poučavanja, poput neusklađenoga inzistiranja na obliku *bih* umj. *bi* u prvome licu jednine, koji dovodi do netočnosti *bih* i za prvo lice množine (npr. Jelaska i Bjedov 2015). M. Medved Krajnović (2010) naziva poučavateljska odstupanja *navođenim pogrješkama.*

Izvornim odstupanjma, odnosno odstupanjima koja se pojavljuju i u jeziku izvornih govornika, bavile su se M. Gulešić Machata i S. L. Udier (2008). Autorice objašnjavaju da bi *izvorna odstupanja* bila odstupanja od standardnoga jezika koja su inojezični učenici usvojili od izvornojezičnih govornika, dok bi *neizvorna odstupanja* inojezičnih učenika bila odstupanja od jezičnih pravila.

1.6. Govorna proizvodnja prema ZEROJ-u

Da je govorenje jedna od najzahtjevnijih djelatnosti u ovladavanju inim jezikom, slažu se gotovo svi istraživači, s tim da se često u istraživanjima mora razgraničiti na govor i razgovor. No govorna se proizvodnja u ovladavanju jezikom ne sastoji samo od govora i razgovora, nego i od najrazličitijih vrsta govorenja (npr. ZEROJ 2005[5]), a to je važno osvijestiti i zbog samoga poučavanja i zbog procjenjivanja (Medved Krajnović 2007: 183). Naime, postoje različite vrste

[5] Zajednički europski referentni okvir za jezike (Vijeće Europe 2005)

govorne proizvodnje tijekom nastave jezika koje uvelike ovise i o vrstama jezičnoga unosa, odnosno o zadatcima i aktivnostima koji služe kao poticaj za govor tijekom nastave, a sastoje se od doslovnoga ili preoblikovanoga ponavljanja riječi (izdvojenih ili u rečenici), čitanja naglas tekstova različitoga izvora (vlastiti ili zadani), oblikovanja rečenica potaknutih različitim jezičnim zadatcima, prevođenja sa stranih jezika i sl. te od samostalne proizvodnje koja je najmanje zastupljena među početnicima, posebno na početku učenja (Jelaska i Bošnjak 2016).

Treba imati u vidu da se razlikuje govorna proizvodnja učenika na nastavi u skupini, u kojoj sudjeluju učenici i nastavnik (npr. Nunan 1988, Vrhovac 2001, Bošnjak i Filipović 2009) od govorne proizvodnje na pojedinačnoj nastavi, koja se još naziva i *individualnom nastavom* ili nastavom *jedan na jedan* (eng. *one to one*), u kojoj sudjeluju učenik i nastavnik (npr. Wilberg 1994, Osborne 2005, Ban i Matovac 2012, Bošnjak 2014). Nju pak treba razlikovati od privatnoga poučavanja koje se naziva i *podučavanjem* ili *instrukcijama*.

Govorna se proizvodnja razlikuje i s obzirom na činjenicu pripadaju li učenici skupini nasljednih ili stranih govornika. Budući da nasljedni govornici moraju bar razumjeti ini jezik (jer ako ne, onda nisu nasljedni, nego predački govornici), a najčešće ga i govore, nasljedni se govornici znatno razlikuju po jezičnim obilježjima i tijeku ovladavanja jezikom od stranih učenika (Jelaska 2015a). Čak i kad su uvjeti poučavanja i učenja podjednaki, kao što je slučaj s e-tečajem HiT-1, dolaze do izražaja razlike u usvajanju, učenju i proizvodnji inoga jezika među učenicima zbog veće ili manje izloženosti, odnosno neizloženosti poučavanomu jeziku (Bošnjak i Jelaska 2016a).

U opisu govornoga međudjelovanja učenika prema ZEROJ-u navodi se što bi učenici inoga jezika mogli proizvesti u govoru na svakoj od razina. Po uzoru na ZEROJ sličan je opis razina za govor i razgovor i u Sveučilišnoj školi hrvatskoga jezika i kulture (UNISOCLAC) čiji je sastavni dio i e-tečaj HiT-1. Budući da je na završnome usmenome ispitu procijenjena razina za slušanje i govorenje za sve strane ispitanike bila A1.1, a razine za djelatnosti slušanja i govorenja za nasljedne ispitanike (osim za N2) kretale su se od A1.2 do B1.1, navode se opisi samo za te razine. U zagradama se navode oznake e-tečaja HiT-1 za razine programa, a one se izražavaju oznakom Pi i brojkom za razinu znanja (Pi1a=A1.1, Pi1b=A1.2, Pi2=A2, Pi3=B.1.1)

A1.1 razina (Pi1a) – Učenik se može služiti jednostavnim hrvatskim izrazima i rečenicama da bi opisao osobe koje poznaje, kao i gdje živi i sl. Može voditi jednostavan razgovor pod uvjetom da je sugovornik spreman sporije ponoviti ili preoblikovati svoje rečenice

te da mu je spreman pomoći da izrazi ono što želi reći. Može postavljati i odgovarati na jednostavna pitanja o dobro poznatim temama ili da bi zadovoljio svoje neposredne potrebe.

A1.2 razina (Pi1b) – Učenik se može hrvatskim sporazumijevati u jednostavnim i uobičajenim situacijama koje zahtijevaju jednostavnu i neposrednu razmjenu podataka o poznatim temama i djelatnostima. Može sudjelovati u vrlo kratkim društvenim razgovorima, premda obično ne razumije dovoljno da bi ih podržavao.

A2 razina (Pi2) – Osim svega navedenoga za A1 razinu, učenik može više sudjelovati u razgovoru na hrvatskome uz određena ograničenja i uz pomoć sugovornika, npr. razumije dovoljno kako bi sudjelovao u jednostavnoj, rutinskoj razmjeni obavijesti bez nepotrebnoga napora. Služi se hrvatskim na razumljiv način u svakodnevnim predvidivim situacijama uz uvjet da je sugovornik u slučaju potrebe spreman pomoći. Premda najčešće krati poruku i traži hrvatsku riječ ili izraz, ima značajno bolju sposobnost produljenoga iskaza na hrvatskome, npr. pri izražavanju kako se osjeća, pri duljemu opisu svakodnevnih događaja, mjesta, ljudi, posla, studija, navika i rutina. Može opisati i prošle radnje i vlastita iskustva te planove i dogovore, kao i izraziti sklonost ili nesklonost prema nečemu, ali rijetko može dovoljno razumjeti da bi sam podržavao razgovor.

B1.1 razina (Pi3) – Učenik može razumjeti smisao jasnoga, standardnoga razgovora o poznatim temama s kojima se redovito susreće na poslu, u školi, u slobodno vrijeme itd. Može jednostavno povezivati rečenice kako bi opisao doživljaje i događaje, snove, nade i težnje na hrvatskome. Može ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove te izraziti svoje mišljenje. Može ispričati priču ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje dojmove. Može se snaći u većini situacija tijekom putovanja kroz govorno područje određenoga jezika.

1.6.1. Razine ovladanosti hrvatskim kao inim jezikom

Osim opisa razina jezičnoga znanja u ZEROJU-u, neki se kroatisti bave i razinama ovladanosti inojezičnim hrvatskim. Objavljena su tri opisna okvira koji sadrže iscrpan opis razine A2 (Grgić i Gulešić Machata 2017), razine B1 (Grgić, Gulešić Machata i Nazalević Čučević 2013) i razine B2 (Grgić i Gulešić Machata 2015) za hrvatski kao ini jezik u skladu s razinama ZEROJ-a. Sve se tri knjige, kako navode urednice, sastoje od deset poglavlja (Značajke i namjena priručnika, Opis razine prema ZEROJ-u, Pragmatična kompetencija, Jezične funkcije, Opći pojmovi, Gramatička kompetencija, Posebni pojmovi, Izgovorna

kompetencija, Pravopisna kompetencija, Sociokulturna kompetencija) i dvaju dodataka (Kazalo pojmova, Popis udžbenika i priručnika za učenje hrvatskoga kao inoga jezika).

Z. Jelaska i sur. (2014) izradili su *Ispitni katalog za poznavanje hrvatskoga kao inoga jezika* kao temeljni dokument *Ispita iz poznavanja hrvatskoga jezika na razini B2* inojezičnih dolaznih studenata, a katalogom se određuje što se od pristupnika na ispitu očekuje, sadrži potrebne podatke i objašnjenja o obliku i sadržaju ispita, odnosno što će se i kako ispitivati.

1.7. Vrste učenika

Budući da se u ovome radu istražuje govorna proizvodnja stranih i nasljednih učenika na e-tečaju hrvatskoga kao inoga jezika, slijedi kratak osvrt o razlikama u ovladavanju inim jezikom tih dviju skupina učenika.

Nasljedni su govornici kao učenici svojega nasljednoga jezika po mnogočemu različiti od onih koji ga uče kao strani jezik (npr. Campbell 1996, Peyton i sur. 2001, Beaudrie 2009 prema Jelaska 2015a). Strani i nasljedni učenici međusobno se razlikuju po jezičnim obilježjima i tijeku ovladavanja jezikom (Jelaska 2015a), što pokazuju i istraživanja različitih jezika, npr. ruskoga (npr. Polinsky 2008, Kagan i Dillon 2010,), španjolskoga (npr. Valdés 2000, Peyton, Lewelling i Winke 2001, Montrul 2006,), japanskoga (npr. Kondo-Brown 2005, 2006), vijetnamskoga (npr. Lam 2006), kineskoga (npr. He i Xiao 2008), arapskoga (npr. Benmamoun, Albirini, Saadah 2010), hrvatskoga (npr. Bošnjak i Jelaska 2016a).

Temeljna je razlika u ovladavanju inim jezikom među prototipnim stranim i prototipnim nasljednim učenicima u ovladavanju određenim jezičnim djelatnostima: čitanjem, pisanjem, slušanjem i govorenjem. Istraživanja su pokazala da su izgovor, odnosno fonologija, potom širina vokabulara znatno razvijeniji kod nasljednih učenika nego kod stranih, dok im je gramatičko razumijevanje prilično dobro, no uporaba gramatike nije na visokoj razini, odnosno česta su odstupanja (Jelaska 2014).

1.7.1. Strani učenici

Prototipni je strani jezik opisan (Jelaska 2005d, 2012) kao jezik koji se uči u školi ili na tečajevima nakon usvojenoga materinskoga jezika, npr. to je francuski jezik Hrvatima u Hrvatskoj. Stoga prototipni strani učenik jezik uči u pedagoški prikladnim i nadgledanim situacijama gdje se istodobno poučavaju sve jezične djelatnosti, pa tako obično podjednako

ovladava svima njima, poznaje standardni idiom kojemu se poučava, ali ne i govorne, svakodnevne idiome (Jelaska 2014).

No strani su učenici ipak obično bolji u prijamnim djelatnostima, slušanju i čitanju, nego u proizvodnima, govorenju i pisanju jer su ini jezik više učili nego se njime služili (Jelaska 2015a). Često imaju viši stupanj jezične svjesnosti nego izravnoga znanja (Jelaska 2012: 25). Autorica objašnjava i da se stupanj jezične svjesnosti kod stranih učenika očituje u tome da znaju pojedina gramatička pravila, no ista pravila ne upotrebljavaju u sporazumijevanju.

Početnici u ovladavanju inim jezikom znatno rjeđe proizvode samostalne tekstove, većinom prevladavaju razgovori s poučavateljem (Jelaska i Bošnjak 2016a). Stoga je u nastavi bilo kojega inoga jezika potrebno naročitu pozornost posvetiti uvježbavanju uporabe jezičnih struktura u sporazumijevanju, a ne samo napametnomu učenju gramatičkih pravila (Jelaska 2012: 26).

Iako su strani učenici homogenija skupina od nasljednih, i među njima postoje razlike u ovladavanju jezikom. Kao što je već spomenuto, postoje različiti jezični i nejezični čimbenici koji utječu na ovladavanje nekim inim jezikom. Osim toga neki su strani učenici motivirani za učenje inoga jezika zbog svojih supružnika, pa su slično nasljednima (iako ne od malena) u većoj mjeri izloženi inomu jeziku od onih koji ga uče zbog npr. poslovnih razloga ili samo iz znatiželje (Jelaska 2014). Stoga strani učenici koji uče neki ini jezik zbog obiteljskih razloga imaju priliku i učiti i usvajati jezik, služiti se njime ne samo na nastavi nego i u obiteljskome okružju, što je slučaj kod nekih stranih učenika na e-tečaju HiT-1.

1.7.2. Nasljedni učenici

Prototipni nasljedni govornik usvaja jezik u svojoj prirodnoj obiteljskoj ili užoj zajednici (od članova obitelji, od susjeda) koji se nalazi u okružju glavnoga jezika širega društva (državni jezik, službeni jezik), najčešće vlada jednim njegovim organskim idiomom (npr. Cvikić, Jelaska, Kanajet Šimić 2010; Cvikić 2014, Jelaska 2005, 2015). Spomenuti autori nasljednoga jezika ističu da prototipni nasljedni učenici vladaju govornim jezikom, sposobni su na nasljednome jeziku slušanjem primati i govorenjem proizvoditi, proizvode ga u govoru, ali ne znaju pisati, katkada ni čitati. Njihov se govor očituje prilično visokim stupnjem tečnosti i širokim rječnikom, ali niskim stupnjem gramatičke točnosti, kao i nepoznavanjem pragmatičkih ili sociolingvističkih pravila (npr. Cvikić i Bergovec 2008; Jelaska, Cvikić, Udier

2008; Cvikić 2014a; Jelaska 2014, 2015a). Od tih se prototipnih nasljednih govornika razlikuju oni koji svoj nasljedni jezik uče u školi (Jelaska 2015a).
S obzirom na to da u društvu raste broj nasljednih govornika, odnosno učenika koji se moraju uključiti u obrazovni sustav, jezično je pitanje postalo neizbježna nužnost, stoga se sve više znanstvenika diljem svijeta bavi nasljednim jezicima jer je postalo jasno da je poučavanje jezika nužno prilagoditi vrsti učenika (Jelaska 2015a).

No nasljedni govornici po mnogim obilježjima nisu jedinstvena skupina, kako ističu A. Kelleher (2008) i Z. Jelaska (2005d, 2014, 2015a), nego uključuju širok raspon od onih koji su barem do nekoga stupnja ovladali nasljednim jezikom (npr. Valdés 2000, Van Deusen-Scholl 2003) do onih koji su gotovo uravnoteženo dvojezični u nasljednome i glavnome jeziku, s tim da im je nasljedni jezik ipak nešto slabije usvojen s obzirom na gramatička obilježja jezika (Kagan i Dillon 2012).

O. Kagan i K. Dillon (2012) ističu da je nasljednim učenicima slušanje najjača djelatnost, potom slijedi govorenje, a tek onda čitanje i pisanje. Nadalje objašnjavaju da se nasljedni učenik nalazi između izvornojezičnoga i inojezičnoga učenika, odnosno ima obilježja i jednoga i drugoga. Više je izložen inomu jeziku (u ovome slučaju nasljednomu) od ostalih inojezičnih učenika, ali mu je s druge strane manje izložen od izvornojezičnih učenika jer se obično ne školuje na tome jeziku i živi u društvu u kojemu je neki drugi jezik službeni (Kagan i Dillon 2012).

Nasljednim govornikom hrvatskoga jezika Z. Jelaska i G. Hržica (2005) nazivaju govornike koji hrvatski jezik usvajaju u obitelji u zemlji u kojoj hrvatski nije službeni ili (priznati) manjinski jezik te su njime ovladali do nekoga stupnja, a koji osim poznavanja jezika u određenome stupnju poznaju i hrvatsku kulturu te osjećaju pripadnost hrvatskomu narodu. U ovladavanju nasljednim jezikom kod nasljednih je govornika često prisutna želja za razumijevanjem vlastite obitelji i predaka, želja za pripadanjem, kao i želja uklapanja svojega jezičnoga identiteta u svoju osobnost (Jelaska 2015a).

1.8. Ovladavanje rječnikom i njegov razvoj u inome jeziku

Ovladavanje rječnikom, tj. njegovo učenje i usvajanje, odnosno rječnički razvoj, jedna su od najčešćih tema brojnih istraživanja primijenjene lingvistike posljednjih petnaestak godina, stoga ima sve više spoznaja, posebno za engleski jezik, kako najučinkovitije poučavati i učiti potreban rječnik te koliko je riječi potrebno znati u inome jeziku za uspješno sporazumijevanje

u određenim situacijama. Istraživanja su očekivano potvrdila da će se češće riječi usvojiti brže i lakše od rjeđih, odnosno da su češće riječi korisnije od rjeđih (npr. Pellicer-Sanchez i Schmitt, 2010; Teng 2014). Da je čestota riječi važan pokazatelj u određivanju koje riječi i kada treba uvesti u poučavanje, zaključio je i S. Tanaka (2012) na temelju analize četiriju istraživanja koja se bave različitim aspektima rječničkoga razvoja inojezičnih učenika engleskoga jezika (Barfield, Brown, Sato i Batty, Anderson). Također je posebno naglasio da treba razvijati leksičku intuiciju kod učenika te imati u vidu učenikovu samostalnost u ovladavanju jezikom, odnosno rječnikom. No još uvijek nema cjelovite teorije koja bi objasnila proces ovladavanja rječnikom (Schmitt 2019). Sve postojeće teorije opisuju obilježja riječi kojima treba ovladati (npr. pravopis, značenje, oblik, gramatičke uloge, kolokacije...), no nema sigurnih spoznaja o njihovoj važnosti i hijerarhiji, odnosno koja se obilježja usvajaju prije drugih.

U istraživanjima rječničkoga razvoja inojezičnih učenika nije se dovoljno samo baviti rastom broja proizvedenih riječi, koji također može biti pokazatelj rječničkoga razvoja učenika, no uz to se treba istražiti i točnost, čestota i raznolikost rječnika u njihovoj proizvodnji, kao i poznavanje određenih morfoloških, sintaktičkih i drugih obilježja kako bi se povećala svijest o tome na koji način učenici obrađuju i proizvode riječi (Crossley, Salsbury, McNamara 2009).

Rječnički razvoj u pisanoj proizvodnji na engleskome jeziku izvornojezičnih učenika francuskoga jezika na početnome stupnju istražile su M. Horst i L. Collins (2006). Analizirani su sastavci učenika u četiri točke mjerenja, tj. nakon 100, 200, 300 i 400 sati učenja engleskoga. Rezultati pokazuju da su učenički sastavci u odnosu na prvo mjerenje bili duži i da se povećao broj uporabe češćih riječi, posebno između prvoga i drugoga mjerenja, dok je u trećemu i četvrtomu postotak njihove uporabe isti, što znači da se nije povećao postotak zastupljenosti rjeđih riječi. Autorice zaključuju da su sastavci pokazali da je došlo do proširivanja i bogaćenja rječnika kod učenika na razini najčešćih riječi (unutar 1000 najčešćih riječi u engleskome jeziku), ali da nije došlo do značajnije promjene u usvajanju rjeđih riječi (od 1000 do 2000 riječi), no mogle su se uočiti značajnije promjene u morfološkome razvoju. Ostalo je neodgovoreno pitanje *zašto učenici ni nakon 400 sati poučavanja nisu uspjeli proizvesti veći broj rjeđih riječi*, kao i *kojim se ciljanim aktivnostima na nastavi to može promijeniti i poboljšati*.

Je li glavni izvor učenja novih riječi jezični unos ili usmjeravanje pažnje na određene riječi u komunikacijskim aktivnostima ili dekontekstualizirano vježbanje, odnosno ponavljanje riječi pomoću ciljano osmišljenih zadataka pitaju se u svojemu istraživanju B. Laufer i I. S. P.

Nation (2012). Postoji mnogo empirijskih pokazatelja da je usvajanje riječi pomoću komunikacijskih zadataka, kao i zadataka usmjerenih na izraz (FonF), učinkovitije od usvajanja riječi samo kroz unos (Laufer i Nation 2012). Nadalje govore i o ulozi namjernoga naspram slučajnoga učenja riječi te u kojoj mjeri učenik treba biti izložen pojedinoj riječi da bi barem djelomično svladao njezino značenje. B. Laufer (2005) govori da se značenjska, ali i sve druge razine riječi, postupno usvajaju te se ne može očekivati od učenika da odmah potpuno ovlada riječju, odnosno svim njezinim aspektima. B. Laufer i i. S. P. Nation (2012) ističu da se često postavlja pitanje koliko puta učenik mora susresti riječ u jezičnome unosu da bi ju naučio s pridruženim značenjem te koliko učenici moraju čitati da bi dosegli tu razinu izloženosti. Istraživači (npr. Waring i Takaki 2003, Brown i sur. 2008) slažu se da učenici trebaju biti izloženi novoj riječi desetak puta da bi ju usvojili (Laufer i Nation 2012).

Unatoč početnomu zalaganju za leksički pristup u poučavanju vokabulara u kojemu je gramatika odvojena od riječi, odnosno naglasak je na leksemu i njegovoj proizvodnoj mogućnosti, dok je gramatika kao glavno sredstvo pomoću kojega nastaju nove konstrukcije stavljena u drugi plan (Lewis 1993, 1997 prema Bergovec 2007), već se osamdesetih godina prošloga stoljeća jezik počinje shvaćati kao skup jedinica s neodvojivo povezanom gramatikom i leksikom (Schmitt 2000 prema Cvikić 2016). N. Schmitt također napominje da i dalje postoje zagovornici leksičkoga pristupa učenju koji smatraju da se riječi trebaju učiti prije gramatike jer će učenjem riječi učenici postupno svladavati i gramatiku. No za morfološki složenije jezike kao što je hrvatski takav pristup nije ostvariv budući da su gramatika i leksik u svome govornome i pisanome ostvarenju isprepleteni, stoga poučavanje vokabulara nije strogo odvojeno od gramatike, nego se teži tomu da se usvajanjem vokabulara usvaja i gramatika (Bergovec 2007: 54).

Važno je naglasiti da se rječnik različito uvježbava ovisno o tome je li namijenjen primanju ili proizvodnji smatra S. L. Udier (2009). Autorica ističe da kada su leksičke jedinice namijenjene isključivo primanju, dovoljno ih je uvježbavati rečenicama s prazninama i povezivanjem riječi s objašnjenjem, odnosno prepoznavanjem značenja određene riječi među više ponuđenih mogućnosti. No leksičke jedinice namijenjene proizvodnji uvježbavaju se zahtjevnijim načinima osim navedenih, svakako samom proizvodnjom, odnosno uvježbavanje vokabulara može se uklopiti u proizvodne vježbe i aktivnosti kao što je npr. igranje uloga (Udier 2009: 85). J. Read (2007) daje primjere takvih zadataka, npr. učenici trebaju napisati pismo

pritužbe na hotelsku uslugu ili osmisliti razgovor za posao u kojemu će izraziti svoje poslovne ideje i ambicije.

Osim toga stručnjaci se slažu da je važno, ali i teško, odrediti pojam *znanje riječi* jer znanje riječi nije stanje nego proces koji se vremenom mijenja. Stoga se u procjenjivanju i vrjednovanju učenikova rječnika ne smijemo služiti samo testovima koji procjenjuju učenikovo poznavanje ili nepoznavanje određenih riječi, nego oni trebaju sadržavati zadatke kojima se osim značenja procjenjuje učenikova sposobnost uporabe riječi u određenome kontekstu, odnosno u različitim komunikacijskim okruženjima (Read 2007). Autor nadalje ističe da u posebnim komunikacijskim situacijama, npr. u šalama, pričama, pismima, oglasima i sl., nije dovoljno samo poznavati značenje svake pojedine riječi, nego i razumijevanje njezina značenja u određenome kontekstu, stoga se i u procjenjivanju moraju rabiti zadatci takve vrste, a ne samo izdvojeno prepoznavanje značenja. Dakle, treba se primijeniti komunikacijski pristup u procjenjivanju i vrjednovanju učenikova poznavanja rječnika.

Primjer iz nastavne prakse autorice ovoga rada potvrdio je Readove tvrdnje. Naime, učenici su trebali napisati poruku nastavnici jer su tijekom svojega studijskoga programa i boravka u Hrvatskoj, osim učenja jezika, imali i studijska putovanja u zemlje u okruženju. Budući da tijekom tih putovanja nisu imali klasičnu jezičnu nastavu, nastavnica im je davala različite zadatke i aktivnosti, a jedna od njih je bila pisanje poruka nastavnici. Učenici su bili na početnoj razini učenja, stoga poruke nisu bile duge, ali 9 od 10 učenika uporabilo je ovu rečeničnu strukturu kao u (2). Može se zaključiti da učenici nisu poznavali, odnosno usvojili glagol *nedostajati*, odnosno od ponuđenih riječi u rječniku za glagol *to miss* na engleskome jeziku, većina je odabrala prvo ponuđeno značenje jer se značenja te riječi nisu pojavila u kontekstu. Također se može primijetiti da su usvojili gramatičko obilježje glagola, odnosno točan oblik prezenta, ali ne i njegovo značenje.

(2) Draga profesorice, propustim te puno.

B. Laufer i I. S. P. Nation (2012) govore i o ulozi uporabe učenikova materinskoga jezika u objašnjavanju novih riječi. Naravno, to je moguće samo ako je riječ o homogenoj grupi kojoj je materinski jezik isti, s tim da ga i nastavnik inoga jezika mora dobro poznavati. Ako je riječ o heterogenoj grupi, onda se može služiti jezikom posrednikom kojim se služe tijekom nastave. Istraživanja koja su se bavila analizom odstupanja i učenikova inojezičnoga korpusa,

pokazuju da su leksička odstupanja i fenomen izbjegavanja rezultat utjecaja prvoga jezika. Stoga se smatra da je uporaba materinskoga ili inoga jezika posrednika vrlo učinkovit način usvajanja značenja novih riječi, a B. Laufer i N. Girsai (2008) naglašavaju da je objašnjavanje jezičnih razlika između riječi i njihova izraza u inome i materinskome ili nekome drugome inome jeziku učinkovitije od nekih drugih aktivnosti usmjerenih na izraz, tj. oblik (*eng.* FonF).

Postoje dokazi da usredotočenost na riječi u nekomunikacijskim, neautentičnim jezičnim zadatcima daje bolje rezultate nego usvajanje samo pomoću unosa. To može biti učenje uz pomoć kartica, mogu biti vježbe uparivanja riječi, razni zadatci višestrukoga izbora, popunjavanje praznina, pisanje nepovezanih rečenica, stvaranje banke riječi, neke računalne vježbe i sl. (npr. Hill i Laufer 2003, Horst i sur. 2005, Cobb 2007, Laufer i Notion 2012). U svojemu su istraživanju o usvajanju rječnika inojezičnih učenika engleskoga jezika B. Laufer i N. Girsai (2008) pokazale da je najlošiji rezultat tijekom istraživanja ostvarila grupa koja nije imala ni jednu aktivnost, zadatak ili uputu koja bi ih usmjeravala na određene riječi i njihov izraz, odnosno istraživanje je pokazalo da oni nisu usvojili gotovo ni jednu novu riječ iz jezičnoga unosa tijekom sata koji je bio predmet istraživanja. No takav oblik učenja riječi doprinosi boljemu prepoznavanju značenja riječi, ali ne i njihovoj uporabi u komunikacijskome kontekstu.

U slučajevima kada nisu dostupne velike količine unosa i kada su glavni izvor usvajanja i bogaćenja rječnika učenika vježbe s riječima koje sastavlja nastavnik, aktivnosti bi trebale biti raznolike: komunikacijske i nekomunikacijske, kontekstualizirane ili dekontekstualizirane, povezane s priručnikom i materijalima na kojima se temelji nastava, ali i s novim kontekstima, usmjerene na razumijevanje i proizvodnju učenika (Laufer i Notion 2012), a slične se aktivnosti primjenjuju i na nastavi uživo na e-tečaju HiT-1.

Budući da je korisno primijeniti uravnotežen pristup učenju jezika općenito, a posebno učenju riječi, važno je iskoristiti poučavanje i učenje temeljeno na unosu, ali i nastavu usmjerenu na izraz, tj. oblik (eng. *formfocused instructon*); namjerno i slučajno učenje, kontekstualizirano i dekontekstualizirano poučavanje, uporabu materinskoga i inoga jezika te ponavljanje vokabulara u jezičnome unosu, kao i u zadatcima koje izrađuje nastavnik (Laufer i Notion 2012).

1.8.1. Riječi i njihovi oblici

Istraživanja koja se bave odnosima među kanonskim i drugim oblicima riječi u hrvatskome jeziku korisna su jer nam mogu pomoći u određivanju najčešćih riječi u jeziku,

pokazuju čestotu različitih oblika promjenjivih riječi, a time nam pomažu u odabiru riječi kojima je potrebno poučavati inojezične učenike, odnosno omogućuju da ih u jezičnome unosu učenici uoče, a potom i usvoje (Cvikić 2016).

Jezični unos podrazumijeva svu jezičnu građu koja učeniku može biti na raspolaganju u njegovoj okolini, a ne samo ona kojoj je izravno izložen (Loewen i Reinders 2011 prema Cvikić 2016: 44). Stoga autorica ističe da je nužno temeljito opisati morfološku raznolikost jezičnoga unosa u hrvatskome jeziku kako bi se mogao pretpostaviti utjecaj obilježja jezičnoga unosa na ovladavanje morfologijom hrvatskoga jezika.

Z. Jelaska (2005c) bavi se između ostaloga i morfološkim obilježjima hrvatskoga jezika, odnosno temeljnim pojmovima: *natuknica, pojavnica, različnica, obličnica* te odnosima među njima. Slijede objašnjenja za svaki pojam koja su preuzeta iz Z. Jelaska (2005c: 136-143).

Natuknica je svaka riječ predstavljena svojim kanonskim oblikom (citatnim ili rječničkim), koji se zove još i lema (npr. *kava*). Natuknice u hrvatskome imaju određene kanonske oblike: nominativ jednine imenica (osim *pluralia tantum*), muški rod jednine pridjeva i većine zamjenica, infinitiv glagola.

Različnica je svaki glasovno različit oblik određene riječi, tj. natuknice (npr. *kavu, kave, kavom, kavam*a). Ako dva ili više padeža imaju isti izraz, smatrat će se jednom različnicom (npr. DLI *kavama*, NAV *more*).

Obličnica je svaki oblik riječi s pridruženim gramatičkim sadržajem (npr. *kave* G jd. i *kave* N mn. ž. r.). Kod promjenjivih je riječi u hrvatskome jeziku ukupan broj obličnica veći nego različnica jer gotovo sve imenice imaju po 14 obličnica, ali ni jedna nema 14 različnica, odnosno različitih oblika, a Z. Jelaska navodi da je najveći broj različnica u pismu 11, dok je najmanji 3.

Pojavnica je svako pojavljivanje bilo koje riječi u tekstu, što uključuje i ponavljanja, pa se dužina teksta može računati po broju pojavnica. Međutim, može se računati i broj pojavnica pojedine riječi ili natuknice, tj. svako pojavljivanje bilo kojega izraza jedne natuknice. Stoga se zbrajanjem svake pojave iste riječi u tekstu, bila to (sama) natuknica ili neka njezina različnica, odnosno obličnica, dobiva ukupan broj njezinih pojavnica.

Budući da se u ovome radu istraživala govorna, a ne pisana proizvodnja, pojavila se potreba za uvođenjem novoga pojma koji podrazumijeva sve ono što je učenik proizveo tijekom uvježbavanja, npr. akuzativa, sve netočne oblike, kao i točni oblik do kojega bi došao bilo samoispravljanjem ili na poticaj nastavnika. Stoga je stvoren naziv *proizvedenica***,** koji

obuhvaća sve ono što je učenik proizveo htijući proizvesti određeni padežni ili glagolski oblik, dakle sve proizvedene točne i netočne oblike. Ponekad je zbog većega broja netočnih odgovora za neki padež bilo proizvedeno više različnica nego obličnica što se u teoriji ne pretpostavlja. Moglo bi se reći da je *proizvedenica* nadređeni pojam za sve proizvedene (ne)točne obličnice, odnosno različnice, a podređenice su joj osim točnih oblika i krivi, dijalektalni i nepostojeći oblici, koji su svojevrsna jedinstvena odstupanja.

U leksičkim i statističkim jezičnim istraživanjima jedna je od mjera nekoga teksta broj različitih riječi (eng. *type*) prema ukupnome broju riječi u tekstu (eng. *token*). Što je taj omjer manji, više je ponovljenih riječi pa je tekst rjeđi, i obratno. Za hrvatski bi omjer natuknica i pojavnica pokazivao leksičku raznolikost teksta, dok omjer natuknica i samoznačnica (samoznačnih riječi: imenica, pridjeva, glagola, priloga i uzvika) pokazuje leksičku gustoću teksta. Omjer natuknica i obličnica pokazao bi funkcionalnu morfološku razvedenost teksta, dok bi omjer natuknica i njezinih različnica pokazao morfonološku razvedenost teksta.

Jednostavniji tekstovi (npr. tekstovi za početnike) trebali bi imati manji omjer, a teži tekstovi veći. Omjer hrvatskih različnica prema obličnicama pokazuje koliko je teško inojezičnomu učeniku naučiti svaku hrvatsku riječ. On može poslužiti i kao pokazatelj različite složenosti znanja oblika riječi u hrvatskome i jezicima slične morfološke razvedenosti u međujezičnim istraživanjima za razliku od morfološki jednostavnijih jezika poput engleskoga (Jelaska 2005c).

Istraživanjima o odnosima među pojavnicama, različnicama, obličnicama i natuknicama u hrvatskome kao materinskome jeziku bavio se veći broj radova. U inojezičnome hrvatskome morfološkom raznolikošću bavile su se L. Cvikić i Z. Jelaska (2007) kada su istražile koliko se morfološka raznolikost hrvatskoga imeničkoga sustava odražava u udžbenicima inojezičnoga hrvatskoga te s kojim se skupinama imenica učenici doista susreću i koliko često. Autorice su navele koje učinke dobiveni rezultati mogu imati na poučavanje inojezičnoga hrvatskoga. Iscrpnu analizu morfološke raznolikosti u sastavcima inojezičnoga učenika prikazala je M. Bašić (2015) u svojemu doktorskomu radu, a neki od rezultata spomenutoga istraživanja bit će navedeni u poglavljima koja su važna za istraživanje ovoga rada.

Neki istraživači raspravljaju o tome treba li u jezičnu analizu i ovladanost imeničkom morfologijom uzeti u obzir i nominativ jednine imenica koji je ujedno i osnovni oblik riječi, a

on je u proizvodnji inojezičnih učenika i najčešći, odnosno može li i nominativ biti jedan od pokazatelja učenikova napretka u jezičnoj proizvodnji.

I. S. P. Nation (2001) u jednome se dijelu svoje knjige pita treba li u poznavanje riječi inojezičnoga učenika uračunati i riječi poput nekih poznatih proizvoda (npr. *Pepsi, Chervolet*) ili vlastitih imena osoba. Budući da se tijekom nastave uživo na e-tečaju HiT-1 s učenicima rade zadatci prevođenja u kojima učenici trebaju prevesti riječi ili rečenice s engleskoga na hrvatski te tako oni trebaju poznavati i osnovni oblik svake riječi, u istraživanje je uključen i nominativ imenica, a izuzet je samo nominativ vlastitih imena osoba te ona nisu uvrštena u analizu. Znalo se dogoditi da su učenici rečenicu kao u (3) preveli kao u (4), što je bio pokazatelj da nisu poznavali nominativni oblik riječi *kava* ili je u njihovu rječniku zastupljeniji bio njezin akuzativni oblik, stoga su se netočni oblici pojavljivali i u nominativu jednine imenica, pa je bilo nužno i to uzeti u obzir te i proizvedenice u nominativu jednine uvrstiti u analizu.

(3) Coffee is ready. → (4) Kavu je spreman.

Istraživati se i procjenjivati može i opseg poznavanja rječnika, odnosno koliko leksičkih jedinica učenici ukupno znaju, ali J. Read (2006) ističe i da se treba ispitivati i provjeravati dubina, odnosno kvaliteta znanja riječi, tj. njihova uporaba na pravilan način u pravilnome kontekstu (Udier 2009: 88). Stoga se u ovome istraživanju ispitao broj proizvedenih riječi tijekom procesa učenja, ali se opisala i njihova uporaba u kontekstu, odnosno uporaba padežnih i glagolskih oblika tih riječi.

1.9. Korpusi hrvatskoga jezika

Korpusi su vrijedan izvor dodatnih saznanja i spoznaja o jeziku koji mogu poslužiti ne samo leksičkim i leksikografskim istraživanjima nego se mogu uporabiti i u svrhu poučavanja hrvatskoga kao inoga jezika (Posavec 2018). Budući da se istraživači za potrebe jezičnih istraživanja često služe korpusom, npr. korpusom hrvatskoga jezika, kako bi usporedili i potvrdili rezultate svojih istraživanja, nužno je imati dostupne računalne korpuse (Blagus Bartolec i Matas Ivanković 2017). Autorice navode da je hrvatski jezik pretraživ na trima računalnim korpusima: na *Hrvatskoj jezičnoj riznici* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje; na *Hrvatskome nacionalnome korpusu* te na *Hrvatskome mrežnome korpusu* hrWaC v2.2. To su sve korpusi nastali na pisanoj građi.

U ovome trenutku postoje dva korpusa govornoga jezika: *Hrvatski korpus dječjega jezika* (HKDJ – Kovačević 2002) i *Hrvatski korpus govornog jezika odraslih govornika* (HrAL). HKDJ se sastoji od prijepisa spontanoga govora troje djece, a uzorci su dostupni u Svjetskoj bazi dječjega jezika CHILDES (Hržica, Kuvač Kraljević i Šnajder 2013). HrAL je oblikovan uzorkovanjem spontane konverzacije između 617 govornika hrvatskoga jezika iz svih hrvatskih županija i sadrži više od 250.000 pojavnica i više od 100.000 različnica, a podatci su prikupljani u tri vremenska razdoblja: od 2010. do 2011., od 2014. do 2015. te tijekom 2016. godine (Kuvač Kraljević i Hržica 2016).

J. Kuvač Kraljević i sur. (2016) ističu da se povećanjem broja istraživanja posebnih skupina govornika pojavljuje i sve veća potreba za specijaliziranim korpusima koji se oblikuju ograničavanjem uzorkovanja na određenu skupinu, npr. djecu, dvojezične govornike, osobe s afazijom ili na inojezične govornike što je slučaj u ovome istraživanju; ili na vrstu jezičnoga uzorka (npr. spontani govor, pisanje tekstova različite razine strukturiranosti), a mogu se podijeliti na govorne i pisane korpuse. U svojemu radu autori raspravljaju o kriterijima odabira sudionika, kao i o odluci o veličini korpusa te izdvajaju nekoliko važnih pitanja s kojima se susreće svaki istraživač: *Koliko je zapisa potrebno prikupiti da bi sadržaj korpusa bio dovoljan, a korpus u konačnici ujednačen i dovoljno velik?; Koliko je različitih ispitanika potrebno uključiti da bi korpus bio reprezentativan?; Koliko bi korpus trebao sadržavati ispitanika i koliko je iskaza nužno da svaki ispitanik proizvede kako bi se njegovi iskazi uvrstili u korpus?*

Trenutačno je najveća baza spontanih uzoraka govornog jezika *Talk Bank* koja se sastoji od različitih korpusa sličnih po tome što su sastavljeni od uzoraka govornoga, i u određenoj mjeri spontanoga jezika (Kraljević i sur. 2016). U TalkBank-u dostupan je i *Hrvatski korpus govornog jezika odraslih govornika* (HrAL). J. Kuvač Kraljević i G. Hržica napominju da HrAL daje informacije o gramatici i leksikonu govornoga jezika, diskursnim vještinama, proizvedenim pogrješkama i produktivnosti općenito te da može poslužiti kao građa za sociolingvistička istraživanja, ali i za istraživanja sinkronijskih jezičnih promjena u hrvatskome.

M. Olujić i A. Matić (2017) usporedile su pisani i govorni hrvatski odraslih govornika hrvatskoga jezika te zaključile da je prosječna leksička raznolikost pisanoga jezika značajno veća od leksičke raznolikosti govornoga, da postoje razlike u zastupljenosti određenih vrsta riječi, pri čemu je u govornome jeziku veća zastupljenost glagola, zamjenica, priloga, veznika, čestica i uzvika, dok u pisanome jeziku prevladavaju imenice, pridjevi i prijedlozi i da pisani jezik ima veću sintaktičku složenost mjerenu u prosječnoj duljini komunikacijske jedinice. A.

Matić i sur. (2018) istražili su sintaktičku složenost u odnosnim rečenicama u spontanome govoru 139 odraslih govornika hrvatskoga kao inoga jezika, a istraživanje se temeljilo na sintaktičkim strukturama iz HrAL-a. Rezultati istraživanja pokazali su da govornici koji proizvode dulje iskaze, proizvode i rjeđe i složenije sintaktičke strukture od onih kod kojih su zabilježeni kraći iskazi.

Korpusa govornika hrvatskoga kao inoga jezika, odraslih ili djece, za sada još nema, iako ih neki istraživači pripremaju. S. Granger (1998) nazvala je korpuse inojezičnih učenika riznicom autentičnih podataka i dragocjenim izvorom za istraživanje ovladanosti inim jezikom, a R. Ellis i G. Barkhuizen (2005: 21) ustvrdili su da je najbolji način proučavanja procesa ovladavanja inim jezikom prikupljanje uzoraka koje je učenik proizveo na ciljnome jeziku (prema Bašić 2015).

Odluka o veličini korpusa, kao i kriterij odabira ispitanika, ovise o sastavljaču korpusa jer ni jedan korpus nije dovoljno velik da obuhvati sve riječi jednoga jezika, odnosno sve jezične pojave ističu J. Kuvač Kraljević i sur. (2016). Navode i da neki istraživači smatraju da je za pouzdane jezične analize potrebno stotinjak iskaza po ispitaniku (npr. Cameron 2001), dok neki smatraju da je i pedeset iskaza dovoljno (npr. Shipley i McAfee 2015), a Hunston (2002) smatra da je za ujednačen i reprezentativan korpus poželjno da on sadrži ujednačenu količinu zapisa svih relevantnih skupina.

1.10. Čimbenici u ovladavanju jezikom

Čimbenike koji utječu na ovladavanje jezikom moguće je podijeliti na unutarnje (one koje sa sobom nosi učenik) i vanjske (koji su izvan učenika), ali s obzirom da govorimo o ovladavanju jezikom, moguće ih je podijeliti na jezične i nejezične (Cvikić 2012).
M. Bošnjak i Z. Jelaska (2016a) smatraju da su sve spoznaje o ovladavanju inim jezikom primjenjive i na e-nastavu jezika, ali postoje i neke razlike među učenicima – oni koji su već učili jezike pomoću e-nastave načelno su bolje pripremljeni, mogu imati pozitivniji stav prema takvomu obliku učenja pa možda biti i motiviraniji za takav oblik jezične nastave od onih koji se s e-nastavom susreću prvi put. Stoga bi se posjedovanje iskustva s e-nastavom jezika koje je svakako nejezični čimbenik, ipak mogao svrstati i među jezične čimbenike.

Jezik se neprestano mijenja pod utjecajem društvenih, političkih, tehnoloških i drugih čimbenika. Ovisno o njima može dulje biti stabilan ili se pak ubrzano mijenjati. Nejezični se čimbenici tradicionalno dijele na društvene i afektivne čimbenike te pojedinčeva obilježja

(Cvikić 2012), no u ovome se istraživanju pokazalo nužnim naglasiti da postoji i četvrti čimbenik koji bi se mogao nazvati nastavnim, a koji će se objasniti u nastavku. U radu se opširnije govori o afektivnim čimbenicima, odnosno o *strahu od jezika* i *strahu od tehnologije*, te o pojedinčevim obilježjima jer su bitni za samo istraživanje.

1.10.1. Jezični čimbenici

Jezičnim se čimbenicima smatraju materinski jezik i ini jezici kojima pojedinac (u nekoj mjeri) vlada. *Materinski jezik* i stupanj ovladanosti njime bitno su jezično obilježje (Jelaska 2005d). Naime, Z. Jelaska objašnjava da materinski jezik određuje jezične navike učenika koje mogu biti povoljne ako su jednake ili slične kao u inome jeziku ili nepovoljne ako su različite od inoga jezika, iako sličnost i različitost ne djeluje uvijek na takav način (npr. Novak Milić 2005c). Pri tomu nije nevažno jesu li ini jezici posve različiti, slični ili srodni (npr. Gulešić Machata i Jelaska 2010, Jelaska 2020).

Osim materinskoga jezika na ovladavanje inim jezikom utječu i ostali *ini jezici* kojima pojedinac vlada, stupanj jezičnoga znanja i umijeća te iskustvo učenja jezika (Jelaska 2012). Istraživanja su pokazala da se ovladavanje nasljednim jezikom prema glavnini svojih obilježja razlikuje i od ovladavanja drugim i od ovladavanja stranim jezikom. No bez obzira je li riječ o ovladavanju nasljednim, drugim, stranim jezikom, postoji načelno pravilo da se svaki novi jezik sve lakše uči i usvaja (Jelaska i Cvikić 2007), stoga se višejezičnost razlikuje od dvojezičnosti, pa se danas i hrvatski istraživači bave višejezičnosti, bilo prototipnom, ili pak okomitom (npr. Pavličević-Franić 2000, 2003, 2005, Jelaska 2003) ili kosom (npr. Jelaska 2013), a neki su od njih usmjereni i na ovladavanje trećim jezikom (npr. Ivir-Ashworth 2006, Letica Krevelj 2016, Lujić 2017).

1.10.2. Društveni čimbenici

Društveni se čimbenici odnose na stav učenika prema inome jeziku, njegovim govornicima i kulturi, ali i na stav prema materinskome jeziku i vlastitoj kulturi (Cvikić 2012). Autorica nadalje naglašava da je važno imati pozitivan stav prema jezicima, poznavati i poštivati vlastitu i druge kulture jer se na taj način razvijaju međukulturne kompetencije koje su nužne u ovladavanju inim jezikom. Naime, katkada je međukulturna sposobnost puno važnija za preživljavanje u novoj kulturi, odnosno za prihvaćenost u društvu, od jezične (Novak-Milić i Gulešić Machata 2006). Tako nasljedni govornici načelno imaju pozitivan stav prema jeziku svojega podrijetla, no katkada ga se srame ili nemaju poseban odnos prema njemu (Bošnjak i Jelaska 2016a).

1.10.3. Pojedinčeva obilježja

U literaturi se sve više ističe da u ovladavanju inim jezikom pojedinčeva obilježja imaju važnu ulogu, a najčešće se govori o motivaciji, razlozima učenja jezika, jezičnoj nadarenosti, dobi, osobnosti, stilovima učenja (npr. Lightbown i Spada 2006).

Baveći se jezičnim identitetom različitih skupina inojezičnih govornika hrvatskoga koji žive u Republici Hrvatskoj, u doktorskome radu A. Grgić (2018) govori i o tome što sve djeluje na jezični razvoj pojedinca i oblikovanje njegova idiolekta i idioma skupine kojoj pripada te koji sve jezični i izvanjezični čimbenici djeluju na njihovo jezično ponašanje i gradnju jezičnoga identiteta, kao i kako stavovi okoline utječu na taj proces.

Dob – Većina istraživanja koja se bave ulogom *dobi* tvrde da odnos između dobi i krajnjega stupnja uspješnosti usvajanja jezika postoji (npr. Patkowski 1980), a često se spominje i izraz „*što prije to bolje*“ (npr. Medved-Krajnović 2010). Razlog zašto je poslije teže savršeno naučiti neki novi jezik nego u ranome djetinjstvu ne proizlazi iz toga što bi stariji bili manje sposobni ili manje nadareni, nego zato što se mozak pokušava što više poslužiti već naučenim. U svim situacijama kad mu to bar donekle uspije, ne trudi se proniknuti u sve potankosti novoga (Jelaska 2012).

U e-učenju jezika može se pretpostaviti da će učenici mlađe dobi biti vještiji u uporabi e-sustava, a to bi možda moglo utjecati i na bolju uspješnost u ovladavanju jezikom jer će možda kod njih strah od tehnologije biti prisutan u manjoj mjeri nego kod starijih polaznika (Bošnjak i Jelaska 2016a).

Osobine – Kada se govori o utjecaju *osobina ličnosti* na uspjeh u ovladavanju inim jezikom, posebno se spominju pojmovi poput zatvorenosti ili introvertiranosti te otvorenosti ili ekstrovertiranosti (npr. Lightbown i Spada 2006). Iako se obično pretpostavlja da će otvorene osobe biti uspješnije u ovladavanju inim jezikom, autorice navode da ima istraživanja koja su opovrgla tu pretpostavku, kao što je npr. istraživanje Wong-Fillmore 1979. koje je pokazalo da je tzv. *tihi promatrač* (eng. *quiet observant learner*) bio uspješniji učenik u ovladavanju jezikom.

Nadalje se spominju pojmovi samouvjerenost, tjeskobnost ili anksioznost, kao i spremnost na rizik (Medved-Krajnović 2010, Matić 2021). Spremnost na rizik, koja se očituje kao spremnost za nešto novo, jako je važan čimbenik u e-nastavi jer je to za većinu učenika novi oblik učenja s kojim se susreću po prvi put i ne znaju kako će se snaći u potpuno novome virtualnome okruženju (Bošnjak 2014).

Razlozi učenja – Razlozi da pojedinac ovladava novim jezikom također mogu biti raznoliki: podrijetlo, rodbinske, prijateljske, ljubavne i bračne veze, znatiželja, boravak i školovanje u novoj zemlji, posao, dakle osobna želja, nužda ili svojevrsna prisila (Jelaska i Cvikić 2007). Autorice ističu da neki od njih mogu imati više ili manje utjecaja na samo ovladavanje jer nisu svi razlozi jednako jaki, odnosno drugačije će naučiti jezik onaj tko se nalazi u zemlji u kojoj se govori taj jezik, tko ima rodbinske ili bračne veze od onoga koji to mora zbog poslovnih razloga ili se mora školovati i položiti ispit iz inoga jezika. Stoga zaključuju da već i sama razlika između pojedinih podređenica naziva ini jezik sama po sebi upućuje na moguće razlike, odnosno činjenicu da nasljedni govornici, pa i predački, mogu imati različite razloge od stranih govornika za učenje toga jezika.

Motivacija – Veliki se broj istraživanja bavi ulogom *motivacije* u procesu ovladavanja inim jezikom i svi se istraživači slažu da je motivacija ili potaknutost na učenje jedan od najvažnijih čimbenika u učenju i uspješnom ovladavanju jezikom. R. C. Gardner (1985) smatra da motivacija podrazumijeva i jezičnu nadarenost, ali i uložen trud, kao i stav prema jeziku te samome učenju. Nadalje se govori i o uklopnoj ili integrativnoj motivaciji koja se temelji na želji da se pojedinac što bolje uklopi u društvo čiji jezik uči, kao i o uporabnoj ili instrumentalnoj motivaciji koja se temelji na želji da se nauči jezik društva kao sredstvo za dobivanje posla, za školovanje i sl. (Jelaska 2005e: 111-112).

Prateći istraživanja za druge ine jezike koja se bave e-učenjem, može se zaključiti da se najveći broj njih bavi upravo motivacijom jer se pokazalo da je motivacija ključan razlog

(ne)odustajanja od e-programa (npr. Muilenburg i Berge, 2005). Stoga se veliki broj istraživanja bavi ulogom motivacije u e-učenju i e-poučavanju (npr. Martens, Bastiaens i Kirschner 2007, Keller 2008, Bekele 2010, Chen i Jang 2010; Hartnett, St. George i Dron 2011).

Darovitost – Utjecaj jezične darovitosti na ovladavanje jezikom nije uvijek lako znanstveno dokazati. Usprkos dvojbama nekih istraživača o izdvajanju pojma *jezične darovitosti* (eng. *aptitude*) i njezina utjecaja na ovladavanje jezikom radi mogućega obeshrabrivanja i onih koji ju ne posjeduju, ipak se došlo do spoznaja da je jezična darovitost važna u ovladavanju inim jezikom, pa bi za darovite učenike trebalo oblikovati posebne programe i metode poučavanja (Jelaska 2005e: 110), stoga postoji i nekoliko testova za njezino mjerenje (npr. Carroll i Sapon 1959, Pimsleur 1966, Grigorenko, Sternberg i Ehrman 2000, Meara 2005).

Strategije učenja jezika – I *strategije učenja* jezika mogu utjecati na ovladavanje inim jezikom. One podrazumijevaju pojedinčeve prirodne, uobičajene i uvriježene načine kojima prikupljaju, obrađuju i zadržavaju nove informacije i vještine (Reid 1995). Stoga su strategije učenja sve češća tema u istraživanjima o ovladavanju jezikom (npr. Oxford 1990, O'Malley i Chamot 1990, Mihaljević Djigunović 2000, Dörnyei i Skehan 2003, Pavičić i Bagarić 2007, Pavičić Takač 2008). Iako je prepoznata važnost samoreguliranoga učenja u ovladavanju inim jezikom, malo je saznanja o odnosu uporabe strategija i percepcije samoučinkovitosti (Bošnjak Terzić 2016).

1.10.4. Afektivni čimbenici

Osjećaji i stanja tijekom ovladavanja inim jezikom nazivaju se afektivnim čimbenicima. Većina radova govori o *strahu od jezika* i o *inojezičnoj anksioznosti* te o njihovu negativnomu učinku na ovladavanje jezikom (npr. MacIntyre i Gardner 1991, Mihaljević Djigunović 2002).

Baveći se strahom od stranoga jezika, J. Mihaljević Djigunović (2002), koja je uvela naziv strah od jezika na hrvatskome, objašnjava što on podrazumijeva, ali i pokazuje kako se osloboditi toga straha. Istraživanja su pokazala da je strah od jezika povezan s poteškoćama u razumijevanju slušanoga govora, poteškoćama u ovladavanju vokabularom, smanjenom proizvodnjom riječi, nižim rezultatima na standardiziranim testovima i nižim ocjenama iz jezika (Dewaele 2004 prema Cvikić 2012). Različite tipove jezičnih strahova inojezičnih govornika hrvatskoga koji žive u Republici Hrvatskoj istražila je A. Grgić (2019).

No u doktorskome radu I. Matić (2021) zaključila je da naziv *tjeskoba* ili međunarodnica *anksioznost* prikladnije opisuju tu pojavu, a navela je ne samo nepovoljne utjecaje jezične tjeskobe nego i poticajne.

Osim o jezičnome strahu ili jezičnoj tjeskobi, u e-nastavi može se govoriti i *o strahu od tehnologije* (McIsaac i Gunawardena 1996), kao i o *strahu od novoga*. Budući da je u e-nastavi računalo, osim nastavnika, glavni izvor informacija i jedini medij pomoću kojega se uči i poučava, moguće je da će učenici koji imaju otpor prema tehnologiji i koji nisu dovoljno računalno vješti imati lošije rezultate ili možda čak odustati od programa, nego oni koji su sigurniji u svoje računalne vještine (Bošnjak 2014). Uklanjanje straha od tehnologije jako je važno jer je za e-nastavu nužno gotovo svakodnevno međudjelovanje (eng. *interaction*) učenika sa sustavom, odnosno sa sadržajima u sustavu, s drugim učenicima i s nastavnikom, a sve je to nemoguće bez uporabe računala. M. G. Moore (1989) govori o trima tipovima međudjelovanja u učenju na daljinu, kao u (5), dok D. C. Hillman, D. J. Willis i C. N. Gunawardenai (1994) osim postojeća tri uvode i četvrti tip međudjelovanja, kao u (6), gdje je naziv sučelje istovrijednica prijevoda engleskoga naziva *interface interaction (process of manipulating tools to accomplish a task),* prema M. Bošnjak (2014).

(5) učenik – sadržaj
učenik – nastavnik
učenik – učenik

(6) učenik – sučelje (informatički alati)

Većina istraživača koji se bave e-učenjem i poučavanjem smatra da međudjelovanje bitno utječe na uspješnost u svladavanju određenoga e-programa, a mnogi od njih ističu da je odnos učenika i nastavnika posebno bitan jer se njime smanjuje strah i povećava motivacija (npr. Moore 1989, McIsaac i Gunawardena 1996).

Na e-tečaju HiT-1 pokazalo se da računalno vještiji učenici provode više vremena u sustavu rješavajući zadatke i prolaze više sadržaja kako bi otkrili sve mogućnosti sustava, dok se manje vješti i oni koji imaju otpor prema tehnologiji često drže zadanoga, stoga mogu biti slabiji u ovladavanju jezikom (Bošnjak i Jelaska 2016a). Mnogi koji su pokazivali strah i otpor prema korištenju e-sustava nisu niti uspjeli proći sve jezične aktivnosti i zadatke te tako nisu ni mogli iskoristiti sve prednosti koje e-sustav nudi. Međutim, većina polaznika uspješno je svladala

strah od tehnologije zahvaljujući nastavi uživo, redovitom razgovoru s nastavnicima i njihovoj podršci (Bošnjak 2014). Naime, tijekom nastave uživo učenike se stalno potiče i na uporabu e-sustava i rješavanje aktivnosti u njemu, u razgovoru s učenicima otklanjaju se moguće tehničke poteškoće, zajedno se s njima prolaze neke aktivnosti u sustavu kako bi se otklonile moguće nedoumice jer se neki učenici boje sami istraživati i vidjeti kako koja aktivnost funkcionira. Stalnim ohrabrivanjem i poticanjem na uporabu sustava, učenici brzo nauče kako se služiti njime te nakon početnoga otpora i straha učenici shvate da je e-sustav jako jednostavan za uporabu.

1.10.5. Nastavni čimbenici

U ovome se istraživanju pokazalo nužnim izdvojiti i posebnu vrstu nejezičnih čimbenika koji su nazvani *nastavnim čimbenicima*. Jasno, oni se odnose samo na učenje ili ovladavanje u kojemu je uključena nastava jezika.

Jedan je od njih i nastavnikov govor na satu. Tijekom nastave inoga jezika dolazi i do nekih dobro poznatih jezičnih prilagodbi koje mogu pomoći u ovladavanju inim jezicima. Tako se u literaturi spominje poučavateljski jezik (Jelaska 2005) ili *govor za strance,* tj. govor prilagođen inojezičnim učenicima čija su glavna obilježja sporiji i glasniji govor, dulje stanke, uporaba jednostavnoga rječnika i učestalih riječi i izraza, uporaba jednostavnijih gramatičkih struktura, naglasak na ključnim riječima i sl.

Osim toga nastavnici se često služe i raznim strategijama poput ponavljanja ili parafraziranja iskaza, dovršavanja rečenica koje je učenik započeo, zahtijevanja za pojašnjenjem onoga što je učenik rekao, a nastavnici često svojim preinakama učenikovih iskaza ukazuju učeniku na njegove pogrješke, odnosno služe se strategijom ispravljanja što može dovesti i do učenikova sve češćega samoispravljanja. U pravilu rezultati većine istraživanja koja se bave usvajanjem inoga jezika dokazuju da je ispravljanje učinkovito i korisno, no i dalje se propituje stupanj njegove učinkovitosti.

Okolnosti nastave, kao što su vrijeme, vrsta nastave, čestota i intenzitet, odnos nastavnika itd. mogu utjecati na ovladavanje jezikom.

1.10.5.1. Vrijeme održavanja nastave

Vremenske okolnosti individualne nastave uživo na e-tečaju mogu u nekoj mjeri utjecati i na samo ovladavanje jezikom, budući da se nastava često održava cijeli dan, znatno više od

uobičajenih osam sati, katkada i u rasponu od petnaest sati. Osim toga, zbog tehničkih uvjeta, ali i okolnosti, često je trajanje sata ili promjenjivo, ili prilagođeno polazniku.

Naime, individualna nastava uživo na e-tečaju HiT-1 održava se od 7 sati, a tijekom zimske promjene vremena i od 6 sati ujutro do 22 sata navečer za nastavnike. Za učenike je vremenski okvir čak i veći jer su pojedini učenici imali nastavu u 4 sata ujutro po njihovu vremenu, a nekima je sat završavao u ponoć. Budući da na ovladavanje jezikom utječu osim unutarjezičnih i izvanjezični čimbenici, tako npr. umor, rastresenost, pospanost i sl. mogu uzrokovati različita odstupanja u učenikovoj proizvodnji. Stoga je za potrebe ovoga rada nužno posebno izdvojiti i vremenski čimbenik, odnosno vrijeme održavanja i trajanje nastave uživo koja je građa ovoga istraživanja. Naime, nije isto imati sat u 4 sata ili u 8 sati ujutro, u stanci za ručak, nakon radnoga vremena u 17 sati, ili kasno navečer nakon cjelodnevnih privatnih i poslovnih obveza, kako i za učenike, tako i za nastavnike. Sve to može utjecati na nastavu, odnosno jezičnu proizvodnju tijekom nastave.

Osim toga nekim je učenicima sat trajao više ili manje u zadanome okviru, prosječno od 45 do 50 minuta jer su imali sat tijekom stanke za ručak ili su morali završiti sat u točno dogovoreno vrijeme zbog odlaska na fakultet ili posao, dok je nekima sat trajao znatno duže od 45 minuta, katkada i do 60 minuta jer ih poslovne ili privatne obveze nisu sprječavale da sat završe u strogo određenome vremenu pa je sat završio svojim prirodnim tijekom.

1.10.5.2. Skupna i pojedinačna nastava

Nastava jezika može se održavati u *skupinama* ili *pojedinačno.* U radu će se češće rabiti pojam pojedinačna nastava nego *nastava jedan na jedan,* ili *individualna nastava,* kako se taj oblik nastave još zove. Istraživači se slažu da su prednosti nastave jezika u skupinama u tome što omogućava izravnu komunikaciju nastavnika i učenika, kao i učenika međusobno, što je izvrstan način za razmjenu iskustava s osobama koje su u istome položaju, tj. na istoj razini znanja jezika. Na početnoj razini učenja nastavnik je taj koji potiče komunikaciju, ali i najviše govori, stoga je on u nadređenome položaju u odnosu na učenike. Rana istraživanja tradicionalne nastave ističu da je nastavnik najaktivniji igrač tijekom razredne interakcije jer je njegova uloga u nastavnome procesu poticanje učenika i vrjednovanje njegova odgovora, dok je učenikova najčešća uloga odgovaranje na poticaj, stoga nastavnik govori čak tri puta više u odnosu na učenike, dok se dvije trećine učenikove reakcije odnose na odgovaranje (Bellack i sur. 1966 prema Vrhovac 2000).

Kao prednosti pojedinačne nastave autori najčešće ističu ravnopravniju ulogu učenika u samome procesu poučavanja, nastavnikovu potpunu usmjerenost na učenika, kao i mogućnost temeljitijega praćenja učenikova napretka na svim razinama. Nastavnik poučava razgovarajući s učenikom, prati njegove potrebe, sklonosti, želje, ritam učenja, oslobođen je brige za razvojem grupne dinamike te na taj način može učeniku ostaviti više vremena za proizvodnju i samoispravljanje.

Kao nedostatci navode se jezični priručnici koji su uglavnom predviđeni za rad u skupinama, nemogućnost usporedbe s drugima te izostanak natjecateljskoga duha, kao i veći tjelesni i umni napor. Zbog svega toga nastavnik mora više paziti na pravilan omjer međudjelovanja i umnoga odmora koji je potreban i u radu sa skupinom, ali je posebno važan u pojedinačnoj nastavi. Što se tiče samoga jezika i poučavanja, u pojedinačnoj je nastavi izraženiji odnos nadređenoga i podređenoga, odnosno učenik je neravnopravan sugovornik s obzirom na jezično znanje, posebno na početnoj razini učenja inoga jezika.

1.10.5.3. Jezična e-nastava

Poučavanje jezika uz pomoć IKT-a počelo se uvoditi u nastavne programe već 60-ih godina prošloga stoljeća (Heift i Chapelle 2012). Razlika u primjeni tehnologija u nastavne svrhe nekad i sad jest u tome da je u posljednje vrijeme uporaba tehnologija u nastavi postala sofisticiranija, raznovrsnija i raširenija, a posljednje dvije godine zbog pandemije *online nastava*, odnosno uporaba tehnologije u nastavi općenito, pa tako i u nastavi jezika, postala je gotovo jedini način učenja i poučavanja (Gruber i Bauer 2020).

Već su se od samih začetaka uporabe tehnologija u nastavne svrhe istraživači bavili usporedbom klasične nastave i nastave uz pomoć tehnologija, kao i pitanjem koja od njih vodi uspješnijim ishodima, a to je pitanje i danas izazov za većinu primijenjenih lingvista.

U samim početcima u nastavu jezika uvodili su se tečajevi čitanja s interaktivnim vježbama vokabulara i gramatike te testovima prijevoda koji su mjerili napredak učenika. Nakon toga učenje jezika biva potpomognuto računalima (eng. *computer assisted language learning, CALL*) koje se u pravilu sastojalo od interaktivnih računalnih programa čiji je cilj učenje gramatike i vokabulara. Do kraja 80-ih godina prošloga stoljeća sofisticirana računala omogućila su uvođenje multimedijskih nastavnih materijala, odnosno nastavnici su mogli osmišljavati interaktivne računalne programe sa slikama, video- i zvučnim zapisima. Početkom 90-tih godina sve se više u nastavu uvodi računalno posredovana komunikacija među učenicima (eng.

computer mediated communication – CMC), a pojavom interneta učenici su se mogli pomoću različitih nemobilnih i mobilnih uređaja virtualno povezivati ne samo unutar razreda, nego i s drugim govornicima ciljnoga jezika bez obzira gdje se oni nalazili (Heift i Chapelle 2012).

T. Heift i C. A. Chapelle nadalje ističu da nastava uz pomoć tehnologija otkriva bogatstvo mogućnosti učenicima, nastavnicima i istraživačima. Učenicima nudi nove pristupe ciljnome jeziku, svakodnevno povezivanje s govornicima toga jezika u virtualnome prostoru pomoću različitih društvenih mreža i aplikacija npr. *Facebooka, Whatsappa, Twitera, Instagrama, Snapchata, TikToka i sl.*, a na taj način mogu u svakome trenutku dobiti i odgovore na pitanja u vezi s određenim nedoumicama, što dovodi i do većega osamostaljenja u procesu učenja. Nastavnicima pomaže da još više potaknu učenike na učenje, da nadziru i vode njihove *online* aktivnosti, a istraživačima računala, odnosno sustavi i programi za e-učenje, mogu biti izvrstan alat za prikupljanje podataka koji mogu imati značajan utjecaj na proučavanje usvajanja i uporabe jezika budući da ovakav način prikupljanja podataka uklanja mogućnost ljudske pogrješke te omogućuje njihovu bržu i jednostavniju analizu (Heift i Chapelle 2012).

I prije pandemije Sveučilišni računski centar Srce, Hrvatska akademska istraživačka mreža Carnet, kao i uredi za potporu e-učenju, ali i sve veći broj profesora na svim sveučilištima u Hrvatskoj posljednjih se godina bave različitim oblicima e-učenja, kao i razvijanjem strategija koje vode do uspješnije primjene tehnologija u nastavi kako bi se osuvremenila tradicionalna klasična nastava, odnosno kako bi ona postala interaktivnija, raznolikija i dostupnija (Bošnjak 2014).

S obzirom na pandemiju virusa COVID-19 koja je većinu stanovnika svijeta „zatvorila“ u njihove domove, 2020. i 2021. godine svi su se poslovi, sastanci, pa tako i nastava odvijali isključivo *online* putem, stoga se očekuje još veći broj istraživanja koja se bave prednostima i nedostatcima *online* nastave.

Budući da posljednjih petnaestak godina postoje i e-programi učenja hrvatskoga kao inoga jezika, pojavila se i skupina autora koji se bave i e-učenjem hrvatskoga kao inoga jezika (npr. Grubišić 2007; Bošnjak 2010, 2012a, 2012b, 2014, 2015; Bošnjak i Cvikić 2010, 2015; Cvikić, Bošnjak i Kolaković 2012; Cvikić 2014c, 2014c; Bošnjak i Kolaković 2013; Burić i Grubišić 2010; Korljan 2010, 2013; Cvikić i Bošnjak 2011, 2012a, 2012b; Bošnjak, Cvikić i Kolaković 2012; Cvikić i Kanajet Šimić 2012; Kanajet Šimić i Cvikić 2014; Bošnjak i Jelaska 2016a, 2016b; Bošnjak i Kanajet Šimić 2017, 2019; Cvikić i Dumančić 2017; Tadić i Filko 2018).

M. Tadić i suradnici izradili su 2016. godine portal HR4EU za e-učenje hrvatskoga, a lektori hrvatskoga kao inoga jezika s Croaticuma (Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik) u suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske izradili su dva otvorena internertska tečaja hrvatskoga jezika na razini A1 (Čilaš Mikulić i Gulešić Machata i sur. 2017) i A2 (Gulešić Machata i Matovac i sur. 2018) prema Zajedničkome europskome referentnome okviru za jezike. Tečajevi se sastoji od 80 lekcija, a dostupni su na engleskome i španjolskome jeziku.

Uz učenje na daljinu gotovo se uvijek veže i veliki postotak odustajanja od programa, odnosno njihova nezavršavanja (Liyanagunawardena, Adams, i Williams 2013), a najčešće se objašnjava da do toga dolazi zbog osjećaja usamljenosti i nedovoljne komunikacije s nastavnikom i drugim učenicima (npr. Lee i Choi 2011), budući da *e-učenici* većinu vremena provode sami s računalom i sa sadržajima za učenje (Bošnjak 2014). Već se od samih početaka ovakva oblika poučavanja naglašava da se komunikacijom nastavnika i učenika ublažava osjećaj usamljenosti i strah od novoga i nepoznatoga oblika učenja (npr. Moore i Kearsley 1996, McIsaac i Gunawardena 1996). Stoga je osim zanimljivih i privlačnih nastavnih aktivnosti i sadržaja u e-sustavu koji uvelike mogu motivirati učenika, jako važna stalna interakcija s nastavnikom koji može biti i najveći motivator (Moore 1989). Osim što se interakcijom smanjuje osjećaj usamljenosti i *strah od novoga*, kao i *strah od tehnologije*, poticajne riječi i podrška koju učenik dobiva od nastavnika nezamjenjivi su (Bošnjak i Landsman Vinković 2015). I u završnome vrjednovanju e-tečaja HiT-1[6] učenici posebno naglašavaju ulogu nastavnika, kao komentar naveden u (7).

(7) *Interakcija s nastavnikom bila mi je veliki poticaj za učenje, svaki 'bravo' i 'odlično' mojih profesorica bili su dodatna motivacija.*

Međutim, osim uloga koje nastavnik ima u klasičnoj nastavi, u e-nastavi se od nastavnika očekuje da se bavi informatičkim i tehničkim pitanjima, odnosno od njih se očekuje da su i nastavnici i administratori sustava jer je nužno učenike dobro upoznati s e-sustavom, otkloniti sve nedoumice oko njegove uporabe, kako bi bili što spremniji usredotočiti se na sam sadržaj programa. Osim toga nastavnik treba znati kako reagirati ako uslijed loše internetske

[6] Po završetku tečaja učenici ispunjavaju *online* anketu koja sadrži 26 pitanja otvorenoga i zatvorenoga tipa o programu, aktivnostima, nastavi uživo, nastavnicima i sl. (Bošnjak 2014).

veze dođe do prekida nastavnoga sata uživo pomoću *Zooma, Skypea* i sl., ponekad i više puta, kako bi na što bolji način nakon prekida nastavio s održavanjem sata i kako bi učenici zanemarili nastale poteškoće (Bošnjak 2014).

Učenicima je jako važna spoznaja da postoji netko tko im u svakome trenutku može pomoći otkloniti i tehničke probleme da ne moraju sve rješavati sami (Shield, Hauck i Hewer 2001). Stoga je jako važno pripremiti nastavnike za poučavanje na daljinu, odnosno ukazati im na činjenicu da nije samo važno poučavati i usredotočiti se na konkretan sadržaj poučavanja, nego ih treba poučiti posebnim tehničkim i glotodidaktičkim vještinama za *online* nastavu, što se često zanemaruje (Hampel i Stickler 2005, Stickler, Hampel i Emke 2020).

1.10.5.4. Učenikove uloge

Prve analize zvučnih i vizualnih zapisa razrednih međudjelovanja dokazuju da se razredni dijalog s didaktičkom notom odvija prema ustaljenim pravilima, ritualiziranim oblicima ponašanja koji ostavljaju više ili manje traga na oblik i sadržaj nastave, s tim da je nastavnik u nadređenome položaju i odlučuje o učenikovu sudjelovanju u komunikacijskome procesu, a to posebno dolazi do izražaja u nastavi inoga jezika na početnoj razini jer je nastavnik jedini izvorni govornik među sudionicima komunikacijskoga procesa. (Vrhovac 2001).

Budući da je u tradicionalnoj nastavi uloga nastavnika previše naglašena, već R. Galisson (1980) i G. Dalagalian (1984) govore o tome da se trebaju napustiti stari oblici poučavanja i da nova stremljena u glotodidaktici postavljaju nastavnika i učenika u gotovo izjednačen položaj, odnosno uloga učenika nije više samo da odgovara na nastavnikova pitanja, nego i da postavlja pitanja nastavniku i drugim učenicima, daje prijedloge za rad i na taj način i sam sudjeluje u oblikovanju nastave (Vrhovac 2001). Za razliku od tradicionalne nastave u kojoj učenik ne obavlja nastavnikove uloge, u suvremenoj se nastavi sve više uključuje u nastavni proces te raspolaže istim mogućnostima ponašanja kao i nastavnik (Nunan 1988).

Stoga se uloga učenika uvelike mijenja, a to posebno dolazi do izražaja u e-nastavi, kao i u pojedinačnoj nastavi. Iako je pojedinačna nastava bila nedovoljno istraženo područje u prošlosti, na temelju nekoliko istraživanja (npr. Wilberg 1994, Osborne 2005, Ban i Matovac 2012, Bošnjak 2014) mogle su se izdvojiti njezine prednosti i nedostatci u usporedbi s nastavom u skupinama. No posljednjih se godina broj istraživanja koja se bave različitim oblicima pojedinačne nastave znatno povećao, a većina se njih bavi uporabom *virtualnih učionica* u

nastavne svrhe (npr. Gruber i Bauer 2020, Humphry i Hampden-Thompson 2019, Kaplan-Rakowski i Gruber 2021, White i sur. 2020).

Zahvaljujući izravnoj nastavi na e-tečajevima, učenici su od samoga početka učenja izloženi inomu jeziku, u većoj ili manjoj mjeri mogu se njime služiti u razgovoru s nastavnicima i drugim učenicima, a mnogima od njih nastavnik je jedini izvorni govornik ciljnoga jezika s kojim imaju priliku razgovarati (Bošnjak i Jelaska 2016b).

Samoispravljanje je rezultat učenikove usmjerenosti na vlastiti govor i nadzor istoga kako bi pokušao ispraviti i poboljšati vlastiti govor, a R. Gilabert (2007) u svojemu istraživanju usredotočio se upravo na samoispravljanja učenika koja smatra mjerom točnosti jer podrazumijevaju učenikovu usmjerenost pažnje i na izraz i na pokušaj da bude točan.
J. Kormos (2006) govori o nizu čimbenika koji utječu na odluku o samoispravljanju, poput zahtijevane točnosti uvjetovane komunikacijskom situacijom npr. tijekom uvježbavanja određenih gramatičkih i leksičkih struktura na nastavi ili tijekom usmenoga ispita; procjene učenika o tome koliko određeno odstupanje može ozbiljno ugroziti komunikaciju i dovesti do nerazumijevanja te može li ispravljanje utjecati na tečnost iskaza (Gilabert 2007). Iako je u inome jeziku češći slučaj davanja prednosti ispravljanju sadržaja, a ne izraza, odluka o samoispravljanju može se pojaviti kod onih inojezičnih učenika koji jednaku količinu pozornosti posvećuju i sadržaju i izrazu (Gilabert 2007).

Tijekom nastave uživo na e-tečaju HiT-1 samoispravljanja potaknuta od samoga učenika ili od nastavnika jako su česta, posebno kada se sustavno uvježbavaju npr. padežni i glagolski oblici, stoga je za potrebe ovoga istraživanja i uveden novi pojam *proizvedenica* koji obuhvaća sve oblike (i točne i netočne) koje je neki učenik proizveo npr. za neku imenicu u određenome padežu. Kako bi došao do točnoga oblika, katkada je učenik proizveo samo 2 oblika, no katkada 4 ili 5 oblika, a ponekad i više.

1.10.5.5. Nastavnikove uloge

O ulozi e-nastavnika i o njegovoj satnici te uvjetima rada raspravlja u svojemu radu M. Bošnjak (2014) te ističe da je posljednjih desetljeća e-nastava postala sastavni dio programa većine sveučilišta. Stoga se i sve više nastavnika i znanstvenika u svojim istraživanjima bavi različitim vidovima učenja i poučavanja uz pomoć informacijsko-komunikacijskih tehnologija, kao što su učenje i poučavanje uz pomoć mobilnih uređaja (npr. Ally 2009, Bahrani 2011, Mindog 2016), uporabom sms-a i drugih pisanih poruka, bloga, e-knjiga i sl. (npr. Kennedy i

Levy 2008, Barkijević 2010, Baričević i Bašić 2010, Gronseth i Herbert 2019), virtualnih učionica i e-sustava, kao i sustava za audio- i video-konferencije (npr. Lamy i Goodfellow 1999, Hampel i Hauck 2004, Blake 2005, Korljan i Buljubašić 2010, Bošnjak, Cvikić i Kolaković 2014, Kaplan-Rakowski i Gruber 2021, Wang 2004, White i sur. 2020).

Osim svih uloga koje nastavnik ima u e-nastavi općenito, M Bošnjak (2014) navodi i određene uloge koje nastavnik ima i kada je riječ o nastavi jezika, pa tako i u e-nastavi jezika. Jezična se (e-)nastava izdvaja od ostale jer je tijekom nastave važno razvijanje četiriju jezičnih djelatnosti učenika (čitanje, pisanje, slušanje i govorenje). Danas postoje brojni programi i aplikacije za e-učenje velikoga broja jezika koji sadrže različite aktivnosti za učenje jezika, no, budući da je riječ o drugačijim uvjetima učenja i poučavanja, u ovakvim oblicima učenja najzastupljeniji su sadržaji za usvajanje i razvijanje vještina čitanja i pisanja, dijelom slušanja, a najmanje je zastupljeno govorenje, odnosno razgovaranje. Da bi se razvile i vještine govorenja, odnosno razgovaranja, nužna je redovita izravna usmena komunikacija s nastavnikom (Bošnjak 2014).

Stoga je jako važno da se i u programima e-učenja jezika organizira skupna ili pojedinačna nastava uživo. Svakodnevno sustavno praćenje učenikove aktivnosti i individualni pristup, kao i stalna potpora, ali i ohrabrivanje učenika, bilo e-poštom, chatom ili nastavom uživo uvelike utječu na napredovanje u procesu usvajanja jezika te njegova ovladavanja svih učenika ističu L. Cvikić, M. Bošnjak i Z. Kolaković (2012). To je potvrdila i većina polaznika u svojemu vrjednovanju na kraju e-tečaja HiT-1 ističući važnost nastave uživo i redovitoga razgovora s nastavnikom, kao i važnost individualnoga pristupa.

Baveći se prednostima i nedostatcima e-učenja hrvatskoga i njemačkoga kao inoga jezika s posebnim osvrtom na važnost uloge e-nastavnika u e-učenju, M. Bošnjak i M. Landsman Vinković (2015) posebno ističu nastavnikovu ulogu suradnika i pomagača u nastavnome procesu. Nastavnici, osim što pomažu učenicima u svladavanju i usvajanju jezičnih sadržaja, imaju i veliku ulogu poticatelja i ohrabrivača (Moore 1989), odnosno vodiča i pomagača (Brandl 2002) koji redovitim pisanim ili usmenim povratnim informacijama o učenikovu napretku i ovladavanju jezikom, kao i riječima podrške, pomažu učenicima da ne odustanu od programa. Sve navedeno uvelike utječe na jezični razvoj učenika i njegovo ovladavanje inim jezikom bez obzira na dinamiku usvajanja određenih sadržaja (Bošnjak i Kanajet Šimić 2017).

Uloga nastavnika u jezičnoj (konverzacijskoj) nastavi, a posebno na početnoj razini učenja jezika, višestruka je jer nastavnik prenosi učenicima obavijesti i znanja, potiče ih na govor, pomaže im tijekom razgovora nudeći im potrebne riječi ili točne odgovore, ispravlja određena gramatička i komunikacijska odstupanja kako bi se izbjeglo nerazumijevanje (Bošnjak i Filipović 2009).

Budući da je građa za ovaj rad prikupljena na nastavi, navest će se bitna svojstva jezične nastave dobivena istraživanjima, posebno e-nastave. Istraživači se slažu da međudjelovanje učenika i nastavnika te učenika i učenika u učionici doista pomaže u ovladavanju inim jezikom (npr. Mackey i Goo 2007).

Brojni su se istraživači bavili govornom proizvodnjom inojezičnih učenika u klasičnoj nastavi istražujući načine kako učenike potaknuti na uporabu inoga jezika u govoru te kako njihovu govornu proizvodnju ispitivati i procjenjivati (npr. Nunan 1988, Long 1996, Bygate 2001, Vrhovac 2001, Teng 2002, Luoma 2004, Bailey 2009, Ellis 2009, Newton 2017), no u novije se vrijeme istraživači bave i poticanjem učenika na govornu proizvodnju na inome jeziku u virtualnome svijetu, odnosno uporabom različitih *virtualnih učionica* (npr. Peterson 2005, Yanguas 2010, Reinders i Wattana 2011, Lin 2015, York 2019, Gruber 2021, Kaplan-Rakowski i Gruber 2021).

Ako se želi kod učenika razviti komunikacijska kompetencija, treba razmisliti u kojemu smjeru usmjeriti nastavu i kojim se strategijama poslužiti kako bi učenik najprije primio i razumio poruku svoga sugovornika (nastavnika ili drugoga učenika) te ju primjereno interpretirao, a tek onda proizveo vlastitu poruku i prenio ju sugovornicima (Vrhovac 2001).

Analize razrednoga diskursa postaju središtem istraživanja osamdesetih godina prošloga stoljeća, a u Hrvatskoj su se tom temom najviše bavile Y. Vrhovac i S. Čurković-Kalebić. U tim se analizama obično govori o jezičnim razmjenama (eng. *language exchange*) koje su najčešće trodijelne: *pitanje – odgovor – reakcija/vrednovanje* (Vrhovac 2001). Tijekom tih jezičnih razmjena ističe Long (1996), odnosno međusobnoga djelovanja npr. nastavnika i učenika, dolazi do raznih oblika jezične prilagodbe, pitanja i komunikacijskih poticaja koji utječu na usvajanje jezika jer se učinkovito povezuju jezični unos, učenikove jezične i kognitivne sposobnosti, usmjerena pažnja i *jezični ostvaraj*, što je hrvatska inačica za engleski naziv *output* (Cvikić 2007). Može se primijetiti da Long veći naglasak stavlja na povezivanje vanjskih čimbenika, poput jezičnoga unosa, i unutarnjih čimbenika, poput učenikove

mogućnosti obrade informacija na određenome stupnju međujezičnoga razvoja te na selektivno usmjeravanje pažnje i automatizaciju (Medved Krajnović 2010).

Pet načina pomoću kojih nastavnik može razviti programe, načine poučavanja te nastavne materijale koji potiču komunikaciju zasnovanu na značenju navodi VanPatten (2003): 1.) *što više ulaznih podataka, to bolje* (što je nastava više zasnovana na značenju, to bolje); 2.) *što više interakcije, to bolje*; 3.) *sva učenikova proizvodnja treba biti zasnovana na značenju i imati komunikacijsku ulogu*; 4.) *usredotočenost na oblik ili izraz, što znači da bi se i gramatičke upute trebale temeljiti na značenju i biti povezane s unosom ili razgovorom*; 5.) *treba se osvijestiti, odnosno obratiti pozornost na to što očekujemo od učenika.*

Zagovornici međudjelatne ili interakcijske teorije smatraju da je tijekom ovladavanja inim jezikom ključno međudjelovanje s izvornojezičnim govornikom, odnosno nastavnikom, jer su jedino tako inojezični učenici u mogućnosti odmah zatražiti dodatno pojašnjenje za dijelove unosa koje nisu razumjeli, odmah mogu dobiti i potvrdu da su nešto dobro razumjeli i proizveli, a ponavljanja određenih dijelova unosa, kao i ispravljanja učenika mogu uvelike pomoći u otklanjanju poteškoća. Stoga međudjelovanje podrazumijeva učenje pomoću *jezičnoga unosa* (izloženost jeziku) koji potiče proizvodnju na inome jeziku, tj. *jezični ostvaraj*, te povratnu informaciju (eng. *feedback*) koja je rezultat međudjelovanja, odnosno osvrt na učenički ostvaraj (Gass i Mackey 2006). Na taj način tijekom međudjelovanja dolazi do preinake i prilagodbe jezičnoga unosa kako bi on postao što razumljiviji učeniku (Mackey, Abbuhl i Gass 2012). Istraživanja o ulozi međudjelovanja ili interakcije (npr. Gass 2003, Keck i sur. 2006, Mackey i Goo 2007, Gass i Selinker 2008) pokazala su da međudjelovanje ili interakcija uvelike pridonosi i leksičkome i gramatičkome razvoju učenika u ovladavanju inim jezikom, s tim da ima nešto veći utjecaj na usvajanje rječnika nego gramatike.

Povratna informacija (eng. *feedback*) u interaktivnoj nastavi može biti važan čimbenik koji usmjerava pozornost učenika na problematične dijelove iskaza (Gass i Selinker 2008). Već je Schachter (1981) u svojim raspravama o ulozi povratne informacije predlagao uporabu tjelesnih signala, odnosno signala rukama koji su usmjereni na točno određene tipove pogrješaka. Na nastavi uživo na e-tečaju HiT-1 nastavnica, ujedno i autorica ovoga rada, dodirivanjem uha kao da nije čula učenikov odgovor i laganim zakašljavanjem skretala je učenikovu pozornost na sebe te mu na taj način davala do znanja da je upotrijebio npr. pogrješan padežni ili glagolski oblik. Umjesto nelagode ovakav je oblik povratne informacije često izazivao smijeh kod učenika, a što je najvažnije rezultirao je učinkovitim ispravljanjem. Osim

toga danas se uporabom različitih aktivnosti i vrsta povratnih informacija pokušava osposobiti učenike da razumiju ulogu, odnosno namjeru određene povratne informacije (Robinson, Mackey, Gass, Schmidt 2012).

Nastavnik ima više različitih uloga u nastavi jezika, posebno na početnoj razini učenja kada učenici tek počinju ovladavati temeljnim rječnikom i početnom gramatikom, stoga on, osim što prenosi učenicima različita znanja i potiče komunikaciju među njima, kada je nužno i ispravlja određena gramatička i komunikacijska odstupanja da bi se izbjeglo nerazumijevanje (Bošnjak i Filipović 2009). Dakle, ispravljanje kao sastavni dio nastavnoga procesa poučavanja jezika može biti iznimno korisno (npr. Lightbown i Spada 1990, Bartram, Walton 1994, Loewen 2012), ali može biti i neučinkovito, a ponekad čak i štetno. Davanje, odnosno nedavanje, povratnih informacija o odstupanjima (eng. *negative feedback*) učeniku jedno je od osjetljivijih i zahtjevnijih učiteljevih uloga na nastavi koju nije lako unaprijed pripremiti, nego učitelj u danome trenutku mora odlučiti na što će reagirati, a što zanemariti.

U literaturi se najčešće spominje da u situacijama kada je važnija komunikacijska sposobnost od gramatičke na neka se početnička jezična odstupanja treba reagirati i dati povratna informacija, a na druge ne. Na to utječe puno toga: učiteljevo poznavanje učenika, njihovih jezičnih mogućnosti i njihove osobnosti; količina izrečenoga sadržaja i njegovo (ne)razumijevanje; korištenje poznatih i naučenih gramatičkih struktura u odnosu na neobrađene i neuvježbane strukture (Bošnjak i Filipović 2009).

Međutim, važno je naglasiti da davanje takvih povratnih informacija ne smije narušiti komunikaciju i one, u svakom slučaju, moraju biti primjerene učenikovoj razini znanja inoga jezika i njegovoj dobi (npr. Bošnjak, Filipović 2009, Loewen 2012). Na nastavniku je da dobro upozna i razradi načela davanja povratnih informacija o odstupanjima na nastavi koja je prvenstveno usmjerena inojezičnomu učeniku, njegovim jezičnim i komunikacijskim sposobnostima u određenome trenutku njegova jezičnoga razvoja. Opravdanim se s komunikacijskoga stajališta čini ukazivanje na odstupanja, odnosno ispravljanje, isključivo onda kada bi moglo doći do prekida u komunikaciji zbog nerazumijevanja izrečenoga, dok pedagoški ono može biti prikladno i kada učenici odstupaju od inoga jezika u riječima ili strukturama koje su već trebali naučiti jer su primjerene njihovu jezičnomu razvoju, a dovoljno se njima poučavalo (npr. Bošnjak, Filipović 2009).

Naime, na samim se početcima u komunikacijskome pristupu jezičnoj nastavi ispravljanje u načelu odbacivalo jer se smatralo da ometa učenika u pokušaju da slobodno

komunicira te je stoga i neučinkovito. No kasnija su istraživanja pokazala da učenici često dosegnu visoku razinu tečnosti u inome jeziku, ali ne i odgovarajuću visoku razinu jezične točnosti (posebno nasljedni učenici), čak i kod čestih lingvističkih struktura, te stoga smatraju da je davanje takvih povratnih informacija nužno da bi se izbjegle takve situacije.

Obično se govori o nekoliko različitih pristupa u ukazivanju na odstupanja u proizvodnji, poput ponavljanja učenikova odstupanja s preinakama, kao primjer u (8)[7], izdvajanja dijela iskaza s netočnostima i zahtjev za pojašnjenjem kako bi se učenika potaklo na samoispravljanje, kao primjer u (9) te davanje metalingvističkoga objašnjenja o učenikovu netočnu obliku, kao primjer u (10).

(8) N*: Kuha li tvoja žena često kolače?*
U*: Da, tortu iz sirom.*
N: *Odlično, i ja volim tortu od sira.*
U: *Od sira, od sira, da.*

(9) U: *Nije hladno, danas je devedeset i pet.*
N: *Devedeset pet?!*
U: *Dvadeset i pet.* (smijeh)
N*: Tako je, ne bi bio živ da je devedeset pet*. (smijeh)

(10) U: *U Kanadu volimo igrati hokej, bejzbol, košarku i nogomet.*
N: *Dobro, samo Kanada je ženski rod i onda nam treba lokativ ženskoga roda.*
U: *Oh, u Kanadi.*
N: *Tako je.*

S. Loewen (2012) naglašava da postoje različiti načini mjerenja učinkovitosti povratnih informacija: usmena proizvodnja učenika, različiti ciljani zadatci i testovi, utvrđivanje napretka kroz razvojne faze, a novija su se istraživanja počela baviti i kognitivnim procesima koji se pojavljuju kod učenika tijekom primanja takvih informacija. Veliki broj istraživača smatra da je najjasniji oblik povratne informacije izravno ispravljanje s preinakama (npr. Nasaji 2007, 2009, Sheen 2006 prema Williams 2012), a postoje i naznake da je ono najučinkovitije u učenju

[7] Svi su primjeri iz građe ovoga istraživanja.

inoga jezika unatoč tomu što se njime prekida komunikacija. Učinkovitost povratne informacije može ovisiti i o tome na koje se lingvističke kategorije odnosi, a najčešće je usmjerena na gramatiku, vokabular i izgovor. Također je važno je li povratna informacija uslijedila neposredno nakon odstupanja ili s odgodom, a veliku ulogu može imati i stav učenika prema povratnim informacijama koje dobivaju.

Budući da se na e-tečaju HiT-1 nastava uživo održava jedan na jedan (nastavnik i učenik), različiti oblici davanja povratnih informacija, vrjednovanja, potvrdnih iskaza, pohvala, ispravljanja i sl. sastavni su dio nastavnoga sata uživo jer je riječ o izravnome komunikacijskome poučavanju različitih jezičnih struktura. Učenicima ovakav pristup odgovara, štoviše oni traže potvrdu od nastavnika za većinu svojih iskaza te na taj način i potiču ovakav oblik komunikacije.

2. ISTRAŽIVANJE HRVATSKOGA LEKSIKA I MORFOLOGIJE

Kako na usvajanje riječi, posebno na početnome stupnju učenja hrvatskoga kao inoga jezika, utječu i njezina morfološka obilježja (Cvikić i Bošnjak 2004), istraživanja o hrvatskim leksičkim svojstvima, istraživanja o ovladavanju hrvatskim materinskih govornika važna su i za hrvatski kao ini jezik. Naime, u hrvatskome jeziku nije moguće ostvariti smislenu komunikaciju ako je narušena morfološka razina, o čemu se slažu hrvatski jezikoslovci. To je pokazala i činjenica da tijekom ranoga razvoja hrvatski govornici prije usvajaju neka morfološka obilježja nego engleski govornici jer su ona u hrvatskome važnija u prijenosu značenja (Jelaska, Kovačević, Anđel 2002). Za inojezične učenike to znači da se već na samome početku učenja hrvatskoga jezika susreću s nužnošću ovladavanja morfološkim sustavom. Budući da je u hrvatskome jeziku česta i morfološka homonimija, ona može dovesti do nerazumijevanja teksta (Jelaska 2005). Osim toga iskustva iz nastave pokazala su da je ovladavanje morfologijom hrvatskoga jezika jedan od najtežih zadataka u ovladavanju hrvatskim s kojim se susreću inojezični učenici, naročito oni čiji je materinski jezik neflektivni.

Odnosom morfološke osviještenosti i leksičkoga znanja bavila se u svojemu istraživanju L. Cvikić (2009) te istaknula nužnost ovakvih istraživanja i u budućnosti jer bi mogla dati temelj za nove pristupe učinkovitijem poučavanju. Rezultati istraživanja pokazali su važnost morfološke osviještenosti u usvajanju jezika te njezinu povezanost s morfološkom i leksičkom razinom. Osim toga autorica je utvrdila da su dobiveni rezultati dali uvid u raslojenost

hrvatskoga jezika, ali su i pokazali utjecaj obilježja unosa u cjelini i pojedinih njegovih jedinica na usvajanje jezika.

2.1. Ovladavanje rječnikom inojezičnoga hrvatskoga

Znanje riječi svakako podrazumijeva poznavanje njezina oblika, sadržaja i uporabe (Cvikić i Bošnjak 2004, 2005). Autorice ističu složenost problema u učenju riječi u hrvatskome kao inome jeziku na fonološkoj razini (npr. poteškoće u čitanju, pisanju ili izgovoru pojedinih riječi, kao što su ispuštanja, dodavanja ili zamjena dijakritičkih znakova: *kuci* umjesto *kući*; *igriče* umjesto *igrice*; *naš* umjesto *nas*; *spavačica* umjesto *spavaćica*), ali i na morfološkoj razini (kose oblike smatraju posve drugim imenicama npr. G jd. m.r. *susjeda* smatraju N jd. ž.r.; zamjenjuju vrste riječi npr. glagolski oblik *crta* zamjenjuju imenicom; pridjev *poznati* smatraju glagolom; ne prepoznaju neke oblike njima poznatih riječi zbog glasovnih promjena koje su se dogodile npr. *posla* → *posao*). Sve to pokazuje da učenici nisu u potpunosti ovladali određenim riječima jer njihovo neprepoznavanje u određenim situacijama može utjecati na sporazumijevanje. Stoga autorice zaključuju da se nerijetko događa da je kod nekih riječi sadržaj riječi bolje usvojen od oblika, dok je kod nekih usvojen oblik, ali ne i sadržaj. U primjeru koji navode *Imao sam jako znatiželjnu priču o mojem kumču,* sadržaj riječi *kumče* bolje je usvojen od oblika (*kumču* umjesto *kumčetu*), dok je kod riječi *znatiželjan* usvojen oblik, ali ne i sadržaj (*znatiželjnu* umjesto *zanimljivu*).

Ovladavanje rječnikom individualno je te ovisi o potrebama i sklonostima učenika, tako da njegova individualnost raste proporcionalno stupnju ovladanosti inim jezikom, stoga nastavnici trebaju raditi na razvijanju učenikovih strategija i vještina te ih poticati da budu što samostalniji u ovladavanju rječnikom u inome jeziku (npr. Udier 2009).

Upravo su istražujući zastupljenost pojedinih strategija učenja vokabulara kod inojezičnih govornika hrvatskoga jezika te postojanje razlike u njihovoj uporabi ovisno o stupnju poznavanja hrvatskoga jezika, M. Tabak i A. Ordulj i (2015) pokazale su da kod svih ispitanika prevladavaju strategije formalnoga i spontanoga učenja, dok su strategije samopoticajnoga učenja manje zastupljene, a najviše su prisutne kod ispitanika nižega stupnja učenja, odnosno na razini B1. Na temelju istraživanja zaključile su da strategije usvajanja vokabulara u najvećoj mjeri imaju individualno obilježje.

Postoje radovi koji su se bavili poučavanjem, učenjem i usvajanjem riječi ili kolokacija, ali i rječnicima koji bi bili prikladni za učenje riječi (npr. Jelaska, Cvikić i Novak Milić 2001).

Slijedi pregled nekoliko takvih radova koji su se bavili poučavanjem, učenjem i usvajanjem riječi u inojezičnome hrvatskome.

Usvojenost hrvatskih priloga u pisanoj proizvodnji inojezičnih učenika na A2 razini znanja hrvatskoga istražile su M. Musulin i Ž. Macan (2006). Analizom učeničkih sastavaka pokazalo se da su učenici bolje ovladali značenjem nego uporabom priloga te da su najčešće upotrebljavali vremenske, načinske, količinske i mjesne priloge. Osim toga učenici na toj razini još uvijek nisu osvijestili činjenicu da su prilozi nepromjenjiva vrsta riječi pa se događalo da su ih miješali s pridjevima, što znači da nisu ovladali gramatičkim obilježjem priloga.

H. Burić i J. Lasić (2012) smatraju kolokacije važnim leksičkim jedinicama u učenju inoga jezika pa su izdvojili popis kolokacija iz suvremenih udžbenika inojezičnoga hrvatskoga. Na toj su građi objašnjavali najčešći strukturalni tip kolokacijskih sveza u hrvatskome kao inome jeziku.

Baveći se poznavanjem imenskih kolokacija inojezičnih učenika hrvatskoga jezika, A. Ordulj (2016) pokazala je da ispitanici viših razina poznavanja hrvatskoga jezika imaju bolje receptivno ili prijamno znanje imenskih kolokacija više čestote od onih na nižim razinama. Također se pokazalo da su ispitanici nižih razina imali slabo razvijenu kolokacijsku i gramatičku kompetenciju u zadatcima proizvodne razine zbog morfološke složenosti hrvatskoga jezika, dok su ispitanici viših razina pokazali podjednako znanje kolokacija u nominativu i kosim padežima na temelju čega bi se moglo zaključiti da morfološka obilježja nisu imala utjecaj na njihovo poznavanje kolokacija.

A. Ordulj i N. Sokolić (2019) proučile su proizvodnju kolokacija hrvatskoga kao inoga jezika na temelju njihove čestote, asocijativne snage, morfoloških obilježja i jezične razine poljskih učenika hrvatskoga iz Krakova na razinama B1 i B2. Pokazale su da morfološka obilježja ne utječu na kolokacijsko znanje i da su ispitanici najbolje poznavali česte kolokacije, a nije se pokazao utjecaj konteksta.

Utjecaj srodnih jezika na primjeru rječnika hrvatskoga i srpskoga istražile su Z. Jelaska i G. Hržica (2005). U istraživanju su sudjelovale dvije skupine ispitanika: prvu su skupinu činili dvojezični govornici srpskoga i hrvatskoga jezika, a drugu skupinu jednojezični govornici hrvatskoga. Na temelju prijevoda jednoga dijela srpskoga teksta za djecu pokazalo se da su jezična odstupanja dvojezičnih govornika posljedica nedovoljnoga poznavanja hrvatskoga jezika, dok su kod jednojezičnih govornika odstupanja posljedica nedovoljnoga poznavanja srpskoga jezika.

2.1.1. Poučavanje rječnika inojezičnoga hrvatskoga

U nastavi hrvatskoga kao inoga jezika treba izravno poučavati riječima budući da ovladavanje rječnikom ima važnu ulogu u ovladavanju jezikom općenito. Međutim, iako je leksička sastavnica jedna od najvažnijih, na nastavi inoga jezika puno se više pažnje posvećuje učenju gramatike i razvijanju vještina čitanja, pisanja, govorenja i slušanja, dok usvajanje, razvoj i bogaćenje rječnika ostaje na margini zaključila je L Cvikić (2007) u radu u kojemu se bavila učenjem i poučavanje riječi u dječjoj dobi. Autorica smatra da bi se pozornost leksičkoj sastavnici trebala posvetiti posebno onda kada djetetu hrvatski nije materinski i kada se počinje školovati na hrvatskome jeziku.

Govoreći o pristupu u obradi leksičkih jedinica hrvatskoga kao inoga jezika, S. L. Udier (2009) slaže se s L. Cvikić te također naglašava da je nužno da nastavnici tijekom nastave više pažnje posvete uvođenju novih riječi. Nadalje govori o tome da je potrebno baviti se uvježbavanjem i provjeravanjem njihove usvojenosti slijedeći temeljne kriterije u odabiru i obradi riječi, a to su čestota, postupnost, jednostavnost i konkretnost. Autorica navodi i da moraju biti zastupljene sve jezične razine (flektivna, ortoepska, ortografska, sintaktička, semantička, kolokacijska, pragmatička) jer je njihovo poznavanje preduvjet za uspješnu jezičnu uporabu, a provjeravanje poznavanja i ovladanosti rječnikom važno je ne samo kao pokazatelj opsega i kakvoće ovladanosti nego ono potiče učenike na ozbiljnije i sustavnije učenje riječi. Budući da hrvatski jezik pripada flektivnim jezicima, inojezični učenici ne mogu postići visoku razinu gramatičkoga umijeća iz poučavanja koje je usmjereno samo na značenje riječi, stoga nastava treba biti organizirana tako da se učenicima ustrajno skreće pozornost na oblike i njihova značenja jer se učenici spontano više usmjeravaju na značenje. Zbog toga ih je u procesu poučavanja korisno usmjeriti na proučavanje oblika (Laufer 2005: 223–225 prema Udier 2009).

2.2. Ovladavanje morfologijom hrvatskoga

Istraživanja i opis jezičnoga razvoja učenika hrvatskoga kao inoga jezika nisu ni opsežna ni brojna, a to se odnosi i na usvajanje morfologije hrvatskoga, posebno u odrasloj dobi. U potpoglavljima koja slijede navest će se radovi koji se bave usvajanjem morfologije u hrvatskome kao materinskome jeziku u dječjoj i odrasloj dobi, kao i pregled radova koji su se bavili inojezičnim hrvatskim s posebnim osvrtom na istraživanja o morfološkoj sastavnici ovladavanja hrvatskim kao inim jezikom.

2.2.1. Čestota i svojstva morfoloških kategorija

Radovi o usvajanju hrvatske morfologije izvornojezičnih govornika u dječjoj dobi posljednjih se dvadesetak godina bave morfologijom na temelju dugo pripremanih korpusa (npr. Jelaska i Kovačević 2001; Blaži, Vancaš i Kovačević 2001; Jelaska, Kovačević, Anđel 2002; Kovačević, Palmović i Hržica 2009; Češi 2015; Korajac 2020a; Hržica, Kuvač Kraljević i Štefanec 2022; Kuvač Kraljević, Hržica i Štefanec 2022). Upravo su objavljena i dva čestotna rječnika: *Čestotni rječnik hrvatskoga dječjeg jezika*: *natuknice* (Kuvač Kraljević, Hržica i Štefanec 2022) i *Čestotni rječnik hrvatskoga dječjeg jezika*: *morfološki i razvojni oblici* (Hržica, Kuvač Kraljević i Štefanec 2022). Oba rječnika sadrže riječi zabilježene u jezičnome razvoju djece do početka treće godine života, s tim da je u prvome uz čestotu riječi vidljiv i morfološki opis natuknice, a u drugome su osim podataka o čestoti određene riječi navedeni i oblici u kojima se ta riječ pojavila te koliko puta.

Prije proučavanja ovladavanja hrvatskim kao inim jezikom vrlo je korisno, katkada i nužno, poznavati svojstva hrvatskoga jezika, primjerice čestotu pojedinih riječi i kategorija poput vrsta riječi, zastupljenost roda, broja. Stoga se sve više radova posredno ili neposredno bavi pojedinim morfološkim i morfosintaktičkim kategorijama u hrvatskome kao materinskome jeziku u dječjoj i odrasloj dobi poput zastupljenosti vrsta riječi, padeža i padežnih značenja, roda, glagolskih oblika i slično.

Z. Jelaska i M. Fuček (2012) raščlanili su brojčane omjere imeničkih gramatičkih kategorija riječi, fonoloških (završetak imenica, nepostojano *a*) i morfoloških (sklonidba, rod, broj i živost) pa su tako dobiveni čestotni i udjelni podatci o njima koji mogu biti korisni za poučavanje i proučavanje inojezičnoga razvoja.

Vrstama riječi i njihovom zastupljenošću u građi hrvatskoga za izvorne govornike bavilo se nekoliko radova, npr. L. Cvikić (2001) u najčešćih 2000 riječi iz *Hrvatskoga čestotnoga rječnika* (Moguš, Bratanić i Tadić 1999)*;* D. Vuletić i D. Arapović (2001) na građi od 54 govorna teksta snimljenih razgovora; Z. Kolaković (2007) na građi jednoga govornoga i pet pisanih tekstova različitih vrsta namijenjenih djeci i odraslima; M. Bašić i Z. Jelaska (2013) na građi jednoga govornoga i šest pisanih tekstova različitih vrsta; M. Česi (2015) na građi učeničkih sastavaka te nekoliko autorica na građi pojedinih evanđelja: Ivanova (Baričević 2008), Lukina (Kekelj 2009), Matejeva (Tomašić 2012) i Markova (Tomašić i Brkić 2012).

U različitim tekstovima za izvornojezične govornike hrvatskoga analizom odnosa među natuknicama i pojavnicama, katkada i različnicama te obličnicama bavio se veći broj radova.

Tako su npr. V. Baričević i M. Kekelj (2009) usporedile čestotu i udio vrsta riječi u Ivanovu i Lukinu evanđelju te brojčane i postotne odnose pojavnica i natuknica u odnosu na promjenljivost i samoznačnost, a Z. Jelaska i V. Baričević (2012) to su učinile na građi Ivanova evanđelja u usporedbi sa sinoptičkim. I. Radić, J. Kuvač Kraljević i M. Kovačević (2010) proučile su i usporedile rječničku složenost dviju početnica mjereći leksičku gustoću i leksičku raznolikost; B. Petrović i Vranešević (2015) raščlanile su pojavnice, različnice i natuknice u romanu *Čudnovate zgode Šegrta Hlapića.* M. Češi (2015) proučila je među ostalim i odabrana morfološka obilježja u sastavcima učenika osmoga razreda.

2.2.2. Zastupljenost riječi prema vrstama

Odnos samoznačnih i suznačnih riječi u tekstu ovisi o strukturi samoga jezika, a njihov odnos pokazuje leksičku gustoću određenoga teksta, odnosno što je leksička gustoća veća, u tekstu je manje suznačnih riječi, stoga čitatelj mora imati veći rječnik da bi tekst razumio (Schmitt 2000 prema Cvikić 2016). Među samoznačnice Z. Jelaska (2010) ubraja imenice, pridjeve, glagole, priloge i uzvike; a među suznačnice zamjenice, prijedloge, veznike, čestice; dok brojeve razdjeljuje na druge vrste riječi (prilozi, pridjevi) što je u skladu s još nekoliko radova (Tafra 1989, Marković 2012, Bašić i Jelaska 2013), a ista je podjela zastupljena i u ovome istraživanju.

O zastupljenosti riječi prema vrsti u hrvatskome kao materinskome jeziku postoji nekoliko istraživanja, no ovdje će se navesti rezultati dvaju od njih koji će se usporediti s jednim istraživanjem za inojezični hrvatski, s tim da treba naglasiti da se uspoređuje zastupljenost riječi u tematski različitim vrstama tekstova.

U analizi *Hrvatskoga čestotnoga rječnika* (Moguš, Bratanić i Tadić 1999) L. Cvikić (2001) pokazalo se da su među dvije tisuće riječi najzastupljenije imenice (47 %), potom slijede glagoli (20%), pridjevi (17 %), prilozi (9%) te zajedno čine 93% najčešćega rječnika. Potom slijede znatno rjeđe vrste riječi koje sve zajedno ne čine ni sedam posto: prijedlozi (2%), zamjenice (2 %), veznici (1 %), brojevi (1 %), uzvici (1 %) i čestice (0,3 %).

U analizi učeničkih sastavaka izvornojezičnih učenika hrvatskoga jezika u M. Češi (2015) pokazalo se da su najzastupljenije imenice (29 %), potom glagoli (22 %), pridjevi (14 %), prilozi (11%), što znači da je redoslijed kao i prema čestotnome rječniku. Redoslijed je ostalih sličan, no zamjenice (9 %) su češće od prijedloga (6 %), podjednako je veznika (6 %), slijede brojevi (1%), a čestice (1%) su češće od uzvika (0,1%).

U analizi dnevničkih zapisa inojezičnoga učenika hrvatskoga jezika u M. Bašić (2015) najzastupljenija vrsta riječi bili su glagoli (27 %), potom imenice (21 %), pa prijedlozi (11 %) i veznici (10%), tek onda prilozi (9 %) i zamjenice (9 %), pridjevi (7%) su bili još rjeđi od njih, potom su slijedile čestice (5%), brojevi (1 %), a nije zabilježen ni jedan uzvik.

Radi bolje preglednosti rezultati istraživanja prikazani su u tablici 1. Tablica 1 pokazuje da su kod L. Cvikić i M. Češi najzastupljenije imenice, a potom glagoli, dok su kod M. Bašić najzastupljeniji glagoli, a potom imenice. Kod najčešćih je riječi značajnija razlika u zastupljenosti imenica u odnosu na glagole, oko 20%, dok je kod M. Češi oko 7%. Kod M. Bašić glagoli su za oko 6% zastupljeniji od imenica. Jasno, budući da druga dva istraživanja raščlanjuju cjelovite tekstove, a prvo samo najčešće riječi, razlike su samorazumljive. Kada se usporede sastavci izvornojezičnih učenika (Česi 2015) i inojezičnoga učenika (Bašić 2015), osim razlike u zastupljenosti glagola, odnosno imenica, i nepostojanja uzvika kod inojezičnoga učenika, kod izvornojezičnih su na trećemu mjestu pridjevi, na četvrtome prilozi pa zamjenice, potom slijede prijedlozi i veznici, dok su kod inojezičnoga učenika prijedlozi na trećemu, veznici na četvrtome mjestu, a tek onda slijede prilozi, pa zamjenice i pridjevi.

Tablica 1: Udio riječi prema vrstama

Vrsta riječi	***Cvikić (2001)***	***Češi (2015)***	***Bašić (2015)***
imenice	**47,2%**	**29,18%**	21,33%
glagoli	19,7%	22,36%	**27,42%**
pridjevi	16,75%	14,04%	7,47%
zamjenice	1,5%	8,97%	8,73%
brojevi	0,85%	1,26%	1,08%
prilozi	9,1%	11,34%	8,76%
prijedlozi	2%	6,37%	10,55%
veznici	1,35%	5,9%	9,86%
čestice	0,25%	1,2%	4,75%
uzvici	0,65%	0,11	-

Iako poredak zastupljenosti riječi po vrstama nije isti u tim trima navedenim istraživanjima, što je i očekivano jer su analizirani tekstovi različite vrste, u svima najveći udio čine imenice i glagoli, raspon je od oko polovice (49 %) do oko dvije trećine svih riječi (67 %).

Na temelju navedenih istraživanja može se zaključiti da je za uspješno razumijevanje i proizvodnju na hrvatskome jeziku važno ovladati sklonidbenim riječima (imenice, pridjevi, zamjenice) i sprezanjem (glagoli) jer je udio promjenjivih vrsta riječi u odnosu na nepromjenjive kod L. Cvikić oko 86%, kod M. Češi oko 76%, a kod M. Bašić 66%. Ovaj se rad ne bavi odnosom samoznačnih i suznačnih riječi, ali se na razini natuknica navodi njihov pojedinačni udio u govoru stranih i nasljednih učenika.

2.2.3. Zastupljenost padeža

Istraživanja o zastupljenosti padeža u tekstovima hrvatskoga jezika uvelike mogu pomoći u odabiru redoslijeda poučavanja padeža inojezičnim učenicima (Cvikić 2016). Slijedi pregled nekoliko istraživanja koja su se bavila zastupljenošću padeža kod djece i odraslih izvornojezičnih govornika (Jelaska i Kovačević 2001; Vuletić i Arapović 2001; Jelaska, Kovačević, Anđel 2002; Kovačević, Palmović i Hržica 2006; Kolaković 2007; Bašić i Jelaska 2013) te istraživanje za inojezični hrvatski (Bašić 2015).

Istražujući govor dvogodišnjega djeteta, Z. Jelaska i M. Kovačević (2001) pokazale su da je na razini imenskih pojavnica 63% pojavnica bilo u nominativu, 20% u akuzativu, 7% u genitivu, 5% u lokativu, 2% u dativu, 1,7% u instrumentalu te 1% u vokativu. Na razini obličnica udio nominativa smanjen je na 44%, udio akuzativnih obličnica povećan je na 33%, lokativnih s 5% na 9%, genitivnih je 8%, udio instrumentalnih je povećan s 1,7% na 3,8%, dativnih je isti broj (2%), a vokativnih je 0,5%. Iz navedenoga istraživanja moglo se zaključiti da se u nominativu pojavljuje manje riječi, ali se one u tome padežu u tekstu često ponavljaju, dok u akuzativu ima količinski više riječi, ali se one ne ponavljaju tako često (Cvikić 2009).

Zastupljenost padeža u govoru djeteta tijekom pola godine prije navršene druge godine istražile su Z. Jelaska, M. Kovačević i M. Anđel (2002) i pokazalo se da postoje razlike u odnosu na prethodno istraživanje Z. Jelaske i M. Kovačević i na razini pojavnica (NAG**V**D**LI** vs. NAG**L**D**IV**) i na razini obličnica (NA**GV**ID**L** vs. NA**LG**ID**V**). Naime, kod pojavnica se razlikuje zastupljenost lokativa, instrumentala i vokativa, a kod obličnica genitiva, lokativa i vokativa.

U analizi govora troje djece u istraživanju M. Kovačević, M. Palmović i G. Hržica (2006) redoslijed usvajanja padeža sličan je redoslijedu kod Z. Jelaska, M. Kovačević i M. Anđel na razini pojavnica, razlikuju se samo po zastupljenosti vokativa (N**V**AGDLI vs. NAG**V**DLI).

Istraživanja sklonidbe u pisanim i govorenim tekstovima na hrvatskome jeziku namijenjenima djeci i odraslima u radu Z. Kolaković (2007) pokazala su slične rezultate, odnosno ako se promatra zastupljenost padeža u cjelokupnoj građi, najzastupljeniji su padeži nominativ, akuzativ i genitiv, potom slijede lokativ, dativ, instrumental i vokativ (NAGLDIV). No poredak se može razlikovati ovisno o vrsti riječi, tipu teksta, metodi poučavanja te njegovu primatelju.

Tablica 2 prikazuje poredak padeža izražen u postotcima u dvama istraživanjima govora odraslih govornika (Vuletić i Arapović 1981; Kolaković 2007 prema Kolaković 2007.).

Tablica 2: Zastupljenost padeža u govoru odraslih govornika izražena u postotcima

Padež	**N**	**G**	**D**	**A**	**V**	**L**	**I**
1981.	47,59	13,49	9,9	19,82	1,82	4,39	2,98
2007.	44,7	13,3	3,99	24,65	0,09	8,41	4,86

Iz tablice 2 može se primijetiti da je u istraživanju iz 1981. godine u kojemu su autorice istražile zastupljenost padeža na temelju snimanih govora više odraslih ispitanika u trajanju od 25 sati, poredak padeža bio sljedeći: nominativ, akuzativ, genitiv, dativ, lokativ, instrumental te vokativ (NAGDLIV), dok je u istraživanju iz 2007. godine čija je građa bila usmeno izlaganje jedne odrasle osobe redoslijed bio malo drugačiji: nominativ, akuzativ, genitiv, lokativ, instrumental, dativ te vokativ (NAGLIDV). Dakle, može se zaključiti da su u istraživanju Z. Kolaković (2007) u odnosu na istraživanje D. Vuletić i D. Arapović (1981) lokativ i instrumental zastupljeniji od dativa (NAG**LI**DV vs. NAG**D**LIV).

M. Bašić i Z. Jelaska (2013) u svojemu istraživanju na temelju nekoliko pisanih tekstova na hrvatskome jeziku dolaze do istih rezultata kao i Z. Kolaković kada govorimo o analizi usmenoga izlaganja, osim što kod njih nije zabilježen vokativ. No u analizi cjelokupne građe rezultati se ne podudaraju u potpunosti, odnosno kod Z. Bašić i Z. Jelaska genitiv je zastupljeniji od akuzativa, instrumental od dativa te, također, nije zabilježen ni jedan vokativ (N**GA**L**I**D vs. N**AG**L**D**I**V**).

Istraživanje D. Vuletić i D. Arapović (1981) pokazalo je da zastupljenost padeža ovisi i o vrstama riječi, odnosno kod imenica je najčešći redoslijed zastupljenosti padeža: nominativ, akuzativ, genitiv, lokativ, dativ, instrumental i vokativ (NAG**L**DIV); kod pridjeva je lokativ na šestome mjestu (NAGDI**L**V), dok je kod zamjenica dativ na drugome mjestu nakon nominativa (N**D**AGILV).

Ako se navedeno istraživanje Z. Kolaković na razini cjelokupne građe usporedi s istraživanjem M. Bašić (2015) koja se bavila analizom sastavaka inojezičnoga učenika može se primijetiti da redoslijed zastupljenosti padeža također nije istovjetan, no razlike nisu velike. Poredak je prvih četiriju padeža isti, a razlika se očituje u tome da je instrumental zastupljeniji od dativa te nema vokativa u inojezičnome istraživanju (NAGL**ID** vs. NAGL**DIV**).

2.2.4. Zastupljenost glagolskih oblika

U hrvatskome jeziku još uvijek nema dovoljno radova koji se bave usvajanjem glagola, no postojeća istraživanja koja su se posredno ili neposredno bavila glagolima u ranome jezičnome razvoju (Anđel i sur. 2000; Blaži, Vancaš i Kovačević 2001; Jelaska i Kovačević 2001) pokazala su da se glagoli u dječjemu razvoju pojavljuju rano te da je prezent najzastupljeniji u dječjemu govoru.

Istraživanje Z. Jelaska i M. Kovačević (2001) pokazalo je da je u dječjoj dobi prezent najzastupljeniji, potom slijede perfekt, imperativ i infinitiv, a najmanje je zastupljen futur. Sličan je redoslijed zastupljen i na razini pojavnica i obličnica, s tim da se razlike očituju u povećanju, odnosno smanjenju udjela pojedinih oblika. Do sličnih su rezultata došli i u svojemu istraživanju D. Blaži, M. Vancaš i M. Kovačević (2001), a M. Anđel i sur. spominju i dobru zastupljenost imperativa.

2.2.5. Gramatička kategorija broja

Sva dosadašnja istraživanja u hrvatskome kao materinskome i inojezičnome pokazala su da je jednina znatno zastupljenija od množine bez obzira je li riječ o govornoj ili pisanoj proizvodnji, ili o govoru djeteta ili odrasloga govornika, a to se potvrdilo i u istraživanjima npr. M. Bašić (2015), Z. Jelaska i M. Kovačević (2001), Z. Kolaković (2007), M. Kovačević, M. Palmović i G. Hržica (2006).

U radu Z. Jelaska i M. Kovačević koje su istraživale govor dvogodišnje djevojčice, 73% imenica pojavilo se samo u jednini, 16% samo u množini, dok se 11% imenica pojavilo u oba broja. M. Kovačević, M. Palmović i G. Hržica koji su se, također, bavili analizom spontanoga govora djeteta udio je jednine u odnosu na množinu 92% vs. 8%. U istraživanju Z. Kolaković u kojemu su zastupljeni i govoreni i pisani tekstovi pojavljuje se čak 86% sklonjivih riječi u jednini, a samo 14% u množini.

Prethodna su se istraživanja bavila proizvodnjom izvornojezičnih govornika (djeca i odrasli), no i u istraživanju inojezičnoga hrvatskoga M. Bašić jednina je znatno zastupljenija od množine jer se 79% svih sklonjivih riječi pojavljuje u jednini, a 21% u množini.

2.3. Ovladavanje morfologijom inojezičnoga hrvatskoga

Istraživanja koja se bave ovladavanjem hrvatske morfologije slažu se da je od početka usvajanja hrvatskoga kao inoga jezika ovladavanje pojedinim morfološkim kategorijama teško, stoga su se pojavili i novi pristupi u načinu poučavanja. Osim radova iz prve monografije o inojezičnome hrvatskome (Jelaska i suradnici 2005), dosta se podataka može pronaći i u drugoj (Požgaj Hadži, Smolić, Benjak 2008).

2.3.1. Ovladavanje sklonidbom inojezičnih učenika

Manji se broj radova bavi usvajanjem hrvatske morfologije inojezičnih govornika hrvatskoga u dječjoj dobi, i to nasljednih govornika (npr. Kuvač i Cvikić 2004; Pavličević-Franić 2012; Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček 2012, 2013; Pavličević-Franić, Gazdić-Alerić i Aladrović Slovaček 2012) te romskih govornika (npr. Cvikić 2007a; Cvikić i Kuvač 2007; Jelaska i Cvikić 2009).

No znatno je više radova koji se bave poučavanjem i ovladavanjem morfološkim obilježjima inojezičnih učenika u odrasloj dobi. Veći se broj radova bavio poučavanjem i usvajanjem sklonidbe budući da je to jedna od najvećih teškoća u ovladavanju inojezičnim hrvatskim, posebno za govornike koji nemaju sličan padežni sustav (npr. Jelaska 1996, 2001, 2003, 2005a, 2015; Novak 2000; Cvikić i Jelaska 2007a; Jelaska i Cvikić 2005; Hržica 2005; Udier, Gulešić Machata i Čilaš-Mikulić 2006; Novak Milić i Cvikić 2007; Dobravac 2011; Dobravac, Cvikić i Kuvač Kraljević 2011; Bašić 2015; Cvikić 2016). Nekoliko radova bavilo se poučavanjem i ovladavanjem rodom imenica (npr. Gulešić Machata 2012; Bašić 2015).

Istraživanja D. Pavličević-Franić i K. Aladrović Slovaček (2012, 2013), kao i D. Pavličević-Franić, T. Gazdić-Alerić i K. Aladrović Slovaček (2012) te L. Cvikić (2014) koja su se bavila usvajanjem sklonidbe kod nasljednih govornika hrvatskoga kao inoga jezika u dječjoj dobi pokazala su slabu ovladanost jezikom, kao i imenskom sklonidbom na diskurznoj razini, a istraživanja D. Pavličević-Franić i K. Aladrović Slovaček (2012, 2013) pokazala su da duljina

učenja jezika ne utječe na gramatičku točnost, odnosno učenici koji dulje uče hrvatski jezik ne proizvode manje pogrješaka od onih koji ga uče kraće (Cvikić 2016:76).

L. Cvikić i J. Kuvač (2007) u svojemu istraživanju zaključuju da na ovladavanje sklonidbom utječe čestota imenice i čestota njezine obličnice (Cvikić 2016).

Razloge čestote pojedinih padeža kod inojezičnih učenika tumači J. Novak (2000) u svojemu istraživanju. Naime, poznavanjem neke sklonjive riječi u hrvatskome jeziku inojezični učenici ujedno poznaju i njezin nominativni oblik, stoga na samome početku usvajanja, kada ne znaju koji padež uporabiti, sve kose padeže najčešće zamjenjuju nominativom. J. Novak ističe da se često događa i zamjena kosih padeža akuzativom, a posebno je česta zamjena lokativa akuzativom uz prijedloge *u* i *na,* pa stoga ne čudi da su nominativ i akuzativ najzastupljeniji padeži u proizvodnji inojezičnih učenika.

Istraživanje inojezičnih dnevničkih zapisa M. Bašić (2015) također je pokazalo da su se kosi padeži najčešće zamjenjivali nominativom (u 29% slučajeva), no potom genitivom (19%), pa akuzativom (17%), instrumentalom (15%) i lokativom (13%), a najmanje dativom (7%).

Osim toga istraživanje D. Vuletić i D. Arapović (1981) za hrvatski kao materinski pokazalo je da u pojedinim padežima pridjevi i zamjenice imaju veću pojavnost od imenica (npr. nominativ je znatno zastupljeniji od ostalih padeža u sklonidbi zamjenica i pridjeva), stoga bi nominativne oblike svih sklonjivih riječi trebalo uvesti na samome početku učenja hrvatskoga jezika (Cvikić 2016).

Prepoznavanje vršitelja radnje u hrvatskim prijelaznim rečenicama kod izvornih i inojezičnih govornika hrvatskoga jezika istražila je G. Dobravac (2011) te pokazala da se izvorni govornici u prepoznavanju najviše oslanjaju na padež, dok se inojezični učenici najviše oslanjaju na kategoriju živosti. Treba naglasiti da su u istraživanju G. Dobravac ispitanici izvorni govornici engleskoga jezika, stoga je u prepoznavanju opreke nominativa i akuzativa u službi vršitelja radnje i objekta vidljiv utjecaj njihova materinskoga jezika u kojemu se ta opreka ne iskazuje različitim oblicima riječi, tj. različitim nastavcima, nego isključivo poretkom riječi u rečenici ili pomoću kategorije živosti.

Slično istraživanje na temelju analize 750 rečenica iz triju različitih podskupina građe hrvatskoga jezika pokazalo je da ukazivač živost ima veću obavijesnu vrijednost od ukazivača padež, dobiveni se podatci dovode u vezu s podatcima o ovladavanju hrvatskim kao materinskim i inim jezikom da bi se potvrdile postavke teorije (Dobravac, Cvikić i Kuvač Kraljević 2011).

U analizi udžbenika inojezičnoga hrvatskoga pokazalo se da se samo oko 5% imenica od ukupno 709 pojavljuje u više od tri oblika (Cvikić i Jelaska 2005), dok je istraživanje usvajanja imeničke morfologije u grčkome, ruskome i hrvatskome pokazalo da se svaka imenica u prosjeku pojavila u manje od dva oblika, točnije u 1,39 oblika (Stephany i sur. 2007 prema Cvikić 2009).

2.3.4. Ovladavanje glagolima inojezičnih učenika

Iako se veći broj radova bavio ovladavanjem sklonjivih riječi, postoje i radovi koji su se bavili glagolima u inojezičnome razvoju, i to glagolskim oblicima (npr. Novak 2002; Novak Milić 2002, 2005; Kuvač i Cvikić 2004; Jelaska 2005b; Čilaš Mikulić 2012a; Bašić 2015; Korajac 2020b) ili glagolskim vidom (npr. Cvikić i Jelaska 2007b; Čilaš Mikulić 2012b; Kolaković 2014; Bašić 2015).

Usvojenost prezenta glagola među inojezičnim učenicima mlađe dobi istražile su J. Kuvač i L. Cvikić (2004) te zaključile da su učenici proizvodili oblike netipične za izvorne govornike, da su jedninski oblici bili bolje usvojeni od množinskih te da su inojezični učenici usvojili glagolsku morfologiju znatno lošije od svojih vršnjaka kojima je hrvatski jezik materinski.

J. Novak Milić (2002) bavila se usvajanjem prezenta, perfekta i futura I. među odraslim inojezičnim učenicima hrvatskoga jezika. Na temelju građe koju su činili testovi i slobodni sastavci četrdeset učenika, zaključila je da je prezent morfološki najzahtjevnije glagolsko vrijeme, a da su perfekt i futur I. znatno lakši od prezenta, odnosno ispitanici su najmanje odstupali u tvorbi futura I. Najviše je odstupanja zabilježeno u tvorbi prezenta, potom u tvorbi perfekta, a prezent je i najslabije usvojeno glagolsko vrijeme. Broj odstupanja ovisio je o vrsti glagola (ispitanici su manje griješili u tvorbi predvidljivih glagola nego nepredvidljivih) i broju (više je odstupanja u množini nego u jednini), što je potvrdilo i istraživanje M. Bašić (2015). J. Novak Milić također je utvrdila da je za usvajanje glagola važna čestota glagolske vrste, kao i čestota određenoga glagola u jezičnome unosu. Dakle, češći se glagoli usvajaju brže i lakše od rjeđih.

Na građi udžbeničkih tekstova L. Cvikić (2007) istražila je kako jezični unos utječe na uspostavljanje veze između infinitiva i prezenta jer je za uporabu prezenta nužno znati kojoj vrsti pripada određeni glagol. Zaključila je da u tekstovima nisu jednako zastupljena oba oblika

te da je za uspostavljanje veze između prezenta i infinitiva za različite glagole potrebno učenike izložiti obogaćenomu unosu.

U analizi dnevničkih zapisa inojezičnoga učenika M. Bašić (2015) navodi da je učenik rabio pet glagolskih vremena, dva glagolska načina i infinitiv. Najzastupljeniji je perfekt (47,91%), potom slijede prezent (30,53%), infinitiv (14,46%), futur I. (3,81%), kondicional I. (2,71%), imperativ (0,73%), aorist (0,10%) i futur II. (0,10%). Za razliku od ostalih istraživanja u kojima je prezent zastupljeniji od perfekta, M. Bašić objašnjava da je perfekt očekivano najzastupljeniji u njezinu istraživanju jer je ispitanik obično pisao o prošlim događajima. Također spominje da je infinitiv najčešće bio dopuna modalnim glagolima, dok su aorist i futur II. upotrijebljeni samo po dva puta.

Ovladavanjem glagolskim vidom inojezičnih učenika bavilo se nekoliko radova, s tim da je najiscrpnije istraživanje napravila M. Čilaš Mikulić (2012) u doktorskome radu, a rezultati su pokazali da se razumijevanje glagolskoga vida postiže tek na naprednim razinama poznavanja hrvatskoga jezika jer je za razumijevanje glagolskoga vida važna i semantika.

2.3.5. Odstupanja

Odstupanja se pojavljuju na svim jezičnim razinama pa Z. Jelaska (2005d) opisuje i različite vrste odstupanja prema jezičnim razinama: fonetskoj (Tvrrtko), fonološkoj (*dvenaest* umj. *dvanaest*), morfološkoj (*Felicina problema* umj. *Felicijin problem*), sintaktičkoj (*Možda to je velik problem* umj. *Možda je to velik problem*), semantičkoj (*Oprosti, ja sam zapamtio tvoje ime* umj. *Oprosti, ja sam zaboravio tvoje ime*), pragmatičkoj (*Što je problem?* umj. *U čemu je problem?*), kulturološkoj (*Hvala!* kao pristojno odbijanje ponude *Hoćete li još?* umj. *Ne, hvala!*).

Odstupanjima govornika različitih jezika u inojezičnome hrvatskome na različitim razinama bavi se sve više istraživanja, bilo posredno ili neposredno. Uzimale su se u obzir jezične djelatnosti, poput pisanja ili govorenja; vrste odstupanja poput prijenosnih, i to u odnosu na različite učenikove materinske jezike; razinu gdje se odstupa, npr. gramatika ili izgovor; vrste učenika, npr. strane i nasljedne. U nastavku se spominju neka od njih.

Neki su istraživački opisivali odstupanja u različitim gramatičkim kategorijama. Kao što je već spomenuto, J. Novak (2000) bavila se odstupanjima u proizvodnji padežnih oblika odraslih inojezičnih učenika hrvatskoga jezika te zaključila da učenici kose padeže najčešće zamjenjuju nominativom, a jako često ostale kose padeže akuzativom.

Osim odstupanjima u sklonidbi J. Novak Milić (2002) bavila se i odstupanjima koja se pojavljuju tijekom usvajanja osnovnih glagolskih oblika inojezičnih učenika. Istraživanje je pokazalo da su odstupanja najčešća u uporabi prezenta te da se odstupanja najčešće pojavljuju uslijed poopćavanja pravila ili analogije sa sličnim oblicima. Usporedbom rezultata na početku i na kraju obrazovnoga procesa uočila je znatno smanjenje broja odstupanja na kraju u odnosu na početak, stoga je ovo istraživanje pokazalo i da nastava i izravno poučavanje imaju značajan utjecaj na usvajanje glagolske morfologije.

Na temelju govornih zapisa usmenih izlaganja inojezičnih učenika hrvatskoga jezika N. Globan (2003) opisuje najčešća odstupanja od pravila hrvatskoga standardnoga jezika u početnome učenju hrvatskoga te dijeli odstupanja na zamjenjivanja, ispuštanja i dodavanja. Ističe da se često pojavljuje više različitih odstupanja unutar jedne riječi koja je teško tumačiti i opisati te da početnici imaju najviše teškoća s padežima.

M. Bašić (2015) bavila se između ostaloga i odstupanjima na morfosintaktičkoj razini. Analiza je pokazala da točnost u proizvodnji padežnih oblika ovisi o čestoti padeža, odnosno udio je točnih padežnih oblika veći u proizvodnji triju najzastupljenijih padeža (nominativ, akuzativ, genitiv), nego u proizvodnji ostalih padeža. Najveća stopa točnosti zabilježena je u proizvodnji sklonjivih pojavnica u akuzativu (93%). Stopa točnosti u proizvodnji nominativa, genitiva i lokativa iznosila je 90%, dativa 84%, a instrumentala samo 67%. Pokazalo se i da je udio odstupanja s obzirom na ukupnu zastupljenost sklonjivih pojavnica toga broja u jednini bio 1,36%, a u množini 5,60%. Slični su rezultati utvrđeni i kod glagola, odnosno udio odstupanja među glagolskim oblicima u jednini bio je 5,45%, a u množini 16,62%. Što se tiče proizvodnje glagolskih natuknica i pojavnica, učenik je više griješio u proizvodnji manje predvidljivih i nepredvidljivih glagolskih vrsta nego u proizvodnji predvidljivih vrsta, što se pokazalo i kod J. Novak Milić (2002). Stoga se može zaključiti da točnost u proizvodnji sprezivih oblika ovisi o predvidljivosti glagolske vrste (Bašić 2015: 174-176).

Izgovorna odstupanja inojezičnih govornika proučavalo je nekoliko kroatista i fonetičara, sa stajališta izgovora i njegova primanja. Primjerice, Z. Jelaska i I. Šafarić (2004) bavile su se izgovorom hrvatskoga kao inoga jezika; I. Šafarić, A. Ćalušić i V. Mildner (2006) bavile su se procjenom izgovora inojezičnih govornika pokazujući različit pristup procjenitelja prema govornicima različitih materinskih jezika. I. Carović, A. Vidović i A. Grgić (2010) bavile su se hrvatskim izgovornim identitetom i mogućnošću poučavanja izgovora; I. Carović, A. Vidović i M. M. Kovač (2010) proučile su sličnosti i razlike u govornoj obradi na različitim

razinama. Potvrdilo se da govornici početnoga i naprednoga stupnja učenja hrvatskoga kao inoga jezika čine različite vrste govornih odstupanja, a razlikuju se i u ukupnome broju govornih pogrješaka.

I. Banković-Mandić (2012) provela je opsežno istraživanja i pokazala usvojena govorna obilježja na početnoj, srednjoj i naprednoj razini. Na temelju 121 zvučnoga zapisa govora neizvornih govornika hrvatskog jezika iz 24 zemlje te dva zapisa izvornih govornika hrvatskoga jezika, koja su ocjenjivala tri stručna procjenitelja te 60 nestručnih procjenitelja pokazala je svojevrsni i izgovorni razvoj u ovladavanju hrvatskim. Na višim stupnjevima znanja hrvatskoga ispitanici su čitali brže s manje odstupanja. Pokazalo se da svi govornici imaju slična odstupanja u mjestu udara i da umjesto *lj* izgovaraju *l+j*, dok ostala odstupanja ovise o materinskome jeziku. M. Šporčić (2020) bavila se razumljivošću govora inojezičnih govornika i odlukom o tomu treba li ih ispravljati.

Prijenosna odstupanja najviše su se proučavala kod njemačkih govornika hrvatskoga i slavenskih govornika, a izgovorna prijenosa kod većega broja govornika različitih jezika.
Slobodne sastavke koji su bili sastavni dio završnih pismenih radova inojezičnih učenika hrvatskoga kojima je njemački materinski, a koji su se razlikovali i po razini znanja analizirale su Ž. Macan i Z. Kolaković (2008). Istražile su (prijenosna) odstupanja na pravopisnoj, gramatičkoj i leksičkoj razini među studentima prve i druge godine učenja hrvatskoga jezika. Zaključile su da neka odstupanja na drugoj godini u odnosu na prvu nestala, ali su se pojavila neka nova. Osim toga u radovima studenata druge godine učenja bilo je manje pravopisnih odstupanja, ali se pojavilo više gramatičkih, a najviše leksičkih. Autorice smatraju da se to može povezati s povećanjem zahtjevnosti nastavnoga gradiva, ali i s povećanjem rječnika.
Gramatičkim prijenosnim odstupanjima njemačkih učenika hrvatskoga bavila se i M. Orsag (2017) te S. Smrtić (2018) na razini B1.

M. Alujević i T. Brešan (2010) prikazale su odstupanja talijanskih izvornih govornika tijekom pisanja na hrvatskome kao inome jeziku s posebnim osvrtom na odstupanja uvjetovana nepovoljnim prijenosom iz materinskoga jezika. Potvrdile su pretpostavku da se najveći broj prijenosnih odstupanja odnosi na uporabu zanaglasnica i red riječi u rečenici svojstvenih hrvatskomu jeziku.

Proučavala su se i prijenosna odstupanja među srodnim jezicima, npr. srpskim i hrvatskim (Jelaska i Hržica 2002), slovačkim i hrvatskim (Gulešić 2003), ukrajinskim i hrvatskim (Fuderer 2004), makedonskim i hrvatskim (Cvitanušić Tvico i Nazalević 2010),

poljskim i hrvatskim (Aleksovski 2010, Vidović Bolt i Kodrić 2013), općenito slavenskim i hrvatskim (Gulešić Machata i Jelaska 2010).

O povoljnome i nepovoljnome prijenosu govornika slavenskih jezika te o odstupanjima koja nastaju uslijed nepovoljnoga prijenosa u ovladavanju novim jezikom govore M. Gulešić Machata i Z. Jelaska (2010) i zaključuju da srodnost jezika može imati svoje prednosti i nedostatke. Osim stavova makedonskih kroatista što im je teško u hrvatskome jeziku J. Cvitanušić Tvico i I. Nazalević (2010) istražile su i poteškoće u ovladavanju pojedinim padežnim oblicima koje se pojavljuju i kod drugih inojezičnih učenika, ali i poteškoće koje su rezultat nepovoljnoga prijenosa iz makedonskoga jezika.

Razvojnim odstupanjima bavile su se M. Bašić i S. Baričević (2014) koje su proučavale odstupanja u dnevničkim zapisima inojezičnih studenata kroatistike različitih materinskih jezika (engleski, turski, češki, poljski i slovački).

Gramatičkim odstupanjima općenito uslijed različitosti jezika hrvatskoga te načinima uklanjanja tih poteškoća u nastavi bavile su se M. Gulešić Machata i S. L. Udier (2019).
B. Ančić (2020) istražila je čestotnost odstupanja, iako ih naziva pogrješkama, otkrivši još jednu vrstu odstupanja uslijed poistovjećivanja srodnih jezika.

Odstupanjima nasljednih i predačkih govornika bavio se veći broj radova u novije vrijeme, npr. B. Hansen, D. Romić i Z. Kolaković (2013), Z. Jelaska (2015a), A. Skelin Horvat, M. Musulin i A. G. Blažević (2021). Nasljednim govornicima hrvatskoga jezika bavili su se još neki istraživači, i to prema zemljama u kojima žive, što je važno zbog okolinskih jezika, ali i kulture. Iseljenici koji žive u udaljenijim zemljama obično imaju manje doticaja s Hrvatskom i Hercegovinom, gdje žive izvorni govornici hrvatskoga, pa je njihov nasljedni hrvatski često drugačiji nego jezik europskih iseljenika koji često imaju više dodira s izvornojezičnim govornicima (npr. Zubčić 2010, Hlavac i Stolac 2021).

Gradišćanskohrvatskim govornicima bavile su se u novije vrijeme npr. A. Ščukanec (2011) u Austriji, D. Vuk (2013) u Mađarskoj i Austriji; moliškohrvatskim npr. J. Lisac (2001), M. Račić (2018), karaševskohrvatskim npr. I. Olujić (2009); A. Skelin Horvat, I. Čagalj i A. Ščukanec (2020) govore o Hrvatima u Slovačkoj i Austriji. Jezikom potomaka hrvatskih iseljenika u Australiji bavili su se npr. B. Škvorc (2006), V. Vidović (2021), D. Stolac i J. Hlavac (2021); na Novome Zelandu I. Kurtović Budja i J. Lasić (2021); u Kanadi A. Starčević (2014); u Argentini A. Skelin, M. Musulin i A. G. Blažević (2021) i dr.

2.4. Poučavanje sklonidbe

Analizirajući nekoliko udžbenika za poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika objavljenih u Hrvatskoj i inozemstvu do 2005. godine, G. Hržica (2005: 243-244) zaključila je da se obradi padeža ne pristupa u svim udžbenicima na isti način te ističe da su neki od njih manje prikladni za inojezične učenike jer su bili skloniji tradicionalnomu načinu poučavanja pomoću padežnih pitanja koja nisu najprikladnija za inojezične učenike, posebno ne za one koji u svojim jezicima nemaju padeže ili se padeži izražavaju na drugačiji način, dok su neki objašnjavali padežne uloge pomoću prijedloga pri tome zaboravljajući da se njihova značenja u različitim jezicima ne samo razlikuju nego se unutar jednoga jezika teško jasno semantički određuju. Autorica ipak zaključuje da je donekle zajedničko svima da se barem djelomice prilagođavaju načelima prototipnosti, čestotnosti i postupnosti.

No kasnije su analize udžbenika pokazale da se u udžbenicima objavljenima nakon 2005. godine pojavljuje novi poredak i način obrade padeža koji je predložila Z. Jelaska, a koji je prikladniji inojezičnim učenicima od tradicionalnoga, npr. u udžbeniku M. Čilaš-Mikulić i suradnika (2006) *Hrvatski za početnike 1* poredak je NALDIGV.

Naime, kako je padežni sustav jedan od najsloženijih, temelje novomu pristupu poučavanja padeža koji se razlikuje od tradicionalnih načina namijenjenih izvornojezičnim govornicima hrvatskoga jezika mogu se pronaći u radovima Z. Jelaska (1996, 2001, 2003, 2005a, 2015b), L. Cvikić i Z. Jelaska (2003); Z. Jelaska i L. Cvikić (2005).

Već u prvome skriptnome izdanju svoje gramatike na engleskome jeziku *Basic Croatian Grammar* namijenjene početnicima, ali i nasljednim govornicima koji uče hrvatski kao ini jezik, Z. Jelaska (1996) pristupa obradi padeža na drugačiji način od tradicionalnoga te daje prijedlog za novi poredak u poučavanju prema načelima čestote, gramatičkoga položaja, značenjske određenosti i isticanja obličnih jednakosti i razlika, odnosno predlaže sljedeći poredak: nominativ, akuzativ, lokativ, dativ, instrumental i genitiv. Takav se poredak zadržao i u tiskanome izdanju (Jelaska 2015b).

Budući da materinski jezici mnogih inojezičnih učenika hrvatskoga jezika nemaju padeže (npr. engleski), a u onim jezicima u kojima padeži i postoje, mogu biti izraženi na drugačiji način nego što je to u hrvatskome (npr. njemački), u poučavanju padežnoga sustava hrvatskoga kao inoga jezika primjenjuje se leksičko-gramatički pristup. Naime, inojezične je učenike hrvatskoga jezika potrebno ponajprije upoznati s padežima kao gramatičkom kategorijom, njihovom ulogom i važnošću za komunikaciju. Osim toga potrebno ih je upoznati

s načinima ostvarivanja pojedinih padeža (nastavci i prijedlozi) te sa značenjima koja se određenim padežima iskazuju, o čemu se podrobnije govori u nastavku (Bašić i Jelaska 2013). Autorice nadalje spominju da semantički pristup kreće od univerzalnih (dubinskih) padeža: vršitelj, trpitelj, vrijeme, mjesto i sl.; a gramatički pristup podrazumijeva poučavanje jedan po jedan površinski padež: nominativ, akuzativ..., prijedlozi i glagolske rekcije, dok gramatičko-semantički pristup objedinjuje oba pristupa.

Za gramatičko-semantički pristup obradi padeža koji podrazumijeva tumačenje što su padeži, kao i koja značenja i uloge imaju zalažu se S. L. Udier, M. Gulešić Machata i M. Čilaš-Mikulić (2006). Autorice naglašavaju da se na početku poučavanja treba govoriti o tome koje konkretne uloge ima pojedini padež, koje je njihovo značenje, kako se pojedini padež očituje u rečenici (npr. koji prijedlozi mogu dolaziti uz njega) te po čemu se taj padež može prepoznati, a na kraju se objašnjava i uvježbava njegova morfologija. Također spominju da se u nastavnoj praksi najboljim pokazao pristup učenja padež po padež te sljedeći redoslijed poučavanja padeža: nominativ, akuzativ, lokativ, dativ, instrumental, genitiv i vokativ; a takav se poredak obrade padeža pojavljuje i preporučuje u već spomenutim radovima Z. Jelaska i L. Cvikić.

Mnogi učenici smatraju da je instrumental jednine najlakši oblik imenica jer ne dijeli nastavak s drugim padežima, pa ga u kontekstu lakše prepoznaju i razumiju (Cvikić i Bošnjak 2005). S obzirom na čestu morfološku homonimiju u hrvatskome jeziku učenici trebaju što detaljnije morfološki raščlanjivati rečenicu da bi ju shvatili (Cvikić i Bošnjak 2004). Stoga je dobra ovladanost morfologijom važna da bi se jezik razumio i da bi se proizvodio (Cvikić 2016). No učenici često pokazuju otpor prema obradi i uvježbavanju gramatičkih oblika pa je posao nastavnika da ih tumačenjem važnosti gramatike za izražavanje značenja motivira za takvu nastavu, odnosno leksik se uvijek treba učiti u povezanosti s gramatikom jer je to preduvjet da postane proizvodno usvojen (Udier 2009: 82).

Poučavanjem padeža bavili su se i V. Požgaj Hadži, M. Plešković i T. Ćužić (2011). Usporedbom udžbenika inojezičnoga hrvatskoga, koji se razlikuju u metodičkome instrumentariju i koncepcijama, uočili su pomak prema komunikacijskome pristupu. Iako se redoslijed padeža više ne pojavljuje prema tradicionalnomu redoslijedu, već proizlazi iz komunikacijskih datosti, strukturalistički pristup još uvijek nije prevladan.

3. OKVIR ISTRAŽIVANJA

Građa na kojoj se temelji istraživanje ovoga rada nastala je tijekom nastave uživo na Hrvatskome internetskome tečaju HiT-1.

3.1. Tečaj HiT-1[8]

U suradnji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatske matice iseljenika, Sveučilišnoga računskoga centra SRCE te uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja nastao je prvi početni e-tečaj hrvatskoga kao inoga jezika u Hrvatskoj. Sastoji se od sedam nastavnih cjelina s brojnim aktivnostima u e-sustavu MoD (prilagođeni Moodle) za samostalan rad učenika. Svaka se cjelina sastoji od pisanoga i govorenoga teksta često praćena animacijama, od leksičkih i gramatičkih objašnjenja i vježbi, domaćih zadaća, aktivnosti za samoprocjenjivanje znanja, aktivnosti za uvježbavanje izgovora, zadataka za razvijanje vještine slušanja, višejezičnoga rječnika, interaktivnih jezičnih igara poput milijunaša, križaljka, kvizova te kulturoloških informacija o Hrvatskoj. Sva su objašnjenja, upute, kao i riječi u rječniku napisani na trima jezicima: hrvatskome, španjolskome i engleskome.

Svi sadržaji i aktivnosti u e-sustavu nisu dostupni odmah, nego se svaki tjedan otvaraju određene nastavne aktivnosti u skladu sa silabom tečaja. Svaka nastavna cjelina završava kratkim testom kako bi se pratio napredak polaznika kao i ovladanost sadržajima predviđenih programom, a za uspješno završavanje cijeloga programa nužno je položiti završni pismeni i usmeni ispit. Za razliku od tjednih testova i završnoga ispita koji se mogu rješavati samo jedanput i vremenski su ograničeni, na svim drugim zadatcima i sadržajima u e-sustavu polaznici mogu raditi kada i koliko god puta žele bez vremenskoga ograničenja. Svi polaznici koji uspješno završe program dobivaju diplomu Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture Sveučilišta u Zagrebu i dvojezični prijepis ocjena u rasponu od 2D do 5A+ (Bošnjak 2014).

[8] Svi navedeni osnovni podatci o e-tečaju HiT-1 mogu se pronaći na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatske matice iseljenika, kao i u objavljenim radovima autorica tečaja (Bošnjak, Cvikić, Jelaska i Kolaković).

3.1.1. Silab tečaja HiT-1

Silabom tečaja obuhvaćene su različite leksičke teme (upoznavanje, predstavljanje, pozdravi, zemlje, zanimanja, hrana, brojevi, sati, dani, telefonski razgovor, odjeća i boje, Hrvatska i Hrvati, hrvatska glazba, tradicionalna jela, poznati gradovi, spomenici i sl.) i gramatičke teme (nominativ jednine i množine imenica u značenju subjekta i imenskoga predikata; akuzativ jednine i množine imenica u značenju objekta i s prijedlogom *za* te u značenju cilja s prijedlozima *u i na,;* lokativ jednine i množine imenica u značenju mjesta s prijedlozima *u* i *na;* nominativ jednine i množine osobnih zamjenica, pridjeva i posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama; prezent glagola *biti*, prezent glagola prve (*–ati→-am*), druge (*–iti→-im)* i treće *(-jeti→-im*) glagolske vrste prema podjeli glagola Jelaska (2003), Bošnjak Botica (2011), Jelaska i Bošnjak Botica (2019) te prezent glagola *ići, piti, jesti, moći*.

S nekim su stranim i nasljednim učenicima obrađeni dodatni leksički i gramatički sadržaji koji nisu predviđeni silabom. S troje stranih i sa svim nasljednim učenicima tijekom nastave uživo obrađen je perfekt glagola, s jednim je nasljednim učenikom obrađen futur, s jednim je stranim učenikom obrađen akuzativ i imenica i pridjeva, a s jednim je nasljednim učenikom obrađen nominativ, akuzativ i lokativ pridjeva i imenica, kao i prezent još nekih vrsta glagola: četvrte vrste (*-ati →-im),* šeste vrste *(-ati → -em)* i sedme vrste (*-ovati→-ujem*). S većinom nasljednih učenika tijekom nastave uživo radilo se na leksički zahtjevnijim tekstovima.

3.1.2. Strani i nasljedni učenici na e-tečaju HiT-1

Budući da je HiT-1 početni tečaj, sadržaji i aktivnosti u e-sustavu, kao i pisani ispiti znanja nakon svake cjeline i završni pismeni ispit određeni su silabom i programom tečaja te su jednaki svim učenicima (i stranima i nasljednima) bez obzira na njihova prethodna znanja i iskustva s hrvatskim jezikom. Stoga se čini da su time u inače vrlo heterogenoj nastavi hrvatskoga kao inoga jezika u ovome slučaju obje skupine u najsličnijemu mogućemu okruženju, imaju najsličniji mogući unos tijekom učenja. No individualna nastava uživo može biti pod većim utjecajem pojedinčevih obilježja i njima posebno prilagođena (Cvikić 2012, Bošnjak i Jelaska 2016a), što omogućuje da se, kao što je već spomenuto, s nekim nasljednim, ali i stranim učenicima rade leksički zahtjevniji tekstovi, ali i neki gramatički sadržaji koji nisu predviđeni silabom tečaja.

Stoga se nastava uživo prilagođava jezičnim mogućnostima i jezičnomu razvoju svakoga učenika. S većinom se nasljednih učenika tijekom nastave uživo obrađuju leksički i gramatički zahtjevniji tekstovi i zadatci, dok se s početnicima, posebno na početku, obrađuju dodatni sadržaji koji su i leksički i gramatički u skladu sa silabom tečaja i ne izlaze značajno izvan zadanoga okvira. Također se s nasljednim učenicima mogu voditi duži razgovori na hrvatskome jeziku, čak i neka jednostavnija gramatička objašnjenja mogu biti na hrvatskome uz pomoć engleskoga kao jezika posrednika, dok razgovori na hrvatskome s većinom stranih učenika imaju oblik razmjene kratkih iskaza koji se najčešće sastoje od nastavnikovih pitanja i učeničkih odgovora, posebno kad se uvježbavaju neke gramatičke strukture na samim početcima tečaja kada se više rabi engleski jezik.

Iz svega navedenoga može se zaključiti da će i u jezičnoj analizi govorne proizvodnje biti (velike) razlike ne samo na leksičkoj razini i u broju proizvedenih natuknica i proizvedenica, nego i u morfološkoj raslojenosti jer su prototipni nasljedni učenici (bili) u većoj mjeri izloženi unosu na hrvatskome jeziku, kako tijekom nastave, tako i u svojemu okruženju.

Osim istraživanja kojime se bavi ovaj rad, o razlikama i sličnostima u proizvodnji stranih i nasljednih učenika na e-tečaju HiT-1 do sada postoje samo dva istraživanja M. Bošnjak i Z. Jelaska iz 2016. godine. U prvome istraživanju (Bošnjak i Jelaska 2016a) autorice su istražile postoji li uočljiva povezanost između uspjeha učenika na završnome ispitu izraženoga ocjenama i njihove pripadnosti skupini stranih ili nasljednih učenika. Iako svi učenici imaju slične uvjete učenja i svi su izloženi istim jezičnim sadržajima u e-sustavu za učenje, pokazale su se neke razlike među stranim i nasljednim učenicima s obzirom na rezultate završnoga ispita. Unatoč prilično ujednačenomu unosu, kao i jednakomu broju sati individualne nastave uživo (Bošnjak i Kolaković 2013), potvrdila se pretpostavka o prototipnim obilježjima s obzirom da je većina nasljednih učenika imala bolje ocjene iz usmenoga nego iz pismenoga ispita, dok je kod stranih učenika obrnuto. Osim razlika među skupinama u objema je skupinama bilo i pojedinaca s različitim obilježjima u odnosu na prototipne članove skupine kojoj pripadaju (Bošnjak i Jelaska 2016a).

U drugome su se istraživanju M. Bošnjak i Z. Jelaska (2016b) bavile udjelom jezika posrednika, u ovome slučaju engleskoga jezika, u govornoj proizvodnji jednoga stranoga i jednoga nasljednoga učenika, ali i u govoru nastavnika. Usporedbom prvoga i zadnjega prijepisa razgovora s nastave uživo željelo se utvrditi je li se smanjio udio engleskoga u odnosu na hrvatski jezik te je li taj udio različito zastupljen kod stranoga i nasljednoga učenika.

Očekivano se potvrdilo da već na početku nasljedni učenik više proizvodi na hrvatskome jeziku od stranoga jer više i razumije, stoga je i u nastavnikovu govoru s nasljednim učenikom udio hrvatskoga od samoga početka znatno veći nego u razgovoru sa stranim učenikom. Zadnji je prijepis pokazao da je strani učenik povećao proizvodnju na hrvatskome u odnosu na početak, ali je još uvijek zastupljeniji engleski jezik u njegovu govoru. I nasljedni je učenik povećao proizvodnju na hrvatskome jeziku u odnosu na početak, hrvatske su pojavnice zastupljenije od engleskih u oba prijepisa, no udio se engleskih pojavnica u odnosu na ukupnu proizvodnju u zadnjemu prijepisu znatno smanjio u odnosu na početak. U nastavnikovu govoru sa stranim učenikom u prvome je prijepisu gotovo podjednak broj pojavnica na hrvatskome i engleskome jeziku (nešto malo više na hrvatskome, tj. 411 vs. 406), dok je u zadnjemu prijepisu udio hrvatskih pojavnica nešto veći, odnosno zabilježeno je 57% pojavnica na hrvatskome. U razgovoru s nasljednim učenikom u prvome je prijepisu 67% hrvatskih pojavnica, dok se u zadnjemu razgovoru nastavnik služio gotovo isključivo hrvatskim, odnosno čak je 95% hrvatskih pojavnica.

I u tim se istraživanjima potvrdilo jedno od glavnih obilježja teorije složenih sustava, a to je osjetljivost na početne uvjete (De Bot i Larsen-Freeman 2011: 8–17). Autori ističu da u ovladavanju jezikom i najmanja razlika među učenicima može dovesti do vrlo različitih ishoda učenja, čak i kada su učenici imali slične ili iste uvjete učenja.

3.1.3. Organizacija nastave uživo na e-tečaju HiT-1

Organizacijom i ulogom nastave uživo na e-tečajevima inih jezika bavila se M. Bošnjak (2014), posebno na e-tečaju HiT-1, koja ima individualizirani pristup, a od klasične se nastave razlikuje oblikom *obrnute učionice* (eng. *flipped classroom* ili *inverted classroom*[9]) i stalnim razgovorom bez tihoga rada jer je podnošljivost na šutnju manja nego u klasičnoj nastavi. Naime, pokazalo se da tijekom grupne e-nastave uživo podnošljivost šutnje traje oko 18 sekunda (Stickler i Shi 2012). Za individualnu e-nastavu uživo za sada nema dostupnih istraživanja, ali iskustvo pokazuje da je šutnja nepoželjna i stvara nelagodu među sudionicima, kao da postoji određeni pritisak da se svaka sekunda mora iskoristiti. Šutnja može značiti i da

[9] Pojam *flipped classroom* pojavljuje se u radu M. J. Lage, G. J. Platt i M. Treglia (2000) kojemu je glavni naslov *Inverting the classroom.*

se zbog buke ili nekih tehničkih problema sudionici nisu čuli, pa se razgovorom nastoji otkloniti i taj mogući problem.

Do 2020. godine redovita (tjedna) pojedinačna e-nastava uživo rijetko se primjenjivala na e-tečajevima inih jezika u svijetu jer zahtijeva veći broj nastavnih sati nastavnika koji bi ju izvodili pa ju nije lako organizirati, stoga se većinom komunikacija među učenicima ili među učenicima i nastavnicima odvijala pisanim putem (e-poštom, *chatom*) ili povremenom skupnom nastavom uživo (Bošnjak 2014).

Kao što je već spomenuto, nastava uživo na e-tečaju HiT-1 ima obilježja *obrnute učionice* koja podrazumijeva obrtanje učionice, odnosno prebacivanje predavanja izvan razreda. Na taj način dolazi do kombiniranja tradicionalne i *online* nastave, a glavna je značajka da se obrada novoga gradiva odvija izvan učionice gledanjem nekoga videa, rješavanjem *online* zadataka, čitanjem *online* tekstova, slikokaza..., a na nastavi se onda ti sadržaji dodatno objašnjavaju, uvježbavaju, istražuju i proširuju uvođenjem dodatnih sličnih sadržaja.
Začetak ove ideje vidljiv je već u članku A. King (1993) koja naglašava da bi nastavnik trebao biti osim predavača i mentor koji više nema središnju ulogu na satu, a učenici nisu više samo pasivni promatrači koji bilježe što on govori, nego se njima prepušta oblikovanje sata, odnosno planiranje i oblikovanje sata usmjereno je učenikovim potrebama, željama i mogućnostima.

Upravo se po ovome modelu organizira nastava uživo na e-tečaju HiT-1. Učenici se s novim sadržajima upoznaju u e-sustavu MoD, proučavaju ih, uvježbavaju, a nastava uživo, osim za razgovor, služi i za dodatna objašnjenja, otklanjanje nejasnoća i dodatno uvježbavanje različitih sadržaja iz e-sustava. Dakle, učenici su već upoznati sa sadržajima na kojima će se raditi tijekom nastave uživo, a nastavnici pripremaju različite dodatne tekstove, aktivnosti ili zadatke za uvježbavanje novih sadržaja iz silaba, stoga takav rad daje veću mogućnost individualiziranomu pristupu učenicima (Bošnjak 2014).

Dosadašnja istraživanja većinom ističu pozitivnu stranu primjenjivanja ovoga oblika nastave, pozitivne su i povratne informacije učenika. Naime, ovaj oblik nastave nudi i slabijim, odnosno sporijim učenicima da se dobro pripreme za sat jer imaju mogućnost odraditi zadatak u skladu sa svojim ritmom i mogućnostima (Heng Ngee 2014). Neki su nastavnici uočili da ova vrsta nastave smanjuje stres kod učenika i povećava njihovo zalaganje tijekom nastave, a učenici su ostvarivali i bolji uspjeh (Meyer 2013).

3.1.4. Uloga nastave uživo na e-tečaju HiT-1

Nastava uživo pokazala se ključnim dijelom programa e-tečaja HiT-1 iz više razloga. *Online* aktivnosti namijenjene za samostalan rad polaznika korisne su, no dovoljne su samo onima koji žele naučiti nekoliko novih riječi ili izraza na inome jeziku, ali onima koji žele progovoriti na tome jeziku i koji žele nadograđivati i razvijati sve jezične djelatnosti, te aktivnosti bez razgovora s nastavnikom nisu dovoljne, posebno ne hrvatskim iseljenicima koji žele razgovarati na jeziku svojih predaka, a mnogima je od njih to jedina prilika za razgovor s izvornim govornicima hrvatskoga jezika (Bošnjak 2015). Budući da je za usvajanje i razvijanje vještina govorenja i razgovaranja nužna redovita, izravna komunikacija s nastavnikom i drugim učenicima, zahvaljujući izravnoj nastavi uživo dva puta tjedno, učenici su od samoga početka učenja izloženi inomu jeziku i u većoj ili manjoj mjeri mogu se njime služiti u razgovoru s nastavnicima i drugim učenicima (Bošnjak i Jelaska 2016b).

Osim jezičnih razloga međudjelovanje nastavnika i učenika pokazalo se ključnim i za uspješno završavanje programa. Naime, kao što je već spomenuto, kada se govori o učenju na daljinu, gotovo se uvijek uz njega veže i veliki postotak odustajanja od programa zbog osjećaja usamljenosti i prepuštenosti samomu sebi te nedovoljne komunikacije s nastavnikom. Stoga se može zaključiti da je za mali postotak odustajanja na e-tečaju HiT-1, samo oko 6%, zaslužna upravo nastava uživo, a to potvrđuju i sami polaznici u svojim izjavama u završnome vrjednovanju programa u kojemu su se svi izjasnili da je nastava uživo iznimno važna, a neki su predložili da bi bilo dobro imati i tri sata tjedno (Bošnjak 2015).

Jedno je od glavnih obilježja nastave uživo individualizirani pristup jer se njezin sadržaj bar donekle, a u nekim slučajevima i uvelike, razlikuje od učenika do učenika budući da ju nastavnici prilagođavaju potrebama i mogućnostima svakoga pojedinca. U svim ranijim radovima o kojima se govorilo o e-tečaju HiT-1 uvijek se naglašavalo da je za što bolju pripremu za nastavu jako važno redovito praćenje rada učenika u e-sustavu, stoga je nužno provjeravati njihov rad barem svaki drugi dan. Na temelju toga vidljivo je koje je sadržaje učenik uspio proći, koje je uspješno riješio, a s kojima je možda imao određenih poteškoća u rješavanju. Redovitim praćenjem rada učenika nastava uživo može se prilagoditi trenutnim sadržajima na kojima učenici rade, kao i njihovim individualnim potrebama i mogućnostima. Nastava uživo obično prati sadržaje predviđene programom, pa se tijekom nje uvježbavaju gramatički sadržaji predviđeni silabom tečaja, čitaju se i slušaju dodatni tekstovi o određenim temama, ponavljaju se riječi i puno se razgovara. No upravo zbog činjenice da je riječ o

pojedinačnoj nastavi uživo, s nekim se polaznicima uspiju obraditi samo sadržaji predviđeni programom dok se s drugima, osobito s nasljednim učenicima, ali i nekim stranima, koji su (bili) više ili manje izloženi hrvatskomu jeziku mogu napraviti i dodatni gramatički i leksički sadržaji (Bošnjak 2014).

Koliko je važna uloga nastavnika na e-tečaju kao i nastava uživo potvrdili su i u svojim vrjednovanjima polaznici e-tečaja HiT (Anketa HiT-1 od 2011. do 2021). Slučajnim odabirom izdvojeno je samo nekoliko njih, navedeni su u (11).

(11) P1: *Osim aktivnosti u e-sustavu obožavao sam nastavu uživo. Moje drage profesorice učinile su ju zabavnom prilagođavajući je mojoj razini razumijevanja i znanja, pobrinule su se da u potpunosti „iskoriste“ moje komunikacijske vještine. Bez nastave uživo ovaj tečaj ne bi bio isti.*

P2: *Jako sam voljela nastavu uživo, bila je jako važan dio tečaja i veselila sam joj se. Nakon svakoga sata s profesoricama osjećala sam da znam više.*

P3: *Veselio sam se nastavi sa svojim profesoricama. Iako sam se ponekad osjećao umorno nakon dugoga radnoga dana, tijekom i nakon sata osjećao sam se ispunjeno i motivirano. Jako mi se svidjelo što su nastavu uživo prilagođavale mojim potrebama i interesima. Proveli smo puno vremena „gradeći“ moj rječnik i razgovarajući o gramatičkim, ali i o svakodnevnim temama. Hvala vam!*

P4: *Profesorice su učinile tečaj ugodnim i pomogle su mi da shvatim da znam više nego što sam mislio da znam. Mislim da su profesorice i nastava uživo ključni za tečaj.*

P 5: *Mislim da je ovo sjajan tečaj. Ima znatno više sadržaja nego što sam očekivala od online tečaja, a s obzirom na to da sam imala nastavu uživo dvaput tjedno – osjećala sam se kao da sam bila na nastavi u razredu.*

3.1.5. Aktivnosti i zadatci koji potiču učenikovu govornu proizvodnju na e-tečaju HiT-1

Kako bi se učenike potaklo na govorenje, odnosno na jezičnu proizvodnju na nastavi uživo, nastavnici se služe velikim brojem različitih jezičnih (govornih, pisanih, vizualnih, slušnih) zadataka i aktivnosti da bi učenici što više sudjelovali u nastavi i da bi što više govorili.

Naime, kako je već spomenuto, prihvatljivost šutnje u grupnoj e-nastavi traje oko 18 sekunda, no iako nema dostupnih istraživanja za pojedinačnu e-nastavu uživo, iskustvo na e-tečaju HiT-1 pokazalo je da je šutnja gotovo nepoželjna i stvara nelagodu, stoga se svaka

sekunda nastoji iskoristiti. Budući da šutnja može nastati i uslijed nekih tehničkih problema zbog kojih se sudionici nisu čuli, razgovorom se nastoji otkloniti i ta vrsta problema. Stoga je opće načelo pojedinačne e-nastave uživo što više govoriti jer se tihi rad ne može nadgledati, a često je nužno istovremeno govoriti i pisati izgovoreno (ploča ili prostor za *chat*). S obzirom da je riječ o nastavi jezika kojoj je cilj osposobiti inojezičnoga učenika za govorenje, odnosno razgovaranje na ciljnome jeziku jer je dobro poznato da se govorenjem može ovladati samo govorenjem, nastavnik ne bi smio previše govoriti, trebao bi se što manje služiti jezikom posrednikom, u ovome slučaju engleskim, a većina učenika su početnici. Osim toga neki su učenici pasivni na satu, odgovaraju samo s DA ili NE, ne postavljaju dodatna pitanja i ne traže pojašnjenja, nego samo rješavaju zadane zadatke. Dok s druge strane neki učenici postavljaju mnoštvo pitanja, žele se što više služiti ciljnim jezikom i novim riječima te na taj način sami oblikuju tijek sata.

Z. Jelaska i M. Bošnjak (2016c) u svojemu izlaganju sustavno su predočile vrste jezične proizvodnje na temelju nekoliko prijepisa s pojedinačne nastave na e-tečaju HiT-1 koji su poslužili i kao građa ovomu istraživanju. Govoreći najprije o unosu, kao poticaju za govorenje, navele su da on može biti govorni, pisani ili kakav drugi, poput vizualnoga (slike, animacija), slušnoga ili misaonoga. Može biti izdvojena riječ, sintagma ili rečenica, točna ili ne (ako je unos proizveo sam učenik ili mu ga profesor ponavlja s isticanjem kako bi ga uputio na netočnost). Može ga proizvoditi sam učenik, profesor ili tko drugi (npr. snimke), na hrvatskome kao ciljnome jeziku ili kojemu drugome jeziku (najčešće je to engleski). Kada je unos govorni, učenikova govorna proizvodnja može biti ponavljanje, prevođenje, preobličavanje ili nadopunjavanje. Kada je unos pisani, učenikova govorna proizvodnja može biti glasno čitanje, prijevod, preoblika ili nadopuna. Pri tomu govorenje može biti na istome jeziku kao unos ili drugome, a može biti djelomično na jednome, djelomično na drugome; govorenje može biti jednakim izrazom, djelomično jednakim izrazom ili različitim od unosa; jednakim sadržajem, djelomično jednakim sadržajem ili različitim od unosa i sl.

3.1.6. Ovladavanje morfološkim obilježjima na e-tečaju HiT-1 - riječi i njihovi oblici

Budući da nastava uživo na e-tečaju HiT-1 služi osim za razvoj slušanja, govorenja i razgovaranja i za uvježbavanje određenih gramatičkih sadržaja, često se znalo dogoditi da su uvježbavajući neki novi izraz, npr. akuzativ imenica, umjesto točnoga izraza učenici proizveli od jednoga do pet različitih izraza, uključujući ili isključujući točan izraz. Primjerice, za jednu

imenicu u akuzativu jednine umjesto točne obličnice *brata* proizveli bi *brat, brate, brati, bratu.* Kako je riječ o govornoj, a ne o pisanoj proizvodnji, učenici imaju mogućnost ispravljanja, bilo samoispravljanja ili ispravljanja na poticaj učitelja, dok ne dođu do točnoga oblika za neki padež ili glagolski oblik. Tako se događalo da bi za neku natuknicu bilo proizvedeno više različnica nego obličnica, što se u teoriji ne pretpostavlja. Kako se u istraživanju analiziralo sve ono što je učenik proizveo, i točni i netočni oblici, a da bi analiza bila potpuna i detaljna, uveden je novi, već spomenuti pojam *proizvedenica* koji obuhvaća sve ono što je učenik proizveo htijući proizvesti određeni padežni ili glagolski oblik, dakle sve proizvedene i točne i netočne oblike.

Za potrebe istraživanja analizirala se samo proizvodnja natuknica i proizvedenica, pratio se njihov broj i odnos u svakome pojedinačnome razgovoru, ali i u ukupnome zbroju, kako bi se moglo utvrditi je li se povećao broj natuknica i proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak i je li povećanje bilo sustavno, te u koliko se morfonološki različitih oblika pojavila svaka natuknica.

Poseban je naglasak stavljen na proizvodnju sklonjivih riječi (imenice, pridjevi, zamjenice) i glagola jer se željelo istražiti koliki je udio natuknica i proizvedenica među promjenjivim riječima u govoru svakoga učenika na početku e-tečaja, tijekom drugoga tjedna, u sredini i na kraju tečaja. Također se željelo istražiti hoće li nasljedni ili neki strani učenici, koji su (bili) izloženi hrvatskomu jeziku, proizvoditi više natuknica i proizvedenica od prototipnih stranih, odnosno onih koji nisu izloženi hrvatskomu jeziku izvan nastave.

Istražila se i zastupljenost, odnosno raznolikost proizvedenica koje u govoru proizvode strani i nasljedni učenici. Međusobnom usporedbom željelo se pokazati je li morfološka raznolikost zastupljenija i raznovrsnija kod nasljednih učenika jer su oni (bili) izloženiji hrvatskomu jeziku te su imali prilike usvojiti različite oblike, čak i one kojima nisu bili izravno poučavani. No analizirali su se i pojedinačni rezultati, a ne samo rezultati skupina kako bi se utvrdilo jesu li neki strani učenici po morfološkoj raznolikosti sličniji nasljednima, odnosno neki nasljedni stranima.

3.1.7. Poučavanje promjenjivih riječi

Sukladno prethodno spomenutim istraživanjima o usvajanju imeničke morfologije, o zastupljenosti padeža u hrvatskim tekstovima, odnosno u jezičnome unosu, kao i o drugačijemu pristupu poučavanju padeža u inojezičnome hrvatskome, ali i glagola, e-tečaj HiT-1 kao početni

tečaj inojezičnoga hrvatskoga silabom obuhvaća sustavnu obradu nominativa, akuzativa i lokativa jednine i množine imenica, nominativa jednine i množine pridjeva te osobnih i posvojnih zamjenica, kao i infinitiva, prezenta i perfekta glagola.

Iako nije poznato kako u hrvatskome kao inome jeziku na govornu proizvodnju djeluje izravno poučavanje padežnim oblicima, a kako sama čestota pojedinih padežnih oblika u unosu, ipak se očekuje da će u govoru većine ispitanika ovoga istraživanja biti zastupljeniji izravno poučavani padežni oblici, koji su ujedno i češći, dok će sporadična uporaba ostalih padeža ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je (bio) izložen. No kako su prethodna istraživanja pokazala da nasljedni učenici nisu u potpunosti ovladali svim padežnim oblicima, ne zna se hoće li do kraja početnoga tečaja oni proizvoditi morfološki raznolikije riječi od stranih učenika.

Budući da nema dovoljno istraživanja koja se bave zastupljenošću glagolskih oblika u hrvatskome kao inome jeziku, na temelju prethodno navedenih istraživanja, ali i s obzirom na iskustva iz nastavne prakse, kao što je već spomenuto, silabom tečaja predviđena je sustavna obrada prezenta glagola *biti*, prezenta *–ati→-am* i *–iti→-im* glagola te prezenta glagola *ići, piti, jesti, moći, voljeti, željeti, živjeti*, a s nekim su se učenicima obradili još neki glagolski oblici (v. str. 73).

Ostali glagolski oblici koji se pojavljuju u govornoj proizvodnji učenika mogu biti rezultat njihove zastupljenosti u jezičnome unosu, kao i u zadatcima i aktivnostima kojima je učenik (bio) izložen, a mogu biti i rezultat čestote u uporabi ili su dio učenikova postojećega rječnika, posebno kod nasljednih učenika.

3.2. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj je ovoga istraživanja bio opisati i analizirati morfološka obilježja u govornoj proizvodnji stranih i nasljednih učenika hrvatskoga na početnomu e-tečaju tijekom tromjesečnoga razdoblja. Iako su uvjeti poučavanja i učenja na e-tečaju na kojemu se istraživanje provelo u velikoj mjeri podjednaki za sve učenike (isti sadržaji u e-sustavu za samostalan rad, dva puta tjedno individualna nastava uživo s nastavnikom, svi se učenici nalaze izvan Republike Hrvatske), prema dosadašnjim se općim znanstvenim spoznajama pretpostavljalo da će u jezičnome razvoju doći do izražaja neke razlike u proizvodnji među stranim i nasljednim učenicima, ali i da će jezični razvoj biti svojstven svakomu pojedincu, pa će učenici pokazati i neka netipična obilježja s obzirom na skupinu kojoj pripadaju.

Budući da do sada govorna proizvodnja inojezičnih govornika hrvatskoga jezika nije iscrpno istražena i opisana, niti su uopće istražene morfološke i leksičke razlike u jezičnome razvoju stranih i nasljednih govornika, rezultati se ovoga istraživanja ne mogu u potpunosti usporediti s postojećima. No na temelju općih spoznaja o inojezičnome razvoju, kao i na temelju nekih postojećih istraživanja o morfološkim obilježjima u izvornojezičnim i inojezičnim tekstovima hrvatskoga jezika, oblikovano je sedam istraživačkih pitanja, odnosno sedam očekivanih pretpostavki.

Iako se u tradicionalnoj znanosti, posebno u prirodnim znanostima, kao i u kvantitativnim istraživanjima, obično iznose hipoteze u obliku tvrdnji koje su preciznije od istraživačkih pitanja, a koje se mogu potvrditi ili opovrgnuti na temelju nekih prethodnih istraživanja (Larsen-Freeman i Cameron 2008, Sunderland 2010, Medved Krajnović 2010) ovo će se istraživanje, što je česta značajka kvalitativnih istraživanja, temeljiti na istraživačkim pitanjima i pretpostavkama, a ne na tvrdnjama, kako će se jezični razvoj odvijati te što se može očekivati. Kako se navodi u spomenutoj literaturi, istraživačka pitanja o spoznajama o uporabi, ali i o samoj uporabi jezika imaju svoju vrijednost jer pridonose našemu razumijevanju pojedinih jezičnih pojava. Naravno, na temelju podataka ovoga istraživanja, može se istražiti postoji li statistički značajna razlika u jezičnoj proizvodnji među učenicima, kao i među stranim i nasljednim skupinama i slično.

3.2.1. Istraživačka pitanja i očekivane pretpostavke

Za potrebe istraživanja oblikovano je sedam istraživačkih pitanja i sedam očekivanih pretpostavki.

IP1*: Hoće li i strani i nasljedni učenici na kraju tečaja proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica u odnosu na početak te hoće li povećanje biti sustavno u svim točkama mjerenja?*

Željelo se istražiti hoće li doći do povećanja u proizvodnji hrvatskih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih, učenika, ali i svakoga pojedinca. Iako se očekuje da će tromjesečni tečaj svojim sustavnim unosom i razgovorima utjecati na povećanje broja natuknica, moglo bi se dogoditi da neki nasljedni govornici nemaju bitno veći broj proizvedenica. Osim toga, pod pretpostavkom da se proizvodnja povećala, pitanje je hoće li to povećanje biti sustavno, odnosno hoće li u svakoj točki mjerenja (drugi, šesti, deseti i dvanaesti tjedan) broj natuknica i

proizvedenica biti veći u odnosu na prethodnu točku ili će neki učenici proizvesti manji broj natuknica i proizvedenica u trećemu razgovoru nego u drugome, u drugome nego u prvome ili slično.

P1: Očekuje se da će svi strani i nasljedni učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica, ali da to povećanje neće biti sustavno kod svih učenika.

IP2: *Hoće li poredak zastupljenosti riječi prema vrstama biti podjednak kod stranih i nasljednih učenika?*

Na temelju dosadašnjih istraživanja za izvornojezični i inojezični hrvatski očekuje se da će imenice i glagoli biti najzastupljeniji, dok će poredak ostalih vrsta riječi biti sličan, no možda će se očitovati razlike u zastupljenosti pojedinih vrsta riječi.

P2: Očekuje se da će kod stranih i nasljednih učenika poredak zastupljenosti riječi prema vrstama biti jako sličan.

IP3*: Hoće li izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni, nego oni na koje se programom nije usmjeravalo?*

Željelo se istražiti hoće li poučavani oblici biti zastupljeniji kod svih učenika te hoće li proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika. Program tečaja obuhvaća samo sustavnu obradu nominativa, akuzativa i lokativa jednine i množine imenica; nominativa jednine i množine pridjeva, osobnih i posvojnih zamjenica; infinitiva, prezenta i perfekta glagola, ne i ostale oblike.

P3: Očekuje se da će svi učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike.

IP4: *Hoće li među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika?*

Prethodna istraživanja materinskoga i inojezičnoga hrvatskoga o zastupljenosti broja među sklonjivim i sprezivim vrstama riječi pokazuju da je jednina znatno zastupljenija od množine. Silab programa obuhvaća obradu svih spomenutih izravno poučavanih padežnih i glagolskih oblika i u jednini i u množini, stoga da je utjecaj samoga izravnoga poučavanja presudan, u svim bi padežima i glagolskim oblicima kod svih učenika pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, imeničke, pridjevske, zamjeničke i glagolske proizvedenice bile podjednako zastupljene u oba broja, no i u svim se postojećim istraživanjima pokazalo da nije, stoga se isti rezultati očekuju i u ovome istraživanju.

P4: Unatoč sustavnoj obradi svih navedenih padežnih i glagolskih oblika i u jednini i u množini, očekuje se da će svi učenici proizvesti znatno veći broj proizvedenica u jednini.

IP5: *Hoće li strani učenici biti točniji u proizvodnji imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih oblika od nasljednih učenika?*

Strani učenici na početnoj razini učenja ini jezik poglavito uče u kontroliranoj situaciji, odnosno izravnim se pristupom poučavaju pojedine jezične strukture, pa se na taj način istodobno uče riječi i njihovi različiti oblici. S druge strane, nasljedni se učenici već u nekoj mjeri mogu služiti inim jezikom jer su ga imali priliku usvajati i sporazumijevati se njime u svojoj obitelji. No budući da jezik nikada nisu formalno učili nego samo usvajali, pojedine riječi u njihovu rječniku nisu u potpunosti usvojene, možda su usvojili njihovo značenje, ali ne i sve njihove oblike, odnosno mogu postojati različita okamenjena gramatička i leksička odstupanja koja je teže ispraviti kada formalno počnu učiti jezik. Iako su uvjeti poučavanja i učenja na e-tečaju HiT-1 prilično podjednaki za sve učenike, pretpostavlja se da će doći do izražaja razlike u ovladavanju i proizvodnji među stranim i nasljednim učenicima, i to tako da će strani učenici biti točniji u proizvodnji od nasljednih.

P5: Iako su uvjeti poučavanja i učenja na e-tečaju HiT-1 prilično podjednaki, očekuje se da će strani učenici proizvoditi manje, ali i biti točniji u proizvodnji flektivnih oblika od nasljednih učenika koji će proizvoditi više i više griješiti.

IP6: Hoće li se tijekom tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima?

Pretpostavljalo se da će se tijekom tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima jer će na kraju jezična proizvodnja svih ispitanika biti morfološki raslojenija nego na početku, no kod stranih će učenika taj rast biti izraženiji. Budući da strani učenici tek počinju učiti hrvatski jezik, a nasljedni su ga već usvajali, očekivalo se da će na početku tečaja strani učenici pretežno proizvoditi trenutno poučavane oblike, dok će se kod nasljednih učenika zbog veće izloženosti hrvatskomu jeziku i boljega poznavanja jezika više nego kod stranih pojavljivati i neki drugi padežni i glagolski oblici koji nisu izravno poučavani. No pretpostavljalo se da će se s vremenom, a posebno na kraju tečaja, ta razlika smanjiti te će i strani učenici proizvoditi i poučavane, ali i nepoučavane oblike kojih nije bilo na samome početku jer će i tekstovi i zadatci na kojima će se raditi tijekom nastave uživo biti leksički i gramatički zahtjevniji nego na samome početku tečaja.

P6: Pretpostavlja se da će se s vremenom, a posebno na kraju tečaja, razlika u uporabi različitih oblika smanjiti te će i kod stranih učenika biti zastupljeni neki oblici koji nisu bili zabilježeni u njihovoj proizvodnji na samome početku.

IP7: Hoće li uslijed pojedinačnih razlika neki učenici pokazivati netipična obilježja za skupinu kojoj pripadaju?

Budući da su brojna istraživanja pokazala da različita pojedinčeva obilježja utječu na učenje i usvajanje inoga jezika, moguće je da će pojedinčeva obilježja u ovladavanju biti jača od pripadnosti skupini stranih ili nasljednih učenika. To znači da će neki strani učenici u govornoj proizvodnji više nalikovati nekim nasljednima i obrnuto.

P7: Očekuje se da će među stranim i nasljednim učenicima biti onih učenika koji će pokazivati otklon u usvajanju u odnosu na skupinu kojoj pripadaju.

3.3. Metodologija istraživanja

Kako bi se detaljno istražile sve vrste (obogaćenoga) jezičnoga unosa, odnosno sve vrste aktivnosti i zadataka koji su služili kao poticaj govorne proizvodnje učenika tijekom nastave uživo, transkribirani su svi nastavnikovi i učenički iskazi na hrvatskome i na engleskome jeziku. Budući da se pratio i uspoređivao rječnički razvoj ispitanika za vrijeme trajanja tečaja, analizirani su razgovori u četiri točke mjerenja, odnosno drugi, šesti, deseti i dvanaesti tjedan.

Podatci su obrađeni na razini deskriptivne statistike i prikazani su tablično ili grafički ovisno o vrsti podataka i njihove analize.

Istražilo se što se tijekom tečaja događa s govornom proizvodnjom u svim vremenskim točkama mjerenja. Najprije su analizirani prijepisi razgovora svakoga učenika pojedinačno, potom su se usporedili učenici unutar samih skupina, a onda su se međusobno usporedile skupine nasljednih i stranih učenika.

Iz prijepisa su najprije izdvojene natuknice i pripisane su im sve proizvedenice. Potom se kategorizirao broj i vrsta proizvedenih natuknica kako bi se vidjelo povećava li se njihov broj tijekom tečaja i je li to povećanje sustavno kod svakoga učenika i skupine. Raščlanjena je i zastupljenost svih vrsta riječi u odnosu na ukupnu proizvodnju kod stranih i kod nasljednih učenika. Natuknicama su pridružene proizvedenice (svi padežni i glagolski oblici koje je proizveo svaki od učenika, dakle i točni i netočni oblici) kako bi se istražila morfološka raznolikost koju proizvodi svaki učenik ponaosob da bi se vidjelo što se događa u morfološkome razvoju svakoga učenika pojedinačno, potom su se usporedili učenici unutar svake skupine, a na kraju su se usporedile sličnosti i razlike među skupinama stranih i nasljednih učenika.

Kako bi se analizirala točnost u proizvodnji sklonjivih i sprezivih riječi, odnosno kako bi se istražilo u proizvodnji kojih su padeža i glagolskih oblika učenici bili više ili manje točni, izdvojeni su svi netočni oblici koje je pojedini učenik proizveo. Za potrebe rada za njih se rabi naziv netočni oblici jer se odnosi na sklonidbene i sprezive oblike, a podijeljeni su u tri kategorije.

a) **Krivi oblici** čine oblike koji postoje u hrvatskome standardnome jeziku, ali su netočno upotrijebljeni u kontekstu (npr. uporaba akuzativa umj. lokativa u primjeru *Živim u Pulu.,* ili npr. pogrješna uporaba broja ili roda u perfektu glagola *nismo pripremala* umj. *nismo pripremali.*

b) **Nepostojeći oblici** čine oblike koji ne postoje, odnosno koji nisu zabilježeni u hrvatskome, ali ni u bliskim jezicima (npr. *ponejelak* umj. *ponedjeljak, nijest* umj. *nije*). Nepostojeći netočni oblici bili bi neka vrsta bliskoznačnica *jedinstvenim odstupanjima* (Dulay i Burt 1972).

c) **Dijalektalni oblici** čine oblike koji se pojavljuju u hrvatskim dijalektima, ali nisu dio standardnoga jezika (npr. *oću* umj. *hoću, poso* umj. *posao, volu* umj. *vole*).

Budući da pojedinčeva svojstva uvelike utječu na jezičnu proizvodnju učenika u ovladavanju inim jezikom, istražilo se pokazuju li strani i nasljedni učenici e-tečaja HiT-1 neka

netipična obilježja u jezičnome razvoju s obzirom na skupinu kojoj pripadaju. Budući da govorna proizvodnja početnika hrvatskoga kao inoga jezika nije do sada opisana, ne može se tvrditi što se događa s jezičnim razvojem tijekom ovladavanja jezikom, stoga se rezultati ovoga istraživanja ne mogu usporediti s postojećima.

Istraživanje se temelji na prijepisima snimljenih razgovora na e-tečaju HiT-1. Jezični korpus koji se temelji na podatcima govornoga jezika sastoji od dva dijela: zvučnoga ili videozapisa te prijepisa ili transkripta (Kuvač i Palmović 2007). Autori također spominju da J. F. Miller i T. Klee (1995) ističu da je za istraživača glavni problem tijekom transkripcije odlučiti što uključiti, a što isključiti iz prijepisa, no kako se u ovome istraživanju analizira govorna proizvodnja na hrvatskome jeziku te jezična proizvodnja i razvoj tijekom cijeloga tečaja, broj i vrsta proizvedenih natuknica i proizvedenica, transkribiran je svaki izgovoreni glas, riječ i rečenica, pa čak i smijeh. Transkribirani su iskazi i na engleskome i na hrvatskome, kao i nastavnikovi iskazi kako bi se bolje razumio kontekst, uporaba i točnost određenih gramatičkih oblika. Stoga bi zbog maloga broja istraživanja govorne proizvodnje inojezičnih učenika hrvatskoga jezika, kao i istraživanja nastavnikova jezika, ovi prijepisi mogli biti građa i za neka buduća istraživanja.

Među istraživačima govora nameće se pitanje je li bolje govorne iskaze prikupljati uređajem za snimanje zvuka ili videokamerom. Nastava uživo na e-tečaju HiT-1 odvija se pomoću *Skypea* i razgovori sa šestero ispitanika snimljeni su programom *Callnote* koji je tada istraživačici bio najprikladniji i najdostupniji te za njih postoje zvučni i videozapisi. Razgovori s četirima ispitanicima snimljeni su diktafonom na mobilnome uređaju zbog tehničkih poteškoća koje je istraživačica u to vrijeme imala s drugim programima za snimanje i za njih postoje samo zvučni zapisi. Iako videozapisi pružaju mnogo više podataka i sve se češće rabe, posebno za prikupljanje specijaliziranih govornih korpusa (Kuvač i Palmović 2007), transkripcija jednoga sata videozapisa traje i do dvadeset sati, dok transkripcija jednoga sata zvučnoga zapisa traje mnogo manje, otprilike do šest sati (Rowland, Fletcher i Freudenthal 2008).

3.4. Građa

Broj učenika koji uče hrvatski kao ini jezik na e-tečaju HiT-1 nije jako velik, a cilj je istraživanja analizirati i usporediti govornu proizvodnju stranih i nasljednih učenika te pratiti njihov jezični razvoj tijekom tečaja. Za ovo je istraživanje odabrano ukupno deset učenika, po

pet iz svake skupine, jer se smatralo da je za potrebe istraživanja taj broj sasvim dovoljan. Osim toga sa svakim su učenikom snimljena četiri sata nastave uživo koja se sastoji od neprestanoga međudjelovanja nastavnika i učenika, odnosno neprestane izmjene iskaza, stoga svaki sat sadrži stotine iskaza nastavnika i učenika, od čega je u prosjeku pola učenikovih.

Kako je već spomenuto, budući da je riječ o početnome tečaju, svi učenici, a posebno strani, ne poznaju dobro hrvatski jezik, stoga su razgovori vođeni na hrvatskome i engleskome jeziku, tako da se cijelo vrijeme izmjenjuju iskazi na obama jezicima, ili je jedan iskaz kombinacija dvaju jezika. Naime, engleski se jezik rabi radi postizanja komunikacijskoga cilja na hrvatskome jeziku (Bošnjak 2016). No unatoč većoj uporabi engleskoga, posebno sa stranim učenicima na početku tečaja, u svakome je razgovoru zabilježeno u prosjeku od 150 do 250 iskaza učenika od čega ih je pola ili više od pola na hrvatskome jeziku, posebno s nasljednim učenicima, ali i s nekim stranima na kraju tečaja. Ako se zbroje sva četiri prijepisa, svaki je učenik u prosjeku proizveo od 300 do 500 kraćih ili duljih iskaza na hrvatskome jeziku, što se smatra dovoljnim i pouzdanim za jezičnu analizu i prema mišljenju svih spomenutih istraživača (v. Cameron 2001, Hunston2002, Shipley i McAfee 2015).

Prijepisi s deset ispitanika nastali su na temelju snimljenih razgovora tijekom pojedinačne nastave uživo. Razgovori su snimani u četiri točke mjerenje, dakle po četiri razgovora sa svakim učenikom, što je ukupno 40 sati snimljenih razgovora. Od ispitanika se zatražilo usmeno dopuštenje za povremeno snimanje nastave uživo tijekom e-tečaja za potrebe doktorskoga rada, ali koji su sati snimani bilo je poznato samo nastavnici, odnosno istraživačici. Objasnilo im se da nisu dužni dopustiti snimanje i da odbijanje neće imati nikakvih posljedica, da će njihovi osobni podatci biti zaštićeni te da u bilo kojemu trenutku mogu promijeniti stav čak i ako su na početku pristali. Pismeno dopuštenje za snimanje i korištenje podataka u svrhu doktorskoga rada ispitanici su potpisali nakon završetka tečaja.

Svi su ispitanici pohađali isti program, ali ga nisu pohađali u isto vrijeme, odnosno troje polaznika sudjelovalo je na proljetnome tečaju 2016., četvero polaznika na jesenskome tečaju 2016., a troje na jesenskome tečaju 2018. godine. Tijekom 2017. godine održana su dva e-tečaja, ali te godine građa nije prikupljana jer su se prvotno željele istražiti samo posebnosti pojedinačne e-nastave uživo. No prvi prijepisi potakli su na jezične analize govora učenika, stoga su u istraživanje uključena i tri učenika iz 2018. godine kako bi se došlo do konačnoga broja od 10 ispitanika. S obzirom da je riječ o malome broju polaznika tečaja, u prosjeku od 10 do 15 polaznika po semestru, a glavni su kriteriji za odabir ispitanika bili: jesu li učenici

nasljedni ili strani govornici, žele li sudjelovati u istraživanju te koliko je dobra internetska veza. Naime, budući da je riječ o nastavi uživo pomoću *Skypea*, jako je bila važna kakvoća zvuka i internetske veze kako to ne bi otežalo i ugrozilo istraživanje, odnosno transkribiranje snimljenih razgovora.

Svi su razgovori transkribirani fonetski kako bi se sačuvale izgovorne razlike, a i zabilježili netočni oblici koji su važni za samo istraživanje, posebno kod nasljednih učenika koji u svojemu govoru rabe standardne, ali i dijalektalne oblike (npr. *hladno* i *'ladno*). Transkripcija jednoga razgovora u prosjeku je trajala od pet do šest sati. Budući da se nije željela narušiti priroda samoga sata, odnosno razgovora, kao ni njegov tijek, analizirani su cijeli razgovori, tj. svaka minuta snimljenoga razgovora, a ne samo 45 minuta koliko je programom predviđeno trajanje nastave uživo. U prosjeku su snimljeni razgovori trajali od 46 do 54 minute, što znači da su neki sati s jednim učenikom trajali duže, a neki kraće, ali isto tako s nekim su učenicima u prosjeku svi razgovori trajali duže nego s onima koji su zbog svojih privatnih ili poslovnih obveza trebali završiti određeni sat unutar zadanoga okvira. No u analizi se taj podatak nije pokazao posebno značajnim za dobivene rezultate. Naime, kada se usporedi trajanje snimljenih razgovora svakoga učenika ponaosob s njegovom proizvodnjom na hrvatskome, pokazalo se da razgovori koji su trajali duže nisu nužno rezultirali većom proizvodnjom na hrvatskome jeziku, odnosno ponekad je unutar kraćega razgovora broj proizvedenih hrvatskih natuknica i proizvedenica bio veći nego tijekom duljega razgovora. Ponekad su učenici tražili neka dodatna pojašnjenja o određenim sadržajima programa, ali i o nekim sadržajima koji nisu predviđeni programom, stoga je u takvim situacijama, odnosno u tim dijelovima sata često engleski jezik bio znatno zastupljeniji od hrvatskoga. Katkada su razlog dužemu trajanju sata bili tehnički problemi ili su se s učenikom pokušavali riješiti određeni problemi vezani uz aktivnosti u e-sustavu. Na temelju svega navedenoga, kako se ne bi narušila priroda sata i njegov tijek, kao i spontani završetak razgovora, odlučeno je da se u jezičnoj analizi neće držati točno određene minutaže za svakoga učenika, nego se analizirao svaki sat do kraja, odnosno onoliko koliko je trajao. Budući da se razgovori cijelo vrijeme istodobno odvijaju na hrvatskome i engleskome jeziku, rezanjem pojedinih dijelova razgovora jezična bi analiza bila nesustavna i nepotpuna.

3.5. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo deset učenika (N=10), od toga pet stranih (N=5) i pet nasljednih (N=5) učenika. Tečaj pohađa podjednaki broj polaznika ženskoga i muškoga spola, pa među stranim i nasljednim ispitanicima ima žena i muškaraca, a u istraživanju je sudjelovalo šestero polaznika muškoga i četvero ženskoga spola.

Polaznici ovoga tečaja osobe su različite dobi, najviše ih je bilo u dobi od 25 do 45 godina, ali je raspon od 18 do 72 godine. Kako dobno nisu izjednačeni, obilježje dobi nije se uzimalo u obzir. Tijekom sudjelovanja na tečaju, odnosno u vrijeme istraživanja, najmlađa je ispitanica imala 19 godina, a najstariji ispitanik 62 godine.

Mnogima od njih nastava uživo bila je jedina prilika za razgovor s izvornim govornikom hrvatskoga jezika. Budući da je riječ o početnome e-tečaju, jezične su i komunikacijske kompetencije učenika, posebno stranih, na niskoj razini te se ne može očekivati da se razgovor nastavnika i učenika odvija isključivo na hrvatskome jeziku, stoga je engleski zajednički jezik, odnosno jezik posrednik, kojim se služi tijekom nastave. Materinski jezik jednoga stranoga i četvero nasljednih učenika bio je engleski, dvama stranima i jednomu nasljednomu ispitaniku materinski je španjolski, jednomu stranomu portugalski, a jednomu njemački. Nasljedni govornik kojemu je materinski španjolski ne poznaje dobro engleski jezik, stoga se većina razgovora odvijala na hrvatskome jeziku.

Strani će učenici biti označeni velikim slovom S i brojkom od 1 do 5. Nasljedni će učenici biti označeni velikim slovom N i brojkom od 1 do 5.

3.5.1. Profil stranih učenika na tečaju

U istraživanju je sudjelovalo petero stranih učenika među kojima je samo učenik S5 lažni početnik, dok su se svi ostali učenici prvi put susreli s učenjem hrvatskoga jezika, stoga su oni pravi početnici.

Ispitanici su pohađali isti program, ali ga nisu pohađali u isto vrijeme, odnosno učenici S3 i S4 sudjelovali su na proljetnome tečaju 2016. godine, učenica S1 pohađala je jesenski tečaj 2016., a učenici S2 i S5 sudjelovali su na jesenskome tečaju 2018. godine.

Spol i dob – Među stranim ispitanicima dvije su učenice (S1 i S4) i tri učenika (S2, S3 i S5), a raspon je godina od 24 do 32 godine.

Materinski jezik i ini jezici – Učenicima S1 i S5 materinski je jezik španjolski, učeniku S2 njemački, učeniku S3 portugalski, a učenici S4 engleski. Svi se učenici dobro služe engleskim jezikom, a osim engleskoga učenica S1 govori i francuski, dok učenik S2 dobro poznaje španjolski.

Razlozi učenja hrvatskoga – Učenici S2, S3 i S5 uče hrvatski jezik jer su im djevojke, odnosno supruga, podrijetlom iz Hrvatske, a učenica S1 zaljubila se u Hrvatsku i njezine ljepote nakon jednoga posjeta i željela bi barem na kratko živjeti u Hrvatskoj. Učenica S4 predački je učenik, ali nikada nije imala prilike razgovarati na hrvatskome jeziku, niti mu je bila izložena, jer nitko od članova obitelji ne govori hrvatski i nema kontakte s obitelji u Hrvatskoj.

Mjesto i vrijeme nastave – Ispitanici su se tijekom tečaja nalazili izvan Hrvatske, a kako dolaze iz različitih zemalja svijeta (Argentina, Njemačka, Švedska, SAD, Jordan), tj. iz različitih vremenskih zona, ali i zbog poslovnih i fakultetskih obveza, neki su učenici nastavu uživo imali u jutarnjim satima, neki tijekom stanke za ručak, a neki u kasnim poslijepodnevnim ili večernjim satima.

Snimljeni su razgovori u prosjeku trajali od 46 minuta (S3) do 54 minute (S2), a učenici su u prosjeku proizvodili od 18 (S1, S2) do 25 (S5) riječi u minuti. Svi su strani učenici polagali isti pismeni ispit na razini Pi1a koji je predviđen silabom tečaja, a svi su učenici i iz usmenoga ispita dobili ocjenu na razini Pi1a.

Učenica S1 živi u Argentini, a u vrijeme istraživanja imala je 28 godina. Materinski joj je jezik španjolski, a od inih jezika govori engleski i francuski. Pravi je početnik jer nikada prije nije učila hrvatski jezik, a razlog je učenju posjet Hrvatskoj nakon čega se zaljubila u zemlju, kulturu, način života i želja joj je neko vrijeme živjeti u Hrvatskoj. Jako je darovita i motivirana za učenje jezika.

Nastava uživo održavala se srijedom i petkom tijekom njezine pauze za ručak na poslu, u 12 sati po argentinskome vremenu, odnosno u 17 sati po hrvatskome vremenu. Učenica je redovito pohađala nastavu. Sat uživo u prosjeku je trajao 50 minuta (I. = 46:21, II. = 49:27, III. = 53:21, **IV. = 54:31**), a učenica je u prosjeku proizvodila 18 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobila je ocjenu 5 A, a na usmenome 5 A+ na razini Pi1a.

Učenik S2 živi u Njemačkoj, a u vrijeme istraživanja imao je 31 godinu. Materinski mu je jezik njemački, a od inih jezika govori engleski i španjolski. Pravi je početnik jer nikada prije nije učio hrvatski jezik, a uči ga zbog djevojke Hrvatice koja živi u Hrvatskoj. Jako je darovit i

motiviran za učenje jezika, no zbog poslovnih obveza nije se uspio posvetiti učenju koliko je želio, ali je uspješno završio tečaj.

Nastava uživo održavala se ponedjeljkom i srijedom u 20 sati. Učenik je redovito pohađao nastavu. Sat uživo u prosjeku je trajao 54 minute (I. = 49:14, **II. = 57:21**, III. = 57:07, IV. = 54:11), a učenik je u prosjeku proizvodio 18 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobio je ocjenu 5 A, a na usmenome 4 B na razini Pi1a.

Učenik S3 rođen je u Portugalu, ali već nekoliko godina živi u Švedskoj gdje je na doktorskome studiju. U vrijeme istraživanja imao je 30 godina, materinski mu je jezik portugalski, a od inih jezika govori engleski. Pravi je početnik jer nikada prije nije učio hrvatski jezik, a uči ga zbog djevojke Hrvatice koja živi s njim u Švedskoj. Jako je darovit i motiviran za učenje jezika, ali je često imao sat nakon dugoga napornoga dana u laboratoriju gdje je radio istraživanje za svoj doktorski rad i žalio se da nema vremena za učenje koliko bi želio.

Nastava uživo održavala se ponedjeljkom i srijedom u 19 sati. Učenik je redovito pohađao nastavu. Sat uživo u prosjeku je trajao 46 minuta (I. = 47:01, **II. = 46:29**, III. = 46:20, *IV. = 39:37), s tim da treba naglasiti da zbog tehničkih problema sa zvukom nije snimljeno zadnjih 7 minuta četvrtoga razgovora nego samo 39:37. Učenik je u prosjeku proizvodio 19 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobio je ocjenu 5 A, a na usmenome 4 B na razini Pi1a.

Učenica S4 rođena je i živi u Sjedinjenim Američkim Državama, a u vrijeme istraživanja imala je 24 godine. Materinski joj je jezik engleski, a osim engleskoga ne govori ni jedan drugi jezik. Iako ima hrvatske korijene, njezin je pradjed podrijetlom iz okolice Zagreba, nikada nije bila izložena hrvatskomu jeziku jer nitko od članova obitelji ne govori hrvatski, stoga je predački govornik, odnosno pravi početnik. Posjetila je Hrvatsku dva puta. Jako je darovita i motivirana za učenje jezika jer bi željela pronaći nekoga od svoje obitelji u Hrvatskoj, budući da do sada nije imala nikakve kontakte.

Nastava uživo održavala se ponedjeljkom i srijedom u 13 sati po američkome vremenu, odnosno u 20 sati po hrvatskome vremenu. Učenica je redovito pohađala nastavu. Sat uživo u prosjeku je trajao 53 minute (I. = 49:15, **II. = 59:30**, III. = 51:49, IV. = 51:35), a učenica je u prosjeku proizvodila 20 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobila je ocjenu 4 B, a na usmenome 4 B+ na razini Pi1a.

Učenik S5 rođen je u Španjolskoj, ali je u vrijeme istraživanja živio i radio u Jordanu, a u to vrijeme imao je 32 godine. Supruga mu je Hrvatica, imaju kćerku koja je dvojezična, s majkom govori hrvatski, a s njim španjolski, tako da je svakodnevno izložen hrvatskomu jeziku

te stoga pripada skupini lažnih početnika, no nikada nije formalno učio jezik. Svake godine dolazi s obitelji na odmor u Hrvatsku. Materinski mu je španjolski jezik, a osim španjolskoga govori i engleski. Jako je motiviran za učenje, imao je uvijek puno pitanja, posebno gramatičkih, i uvijek je inzistirao na uporabi hrvatskoga jezika tijekom nastave.

Nastava uživo održavala se ponedjeljkom i srijedom u 17.30 po jordanskome vremenu, odnosno u 16.30 po hrvatskome vremenu. Učenik je redovito pohađao nastavu. Sat uživo u prosjeku je trajao 52 minute (I. = 50:24, II. = 52:50, III. = 52:58, **IV. = 54:20**), a učenik je u prosjeku proizvodio 25 riječi u minuti.

Na završnome pismenome i usmenome ispitu dobio je ocjenu 5 A na razini Pi1a. Iako je učenik S5 po svojim obilježjima tijekom nastave uživo više nalikovao lažnim početnicima, pa su s njime obrađeni i neki teži tekstovi i zadatci, ipak je na kraju tečaja na usmenome ispitu dobio Pi1a razinu kao i svi ostali početnici.

3.5.3. Profil nasljednih učenika na tečaju

U istraživanju je sudjelovalo petero nasljednih učenika i nitko od njih nije formalno učio jezik. Kao ni svi strani učenici, tako ni svi nasljedni učenici nisu pohađali tečaj u isto vrijeme, odnosno učenik N2 sudjelovao je na proljetnome tečaju 2016. godine, učenici N1, N3 i N4 sudjelovali su na jesenskome tečaju 2016., dok je učenica N5 pohađala jesenski tečaj 2018. godine.

Spol i dob – I među nasljednim učenicima dvije su učenice (N3 i N5) i tri učenika (N1, N2 i N4), a raspon je godina od 19 do 62 godine.

Materinski jezik i ini jezici – Samo je učeniku N4 materinski jezik španjolski, dok je svim ostalim učenicima materinski jezik engleski. Od inih jezika samo učenica N5 govori i francuski, dok ga učenik N2 poznaje, ali se njime ne može služiti.

Razlozi učenja hrvatskoga – Većina je nasljednih učenika bila više izložena hrvatskomu kada su bili djeca, kasnije sve manje, ali svi su povezani s rodbinom u Hrvatskoj i često ih posjećuju.

Mjesto i vrijeme nastave – Ispitanici su se tijekom tečaja nalazili izvan Hrvatske (Argentina, Kanada, SAD) i većinom su imali nastavu uživo u jutarnjim ili prijepodnevnim satima prije svojih radnih ili fakultetskih obveza.

Snimljeni su razgovori u prosjeku trajali od 47 minuta (N5) do 52 minute (N2, N3), a učenici su u prosjeku proizvodili od 22 (N1) do 29 (N3) riječi u minuti.

Svi su nasljedni učenici, kao i strani, polagali isti pismeni ispit na razini Pi1a koji je predviđen silabom programa, ali su neki nasljedni učenici iz usmenoga ispita dobili ocjenu na razini Pi2 (N1, N3, N4), dok je učenica N5 dobila ocjenu na razini Pi3, a samo je učenik N2 i iz usmenoga i pismenoga ispita dobio ocjenu na razini Pi1a kao i svi strani učenici.

Učenik N1 rođen je i živi u Kanadi, a u vrijeme istraživanja imao je 36 godina. Otac mu je Hrvat, a majka Kanađanka. U djetinjstvu je više bio izložen hrvatskomu jeziku u razgovoru s ocem, dok danas sve rjeđe ima priliku razgovarati na hrvatskome. Nikada nije formalno učio jezik, ali je često dolazio u Hrvatsku. Materinski mu je engleski jezik, a osim engleskoga i hrvatskoga ne govori ni jedan drugi jezik. Jako je motiviran za učenje, posebno za učenje gramatike i uvijek je pokušavao govoriti što više na hrvatskome, engleskim smo se služili najčešće u objašnjavanju nekih gramatičkih sadržaja.

Budući da radi u smjenama, sati nisu bili u isto vrijeme svaki tjedan kao s većinom učenika, ali su se najčešće održavali ponedjeljkom u 6 sati i petkom u 11 sati po kanadskome vremenu, odnosno u 15 i 20 sati po hrvatskome vremenu. Učenik je redovito pohađao nastavu.

Sat uživo u prosjeku je trajao 50 minuta (I. = 48:03, **II. = 53:37**, III. = 49:54, IV. = 50:38), a učenik je u prosjeku proizvodio 22 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobio je ocjenu 5 A na razini Pi1a, a na usmenome 5 A na razini Pi2.

Učenik N2 rođen je i živi u Sjedinjenim Američkim Državama, a u vrijeme istraživanja imao je 62 godine te je on najstariji ispitanik u istraživanju. I otac i majka su Hrvati, a zadnjih nekoliko godina otkad je u mirovini živi s njima. Iako je oboje roditelja iz Hrvatske, kod kuće su većinom govorili engleski, dok je bio dijete nešto malo više hrvatski, ali u odrasloj dobi rijetko. Nikada nije formalno učio jezik, ali je nekoliko puta posjetio Hrvatsku. Materinski mu je engleski, a osim engleskoga i hrvatskoga, poznaje i francuski. Učenik je bio jako motiviran za učenje i razumijevanje hrvatske gramatike.

Nastava uživo održavala se ponedjeljkom i srijedom u 11 sati po američkome vremenu, odnosno u 17 sati po hrvatskome. Učenik je redovito pohađao nastavu.

Sat uživo u prosjeku je trajao 52 minute (I. = 53:26, **II. = 57:36**, III. = 47:26, IV. = 51:11), a učenik je u prosjeku proizvodio 24 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobio je ocjenu 4 B, a na usmenome 4 B+ na razini Pi1a. Iako ocjene i razina završnoga ispita ne pokazuju da je riječ o nasljednome učeniku jer su rezultati sličniji stranim učenicima, ipak se tijekom nastave uživo od samoga početka više služio hrvatskim jezikom nego strani učenici, stoga je on sličniji lažnim početnicima.

Učenica N3 rođena je i živi u Sjedinjenim Američkim Državama, a u vrijeme istraživanja imala je 35 godina. Otac joj je Hrvat, a majka Čehinja. Više je razgovarala s ocem na hrvatskome dok je bila dijete, a posljednjih godina sve rjeđe ima priliku služiti se hrvatskim. Nikada nije formalno učila jezik, a svake tri-četiri godine dolazi u Hrvatsku. Materinski joj je engleski jezik, a osim engleskoga i hrvatskoga ne govori ni jedan drugi jezik. Jako je motivirana za učenje, ali je imala poteškoća u svladavanju nekih gramatičkih sadržaja. Kao i učenik N1 uvijek je pokušavala govoriti na hrvatskome, a engleskim smo se služili najčešće u objašnjavanju nekih gramatičkih sadržaja.

Nastava uživo održavala se utorkom i četvrtkom u 8 sati ujutro po američkome vremenu, odnosno u 17 sati po hrvatskome vremenu. Učenica je redovito pohađala nastavu.

Sat uživo, kao i kod N2, u prosjeku je trajao 52 minute (I. = 46:45, **II. = 60:52**, III. = 49:00, IV. = 51:57), a učenica je u prosjeku proizvodila 27 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobila je ocjenu 4 B+ na razini Pi1a, a na usmenome 5, A- na razini Pi2.

Učenik N4 rođen je i živi u Čileu, a u vrijeme istraživanja imao je 46 godina. Majka mu je Hrvatica i s njom je kao dijete razgovarao na hrvatskome, ali nikada nije formalno učio jezik, no zadnjih desetak godina češće dolazi u Hrvatsku. Materinski mu je španjolski, a osim španjolskoga i hrvatskoga ne govori ni jedan drugi jezik, stoga su se razgovori odvijali gotovo isključivo na hrvatskome jeziku uz ponešto španjolskoga. Jako je motiviran za učenje, ali je imao poteškoća u svladavanju određenih gramatičkih sadržaja.

Nastava uživo održavala se utorkom i četvrtkom u 7 sati ujutro po čileanskome vremenu, odnosno u 12 sati po hrvatskome vremenu. Učenik je redovito pohađao nastavu.

Sat uživo, kao i kod N1, u prosjeku je trajao 50 minuta (I. = 48:58, II. = 49:41, III. = 50:01, **IV. = 51:13**), a učenik je u prosjeku proizvodio 25 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobio je ocjenu 3 C na razini Pi1a, a na usmenome 4 B+ na razini Pi2.

Učenica N5 rođena je i živi u Kanadi, a u vrijeme istraživanja imala je 19 godina i ona je najmlađa sudionica istraživanja. Otac joj je Hrvat, više se kod kuće govorilo hrvatskim dok je bila dijete, sada studira i ne živi s obitelji, ali kada ih posjećuje, često se služe hrvatskim jezikom. Nikada nije formalno učila jezik, ali svake godine dolazi u Hrvatsku. Materinski joj je engleski, a osim engleskoga i hrvatskoga govori i francuski.

Nastava uživo održavala se utorkom i četvrtkom u 9.30 ujutro po kanadskome vremenu, odnosno u 15.30 po hrvatskome vremenu. Učenica je redovito pohađala nastavu.

Sat uživo u prosjeku je trajao 47 minuta (I. = 47:40, II. = 46:39, III. = 49:10, **IV. = 45:30**), što je u usporedbi s drugim nasljednim učenicima u prosjeku najkraći sat jer je učenica morala završiti u točno određeno vrijeme zbog fakultetskih obveza. Učenica je u prosjeku proizvodila 25 riječi u minuti. Na završnome pismenome ispitu dobila je ocjenu 5 A na razini Pi1a, a na usmenom 4 B+ na razini Pi3.

4. ANALIZA REZULTATA I USPOREDBA STRANIH UČENIKA

U ovome će se poglavlju raščlaniti natuknice i proizvedenice stranih učenika, najprije ukupno, a zatim kod promjenjivih vrsta riječi: imenica, pridjeva, zamjenica i glagola. Za svaku vrstu riječi promotrit će se najprije natuknice, potom proizvedenice, potom usporediti odnos natuknica i proizvedenica kod svakoga učenika. Nakon toga navest će se gramatičke kategorije: padež i broj za skonidbene vrste riječi, a glagolski broj i oblik za sprezive vrste riječi. Na kraju će se navesti podatci o točnosti u proizvodnji i zaključak.

4.1. Natuknice kod stranih učenika

Usporedbom svih razgovora može se zaključiti da su svi strani učenici u zadnjemu razgovoru proizveli veći broj natuknica u odnosu na prvi razgovor, a samo se kod učenika S2 njihov broj nije sustavno povećavao. Učenice S1 i S4 proizvele su u prva tri razgovora podjednak broj natuknica, ali je S4 u zadnjemu razgovoru proizvela 29 (17,90%) natuknica više od S1. Za razliku od ostalih stranih učenika kod kojih se broj natuknica sustavno povećavao i koji su u četvrtome razgovoru proizveli njihov najveći broj, kod učenika S2 najveći je broj natuknica zabilježen u drugome razgovoru (slika 1).

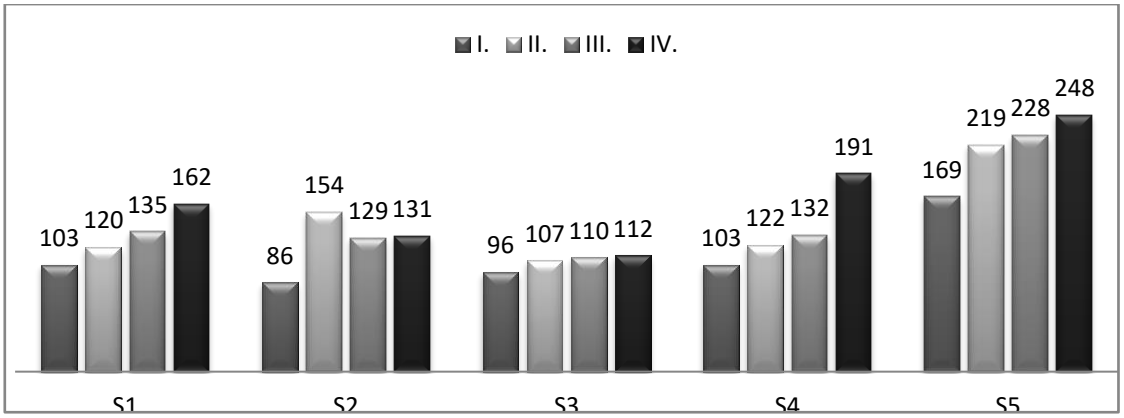

Slika 1: Natuknice kod stranih učenika

Ako se kod svih učenika zbroje natuknice iz svih razgovora (S1 = 520, S2 = 500, S3 = 425, S4 = 548, **S5 = 864**), može se primijetiti raspon od 500 do 845 ukupno zabilježenih natuknica, a najmanje je natuknica proizveo učenik S2, dok ih je najviše zabilježeno kod učenika S5.

U tablici 3 prikazan je broj proizvedenih natuknica kod svih stranih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.

Tablica 3: Razlika u broju proizvedenih natuknica između I. i IV. razgovora

	I.	**IV.**	**razlika**
S1	103	162	59 (57,28%)
S2	86	131	45 (52,32%)
S3	96	112	17 (17,70%)
S4	103	191	**88 (85,43%)**
S5	**169**	**248**	79 (46,74%)
UKUPNO	557	844	287 (51,52%)

U prvome je razgovoru raspon proizvedenih natuknica od 86 (S2) do 169 (S5), a u četvrtome od 112 (S3) do 248 (S5). Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora kod stranih učenika može se primijetiti da je razlika u povećanju broja natuknica između ta dva razgovora u rasponu od 17 (17,70%) do 88 (85,43%) natuknica. Kod učenika S1 (57,28%), S2 (52,32%) i S5 (46,74%) zabilježen je gotovo podjednak rast, s tim da je učenik S5 proizveo znatno više natuknica od svih ostalih stranih učenika. U zadnjemu je razgovoru S4 proizvela 88 (85,43%) natuknica više nego u prvome te je kod nje zabilježen najveći rast u broju proizvedenih natuknica. Najmanji je rast zabilježen kod S3 koji je proizveo samo 17 (17,72%) natuknica više na kraju tečaja u odnosu na početku, no treba naglasiti da zbog tehničkih poteškoća sa zvukom nije snimljeno, stoga ni analizirano, posljednjih sedam minuta četvrtoga razgovora s učenikom S3.
Također se može primijetiti da je učenik S5 već u prvome razgovoru imao veći broj natuknica od većine ostalih učenika (S1, S2, S3) u zadnjemu razgovoru.

4.1.1. Zastupljenost riječi prema vrstama

Iz tablice 4 može se primijetiti da su imenice (46,21%) znatno zastupljenije od glagola (14,63%). Potom slijede prilozi (10,18%) i pridjevi (9,45%) koji su gotovo podjednako zastupljeni, a nakon njih zamjenice (6,61%). Među prijedlozima (3,67%) i česticama (3,25%) nije značajnija razlika u zastupljenosti, dok su veznici i uzvici podjednako zastupljeni (2,97%).

Tablica 4: Zastupljenost riječi prema vrstama

Vrsta riječi	**Udio natuknica**
imenice	**46,21%**
glagoli	14,63%
prilozi	10,18%
pridjevi	9,45%
zamjenice	6,61%
prijedlozi	3,67%
čestice	3,25%
veznici	2,97%
uzvici	2,97%
UKUPNO	2856

4.1.2. Natuknice za promjenjive vrste riječi kod stranih učenika

Kao i kod ukupno proizvedenih natuknica, tako i kod proizvodnje natuknica za promjenjive vrste riječi, može se primijetiti da je njihova proizvodnja kod većine učenika bila sustavna, osim kod učenika S2 i S3 koji su najviše su natuknica proizveli u drugome razgovoru, no svi su učenici na kraju tečaja proizveli veći broj natuknica u odnosu na početak (slika 2).

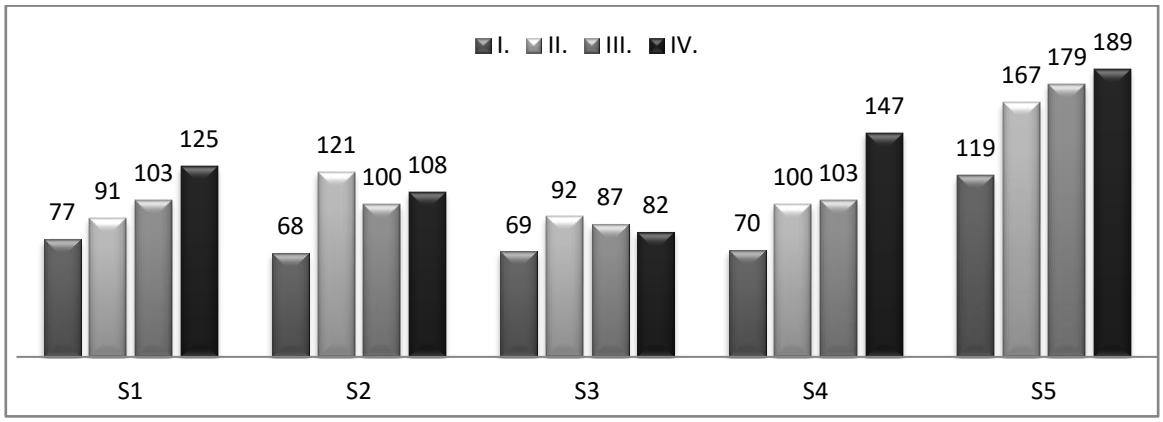

Slika 2: Natuknice za promjenjive riječi kod stranih učenika

Ako se kod svih učenika zbroje natuknice za promjenjive riječi iz svih razgovora (S1 = 396, S2 = 397, S3 = 330, S4 = 420, **S5 = 654**), može se primijetiti raspon u broju natuknica od 330 do 654, a najmanje je natuknica proizveo učenik S3, dok ih je najviše zabilježeno kod učenika S5.

U tablici 5 prikazan je broj proizvedenih natuknica za promjenjive vrste riječi kod svih stranih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.

Tablica 5: Razlika u proizvodnji nat. za promjenjive riječi između I. i IV. razgovora

	I.	**IV.**	**razlika**
S1	77	125	48 (62,33%)
S2	68	108	40 (58,82%)
S3	69	82	13 (18,84%)
S4	70	147	**77 (110%)**
S5	**119**	**189**	70 (58,82%)
UKUPNO	403	651	248 (61,53%)

U prvome je razgovoru raspon proizvedenih natuknica od 68 (S2) do 119 (S5), a u četvrtome od 82 (S3) do 189 (S5). Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora kod stranih učenika može se primijetiti da je razlika u povećanju broja natuknica za promjenjive riječi između ta dva razgovora u rasponu od 13 (18,84%) do 77 (110%). Povećanje je kod učenika S1 (62%), S2 (59%) i S5 (59%) gotovo podjednako, s tim da je učenik S5 proizveo znatno više natuknica za promjenjive riječi od svih ostalih stranih učenika. U zadnjemu je razgovoru S4 proizvela 77 (110%) natuknica više nego u prvome te je kod nje zabilježen najveći rast u broju proizvedenih natuknica, dok je najmanji rast zabilježen kod S3 koji je proizveo samo 13 (19%) natuknica više na kraju tečaja nego na početku, s tim da, kao što je već spomenuto, zbog tehničkih poteškoća sa zvukom nije snimljeno, stoga ni analizirano, posljednjih sedam minuta četvrtoga razgovora s učenikom S3 (tablica 5).

4.1.3. Natuknice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice)

Svi su strani učenici proizveli najviše imeničkih natuknica, potom glagolskih i pridjevskih, a najmanje je zamjeničkih, osim učenice S1 koja je proizvela isti broj pridjevskih i zamjeničkih natuknica, a učenik S2 proizveo je 3 pridjevske natuknice više od glagolskih (slika 3).

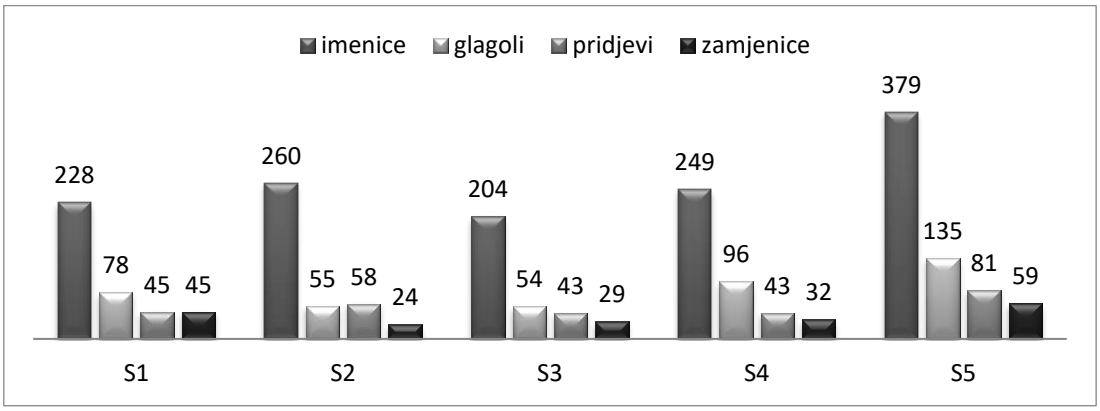

Slika 3: Natuknice za promjenjive vrste riječi po kategorijama kod stranih učenika

Raspon je zabilježenih imeničkih natuknica od 204 (S3) do 379 (S5), a glagolskih od 54 (S3) do 135 (S5). Kao i kod imenica najmanji je broj proizveo S3, dok je S5 proizveo njihov najveći broj. Kod pridjeva je raspon od 43 (S3, S4) do 81 (S5), s tim da nema znatnije razlike u broju proizvedenih natuknica među učenicima S1, S3 i S4, nešto je veći broj zabilježen kod S2, dok se S5 brojem ukupno proizvedenih pridjevskih natuknica znatno razlikuje od ostalih učenika. Raspon je proizvedenih zamjenica od 24 (S2) do 59 (S5), s tim da su S3 i S4 proizveli gotovo podjednak broj zamjeničkih natuknica. Kao i u ostalim kategorijama kod učenika S5 zabilježen je znatno veći broj natuknica za promjenjive riječi nego kod ostalih stranih učenika (slika 3).

Tablica 6: Udio im., gl., pridj. i zamj. natuknica kod stranih učenika

	S1	**S2**	**S3**	**S4**	**S5**
imenice	58%	**65%**	62%	59%	58%
glagoli	20%	14%	16%	**23%**	21%
pridjevi	11%	**15%**	13%	10%	12%
zamjenice	**11%**	6%	9%	8%	9%

Ako se u tablici 6 usporedi udio proizvedenih imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih natuknica među učenicima, može se zaključiti da je raspon zastupljenosti imeničkih natuknica od 58% (S1, S5) do 65% (S2), glagolskih od 14% (S2) do 23% (S4), pridjevskih od 10% (S4) do 15% (S2) te zamjeničkih od 6% (S2) do 11% (S1).

Strani su učenici u prosjeku proizveli oko 60% imeničkih, 19% glagolskih, 12% pridjevskih i 9% zamjeničkih natuknica (slika 4).

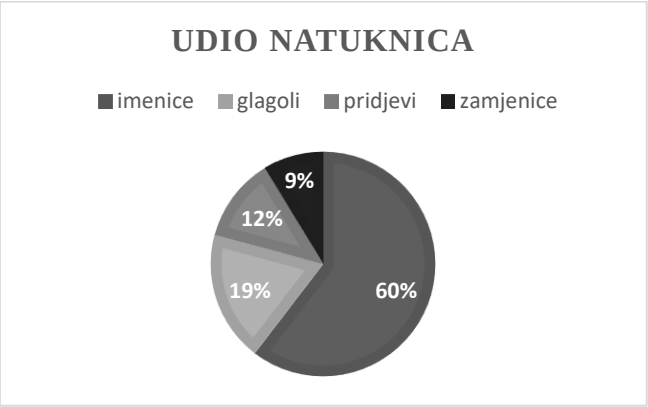

Slika 4: Udio zabilježenih natuknica po kategorijama kod stranih učenika

4.2. Proizvedenice kod stranih učenika

Broj se zabilježenih proizvedenica nije sustavno povećavao kod stranih učenika, osim kod S1, ali je kod svih učenika zabilježen veći broj proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak (slika 5).

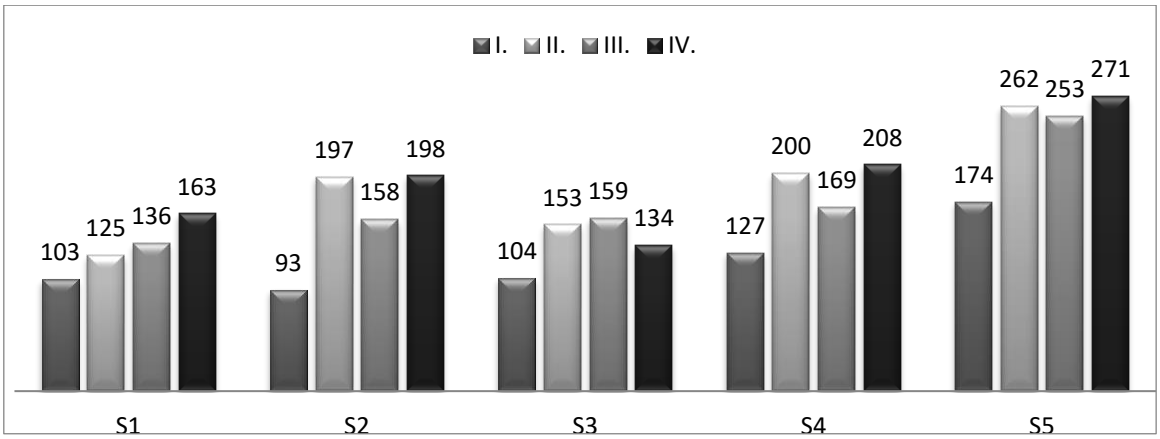

Slika 5: Proizvedenice kod stranih učenika

Za razliku od učenice S1 kod koje se broj proizvedenica sustavno povećavao, učenici S2, S4 i S5 imaju veći broj proizvedenica u drugome razgovoru nego u trećemu, ali je taj broj manji u odnosu na četvrti razgovor, dok je kod učenika S3 najviše proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru, odnosno u drugome i trećemu razgovoru ima veći broj proizvedenica nego u četvrtome (slika 5).

Ako se kod svih učenika zbroje proizvedenice iz svih razgovora (S1 = 527, S2 = 646, S3 = 550, S4 = 704, **S5 = 960**), može se primijetiti da je raspon od 527 do 960 zabilježenih proizvedenica, učenica S1 proizvela je najmanji broj, dok je kod S5 zabilježen njihov najveći broj.

U tablici 7 prikazan je broj zabilježenih proizvedenica kod svih stranih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih proizvedenica između ta dva razgovora.

Tablica 7: Razlika u broju zabilježenih proizvedenica između I. i IV. razgovora

	I.	IV.	razlika
S1	103	163	60 (58,25%)
S2	93	198	**105 (112,90%)**
S3	104	134	30 (28,84%)
S4	127	208	81 (63,77%)
S5	**174**	**271**	97 (55,74%)
UKUPNO	601	974	373 (62,06%)

Raspon je u broju proizvedenica u prvome razgovoru od 93 (S2) do 174 (S5), a u četvrtome razgovoru od 134 (S3) do 271 (S5). Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora kod svih učenika, može se primijetiti znatna razlika u povećanju broja proizvedenica između ta dva razgovora jer je raspon od 30 (28,84%) do 105 (112,90%) proizvedenica više u zadnjemu razgovoru u odnosu na prvi. Najveći je rast zabilježen kod S2, čak 105 (112,90%) proizvedenica više, a najmanji kod S3 koji je proizveo 30 (28,84%) proizvedenica više nego na početku. Budući da kod učenika S3 u četvrtome razgovoru zbog tehničkih poteškoća sa zvukom nije snimljeno zadnjih sedam minuta razgovora, može se pretpostaviti da bi razlika u broju proizvedenica između prvoga i četvrtoga razgovora i kod njega bila veća da je snimljen i analiziran cijeli razgovor. Usporedbom prvoga i trećega razgovora kod S3 može se primijetiti da je učenik u trećemu razgovoru proizveo 55 (52,88%) proizvedenica više nego u prvome što je znatno više nego kad ga usporedimo s četvrtim razgovorom. Učenica S1, kod koje se broj proizvedenica sustavno povećavao, proizvela je 60 (58,25%) proizvedenica više na kraju tečaja u odnosu na početak, a učenica S4 proizvela je 81 (63,77%) proizvedenicu više. Učenik S5 proizveo je 97 (55,74%) proizvedenica više na kraju, a kod njega je zabilježen najveći broj proizvedenica, odnosno već je u prvome razgovoru proizveo veći broj proizvedenica nego učenici S1 i S3 u zadnjemu razgovoru. Stoga S5 kao lažni početnik po broju natuknica i proizvedenica više nalikuje pojedinim nasljednim učenicima nego stranima (tablica 7).

4.2.1. Proizvedenice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice)

Usporedbom broja zabilježenih imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih proizvedenica u svim razgovorima, može se primijetiti da je kod svih učenika zabilježen najveći broj imeničkih proizvedenica, potom glagolskih i pridjevskih, a najmanje je zamjeničkih proizvedenica (slika 6).

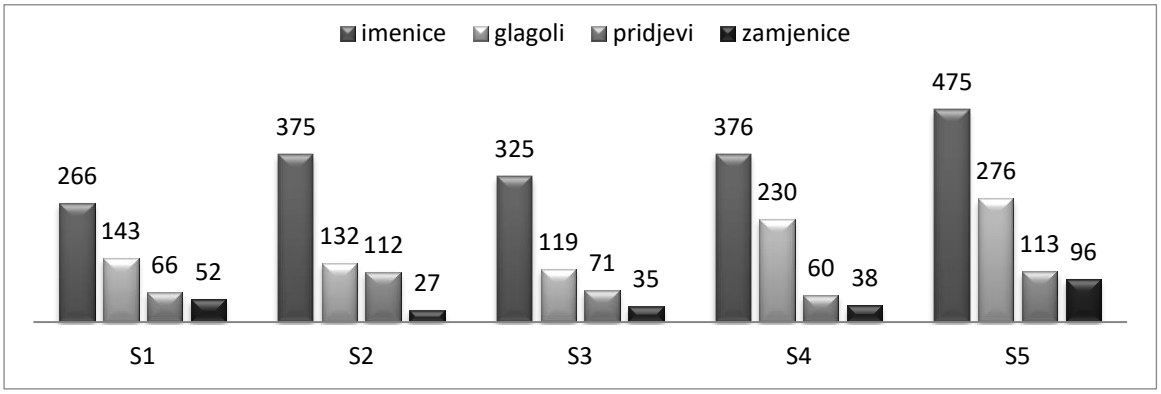

Slika 6: Proizvedenice po kategorijama kod stranih učenika

Raspon je zabilježenih imeničkih proizvedenica od 266 (S1) do 475 (S5), glagolskih od 119 (S3) do 276 (S5), pridjevskih od 60 (S4) do 113 (S5) i zamjeničkih od 27 (S2) do 96 (S5).
Kao i kod natuknica može se primijetiti da je kod učenika S5 zabilježen znatno veći broj proizvedenica u svim kategorijama u odnosu na ostale strane učenike (slika 6).

Tablica 8: Udio im., gl., pridj. i zamj. proizvedenica kod stranih učenika

	S1	**S2**	**S3**	**S4**	**S5**
imenice	50%	58%	**59%**	53%	49%
glagoli	27%	21%	22%	**33%**	29%
pridjevi	13%	**17%**	13%	9%	12%
zamjenice	**10%**	4%	6%	5%	**10%**

Ako se u tablici 8 usporedi udio proizvedenih imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih proizvedenica kod stranih učenika, može se primijetiti da je raspon udjela imeničkih proizvedenica od 49% (S5) do 59% (S3), glagolskih od 21% (S2) do 33% (S4), pridjevskih od 9% (S4) do 17% (S2) i zamjeničkih od 4% (S2) do 10% (S1 i S5).

Strani su učenici u prosjeku proizveli oko 54% imeničkih proizvedenica, 26% glagolskih, 13% pridjevskih i 7% zamjeničkih proizvedenica (slika 7).

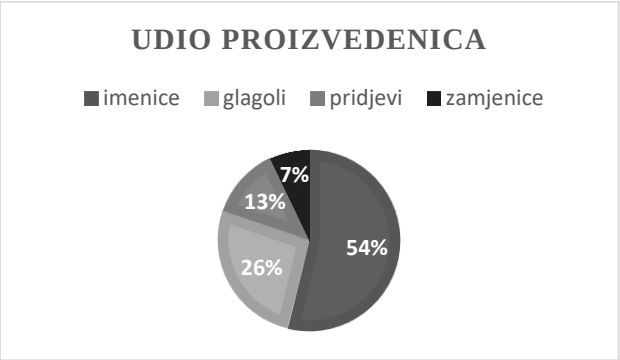

Slika 7: Udio zabilježenih proizvedenica po kategorijama kod stranih učenika

4.3. Zaključak o proizvodnji natuknica i proizvedenica kod stranih učenika

Tablica 9: Odnos natuknica i proizvedenica kod stranih učenika

Strani uč.	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori	razlika I. i IV.
natuknice	403	571	572	**651**	2197	248 (61,53%)
proizvedenice	601	937	875	**974**	3387	373 (62,06%)
omjer	198 (1,49)	366 (1,64)	303 (1,52)	323 (1,49)	1190 (1,54)	

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može se zaključiti da su svi strani učenici na kraju tečaja proizveli veći broj natuknica (61,53%) i proizvedenica (62,06) nego na početku (tablica 9). Kod većine stranih učenika povećanje u broju natuknica i proizvedenica nije bilo sustavno, osim kod učenice S1, tj. neki su učenici proizveli najveći broj natuknica u trećemu razgovoru, a neki su proizveli veći broj proizvedenica u drugome razgovoru nego u trećemu i slično (slike 1 i 5). Time se kod stranih učenika pokazala točnom prva pretpostavka za prvo istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će do kraja tečaja svi učenici proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica u odnosu na početak tečaja, ali da kod svih učenika povećanje neće biti sustavno u svim točkama mjerenja.

Tablica 9 pokazuje da se kod stranih učenika svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,54 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,49 (I. i IV. razgovor) do 1,64 (II. razgovor).

Kod stranih je učenika najveći udio imeničkih natuknica i proizvedenica (n=60%, p=54%), potom glagolskih (n=19%, p=26%), pa pridjevskih (n=12%, p=13%) i zamjeničkih (n=9, p=7%).

4.4. Imenice kod stranih učenika

Kao što je već spomenuto, strani su učenici proizveli u svim razgovorima najviše imeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na ostale promjenjive vrste riječi.

4.4.1. Imeničke natuknice

Povećanje broja imeničkih natuknica nije bilo sustavno kod stranih učenika, osim kod S1, no svi su učenici, osim S3, proizveli veći broj imeničkih natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak. Najsustavniji je rast zabilježen kod S1, odnosno ona je proizvela najveći broj imeničkih natuknica u četvrtome razgovoru, što je bio slučaj i kod ukupno proizvedenih natuknica i proizvedenica, dok kod ostalih učenika taj broj oscilira tijekom tečaja (slika 8).

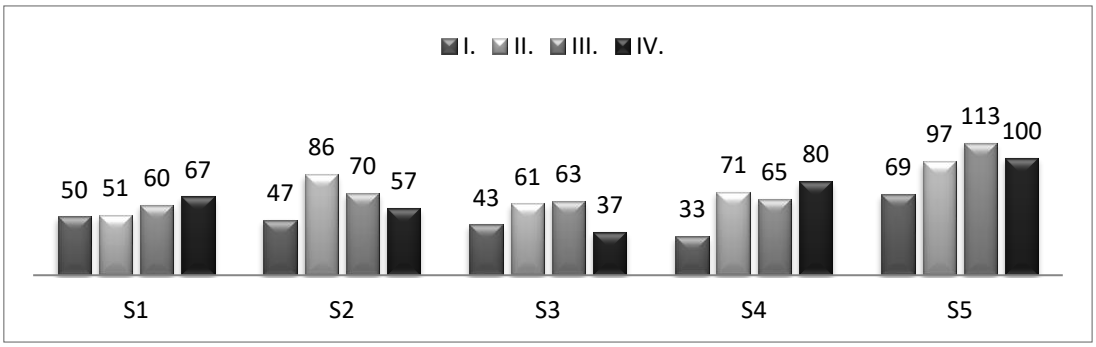

Slika 8: Imeničke natuknice kod stranih učenika

U tablici 10 prikazan je broj zabilježenih imeničkih natuknica kod svih stranih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.

Tablica 10: Razlika u broju im. natuknica između I. i IV. razgovora kod stranih učenika

	I.	IV.	razlika
S1	50	67	17 (34%)
S2	47	57	10 (21,27%)
S3	43	37	-6 (16,21%)
S4	33	80	**47 (142,42%)**
S5	**69**	**100**	31 (44,92%)
UKUPNO	242	341	99 (40,90%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 10 može se primijetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih imeničkih natuknica od 33 (S4) do 69 (S5), a u četvrtome od 37 (S3) do 100 (S5). Razlika u povećanju broja imeničkih natuknica između ta dva razgovora u rasponu je od -6 (16,21%) do 47 (142,42%). Dakle, učenik S3 jedini je proizveo manje natuknica u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi. No, ako se izuzme četvrti razgovor učenika S3 koji nije snimljen do kraja zbog spomenutih tehničkih poteškoća, odnosno ako se uzme u obzir njegov treći razgovor, raspon bi bio nešto manji. Naime, kod S3 u trećemu su razgovoru zabilježene 63 imeničke natuknice, što je 20 (46,51%) natuknica više nego u prvome razgovoru. Kod S2 razlika između prvoga i četvrtoga razgovora je 10 (21,27%) natuknica više, kod S1 zabilježeno je 17 (34%) natuknica više, kod S5 je 31 (44,92%) natuknica više, a kod S4 zabilježena je najveća razlika, odnosno zabilježen je rast od 47 (142,42%) imeničkih natuknica više u odnosu na početak. I u prvome i u četvrtome razgovoru najviše je imeničkih natuknica proizveo učenik S5 (I. = 69, IV. = 100).

Kad se kod svih učenika zbroje imeničke natuknice iz svih razgovora (S1 = 228, S2 = 260, S3 = 204, S4 = 249, **S5 = 379**), može se vidjeti da ih je najviše proizveo S5 (29%), potom S2 (20%) i S4 (19%), dok su S1 (17%) i S3 (15%) proizveli njihov najmanji broj (slika 9).

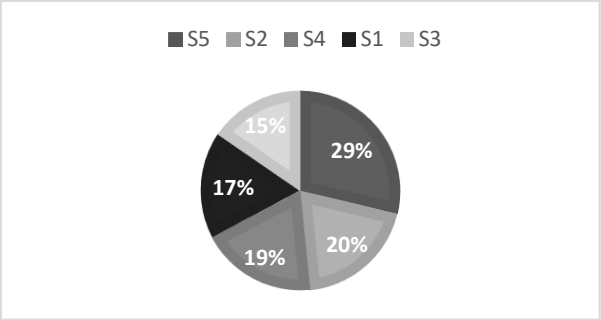

Slika 9: Udio imeničkih natuknica kod svakoga učenika

4.4.2. Imeničke proizvedenice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da povećanje u proizvodnji imeničkih proizvedenica nije bilo sustavno kod stranih učenika, no svi su učenici, osim učenika S3, proizveli veći broj imeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak (slika 10).

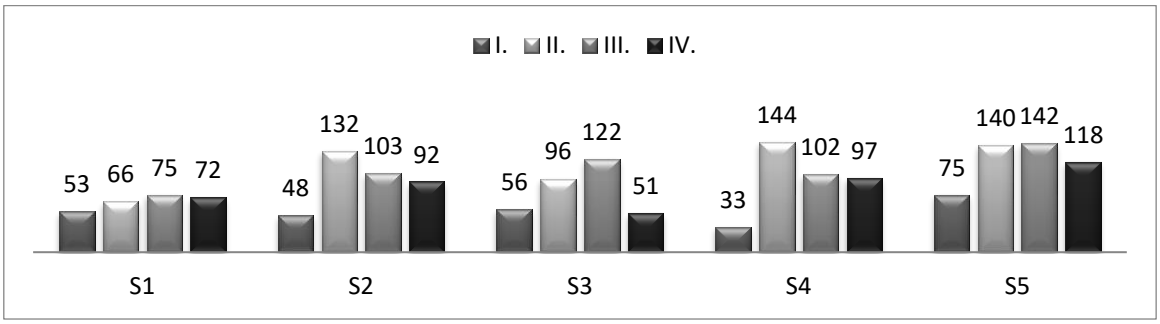

Slika 10: Imeničke proizvedenice kod stranih učenika

Kod učenika S2 (raspon od 48 do 132) i S4 (raspon od 33 do 144) najveći je broj imeničkih proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru koji je snimljen tijekom šestoga tjedna kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, odnosno akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*. Za razliku od njih kod učenika S1 (raspon od 53 do 75), S3 (raspon od 51 do 122) i S5 (raspon od 75 do 142) najveći je broj imeničkih proizvedenica zabilježen u trećemu razgovoru koji je snimljen tijekom desetoga tjedna tečaja kada se sustavno obrađuju i usustavljuju lokativ i akuzativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta, odnosno cilja (slika 10).

U tablici 11 prikazan je broj zabilježenih imeničkih proizvedenica kod svih stranih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih proizvedenica između ta dva razgovora.

Tablica 11: Razlika u broju im. proizvedenica između I. i IV. razgovora kod stranih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
S1	53	72	19 (35,84%)
S2	48	92	44 (91,66%)
S3	56	51	-5 (9,80%)
S4	33	97	**64 (193,93%)**
S5	**75**	**118**	43 (57,33%)
UKUPNO	265	430	165 (62,26%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 11 može se primijetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih imeničkih proizvedenica od 33 (S4) do 75 (S5), a u četvrtome od 51 (S3) do 118 (S5). Razlika u povećanju broja imeničkih proizvedenica između ta dva razgovora u rasponu je od -5 (9%) kod S3 do 64 (194%) kod S4, što je najveći zabilježeni raspon. No ako se izuzme četvrti razgovor učenika S3 koji nije snimljen do kraja zbog

spomenutih tehničkih poteškoća, odnosno ako se uzme u obzir njegov treći razgovor, raspon bi bio nešto manji, ali i dalje znatan. Naime, kod učenika S3 u trećemu su razgovoru zabilježene 122 imeničke proizvedenice, što je 66 (117,85%) proizvedenica više nego u prvome razgovoru, stoga bi i raspon bio nešto manji od 36% do 194%. Kod S1 razlika je u proizvodnji imeničkih proizvedenica između prvoga i četvrtoga razgovora 19 (35,84%) proizvedenica više, kod S5 su 43 (57,33%) proizvedenice više, kod S2 44 (91,66%), a kod S4 zabilježena je najveća razlika, odnosno 64 (193,93%) proizvedenice više, s tim da je učenica S4 u odnosu na ostale učenike proizvela najmanje imeničkih proizvedenica u prvome razgovoru (I. = 33).
I u I. i u IV. razgovoru najviše je imeničkih proizvedenica proizveo S5 (tablica 11).

Kad se kod svih učenika zbroje imeničke proizvedenice iz svih razgovora (S1 = 266, S2 = 375, S3 = 325, S4 = 376, **S5 = 475**), može se primijetiti da ih je najviše proizveo S5 (26%), potom S4 (21%) i S2 (20%), dok su S3 (18%) i S1 (15%) proizveli njihov najmanji broj (slika 11).

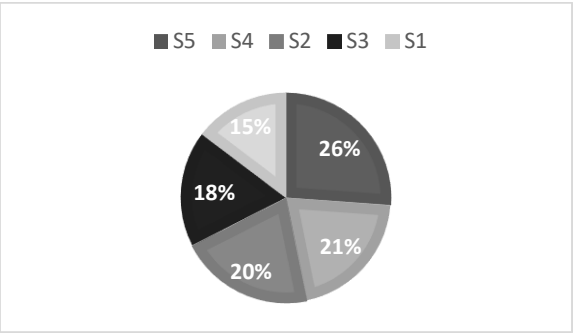

Slika 11: Udio imeničkih proizvedenica kod svakoga učenika pojedinačno

4.4.3. Padež i broj

Kao što je već spomenuto, silabom tečaja predviđena je obrada nominativa u značenju subjekta i imenskoga predikata, akuzativa u značenju objekta i s prijedlozima *u, na* i *za* te lokativa u značenju mjesta s prijedlozima *u* i *na*.
Nominativ u značenju subjekta te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuju se i usustavljuju tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, a lokativ i akuzativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta, odnosno cilja, obrađuju se tijekom devetoga i desetoga tjedna kada je snimljen treći razgovor.
Obrada genitiva i instrumentala nije predviđena silabom, ali tijekom drugoga i trećega tjedna, kada je snimljen prvi razgovor, uvježbava se izraz *dolaziti/biti iz,* a u cjelini u kojoj se obrađuju

dani u tjedni s učenicima se razgovara o tome kojim danom što rade, pa se često i u tekstovima i u zadatcima pojavljuju izrazi poput *ponedjeljkom, utorkom, vikendom*...

4.4.3.1. Zastupljenost padeža i broja kod S1

Učenica S1 proizvela sve padeže osim dativa i vokativa, a instrumental se pojavljuje samo u trećemu i četvrtome razgovoru.

Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 15 (III. razgovor) do 40 (I. razgovor), u akuzativu od 5 (I. razgovor) do 40 (II. razgovor), u lokativu od 1 (II. razgovor) do 28 (III. razgovor), u genitivu od 1 (III. razgovor) do 13 (IV. razgovor), a u instrumentalu su ukupno 4 proizvedenice, 3 u III. razgovoru i 1 u IV. razgovoru (slika 12).

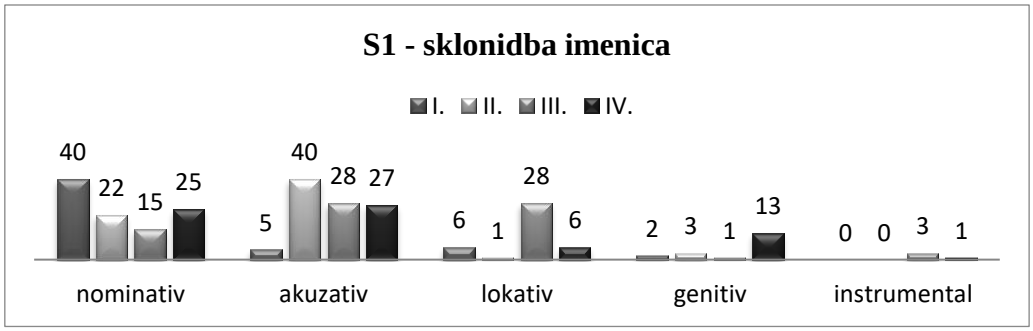

Slika 12: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod S1

4.4.3.1.1. Zastupljenost padeža kod S1 u I. razgovoru

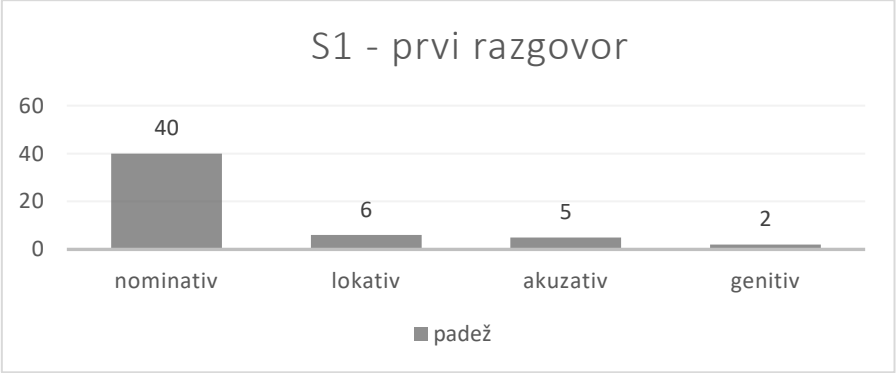

Slika 13: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S1 u I. razgovoru

Učenica S1 proizvela je u prvome razgovoru 50 imeničkih natuknica i 53 imeničke proizvedenice među kojima je najzastupljeniji nominativ, odnosno učenica je proizvela 40 (76%) imeničkih proizvedenica u nominativu, 6 (11%) u lokativu, 5 (9%) u akuzativu i 2 (4%) proizvedenice u genitivu (slika 13). Nije zabilježen ni jedan netočan oblik.

4.4.3.1.2. Zastupljenost padeža kod S1 u II. razgovoru

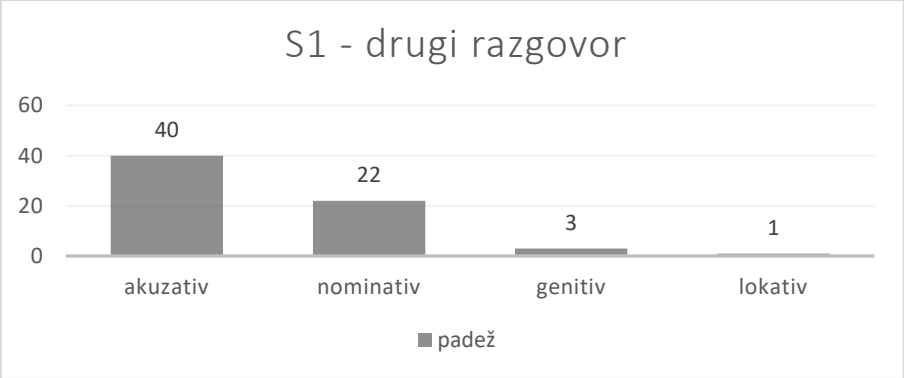

Slika 14: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S1 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru S1 proizvela 51 imeničku natuknicu i 66 imeničkih proizvedenica, što je 1 natuknica i 13 proizvedenica više nego u prvome razgovoru, a znatnije se mijenja i odnos među padežima u drugome razgovoru, odnosno najviše je proizvedenica u akuzativu. Učenica je proizvela 40 (61%) proizvedenica u akuzativu, 22 (33%) u nominativu, 3 (5%) u genitivu i 1 (1%) proizvedenicu u lokativu (slika 14). Budući da se akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuje i usustavljuje tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, očekivano se najveći rast u broju proizvedenica dogodio upravo u akuzativu. Zabilježena su 2 (3%) netočna kriva oblika u akuzativu jednine.

4.4.3.1.3. Zastupljenost padeža kod S1 u III. razgovoru

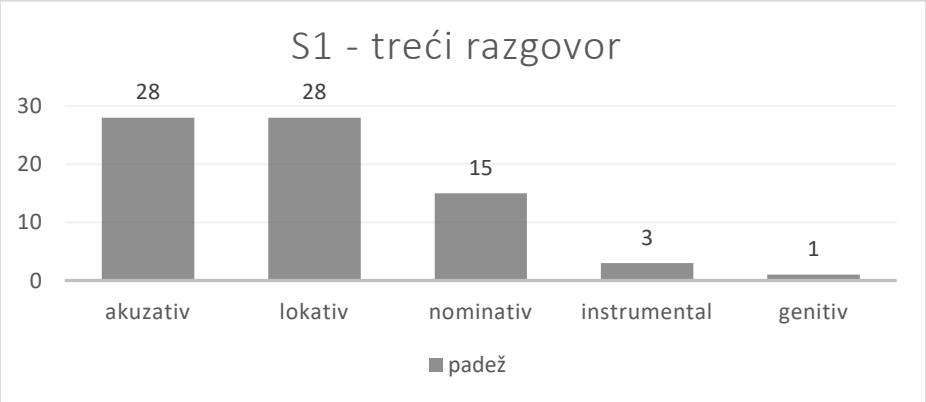

Slika 15: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S1 u III. razgovoru

S1 proizvela je 60 imeničkih natuknica i 75 proizvedenica u trećemu razgovoru u kojemu je proizvela i njihov najveći broj. Zabilježen je isti broj proizvedenica u akuzativu i lokativu, odnosno učenica je proizvela 28 (38%) proizvedenica u akuzativu, 28 (38%) u lokativu, 15 (19%) u nominativu, 3 (4%) u instrumentalu i 1 (1%) proizvedenicu u genitivu (slika 15). U tjednu kada je snimljen treći razgovor, sustavno se obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga se može primijetiti da su akuzativ i lokativ zajedno činili većinu proizvedenih imeničkih proizvedenica.
Zabilježeno je 5 (7%) netočnih oblika (3 u L jd. i 1 u L mn.; 1 u A jd.), a među njima su 3 kriva oblika, 1 nepostojeći i 1 dijalektalni oblik.

4.4.3.1.4. Zastupljenost padeža kod S1 u IV. razgovoru

Slika 16: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S1 u IV. razgovoru

U četvrtome razgovoru učenica S1 proizvela je 67 imeničkih natuknica i 72 imeničke proizvedenice, što je 7 natuknica više i 3 proizvedenice manje u odnosu na treći razgovor, ali 17 natuknica i 19 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor.
Učenica je proizvela 27 (38%) proizvedenica u akuzativu, 25 (35%) u nominativu, 13 (18%) u genitivu, 6 (8%) u lokativu i 1 (1%) proizvedenicu u instrumentalu (slika 16). Dakle, pojavljuje se podjednak broj proizvedenica u nominativu i akuzativu, no ima znatno više proizvedenica u genitivu u odnosu na prethodne razgovore, dok se broj proizvedenica u lokativu znatno smanjio u odnosu na treći razgovor, odnosno proizveden je isti broj kao u prvome.
Učenica je proizvela 2 (3%) netočna kriva oblika (1 u A jd., 1 u G jd.).

4.4.3.1.5. *Zastupljenost padeža kod S1 u svim razgovorima*

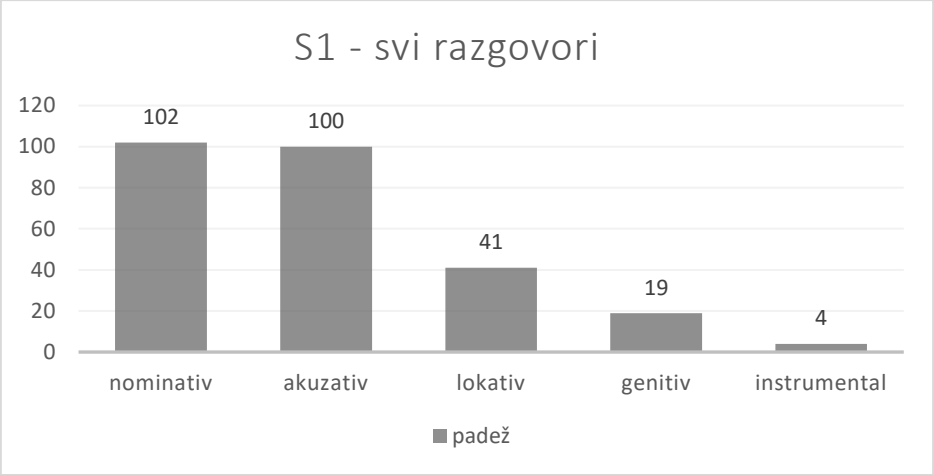

Slika 17: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S1

Među ukupno proizvedenim imeničkim proizvedenicama kod S1 gotovo su podjednako zastupljeni nominativ i akuzativ, odnosno učenica je proizvela 102 (38,34%) proizvedenice u nominativu, 100 (37,59%) u akuzativu, 41 (15,41%) u lokativu, 19 (7,14%) u genitivu i 4 (1,50%) proizvedenice u instrumentalu (slika 17).

Dakle, učenica S1 najviše je proizvodila izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), a značajan je i udio genitiva.

4.4.3.1.6. *Netočni oblici u proizvodnji imenica kod S1*

Učenica je proizvela ukupno 9 netočnih oblika (4 u A jd.; 3 u L jd. i 1 u L mn.; 1 u G jd.), što je 3,38% u odnosu na ukupnu proizvodnju imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u trećemu razgovoru. Što se tiče udjela netočnih oblika među padežima, najviše je netočnih oblika zabilježeno u akuzativu (44%) i lokativu (44%), a samo je 1 netočan oblik zabilježen u genitivu. Od toga je 8 (89%) netočnih oblika zabilježeno u jednini te 1 (11%) oblik u množini. Među netočnim oblicima 7 (78%) je krivih oblika, 1 (11%) nepostojeći (pr. *parkima*), a 1 (11%) dijalektalni oblik (pr. *u luki*).

4.4.3.1.7. Zastupljenost broja kod S1

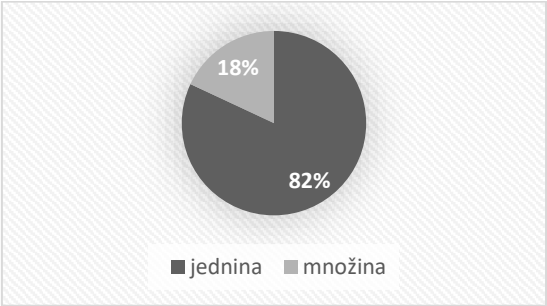

Slika 18: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod S1

Kod učenice S1 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 218 (81,95%) imeničkih proizvedenica u jednini i 48 (18,04%) u množini (slika 18).

4.4.3.1.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod S1

Tablica 12: Imeničke natuknice i proizvedenice kod S1 u svim razgovorima

S1	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	50	51	60	**67**	228
im. proizvedenice	53	66	**75**	72	266
razlika (omjer)	3 (1,06)	**15 (1,29)**	**15 (1,25)**	5 (1,07)	38 (1,16)

Učenica S1 proizvela je ukupno 228 imeničkih natuknica i 266 proizvedenica. Na kraju tečaja proizvela je 17 (34%) natuknica i 19 (35,84%) proizvedenica više u odnosu na početak, a najviše ih je proizvela u četvrtome, odnosno u trećemu razgovoru (tablica 12).

Tablica 12 pokazuje da se kod učenice S1 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,16 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,06 (I. razgovor) do 1,29 (II. razgovor).

Tablica 13 prikazuje koje je sve padeže učenica S1 proizvela u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 13: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod S1 u svim razgovorima

S1	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	**40**	22	15	25	**102**
A	5	**40** (2)	28 (1)	27 (1)	100 **(4)**
L	6	1	**28 (4)**	6	41 **(4)**
G	2	3	1	**13** (1)	19 (1)
I	0	0	**3**	1	4
Σ (net.ob.)	53	66 (2)	**75 (5)**	72 (2)	266 (9)

Iz tablice 13 može se vidjeti da je S1 najviše proizvodila oblike koji su se sustavno obrađivali tijekom tečaja (nominativ, akuzativ, lokativ), a pojavljuju se i genitiv i instrumental. Najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru.

Među imeničkim proizvedenicama najzastupljeniji su nominativ i akuzativ, odnosno učenica je proizvela 102 (38,34%) proizvedenice u nominativu, 100 (37,59%) u akuzativu, 41 (15,41%) u lokativu, 19 (7,14%) u genitivu i 4 (1,50%) proizvedenice u instrumentalu.

Najveći broj proizvedenica u genitivu odnosi se na izraz *dolaziti/biti iz...* (pr. *iz Hrvatske, iz Zagreba, iz Argentine, iz Buenos Airesa...*) ili na ustaljene izraze poput *koliko godina, kod kuće, nemam vremena, puno problema...* Budući da se genitiv (osim sintagme *dolaziti iz + genitiv*) nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, broj ostalih zabilježenih proizvedenica u genitivu najvjerojatnije ovisi o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor.

Od ukupno 4 proizvedenice u instrumentalu 3 su zabilježene kada se s učenicom uvježbavalo što radi kojim danom (primjeri iz 3. razgovora: *četvrtkom, nedjeljom, vikendom*), a u 4. razgovoru zabilježen je primjer *autobusom*.

Učenica je proizvela ukupno 9 netočnih oblika (4 u akuzativu, 4 u lokativu, 1 u genitivu), što je 3,38% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica. U prvome razgovoru nije zabilježen ni jedan netočan oblik, a najviše ih je zabilježeno u trećemu razgovoru kada je učenica proizvela i najviše imeničkih proizvedenica. Među netočnim je oblicima 7 (78%) krivih oblika, 1 (11%) nepostojeći (pr. *parkima*) i 1 (11%) dijalektalni oblik (pr. *u luki*).

Učenica S1 proizvela je ukupno 257 (96,61%) točnih imeničkih proizvedenica, a najtočnija je u proizvodnji nominativa (100%) i instrumentala (100%), potom akuzativa (96%) i genitiva (95%) te lokativa (90%).

Što se tiče točnosti u proizvodnji u svakome razgovoru, 100% točnost imala je u prvome razgovoru, oko 97% točnih imeničkih proizvedenica proizvela je u drugome i četvrtome razgovoru, a 93% u trećemu razgovoru.
Proizvela je 218 (81,95%) imeničkih proizvedenica u jednini i 48 (18,04%) u množini.

4.4.3.2. Zastupljenost padeža i broja kod S2

Učenik S2 proizveo je sve padeže osim dativa i vokativa, a instrumental se pojavljuje samo u trećemu razgovoru (slika 19). Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 21 (I. razgovor) do 81 (IV. razgovor), u akuzativu od 3 (I. razgovor) do 79 (II. razgovor), u lokativu od 1 (II. i IV. razgovor) do 21 (III. razgovor), u genitivu od 1 (III. razgovor) do 10 (I. razgovor) i u instrumentalu od 0 (I., II. i IV. razgovor) do 10 (III. razgovor).

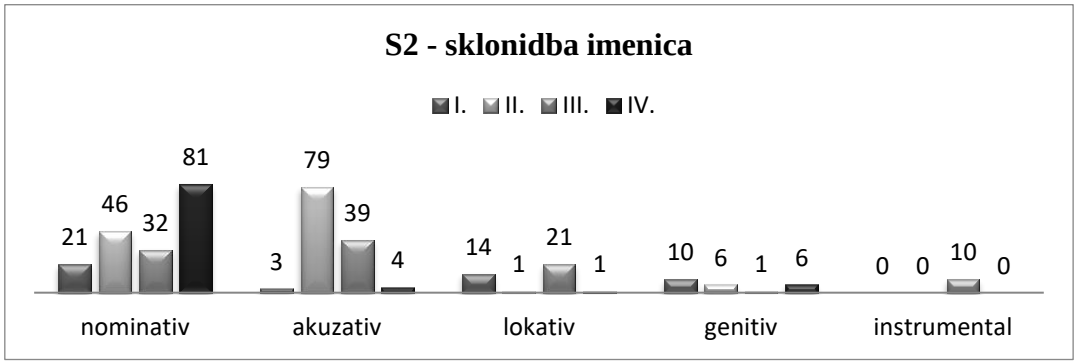

Slika 19: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod S2 u svim razgovorima

4.4.3.2.1. Zastupljenost padeža kod S2 u I. razgovoru

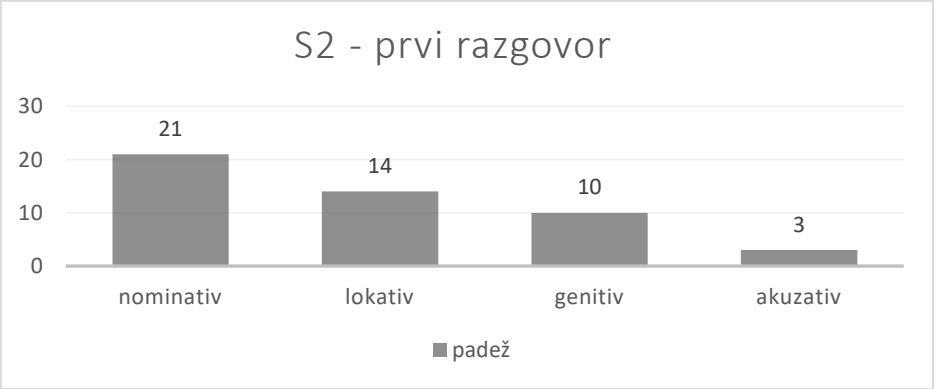

Slika 20: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S2 u I. razgovoru

Učenik S2 proizveo je u prvome razgovoru 47 imeničkih natuknica i 48 proizvedenica. Može se primijetiti da je najzastupljeniji nominativ, odnosno učenik je proizveo 21 (44%) proizvedenicu u nominativu, 14 (29%) u lokativu, 10 (21%) u genitivu i 3 (6%) proizvedenice u akuzativu (slika 20). Za razliku od ostalih učenika kod kojih je u prvome razgovoru nakon nominativa najzastupljeniji akuzativ, kod učenika S2 nakon nominativa najzastupljeniji su lokativ i genitiv, a samo su 3 proizvedenice u akuzativu. Razlog je takvomu poretku učenikova molba da mu se objasni zašto se kaže *npr. u Zagrebu, u Hrvatskoj*, ali *iz Zagreba, iz Hrvatske*, stoga su, osim danoga objašnjenja, uvježbavani spomenuti oblici u genitivu i lokativu na konkretnim primjerima.

U prvome je razgovoru učenik S2 proizveo 2 (4%) netočna kriva oblika (1 u L jd., 1 u G jd.).

4.4.3.2.2. Zastupljenost padeža kod S2 u II. razgovoru

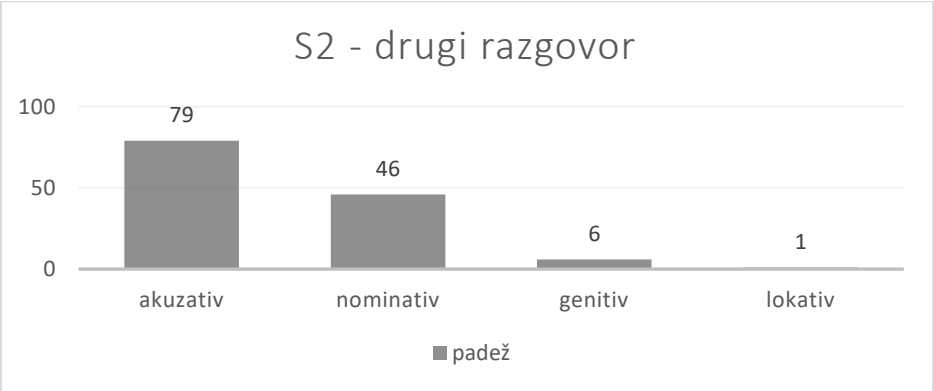

Slika 21: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S2 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru S2 proizveo 86 imeničkih natuknica i 132 imeničke proizvedenice, što je 39 natuknica i 84 proizvedenice više nego u prvome razgovoru, a poredak padeža znatnije se mijenja. Najviše je proizvedenica u akuzativu, odnosno učenik je proizveo 79 (60%) proizvedenica u akuzativu, 46 (35%) u nominativu, 6 (4%) u genitivu i 1 (1%) proizvedenicu u lokativu (slika 21). Kao što je već spomenuto kod učenice S1, budući da se tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za,* očekivano se najveći porast u broju proizvedenica dogodio upravo u akuzativu, a u odnosu na prvi razgovor dvostruko je veći broj proizvedenica u nominativu. No u akuzativu je zabilježeno i 17% netočnih oblika.

U ovome se razgovoru pojavljuje 17 (14%) netočnih oblika (10 u A jd. i 4 u A mn.; 1 u G jd. i 1 u G mn.; 1 u N mn.), što je njihov najveći broj u odnosu na ostale razgovore. Među netočnim oblicima 14 je krivih oblika, a 3 su nepostojeća.

4.4.3.2.3. Zastupljenost padeža kod S2 u III. razgovoru

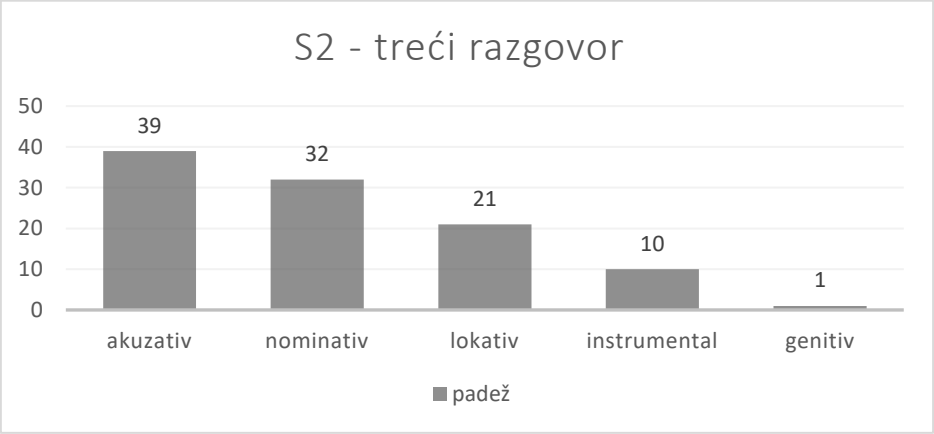

Slika 22: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S2 u III. razgovoru

Učenik je u trećemu razgovoru proizveo 70 imeničkih natuknica i 103 imeničke proizvedenice, što je manji broj u odnosu na drugi razgovor, ali veći u odnosu na prvi. Proizveo je 39 (38%) proizvedenica u akuzativu, 32 (31%) u nominativu, 21 (20%) u lokativu, 10 (10%) u instrumentalu i 1 (1%) proizvedenicu u genitivu (slika 22). Znatan je broj imeničkih proizvedenica u akuzativu i lokativu jer su se s učenikom tijekom trećega razgovora uvježbavali lokativ i akuzativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta, odnosno cilja, stoga su ti oblici bili zastupljeni u objašnjenjima i zadatcima na kojima se radilo tijekom devetoga i desetoga tjedna kada je snimljen treći razgovor. Pojavljuje se i 10 proizvedenica u instrumentalu koji nije zabilježen u drugim snimljenim razgovorima, a razlog je tomu što su se s učenikom tijekom trećega razgovora uvježbavali dani u tjednu, odnosno učenik je opisivao što radi kojim danom (pr. *ponedjeljkom, utorkom, vikendom...*).
Zabilježeno je 8 (8%) netočnih krivih oblika (7 u A jd., 1 u I jd.).

4.4.3.2.4. Zastupljenost padeža kod S2 u IV. razgovoru

Slika 23: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S2 u IV. razgovoru

U četvrtome je razgovoru S2 proizveo 57 imeničkih natuknica i 92 imeničke proizvedenice, što je 10 natuknica i 44 proizvedenice više nego u prvome razgovoru. Učenik je proizveo 81 (88%) proizvedenicu u nominativu, 6 (7%) u genitivu, 4 (4%) u akuzativu i 1 (1%) proizvedenicu u lokativu (slika 23). Dakle, nominativ je znatno zastupljeniji od ostalih padeža jer se velikim dijelom četvrtoga razgovora s učenikom usustavljivala i uvježbavala sročnost pridjeva i imenica u nominativu jednine i množine.

Kao i u trećemu razgovoru zabilježeno je 8 (9%) netočnih oblika (1 u N jd. i 6 u N mn.; 1 u G jd.), a među netočnim oblicima 3 su kriva oblika, 4 nepostojeća i 1 dijalektalni oblik.

4.4.3.2.5. Zastupljenost padeža kod S2 u svim razgovorima

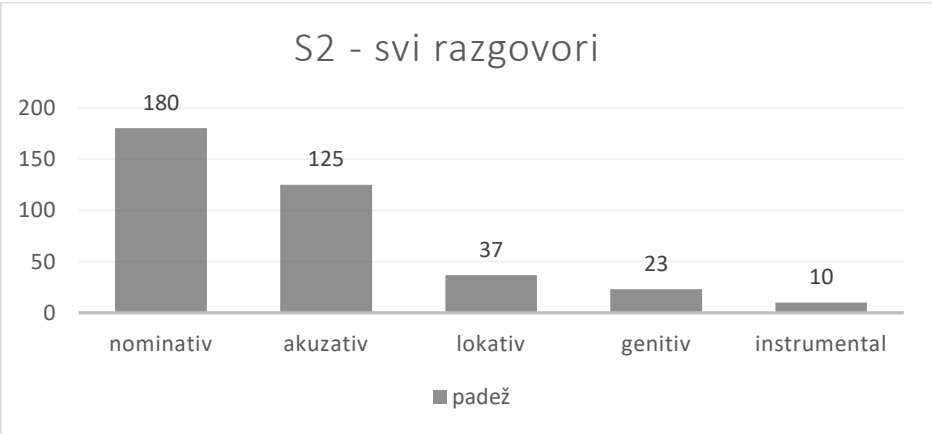

Slika 24: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S2

Među imeničkim proizvedenicama kod učenika S2 najzastupljeniji je nominativ, odnosno učenik je proizveo 180 (48%) proizvedenica u nominativu, 125 (33,33%) u akuzativu, 37 (9,86%) u lokativu, 23 (6,13%) u genitivu i 10 (2,66%) u instrumentalu (slika 24).
Dakle, može se zaključiti da je i učenik S2 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je i udio genitiva, a zabilježeno je i 10 proizvedenica u instrumentalu.

4.4.3.2.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod S2

Učenik S2 proizveo je ukupno 35 netočnih oblika (17 u A jd. i 4 u A mn.; 1 u N jd. i 7 u N mn.; 3 u G jd. i 1 u G mn.; 1 u L jd.; 1 u I jd.), što je 9,33% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a gotovo ih je pola zabilježeno u drugome razgovoru.
Najviše je netočnih oblika zabilježeno u akuzativu (60%), u jednini su zabilježena 23 (66%) netočna oblika, a u množini ih je 12 (34%).
Među netočnim je oblicima 27 (77,14%) krivih oblika, 7 (20%) nepostojećih i 1 (2,85%) dijalektalni oblik (pr. *pive* – N mn. od imenice *pivo*).

4.4.3.2.7. Zastupljenost broja kod S2

Kod učenika S2 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 293 (78,13%) imeničke proizvedenice u jednini i 82 (21,86%) u množini (slika 25).

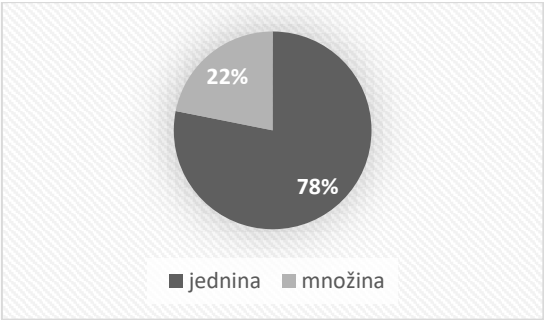

Slika 25: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod S2

4.4.3.2.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod S2

Tablica 14: Imeničke natuknice i proizvedenice kod S2 u svim razgovorima

S2	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	47	**86**	70	57	260
im. proizvedenice	48	**132**	103	92	375
razlika (omjer)	1 (1,02)	**46** (1,53)	33 (1,47)	35 **(1,61)**	115 (1,44)

Učenik S2 proizveo je ukupno 260 imeničkih natuknica i 375 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveo je 10 (21,27%) natuknica i 44 (91,66%) proizvedenice više u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica i proizvedenica proizveo u drugome razgovoru (tablica 14).

Tablica 14 pokazuje da se kod učenika S2 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,44 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,02 (I. razgovor) do 1,61 (IV. razgovor).

Tablica 15 prikazuje koje je sve padeže S2 proizveo u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 15: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod S2 u svim razgovorima

S2	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	21	46 (1)	32	**81 (7)**	**180** (8)
A	3	**79 (14)**	39 (7)	4	125 **(21)**
L	14 (1)	1	**21**	1	37 (1)
G	**10** (1)	6 **(2)**	1	6 (1)	23 (4)
I	0	0	**10 (1)**	0	10 (1)
Σ (net.ob.)	48 (2)	**132** (**17**)	103 (8)	92 (8)	375 (35)

Iz tablice 15 može se vidjeti da je S2 najviše proizvodio oblike koji su se sustavno obrađivali tijekom tečaja (nominativ, akuzativ, lokativ), a pojavljuju se i genitiv i instrumental. Najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru.

Među ukupno proizvedenim imeničkim proizvedenicama najzastupljeniji su nominativ i akuzativ, odnosno učenik je proizveo 180 (48%) proizvedenica u nominativu, 125 (33,33%) u akuzativu, 37 (9,86%) u lokativu, 23 (6,13%) u genitivu i 10 (2,66%) u instrumentalu.

Učenik je najviše proizvedenica u genitivu proizveo u prvome razgovoru kada se s njim uvježbavao izraz *dolaziti/biti iz* te se gotovo svi zabilježeni primjeri odnose upravo na taj izraz, osim primjera *kod kuće* i *puno glagola*.

Od ukupno 10 proizvedenica u instrumentalu 9 ih se odnosi na dane u tjednu kada je učenik opisivao što radi kojim danom, a samo se jedna proizvedenica, i to netočno upotrijebljena, ne odnosi na dane, a to je primjer *s prijatelji*.

Učenik je proizveo ukupno 35 netočnih oblika (21 u akuzativu, 8 u nominativu, 4 u genitivu, 1 u lokativu, 1 u instrumentalu), što je 9,33% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica. Najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru kada je zabilježeno i najviše imeničkih proizvedenica. Među netočnim oblicima 27 (77,14%) je krivih oblika, 7 (20%) nepostojećih i 1 (2,85%) dijalektalni oblik (pr. N mn. *pive*).

Učenik S2 proizveo je ukupno 340 (90,66%) točnih imeničkih proizvedenica, a najtočniji je u proizvodnji lokativa (97%) i nominativa (96%), potom akuzativa (83%) i genitiva (83%), a od 10 proizvedenica u instrumentalu samo je jedna netočno upotrijebljena.

Što se tiče točnosti u proizvodnji u svakome razgovoru, učenik je u prvome razgovoru proizveo 96% točnih imeničkih proizvedenica, 92% u drugome, 91% u četvrtome i 86% u trećemu razgovoru.

Proizveo je 293 (78,13%) imeničke proizvedenice u jednini i 82 (21,86%) u množini.

4.4.3.3. Zastupljenost padeža i broja kod S3

Učenik S3 proizveo je sve padeže osim dativa, instrumentala i vokativa (slika 26). Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 21 (IV. razgovor) do 43 (II. razgovor), u akuzativu od 7 (I. razgovor) do 49 (II. razgovor), u lokativu od 3 (II. razgovor) do 53 (III. razgovor), u genitivu od 1 (II. razgovor) do 13 (I. razgovor).

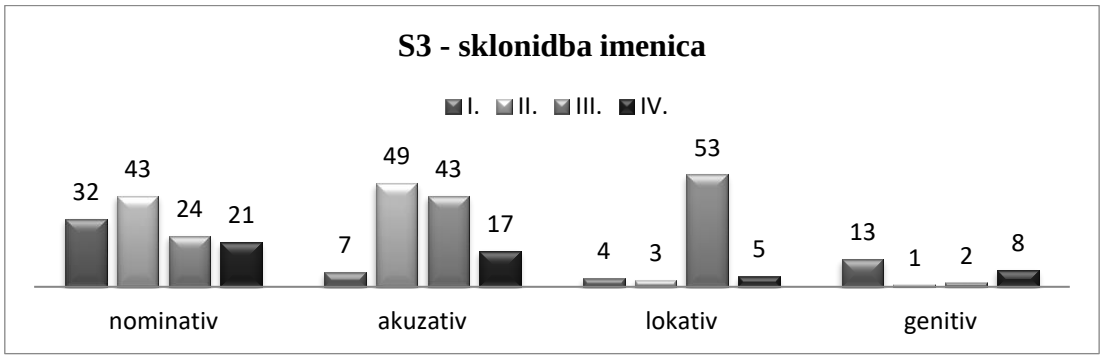

Slika 26: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod S3 u svim razgovorima

4.4.3.3.1. Zastupljenost padeža kod S3 u I. razgovoru

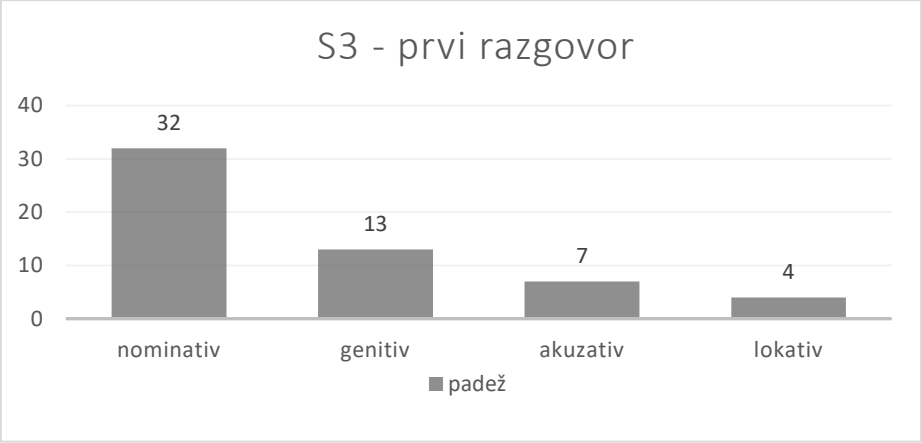

Slika 27: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S3 u I. razgovoru

Učenik S3 proizveo je u prvome razgovoru 43 imeničke natuknice i 56 imeničkih proizvedenica. Najzastupljeniji je nominativ, odnosno učenik je proizveo 32 (57%) proizvedenice u nominativu, 13 (23%) u genitivu, 7 (13%) u akuzativu i 4 (7%) u lokativu (slika 27).

Može se primijetiti da je nakon nominativa u prvome razgovoru najzastupljeniji genitiv, a većina se primjera odnosi na izraz *dolaziti/biti iz* koji je uvježbavan s učenikom tijekom prvoga snimljenoga razgovora.

Učenik je proizveo 16 (29%) netočnih oblika (10 u N jd., 6 u G jd.) u prvome razgovoru, a među netočnim oblicima 8 je krivih i 8 nepostojećih oblika.

4.4.3.3.2. Zastupljenost padeža kod S3 u II. razgovoru

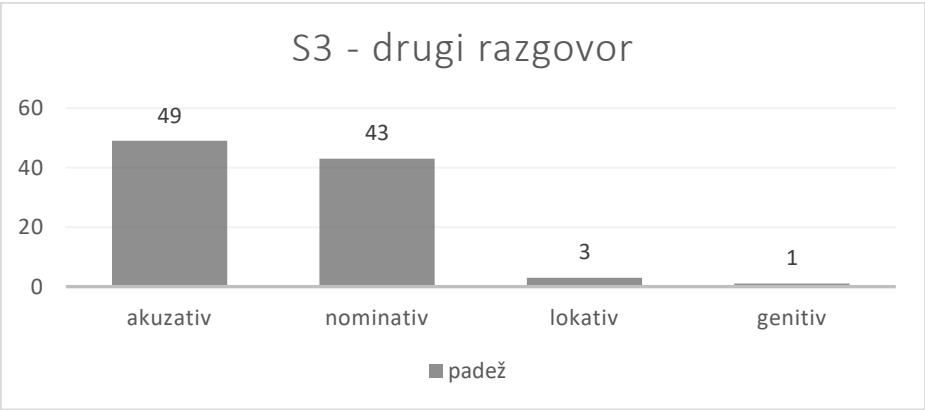

Slika 28: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S3 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru S3 proizveo 61 imeničku natuknicu i 96 imeničkih proizvedenica, što je 18 natuknica i 40 proizvedenica više nego u prvome razgovoru, a znatnije se mijenja i odnos među padežima, odnosno najviše je proizvedenica u akuzativu, a potom u nominativu. Učenik je proizveo 49 (51%) proizvedenica u akuzativu, 43 (45%) u nominativu, 3 (3%) u lokativu i 1 (1%) proizvedenicu u genitivu (slika 28). Budući da se akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuje i usustavljuje tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, očekivano je najveći porast u broju proizvedenica zabilježen upravo u akuzativu. Pojavljuju se 23 (24%) netočna oblika (7 u A jd. i 9 u A mn.: 1 u N jd. i 6 u N mn.), a među netočnim oblicima 15 je krivih i 8 nepostojećih oblika.

4.4.3.3.3. Zastupljenost padeža kod S3 u III. razgovoru

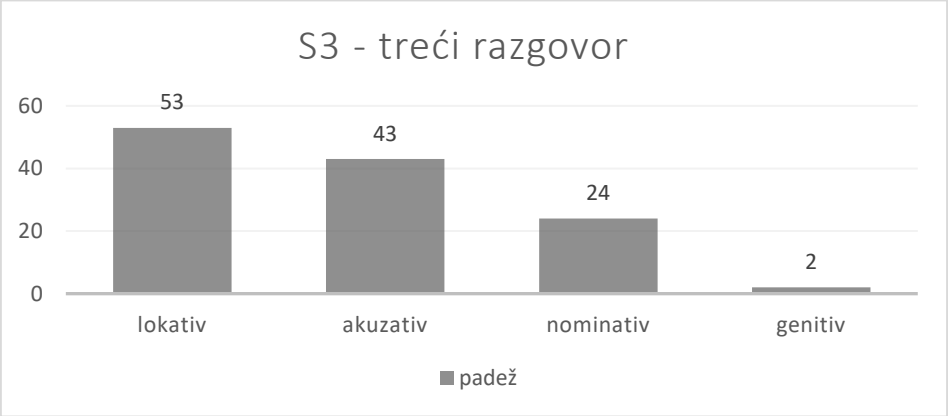

Slika 29: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S3 u III. razgovoru

Učenik S3 proizveo je 63 imeničke natuknice i 122 proizvedenice u trećemu razgovoru, što je njihov najveći broj u odnosu na ostale razgovore. Zabilježen je najveći broj proizvedenica u lokativu, a potom u akuzativu, odnosno učenik je proizveo 53 (43%) proizvedenice u lokativu, 43 (35%) u akuzativu, 24 (20%) u nominativu i 2 (2%) u genitivu (slika 29). U tjednu kada je snimljen treći razgovor, sustavno se obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga su akuzativ i lokativ očekivano zajedno činili oko 78% proizvedenih imeničkih proizvedenica.

Učenik je proizveo 51 netočan oblik (29 u L jd.; 19 u A jd.; 2 u N mn.; 1 u G jd.), a najveći je broj zabilježen u lokativu i akuzativu, odnosno 55% proizvedenica u lokativu i 44% u akuzativu nije točno upotrijebljeno. Među netočnim oblicima 42 su kriva oblika, a 9 je nepostojećih.

4.4.3.3.4. Zastupljenost padeža kod S3 u IV. razgovoru

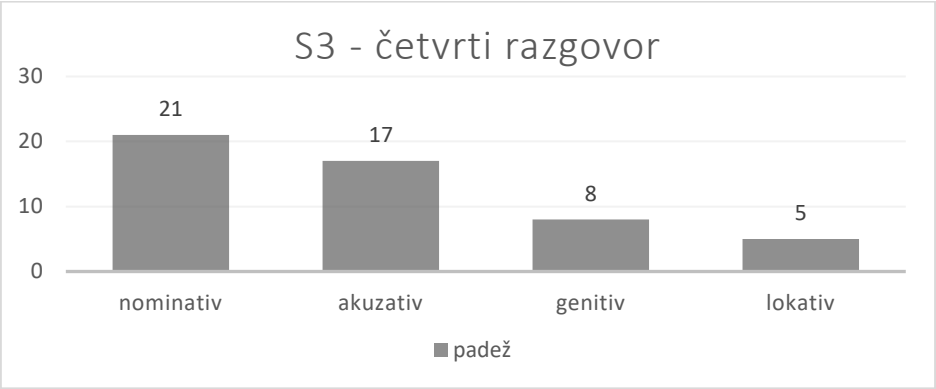

Slika 30: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S3 u IV. razgovoru

U četvrtome je razgovoru S3 proizveo 37 imeničkih natuknica i 51 imeničku proizvedenicu, što je najmanji broj u odnosu na sve prethodne razgovore, a broj bi zasigurno bio veći da je snimljen cijeli razgovor, odnosno da nije došlo do tehničkih poteškoća sa zvukom zadnjih sedam minuta razgovora. Učenik je proizveo 21 (41%) proizvedenicu u nominativu, 17 (33%) u akuzativu, 8 (16%) u genitivu i 5 (10%) u lokativu (slika 30).
Pojavljuje se i 12 (24%) netočnih krivih oblika (6 u A jd; 4 u G jd.; 1 u N jd.; 1 u L jd.).

4.4.3.3.5. Zastupljenost padeža kod S3 u svim razgovorima

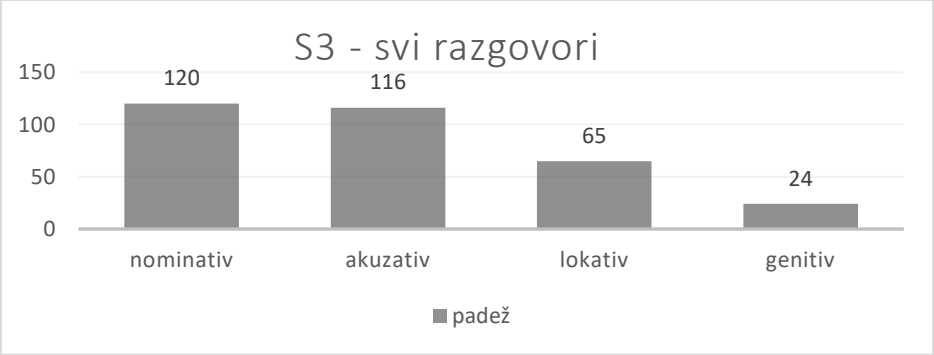

Slika 31: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S3

Među imeničkim proizvedenicama kod učenika S3 najzastupljeniji su nominativ i akuzativ, odnosno učenik je proizveo 120 (36,92%) proizvedenica u nominativu, 116 (35,69%) u akuzativu, 65 (20%) u lokativu i 24 (7,38%) proizvedenice u genitivu (slika 31). Stoga se može zaključiti da je i učenik S3 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), a pojavljuje se i genitiv.

4.4.3.3.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod S3

Učenik je proizveo ukupno 102 netočna oblika (32 u A jd. i 9 u A mn.; 30 u L jd.; 12 u N jd. i 8 u N mn.; 11 u G jd.), što je 31,38% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a pola ih je zabilježeno u trećemu razgovoru kada je proizveden i najveći broj imeničkih proizvedenica. Najviše je netočnih oblika zabilježeno u akuzativu (40%), u jednini ih je 85 (83,33%), a u množini 17 (16,66%).

Među netočnim je oblicima 77 (75,49%) krivih, a 25 (24,50%) nepostojećih oblika.

4.4.3.3.7. Zastupljenost broja kod S3

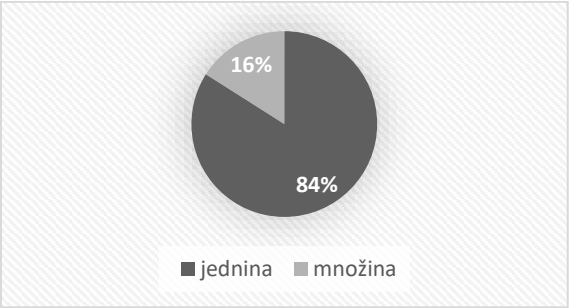

Slika 32: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod S3

Kod učenika S3 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 273 (84%) imeničke proizvedenice u jednini i 52 (16%) u množini (slika 32).

4.4.3.3.8. Zaključak o proizvodnja imenica kod S3

Tablica 16: Imeničke natuknice i proizvedenice kod S3 u svim razgovorima

S3	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	43	61	**63**	37	204
im. proizvedenice	56	96	**122**	51	325
razlika (omjer)	13 (1,30)	35 (1,57)	**59 (1,93)**	14 (1,37)	121 (1,59)

Učenik S3 proizveo je ukupno 204 imeničke natuknice i 325 imeničkih proizvedenica. Na kraju tečaja proizveo je 6 (16,21%) natuknica i 5 (9,80%) proizvedenica manje u odnosu na početak, s tim da treba naglasiti da zadnjih sedam minuta četvrtoga razgovora nije snimljeno zbog tehničkih poteškoća sa zvukom, stoga se pretpostavlja da bi broj imeničkih natuknica i

proizvedenica bio veći da je snimljen cijeli razgovor. Najviše je imeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru (tablica 16).

Tablica 16 pokazuje da se kod učenika S3 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,59 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,30 (I. razgovor) do 1,93 (III. razgovor).

Tablica 17 prikazuje koje je sve padeže S3 proizveo u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 17: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod S3 u svim razgovorima

S3	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**ukupno**
N	32 **(10)**	**43** (7)	24 (2)	21 (1)	**120** (20)
A	7	**49** (16)	43 **(19)**	17 (6)	116 **(41)**
L	4	3	**53 (29)**	5 (1)	65 (30)
G	**13 (6)**	1	2 (1)	8 (4)	24 (11)
Σ (net.ob.)	56 (16)	96 (23)	**122 (51)**	51 (12)	325 (102)

Iz tablice 17 može se vidjeti da je S3 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), a zabilježene su i 24 proizvedenice u genitivu.

Među imeničkim proizvedenicama najzastupljeniji je nominativ, odnosno učenik je proizveo 120 (36,92%) proizvedenica u nominativu, 116 (35,69%) u akuzativu, 65 (20%) u lokativu i 24 (7,38%) proizvedenice u genitivu.

Budući da se genitiv, osim u izrazu *dolaziti iz,* nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, broj ostalih zabilježenih proizvedenica u genitivu najvjerojatnije ovisi o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor. Najčešći primjeri u kojima je zabilježen genitiv, kao i kod ostalih stranih učenika, pojavljuje se upravo u izrazu *dolaziti iz* (pr. *iz Španje, iz Španjolski, iz Italija, iz Italije, iz Slavonije...*), a pojavljuje se i u izrazima poput *kod kuće, 30 godina, 8 sati...*

Učenik je proizveo ukupno 102 netočna oblika (41 u akuzativu, 30 u lokativu, 20 u nominativu i 11 u genitivu), što je 31,38% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica. Najviše ih je proizvedeno u trećemu razgovoru kada je proizveden i najveći broj imeničkih proizvedenica. Među netočnim je oblicima 77 (75,49%) krivih, a 25 (24,50%) nepostojećih oblika.

Proizveo je ukupno 223 (68,61%) točne imeničke proizvedenice, a najtočniji je u proizvodnji nominativa (83%), potom akuzativa (65%), pa lokativa (54%) i genitiva (54%). Bio je najtočniji u drugome i četvrtome razgovoru u kojima je u prosjeku proizveo oko 76% točnih imeničkih proizvedenica, 71% ih je zabilježeno u prvome razgovoru, dok je u trećemu razgovoru zabilježeno samo 58% točnih proizvedenica.
Proizveo je 273 (84%) imeničke proizvedenice u jednini i 52 (16%) u množini

4.4.3.4. Zastupljenost padeža i broja kod S4

Učenica S4, slično kao učenici S1 i S2, proizvela je sve padeže osim dativa i vokativa. Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 7 (I. razgovor) do 83 (II. razgovor), u akuzativu od 15 (I. razgovor) do 58 (II. razgovor), u lokativu od 0 (II. razgovor) do 28 (III. razgovor), u genitivu od 3 (II. razgovor) do 10 (IV. razgovor), a u instrumentalu je zabilježena po 1 proizvedenica u I. i IV. razgovoru (slika 33).

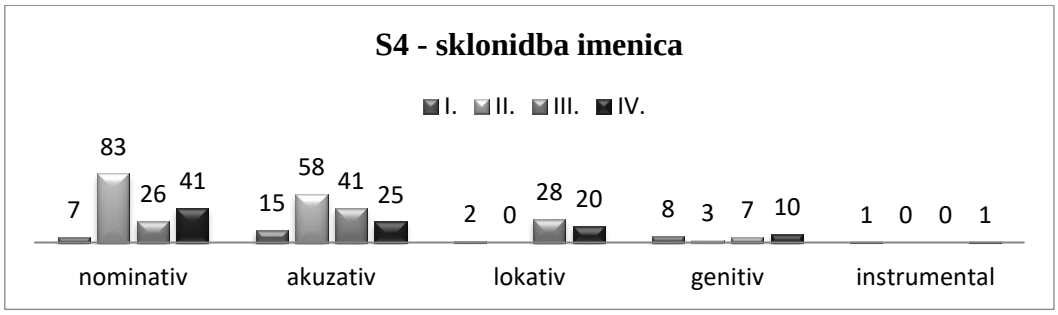

Slika 33: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod S4 u svim razgovorima

4.4.3.4.1. Zastupljenost padeža kod S4 u I. razgovoru

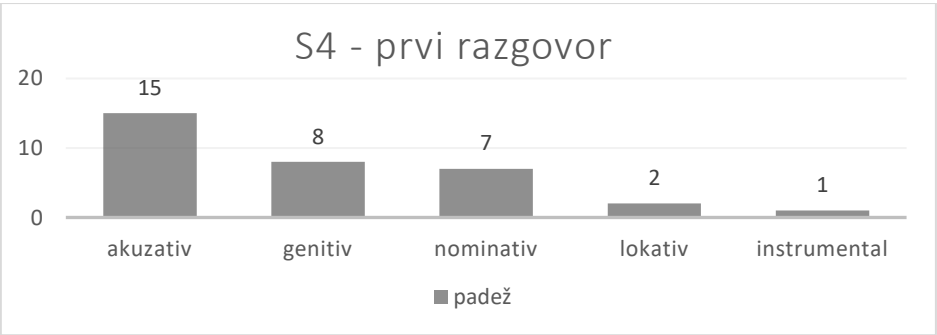

Slika 34: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S4 u I. razgovoru

Učenica S4 proizvela je u prvome razgovoru 33 imeničke natuknice i 33 proizvedenice. Za razliku od ostalih stranih učenika kod S4 je u prvome razgovoru najzastupljeniji akuzativ,

potom genitiv, pa tek onda nominativ (slika 34). Proizvela je 15 (46%) proizvedenica u akuzativu, 8 (24%) u genitivu, 7 (21%) u nominativu, 2 (6%) proizvedenice u lokativu i 1 (3%) proizvedenicu u instrumentalu.
Zabilježena su 2 (6%) netočna kriva oblika u akuzativu jednine.

4.4.3.4.2. Zastupljenost padeža kod S4 u II. razgovoru

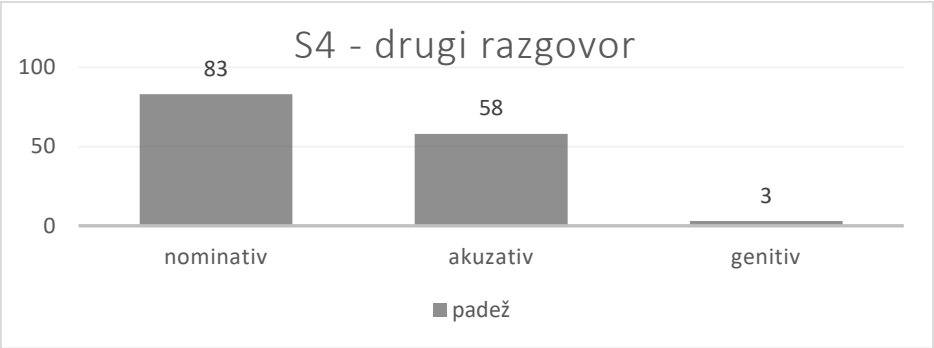

Slika 35: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S4 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru S4 proizvela 71 imeničku natuknicu i 144 imeničke proizvedenice, što je 38 natuknica i 111 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor, a odnos među padežima znatnije se mijenja. Učenica je proizvela 83 (58%) proizvedenice u nominativu, 58 (40%) u akuzativu i 3 (2%) proizvedenice u genitivu (slika 35). Budući da se u vrijeme kada je snimljen drugi razgovor sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ u značenju subjekta te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za*, najveći je broj proizvedenica u ta dva padeža. Zabilježeno je 17 (12%) netočnih oblika (6 u N jd. i 5 u N mn.; 4 u A jd. i 2 u A mn.), od kojih je 7 krivih, a 10 nepostojećih oblika.

4.4.3.4.3. Zastupljenost padeža kod S4 u III. razgovoru

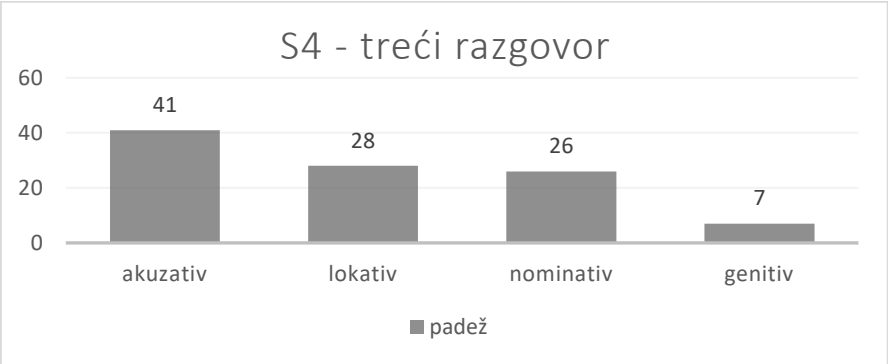

Slika 36: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S4 u III. razgovoru

Učenica S4 proizvela je u trećemu razgovoru 65 imeničkih natuknica i 102 imeničke proizvedenice, što je manji broj u odnosu na drugi razgovor, ali veći u odnosu na prvi. Učenica je proizvela 41 (40%) imeničku proizvedenicu u akuzativu, 28 (27%) u lokativu, 26 (26%) u nominativu i 7 (7%) u genitivu (slika 36). Pojavljuje se znatan broj proizvedenica u lokativu u odnosu na prethodna dva razgovora jer se tijekom devetoga i desetoga tjedna tečaja kada je i snimljen treći razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja pa su tako ta dva padeža činili ukupno 67% zabilježenih proizvedenica.

Učenica je proizvela 27 (26%) netočnih oblika (9 u L jd. i 3 u L mn.; 9 u A jd. i 1 A mn.; 2 u N jd. i 2 u N mn.; 1 u G jd.), od kojih je 26 krivih oblika, a 1 je nepostojeći oblik.

4.4.3.4.4. Zastupljenost padeža kod S4 u IV. razgovoru

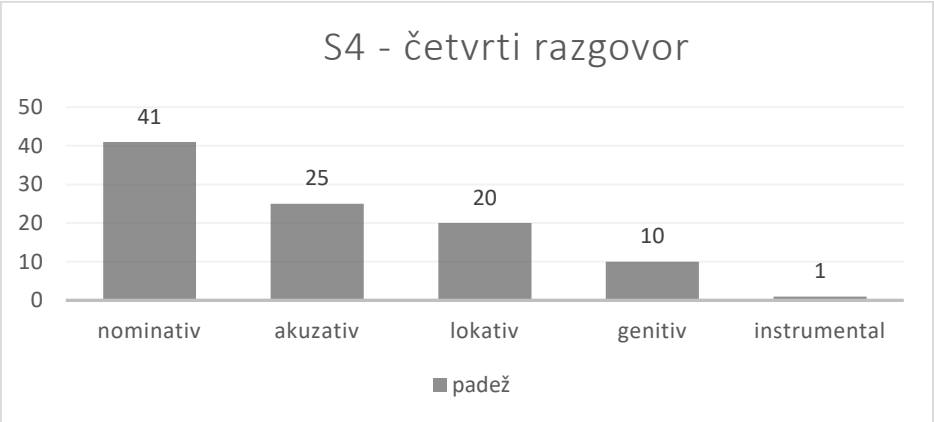

Slika 37: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S4 u IV. razgovoru

U četvrtome je razgovoru S4 proizvela 80 imeničkih natuknica i 97 proizvedenica, što je 47 natuknica i 64 proizvedenice više u odnosu na prvi razgovor. Učenica je proizvela 41 (42%) proizvedenicu u nominativu, 25 (26%) u akuzativu, 20 (21%) u lokativu, 10 (10%) u genitivu i 1 (1%) proizvedenicu u instrumentalu (slika 37).

Zabilježeno je 13 (13%) netočnih oblika (6 u L jd.; 2 u N jd. i 2 u N mn.; 2 u A jd., 1 u G mn.), od kojih je 10 krivih oblika, a 3 su nepostojeća.

4.4.3.4.5. Zastupljenost padeža kod S4 u svim razgovorima

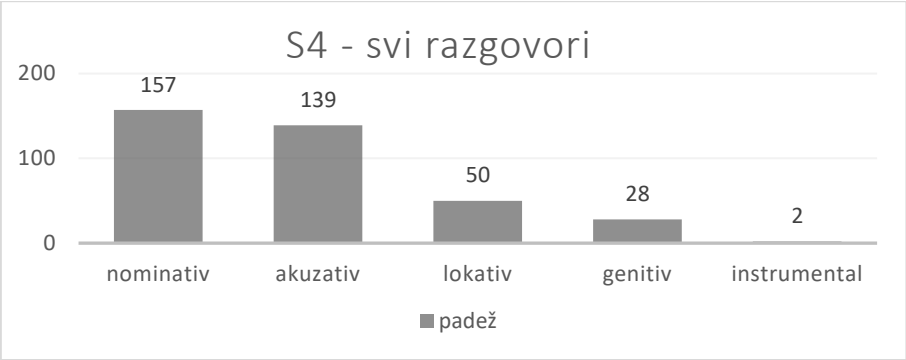

Slika 38: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S4

Učenica S4 proizvela je 157 (41,75%) imeničkih proizvedenica u nominativu, 139 (36,96%) u akuzativu, 50 (13,29%) u lokativu, 28 (7,44%) u genitivu i 2 (0,53%) proizvedenice u instrumentalu (slika 38). Dakle, može se zaključiti da je i S4 najviše proizvodila izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), a pojavljuju se genitiv i instrumental.

4.4.3.4.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod S4

Učenica je proizvela ukupno 59 netočnih oblika (17 u A jd. i 3 u A mn.; 10 u N jd. i 9 u N mn.; 15 u L jd. i 3 u L mn.; 1 u G jd. i 1 u G mn.), što je 15,69% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u trećemu razgovoru.
Najviše je netočnih oblika zabilježeno u akuzativu (34%), u jednini su 43 (72,88%) netočna oblika, a u množini ih je 16 (27,11%).
Među netočnim je oblicima 45 (76,27%) krivih oblika, a 14 (23,72%) nepostojećih.

4.4.3.4.7. Zastupljenost broja kod S4

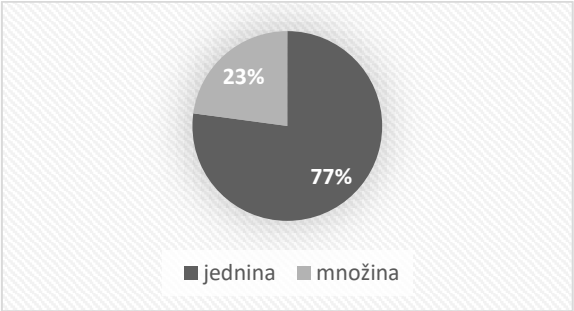

Slika 39: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod S4

I kod učenice S4 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 290 (77,12%) imeničkih proizvedenica u jednini i 86 (22,87%) u množini (slika 39).

4.4.3.4.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod S4

Tablica 18: Imeničke natuknice i proizvedenice kod S4 u svim razgovorima

S4	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	33	71	65	**80**	249
im. proizvedenice	33	**144**	102	97	376
razlika (omjer)	0 (1)	**73 (2,02)**	37 (1,56)	17 (1,21)	127 (1,51)

Učenica S4 proizvela je ukupno 249 imeničkih natuknica i 376 proizvedenica. Na kraju tečaja proizvela je 47 (142%) natuknica i 64 (194%) proizvedenice više u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica zabilježeno u četvrtome razgovoru, a proizvedenica u drugome razgovoru (tablica 18).

Tablica 18 pokazuje da se kod učenice S4 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,51 morfonološki različitom oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1 (I. razgovor) do 2,02 (II. razgovor).

Tablica 19 prikazuje koje je sve padeže učenica S4 proizvela u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 19: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod S4 u svim razgovorima

S4	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	7	**83 (11)**	26 (4)	41 (4)	**157** (19)
A	15 (2)	**58** (6)	41 **(10)**	25 (2)	139 **(20)**
L	2	0	**28 (12)**	20 (6)	50 (18)
G	8	3	7 **(1)**	**10 (1)**	28 (2)
I	**1**	0	0	**1**	2
Σ (net.ob.)	33 (2)	**144** (17)	102 **(27)**	97 (13)	376 (59)

Iz tablice 19 može se zaključiti da je S4 najviše proizvodila one padeže koji su se sustavno obrađivali tijekom tečaja (nominativ, akuzativ, lokativ), a pojavljuju se i genitiv i instrumental. Najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru.

Učenica je proizvela 157 (41,75%) proizvedenica u nominativu, 139 (36,96%) u akuzativu, 50 (13,29%) u lokativu, 28 (7,44%) u genitivu i 2 (0,53%) proizvedenice u instrumentalu. Dakle, učenica je proizvela gotovo podjednak broj proizvednica u nominativu i akuzativu, razlika je 18 (5%) proizvedenica više u nominativu.

Proizvedenice u instrumentalu pojavljuju se u prvome (*kava s mlijekom)* i četvrtome razgovoru (*čaj s limunom)*, a kao i kod ostalih stranih učenika najveći se broj proizvedenica u genitivu odnosi na izraz *dolaziti/biti iz* (pr. *iz Hrvatske, iz Esadea, iz Zagreba, iz Italije...*) ili na ustaljene izraze poput pr. *kod kuće, sok od limuna, puno ljudi, 5 sati, nema problema…*

Budući da se genitiv, osim spomenute sintagme, nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, broj ostalih zabilježenih proizvedenica u genitivu najvjerojatnije ovisi o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor.

Učenica je proizvela ukupno 59 netočnih oblika (20 u akuzativu, 19 u nominativu, 18 u lokativu, 2 u genitivu), što je 15,69% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u trećemu razgovoru. Među netočnim je oblicima 45 (76,27%) krivih oblika, a 14 (23,72%) nepostojećih.

S4 proizvela je ukupno 317 (84,30%) točnih imeničkih proizvedenica, najtočnija je u proizvodnji genitiva (7%) koji je zastupljen u najmanjemu broju, potom u nominativu (88%), pa akuzativu (86%), a najmanje je točna u proizvodnji lokativa (64%).

Bila je najtočnija u prvome razgovoru u kojemu je proizvela oko 94% točnih proizvedenica, 88% ih je zabilježeno u drugome razgovoru, 87% u četvrtome, a najmanje je točnih proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru u kojemu je proizvela 74% točnih proizvedenica.

Proizvela je 290 (77,12%) imeničkih proizvedenica u jednini i 86 (22,87%) u množini.

4.4.3.5. Zastupljenost padeža i broja kod S5

Učenik S5 jedini je strani učenik koji je proizveo sve padeže, osim vokativa. Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 31 (I. razgovor) do 55 (II. razgovor), u akuzativu od 16 (I. razgovor) do 64 (III. razgovor), u lokativu od 9 (I. razgovor) do 36 (III. razgovor), u genitivu od 3 (III. razgovor) do 27 (II. razgovor), u instrumentalu od 0 (IV. razgovor) do 4 (II. razgovor), a zabilježena je samo 1 proizvedenica u dativu u IV. razgovoru (slika 40).

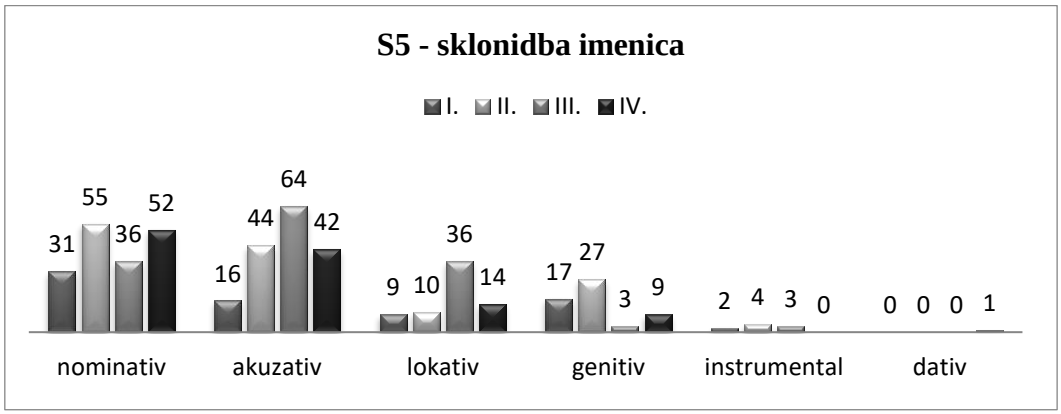

Slika 40: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod S5 u svim razgovorima

4.4.3.5.1. Zastupljenost padeža kod S5 u I. razgovoru

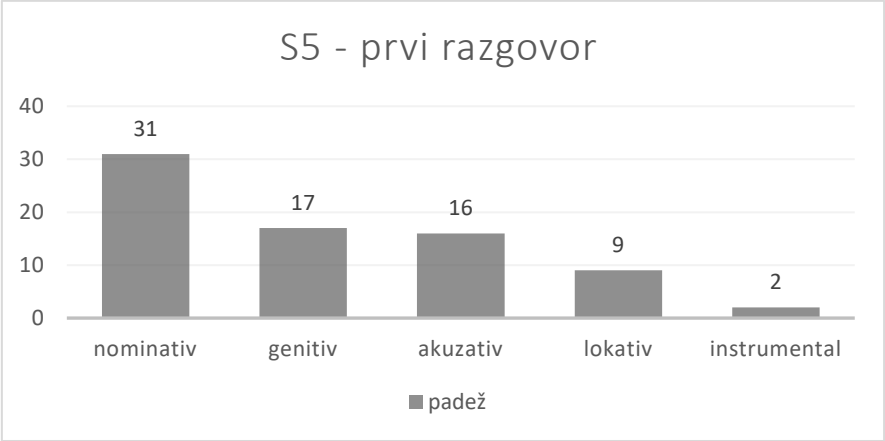

Slika 41: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S5 u I. razgovoru

Učenik S5 proizveo je u prvome razgovoru 69 imeničkih natuknica i 75 proizvedenica. Među padežima najzastupljeniji je nominativ, odnosno učenik je proizveo 31 (41%) proizvedenicu u nominativu, 17 (23%) u genitivu, 16 (21%) u akuzativu, 9 (12%) u lokativu i 2 (3%) proizvedenice u instrumentalu (slika 41). Također se može primijetiti da je nakon nominativa najzastupljeniji genitiv, a većina se primjera odnosi na izraz *dolaziti/biti iz* koji je uvježbavan s učenikom tijekom prvoga snimljenoga razgovora.

Učenik je u prvome razgovoru proizveo 12 (16%) netočnih oblika (5 u G jd.; 2 u A jd. i 1 u A mn.; 2 u Ljd.; 1 u N jd.; 1 u I jd.), od kojih je 8 krivih oblika, a 4 su nepostojeća.

4.4.3.5.2. Zastupljenost padeža kod S5 u II. razgovoru

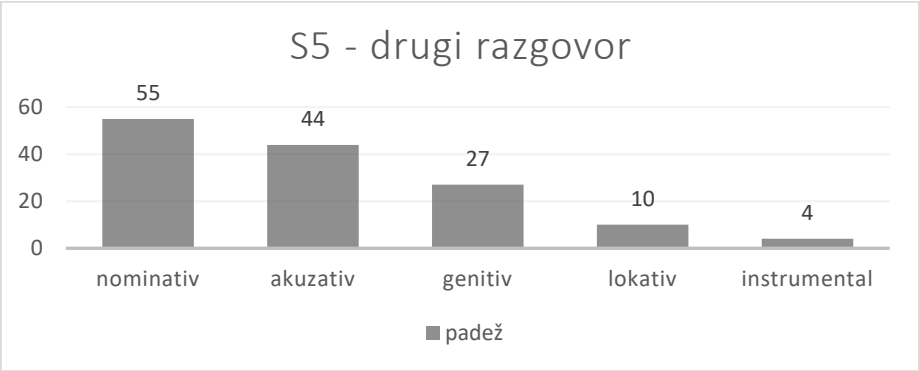

Slika 42: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S5 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru S5 proizveo 97 imeničkih natuknica i 140 proizvedenica, što je 28 natuknica i 65 proizvedenica više nego u prvome razgovoru. Učenik je proizveo 55 (39%) proizvedenica u nominativu, 44 (32%) u akuzativu, 27 (19%) u genitivu, 10 (7%) u lokativu i 4 (3%) proizvedenice u instrumentalu (slika 42). Kao što je već spomenuto, budući da se tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za,* očekivano se najveći porast u broju proizvedenica dogodio upravo u akuzativu i nominativu.

Zabilježena su i 23 (16%) netočna oblika (6 u G jd. i 3 u G mn.; 5 u A jd. i 1 u A mn.; 4 u L jd.; 2 u N jd. i 1 u N mn.; 1 u I jd.) od kojih je 21 krivi oblik, 1 je nepostojeći, a 1 dijalektalni oblik.

4.4.3.5.3. Zastupljenost padeža kod S5 u III. razgovoru

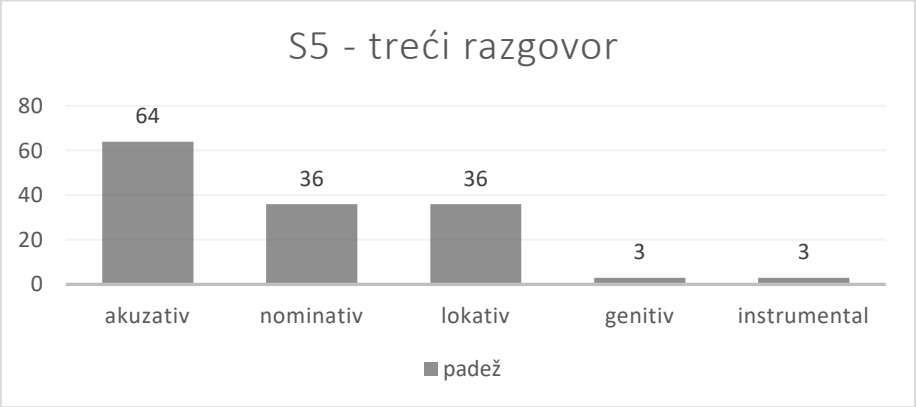

Slika 43: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S5 u III. razgovoru

Učenik S5 proizveo je 113 imeničkih natuknica i 142 imeničke proizvedenice u trećemu razgovoru, što je njihov najveći zabilježen broj. Proizveo je 64 (46%) proizvedenice u akuzativu, 36 (25%) u lokativu, 36 (25%) u nominativu, 3 (2%) u genitivu i 3 (2%) u instrumentalu (slika 43). U odnosu na drugi razgovor znatno se smanjio broj proizvedenica u genitivu i nominativu, ali je zabilježen veći broj imeničkih proizvedenica u akuzativu i lokativu jer se tijekom devetoga i desetoga tjedna tečaja, kada je i snimljen treći razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga su se s učenikom tijekom sata najviše uvježbavala ta značenja padeža.
Učenik je proizveo 16 (11%) netočnih oblika (7 u L jd. i 2 u L mn.; 4 u A jd. i 3 u A mn.), od kojih je 11 krivih oblika, a 5 je nepostojećih.

4.4.3.5.4. Zastupljenost padeža kod S5 u IV. razgovoru

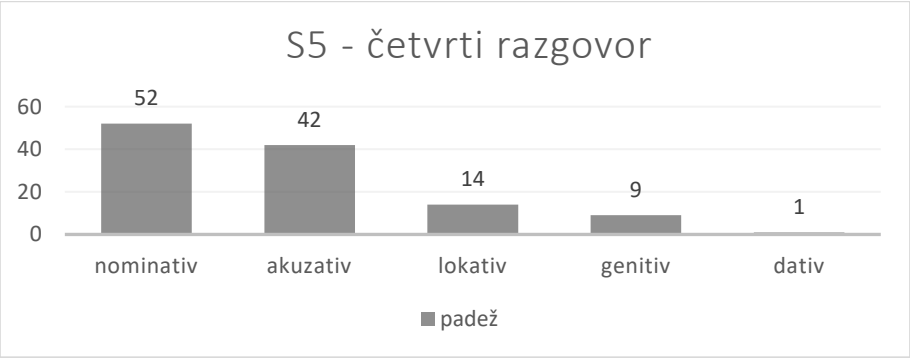

Slika 44: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S5 u IV. razgovoru

U četvrtome je razgovoru S5 proizveo 100 imeničkih natuknica i 118 proizvedenica, što je 31 natuknica i 43 proizvedenice više nego u prvome razgovoru. Među padežima je najzastupljeniji nominativ, odnosno učenik je proizveo 52 (44%) proizvedenice u nominativu, 42 (35%) u akuzativu, 14 (12%) u lokativu, 9 (8%) u genitivu i 1 (1%) proizvedenicu u dativu (slika 44). Usporedbom četvrtoga razgovora s prethodnima, može se primijetiti da je zabilježen gotovo podjednak broj proizvedenica u nominativu, akuzativu i lokativu u drugome i četvrtome razgovoru, dok se broj proizvedenica u genitivu smanjivao. Broj je proizvedenica u instrumentalu bio podjednako zastupljen tijekom prva tri razgovora, ali nije zabilježena ni jedna proizvedenica u instrumentalu u četvrtome razgovoru, no po prvi se put pojavljuje jedna proizvedenica u dativu.
U četvrtome je razgovoru učenik proizveo 13 (11%) netočnih oblika (5 u L jd.; 4 u A jd.; 2 u N jd.; 1 u G jd. i 1 u G mn.), od kojih je 11 krivih, a 2 su nepostojeća oblika.

4.4.3.5.5. Zastupljenost padeža kod S5 u svim razgovorima

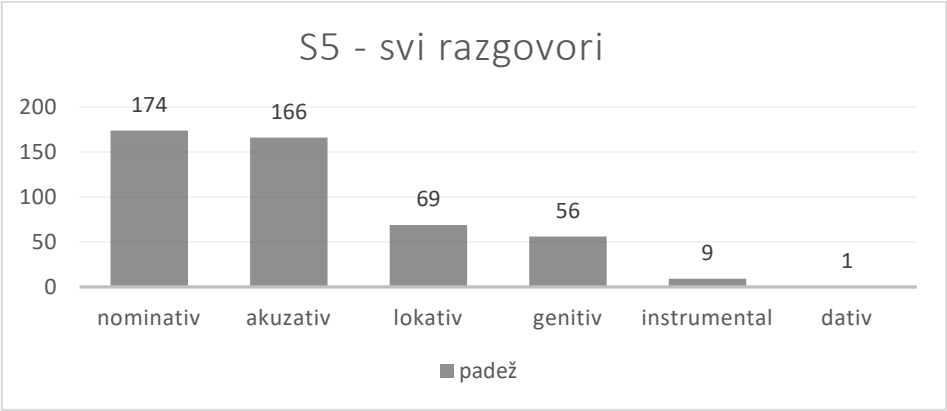

Slika 45: Udio padeža u proizvodnji imenica kod S5

Među imeničkim proizvedenicama kod učenika S5 najzastupljeniji je nominativ, odnosno učenik je proizveo 174 (36,63%) proizvedenice u nominativu, 166 (34,94%) u akuzativu, 69 (14,52%) u lokativu, 56 (11,78%) u genitivu, 9 (1,89%) u instrumentalu i 1 (0,21%) proizvedenicu u dativu (slika 45).

Dakle, učenik je proizveo gotovo podjednak broj proizvednica u nominativu i akuzativu, razlika je 2% proizvedenica više u nominativu, a nije velika razlika ni među proizvedenicama u lokativu i genitivu, zabilježeno je 2% proizvedenica više u lokativu. Stoga se može zaključiti da je i S5 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ, genitiv), značajan je udio genitiva, a zabilježene su i proizvedenice u instrumentalu te jedna u dativu.

4.4.3.5.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod S5

Učenik S5 proizveo je ukupno 64 netočna oblika (18 u L jd. i 2 u L mn.; 15 u A jd. i 5 u A mn.; 12 u G jd. i 4 u G mn.; 5 u N jd. i 1 u N mn.; 2 u I jd.), što je 13,47% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru.

Najviše je netočnih oblika zabilježeno u lokativu (31%) i akuzativu (31%). U jednini su 52 (81,25%) netočna oblika, a u množini ih je 12 (18,75%).

Među netočnim je oblicima 51 (79,68%) krivi oblik, 12 (18,75%) nepostojećih oblika te 1 (1,56%) dijalektalni oblik.

4.4.3.5.7. Zastupljenost broja kod S5

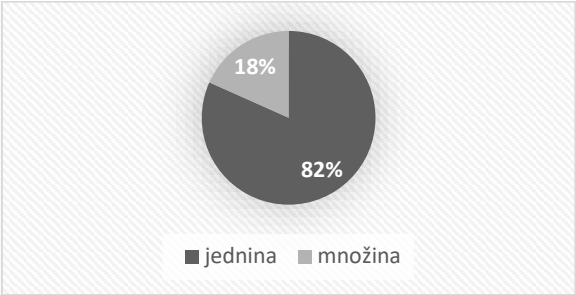

Slika 46: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod S5

Kao i kod svih ostalih stranih učenika, i kod učenika S5 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 388 (81,68%) imeničkih proizvedenica u jednini i 87 (18,31%) u množini (slika 46).

4.4.3.5.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod S5

Tablica 20: Imeničke natuknice i proizvedenice kod S5 u svim razgovorima

S5	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	69	97	**113**	100	379
im. proizvedenice	75	140	**142**	118	475
razlika (omjer)	6 (1,08)	**43 (1,44)**	29 (1,25)	18 (1,18)	96 (1,25)

Učenik S5 proizveo je ukupno 379 imeničkih natuknica i 475 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveo je 31 (44,92%) natuknicu i 43 (57,33%) proizvedenice više u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru (tablica 20).

Tablica 20 pokazuje da se kod učenika S5 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,25 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,08 (I. razgovor) do 1,44 (II. razgovor).

Tablica 21 prikazuje koje je sve padeže učenik S5 proizveo u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 21: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod S5 u svim razgovorima

S5	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	31 (1)	**55 (3)**	36	52 (2)	**174** (6)
A	16 (3)	44 (6)	**64 (7)**	42 (4)	166 (20)
L	9 (2)	10 (4)	**36 (9)**	14 (5)	69 **(21)**
G	17 (5)	**27 (9)**	3	9 (2)	56 (16)
I	2 **(1)**	**4 (1)**	3	0	9 (2)
D	0	0	0	1	1
Σ (net.ob.)	75 (12)	140 **(23)**	**142** (16)	118 (13)	475 (64)

Kao i kod ostalih stranih učenika, iz tablice 21 može se vidjeti da je učenik S5 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, a pojavljuje se i imeničke proizvedenice u instrumentalu i dativu.

Proizveo je 174 (36,63%) proizvedenice u nominativu, 166 (34,94%) u akuzativu, 69 (14,52%) u lokativu, 56 (11,78%) u genitivu, 9 (1,89%) u instrumentalu i 1 (0,21%) proizvedenicu u dativu (tablica 21). Dakle, učenik je proizveo gotovo podjednak broj proizvednica u nominativu i akuzativu, razlika je 8 (oko 2%) proizvedenica više u nominativu. Nije velika razlika ni među proizvedenicama u lokativu i genitivu, zabilježeno je 13 (oko 3%) proizvedenica više u lokativu. Zabilježeno je i 9 proizvedenica u instrumentalu (pr. *s dijete, s kćerkom, sa ženom, s obitelj, sa sirom, s trešnjam, petkom, subotom, vikendom*), a proizveo je samo jednu proizvedenicu u dativu (pr. *Ja sam rekao moja <u>žen</u>i*.).

Proizvedenice u genitivu većinom se odnose na izraz *dolaziti/biti iz* (pr. *iz Hrvatske, iz Pule, iz Japana, iz Tunisa, iz Pakistana*), ali i na neke ustaljene izraze (pr. *nema vremena, nema problema, Koliko je sati?, puno hranu, kod kuće*...).

Budući da se genitiv (osim spomenutoga izraza) i instrumental (osim kod obrade dana u tjednu) nisu sustavno obrađivali tijekom tečaja, broj ostalih zabilježenih proizvedenica u genitivu i instrumentalu najvjerojatnije ovisi o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor ili su dio učenikova postojećega rječnika budući da je riječ o lažnome početniku.

Učenik S5 proizveo je ukupno 64 netočna oblika (20 u lokativu, 20 u akuzativu, 16 u genitivu, 6 u nominativu, 2 u instrumentalu), što je 13,47% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru.

Među netočnim je oblicima 51 (79,68%) krivi oblik, 12 (18,75%) nepostojećih oblika, a 1 (1,56%) je dijalektalni oblik.

Učenik S5 proizveo je ukupno 411 (86,52%) točnih imeničkih proizvedenica, a najtočniji je u proizvodnji nominativa (97%), potom akuzativa (88%), instrumentala (78%) te genitiva (71%) i lokativa (70%). Što se tiče točnosti u proizvodnji u svakome razgovoru, učenik je proizveo u prosjeku 89% točnih imeničkih proizvedenica u III. i IV. razgovoru, a 84% točnih proizvedenica zabilježeno je u I. i II. razgovoru.

Proizveo je 388 (81,68%) imeničkih proizvedenica u jednini i 87 (18,31%) u množini.

4.4.3.6. Zastupljenost padeža kod stranih učenika

Može se primijetiti da su kod svih stranih učenika najzastupljeniji izravno poučavani padeži (nominativ, akuzativ i lokativ), a značajan je i udio genitiva.

Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 102 (S1) do 180 (S2), u akuzativu od 100 (S1) do 166 (S5), u lokativu od 37 (S2) do 69 (S5), u genitivu od 19 (S1) do 56 (S5), u instrumentalu od 0 (S3) do 10 (S2), a zabilježena je samo 1 proizvedenica u dativu kod učenika S5 (slika 47).

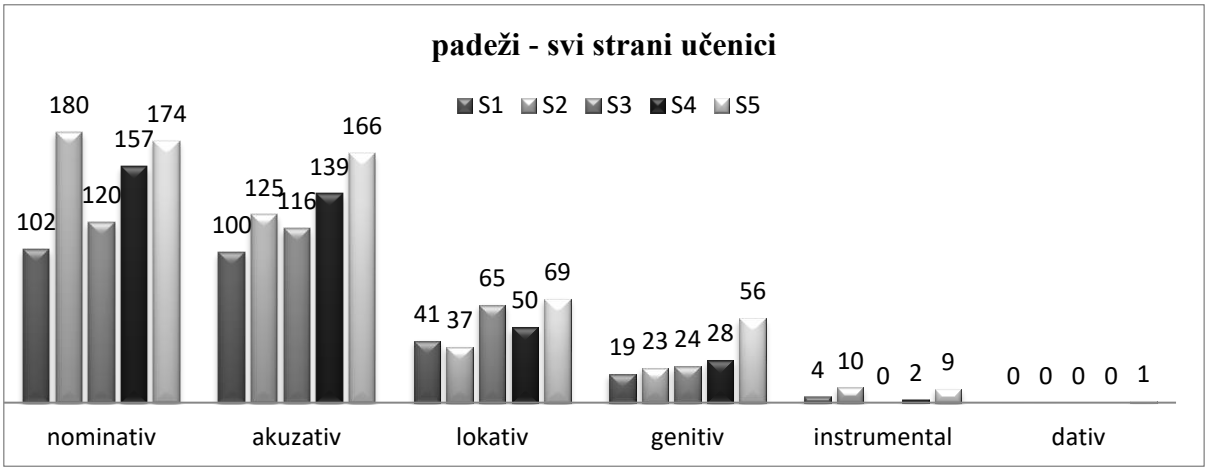

Slika 47: Broj imeničkih proizvedenica po padežima kod stranih učenika

4.4.3.6.1. Zastupljenost padeža kod stranih učenika u I. razgovoru

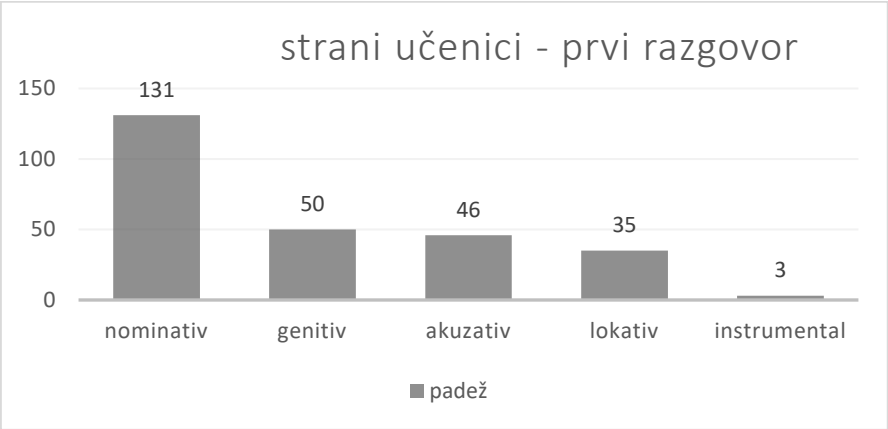

Slika 48: Udio padeža u proizvodnji imenica kod stranih učenika u I. razgovoru

Strani su učenici u prvome razgovoru proizveli 265 imeničkih proizvedenica, a među njima je 131 (50%) proizvedenica u nominativu, 50 (19%) u genitivu, 46 (17%) u akuzativu, 35 (13%) u lokativu, a 3 (1%) proizvedenice su u instrumentalu (slika 48). Može se primijetiti da je nominativ znatno zastupljeniji od ostalih padeža, odnosno pola zabilježenih proizvedenica je u nominativu, kao što se pokazalo i kod svih učenika pojedinačno, osim kod S4 koja je u prvome razgovoru imala najviše proizvedenica u akuzativu. Potom slijedi genitiv, a tako je i kod S3, S4 i S5, dok je kod S1 i S2 u prvome razgovoru na drugome mjestu po zastupljenosti lokativ.

Iako sustavna obrada genitiva nije planirana silabom, visok udio imeničkih proizvedenica u genitivu u prvome razgovoru može se objasniti time što se tijekom prva dva tjedna, kada je snimljen prvi razgovor, s većinom učenika uvježbavao izraz *dolaziti/biti iz* kada se razgovaralo o zemljama, odnosno gradovima iz kojih dolaze učenici. Akuzativ je na trećemu mjestu, kao kod S1, S3 i S5, dok je kod S2 bio genitiv, a kod S4 nominativ. Četvrti je po zastupljenosti lokativ, kao i kod S3, S4 i S5, dok je kod S1 genitiv, a kod S2 akuzativ. Samo se kod S4 i S5 pojavljuju imeničke proizvedenice u instrumentalu, odnosno jedna kod S4 i dvije kod S5.

Učenici su u prvome razgovoru proizveli ukupno 32 netočna oblika (12 u G, 11 u N, 5 u A, 3 u L, 1 u I), što je 12,07% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u prvome razgovoru proizveli oko 88% točnih imeničkih proizvedenica. Raspon je netočnih oblika od 2 (S2, S4) do 16 (S3), dok je S5 proizveo 12 netočnih oblika, a kod S1 nije zabilježen ni jedan netočan oblik. Među netočnim je oblicima 20 (63%) krivih oblika, a 12 (37%) nepostojećih.

4.4.3.6.2. Zastupljenost padeža kod stranih učenika u II. razgovoru

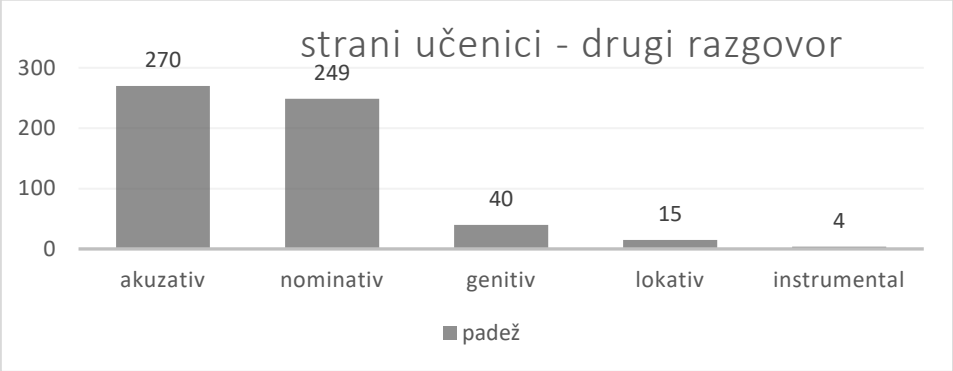

Slika 49: Udio padeža u proizvodnji imenica kod stranih učenika u II. razgovoru

U drugome se razgovoru broj zabilježenih imeničkih proizvedenica znatno povećao u odnosu na prvi, više nego dvostruko (578 vs. 265). Dakle, od ukupno 578 proizvedenica u drugome razgovoru, strani su učenici proizveli 270 (47%) proizvedenica u akuzativu, 249 (43%) u nominativu, 40 (7%) u genitivu, 15 (2%) u lokativu i 4 (1%) proizvedenice u instrumentalu (slika 49).

Može se primijetiti da se odnos među padežima mijenja, odnosno nominativ više nije najzastupljeniji, iako je zabilježen veliki broj imeničkih proizvedenica u nominativu. Budući da se u vrijeme kada je snimljen drugi razgovor sustavno obrađuje i ususlavljuje nominativ u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za*, najveći je broj proizvedenica upravo u ta dva padeža, a to objašnjava i nagli porast broja proizvedenica u akuzativu u odnosu na prvi razgovor.

Sličan je poredak padeža zabilježen i ako se promatra drugi razgovor kod stranih učenika pojedinačno, odnosno akuzativ je najzastupljeniji kod S1, S2 i S3, dok je kod S4 i S5 u drugome razgovoru nazastupljeniji nominativ. Potom slijedi nominativ, odnosno akuzativ. Iako je zabilježeno manje genitiva nego u prvome razgovoru, on se nalazi na trećemu mjestu, kao i kod svih učenika pojedinačno, osim kod učenika S3 kod kojega je treći po zastupljenosti lokativ. Četvrti je lokativ kod S1, S2 i S5, dok je kod S3 genitiv, a kod S4 nije zabilježena ni jedna proizvedenica u lokativu u drugome razgovoru, dok je instrumental zabilježen samo kod S5.

Učenici su u drugome razgovoru proizveli ukupno 82 netočna oblika (44 u A, 15 u N, 11 u G, 4 u L, 1 u I), što 14,18% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u

drugome razgovoru proizveli oko 86% točnih imeničkih proizvedenica. Raspon je netočnih oblika od 2 (S1) do 23 (S3, S5), dok je kod S2 i S4 zabilježeno 17 netočnih oblika.
Među netočnim je oblicima 59 (72%) krivih oblika, 22 (27%) su nepostojeća, a 1 (1%) je dijalektalni oblik.

4.4.3.6.3. Zastupljenost padeža kod stranih učenika u III. razgovoru

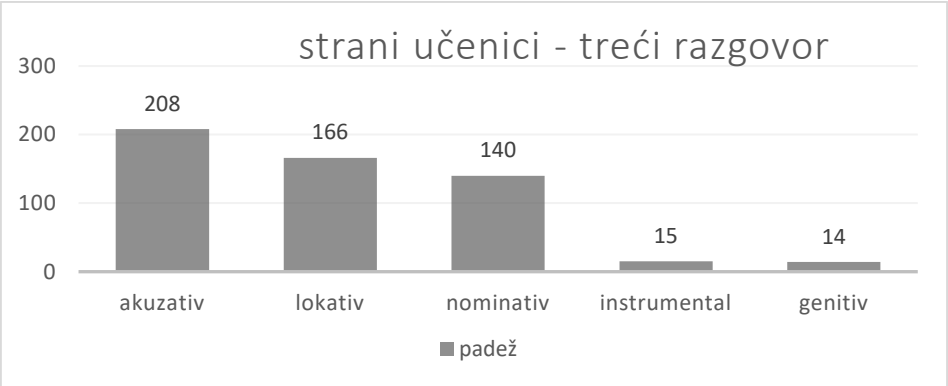

Slika 50: Udio padeža u proizvodnji imenica kod stranih učenika u III. razgovoru

Od 544 imeničke proizvedenice u trećemu razgovoru, strani su učenici proizveli 215 (38%) proizvedenica u akuzativu, 166 (30%) u lokativu, 133 (26%) u nominativu, 16 (3%) u instrumentalu i 14 (3%) u genitivu (slika 50).
Može se primijetiti da se poredak zastupljenosti među padežima znatno promijenio, odnosno znatno se povećao broj imeničkih proizvedenica u lokativu, koji je čak zastupljeniji od nominativa, za razliku od prva dva razgovora kada su nominativ, odnosno akuzativ bili znatno zastupljeniji od lokativa. U odnosu na prvi i drugi razgovor znatno se smanjio broj proizvedenica u genitivu i nominativu, ali je zabilježen najveći broj imeničkih proizvedenica u akuzativu i lokativu jer se tijekom devetoga i desetoga tjedna tečaja, kada je i snimljen treći razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje lokativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga su se s učenicima tijekom sata pomoću različitih zadataka najviše uvježbavali upravo ti oblici. Također je u trećemu razgovoru zabilježen i najveći broj proizvedenica u instrumentalu jer su se tijekom devetoga i desetoga tjedna uvježbavali dani u tjednu kada su učenici opisivali što rade kojim danom (pr. *ponedjeljkom, utorkom, vikendom*...), stoga se najveći broj proizvedenica u instrumentalu odnosi upravo na te izraze.

U usporedbi s pojedinačnom proizvodnjom svakoga učenika, može se primijetiti da je zastupljenost padeža u trećemu razgovoru ista kao kod S1, S3 i S5, samo je kod S2 nominativ na drugome mjestu, a lokativ na trećemu, odnosno kod S3 lokativ je na prvome, a akuzativ na drugome mjestu.

U trećemu su razgovoru učenici proizveli ukupno 107 netočnih oblika (54 u L, 44 u A, 6 u N, 2 u G, 1 u I), što je 19,66% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u trećemu razgovoru proizveli oko 80% točnih imeničkih proizvedenica. Raspon je netočnih oblika od 5 (S1) do 51 (S3), dok je kod S2 zabilježeno 8 netočnih oblika, S4 ih je proizvela 27, a 16 ih je zabilježeno kod S5. Dakle, gotovo pola netočnih oblika, odnosno 51 netočan oblik, zabilježen je kod učenika S3. Među netočnim je oblicima 90 (84%) krivih oblika, 16 (15%) nepostojećih, a 1 (1%) je dijalektalni oblik.

4.4.3.6.4. Zastupljenost padeža kod stranih učenika u IV. razgovoru

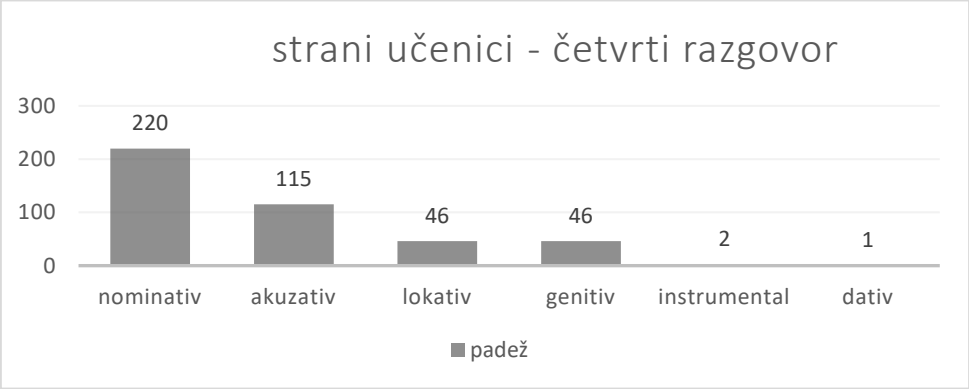

Slika 51: Udio padeža u proizvodnji imenica kod stranih učenika u IV. razgovoru

Od ukupno 430 proizvedenica u četvrtome razgovoru 220 (51%) proizvedenica je u nominativu, 115 (27%) u akuzativu, 46 (11%) u lokativu, 46 (11%) u genitivu, 2 (0,4%) proizvedenice su u instrumentalu, a 1 (0,2%) je proizvedenica u dativu (slika 51). Analizom zadnjega razgovora kod stranih učenika, može se zaključiti da je on po zastupljenosti padeža najsličniji prvome razgovoru. Nominativ je ponovno najzastupljeniji, odnosno više je od pola imeničkih proizvedenica u nominativu. Budući da se tijekom zadnja dva tjedna, kada je snimljen četvrti razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine pridjeva i posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama, to je vjerojatno razlog tako velike zastupljenosti nominativa. U odnosu na prvi razgovor udio se akuzativa povećao za oko 10%, dok se lokativa smanjio za oko 2%, a genitiva za oko 8%, no lokativ i genitiv podjednako

su zastupljeni u četvrtome razgovoru. Smanjio se udio instrumentala, a po prvi put je zabilježena i jedna proizvedenica u dativu, i to kod S5.

Poredak zastupljenosti padeža u četvrtome razgovoru kod stranih je učenika isti kao kod S4 i S5, dok je kod S3 genitiv na trećemu mjestu, a lokativ na četvrtome. Kod S2 je nakon nominativa najzastupljeniji genitiv, a onda akuzativ pa lokativ, dok je kod S1 najzastupljeniji akuzativ, potom nominativ, pa genitiv i lokativ.

Učenici su u četvrtome razgovoru proizveli ukupno 48 netočnih oblika (14 u N, 13 u A, 12 u L, 9 u G), što 11,16% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u četvrtome razgovoru proizveli oko 89% točnih imeničkih proizvedenica te su tako u ovome razgovoru bili najtočniji u proizvodnji imenica. Raspon je netočnih oblika od 2 (S1) do 13 (S4, S5), dok je kod S2 zabilježeno 8 netočnih oblika, a učenik S3 proizveo ih je 12. Među netočnim je oblicima 38 (79%) krivih oblika, 9 (19%) nepostojećih, a 1 (2%) je dijalektalni oblik.

4.4.3.6.5. Zastupljenost padeža kod stranih učenika u svim razgovorima

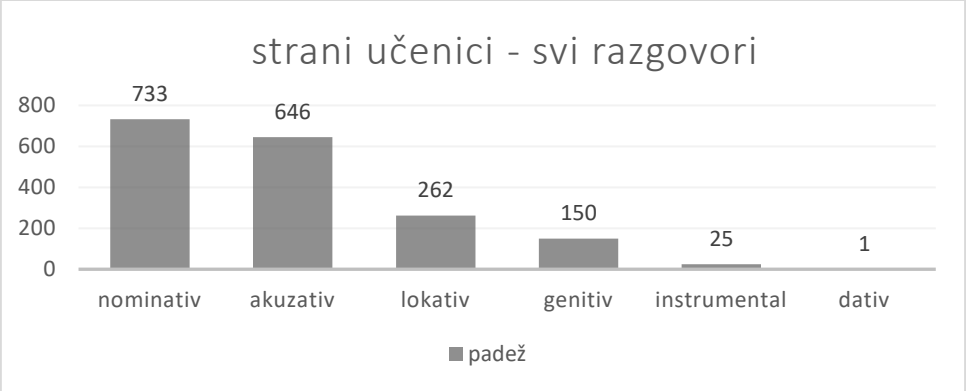

Slika 52: Udio padeža u proizvodnji imenica kod stranih učenika

Strani su učenici proizveli 733 (40,34%) proizvedenice u nominativu, 646 (35,55%) u akuzativu, 262 (14,41%) u lokativu, 150 (8,25%) u genitivu, 25 (1,37%) u instrumentalu i 1 (0,05%) proizvedenicu u dativu. Dakle, učenici su najviše proizvodili izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), a značajan je i udio genitiva.

4.4.3.6.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod stranih učenika

Strani su učenici proizveli ukupno 1817 imeničkih proizvedenica, a od toga je 269 proizvedenica netočno proizvedeno, što je 14,80% u odnosu na ukupnu proizvodnju (tablica 22).

Tablica 22: Zastupljenost netočnih oblika u proizvodnji imenica kod stranih učenika

	S1	S2	S3	S4	S5	UKUPNO
I.	0	2	16	2	12	32 (12,07%)
II.	2	**17**	23	17	**23**	82 (14,18%)
III.	**5**	8	**51**	**27**	16	**107 (19,66%)**
IV.	2	8	12	13	13	48 (11,16%)
ukupno	9 (3%)	35 (9%)	**102 (31%)**	59 (16%)	64 (13%)	269 (14,80%)

Raspon je netočnih oblika od 9 do 102, a najviše ih je zabilježeno kod S3, dok je kod S1 zabilježen najmanji broj. Najviše je netočnih oblika zabilježeno u trećemu razgovoru kada se s učenicima sustavno obrađivao i uvježbavao lokativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja. Iako je najmanji broj netočnih oblika zabilježen u prvome razgovoru, promatrajući udio netočnih oblika u odnosu na broj zabilježenih imeničkih proizvedenica u svakome razgovoru, strani su učenici bili najtočniji u proizvodnji u četvrtome razgovoru u kojemu je 88,83% proizvedenica točno upotrijebljeno (tablica 22).

Tablica 23: Zastupljenost (ne)točnih oblika po padežima kod stranih učenika

Padež	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
N	**680 (92,76%)**	53 (7,23%)	**733**
A	540 (83,59%)	**106** (16,40%)	646
L	189 (72,13%)	73 **(27,86%)**	262
G	116 (77,33%)	34 (22,66%)	150
I	22 (88%)	3 (12%)	25
D	1 (100%)	0	1
ukupno	1548 (85,19%)	269 (14,80%)	1817

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u akuzativu, iz tablice 23 može se vidjeti da su strani učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih imeničkih proizvedenica u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji lokativa (27,86%), potom genitiva (22,66%), pa akuzativa (16,40%) i instrumentala (12%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (7,23%), a jedina zabilježena proizvedenica u dativu, točno je proizvedena.

Među netočnim je oblicima 207 (76,95%) krivih, 59 (21,93%) nepostojećih, a samo su 3 (1,11%) dijalektalna oblika (pr. *pive, kilo, u luki*).

4.4.3.6.7. Zastupljenost broja kod stranih učenika

Kod svih je stranih učenika pojedinačno, stoga i ukupnome zbroju, u svim razgovorima u svim padežima jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno strani su učenici u prosjeku proizveli oko 81% imeničkih proizvedenica u jednini i oko 19% u množini (slika 53).

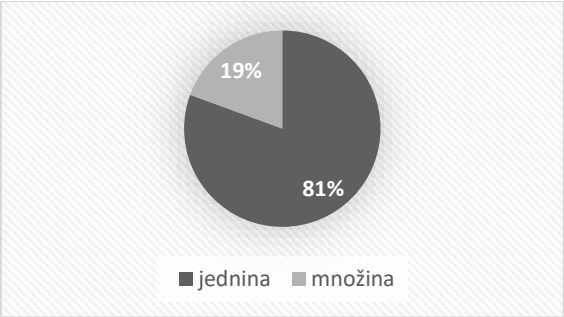

Slika 53: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod stranih učenika

4.4.4. Zaključak o proizvodnji imenica kod stranih učenika

Svi su strani učenici pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, proizveli najveći broj imeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na ostale promjenjive vrste riječi (v. slike 4 i 7).

Tablica 24: Imeničke natuknice i proizvedenice kod stranih učenika u svim razgovorima

Svi strani	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	242	366	**371**	341	1320
im. proizvedenice	265	**578**	544	430	1817
razlika (omjer)	23 (1,09)	**212 (1,57)**	173 (1,46)	89 (1,26)	497 (1,37)

Strani su učenici proizveli ukupno 1320 imeničkih natuknica i 1817 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveli su 99 (40,90%) natuknica i 165 (62,26%) proizvedenica više u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica zabilježeno u trećemu razgovoru, dok je najviše proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru (tablica 24).

Tablica 24 pokazuje da se kod stranih učenika svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,37 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,09 (I. razgovor) do 1,57 (II. razgovor).

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora kod svakoga učenika može se primijetiti da su svi na kraju tečaja proizveli veći broj imeničkih proizvedenica nego na početku, osim učenika S3 koji je proizveo 5 proizvedenica manje u odnosu na početak, s tim da kod njega zbog tehničkih poteškoća sa zvukom nije snimljen cijeli četvrti razgovor (tablica 25).

Tablica 25: Imeničke proizvedenice u svim razgovorima kod stranih učenika

	S1	**S2**	**S3**	**S4**	**S5**	**UKUPNO**
I.	53	48	56	33	75	265
II.	66	**132**	96	**144**	140	**578**
III.	**75**	103	**122**	102	**142**	544
IV.	72	92	51	97	118	430
ukupno	266	375	325	376	475	1817

Iz tablice 25 vidi se da je najveći broj imeničkih proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, odnosno akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*. No ako se promatra pojedinačna proizvodnja učenika, može se primijetiti da su samo učenici S2 i S4 proizveli najveći broj imeničkih proizvedenica u drugome razgovoru, dok je kod učenika S1, S3 i S5 njihov najveći broj zabilježen u trećemu razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje lokativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja imeničkih proizvedenica kod stranih učenika uvelike ovisila o silabom planiranim sadržajima i temama na kojima se radilo tijekom nastave uživo.

4.4.4.1.Padež i broj

Tablica 26 prikazuje koji su padeži bili zastupljeni u proizvodnji imenica kod stranih učenika u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome padežu te koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 26: Zastupljenost padeža i netočnih oblika u proizvodnji imenica kod stranih učenika

Padež	S1	S2	S3	S4	S5	SVI
N	102	**180** (8)	120 **(20)**	157 (19)	174 (6)	**733** (53)
A	100 (4)	125 (21)	116 **(41)**	139 (20)	**166** (20)	646 **(106)**
L	41 (4)	37 (1)	65 **(30)**	50 (18)	**69** (20)	262 (73)
G	19 (1)	23 (4)	24 (11)	28 (2)	**56 (16)**	150 (34)
I	4	**10** (1)	0	2	9 **(2)**	25 (3)
D	0	0	0	0	**1**	1
Σ (net.ob.)	266 (9)	375 (35)	325 **(102)**	376 (59)	**475** (64)	**1817** (269)

Iz tablice 26 može se vidjeti da su strani učenici u svim razgovorima proizveli 733 (40,34%) proizvedenice u nominativu, 646 (35,55%) u akuzativu, 262 (14,41%) u lokativu, 150 (8,25%) u genitivu, 25 (1,37%) u instrumentalu i 1 (0,05%) proizvedenicu u dativu.

Sličan se poredak može uočiti i ako se promatra proizvodnja svakoga učenika zasebno, osim što kod učenika S3 nije zabilježena ni jedna proizvedenica u instrumentalu, a proizvedenica u dativu zabilježena je samo kod učenika S5 (primjer iz IV. razgovora *Ja sam rekao moja ženi).*

Dakle, učenici su najviše proizvodili izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, posebno u prvome razgovoru kada se obrađuju zemlje i gradovi u izrazu *dolaziti/biti iz* (pr. *iz Hrvatske, iz Pule, iz Japana, iz Esadea, iz Zagreba, iz Italije, iz Slavonije, iz Osijeka, iz Argentine, iz Buenos Airesa...*), a zabilježen je i u izrazima poput *nemam vremena, nema problema, Koliko je sati?, 5 sati, puno hrane, puno ljudi, kod kuće, sok od limuna, Koliko godina imaš?...*

Time se pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo *da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo.* Očekivalo se da će zastupljenost poučavanih oblika biti veća kod svih učenika, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen.

Zabilježeno je 25 imeničkih proizvedenica u instrumentalu, najveći se broj njih odnosi na dane, odnosno kojim se danom što radi, a pojavljuje se i u izrazima poput *kava s mlijekom, čaj s medom, na posao idem autom, autobusom...*

Također se može primijetiti da je učenik S5 proizveo najveći broj imeničkih proizvedenica, kao i najveći broj proizvedenica u akuzativu, lokativu, genitivu te jednu u dativu, dok je kod učenika S2 zabilježen najveći broj proizvedenica u nominativu i instrumentalu.

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli su u prosjeku znatno više imeničkih proizvedenica u jednini nego u množini (81% vs. 19%). Time se kod stranih učenika u proizvodnji imenica pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među imeničkim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

4.4.4.2.Netočni oblici

Učenici su u svim razgovorima proizveli ukupno 269 netočnih oblika (106 u A, 73 u L, 53 u N, 34 u G i 3 u I), što je 14,80% u odnosu na ukupnu proizvodnju imeničkih proizvedenica. U jednini je 211 (78,43%) netočnih oblika, a u množini ih je 58 (21,56%).
Raspon je netočnih oblika od 32 do 107, a najviše ih je zabilježeno u trećemu razgovoru (I. = 32, II. = 82, **III. = 107**, IV. = 48) kada su se s učenicima sustavno obrađivali i uvježbavali lokativ i akuzativ jednine i množine s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta, odnosno cilja.

Ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju svakoga učenika pojedinačno, može se zaključiti da je učenik S3 (31%) bio najmanje točan u proizvodnji imenica, dok je učenica S1 (3%) bila najtočnija. Učenik S2 proizveo je 9% netočnih oblika, kod učenika S5 zabilježeno je 13% netočnih oblika, a učenica S4 proizvela ih je 16%.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u akuzativu (tablica 26), ako se promatra njihov broj u odnosu na ukupan broj zabilježenih imeničkih proizvedenica u svakome padežu, strani su učenici najviše griješili u proizvodnji lokativa (27,86%) i genitiva (22,66%), pa akuzativa (16,40%) i instrumentala (12%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (7,23%), s tim da je jedina proizvedenica u dativu bila točno proizvedena.

Među netočnim je oblicima 207 (76,95%) krivih oblika, 59 (21,93%) nepostojećih, a samo su 3 (1,11%) dijalektalna oblika (pr. *pive, kilo, u luki*).

4.5. Pridjevi kod stranih učenika

Kod stranih su učenika pridjevi treća vrsta riječi po zastupljenosti i u natuknicama i u proizvedenicama promjenjivih riječi, no u odnosu na sve vrste riječi četvrti su po zastupljenosti jer su prilozi zastupljeniji.

4.5.1. Pridjevske natuknice

Svi su strani učenici u četvrtome razgovoru proizveli znatno veći broj pridjevskih natuknica u odnosu na prvi razgovor (slika 54). Osim toga kod svih je stranih učenika najveći broj pridjevskih natuknica zabilježen u četvrtome razgovoru. Razlog je tomu značajnomu povećanju u zadnjemu razgovoru programom predviđena sustavna obrada nominativa jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama u rodu, broju i padežu.

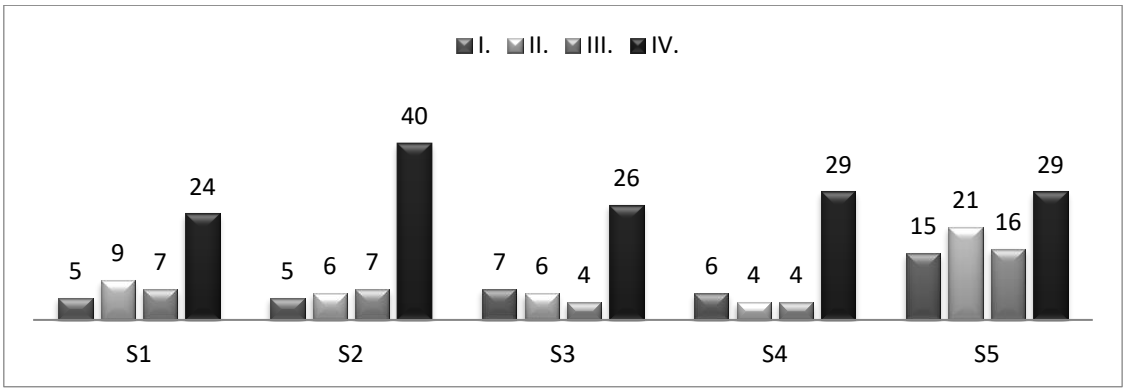

Slika 54: Pridjevske natuknice kod stranih učenika

Usporedbom broja zabilježenih pridjevskih natuknica među stranim učenicima, može se primijetiti da u prva tri razgovora nije bilo većih razlika u proizvodnji kod S1, S2, S3 i S4, raspon je od 4 (S3) do 9 (S1) natuknica. Samo je kod učenika S5 u odnosu na ostale učenike zabilježen znatno veći broj pridjevskih natuknica u svim razgovorima, odnosno kod njega je raspon u proizvodnji pridjevskih natuknica od 15 do 29, stoga je kod S5 zabilježena i najmanja razlika između prvoga i četvrtoga razgovora. Za razliku od raspona u prva tri razgovora, u zadnjemu je razgovoru raspon pridjevskih natuknica od 24 (S1) do 40 (S2) jer je kod svih učenika znatan dio četvrtoga razgovora posvećen objašnjavanju i uvježbavanju sročnosti pridjeva i imenica pomoću različitih vrsta zadataka (kod učenika S2 gotovo cijeli razgovor), stoga je i zabilježen tako veliki broj pridjevskih natuknica u četvrtome razgovoru u odnosu na prethodne (slika 54).

U tablici 27 prikazan je broj zabilježenih pridjevskih natuknica kod svih stranih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.

Tablica 27: Razlika u broju pridjevskih nat. između I. i IV. razgovora kod stranih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
S1	5	24	19
S2	5	**40**	**35**
S3	7	26	17
S4	6	29	23
S5	**15**	29	14
UKUPNO	38	148	110 (289,47%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 27 može se primijetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih pridjevskih natuknica od 5 (S1 i S2) do 15 (S5), a u četvrtome od 24 (S1) do 40 (S2). Razlika je u povećanju pridjevskih natuknica između ta dva razgovora u rasponu od 14 (S5) do 35 (S2).

Promatrajući ukupnu proizvodnju pridjevskih natuknica u prvome i četvrtome razgovoru, može se primijetiti da su strani učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 110 (289%) pridjevskih natuknica više.

Kad se kod svih učenika zbroje pridjevske natuknice iz svih razgovora (S1 = 45, S2 = 58, S3 = 43, S4 = 43, **S5 = 81**), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod S5 (30%), potom kod S2 (21%), kod S1 (17%), dok je kod S3 (16%) i S4 (16%) zabilježen isti udio pridjevskih natuknica (*slika 55*).

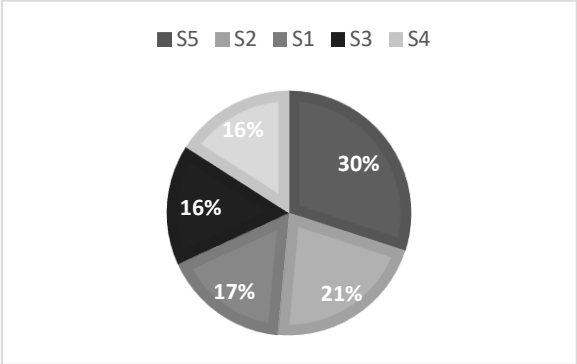

Slika 55: Udio pridjevskih natuknica kod svakoga učenika pojedinačno

4.5.2. Pridjevske proizvedenice

Strani su učenici u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi proizveli znatno veći broj pridjevskih proizvedenica (slika 56). Kao što je već spomenuto, razlog je tomu značajnomu povećanju u zadnjemu razgovoru programom predviđena sustavna obrada nominativa jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama u rodu, broju i padežu.

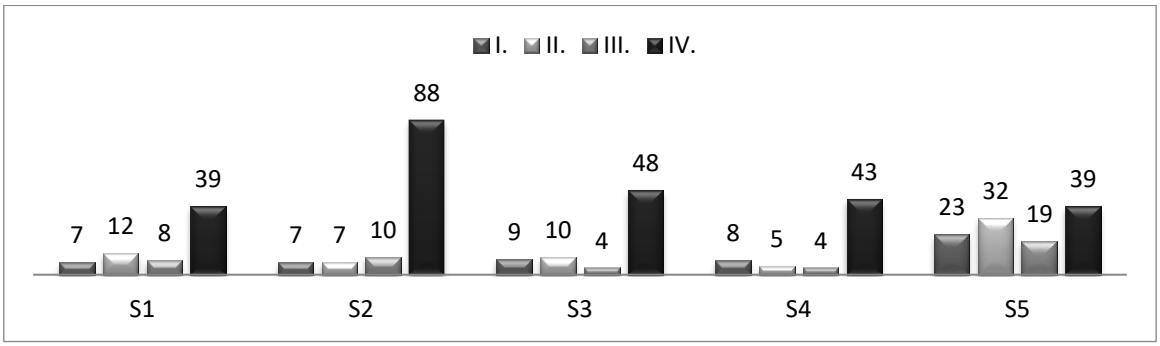

Slika 56: Pridjevske proizvedenice kod stranih učenika

Može se primijetiti da u prva tri razgovora nije bilo većih razlika u proizvodnji pridjevskih proizvedenica kod S1, S2, S3 i S4, raspon je od 4 (S3, S4) do 12 (S1) proizvedenica, jedino je kod S5 zabilježen znatno veći broj pridjevskih proizvedenica u odnosu na ostale učenike, kod kojega je raspon od 19 do 23 proizvedenice. Za razliku od raspona u prva tri razgovora, u zadnjemu je razgovoru raspon pridjevskih proizvedenica od 39 (S1) do 88 (S2) jer je kod svih učenika znatan dio zadnjega razgovora posvećen obradi i uvježbavanju sročnosti pridjeva i imenica pomoću različitih vrsta zadataka (kod S2 gotovo cijeli razgovor).

U tablici 28 prikazan je broj zabilježenih pridjevskih proizvedenica kod svih stranih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih proizvedenica između ta dva razgovora.

Tablica 28: Razlika u broju pridj. proizvedenica između I. i IV. razgovora kod stranih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
S1	7	39	32
S2	7	**88**	**81**
S3	9	48	39
S4	8	43	35
S5	**23**	39	16
UKUPNO	54	257	203 (375,92%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 28 može se primijetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih pridjevskih proizvedenica od 7 (S1 i S2) do 23 (S5), a u četvrtome od 39 (S1 i S5) do 88 (S2). Razlika je u povećanju pridjevskih proizvedenica između ta dva razgovora u rasponu od 16 (S5) do 81 (S2).

Promatrajući ukupnu proizvodnju pridjevskih proizvedenica u prvome i četvrtome razgovoru, može se primijetiti da su strani učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli čak 203 (376%) pridjevske proizvedenice više.

Kad se kod svih učenika zbroje pridjevske proizvedenice iz svih razgovora (S1 = 66, S2 = 112, S3 = 71, S4 = 60, **S5 = 113**), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod S5 (27%) i S2 (26%), potom kod S3 (17%) i S1 (16%), dok je učenica S4 (14%) proizvela njihov najmanji broj (slika 57).

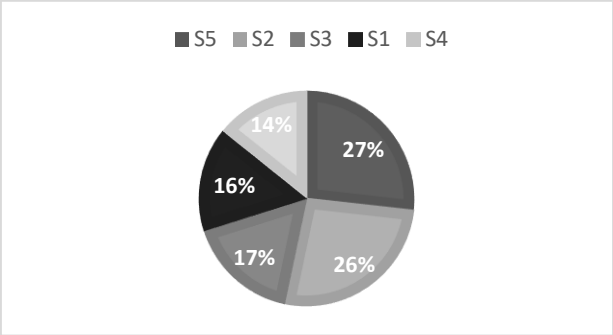

Slika 57: Udio pridjevskih proizvedenica kod svakoga učenika pojedinačno

4.5.3. Padež

Tablica 29 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo pridjevskih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu.

Tablica 29: Udio padeža u proizvodnji pridjeva kod stranih učenika

Padež	S1	S2	S3	S4	S5	SVI
N	**35 (53%)**	**96 (86%)**	**64 (90%)**	**39 (65%)**	52 (46%)	**286 (67,77%)**
A	30 (45%)	16 (14%)	7 (10%)	16 (27%)	**56 (50%)**	125 (29,62%)
L	1 (2%)	0	0	4 (7%)	4 (3,5%)	9 (2,13%)
G	0	0	0	1 (1%)	0	1 (0,23%)
I	0	0	0	0	1 (0,9)%	1 (0,23%)
Σ	66	112	71	60	**113**	**422**

Iz tablice 29 može se primijetiti da je kod svih stranih učenika, osim kod učenika S5, u proizvodnji pridjeva najzastupljeniji izravno poučavani nominativ, a potom slijedi akuzativ. Pridjevske proizvedenice u lokativu zabilježene su samo kod učenika S1 (1 proizvedenica: *u zračni luki*), S4 (4 proizvedenice: *u Vinkovićevoj ulici, u Petrovoj ulici, na glavni, glavnom trgu*) i S5 (4 proizvedenice: *na hrvatskom, španjolskom, engleskom jeziku; u španjolski filmu*). Jedina proizvedenica u genitivu zabilježena je kod učenice S4 (pr. *jednog dan*), a jedina proizvedenica u instrumentalu kod učenika S5 (pr. *govorim engleskim*). Također se može primijetiti da je kod učenika S2 u odnosu na ostale učenike zabilježen najveći broj proizvedenica u nominativu, a kod učenika S5 najveći broj u akuzativu, koji je kod učenika S5 zastupljeniji u proizvodnji pridjeva od nominativa.

Treba naglasiti da je učenik S5 lažni početnik koji je u svojemu postojećemu rječniku već rabio neke pridjevske oblike, stoga je s njim, osim nominativa jednine i množine pridjeva, u nekoliko zadataka uvježbavan i akuzativ jednine i množine.

Slika 58 prikazuje udio padeža među pridjevskim proizvedenicama kod stranih učenika iz kojega se može zaključiti da su strani učenici proizveli 286 (67,77%) pridjevskih proizvedenica u nominativu, 125 (29,62%) u akuzativu, 9 (2,13%) u lokativu, 1 (0,23%) u genitivu i 1 (0,23%) u instrumentalu.

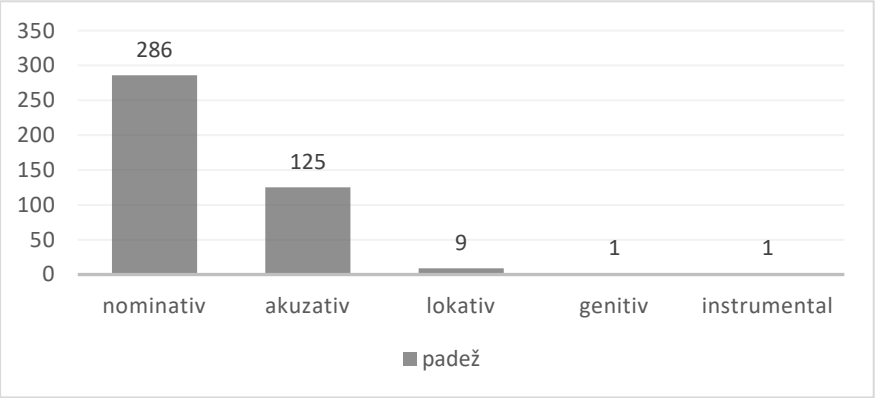

Slika 58: Udio padeža u proizvodnji pridjeva kod stranih učenika

4.5.4. Netočni oblici u proizvodnji pridjeva kod stranih učenika

Strani su učenici proizveli ukupno 422 pridjevske proizvedenice, a od toga je 56 proizvedenica netočno proizvedeno, što je 13,27% u odnosu na ukupnu proizvodnju pridjeva (tablica 30).

Raspon je netočnih oblika od 2 do 18, najviše ih je zabilježeno kod S3, a najmanje kod S1. Što se tiče udjela netočnih oblika u svakome razgovoru, najviše je netočnih oblika zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 3, II. = 13, III. = 7, **IV. = 33**) u kojemu se s učenicima uvježbavao nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama u rodu, broju i padežu, u kojemu je zabilježen i najveći broj proizvedenica.

Tablica 30: Zastupljenost (ne)točnih oblika u proizvodnji pridjeva kod stranih učenika

Padež	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
N	**251 (87,76%)**	35 (12,23%)	**286**
A	107 (85,6%)	18 (14,4%)	125
L	6 (66,66%)	3 (33,33%)	9
G	1 (100%)	0	1
I	1 (100%)	0	1
ukupno	366 (86,72%)	56 (13,27%)	422

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u nominativu, iz tablice 30 može se primijetiti da su strani učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih pridjevskih proizvedenica u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji lokativa (33,33%), potom akuzativa (14,4%) i nominativa (12,23%), s tim da su najtočniji u proizvodnji genitiva i dativa jer su obje zabilježene proizvedenice točno proizvedene.
Među netočnim je oblicima 48 (85,71%) krivih i 8 (14,28%) nepostojećih oblika.

4.5.5. Broj

Kao i kod imenica, tako su i kod pridjeva zastupljenije pridjevske proizvedenice u jednini nego u množini, odnosno u prosjeku je kod stranih učenika oko 79% pridjevskih proizvedenica u jednini i 19% u množini (slika 59).

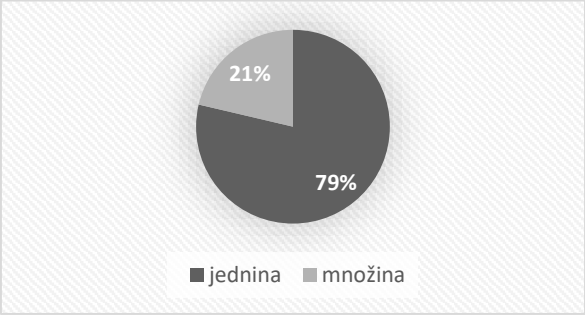

Slika 59: Udio pridjevskih proizvedenica u jednini i množini kod stranih učenika

4.5.6. Zaključak o proizvodnji pridjeva kod stranih učenika

Tablica 31: Pridjevske natuknice i proizvedenice kod stranih učenika u svim razgovorima

Svi strani	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
prid. natuknice	38	46	38	**148**	270
prid. proizvedenice	54	66	45	**257**	422
razlika (omjer)	16 (1,42)	20 (1,43)	7 (1,18)	**109 (1,73)**	152 (1,56)

Strani su učenici proizveli ukupno 270 pridjevskih natuknica i 422 pridjevske proizvedenice. Na kraju tečaja proizveli su 110 (289,47%) natuknica i 203 (375,92%) proizvedenice više u odnosu na početak, a najviše je pridjevskih natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru (tablica 31).

Tablica 31 pokazuje da se kod stranih učenika svaka pridjevska natuknica pojavila u prosjeku u 1,56 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,18 (III. razgovor) do 1,73 (IV. razgovor).

Tablica 32 prikazuje koliko je pridjevskih proizvedenica zabilježeno kod svih učenika u svim razgovorima pojedinačno te u ukupnome zbroju.

Tablica 32: Pridjevske proizvedenice u svim razgovorima kod stranih učenika

Razgovori	S1	S2	S3	S4	S5	Σ
I.	7	7	9	8	23	54
II.	12	7	10	5	32	66
III.	8	10	4	4	19	45
IV.	**39**	**88**	**48**	**43**	**39**	**257**
Σ	66	112	71	60	**113**	422

Iz tablice 32 može se primijetiti da je kod svih stranih učenika najveći broj pridjevskih proizvedenica zabilježen u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama.

Stoga se može zaključiti da je proizvodnja pridjevskih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo, odnosno o silabom planiranim temama.

4.5.6.1.Padež i broj

Tablica 33 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo pridjevskih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 33: Zastupljenost padeža i netočnih oblika u proizvodnji pridjeva kod stranih učenika

Padež	S1	S2	S3	S4	S5	SVI
N	**35**	**96 (9)**	**64 (14)**	**39 (4)**	52 **(8)**	**286 (35)**
A	30 **(1)**	16 (2)	7 (4)	16 (3)	**56 (8)**	125 (18)
L	1 **(1)**	0	0	4 (1)	4 (1)	9 (3)
G	0	0	0	1	0	1
I	0	0	0	0	1	1
Σ (net.ob.)	66 (2)	112 (11)	71 **(18)**	60 (8)	**113** (17)	**422** (56)

Strani su učenici proizveli 286 (67,77%) pridjevskih proizvedenica u nominativu, 125 (29,62%) u akuzativu, 9 (2,13%) u lokativu te 1 (0,23%) proizvedenicu u genitivu i 1 (0,23%) u instrumentalu (tablica 33).

Sličan se poredak padeža može uočiti i kod svakoga učenika pojedinačno, osim što je kod učenika S5 najviše pridjevskih proizvedenica u akuzativu, proizvedenice u lokativu zabilježene su samo kod učenika S1 (pr. *u zračni luki*), S4 (pr. *u Vinkovićevoj ulici, u Petrovoj ulici, na glavni, glavnom trgu*) i S5 (pr. *na hrvatskom, španjolskom, engleskom jeziku; u španjolski filmu*), jedina proizvedenica u genitivu zabilježena je kod učenice S4 (pr. *jednog dan*), a jedina u instrumentalu kod učenika S5 (pr. *govorim engleskim*).

Učenici S2 i S5 u odnosu na ostale strane učenike proizveli su najveći broj pridjevskih proizvedenica, kod S2 je u odnosu na ostale učenike zabilježen najveći broj proizvedenica u nominativu, a kod S5 u akuzativu. Treba naglasiti da je učenik S5 lažni početnik koji je u svojemu postojećemu rječniku već rabio neke pridjevske oblike, stoga je s njim, osim nominativa jednine i množine pridjeva, obrađen i uvježbavan i akuzativ.

Budući da je programom predviđena samo sustavna obrada nominativa jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama, time se, kao i kod imenica, pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo.

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli su znatno više pridjevskih proizvedenica u jednini nego u množini (79% vs. 21%). Time se kod stranih učenika u proizvodnji pridjeva pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među pridjevskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

4.5.6.2.Netočni oblici

Strani su učenici proizveli ukupno 56 netočnih oblika (35 u N, 18 u A, 3 u L), što je 13,27% u odnosu na ukupnu proizvodnju pridjeva.

Raspon je netočnih oblika od 3 do 33, najviše ih je zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 3, II. = 13, III. = 7, **IV. = 33**) kada se s učenicima uvježbavao nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama, a u četvrtome je razgovoru zabilježen i najveći broj pridjevskih proizvedenica.

Ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju pridjeva svakoga učenika pojedinačno (S1= 3%, S2 = 10%, **S3 = 25%,** S4 = 13%, S5 = 15%), najmanje je točan u proizvodnji pridjeva bio učenik S3, dok je učenica S1 bila najtočnija.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u nominativu, iz tablice 33 može se vidjeti da su strani učenici s obzirom na udio netočnih oblika u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji lokativa (33,33%), potom akuzativa (14,4%) i nominativa (12,23%), s tim da su najtočniji u proizvodnji genitiva i dativa jer su obje zabilježene proizvedenice točno proizvedene.

Među netočnim je oblicima 48 (85,71%) krivih i 8 (14,28%) nepostojećih oblika.

4.6. Zamjenice kod stranih učenika

Kod stranih učenika zamjenice su peta vrsta riječi po zastupljenosti i u natuknicama i u proizvedenicama nakon imenica, glagola, priloga i pridjeva.

4.6.1. Zamjeničke natuknice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da su učenici S1, S2 i S5 u četvrtome razgovoru proizveli nešto veći broj zamjeničkih natuknica u odnosu na prvi razgovor, dok se kod učenika S2 i S4 njihov broj smanjio u odnosu na početak (slika 60).

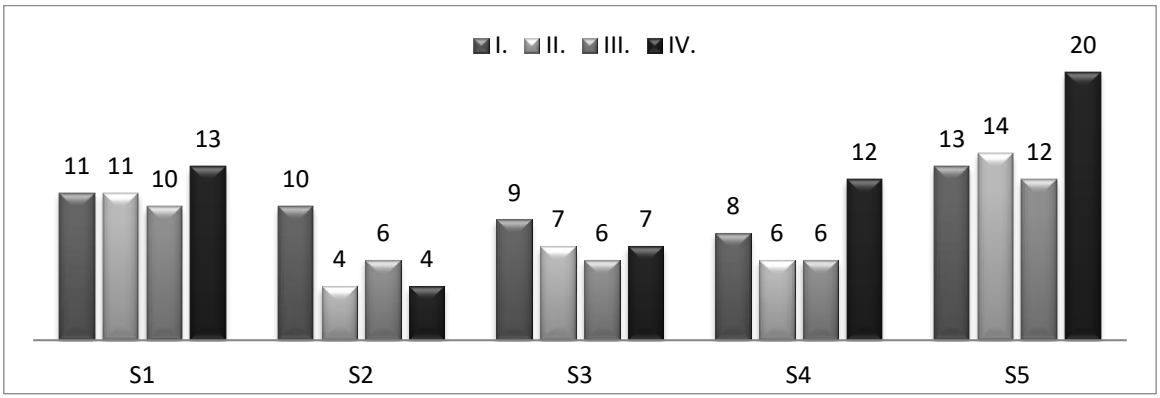

Slika 60: Zamjeničke natuknice kod stranih učenika

Na temelju slike 60 može se primijetiti da je raspon proizvedenih zamjeničkih natuknica u prvome razgovoru od 8 (S4) do 13 (S5), u drugome od 4 (S2) do 14 (S5), u trećemu od 6 (S2, S3, S4) do 12 (S5), a u četvrtome od 4 (S2) do 20 (S5).

Tablica 34 prikazuje koliko je zamjeničkih natuknica kod stranih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 34: Razlika u broju zamj. natuknica između I. i IV. razgovora kod stranih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
S1	11	13	2
S2	10	4	-6
S3	9	7	-2
S4	8	12	4
S5	**13**	**20**	**7**
UKUPNO	51	56	5 (9,80%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 34 može se primijetiti da je samo kod učenika S1 (+2), S4 (+4) i S5 (+7) zabilježen veći broj zamjeničkih natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak, dok je kod učenika S2 (-6) i S3 (-2) zabilježen njihov manji broj. Promatrajući ukupnu proizvodnju zamjeničkih natuknica, strani su učenici na kraju tečaja proizveli 5 (10%) zamjeničkih natuknica više u odnosu na početak.

Kad se kod svih učenika zbroje zamjeničke natuknice iz svih razgovora (S1 = 45, S2 = 24, S3 = 29, S4 = 32, **S5 = 59**), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod S5 (31%),

potom kod S1 (24%), kod S4 (17%) i S3 (15%), dok je kod S2 (13%) zabilježen njihov najmanji udio (slika 61).

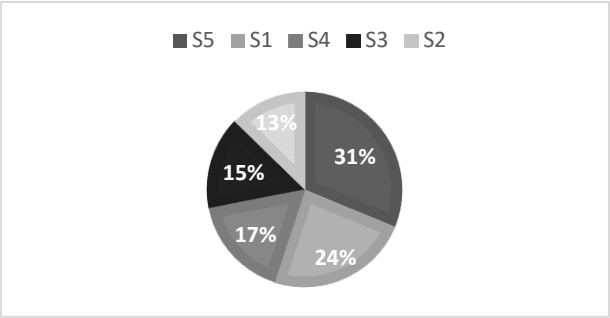

Slika 61: Udio zamjeničkih natuknica kod svakoga učenika pojedinačno

4.6.2. Zamjeničke proizvedenice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da su svi strani učenici, osim učenika S2, u četvrtome razgovoru proizveli veći ili isti broj zamjeničkih proizvedenica u odnosu na prvi razgovor (slika 62).

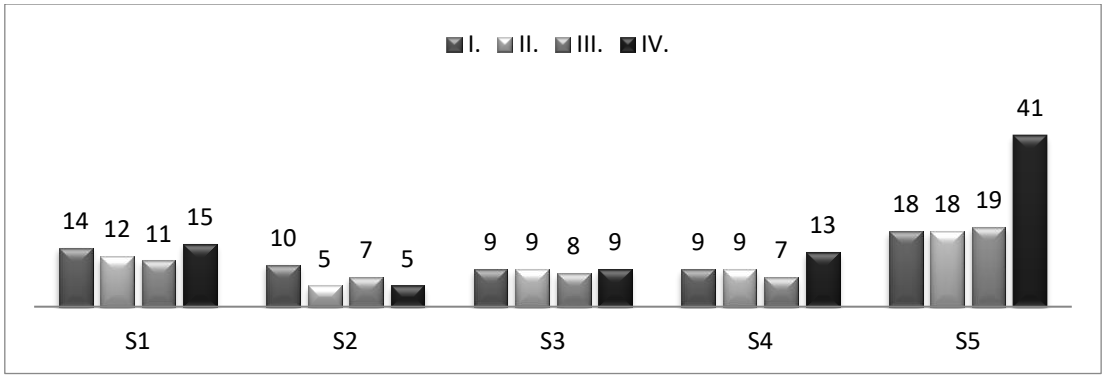

Slika 62: Zamjeničke proizvedenice kod stranih učenika

Ako se usporedi broj zabilježenih zamjeničkih proizvedenica među stranim učenicima u svim razgovorima, može se primijetiti da nije bilo većih razlika u proizvodnji kod učenika S1, S2, S3 i S4, dok je kod učenika S5 zabilježen znatno veći broj proizvedenica u odnosu na ostale učenike, a jedino kod njega u četvrtome razgovoru dolazi do znatnijega povećanja u broju zamjeničkih proizvedenica u odnosu na ostale strane učenike (slika 62).
Raspon je zabilježenih zamjeničkih proizvedenica u prvome razgovoru od 9 (S3 i S4) do 18 (S5), u drugome od 5 (S2) do 18 (S5), u trećemu od 7 (S2 i S4) do 19 (S5), a u četvrtome od 5 (S2) do 41 (S5).

Tablica 35 prikazuje koliko je zamjeničkih proizvedenica kod stranih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 35: Razlika u broju zamj. proizvedenica između I. i IV. razgovora kod stranih učenika

	I.	IV.	razlika
S1	14	15	1
S2	10	5	-5
S3	9	9	0
S4	9	13	4
S5	**18**	**41**	**23**
UKUPNO	60	83	23 (38,33%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 35 može se primijetiti da je samo kod učenika S1 (+1), S4 (+4) i S5 (+23) zabilježen veći broj zamjeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, s tim da je kod učenika S5 došlo do značajnoga povećanja u proizvodnji u odnosu na ostale učenike, dok je kod učenika S3 zabilježen podjednak broj, a kod učenika S2 (-1) zabilježena je jedna zamjenička proizvedenica manje. Promatrajući ukupnu proizvodnju zamjeničkih proizvedenica, strani su učenici zahvaljujući značajnome povećanju u proizvodnji kod učenika S5, na kraju tečaja proizveli 23 (38%) zamjeničke proizvedenice više u odnosu na početak (tablica 35).

Kad se kod svih učenika zbroje zamjeničke proizvedenice iz svih razgovora (S1 = 52, S2 = 27, S3 = 35, S4 = 38, **S5 = 96**), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod S5 (39%), potom kod S1 (21%), kod S4 (15%) i S3 (14%), dok je kod S2 (11%) zabilježen njihov najmanji udio (slika 63).

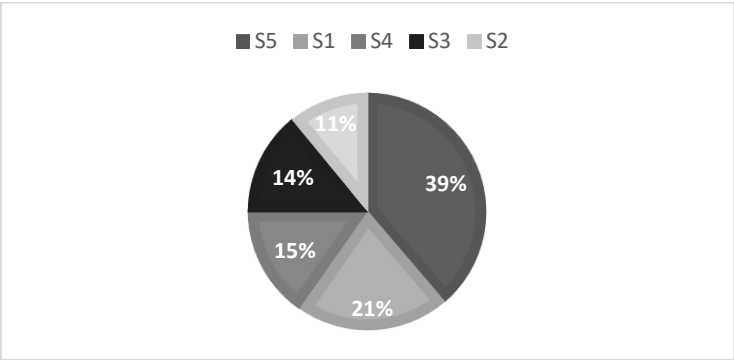

Slika 63: Udio zamjeničkih proizvedenica kod svakoga učenika pojedinačno

4.6.3. Padež

Tablica 36 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo zamjeničkih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu.

Tablica 36: Udio padeža u proizvodnji zamjenica kod stranih učenika

Padež	S1	S2	S3	S4	S5	SVI
N	**44 (85%)**	**24 (89%)**	**33 (94%)**	**32 (84%)**	**69 (72%)**	**202 (81,45%)**
A	8 (15%)	2 (7%)	2 (6%)	4 (11%)	21 (22%)	37 (14,91%)
L	0	0	0	0	2 (2%)	2 (0,80%)
G	0	0	0	1 (2,5%)	0	1 (0,40%)
D	0	0	0	1 (2,5%)	2 (2%)	3 (1,20%)
I	0	1 (4%)	0	0	2 (2%)	3 (1,20%)
Σ	52	27	35	38	**96**	248

Iz tablice 36 može se primijetiti da je kod svih stranih učenika u proizvodnji zamjenica najzastupljeniji izravno poučavani nominativ, a potom slijedi akuzativ. Zamjeničke proizvedenice u dativu zabilježene su samo kod S4 (1 proizvedenica: *vam*) i kod S5 (2 proizvedenice: *mi, moja ženi*), proizvedenice u instrumentalu kod S2 (1 proizvedenica: *kojim*) i kod S5 (2 proizvedenice: *s moja, s moj obitelj*), dok su proizvedenice u lokativu zabilježene samo kod učenika S5 (2 proizvedenice: *na kojem, na čemu*), a jedna proizvedenica u genitivu zabilježena je kod S4 (pr. *moga dečka*). Također se može primijetiti da je kod učenika S5 u odnosu na ostale učenike zabilježen najveći broj proizvedenica u svim padežima, a i ukupnome zbroju.

Slika 64 prikazuje udio padeža među zamjeničkim proizvedenicama kod stranih učenika na temelju kojega se može zaključiti da su strani učenici proizveli 202 (81,45%) zamjeničke proizvedenice u nominativu, 37 (14,91%) proizvedenica u akuzativu, 3 (1,20%) u dativu, 3 (1,20%) u instrumentalu, 2 (0,80%)% u lokativu i 1 (0,40%) proizvedenicu u genitivu.
Budući da se s učenicima tijekom tečaja sustavno obrađivao i uvježbavao samo nominativ osobnih zamjenica te nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica, ostali su zabilježeni oblici najvjerojatnije bili zastupljeni u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo.

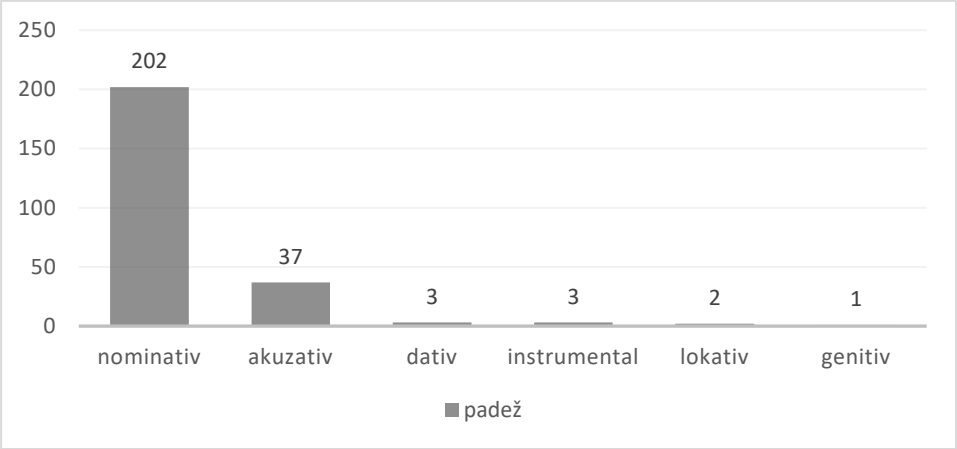

Slika 64: Udio padeža u proizvodnji zamjenica kod stranih učenika

4.6.4. Netočni oblici u proizvodnji zamjenica kod stranih učenika

Strani su učenici proizveli ukupno 248 zamjeničkih proizvedenica, a od toga je 21 proizvedenica netočno proizvedena, što je 8,46% u odnosu na ukupnu proizvodnju.
Raspon je netočnih oblika od 0 (S1) do 13 (S5), a najviše je netočnih oblika zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 2, II. = 4, III. = 5, **IV. = 10**) kada je s učenicima uvježbavan nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

Tablica 37: Udio (ne)točnih oblika po padežima u proizvodnji zamjenica kod stranih učenika

Padež	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
N	**191 (94,55%)**	**11** (5,44%)	**202**
A	30 (81,08%)	7 (18,91%)	37
L	2 (100%)	0	2
G	1 (100%)	0	1
D	2 (66,66%)	1 (33,33%)	3
I	1 (33,33%)	2 (66,66%)	3
ukupno	227 (91,53%)	21 (8,46%)	248

Iz tablice 37 može se vidjeti da su strani učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih zamjeničkih proizvedenica u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji instrumentala (67%), potom dativa (33%) i akuzativa (19%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (5%), odnosno lokativa (0%) i genitiva (0%), s tim da treba naglasiti da su samo 2 proizvedenice zabilježene u lokativu, a 1 u genitivu.
Među netočnim je oblicima 20 (95,23%) krivih oblika i 1 (4,76%) nepostojeći oblik.

4.6.5. Broj

I kod zamjenica je, kao i kod drugih sklonjivih riječi, znatno zastupljenija jednina u odnosu na množinu kod svih stranih učenika pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, odnosno učenici su u prosjeku proizveli 81% zamjeničkih proizvedenica u jednini i 19% u množini (slika 65).

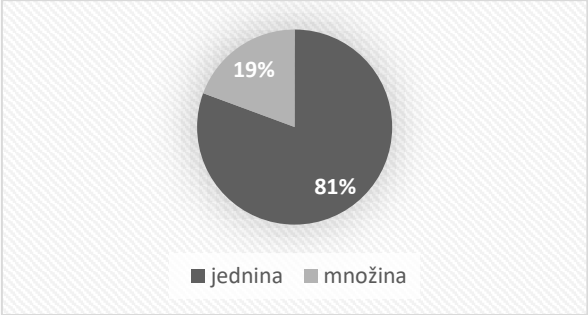

Slika 65: Udio zamjeničkih proizvedenica u jednini i množini kod stranih učenika

4.6.6. Vrsta

Što se tiče zamjeničkih vrsta, u prosjeku su kod svih stranih učenika najzastupljenije osobne zamjenice (49%), potom posvojne (21%) i upitno-odnosne (20%), pa neodređene (5%) i pokazne (4%), a samo se kod učenice S1 pojavljuje i povratna zamjenica *se* (1%).

4.6.7. Zaključak o proizvodnji zamjenica kod stranih učenika

Strani su učenici u četvrtome razgovoru proizveli veći broj zamjeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na prvi razgovor (tablica 38).

Tablica 38: Zamjeničke natuknice i proizvedenice kod stranih učenika u svim razgovorima

Svi strani	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
zamj. natuknice	51	42	40	**56**	189
zamj. proizvedenice	60	53	52	**83**	248
razlika (omjer)	9 (1,17)	11 (1,26)	12 (1,3)	**27 (1,48)**	59 (1,31)

Proizveli su ukupno 189 zamjeničkih natuknica i 248 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveli su 5 (9,80%) natuknica i 23 (38,33%) proizvedenice više u odnosu na početak, a najviše je zamjeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru (tablica 38).

Tablica 38 pokazuje da se kod stranih učenika svaka zamjenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,31 morfonološki različitom obliku, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,17 (I. razgovor) do 1,48 (IV. razgovor).

Tablica 39 prikazuje koliko je zamjeničkih proizvedenica proizveo svaki učenik u svim razgovorima.

Tablica 39: Zamjeničke proizvedenice u svim razgovorima kod stranih učenika

Razgovori	S1	S2	S3	S4	S5	UKUPNO
I.	14	**10**	**9**	9	18	60
II.	12	5	**9**	9	18	53
III.	11	7	8	7	19	52
IV.	**15**	5	**9**	**13**	**41**	**83**
ukupno	52	27	35	38	**96**	248

Iz tablice 39 može se vidjeti da je kod učenika S1, S4 i S5 najveći broj zamjeničkih proizvedenica zabilježen u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama. Samo je kod učenika S2 najveći broj proizvedenica zabilježen u prvome razgovoru, a jedino je kod njega došlo i do smanjenja broja zamjeničkih proizvedenica, dok je kod učenika S3 zabilježen isti broj zamjeničkih proizvedenica u prvome, drugome i četvrtome razgovoru.
Stoga se može zaključiti da je proizvodnja zamjeničkih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo s učenicima te o silabom predviđenim temama. Kao i kod ostalih sklonjivih riječi učenik S5 proizveo je najveći broj zamjeničkih proizvedenica koji je znatno veći nego kod ostalih učenika.

4.6.7.1.Padež i broj

Tablica 40 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo zamjeničkih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je (ne)točno proizvedeno.

Tablica 40: Zastupljenost padeža i netočnih oblika u proizvodnji zamjenica kod stranih učenika

Padež	S1	S2	S3	S4	S5	SVI
N	**44**	**24 (2)**	**33 (3)**	**32 (2)**	**69** (4)	**202 (11)**
A	8	2	2	4 (1)	21 **(6)**	37 (7)
L	0	0	0	0	2	2
G	0	0	0	1	0	1
D	0	0	0	1	2 (1)	3 (1)
I	0	1	0	0	2 (2)	3 (2)
Σ (net.ob.)	52	27 (2)	35 (3)	38 (3)	**96 (13)**	248 (21)

Strani su učenici proizveli 202 (81,45%) proizvedenice u nominativu, 37 (14,91%) u akuzativu, 3 (1,20%) u dativu, 3 (1,20%) u instrumentalu, 2 (0,80%)% u lokativu i 1 (0,40%) proizvedenicu u genitivu (tablica 40*)*.

Može se primijetiti da su kod svih stranih učenika najzastupljenije zamjeničke proizvedenice u nominativu, potom u akuzativu. Samo su kod S2 (pr. *kojim*) i S5 (pr. *s moja, s moj obitelj*) zabilježene zamjeničke proizvedenice u instrumentalu, kod S4 (pr. *vam*) i S5 (pr. *mi, moja ženi*) pojavljuju se proizvedenice u dativu, kod S5 zabilježene su proizvedenice u lokativu (pr. *na kojem, na čemu*), a samo je kod S4 zabilježena jedna proizvedenica u genitivu (pr. *moga dečka*). Dakle, učenici su najviše zamjenica proizveli u izravno poučavanome nominativu.

Kao i kod imenica i pridjeva, tako se i kod zamjenica pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo.

Što se tiče zamjeničkih vrsta, najzastupljenije su osobne zamjenice (49%), potom posvojne (21%) i upitno-odnosne (20%), pa neodređene (5%) i pokazne (4%), a samo se kod S1 pojavljuje i povratna zamjenica *se* (1%).

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli znatno više zamjeničkih proizvedenica u jednini nego u množini (81% vs. 19%). Time se kod stranih učenika i u proizvodnji zamjenica pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među zamjeničkim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

4.6.7.2.Netočni oblici

Učenici su proizveli ukupno 21 netočan oblik (11 u N, 7 u A, 2 u I, 1 u D), što je 8,46% u odnosu na ukupnu proizvodnju zamjenica.

Raspon je netočnih oblika od 2 do 10, a najviše ih je zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 2, II. = 4, III. = 5, **IV. = 10**) kada je s učenicima sustavno obrađivan i uvježbavan nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

Ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju zamjeničkih proizvedenica svakoga učenika pojedinačno, učenik S5 koji je proizveo 12% netočnih oblika bio je najmanje točan u proizvodnji zamjenica, dok je učenica S1 koja nije proizvela ni jedan netočan oblik bila najtočnija u proizvodnji. Učenici S2 i S4 prizveli su svaki po 7% netočnih oblika, dok je učenik S3 proizveo 8% netočnih zamjeničkih proizvedenica.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u nominativu i akuzativu (tablica 40), kada se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupan broj zabilježenih zamjeničkih proizvedenica u svakome padežu, strani su učenici najviše griješili u proizvodnji instrumentala (67%), potom dativa (33%), pa akuzativa (19%) i nominativa (5%), a 2 proizvedenice u lokativu i 1 u genitivu točno su proizvedene.

Među netočnim je oblicima 20 (95,23%) krivih oblika i 1 (4,76%) nepostojeći oblik.

4.7. Glagoli kod stranih učenika

Kao što je već spomenuto, strani su učenici proizveli najviše imeničkih, pa potom glagolskih natuknica i proizvedenica, no ni njihov se broj nije sustavno povećavao.

4.7.1. Glagolske natuknice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da proizvodnja glagolskih natuknica nije bila sustavna, odnosno najsustavniji je rast u proizvodnji natuknica zabilježen kod S5. No svi su strani učenici proizveli veći broj glagolskih natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak. Kod S1 i S3 najveći je broj glagolskih natuknica zabilježen u trećemu razgovoru, kod S2 i S3 u drugome, a kod S5 u četvrtome razgovoru (slika 66).

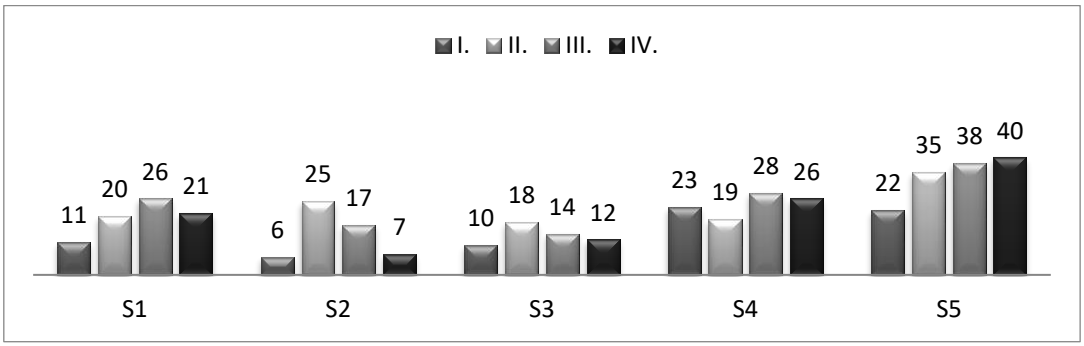

Slika 66: Glagolske natuknice kod stranih učenika

U prvome je razgovoru raspon zabilježenih glagolskih natuknica od 6 (S2) do 23 (S4), u drugome od 18 (S3) do 35 (S5), u trećemu od 14 (S3) do 38 (S5) i u četvrtome od 7 (S2) do 40 (S5).

Tablica 41 prikazuje koliko je glagolskih natuknica kod stranih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 41: Razlika u broju zabilježenih gl. natuknica između I. i IV. razgovora

	I.	**IV.**	**razlika**
S1	11	21	10 (**90,90%)**
S2	6	7	1 (16,66%)
S3	10	12	2 (20%)
S4	23	26	3 (13,04%)
S5	22	40	**18** (81,81%)
UKUPNO	72	106	34 (47,22%)

Svi su strani učenici na kraju tečaja proizveli veći broj glagolskih natuknica u odnosu na početak, a razlika je u povećanju glagolskih natuknica između ta dva razgovora u rasponu od 13% (S4) do 91% (S1). No ako se promatra razlika u povećanju između ta dva razgovora izražena brojkama, raspon je od 1 natuknice (S2) do 18 natuknica (S5) više u četvrtome razgovoru (tablica 41).

Kad se kod svih učenika zbroje glagolske natuknice iz svih razgovora (S1 = 78, S2 = 55, S3 = 54, S4 = 96, **S5 = 135**), može se zaključiti da ih je najviše proizveo učenik S5 (32%), potom učenice S4 (23%) i S1 (19%), dok su učenici S2 (13%) i S3 (13%) proizveli podjednak i najmanji broj glagolskih natuknica (slika 67).

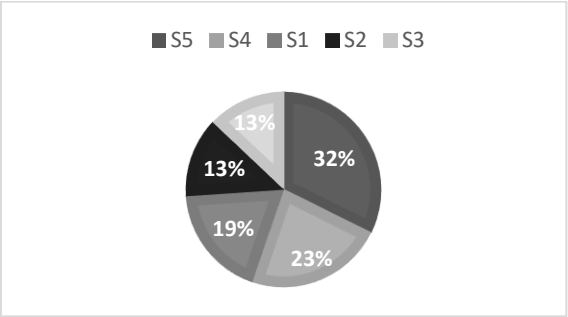

Slika 67: Udio glagolskih natuknica kod svakoga učenika u odnosu na ukupnu proizvodnju

4.7.2. Glagolske proizvedenice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da proizvodnja glagolskih proizvedenica nije bila sustavna, odnosno najsustavniji je rast zabilježen kod S1 i S5, a oni su i jedini među stranim učenicima koji su proizveli veći broj glagolskih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak (slika 68).

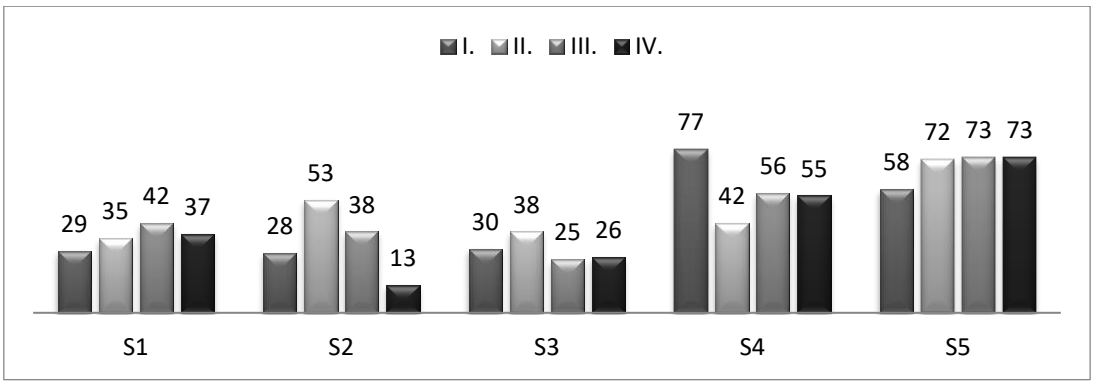

Slika 68: Glagolske proizvedenice u svim razgovorima kod stranih učenika

U prvome je razgovoru raspon zabilježenih glagolskih proizvedenica od 28 (S2) do 77 (S4), u drugome od 35 (S1) do 72 (S5), u trećemu od 25 (S3) do 73 (S5) i u četvrtome od 13 (S2) do 73 (S5).

Može se primijetiti da su učenici S2 i S3 proizveli najviše glagolskih proizvedenica u drugome razgovoru, S1 u trećemu, S4 u prvome, dok je kod učenika S5 isti broj proizvedenica zabilježen u trećemu i četvrtome razgovoru.

Tablica 42 prikazuje koliko je glagolskih proizvedenica kod stranih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 42: Razlika u broju zabilježenih gl. proizvedenica između I. i IV. razgovora

	I.	IV.	razlika
S1	29	37	8 (27,58%)
S2	28	13	-15 (115,38%)
S3	30	26	-4 (15,38%)
S4	77	55	-22 (40%)
S5	58	73	15 (25,86%)
UKUPNO	222	204	-18 (8,82%)

Većina stranih učenika proizvela je veći broj imeničkih, pridjevskih i zamjeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, no iz tablice 42 može se primijetiti da je kod glagola zabilježeno više glagolskih proizvedenica na kraju tečaja samo kod učenika S1 (28%) i S5 (26%). Budući da se prezent glagola obrađuje tijekom prvih tjedana tečaja, a krajem tečaja sklonidba pridjeva i zamjenica, to je vjerojatno jedan od razloga veće proizvodnje glagolskih proizvedenica kod većine stranih učenika na početku tečaja u odnosu na kraj kada su se više obrađivale sklonjive vrste riječi. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja glagola uvelike ovisila o silabom predviđenim temama, odnosno o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo koji su bili poticaj za govornu proizvodnju.

Kad se kod svih učenika zbroje glagolske proizvedenice iz svih razgovora (S1 = 143, S2 = 132, S3 = 119, S4 = 230, **S5 = 276**), može se zaključiti da ih je najviše proizveo učenik S5 (31%), potom S4 (25%), pa S1 (16%) i S2 (15%), dok je učenik S3 (13%) proizveo njihov najmanji broj (slika 69).

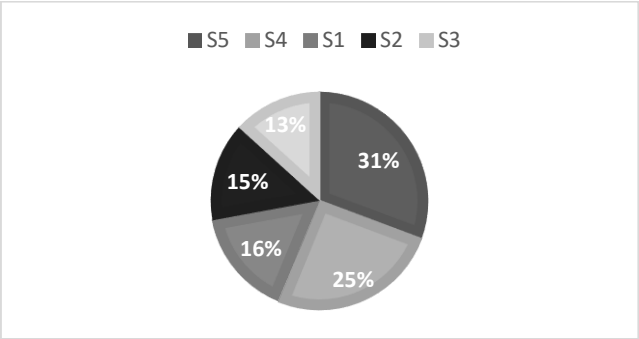

Slika 69: Udio gl, proizvedenica kod svakoga učenika u odnosu na ukupnu proizvodnju

4.7.3. Glagolski oblici

Silabom je tečaja planirana sustavna obrada prezenta glagola *biti* u drugome tjednu tečaja, prezent *–ati→-am* i *–iti→-im* glagola poučava se tijekom trećega i četvrtoga tjedna, a prezent glagola *ići, piti, jesti, moći, voljeti, željeti, živjeti* tijekom sedmoga i osmoga tjedna.
Obrada perfekta nije predviđena programom tečaja, ali je na zamolbu učenica S1 i S4 tijekom dijela jednoga sata obrađen i uvježbavan perfekt na nekoliko konkretnih primjera. Budući da je učenik S5 lažni početnik, on je u svojemu govoru već rabio perfekt, ali ga nikada nije formalno učio, stoga je i s njim tijekom nastave uživo sustavno obrađen i uvježbavan perfekt.

4.7.3.1. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S1

Učenica S1 proizvela je ukupno 78 glagolskih natuknica i 143 glagolske proizvedenice. Proizvela je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu i perfektu, s tim da se perfekt pojavljuje samo u trećemu i četvrtome razgovoru (slika 70).

Slika 70: Zastupljenost glagolskih oblika kod S1 u svim razgovorima

Raspon je proizvedenica u prezentu od 23 (I. razgovor) do 33 (III. razgovor), u infinitivu od 3 (III. razgovor) do 6 (I. i IV. razgovor), a u perfektu od 0 (I. i II. razgovor) do 6 (III. razgovor).

4.7.3.1.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod S1 u I. razgovoru

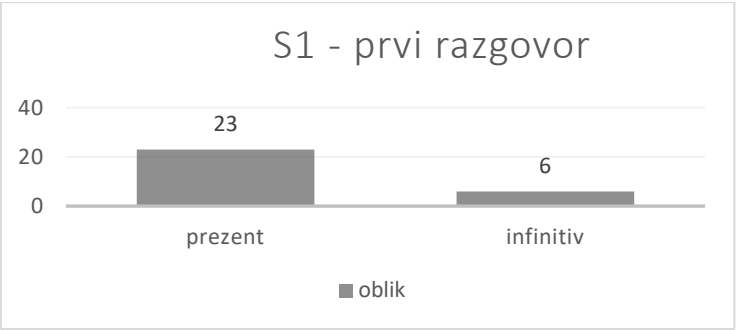

Slika 71: Udio glagolskih oblika kod S1 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru učenica S1 proizvela 11 glagolskih natuknica i 29 proizvedenica među kojima su 23 (79%) proizvedenice u prezentu i 6 (21%) u infinitivu (slika 71).

4.7.3.1.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod S1 u II. razgovoru

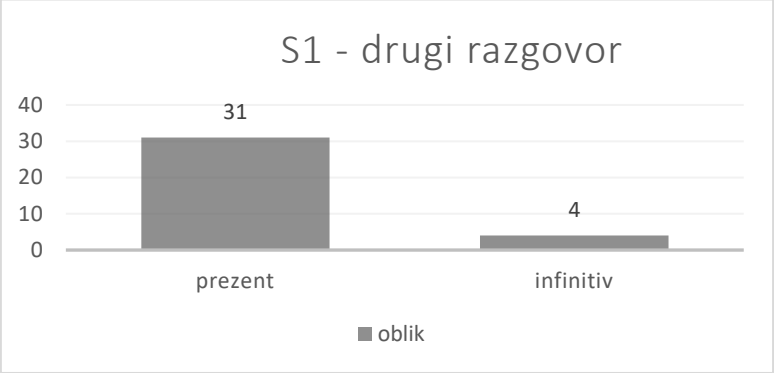

Slika 72: Udio glagolskih oblika kod S1 u II. razgovoru

Učenica S1 proizvela je u drugome razgovoru 20 glagolskih natuknica i 35 proizvedenica, što je 9 natuknica i 6 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor. Proizvela je 31 (89%) proizvedenicu u prezentu i 4 (11%) u infinitivu (slika 72).

4.7.3.1.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod S1 u III. razgovoru

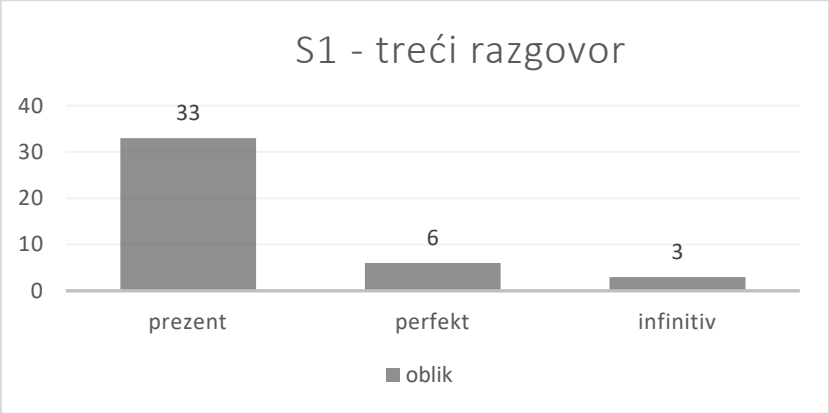

Slika 73: Udio glagolskih oblika kod S1 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru S1 proizvela 26 glagolskih natuknica i 42 glagolske proizvedenice, što je najveći zabilježen broj u odnosu na ostale razgovore. Učenica je proizvela 33 (79%) proizvedenice u prezentu, 6 (14%) u perfektu i 3 (7%) u infinitivu (slika 73).

4.7.3.1.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod S1 u IV. razgovoru

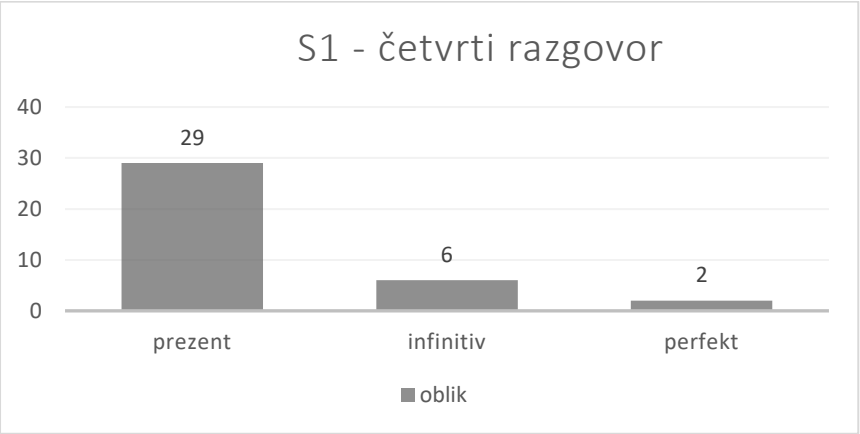

Slika 74: Udio glagolskih oblika kod S1 u IV. razgovoru

Učenica S1 proizvela je u četvrtome razgovoru 21 glagolsku natuknicu i 37 glagolskih proizvedenica, što je manji broj nego u trećemu razgovoru, ali je veći u odnosu na prva dva razgovora. Proizvela je 29 (78%) proizvedenica u prezentu, 6 (16%) u infinitivu i 2 (6%) proizvedenice u perfektu (slika 74).

4.7.3.1.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod S1 u svim razgovorima

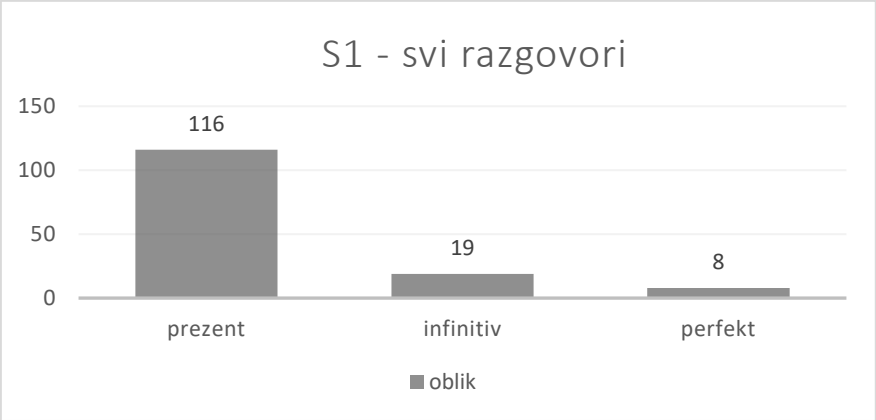

Slika 75: Udio glagolskih oblika kod S1 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenice S1 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 116 (81,11%) proizvedenica u prezentu, 19 (13,28%) u infinitivu i 8 (5,59%) u perfektu (slika 75). Dakle, učenica je proizvela samo izravno poučavane glagolske oblike.

4.7.3.1.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod S1

Učenica S1 nije proizvela ni jedan netočan oblik u snimljenim razgovorima te je jedina među ispitanicima koja ima stopostotnu točnu proizvodnju glagola.

4.7.3.1.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod S1

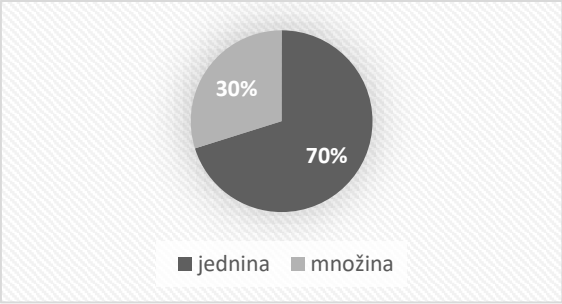

Slika 76: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod S1

U svim je pojedinačnim razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod učenice S1 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 87 (70,16%) glagolskih proizvedenica u jednini i 37 (29,83%) u množini (slika 76).

4.7.3.1.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod S1

Tablica 43: Glagolske natuknice i proizvedenice kod S1 u svim razgovorima

S1	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	11	20	**26**	21	78
gl. proizvedenice	29	35	**42**	37	143
razlika (omjer)	**18 (2,63)**	15 (1,75)	16 (1,61)	16 (1,76)	65 (1,83)

Učenica S1 proizvela je ukupno 78 glagolskih natuknica i 143 glagolske proizvedenice. Na kraju je tečaja proizvela 10 (91%) natuknica i 8 (28%) proizvedenica više nego u prvome razgovoru, no najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru, a najmanje u prvome (tablica 43).

Tablica 43 pokazuje da se kod učenice S1 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 1,83 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,61 (III. razgovor) do 2,63 (I. razgovor).

Tablica 44 prikazuje koje je glagolske oblike učenica S1 proizvela u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 44: Zastupljenost glagolskih oblika kod S1 u svim razgovorima

S1	I.	II.	III.	IV.	ukupno
prezent	23	31	**33**	29	**116 (81,11%)**
infinitiv	**6**	4	3	**6**	19 (13,28%)
perfekt	0	0	**6**	2	8 (5,59%)
Σ (net.ob.)	29	35	**42**	37	143

Iz tablice 44 može se vidjeti da je S1 najviše proizvodila sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent), a pojavljuju se i proizvedenice u perfektu.

Kao što je već spomenuto obrada perfekta nije predviđena silabom, ali je učenica zatražila kratko objašnjenje njegove tvorbe na nekoliko konkretnih primjera i zadataka, stoga se perfekt, iako nije sustavno obrađen i uvježbavan, ipak pojavljuje u zadnja dva razgovora. Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 116 (81,11%) proizvedenica u prezentu, 19 (13,28%) u infinitivu i 8 (5,59%) u perfektu (tablica 44). U proizvodnji glagola jednina je zastupljenija od množine, odnosno učenica S1 proizvela je 70% glagolskih proizvedenica u jednini i 30% u množini. Kod učenice S1 nije zabilježen ni jedan netočan glagolski oblik.

4.7.3.2. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S2

Učenik S2 proizveo je ukupno 55 glagolskih natuknica i 132 glagolske proizvedenice. Proizveo je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu, futuru i imperativu (slika 77).

Raspon je proizvedenica u prezentu od 12 (IV. razgovor) do 46 (II. razgovor), u infinitivu od 1 (I. i IV. razgovor) do 7 (II. i III. razgovor), u perfektu su zabilježene 2 proizvedenice u III. razgovoru, u imperativu je po 1 proizvedenica u I. i III. razgovoru, dok se jedina proizvedenica u futuru pojavljuje u III. razgovoru.

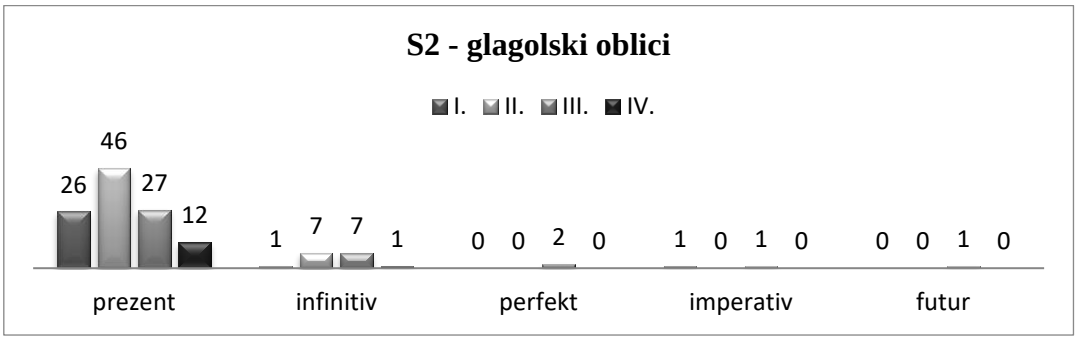

Slika 77: Zastupljenost glagolskih oblika kod S2 u svim razgovorima

4.7.3.2.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod S2 u I. razgovoru

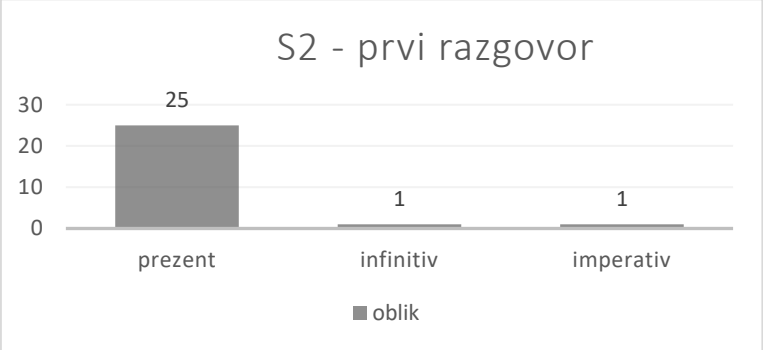

Slika 78: Udio glagolskih oblika kod S2 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru S2 proizveo 6 glagolskih natuknica i 28 proizvedenica među kojima je 26 (92%) proizvedenica u prezentu, 1 (3,5%) u infinitivu te 1 (3,5%) u imperativu (slika 78). Učenik je u prvome razgovoru proizveo 4 netočna oblika (sva 4 u prezentu), od kojih su 3 nepostojeća oblika, a 1 je krivi oblik.

4.7.3.2.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod S2 u II. razgovoru

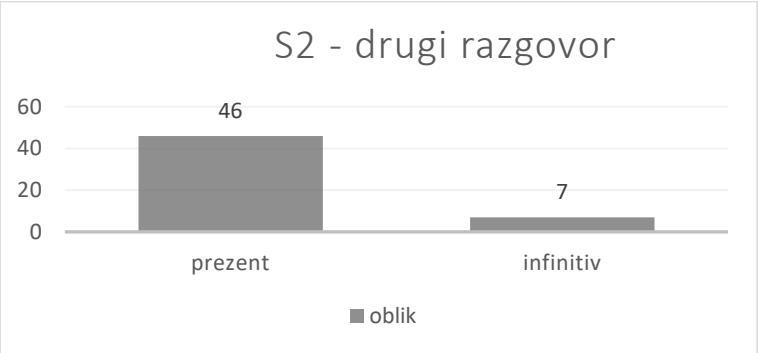

Slika 79: Udio glagolskih oblika kod S2 u II. razgovoru

Učenik S2 proizveo je u drugome razgovoru 25 glagolskih natuknica i 53 glagolske proizvedenice, što je 19 natuknica i 25 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor, a u drugome je razgovoru zabilježen i njihov najveći broj. Za razliku od prvoga razgovora učenik je u drugome od glagolskih oblika proizveo samo infinitiv i prezent, odnosno proizveo je 46 (87%) proizvedenica u prezentu i 7 (13%) u infinitivu (slika 79).
Zabilježeno je 6 netočnih oblika (svi u prezentu), od kojih su 3 kriva i 3 nepostojeća oblika.

4.7.3.2.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod S2 u III. razgovoru

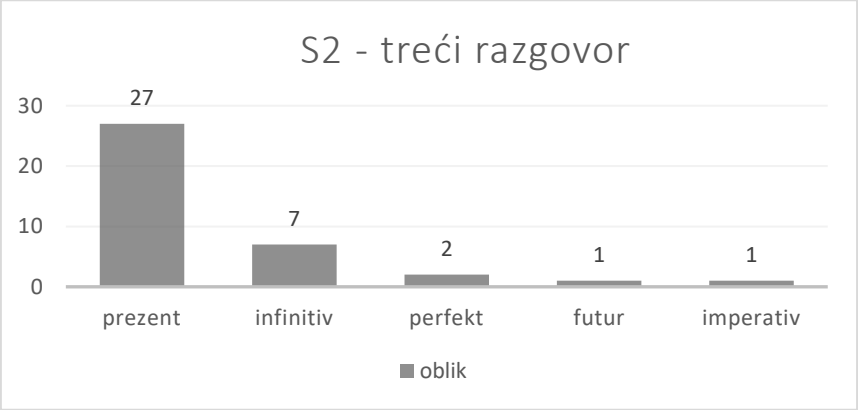

Slika 80: Udio glagolskih oblika kod S2 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru S2 proizveo 17 glagolskih natuknica i 38 proizvedenica, što je manji broj u odnosu drugi razgovor, ali veći u odnosu na prvi. Učenik je proizveo 27 (71%) proizvedenica u prezentu, 7 (18%) u infinitivu, 2 (5%) u perfektu, 1 (3%) u futuru i 1 (3%) proizvedenicu u imperativu (slika 80). Nije zabilježen ni jedan netočan oblik.

4.7.3.2.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod S2 u IV. razgovoru

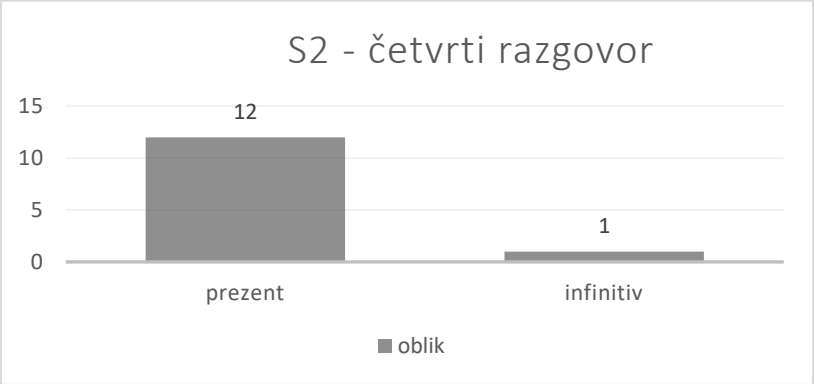

Slika 81: Udio glagolskih oblika kod S2 u IV. razgovoru

Učenik S2 proizveo je u četvrtome razgovoru 7 glagolskih natuknica i 13 proizvedenica, što je najmanji broj zabilježenih proizvedenica u odnosu na prethodne razgovore, a samo je 1 natuknica više u odnosu na prvi razgovor. Među glagolskim proizvedenicama 12 (92%) je proizvedenica u prezentu te 1 (8%) u infinitivu (slika 81).
Učenik je proizveo i 1 netočan nepostojeći oblik u prezentu.

4.7.3.2.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod S2 u svim razgovorima

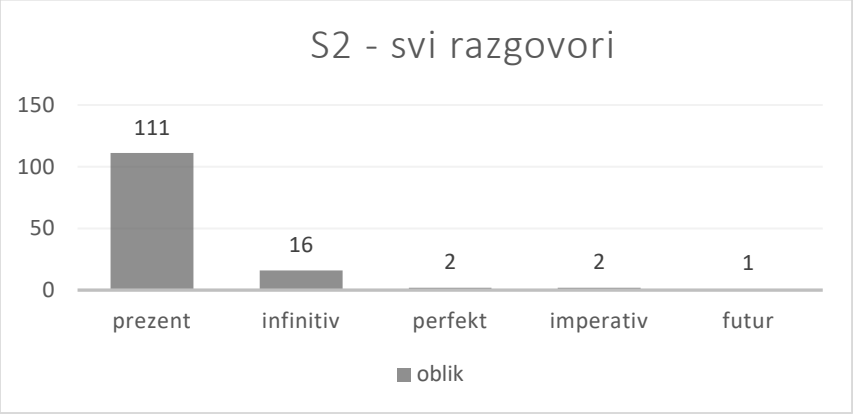

Slika 83: Udio glagolskih oblika kod S2 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenika S2 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 111 (84,09%) proizvedenica u prezentu, 16 (12,12%) u infinitivu, 2 (1,51%) u perfektu, 2 (1,51%) u imperativu i 1 (0,75%) proizvedenicu u futuru (slika 83). Dakle, najviše je proizvodio češće glagolske oblike, odnosno one oblike koji su s učenikom sustavno obrađivani tijekom tečaja.

4.7.3.2.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod S2

Učenik S2 proizveo je ukupno 11 netočnih glagolska oblika u prezentu, što je 8,33% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru kada je proizveo i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim je oblicima 7 (63,63%) nepostojećih oblika (pr. *ne imam, nijest, nijesu, nesu...*), a 4 (36,36%) su kriva (pr. *mi nisam, on obožavaju, on traže, oni voli*).

4.7.3.2.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod S2

U svim je pojedinačnim razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod učenika S2 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 84 (72,41%) glagolske proizvedenice u jednini i 32 (27,58%) u množini (slika 84).

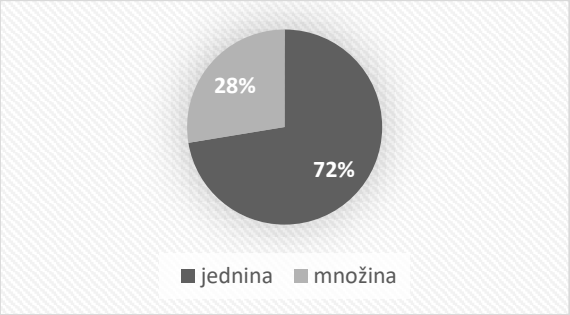

Slika 84: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod S2

4.7.3.2.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod S2

Tablica 45: Glagolske. natuknice i proizvedenice kod S2 u svim razgovorima

S2	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	6	**25**	17	7	55
gl. proizvedenice	28	**53**	38	13	132
razlika (omjer)	22 **(4,66)**	**28** (2,12)	21 (2,23)	6 (1,85)	77 (2,4)

Učenik S2 proizveo je ukupno 55 glagolskih natuknica i 132 glagolske proizvedenice. Najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru, a najmanje u četvrtome, odnosno učenik je proizveo 1 (16,66%) glagolsku natuknicu više i 15 (115%) proizvedenica manje na kraju tečaja u odnosu na početak (tablica 45).

Tablica 45 pokazuje da se kod učenika S2 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,4 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,85 (IV. razgovor) do 4,66 (I. razgovor).

Tablica 46 prikazuje koje je glagolske oblike učenik S2 proizveo u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 46: Zastupljenost glagolskih oblika kod S2 u svim razgovorima

S2	I.	II.	III.	IV.	ukupno
prezent	26 (4)	**46 (6)**	27	12 (1)	**111 (11)**
infinitiv	1	**7**	**7**	1	16
futur	0	0	1	0	1
perfekt	0	0	**2**	0	2
imperativ	**1**	0	**1**	0	2
Σ (net.ob.)	28 (4)	**53 (6)**	38	13 (1)	132 (11)

Iz tablice 46 može se vidjeti da je S2 najviše proizvodio sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent), a pojavljuju se i perfekt (pr. *bio je, bila je*), imperativ (pr. *napišite, stavi*) i futur (pr. *to će biti*). Kao što je već spomenuto obrada perfekta, futura i imperativa nije predviđena silabom tečaja, stoga su ti oblici najvjerojatnije bili zastupljeni u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo.

Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je ukupno proizveo 111 (84,09%) proizvedenica u prezentu, 16 (12,12%) u infinitivu, 2 (1,51%) u perfektu, 2 (1,51%) u imperativu i 1 (0,75%) proizvedenicu u futuru (tablica 46).

U proizvodnji glagola jednina je zastupljenija od množine, odnosno učenik S2 proizveo je 72% glagolskih proizvedenica u jednini i 28% u množini.

Proizveo je ukupno 11 netočnih oblika, svih 11 u prezentu, što je 8,33% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru kada je zabilježeno i najviše proizvedenica.

Među netočnim je oblicima 7 (64%) nepostojećih oblika (pr. *ne imam, nijest, nijesu, nesu...*), a 4 (36%) su kriva oblika (pr. *mi nisam, on obožavaju, on traže, oni voli*).

Učenik S2 proizveo je ukupno 121 (91,66%) točnu glagolsku proizvedenicu, a budući da su svi netočni oblici zabilježeni u prezentu, znači da je bio najmanje točan upravo u proizvodnji prezenta koji je i najzastupljeniji oblik.

Učenik je bio najtočniji u trećemu razgovoru kada nije zabilježen ni jedan netočan oblik, a najviše je griješio u prvome razgovoru kada je proizveo 14,28% netočnih proizvedenica.

4.7.3.3. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S3

Učenik S3 proizveo je ukupno 54 glagolske natuknice i 119 glagolskih proizvedenica. Proizveo je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu i imperativu, s tim da se perfekt i imperativ pojavljuju samo u trećemu razgovoru (slika 85).

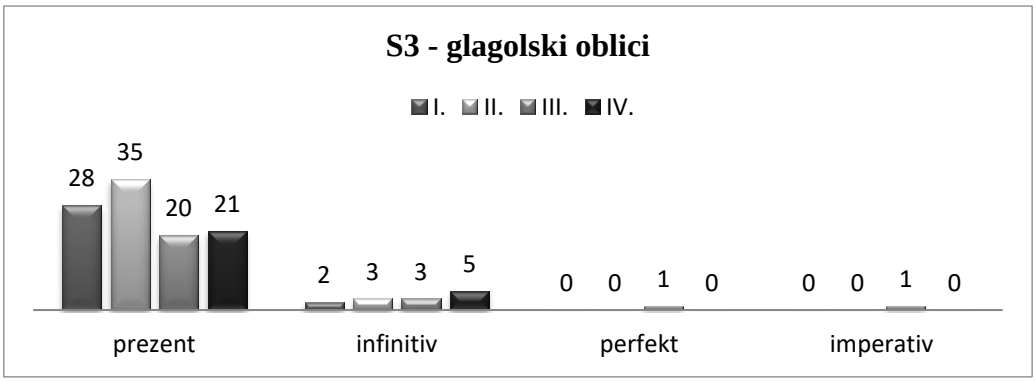

Slika 85: Zastupljenost glagolskih oblika kod S3 u svim razgovorima

Raspon je proizvedenica u prezentu od 20 (III. razgovor) do 35 (II. razgovor), u infinitivu od 2 (I. razgovor) do 5 (IV. razgovor), a u perfektu je zabilježena samo 1 proizvedenica u III. razgovoru te 1 proizvedenica u imperativu u IV. razgovoru.

4.7.3.3.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod S3 u I. razgovoru

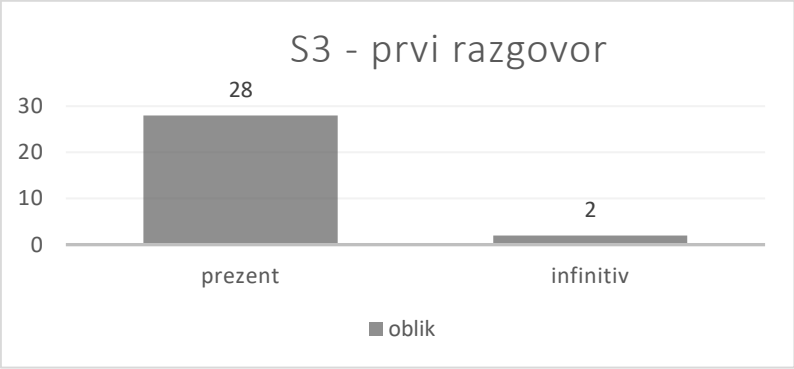

Slika 86: Udio glagolskih oblika kod S3 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru S3 proizveo 10 glagolskih natuknica i 30 proizvedenica među kojima je 28 (93%) proizvedenica u prezentu, a 2 (7%) su u infinitivu (slika 86).
Učenik je proizveo 2 netočna kriva oblika u prezentu.

4.7.3.3.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod S3 u II. razgovoru

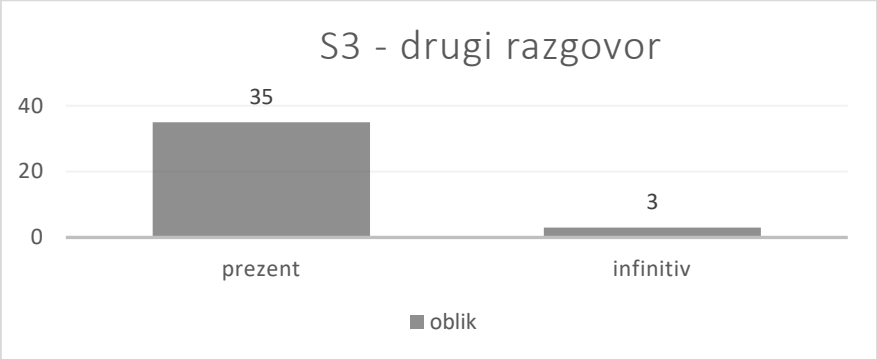

Slika 87: Udio glagolskih oblika kod S3 u II. razgovoru

Učenik S3 proizveo je u drugome razgovoru 18 glagolskih natuknica i 38 proizvedenica, što je 8 natuknica i 8 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor, a u drugome je razgovoru zabilježen njihov najveći broj. Proizveo je 35 (92%) glagolskih proizvedenica u prezentu i 3 (8%) u infinitivu (slika 87).

Zabilježeno je 9 netočnih oblika u prezentu, od kojih je 6 krivih, a 3 su nepostojeća oblika.

4.7.3.3.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod S3 u III. razgovoru

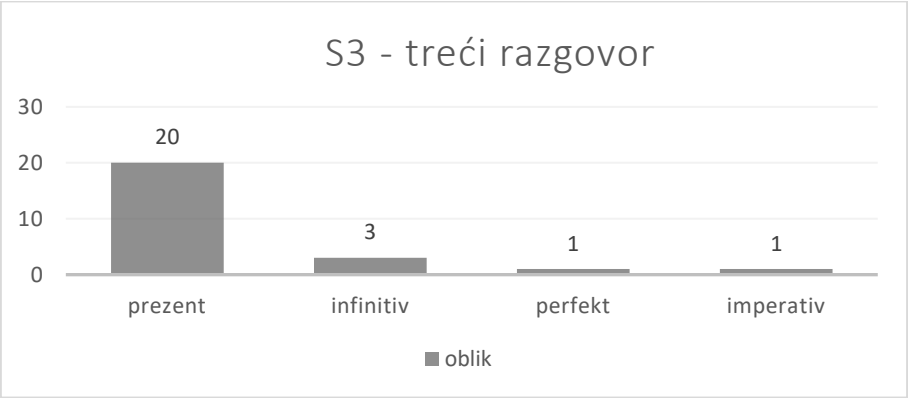

Slika 88: Udio glagolskih oblika kod S3 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru S3 proizveo 14 glagolskih natuknica i 25 proizvedenica, što je najmanji broj zabilježenih glagolskih proizvedenica u odnosu na ostale razgovore. Učenik je proizveo 20 (80%) proizvedenica u prezentu, 3 (12%) u infinitivu, 1 (4%) u perfektu i 1 (4%) u imperativu (slika 88).

Zabilježena su 3 netočna oblika (1 u prezentu, 1 u infinitivu, 1 u perfektu), a među netočnim oblicima 2 su nepostojeća oblika i 1 krivi oblik.

4.7.3.3.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod S3 u IV. razgovoru

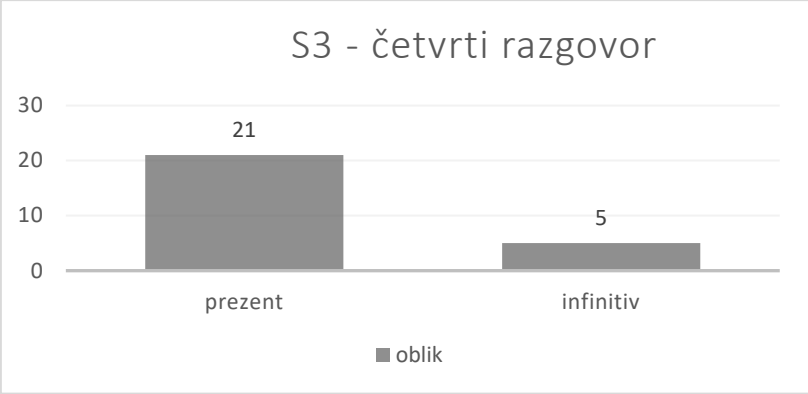

Slika 89: Udio glagolskih oblika kod S3 u IV. razgovoru

Učenik S3 proizveo je u četvrtome razgovoru 12 glagolskih natuknica i 26 proizvedenica, odnosno 2 natuknice više, ali 4 proizvedenice manje u odnosu na prvi razgovor. Među glagolskim je proizvedenicama 21 (81%) u prezentu, a 5 (19%) ih je u infinitivu (slika 89). Učenik je proizveo 3 netočna kriva oblika (2 u infinitivu, 1 u prezentu).

4.7.3.3.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod S3 u svim razgovorima

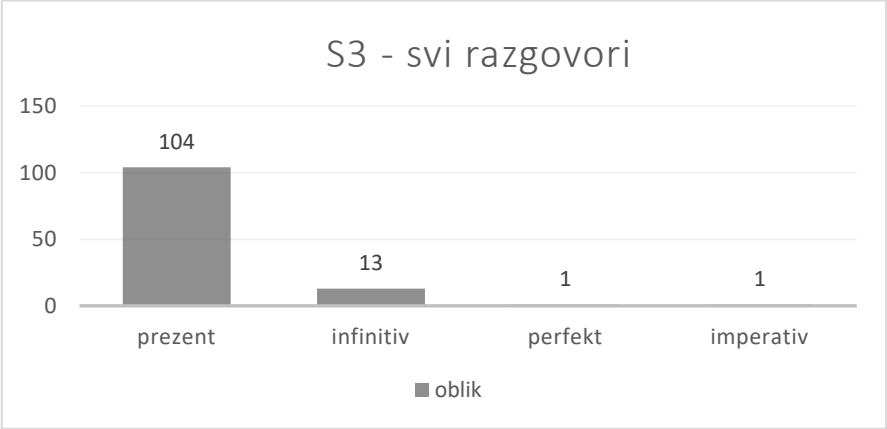

Slika 90: Udio glagolskih oblika kod S3 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenika S3 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 104 (87,39%) proizvedenice u prezentu, 13 (10,92%) proizvedenica u infinitivu, 1 (0,84%) proizvedenicu u perfektu i 1 (0,84%) u imperativu (slika 90). Dakle, učenik je najviše proizvodio izravno poučavane glagolske oblike.

4.7.3.3.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod S3

Učenik S3 proizveo je ukupno 17 netočnih glagolska oblika (13 u prezentu, 3 u infinitivu, 1 u perfektu), što je 14,28% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru kada je proizveo i najviše glagolskih proizvedenica.
Među netočnim oblicima 12 (70,58%) je krivih (pr. *on voliš, ona ne volim, on nositi, oni plivate*...), a 5 (29,41%) nepostojećih oblika (pr. *ne ima, voliju, pliže aju, plevati, ljete)*.

4.7.3.3.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod S3

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod S3 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 97 (79,50%) glagolskih proizvedenica u jednini i 25 (20,49%) u množini (slika 91).

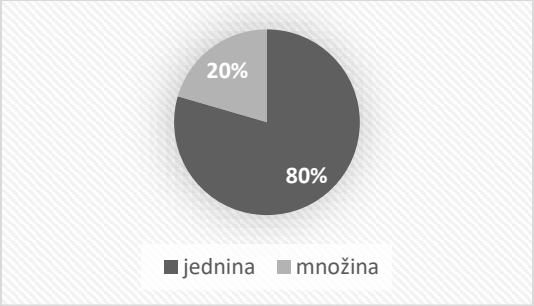

Slika 91: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod S3

4.7.3.3.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod S3

Tablica 47: Glagolske natuknice i proizvedenice kod S3 u svim razgovorima

S3	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	10	**18**	14	12	54
gl. proizvedenice	30	**38**	25	26	119
razlika (omjer)	**20 (3)**	**20** (2,11)	11 (1,78)	14 (2,16)	65 (2,20)

Učenik S3 proizveo je ukupno 54 glagolske natuknice i 119 glagolskih proizvedenica, a najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru. Proizveo je 2 (20%) natuknice više i 4 (15,38%) proizvedenice manje u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi (tablica 47).

Tablica 47 pokazuje da se kod učenika S3 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,20 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,78 (III. razgovor) do 3 (I. razgovor).

Tablica 48 prikazuje koje je glagolske oblike učenik S3 proizveo u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 48: Zastupljenost glagolskih oblika kod S3 u svim razgovorima

S3	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**ukupno**
prezent	28 (2)	**35 (9)**	20 (1)	21 (1)	**104 (13)**
infinitiv	2	3	3 (1)	**5 (2)**	13 (3)
perfekt	0	0	**1 (1)**	0	1 (1)
imperativ	0	0	**1**	0	1
Σ (net.ob.)	30 (2)	**38 (9)**	25 (3)	26 (3)	119 (17)

Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik S3 proizveo je 104 (87,39%) proizvedenice u prezentu, 13 (10,92%) u infinitivu, 1 (0,84%) proizvedenicu u perfektu i 1 (0,84%) u imperativu (tablica 48).

Dakle, može se zaključiti da je S3 najviše proizvodio sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent), a pojavljuju se perfekt (pr. *mi smo ideali*) i imperativ (pr. *stavi*).

U proizvodnji glagola jednina je znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 80% glagolskih proizvedenica u jednini i 20% u množini.

Proizveo je ukupno 17 netočnih oblika (13 u prezentu, 3 u infinitivu, 1 u perfektu), što je 14,28% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim je oblicima 12 (70,58%) krivih (pr. *on voliš, ona ne volim, on nositi, oni plivate*...) i 5 (29,41%) nepostojećih oblika (pr. *ne ima, voliju, pližaju, plevati, ljetu)*.

S3 proizveo je ukupno 102 (86%) točne glagolske proizvedenice, točniji je u proizvodnji prezenta (87%) nego infinitiva (77%), a jedina proizvedenica u imperativu točno je upotrijebljena, dok je jedina proizvedenica u perfektu u nepostojećemu obliku.

Učenik je bio najtočniji u prvome razgovoru (93%), potom u trećemu i četvrtome (88%), a najmanje je točan u drugome razgovoru kada je proizveo 76% točnih proizvedenica.

4.7.3.4. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S4

Učenica S4 proizvela je ukupno 96 glagolskih natuknica i 230 proizvedenica. Proizvela je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu i imperativu, s tim da se perfekt pojavljuje samo u III. i IV. razgovoru, a imperativ u I. i III. razgovoru (slika 92).

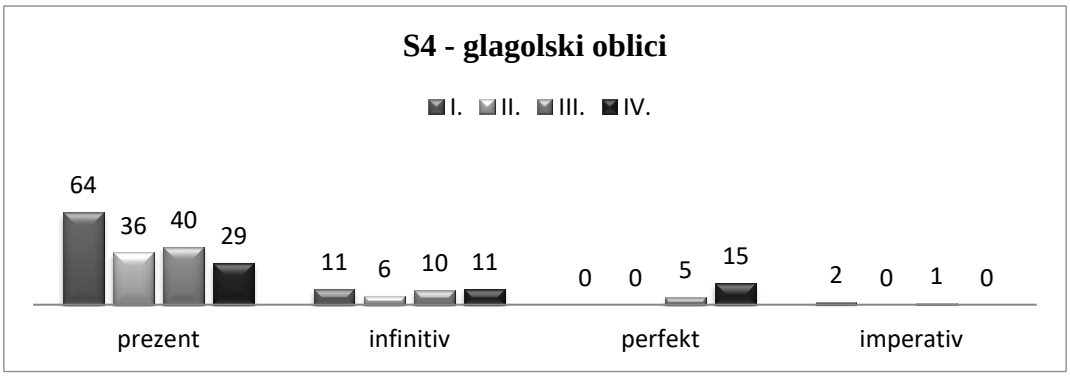

Slika 92: Zastupljenost glagolskih oblika kod S4 u svim razgovorima

Raspon je proizvednica u prezentu od 29 (IV. razgovor) do 64 (I. razgovor), u infinitivu od 6 (II. razgovor) do 11 (I. i IV. razgovor), u perfektu od 0 (I. i II. razgovor) do 15 (IV. razgovor), dok su 2 proizvedenice u imperativu zabilježene u I. razgovoru, a 1 u III. razgovoru.

4.7.3.4.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod S4 u I. razgovoru

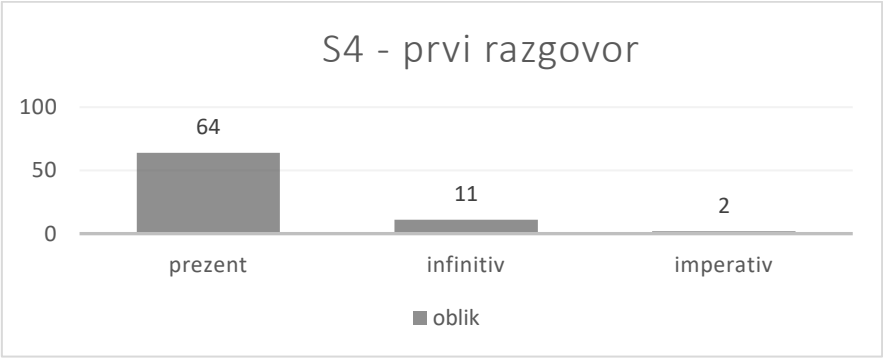

Slika 93: Udio glagolskih oblika kod S4 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru S4 proizvela 23 glagolske natuknice i 77 glagolskih proizvedenica, što je najveći broj proizvedenica u odnosu na ostale razgovore. Većina je proizvedenica u prezentu, odnosno učenica je proizvela 64 (83%) proizvedenice u prezentu, 11 (14%) u infinitivu i 2 (3%) proizvedenice u imperativu (slika 93).

Zabilježeno je 13 netočnih oblika u prezentu), od kojih je 11 nepostojećih oblika, a 2 su kriva.

4.7.3.4.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod S4 u II. razgovoru

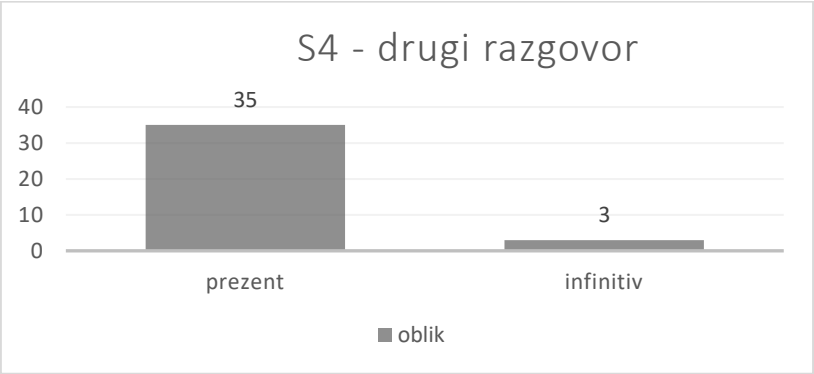

Slika 94: Udio glagolskih oblika kod S4 u II. razgovoru

Učenica S4 proizvela je u drugome razgovoru 19 glagolskih natuknica i 42 glagolske proizvedenice, što je 4 natuknice i 35 proizvedenica manje u odnosu na prvi razgovor. Proizvela je 36 (92%) proizvedenica u prezentu i 6 (8%) u infinitivu (slika 94).
Zabilježena su 3 netočna nepostojeća oblika (2 u prezentu, 1 u infinitivu).

4.7.3.4.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod S4 u III. razgovoru

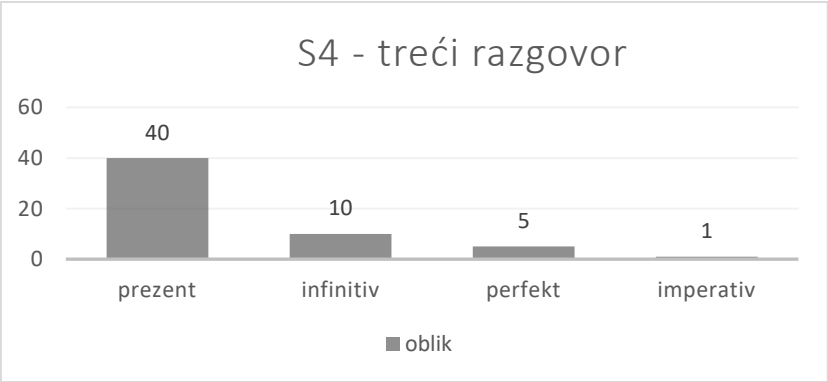

Slika 95: Udio glagolskih oblika kod S4 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru S4 proizvela 28 glagolskih natuknica i 56 proizvedenica, što je najveći broj zabilježenih natuknica u odnosu na ostale razgovore. Proizvela je 40 (71%) proizvedenica u prezentu, 10 (18%) u infinitivu, 5 (9%) u perfektu i 1 (2%) proizvedenicu u imperativu (slika 95).
Zabilježeno je 6 netočnih oblika (3 u prezentu, 2 u perfektu, 1 u infinitivu), od kojih su 3 kriva, a 3 nepostojeća oblika.

4.7.3.4.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod S4 u IV. razgovoru

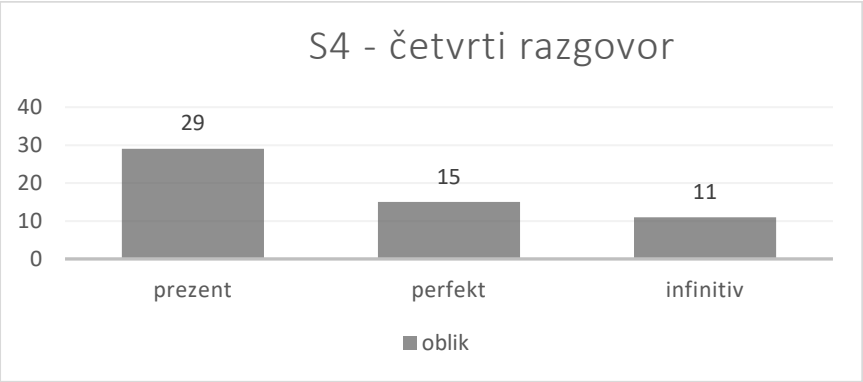

Slika 96: Udio glagolskih oblika kod S4 u IV. razgovoru

Učenica S4 proizvela je u četvrtome razgovoru 26 glagolskih natuknica i 55 proizvedenica, odnosno 3 natuknice više, ali 22 proizvedenice manje u odnosu na prvi razgovor u kojemu je zabilježeno najviše proizvedenica. Proizvela je 29 (53%) proizvedenica u prezentu, 15 (27%) u perfektu i 11 (20%) u infinitivu (slika 96).
Zabilježeno je 12 netočnih oblika (6 u prezentu, 4 u perfektu, 2 u infinitivu), od kojih je 5 krivih, a 7 nepostojećih oblika.

4.7.3.4.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod S4 u svim razgovorima

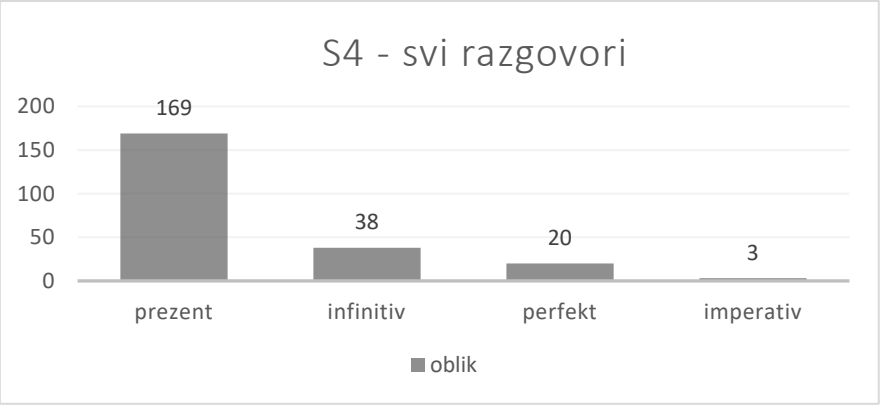

Slika 97: Udio glagolskih oblika kod S4 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenice S4 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 169 (73,47%) proizvedenica u prezentu, 38 (16,52%) u infinitivu, 20 (8,69%) u perfektu i 3 (1,30%) proizvedenice u imperativu (slika 97). Dakle, učenica je najviše proizvodila izravno poučavane glagolske oblike (infinitiv, prezent, perfekt).

4.7.3.4.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod S4

Učenica S4 proizvela je ukupno 34 netočna glagolska oblika (24 u prezentu, 6 u perfektu, 4 u infinitivu), što je 14,78% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru kada je učenica proizvela i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 24 (70,58%) su nepostojeća oblika (pr. *ručatam, imatas, čitas, dozališ, dolaza, znatamo, učamo, učaju, jediti, razumlem*...), a 10 (29,41%) je krivih oblika (pr. *mi smo bila, trebam idem, on čitati, ona žive, oni nije*...).

4.7.3.4.7. Zastupljenost broja kod S4

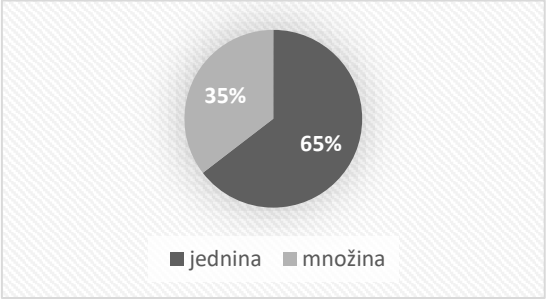

Slika 98: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod S4

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod učenice S4 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 124 (64,58%) glagolske proizvedenice u jednini i 68 (35,41%) u množini (slika 98).

4.7.3.4.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod S4

Tablica 49: Glagolske natuknice i proizvedenice kod S4 u svim razgovorima

S4	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	23	19	**28**	26	96
gl. proizvedenice	**77**	42	56	55	230
razlika (omjer)	**54 (3,34)**	23 (2,21)	28 (2)	29 (2,11)	134 (2,39)

Učenica S4 proizvela je ukupno 96 glagolskih natuknica i 230 proizvedenica. Najviše je natuknica zabilježeno u trećemu razgovoru, a najviše proizvedenica u prvome. Dakle, učenica je proizvela 3 (13,04%) natuknice više i 22 (40%) proizvedenice manje u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi (tablica 49).

Tablica 49 pokazuje da se kod učenice S4 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,39 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 2 (III. razgovor) do 3,34 (I. razgovor).

Tablica 50 prikazuje koje je glagolske oblike učenica S4 proizvela u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 50: Zastupljenost glagolskih oblika kod S4 u svim razgovorima

S4	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**ukupno**
prezent	**64 (13)**	36 (2)	40 (3)	29 (6)	**169 (24)**
infinitiv	**11**	6 (1)	10 (1)	**11 (2)**	38 (4)
perfekt	0	0	**5 (2)**	**15 (4)**	20 (6)
imperativ	**2**	0	1	0	3
Σ (net.ob.)	**77 (13)**	42 (3)	56 (6)	55 (12)	230 (34)

Iz tablice 50 može se vidjeti da je S4 najviše proizvodila sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent), znatan je udio perfekta, a pojavljuju se i proizvedenice u imperativu (pr. *oprosti, oprostite, izvolite*).

Kao što je već spomenuto i kod S1, obrada perfekta nije predviđena silabom, ali je učenica zatražila kratko objašnjenje njegove tvorbe na nekoliko konkretnih primjera i zadataka, stoga se perfekt, iako nije sustavno obrađen i uvježbavan, ipak pojavljuje u zadnja dva razgovora.

Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 169 (73,47%) proizvedenica u prezentu, 38 (16,52%) u infinitivu, 20 (8,69%) u perfektu i 3 (1,30%) proizvedenice u imperativu (tablica 50).

U proizvodnji glagola kod učenice S4 jednina je zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 65% glagolskih proizvedenica u jednini i 35% u množini.

Učenica je proizvela ukupno 34 netočna glagolska oblika (24 u prezentu, 6 u perfektu, 4 u infinitivu), što je 14,78% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 24 (70,58%) su nepostojeća oblika (pr. *ručatam, imatas, čitas, dozališ, dolaza, znatamo, učamo, učaju, jediti, razumlem*...), a 10 (29,41%) je krivih oblika (pr. *mi smo bila, trebam idem, on čitati, ona žive, oni nije...*).

Učenica S4 proizvela je ukupno 196 (85,21%) točnih glagolskih proizvedenica, najtočnija je u proizvodnji imperativa jer su sve 3 proizvedenice točno upotrijebljene, potom u proizvodnji infinitiva (89%) i prezenta (86%), a najmanje je točna u proizvodnji perfekta (70%). Bila je najtočnija u drugome razgovoru (93%), potom u trećemu (89%) i prvome (83%), a najmanje je točna u četvrtome razgovoru u kojemu je proizvela 78% točnih proizvedenica.

4.7.3.5. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod S5

Učenik S5 proizveo je ukupno 135 glagolskih natuknica i 276 proizvedenica. Proizveo je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu i imperativu (slika 99).

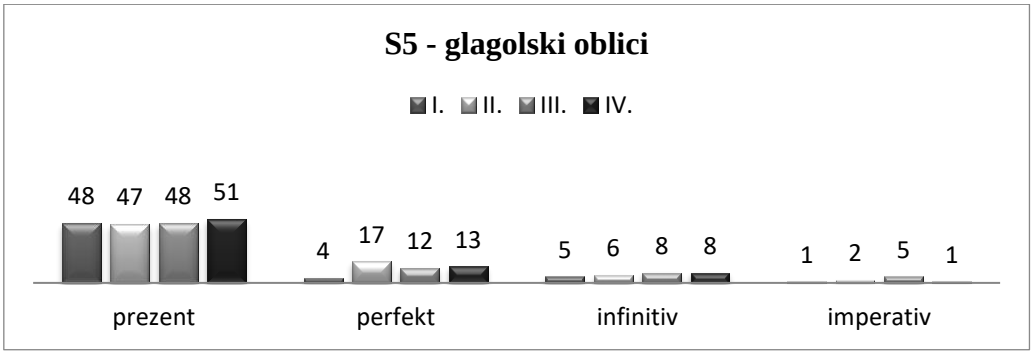

Slika 99: Zastupljenost glagolskih oblika kod S5 u svim razgovorima

Raspon je proizvedenica u prezentu od 47 (II. razgovor) do 51 (IV. razgovor), u perfektu od 4 (I. razgovor) do 17 (II. razgovor), u infinitivu od 5 (I. razgovor) do 8 (III. i IV. razgovor) i u imperativu od 1 (I. i IV. razgovor) do 5 (III. razgovor).

4.7.3.5.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod S5 u I. razgovoru

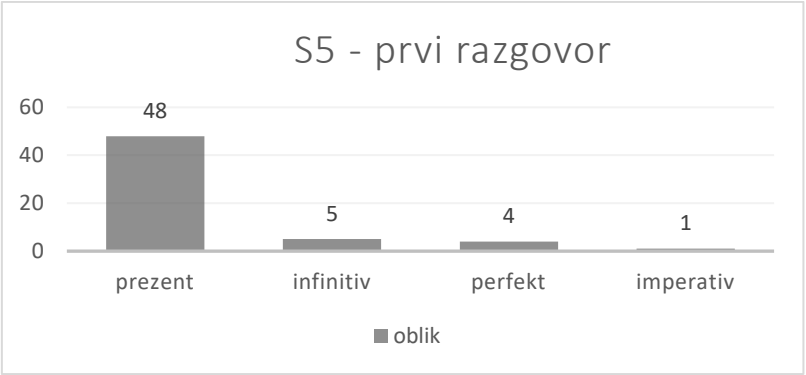

Slika 100: Udio glagolskih oblika kod S5 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru S5 proizveo 22 glagolske natuknice i 58 glagolskih proizvedenica, među kojima je njih 48 (83%) u prezentu, 5 (8%) u infinitivu, 4 (7%) u perfektu i 1 (2%) proizvedenica u imperativu (slika 100).
Učenik je proizveo 8 netočnih oblika (6 u prezentu, 2 u perfektu), od kojih je 6 krivih, a 2 su nepostojeća oblika.

4.7.3.5.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod S5 u II. razgovoru

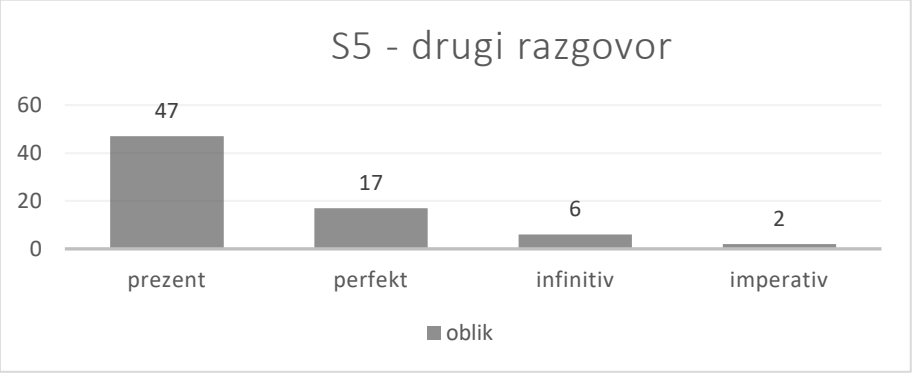

Slika 101: Udio glagolskih oblika kod S5 u II. razgovoru

Učenik S5 proizveo je u drugome razgovoru 35 glagolskih natuknica i 72 glagolske proizvedenice, što je 13 natuknica i 14 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor. Proizveo je 47 (65%) proizvedenica u prezentu, 17 (24%) u perfektu, 6 (8%) u infinitivu i 2 (3%) proizvedenice u imperativu (slika 101).
Zabilježeno je 12 netočnih oblika (8 u perfektu, 4 u prezentu), od kojih je 9 krivih, a 3 su nepostojeća oblika.

4.7.3.5.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod S5 u III. razgovoru

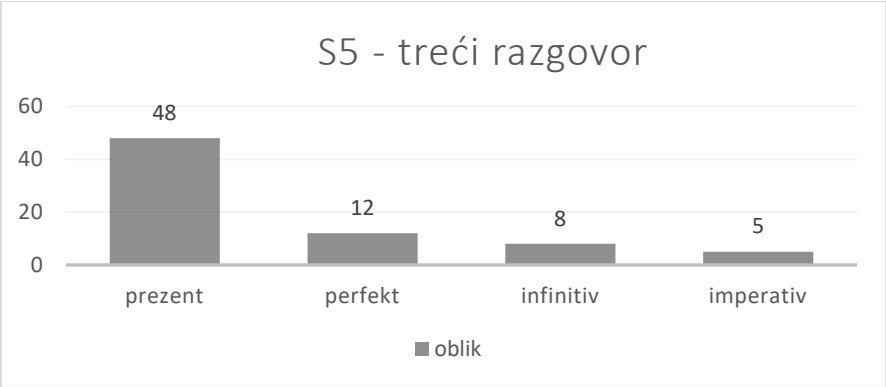

Slika 102: Udio glagolskih oblika kod S5 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru S5 proizveo 38 glagolskih natuknica i 73 glagolske proizvedenice, što je veći broj natuknica i proizvedenica u odnosu na prva dva razgovora. Učenik je proizveo 48 (66%) proizvedenica u prezentu, 12 (16%) u perfektu, 8 (11%) u infinitivu i 5 (7%) u imperativu (slika 102).

Zabilježeno je 9 netočnih oblika (6 u perfektu, 3 u prezentu), od kojih su 4 nepostojeća, 3 kriva, a 2 su dijalektalna oblika.

4.7.3.5.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod S5 u IV. razgovoru

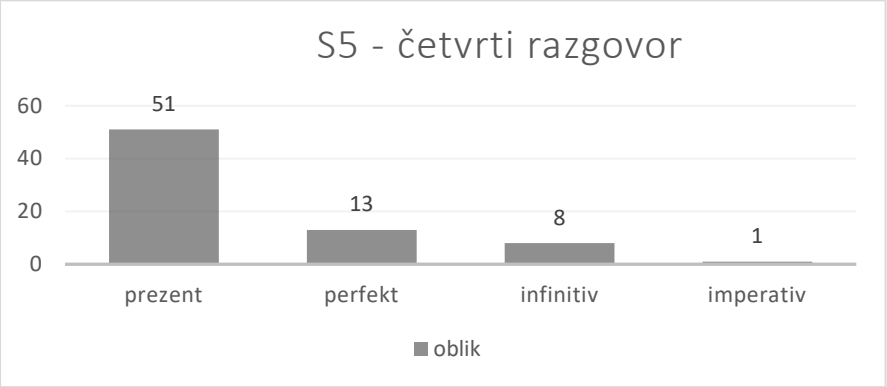

Slika 103: Udio glagolskih oblika kod S5 u IV. razgovoru

Učenik S5 proizveo je u četvrtome razgovoru 40 glagolskih natuknica i 73 glagolske proizvedenice. Proizveo je 51 (70%) proizvedenicu u prezentu, 13 (18%) u perfektu, 8 (11%) u infinitivu i 1 (1%) proizvedenicu u imperativu (slika 103).

Zabilježeno je 7 netočnih oblika (3 u prezentu, 3 u perfektu, 1 u infinitivu), od kojih su 4 kriva, a 3 nepostojeća oblika.

4.7.3.5.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod S5 u svim razgovorima

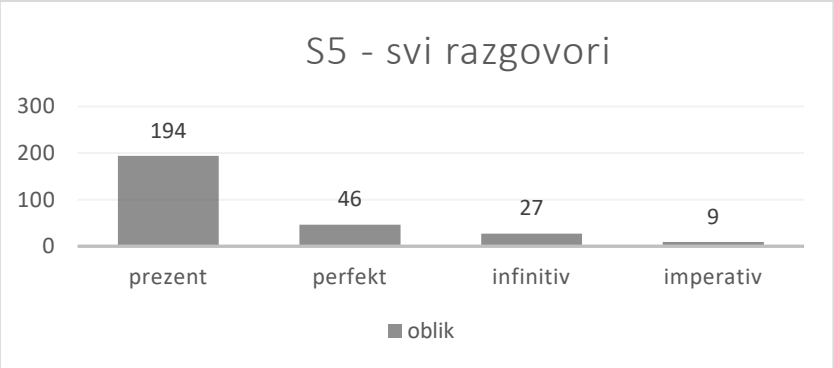

Slika 104: Udio glagolskih oblika kod S5 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenika S5 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 194 (70,28%) proizvedenice u prezentu, 46 (16,66%) proizvedenica u perfektu, 27 (9,78%) u infinitivu i 9 (3,26%) u imperativu (slika 104).
Dakle, učenik je najviše proizvodio izravno poučavane glagolske oblike.

4.7.3.5.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod S5

Učenik je proizveo ukupno 36 netočnih oblika (19 u perfektu, 16 u prezentu, 1 u infinitivu), što je 13,04% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru.
Među netočnim oblicima 22 (61,11%) su kriva oblika (pr. *vi su, on je bilo, ona je govorio, ti čeka, on hodati, oni daje...*), 12 (33,33%) je nepostojećih (pr. *nesam, ne imamo, ja sam uživajo, oni su ideli, nazvi...*), a 2 (5,55%) su dijalektalna oblika (pr. *ona je volila, mi smo vidili*).

4.7.3.5.7. Zastupljenost broja kod učenika S5

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod S5 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 168 (67,46%) glagolskih proizvedenica u jednini i 81 (32,53%) u množini (slika 105).

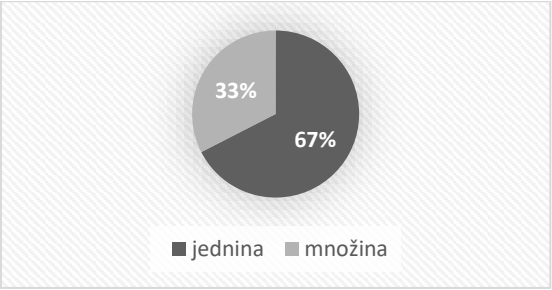

Slika 105: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod S5

4.7.3.5.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod S5

Tablica 51: Glagolske natuknice i proizvedenice kod S5 u svim razgovorima

S5	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	22	35	38	**40**	135
gl. proizvedenice	58	72	**73**	**73**	276
razlika (omjer)	36 (**2,63**)	**37** (2,05)	35 (1,92)	33 (1,82)	141 (2,04)

Učenik S5 proizveo je ukupno 135 glagolskih natuknica i 276 proizvedenica. Najviše je natuknica zabilježeno u trećemu razgovoru, dok je isti broj proizvedenica zabilježen u trećemu i četvrtome razgovoru. Učenik je proizveo 18 (82%) natuknica i 15 (25,86%) proizvedenica više na kraju tečaja u odnosu na početak (tablica 51).

Tablica 51 pokazuje da se kod učenika S5 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,04 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,82 (IV. razgovor) do 2,63 (I. razgovor).

Tablica 52 prikazuje koje je glagolske oblike učenik S5 proizveo u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 52: Zastupljenost glagolskih oblika kod S5 u svim razgovorima

S5	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**ukupno**
prezent	48 (6)	47 (4)	48 (3)	**51** (3)	**194** (16)
infinitiv	5	6	**8**	**8 (1)**	27 (1)
perfekt	4 (2)	**17 (8)**	12 (6)	13 (3)	46 **(19)**
imperativ	1	2	**5**	1	9
Σ (net.ob.)	58 (8)	72 **(12)**	**73** (9)	**73** (7)	276 (36)

Može se primijetiti da je S5 najviše proizvodio sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent, perfekt), a zabilježen je i imperativ (pr. *oprostite, predaj, stavite, zatvori...*). Budući da je učenik S5 lažni početnik, on je u svojemu govoru već rabio perfekt, ali ga nikada nije formalno učio, stoga je s njim tijekom nastave uživo sustavno obrađen i uvježbavan perfekt. Učenik je proizveo 194 (70,28%) proizvedenice u prezentu, 46 (16,66%) u perfektu, 27 (9,78%) u infinitivu i 9 (3,26%) proizvedenica u imperativu (tablica 52).

U proizvodnji glagola kod učenika S5 jednina je znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 67% glagolskih proizvedenica u jednini i 33% u množini.

Učenik je proizveo ukupno 36 netočnih oblika (19 u perfektu, 16 u prezentu, 1 u infinitivu), što je 13,04% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru.

Među netočnim oblicima 22 (61,11%) su kriva oblika (pr. *vi su, on je bilo, ona je govorio, ti čeka, on hodati, oni daje...*), 12 (33,33%) je nepostojećih (pr. *nesam, ne imamo, ja sam uživajo, oni su ideli, nazvi...*), a 2 (5,55%) su dijalektalna oblika (pr. *ona je volila, mi smo vidili*).

Proizveo je ukupno 240 (86,95%) točnih glagolskih proizvedenica, najtočniji je u proizvodnji imperativa (100%) jer je svih 9 proizvedenica točno upotrijebljeno, potom infinitiva (97%) i prezenta (92%), a najmanje je točan u proizvodnji perfekta (59%).
Bio je najtočniji u četvrtome razgovoru (90%), potom u trećemu (88%) i prvome (86%), a najmanje je točan u drugome razgovoru u kojemu je proizveo 83% točnih proizvedenica.

4.7.3.6. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod stranih učenika

Kod svih je stranih učenika najzastupljeniji prezent, potom infinitiv, pa perfekt i imperativ, a samo se kod učenika S2 pojavljuje jedna proizvedenica u futuru.
Raspon je glagolskih proizvedenica u prezentu od 104 (S3) do 194 (S5), u infinitivu od 13 (S3) do 38 (S4), u perfektu od 1 (S3) do 46 (S5), u imperativu od 0 (S1) do 9 (S5) i 1 (S2) proizvedenica u futuru (slika 106).

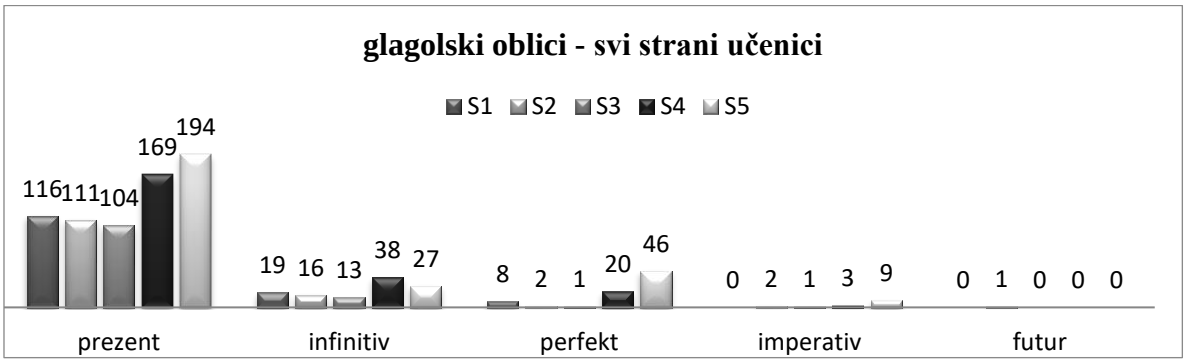

Slika 106: Glagolske proizvedenice kod stranih učenika

4.7.3.6.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih učenika u I. razgovoru

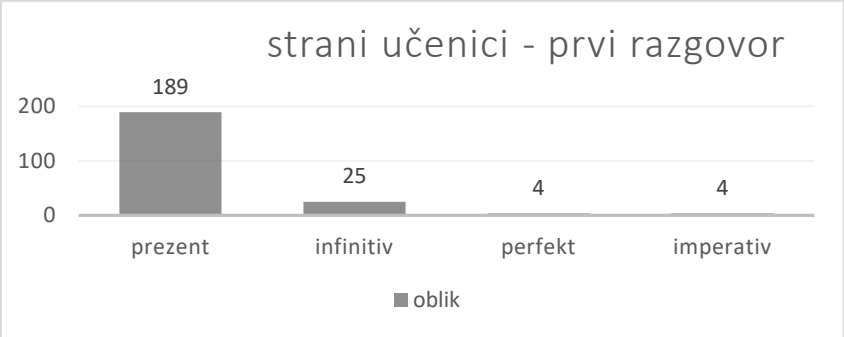

Slika 107: Udio glagolskih oblika kod stranih učenika u I. razgovoru

Strani su učenici u prvome razgovoru proizveli 72 glagolske natuknice i 222 glagolske proizvedenice. Najzastupljeniji je prezent, odnosno učenici su proizveli 189 (85%)

proizvedenica u prezentu, 25 (11%) u infinitivu, 4 (2%) u perfektu i 4 (2%) u imperativu (slika 107). Može se primijetiti da je prezent znatno zastupljeniji od ostalih glagolskih oblika, kao što se pokazalo i kod svih učenika pojedinačno. Potom slijedi infinitiv, pa perfekt koji je u prvome razgovoru zabilježen samo kod S5 te imperativ koji je zabilježen samo kod S2, S4 i S5.
Učenici su u prvome razgovoru proizveli ukupno 27 netočnih oblika (25 u prezentu, 2 u perfektu), što je 12% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno u prvome su razgovoru učenici proizveli oko 88% točnih glagolskih proizvedenica.
Među netočnim oblicima 11 je krivih, a 16 nepostojećih oblika.

4.7.3.6.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih učenika u II. razgovoru

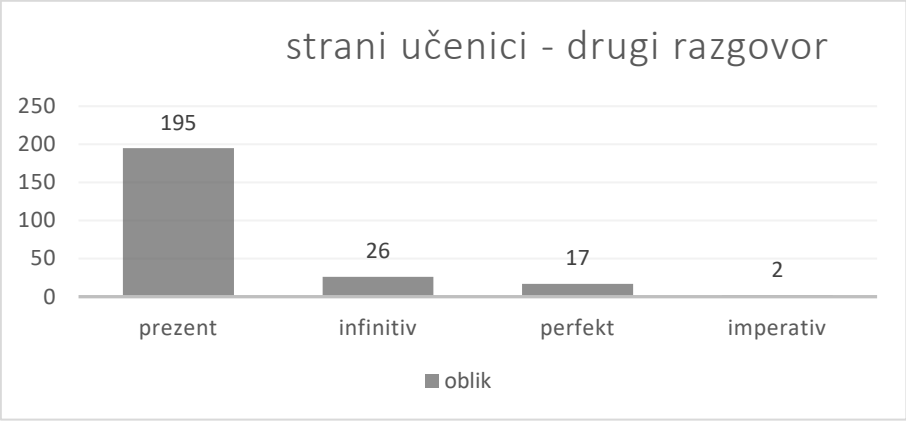

Slika 108: Udio glagolskih oblika kod stranih učenika u II. razgovoru

Učenici su u drugome razgovoru proizveli 117 glagolskih natuknica i 240 proizvedenica. Zabilježeno je 45 natuknica i 18 proizvedenica više nego u prvome razgovoru. Učenici S1, S2, S3 i S4 u drugome su razgovori proizveli samo proizvedenice u prezentu i infinitivu, dok su kod S5, osim u prezentu i infinitivu, zabilježene i proizvedenice u perfektu i imperativu.
Može se primijetiti da se odnos među glagolskim oblicima nije znatnije promijenio u odnosu na prvi razgovor, prezent je i dalje najzastupljeniji, odnosno učenici su proizveli 195 (81%) proizvedenica u prezentu, 26 (11%) u infinitivu, 17 (7%) u perfektu i 2 (1%) proizvedenice u imperativu (slika 108).

Zabilježeno je ukupno 30 netočnih oblika (21 u prezentu, 8 u perfektu, 1 u infinitivu), što je 13% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u drugome razgovoru proizveli oko 87% točnih glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 18 je krivih, a 12 nepostojećih oblika.

4.7.3.6.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih učenika u III. razgovoru

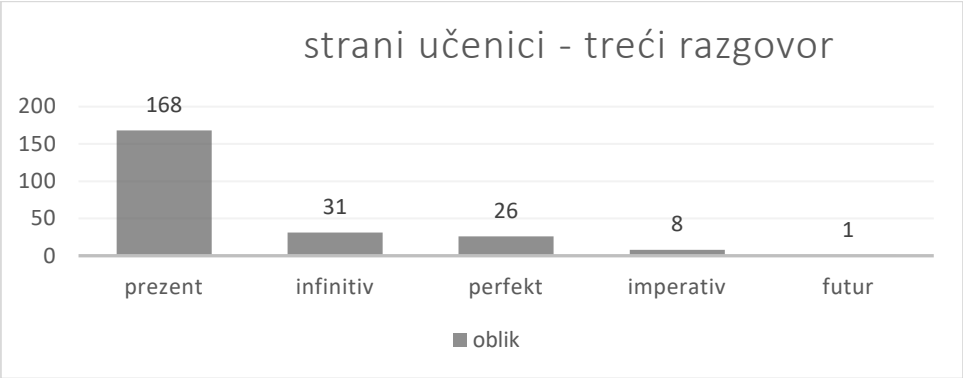

Slika 109: Udio glagolskih oblika kod stranih učenika u III. razgovoru

U trećemu razgovoru zabilježene su 123 natuknice i 234 proizvedenice, a među proizvedenicama 168 (72%) je u prezentu, 31 (13%) u infinitivu, 26 (11%) u perfektu, 8 (3%) u imperativu i 1 (1%) proizvedenica u futuru (slika 109).
Može se primijetiti da se udio oblika nije znatnije promijenio u odnosu na prva dva razgovora, prezent je i dalje najzastupljeniji, no smanjio se njegov udio u odnosu na ostale oblike, odnosno povećao se udio proizvedenica u perfektu, infinitivu i imperativu, a po prvi put se pojavljuje i proizvedenica u futuru koju je proizveo učenik S2. U trećemu je razgovoru perfekt zabilježen kod svih stranih učenika, a imperativ su proizveli svi osim učenice S1.

Zabilježeno je 18 netočnih oblika (9 u perfektu, 7 u prezentu, 2 u infinitivu), što je 8% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su proizveli oko 92% točnih glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 7 je krivih, 9 nepostojećih, a 2 su dijalektalna oblika (pr. *volila, vidili*).

4.7.3.6.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih učenika u IV. razgovoru

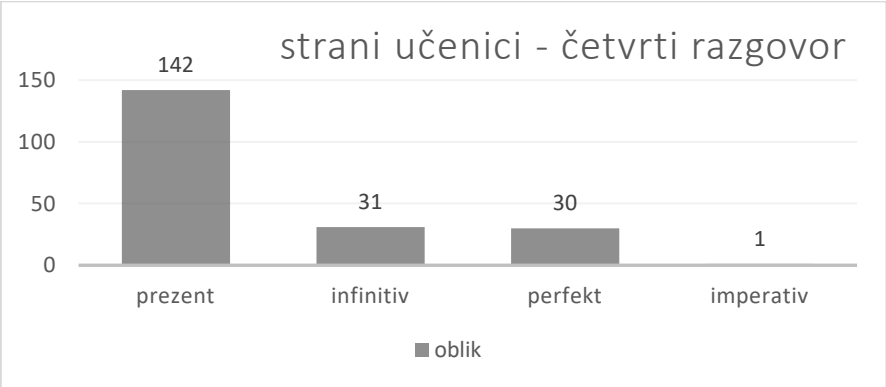

Slika 110: Udio glagolskih oblika kod stranih učenika u IV. razgovoru

U četvrtome razgovoru strani su učenici proizveli 106 glagolskih natuknica i 204 glagolske proizvedenice, što je najmanji broj zabilježenih proizvedenica u odnosu na ostale razgovore. Kao i u prethodnim razgovorima prezent je najzastupljeniji, ali je njegov udio u odnosu na ostale oblike nešto manji, znatnije se povećao udio perfekta, a udio je infinitiva sličan kao u prvome i trećemu razgovoru, Dakle, od ukupno 204 proizvedenice u četvrtome razgovoru 142 (70%) proizvedenice su u prezentu, 31 (15,19%) u infinitivu, 30 (14,70%) u perfektu, a samo je 1 (0,49%) proizvedenica u imperativu (slika 110).

Učenici su u četvrtome razgovoru proizveli ukupno 23 netočna oblika (11 u prezentu, 7 u perfektu, 5 u infinitivu), što je 11% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su proizveli oko 89% točnih glagolskih proizvedenica.
Među netočnim oblicima 12 je krivih, a 11 nepostojećih oblika.

4.7.3.6.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih učenika

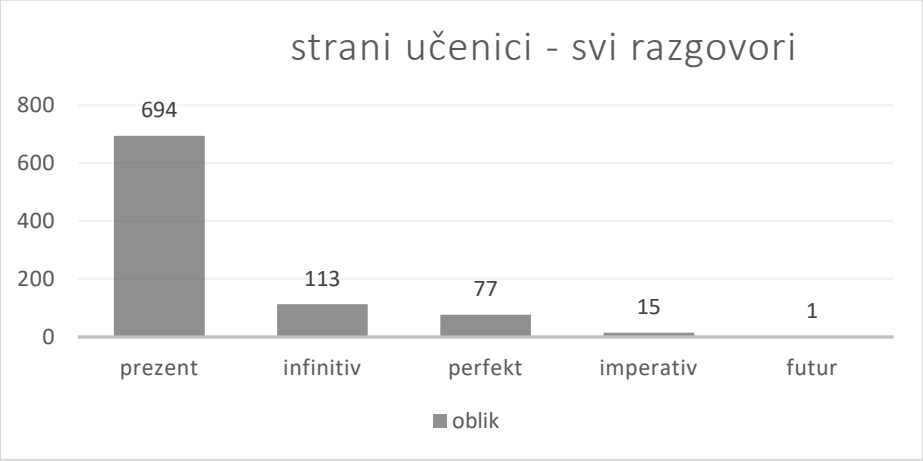

Slika 111: Udio glagolskih oblika kod stranih učenika

Strani su učenici proizveli 694 (77,11%) glagolske proizvedenice u prezentu, 113 (12,55%) proizvedenica u infinitivu, 77 (8,55%) u perfektu, 15 (1,66%) u imperativu i 1 (0,11%) proizvedenicu u futuru koja je zabilježena kod učenika S2 u trećemu razgovoru (slika 111). Dakle, učenici su najviše proizvodili izravno poučavane oblike (infinitiv, prezent, perfekt: S1, S4 i S5), a zastupljen je i imperativ.

4.7.3.6.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod stranih učenika

Strani su učenici proizveli ukupno 900 glagolskih proizvedenica, a od toga je 98 proizvedenica netočno proizvedeno, što je 10,88% u odnosu na ukupnu proizvodnju.

Tablica 53: Zastupljenost netočnih oblika u proizvodnji glagola kod stranih učenika

Razgovori	S1	S2	S3	S4	S5	UKUPNO
I.	0	4	2	**13**	8	27 (12,16%)
II.	0	**6**	**9**	3	**12**	**30 (12,5%)**
III.	0	0	3	6	9	18 (7,69%)
IV.	0	1	3	12	7	23 (11,27%)
ukupno	0 (0%)	11 (8%)	17 (14%)	34 **(15%)**	**36** (13%)	98 (10,88%)

Raspon je netočnih oblika u proizvodnji glagola od 0 (S1) do 36 (S5). Najviše je netočnih oblika zabilježeno u drugome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica (tablica 53).

Tablica 54: (Ne)točni oblici među glagolskim oblicima kod stranih učenika

Gl. oblik	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
prezent	**630** (90,77%)	**64** (9,22%)	**694**
infinitiv	105 (92,92%)	8 (7,07%)	113
perfekt	51 (66,23%)	26 **(33,76%)**	77
imperativ	15 **(100%)**	0	15
futur	1 **(100%)**	0	1
ukupno	802 (89,11%)	98 (10,88%)	900

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u prezentu, iz tablice 54 može se primijetiti da su strani učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih glagolskih proizvedenica u svakome glagolskome obliku najviše griješili u proizvodnji perfekta (33,76%), potom prezenta (9,22%) i infinitiva (7,07%), dok u proizvodnji imperativa i futura nije zabilježen ni jedan netočan oblik, s tim da treba naglasiti da je samo 1 proizvedenica zabilježena u futuru, a 15 ih je u imperativu. Među netočnim oblicima 48 (48,97%) je krivih oblika, 48 (48,97%) nepostojećih, a 2 (2,04%) su dijalektalna oblika.

4.7.3.6.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod stranih učenika

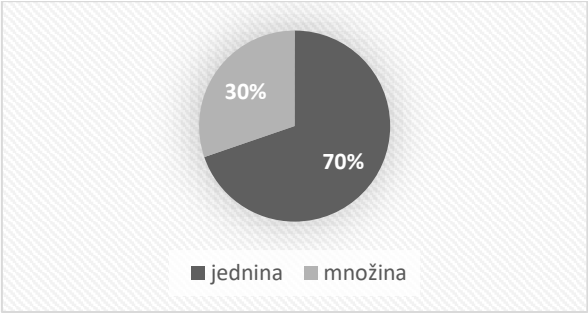

Slika 112: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod stranih učenika

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod stranih učenika jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenici su proizveli 560 (69,73%) glagolskih proizvedenica u jednini i 243 (30,26%) u množini (slika 112).

4.7.4. Zaključak o proizvodnji glagola kod stranih učenika

Kao što je već spomenuto, svi su strani učenici nakon imenica proizveli najveći broj glagolskih natuknica i proizvedenica.

Tablica 55: Glagolske natuknice i proizvedenice kod stranih učenika

Svi strani	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	72	117	**123**	106	418
gl. proizvedenice	222	**240**	234	204	900
razlika (omjer)	**150 (3,08)**	123 (2,05)	111 (1,9)	98 (1,92)	482 (2,15)

Strani su učenici proizveli ukupno 418 glagolskih natuknica i 900 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveli su 34 (47,22%) natuknice više i 18 (8,82%) proizvedenica manje u odnosu na početak, a najviše je glagolskih natuknica zabilježeno u trećemu razgovoru, dok je najveći broj proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru (tablica 55).

Tablica 55 pokazuje da se kod stranih učenika svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,15 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,9 (III. razgovor) do 3,08 (I. razgovor).

Tablica 56: Glagolske proizvedenice kod stranih učenika

Razgovori	S1	S2	S3	S4	S5	UKUPNO
I.	29	28	30	**77**	58	222
II.	35	**53**	**38**	42	72	**240**
III.	**42**	38	25	56	**73**	234
IV.	37	13	26	55	**73**	204
ukupno	143	132	119	230	**276**	900

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može se zaključiti da je većina stranih učenika (S2, S3, S4) na kraju tečaja proizvela manji broj glagolskih proizvedenica nego na početku, osim učenice S1 koja je proizvela 8 proizvedenica više i učenika S5 koji je proizveo 15 proizvedenica više u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi (tablica 56).

Iz tablice 56 može se primijetiti da je kod stranih učenika najveći broj glagolskih proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru. No ako se promatra pojedinačna proizvodnja učenika, samo su učenici S2 i S3 proizveli najveći broj glagolskih proizvedenica u drugome razgovoru, dok je kod S1 njihov najveći broj zabilježen u trećemu razgovoru, kod učenice S4 u prvome, dok je učenik S5 proizveo najveći broj u trećemu i četvrtome razgovoru.

Stoga se može zaključiti da je proizvodnja glagolskih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a ne isključivo o silabom predviđenim temama.

4.7.4.1. Glagolski oblici i broj

Tablica 57 prikazuje koliko su glagolskih proizvedenica strani učenici proizveli u prezentu, infinitivu, perfektu, imperativu i futuru te koliko je proizvedenica netočno proizvedeno.

Tablica 57: Zastupljenost glagolskih proizvedenica i netočnih oblika kod stranih učenika

Gl. oblici	S1	S2	S3	S4	S5	SVI
prezent	116	111 (11)	104 (13)	169 **(24)**	**194** (16)	**694 (64)**
infinitiv	19	16	13 (3)	**38 (4)**	27 (1)	113 (8)
perfekt	8	2	1 (1)	20 (6)	**46 (19)**	77 (26)
imperativ	0	2	1	3	**9**	15
futur	0	**1**	0	0	0	1
Σ (net.ob.)	143	132 (11)	119 (17)	230 (34)	**276 (36)**	900 (98)

Iz tablice 57 može se zaključiti da su strani učenici proizveli 694 (77,11%) glagolske proizvedenice u prezentu, 113 (12,55%) proizvedenica u infinitivu, 77 (8,55%) u perfektu, 15 (1,66%) u imperativu i 1 (0,11%) proizvedenicu u futuru koja je zabilježena kod S2 u trećemu razgovoru. Dakle, učenici su najviše proizvodili sustavno obrađene glagolske oblike (prezent, infinitiv, perfekt: S1, S4 i S5), dok je imperativ zastupljen samo u nekim razgovorima i većinom se odnosi na izraze (pr. *oprostite, izvolite*) ili na upute u zadatcima (pr. *napišite, stavite, predajte*), a zabilježena je samo 1 proizvedenica u futuru kod S2 (pr. *Sutra <u>će biti</u> nedjelja*.).
Time se i kod glagola pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo.

Sličan se poredak zastupljenosti glagolskih oblika može uočiti i ako se promatra proizvodnja svakoga učenika zasebno, osim što je kod učenika S5 perfekt zastupljeniji od infinitiva, kod učenice S1 nije zabilježen ni jedan imperativ, a futur je zabilježen samo kod učenika S2.
U odnosu na ostale učenike S5 proizveo je najveći broj glagolskih proizvedenica, kao i najveći broj proizvedenica u prezentu, perfektu i imperativu, dok je kod učenice S4 zabilježen najveći broj proizvedenica u infinitivu.

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli su u prosjeku znatno više imeničkih proizvedenica u jednini nego u množini (70% vs. 30%).
Time se i u proizvodnji glagola kod stranih učenika pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će među proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

4.7.4.2. Netočni oblici

Strani su učenici proizveli ukupno 98 netočnih oblika, što je 10,88% u odnosu na ukupnu proizvodnju glagolskih proizvedenica.
Raspon je netočnih oblika od 18 do 30, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru (I. = 27, **II. = 30**, III. = 18, IV. = 23) kada je zabilježen i najveći broj glagolskih proizvedenica.
Učenica S4 koja je proizvela 15% netočnih oblika bila je najmanje točna u proizvodnji glagola, dok je učenica S1 koja nije proizvela ni jedan netočan oblik bila najtočnija u proizvodnji. Učenik S2 proizveo je 8% netočnih oblika, S3 proizveo ih je 14%, a učenik S5 13%.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u prezentu (tablica 57), ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupan broj zabilježenih glagolskih proizvedenica u svakome glagolskome obliku, strani su učenici najviše griješili u proizvodnji perfekta (33,76%), potom prezenta (9,22%) i infinitiva (7,07%), dok u proizvodnji imperativa i futura nije zabilježen ni jedan netočan oblik.

Najveći je broj glagolskih proizvedenica, ali i netočnih oblika u perfektu zabilježen kod S5 (pr. *on je bilo, ona je govorio, ja sam uživajo, oni su ideli, ona je volila, oni su jedeli, mi smo vidili...*) i kod S4 (pr. *mi smo ideali, mi smo bila, ja sam posjetia, ja sam želila, mi smo jedila, ja sam bili*). U prezentu prevladavaju krivi (pr. *on zovi se, ona žive, oni nije, ti nije, on hodati, ti čeka ...*) i nepostojeći oblici (pr. *razumlem, razumlim, odmoraš, slušas, ne imam, dozališ, dolaza, ručatas, ručatam, imatas, znatamo, mislitate, učaju, pivem...*), dok je u infinitivu 5 nepostojećih oblika (pr. *jediti, slažiti, plevati, putoviti, ićiti*) i 3 kriva (pr. *ide, idi, idem*).

Među netočnim oblicima 48 (48,97%) je krivih, 48 (48,97%) nepostojećih oblika, a 2 (2,04%) su dijalektalna oblika.

4.8. Zaključak o govornoj proizvodnji stranih učenika

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može se zaključiti da su strani učenici na kraju tečaja proizveli oko 62% više hrvatskih natuknica i oko 62% više proizvedenica u odnosu na početak (v. tablice 3 i 7).

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da je povećanje u proizvodnji natuknica kod većine stranih učenika bilo sustavno, osim kod učenika S2 koji je najveći broj natuknica proizveo u drugome razgovoru. Osim kod učenice S1, kod svih ostalih stranih učenika povećanje u proizvodnji proizvedenica nije bilo sustavno, npr. kod učenika S2, S4 i S5 veći je broj proizvedenica u drugome razgovoru nego u trećemu, ali je taj broj manji nego u četvrtome, dok je kod učenika S3 najviše proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru, odnosno u drugome i trećemu razgovoru ima veći broj proizvedenica nego u četvrtome. No kod svih je stranih učenika na kraju tečaja u odnosu na početak došlo do povećanja u proizvodnji i hrvatskih natuknica i proizvedenica. (v. slike 1 i 5).

Time se kod stranih učenika pokazala točnom prva pretpostavka za prvo istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će do kraja tečaja svi učenici proizvesti veći broj hrvatskih

natuknica i proizvedenica u odnosu na početak tečaja, ali da kod svih učenika povećanje neće biti sustavno u svim točkama mjerenja.

Ako se analizira svaka kategorija zasebno, kod svih je učenika pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji pridjeva zabilježen veći broj pridjevskih natuknica i proizvedenica u četvrtome razgovoru nego u prvome, ali ni to povećanje nije bilo sustavno (v. slike 54 i 56). Najviše je pridjevskih natuknica i proizvedenica kod svih stranih učenika zabilježeno u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja pridjevskih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a koji su u velikoj mjeri ovisili o silabu tečaja.

Broj se zamjeničkih natuknica i proizvedenica kod većine stranih učenika nije znatnije mijenjao tijekom tečaja, kod učenika S1 i S4 na kraju je tečaja zabilježen malo veći broj, kod učenika S3 zabilježen je isti broj, dok je učenik S2 proizveo dvostruko manji broj na kraju u odnosu na početak. Samo je učenik S5, koji je jedini bio lažni početnik među stranim učenicima, proizveo znatno veći broj zamjeničkih natuknica i proizvedenica na kraju tečaja te je u proizvodnji zamjenica bio sličniji nekim nasljednim učenicima (v. slike 62 i 64).

No gledajući ukupnu proizvodnju zamjenica svih stranih učenika, najviše je zamjeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

Što se tiče imenica, samo učenik S3 kod kojega zbog tehničkih poteškoća sa snimanjem zvuka nije snimljeno, stoga ni analizirano, posljednjih sedam minuta četvrtoga razgovora nije proizveo veći broj imeničkih natuknica i proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, no moglo bi se pretpostaviti da bi i kod njega bio zabilježen njihov veći broj da je snimljen cijeli četvrti razgovor (v. slike 8 i 10).

Gledajući ukupnu proizvodnju imenica svih stranih učenika, najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, odnosno akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*.

No ako se promatra proizvodnja svakoga učenika pojedinačno, može se primijetiti da su samo dva učenika proizvela najveći broj imeničkih proizvedenica u drugome razgovoru, dok je kod troje učenika najveći broj imeničkih proizvedenica zabilježen u trećemu razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje lokativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta u usporedbi s

akuzativom u značenju cilja. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja imeničkih proizvedenica ovisila o sadržajima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a koji su u velikoj mjeri ovisili o silabu.

Promatrajući ukupnu proizvodnju glagola svih stranih učenika, može se primijetiti da je kod stranih učenika najveći broj glagolskih natuknica zabilježen u trećemu razgovoru, a najveći broj proizvedenica u drugome razgovoru (v. slike 66 i 68).

No ako se analizira proizvodnja glagola svakoga učenika pojedinačno, može se primijetiti da su učenici S2 i S3 proizveli najveći broj glagolskih proizvedenica u drugome razgovoru, kod učenice S4 njihov je najveći broj zabilježen u prvome, a kod učenice S1u trećemu razgovoru, dok je kod učenika S5 zabilježen isti broj proizvedenica u zadnja dva razgovora. Dvoje je stranih učenika (S1 i S5) na kraju tečaja proizvelo veći broj, a troje (S2, S3 i S4) manji broj glagolskih proizvedenica u odnosu na početak. Dakle, može se zaključiti da je proizvodnja glagolskih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a ne isključivo o silabom predviđenim temama.

Što se tiče treće pretpostavke za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni, nego oni na koje se programom nije usmjeravalo, ona se pokazala točnom kod svih stranih učenika u proizvodnji imenica, pridjeva, zamjenica i glagola. Dakle, strani su učenici najviše proizvodili izravno poučavane oblike, odnosno imeničke proizvedenice u nominativu, akuzativu i lokativu, a značajan je i udio genitiva, posebno u prvome razgovoru kada se s učenicima obrađuju zemlje, odnosno izraz *dolaziti/biti iz*, a genitiv se često pojavljuje i u nekim ustaljenim izrazima (pr. *nemam vremena, nema problema, Koliko je sati?, puno hrane, puno ljudi, kod kuće, sok od limuna, Koliko godina imaš?...*). Ostale su proizvedenice u genitivu te proizvedenice u instrumentalu najvjerojatnije ovisile o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor, a kod lažnoga početnika mogle su biti i dio njegova postojećega rječnika (kod njega je zabilježena i jedina imenička proizvedenica u dativu).

Među pridjevima najzastupljeniji je izravno poučavani nominativ, a značajan je udio i akuzativa, dok je uporaba lokativa, genitiva i instrumentala sporadična i nije zabilježena kod svih stranih učenika.

Što se tiče zamjenica, sustavno je napravljen samo nominativ osobnih i posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama, stoga je i u ukupnome zbroju, ali i kod svih stranih učenika pojedinačno, zabilježen najveći broj zamjeničkih proizvedenica u nominativu. Zabilježen je i značajan udio proizvedenica u akuzativu, sporadična je uporaba dativa, instrumentala, lokativa i genitiva, a zamjeničke proizvedenice u tim padežima zabilježene su samo kod dvoje stranih učenika (S4 i S5).

Među glagolskim proizvedenicama najviše ih je u prezentu, potom u infinitivu i perfektu, a zabilježene su i proizvedenice u imperativu te samo jedna u futuru. Stoga su i kod glagola učenici najviše proizvodili izravno poučavane oblike (prezent, infinitiv i perfekt), proizvedenice u imperativu najčešće se odnose na neke učestale izraze (pr. *oprostite, izvolite...*) ili na upute u zadatcima (pr. *napišite, stavite, predajte...*). Treba naglasiti da silabom nije predviđena sustavna obrada perfekta, no učenice S1 i S4 zatražile su kratko objašnjenje njegove tvorbe na nekoliko konkretnih primjera i zadataka, stoga se perfekt, iako nije sustavno obrađen i uvježbavan, ipak u njihovoj proizvodnji pojavljuje u zadnja dva razgovora. Budući da je učenik S5 lažni početnik, on je u svojemu govoru već rabio perfekt, ali ga nikada nije formalno učio, stoga je s njim tijekom nastave uživo sustavno obrađen i uvježbavan perfekt.

Kod svih se stranih učenika pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika. Učenici su u prosjeku proizveli oko 78% proizvedenica u jednini i oko 22% u množini. Udio jednine u odnosu na množinu kod imenica i zamjenica je 81% vs 19%, kod pridjeva 79% vs 21%, a kod glagola 70% vs. 30%.

Ako se promatra točnost u proizvodnji kod stranih učenika, može se zaključiti da su učenici bili najtočniji u proizvodnji zamjenica (92%), potom glagola (89%), pa pridjeva (87%) i imenica (85%), s tim da je kod svih stranih učenika zabilježen najveći broj imeničkih proizvedenica, potom glagolskih, pa pridjevskih i zamjeničkih. Stoga se može zaključiti da je udio netočnih oblika veći kod onih vrsta riječi u kojima je zabilježen veći broj proizvedenica. Ako se promatra ukupna proizvodnja svih promjenjivih vrsta riječi, može se zaključiti da su strani učenici proizveli u prosjeku 88% točnih imeničkih, pridjevskih, zamjeničkih i glagolskih proizvedenica, odnosno oko 12% netočnih.

U proizvodnji imenica strani su učenici bili najtočniji u proizvodnji nominativa i instrumentala, pa akuzativa; kod pridjeva su najtočniji u proizvodnji genitiva, dativa, pa nominativa, s tim da je samo po jedna proizvedenica zabilježena u genitivu i dativu, a 370 ih je u nominativu.

U proizvodnji zamjenica najtočniji su u proizvodnji lokativa, genitiva, pa nominativa, ali kao i kod pridjeva samo su dvije proizvedenice u lokativu te jedna u genitivu, dok su 202 proizvedenice u nominativu.

Kod glagola su bili najtočniji u proizvodnji imperativa, pa prezenta i infinitiva, a najviše su griješili u proizvodnji perfekta.

Stoga se može zaključiti da su strani učenici bili najtočniji u proizvodnji padeža i glagolskih oblika koji su bili manje zastupljeni u proizvodnji i koji su najvjerojatnije bili zastupljeni u zadatcima i tekstovima na kojima se radilo tijekom nastave uživo, pa tek onda u izravno poučavanim oblicima, a samo su kod imenica bili najtočniji u izravno poučavanome nominativu, pa onda u instrumentalu.

Među netočnim oblicima naviše je krivih oblika (oko 77%), potom nepostojećih (22,5%), a najmanje je dijalektalnih oblika (0,75%).

Što se tiče sedme pretpostavke za sedmo istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će uslijed pojedinačnih razlika neki učenici pokazivati netipična obilježja za skupinu kojoj pripadaju, pokazala se točnom kod učenika S5 koji je jedini među stranim učenicima lažni početnik i koji je po broju proizvedenih natuknica (N=654) i proizvedenica (N=960), kao i netočnih oblika (14%), više nalikovao nekim nasljednim učenicima. Osim toga po morfološkoj raslojenosti riječi znatno je odstupao od većine stranih učenika (imao je veći udio genitiva, instrumentala u proizvodnji imenica), odnosno u pojedinim je kategorijama bio raznolikiji u proizvodnji i od nekih nasljednih učenika.

5. ANALIZA REZULTATA I USPOREDBA NASLJEDNIH UČENIKA

U ovome će se poglavlju raščlaniti natuknice i proizvedenice nasljednih učenika, najprije ukupno, a zatim kod promjenjivih vrsta riječi: imenica, pridjeva, zamjenica i glagola. Za svaku vrstu riječi promotrit će se najprije natuknice, potom proizvedenice, potom usposrediti odnos natuknica i proizvedenica kod svakoga učenika. Nakon toga navest će se gramatičke kategorije: padež i broj za skonidbene vrste riječi, a glagolski broj i oblik za sprezive vrste riječi. Na kraju će se navesti podatci o točnosti u proizvodnji i zaključak.

5.1. Natuknice kod nasljednih učenika

Usporedbom svih razgovora može se vidjeti da su svi nasljedni učenici u zadnjemu razgovoru proizveli veći broj natuknica u odnosu na prvi razgovor, a ni kod jednoga učenika povećanje nije bilo sustavno. Učenici N2, N4 i N5 proizveli su najveći broj natuknica u četvrtome razgovoru, dok je kod N1 njihov najveći broj zabilježen u trećemu, a kod N3 u drugome razgovoru (slika 113).

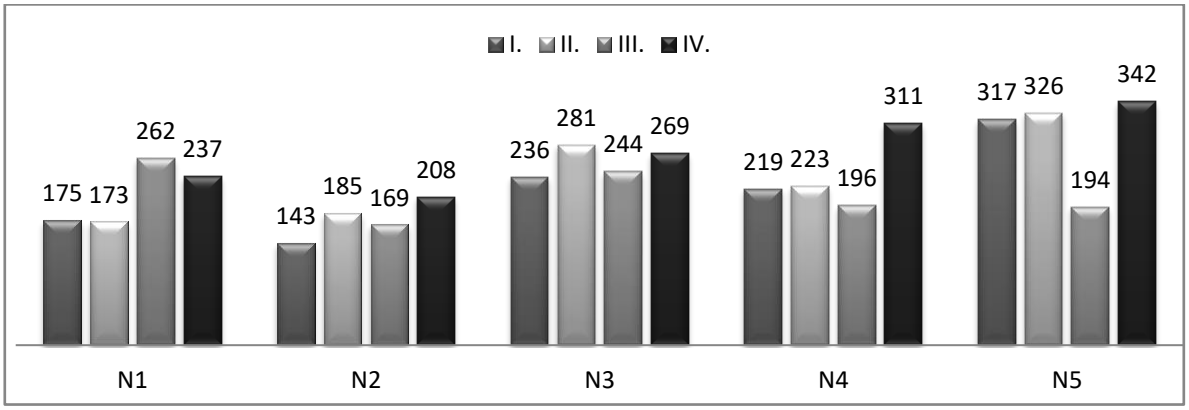

Slika 113: Natuknice kod nasljednih učenika

Ako se kod svih učenika zbroje natuknice iz svih razgovora (N1 = 847, N2 = 705, N3 = 1030, N4 = 949, **N5 = 1179**), raspon je od 705 do 1179 ukupno zabilježenih natuknica, a najmanje je natuknica proizveo učenik N2, dok ih je najviše zabilježeno kod N5.

U tablici 58 prikazan je broj proizvedenih natuknica svih nasljednih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.
U prvome je razgovoru raspon proizvedenih natuknica od 143 (N2) do 317 (N5), a u četvrtome razgovoru od 208 (N2) do 342 (N5). Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora kod nasljednih

učenika može se primijetiti da je razlika u povećanju broja natuknica između ta dva razgovora u rasponu od 25 (N5) do 92 (N4), odnosno od 8% (N5) do 45% (N2). Kod učenika N1 razlika je u povećanju proizvedenih natuknica između dva razgovora 35%, kod učenika N3 razlika je 14%, dok je učenik N4 proizveo znatno više natuknica u zadnjemu razgovoru u odnosu na prvi, čak 92 (42%) natuknice više (tablica 58).

Tablica 58: Razlika u broju proizvedenih natuknica između I. i IV. razgovora

	I.	**IV.**	**razlika**
N1	175	237	62 (35,42%)
N2	143	208	65 **(45,45%)**
N3	236	269	33 (13,98%)
N4	219	311	**92** (42%)
N5	**317**	**342**	25 (7,88%)
UKUPNO	1090	1367	277 (25,41%)

Iako je kod učenice N5 razlika u povećanju broja proizvedenih natuknica najmanja, ako se promatra broj proizvedenih natuknica, učenica je proizvela znatno više natuknica od svih ostalih nasljednih učenika, odnosno već je u prvome razgovoru proizvela više natuknica nego ostali nasljedni učenici u zadnjemu razgovoru.

5.1.1. Zastupljenost riječi prema vrstama među natuknicama

Tablica 59: Udio riječi prema vrstama

Vrsta riječi	Udio natuknica
imenice	**38,49%**
glagoli	17,51%
prilozi	14,64%
pridjevi	11,74%
zamjenice	6,19%
prijedlozi	3,54%
veznici	3,07%
čestice	2,52%
uzvici	2,25%
UKUPNO	4710

U tablici 59 može se vidjeti da su imenice (38,49%) dvostruko zastupljenije od glagola (17,51%). Potom slijede prilozi (14,64%) i pridjevi (11,74%), a nakon njih zamjenice (6,19%). Među prijedlozima (3,54%) i veznicima (3,07%) nije značajnija razlika u zastupljenosti, kao ni među česticama (2,52%) i uzvicima (2,25%) koji su podjednako zastupljeni.

5.1.2. Natuknice za promjenjive vrste riječi kod nasljednih učenika

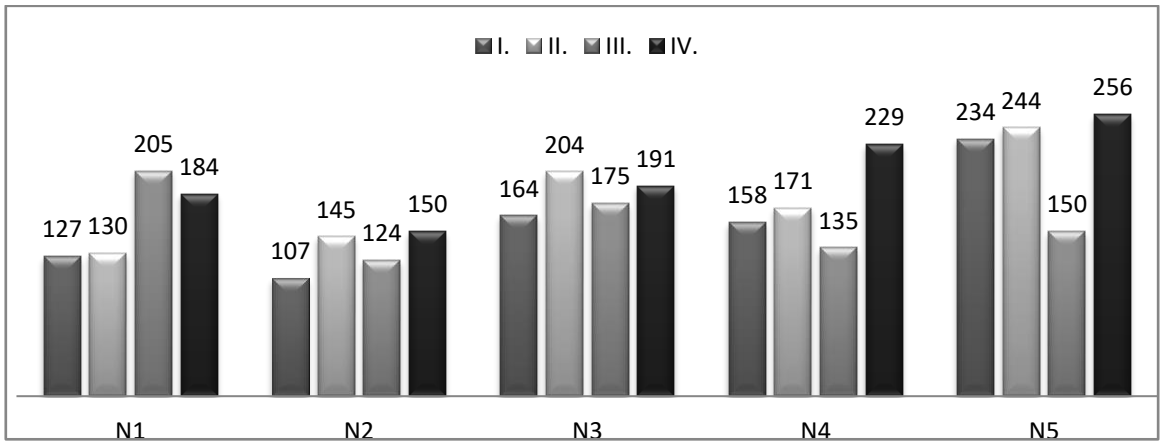

Slika 114: Natuknice za promjenjive riječi kod nasljednih učenika

Kao i kod ukupno proizvedenih natuknica, tako i kod proizvodnje natuknica za promjenjive vrste riječi, može se primijetiti da njihova proizvodnja nije bila sustavna, no svi su učenici na kraju tečaja proizveli veći broj natuknica u odnosu na početak. Učenik N1 najviše je natuknica za promjenjive riječi proizveo u trećemu razgovoru, a učenica N3 u drugome, dok je kod N2, N4 i N5 njihov najveći broj zabilježen u četvrtome razgovoru (slika 114).

Ako se kod svih učenika zbroje natuknice za promjenjive riječi iz svih razgovora (N1 = 646, N2 = 526, N3 = 734, N4 = 693, **N5 = 884**), raspon je u broju natuknica od 526 do 884, a kao i u prvome i četvrtome razgovoru, tako i u ukupnome zbroju, najmanje je natuknica proizveo učenik N2 koji je proizveo manji broj natuknica za promjenjive riječi i od učenika S5 iz skupine stranih učenika, dok je najviše natuknica zabilježeno kod učenice N5.

U tablici 60 prikazan je broj proizvedenih natuknica za promjenjive vrste riječi svih nasljednih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.

Tablica 60: Razlika u proizvodnji natuknica za promjenjive riječi između I. i IV. razgovora

	I.	IV.	razlika
N1	127	184	57 **(44,88%)**
N2	107	150	43 (40,18%)
N3	164	191	27 (16,46%)
N4	158	229	**71 (44,93%)**
N5	**234**	**256**	22 (9,40%)
UKUPNO	790	1010	220 (27,84%)

U prvome je razgovoru raspon proizvedenih natuknica od 107 (N2) do 234 (N5), a u četvrtome od 150 (N2) do 256 (N5). Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora kod nasljednih učenika može se primijetiti da je razlika u povećanju broja natuknica između ta dva razgovora u rasponu od 22 (N5) do 71 (N4), odnosno od 9% (N5) do 45% (N1 i N4).

U zadnjemu je razgovoru učenik N4 proizveo 71 (44,93%) natuknicu više nego u prvome te je kod njega zabilježen najveći porast u broju proizvedenih natuknica, dok je najmanji porast zabilježen kod učenice N5 koja je proizvela samo 22 (9,40%) natuknice više na kraju tečaja u odnosu na početak. Iako je kod učenice N5 razlika u povećanju broja proizvedenih natuknica najmanja, ako se promatra broj proizvedenih natuknica za promjenjive riječi, učenica je proizvela znatno više natuknica od svih ostalih nasljednih učenika, odnosno već je u prvome razgovoru proizvela više natuknica nego ostali nasljedni učenici u zadnjemu razgovoru.

Kod učenika N2 povećanje je 40%, a kod N3 16% (tablica 60).

5.1.3. Natuknice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice)

Usporedbom broja proizvedenih natuknica za promjenjive vrste riječi u svim razgovorima, može se primijetiti da su svi učenici proizveli najviše imeničkih natuknica, potom glagolskih i pridjevskih, a najmanje je zamjeničkih natuknica (slika 115).

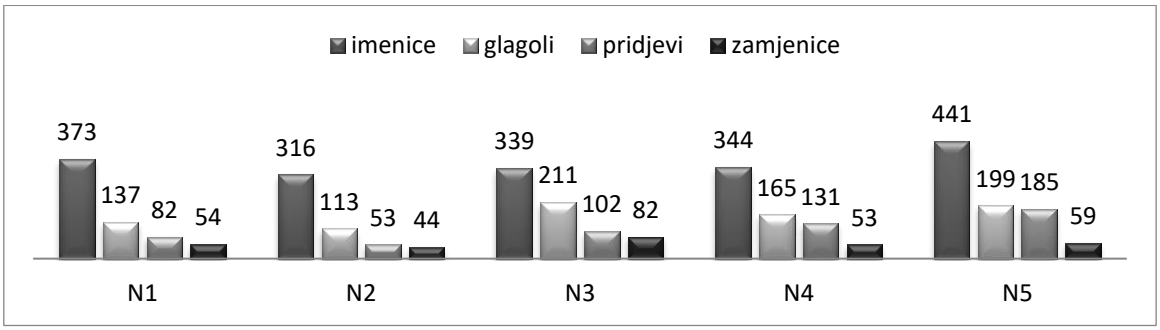

Slika 115: Natuknice za promjenjive vrste riječi po kategorijama kod nasljednih učenika

Raspon je imeničkih natuknica od 316 (N2) do 441 (N5), glagolskih od 113 (N2) do 211 (N3), pridjevskih od 53 (N2) do 185 (N5), dok je raspon zamjeničkih natuknica od 44 (N2) do 82 (N3). Može se primijetiti da je kod N5 zabilježen znatno veći broj imeničkih i pridjevskih natuknica nego kod ostalih nasljednih učenika, dok je kod N3 zabilježen najveći broj glagolskih i zamjeničkih natuknica. Učenik N2 proizveo je najmanji broj natuknica u svim kategorijama u odnosu na ostale nasljedne učenike (slika 115).

Ako se u tablici 61 usporedi udio proizvedenih imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih natuknica svakoga učenika u odnosu na njegovu ukupnu proizvodnju natuknica za promjenjive vrste riječi, može se primijetiti da je raspon imeničkih natuknica u prosjeku od 46% (N3) do 60% (N2), glagolskih od 21% (N1, N2) do 29% (N3), pridjevskih od 10% (N2) do 21% (N5) te zamjeničkih od 6% (N5) do 11% (N3).

Tablica 61: Udio im., gl., pridj. i zamj. natuknica kod nasljednih učenika

	N1	**N2**	**N3**	**N4**	**N5**
imenice	58%	**60%**	46%	50%	50%
glagoli	21%	21%	**29%**	24%	23%
pridjevi	13%	10%	14%	19%	**21%**
zamjenice	8%	8%	**11%**	8%	6%

Nasljedni su učenici u prosjeku proizveli oko 54% imeničkih, 24% glagolskih, 14% pridjevskih i 8% zamjeničkih natuknica (slika 116).

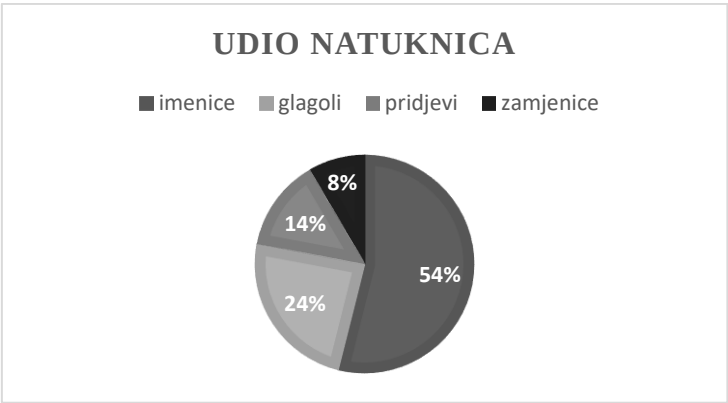

Slika 116: Udio ukupno proizvedenih natuknica po kategorijama kod nasljednih učenika

5.2. Proizvedenice kod nasljednih učenika

Broj se zabilježenih proizvedenica nije sustavno povećavao kod nasljednih učenika, osim kod N1, ali je kod svih učenika zabilježen veći broj proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak. Za razliku od učenika N1 kod kojega se broj proizvedenica sustavno povećavao, učenici N2, N3, N4 i N5 imaju veći broj proizvedenica u drugome razgovoru nego u trećemu. Kod N1, N3 i N4 najveći je broj proizvedenica zabilježen u četvrtome razgovoru, kod N2 u drugome, a kod N5 zabilježen je isti broj proizvedenica u drugome i četvrtome razgovoru (slika 117).

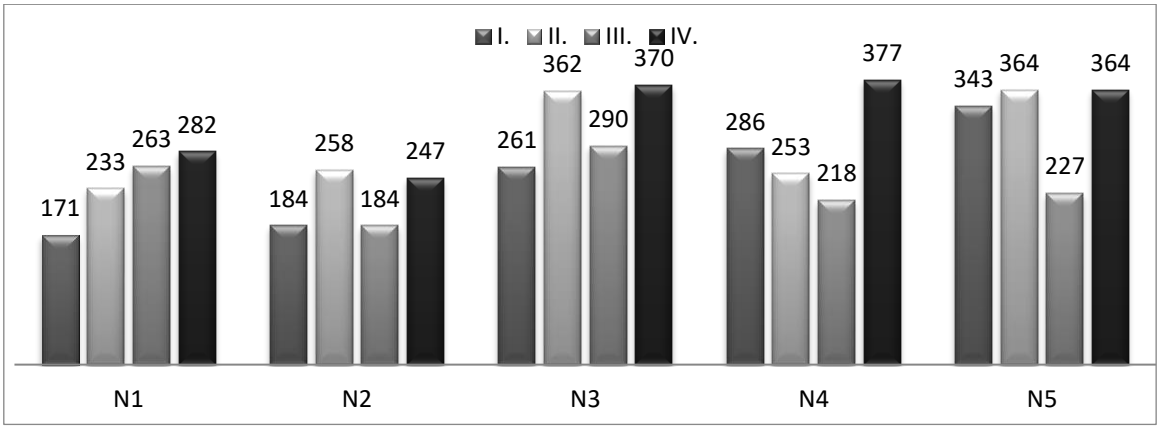

Slika 117: Proizvedenice kod nasljednih učenika

Ako se kod svih učenika zbroje proizvedenice iz svih razgovora (N1 = 949, N2 = 873, N3 = 1283, N4 = 1134, **N5 = 1298**), raspon je od 873 do 1298 zabilježenih proizvedenica, a kao i kod natuknica učenik N2 proizveo je najmanji broj proizvedenica te je on po broju sličniji učeniku S5 iz skupine stranih učenika, dok je kod N5 zabilježen njihov najveći broj.

U tablici 62 prikazan je broj zabilježenih proizvedenica svih nasljednih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju proizvedenica između ta dva razgovora.

Tablica 62: Razlika u broju zabilježenih proizvedenica između I i IV. razgovora

	I.	IV.	razlika
N1	171	282	**111 (64,91%)**
N2	184	247	63 (34,23%)
N3	261	370	109 (41,76%)
N4	286	**377**	91 (31,81%)
N5	**343**	364	21 (6,12%)
UKUPNO	1245	1640	395 (31,72%)

Raspon je u broju proizvedenica u prvome razgovoru od 171 (N1) do 343 (N5), a u četvrtome razgovoru od 247 (N2) do 377 (N4). Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora kod svih učenika, može se primijetiti znatna razlika u povećanju broja proizvedenica između ta dva razgovora jer je raspon od 21 (6,12%) do 111 (64,91%) proizvedenica više u zadnjemu razgovoru u odnosu na prvi. Učenik N1 kod kojega se broj proizvedenica sustavno povećavao, proizveo je čak 111 (64,91%) proizvedenica više na kraju tečaja u odnosu na početak. Slično je i kod učenice N3 koja je u zadnjemu razgovoru proizvela 109 (41,76%) proizvedenica više nego na početku. Učenik N4 proizveo je 91 (31,81%) proizvedenicu više nego u prvome, a kod njega je zabilježen najveći broj proizvedenica u zadnjemu razgovoru u odnosu na ostale učenike. Kod N2 zabilježene su 63 (34,23%) proizvedenice više, dok je N5 proizvela samo 21 (6,12%) proizvedenicu više na kraju u odnosu na početak, no kao i kod natuknica, učenica je proizvela znatno veći broj proizvedenica u prvome razgovoru u odnosu na ostale učenike, stoga razlika u proizvodnji proizvedenica na početku i na kraju tečaja nije toliko izražena.

5.2.1. Proizvedenice po kategorijama (imenice, glagoli, pridjevi i zamjenice)

Usporedbom broja zabilježenih imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih proizvedenica u svim razgovorima, može se primijetiti da je kod svih učenika zabilježen najveći broj imeničkih proizvedenica, potom glagolskih i pridjevskih, a najmanje je zamjeničkih proizvedenica, osim kod učenice N3 koja je proizvela više zamjeničkih nego pridjevskih proizvedenica te više glagolskih nego imeničkih proizvedenica (slika 118).

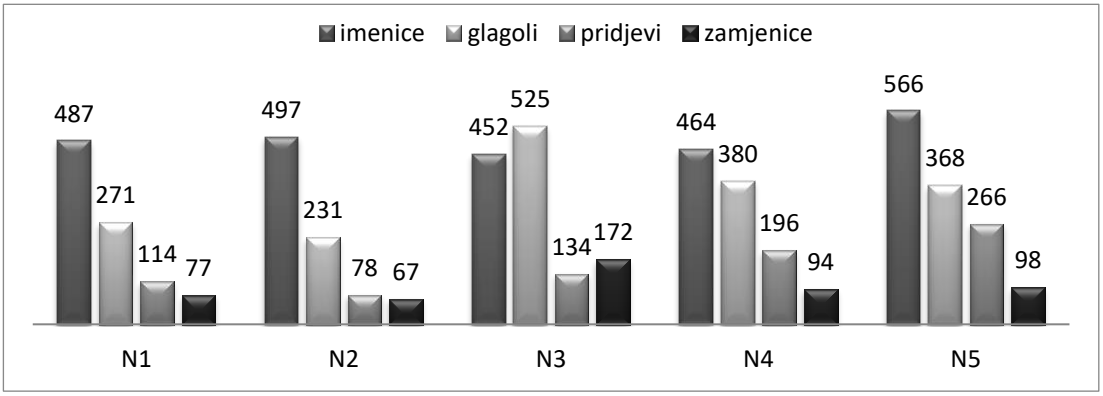

Slika 118: Proizvedenice po kategorijama kod nasljednih učenika

Raspon je zabilježenih imeničkih proizvedenica od 452 (N3) do 566 (N5), glagoskih od 231 (N2) do 525 (N3), pridjevskih od 78 (N2) do 266 (N5) i zamjeničkih od 67 (N2) do 172 (N3).

Učenica N3 proizvela je znatno veći broj glagolskih i zamjeničkih proizvedenica od ostalih učenika, dok je kod N5 zabilježen najveći broj imeničkih i pridjevskih proizvedenica (slika 118).

Ako se u tablici 63 usporedi udio proizvedenih imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih proizvedenica kod nasljednih učenika, može se primijetiti da je raspon udjela imeničkih proizvedenica od 35% (N3) do 57% (N2), glagolskih od 26% (N2) do 41% (N3), pridjevskih od 9% (N2) do 20% (N5) i zamjeničkih od 8% (N1, N2, N4, N5) do 13% (N3).

Tablica 63: Udio im., gl., pridj. i zamj. proizvedenica kod nasljednih učenika

	N1	N2	N3	N4	N5
imenice	51%	**57%**	35%	41%	44%
glagoli	29%	26%	**41%**	34%	28%
pridjevi	12%	9%	10%	17%	**20%**
zamjenice	8%	8%	**13%**	8%	8%

Nasljedni su učenici u prosjeku proizveli oko 46% imeničkih proizvedenica, 32% glagolskih, 13% pridjevskih i 9% zamjeničkih proizvedenica (slika 119).

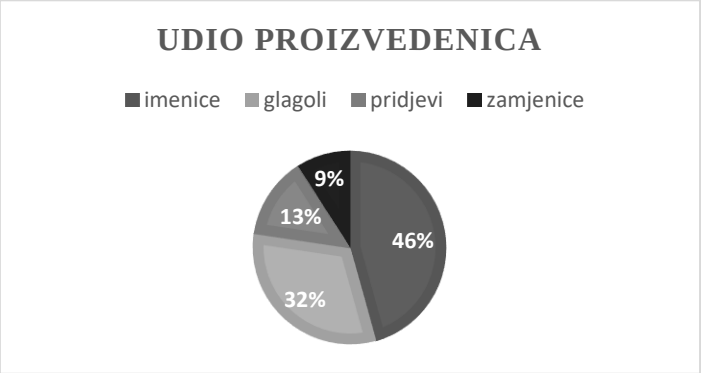

Slika 119: Udio ukupno zabilježenih proizvedenica po kategorijama kod nasljednih učenika

5.3. Zaključak o proizvodnji natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika

Tablica 64: Odnos natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika

Nasljedni	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori	razlika I. i IV.
natuknice	790	894	789	**1010**	3483	220 (27,84%)
proizvedenice	1245	1470	1182	**1640**	5537	395 (31,72%)
omjer	455 (1,57)	576 (1,64)	393 (1,49)	630 (1,62)	2054 (1,58)	

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može se vidjeti da su svi nasljedni učenici na kraju tečaja proizveli veći broj natuknica (27,84%) i proizvedenica (31,72%) nego na početku (tablica 64). Kod većine nasljednih učenika povećanje u broju natuknica i proizvedenica nije bilo sustavno, osim kod N1 u proizvodnji natuknica, tj. neki su učenici proizveli veći broj natuknica i proizvedenica u drugome nego u trećemu razgovoru i sl. (v. slike 113 i 117). Time se i kod nasljednih učenika pokazala točnom prva pretpostavka za prvo istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će do kraja tečaja svi učenici proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica u odnosu na početak tečaja, ali da kod svih učenika povećanje neće biti sustavno u svim točkama mjerenja.

Tablica 64 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka natuknica u prosjeku pojavila u 1,58 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,49 (III. razgovor) do 1,62 (IV. razgovor). Dakle, kod nasljednih se učenika broj morfonološki različitih oblika neznatno povećao na kraju tečaja u odnosu na početak (1,57 vs. 1,62).

I kod nasljednih je učenika najveći udio imeničkih natuknica i proizvedenica (n=54%, p=46%), potom glagolskih (n=24%, p=32%), pa pridjevskih (n=14%, p=13%) i zamjeničkih (n=8%, p=9%).

5.4. Imenice kod nasljednih učenika

Kao što je već spomenuto, nasljedni su učenici proizveli u svim razgovorima najviše imeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na ostale promjenjive vrste riječi.

5.4.1. Imeničke natuknice

Povećanje broja imeničkih natuknica nije bilo sustavno, no svi su učenici, osim N3, proizveli veći broj imeničkih natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak. Učenici N2, N4 i N5 proizveli su najveći broj imeničkih natuknica u četvrtome razgovoru, dok je kod N1 najveći broj imeničkih natuknica zabilježen u trećemu razgovoru, a kod N3 u drugome (slika 120).

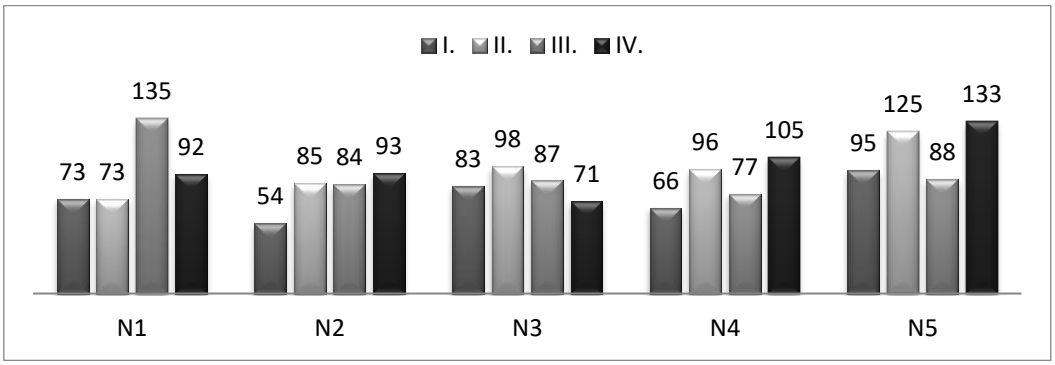

Slika 120: Imeničke natuknice kod nasljednih učenika

U tablici 65 prikazan je broj zabilježenih imeničkih natuknica kod svih nasljednih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.

Tablica 65: Razlika u broju im. natuknica između I. i IV. razgovora kod nasljednih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
N1	73	92	19 (26,02%)
N2	54	93	**39 (72,22%)**
N3	83	71	-12 (16,90%)
N4	66	105	**39** (59,09%)
N5	**95**	**133**	38 (40%)
UKUPNO	371	494	123 (33,15%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 65 može se primijetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih imeničkih natuknica od 54 (N2) do 95 (N5), a u četvrtome od 71 (N3) do 133 (N5). Razlika u povećanju broja imeničkih natuknica između ta dva razgovora u rasponu je od -12 (16,90%) do 39 (72,22%). Dakle, učenica N3 jedina je proizvela manje natuknica u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi, kod N1 razlika između prvoga i četvrtoga razgovora je 26,02% natuknica više, kod N2 zabilježen je najveći porast od 72,22%, kod N4 59,09%, a kod N5 je zabilježeno 40% imeničkih natuknica više. No ako se promatra broj proizvedenih imeničkih natuknica, i u prvome i u četvrtome razgovoru najviše ih je proizvela N5 (I. = 95, IV. = 133).

Kad se kod svih učenika zbroje imeničke natuknice iz svih razgovora (N1 = 373, N2 = 316, N3 = 339, N4 = 344, **N5 = 441**), može se vidjeti da ih je najviše proizvela N5 (24%), potom N1 (21%), pa N3 i N4 (19%), dok je N2 (17%) proizveo njihov najmanji broj (slika 121).

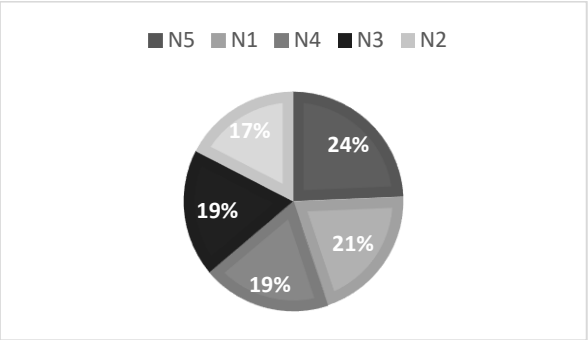

Slika 121: Udio imeničkih natuknica kod svakoga učenika

5.4.2. Imeničke proizvedenice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da povećanje u proizvodnji imeničkih proizvedenica nije bilo sustavno, no svi su učenici, osim učenice N3 koja je proizvela 2 proizvedenice manje, proizveli veći broj imeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak (slika 122).

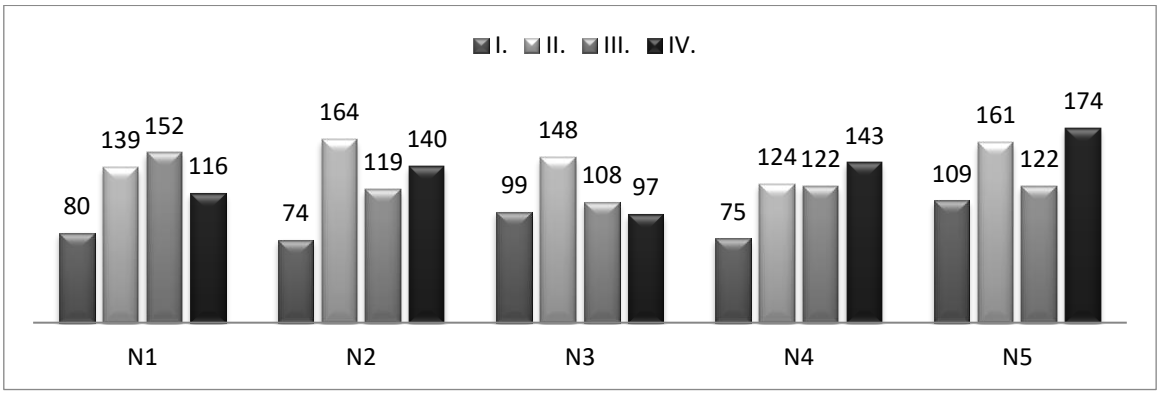

Slika 122: Imeničke proizvedenice kod nasljednih učenika

Kod učenika N2 (raspon od 74 do 164) i N3 (raspon od 97 do 148) najveći je broj imeničkih proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru koji je snimljen tijekom šestoga tjedna kada se sustavno obrađuje i ususlavljuje nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, odnosno akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*. Za razliku od njih kod učenika N1 (raspon od 80 do 152) najveći je broj imeničkih proizvedenica zabilježen u trećemu razgovoru koji je snimljen tijekom desetoga tjedna tečaja kada se sustavno obrađuju i ususlavljuju lokativ i akuzativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta, odnosno cilja. Učenici N4 (raspon 75 do 143) i N5 (raspon od 109 do 174) proizveli su najviše imeničkih proizvedenica u četvrtome razgovoru (slika 122).

U tablici 66 prikazan je broj zabilježenih imeničkih proizvedenica kod svih nasljednih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih proizvedenica između ta dva razgovora.

Ako se promatra broj proizvedenih imeničkih proizvedenica, i u prvome i u četvrtome razgovoru najviše ih je proizvela N5 (I. = 109, IV. = 174).

Tablica 66: Razlika u broju im. proizvedenica između I. i IV. razg. kod nasljednih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
N1	80	116	36 (45%)
N2	74	140	66 (89,18%)
N3	99	97	-2 (2,06%)
N4	75	143	**68 (90,66%)**
N5	**109**	**174**	65 (59,63%)
UKUPNO	437	670	233 (53%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 66 može se primjetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih imeničkih proizvedenica od 74 (N2) do 109 (N5), a u četvrtome od 97 (N3) do 174 (N5). Razlika u povećanju broja imeničkih proizvedenica između ta dva razgovora u rasponu je od -2 (2%) kod N3 do 68 (91%) kod N4. Kao i kod natuknica samo je kod učenice N3 zabilježen manji broj imeničkih proizvedenica u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi, dok je kod učenika N4 zabilježen najveći porast od 68 (90,66%) proizvedenica više. Kod N1 razlika je 36 (45%) proizvedenica više, kod N2 66 (89,18%), a kod N5 zabilježeno je 65 (59,63%) proizvedenica više. Može se primijetiti da su N2 (66), N4 (68) i N5 (65) proizveli podjednak broj imeničkih proizvedenica više na kraju u odnosu na početak, no ako se uzme u obzir njihov udio u odnosu na broj proizvedenih imeničkih proizvedenica u oba razgovora, učenici N2 i N4 proizveli su gotovo podjednak udio dok je kod učenice N5 udio nešto manji.

Kad se kod svih učenika zbroje imeničke proizvedenice iz svih razgovora (N1 = 487, N2 = 497, N3 = 452, N4 = 464, **N5 = 566**), može se primijetiti da ih je najviše proizvela učenica N5 (23%), potom učenici N1 (20%) i N2 (20%), dok su učenici N4 (19%) i N3 (18%) proizveli najmanji broj (slika 123).

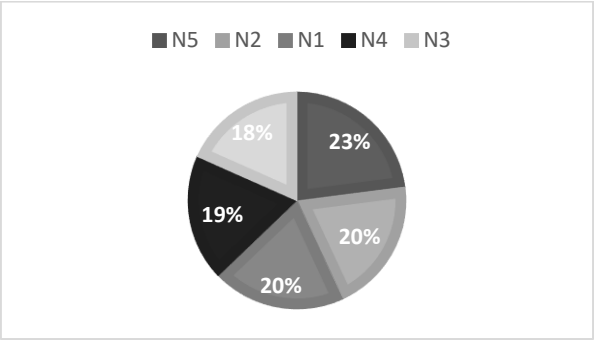

Slika 123: Udio imeničkih proizvedenica kod svakoga učenika pojedinačno

5.4.3. Padež i broj

Nominativ u značenju subjekta te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuju se i usustavljuju tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, a lokativ i akuzativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta, odnosno cilja, obrađuju se tijekom devetoga i desetoga tjedna kada je snimljen treći razgovor.

Obrada genitiva i instrumentala nije predviđena silabom, ali tijekom drugoga i trećega tjedna, kada je snimljen prvi razgovor, uvježbava se izraz *dolaziti/biti iz…,* a u cjelini kada je snimljen treći razgovor, obrađuju se dani u tjednu i s učenicima se razgovara o tome kojim danom što rade, pa se često i u zadatcima pojavljuju izrazi poput *ponedjeljkom, utorkom, vikendom*...

Budući da se radi o nasljednim učenicima koji su se i prije tečaja u većoj ili manjoj mjeri služili hrvatskim jezikom, s većinom se učenika tijekom nastave uživo radilo na leksički težim dodatnim materijalima i više se razgovaralo na hrvatskome jeziku, stoga su kod njih neki padežni oblici zastupljeniji u odnosu na strane. No sa svim su se učenicima sustavno obrađivala samo navedena padežna značenja i svi su učenici na kraju tečaja polagali isti pismeni ispit.

5.4.3.1. Zastupljenost padeža i broja kod N1

Učenik N1 proizveo je sve padeže, osim vokativa, a dativ se pojavljuje samo u trećemu razgovoru. Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 33 (I. razgovor) do 57 (II. razgovor), u akuzativu od 21 (I. razgovor) do 75 (II. razgovor), u lokativu od 2 (II. razgovor) do 21 (III. razgovor), u genitivu od 5 (II. razgovor) do 16 (IV. razgovor), u instrumentalu od 0 (II. razgovor) do 8 (III. razgovor), dok je u dativu zabilježena samo jedna proizvedenica u III. razgovoru (slika 124).

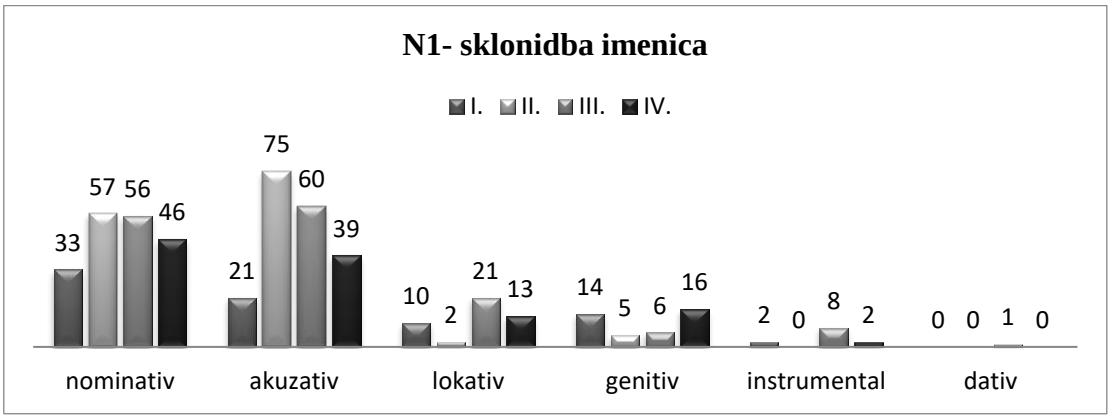

Slika 124: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod N1

5.4.3.1.1. Zastupljenost padeža kod N1 u I. razgovoru

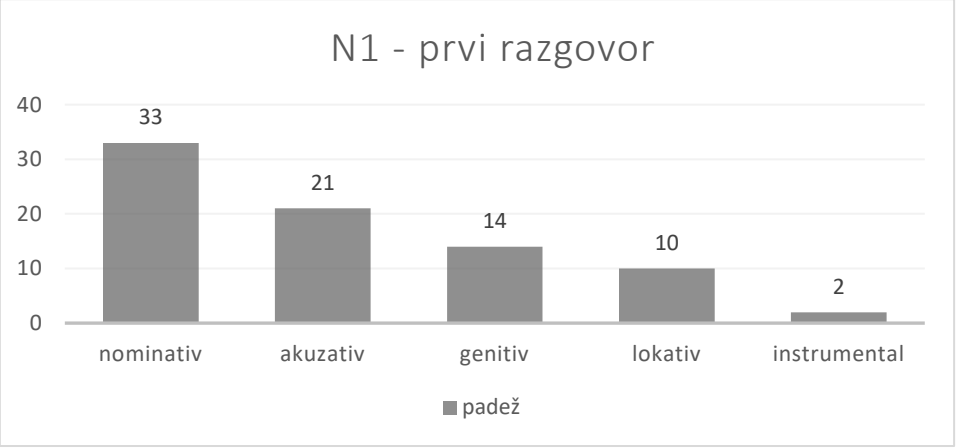

Slika 125: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N1 u I. razgovoru

Učenik N1 proizveo je u prvome razgovoru 73 imeničke natuknice i 80 imeničkih proizvedenica među kojima je najzastupljeniji nominativ, odnosno učenik je proizveo 33 (41%) imeničke proizvedenice u nominativu, 21 (26%) u akuzativu, 14 (17%) u genitivu, 10 (13%) u lokativu i 2 (3%) proizvedenice u instrumentalu (slika 125).

U prvome je razgovoru N1 proizveo 12 (15%) netočnih krivih oblika (5 u A jd., 7 u G jd.).

5.4.3.1.2. Zastupljenost padeža kod N1 u II. razgovoru

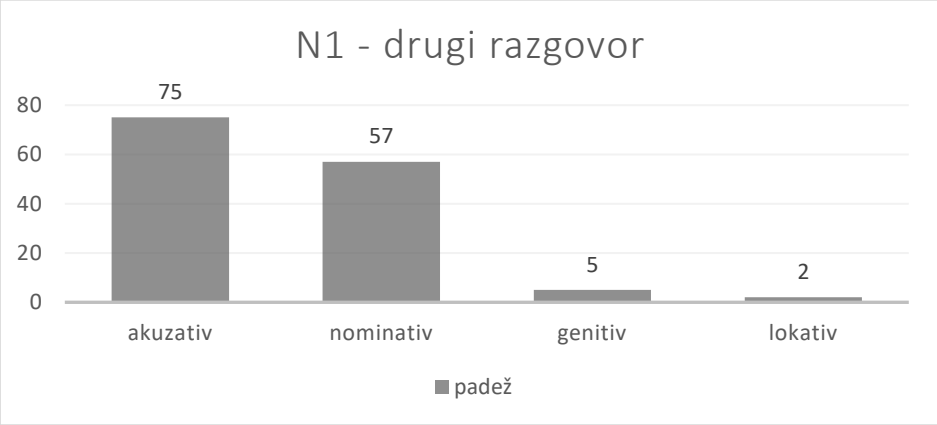

Slika 126: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N1 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru N1 proizveo 73 imeničke natuknice i 139 imeničkih proizvedenica, što je isti broj natuknica kao i u prvome razgovoru, ali je zabilježeno 59 proizvedenica više, a znatnije se mijenja i odnos među padežima, odnosno najviše je proizvedenica u akuzativu. Učenik je proizveo 75 (54%) proizvedenica u akuzativu, 57 (41%) u nominativu, 5 (4%) u genitivu i 2 (1%) proizvedenice u lokativu (slika 126). Budući da se akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuje i usustavljuje tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, očekivano se najveći porast u broju proizvedenica dogodio upravo u akuzativu. Proizveo je 21 (15%) netočan oblik (2 u N jd., 4 u N mn.; 11 u A jd., 3 u A mn.; 1 u L jd.), među kojima je 17 krivih, a 4 su nepostojeća oblika.

5.4.3.1.3. Zastupljenost padeža kod N1 u III. razgovoru

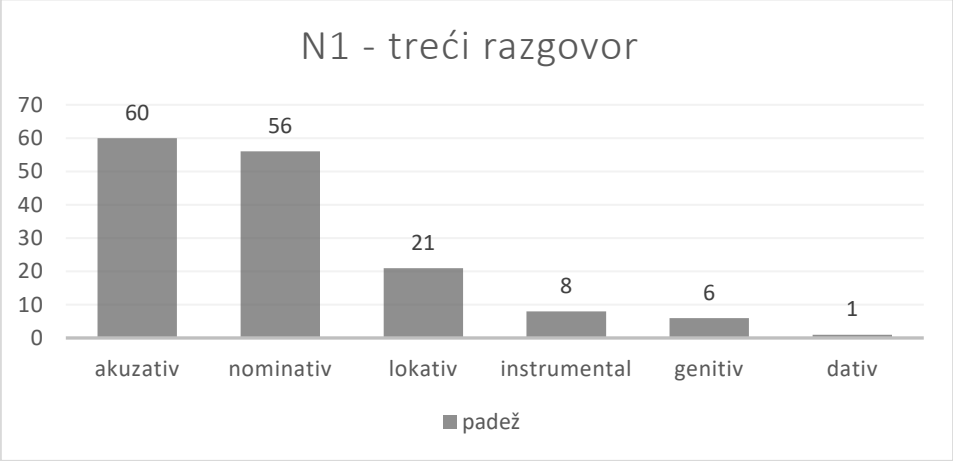

Slika 127: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N1 u III. razgovoru

Učenik N1 proizveo je 135 imeničkih natuknica i 152 imeničke proizvedenice u trećemu razgovoru u kojemu je proizveo i njihov najveći broj. Proizveo je podjednak broj proizvedenica u nominativu i akuzativu, odnosno proizveo je 60 (39%) proizvedenica u akuzativu, 56 (37%) u nominativu, 21 (14%) u lokativu, 8 (5%) u instrumentalu, 6 (4%) u genitivu i 1 (1%) proizvedenicu u dativu (slika 127). U tjednu kada je snimljen treći razgovor, sustavno se obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga se može primijetiti značajan porast broja proizvedenica u lokativu, a akuzativ je najzastupljeniji.

U trećemu je razgovoru N1 proizveo 14 (9%) netočnih krivih oblika (8 u A jd., 5 u L jd, 1 u L mn.), što je znatno manje nego u drugome razgovoru.

5.4.3.1.4. Zastupljenost padeža kod N1 u IV. razgovoru

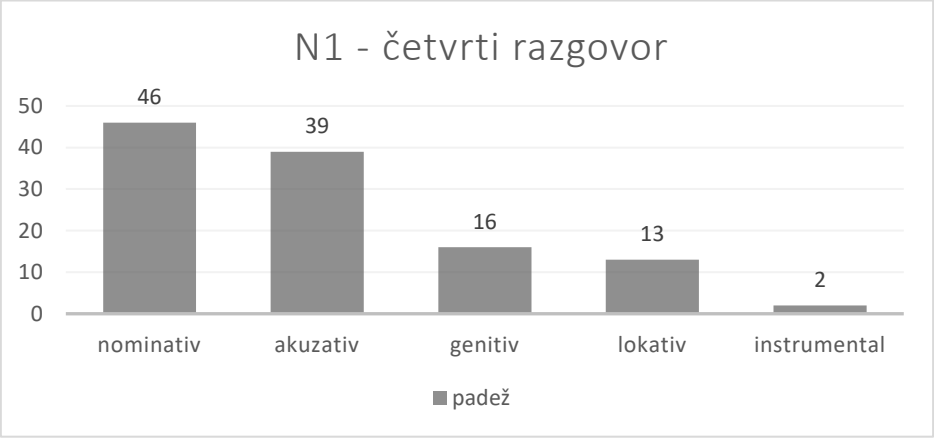

Slika 128: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N1 u IV. razgovoru

U četvrtome razgovoru N1 proizveo je 93 imeničke natuknice i 116 imeničkih proizvedenica, što su 42 natuknice i 36 proizvedenica manje u odnosu na treći razgovor, ali 20 natuknica i 36 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor.

Učenik je proizveo 46 (40%) proizvedenica u nominativu, 39 (33%) u akuzativu, 16 (14%) u genitivu, 13 (11%) u lokativu i 2 (2%) proizvedenice u instrumentalu (slika 128), što je po zastupljenosti padeža slično prvome razgovoru.

Proizveo je 17 (15%) netočnih oblika (2 u N jd., 2 u N mn.; 2 u A mn., 5 u G jd., 2 u G mn.; 2 u L jd., 2 u L mn.), među njima je 15 krivih, a 2 su nepostojeća oblika.

5.4.3.1.5. Zastupljenost padeža kod N1 u svim razgovorima

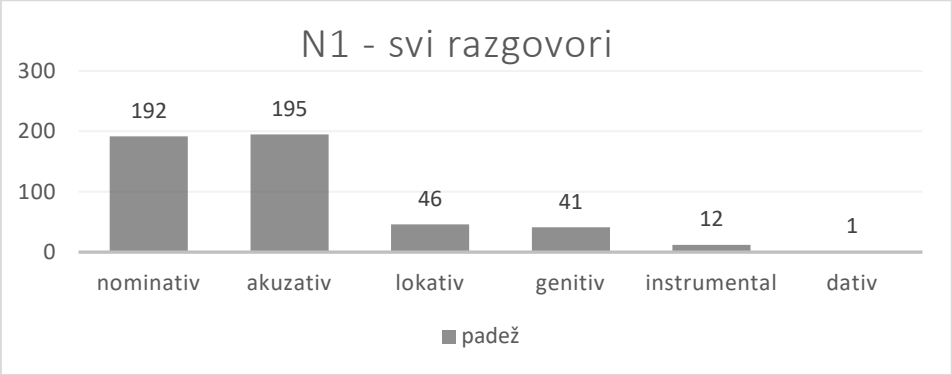

Slika 129: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N1

Među ukupno proizvedenim imeničkim proizvedenicama kod N1 gotovo su podjedanko zastupljeni nominativ i akuzativ, odnosno učenik je proizveo 195 (40,04%) proizvedenica u akuzativu, 192 (39,42%) u nominativu, 46 (9,44%) u lokativu, 41 (8,41%) u genitivu, 12 (2,46%) u instrumentalu i 1 (0,20%) proizvedenicu u dativu (slika 129).
Dakle, učenik N1 najviše je proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), a značajan je i udio genitiva.

5.4.3.1.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod N1

Učenik je proizveo ukupno 64 netočna oblika (24 u A jd. i 5 u A mn., 12 u G jd i 2 u G mn., 8 u L jd. i 3 u L mn., 4 u N jd. i 6 u N mn.), što je 13,14% u odnosu na ukupnu proizvodnju imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru. Najviše je netočnih oblika u akuzativu (45%), u jednini ih je zabilježeno 48 (75%), a u množini 16 (25%).
Među netočnim je oblicima 58 (90,62%) krivih oblika i 6 (9,37%) nepostojećih.

5.4.3.1.7. Zastupljenost broja u proizvodnji imenica kod N1

Slika 130: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod N1

Kod učenika N1 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 390 (80,08%) imeničkih proizvedenica u jednini i 97 (19,91%) u množini (slika 130).

5.4.3.1.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod N1

Tablica 67: Imeničke natuknice i proizvedenice kod N1 u svim razgovorima

N1	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	73	73	**135**	92	373
im. proizvedenice	80	139	**152**	116	487
razlika (omjer)	7 (1,09)	**66 (1,90)**	17 (1,12)	24 (1,26)	114 (1,30)

Učenik N1 proizveo je ukupno 373 imeničke natuknice i 487 imeničkih proizvedenica. Na kraju tečaja proizveo je 19 (26,02%) natuknica i 36 (45%) proizvedenica više u odnosu na početak, a najviše ih je proizveo u trećemu razgovoru (tablica 67).

Tablica 67 pokazuje da se kod učenika N1 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,30 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,09 (I. razgovor) do 1,90 (II. razgovor).

Tablica 68 prikazuje koje je sve padeže učenik N1 proizveo u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 68: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod N1 u svim razgovorima

N1	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	33	**57 (6)**	56	46 (4)	192 (10)
A	21 (5)	**75 (14)**	60 (8)	39 (2)	**195 (29)**
L	10	2 (1)	**21 (6)**	13 (4)	46 (11)
G	14 **(7)**	5	6	**16 (7)**	41 (14)
I	2	0	**8**	2	12
D	0	0	**1**	0	1
Σ (net.ob.)	80 (12)	139 **(21)**	**152** (14)	116 (17)	487 (64)

U tablici 68 može se vidjeti da je N1 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, a pojavljuju se i instrumental i samo

jedna proizvedenica u dativu. Najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru. Među imeničkim proizvedenicama najzastupljeniji su akuzativ i nominativ, odnosno učenik je proizveo 195 (40,04%) proizvedenica u akuzativu, 192 (39,42%) u nominativu, 46 (9,44%) u lokativu, 41 (8,41%) u genitivu, 12 (2,46%) u instrumentalu te 1 (0,20%) proizvedenicu u dativu (tablica 68).

Genitiv se nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, no tijekom drugoga tjedna, kada je snimljen prvi razgovor, s učenicima se uvježbavao izraz *dolaziti / biti iz…,* stoga se tomu može donekle pripisati velika zastupljenost genitiva u prvome razgovoru, ali je kod učenika zabilježen i znatan broj proizvedenica u genitivu i u četvrtome razgovoru.

Od ukupno 12 proizvedenica u instrumentalu 7 ih je zabilježeno kada su se s učenikom uvježbavali dani u tjednu, odnosno što radi kojim danom (primjeri iz 3. razgovora: *ponedjeljkom, utorkom, srijedom, četvrtkom, subotom, vikendom; autom*), dok su u ostalim razgovorima zabilježeni primjeri povezani s hranom (pr. *s lukom, s mlincima, s mlijekom, s marmeladom*). Zabilježena je samo jedna proizvedenica u dativu u trećemu tjednu (pr. *Idem kući*.)

Učenik je proizveo ukupno 64 netočna oblika (29 u akuzativu, 14 u genitivu, 11 u lokativu, 10 u nominativu), što je 13,14% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru. U jednini je zabilježeno 48 (75%) netočnih oblika, a u množini 16 (25%).

Među netočnim je oblicima 58 (90,62%) krivih oblika, a 6 (9,37%) je nepostojećih (pr. *kravat, konjevi, ključi, planirama, svjetle, djeta).*

Učenik N1 proizveo je ukupno 423 (86,85%) točne imeničke proizvedenice, a najtočniji je u proizvodnji instrumentala i dativa (100%), potom nominativa (95%), akuzativa (85%), lokativa (74%) te genitiva (66%), s tim da je proizvedenica u instrumentalu znatno manje nego u ostalim padežima, a samo je jedna proizvedenica u dativu.

Učenik je bio najtočniji u trećemu razgovoru kada je proizveo 91% točnih proizvedenica, dok je po 85% točnih imeničkih proizvedenica zabilježeno u ostala tri razgovora.

Proizveo je 390 (80,08%) imeničkih proizvedenica u jednini i 97 (19,91%) u množini.

5.4.3.2. Zastupljenost padeža i broja kod N2

Učenik N2 proizveo je sve padeže, osim vokativa, a 2 proizvedenice u dativu pojavljuju se samo u drugome razgovoru (slika 131).

Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 25 (I. razgovor) do 100 (II. razgovor), u akuzativu od 28 (I. razgovor) do 54 (II. razgovor), u lokativu od 3 (II. razgovor) do 29 (III. razgovor), u genitivu od 5 (II. razgovor) do 23 (IV. razgovor), u instrumentalu od 0 (II. razgovor) do 5 (III. i IV. razgovor)

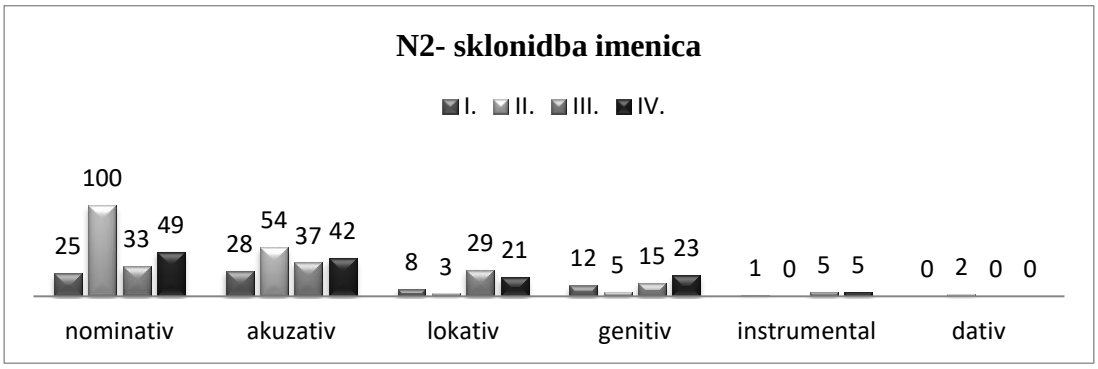

Slika 131: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod N2 u svim razgovorima

5.4.3.2.1. Zastupljenost padeža kod N2 u I. razgovoru

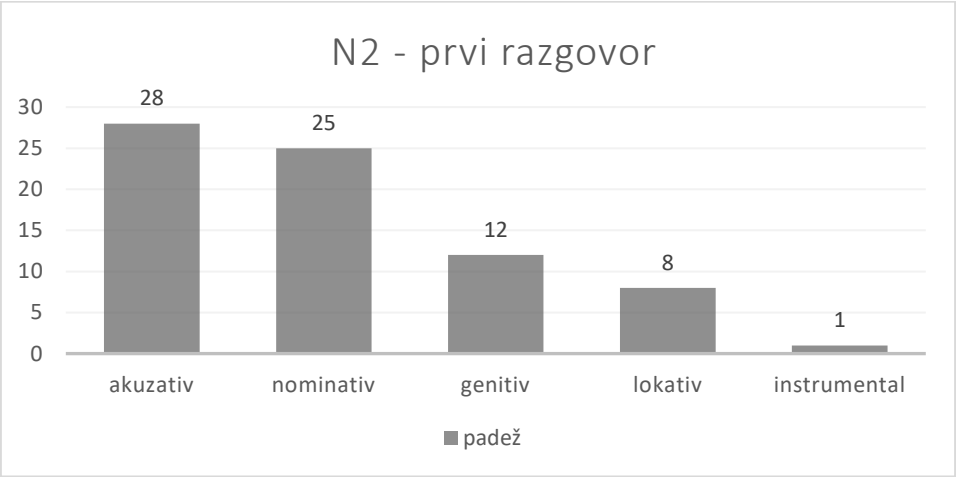

Slika 132: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N2 u I. razgovoru

Učenik N2 proizveo je u prvome razgovoru 54 imeničke natuknice i 74 proizvedenice među kojima je najzastupljeniji akuzativ, odnosno učenik je proizveo 28 (38%) imeničkih

proizvedenica u akuzativu, 25 (34%) u nominativu, 12 (16%) u genitivu, 8 (11%) u lokativu, a samo je 1 (1%) proizvedenica u instrumentalu (slika 132).
Proizveo je 24 (32%) netočna oblika (6 u N jd., 1 u N mn.; 9 u A jd., 2 u A mn.; 3 u G jd.; 3 u L jd.). Među netočnim oblicima 13 je krivih, 6 nepostojećih, a 5 je dijalektalnih oblika.

5.4.3.2.2. Zastupljenost padeža kod N2 u II. razgovoru

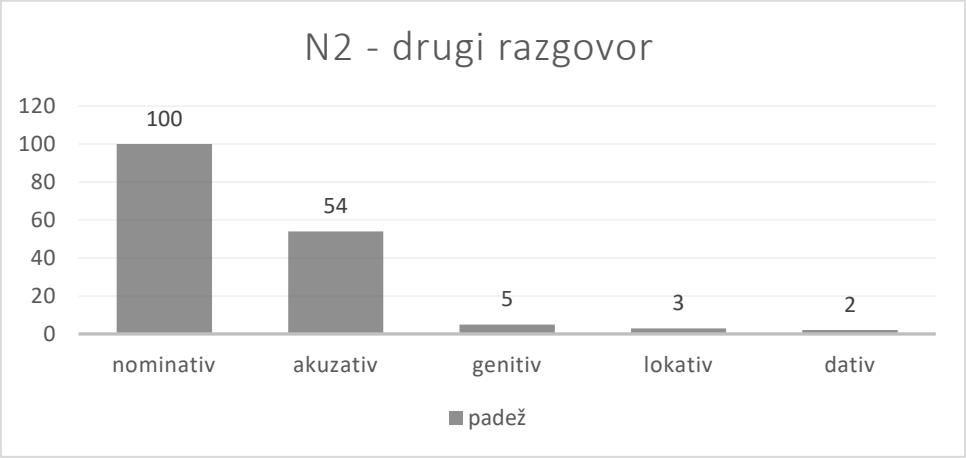

Slika 133: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N2 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru N2 proizveo 85 imeničkih natuknica i 164 imeničke proizvedenice, što je 31 natuknica i 90 proizvedenica više nego u prvome razgovoru. Među padežima je najzastupljeniji nominativ, odnosno učenik je proizveo 100 (61%) proizvedenica u nominativu, 54 (33%) u akuzativu, 5 (3%) u genitivu, 3 (2%) u lokativu i 2 (1%) proizvedenice u dativu (slika 133).
Budući da se nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, kao i akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* sustavno obrađuju i ususlavljuju tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, očekivano se najveći porast u proizvodnji padeža u odnosu na prvi razgovor dogodio upravo u nominativu (četiri puta veći broj) i u akuzativu (dvostruko veći broj).
Zabilježena su 42 (26%) netočna imenička oblika (13 u N jd., 11 u N mn.; 9 u A jd., 4 u A mn.; 3 u G jd., 2 u L jd.), među kojima su 22 kriva oblika, a 20 je nepostojećih.

5.4.3.2.3. Zastupljenost padeža kod N2 u III. razgovoru

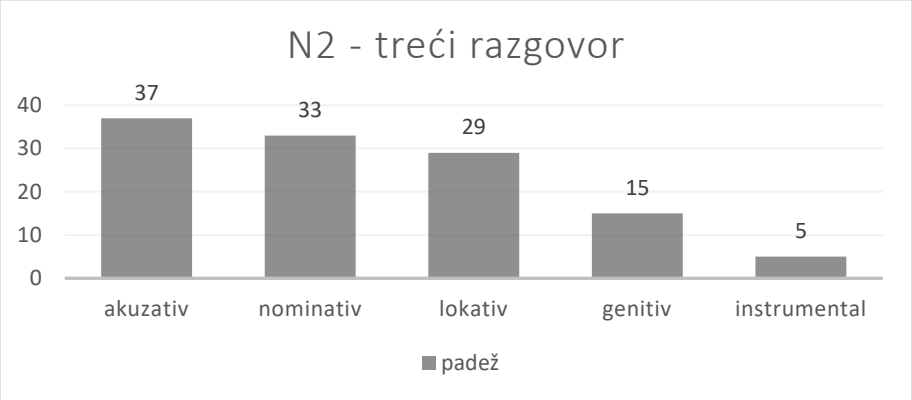

Slika 134: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N2 u III. razgovoru

Učenik N2 proizveo je u trećemu razgovoru 84 imeničke natuknice i 119 imeničkih proizvedenica, što je manji broj nego u drugome, ali znatno veći broj nego u prvome razgovoru. Što se tiče padeža, učenik je proizveo 37 (31%) u akuzativu, 33 (28%) u nominativu, 29 (24%) u lokativu, 15 (13%) u genitivu i 5 (4%) u instrumentalu (slika 134). Dakle, najzastupljeniji je akuzativ, kao i u prvome razgovoru, no zabilježen je znatno veći broj proizvedenica u lokativu. U tjednu kada je snimljen treći razgovor, sustavno se obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga je porast proizvedenica u lokativu očekivan, a akuzativ je najzastupljeniji.

Proizveo je 28 (24%) netočnih imeničkih oblika (2 u N jd., 8 u A jd., 11 u L jd, 5 u G jd., 1 u G mn.; 1 u I jd.) od kojih je 21 krivi oblik, 4 su nepostojeća, a 3 su dijalektalna oblika.

5.4.3.2.4. Zastupljenost padeža kod N2 u IV. razgovoru

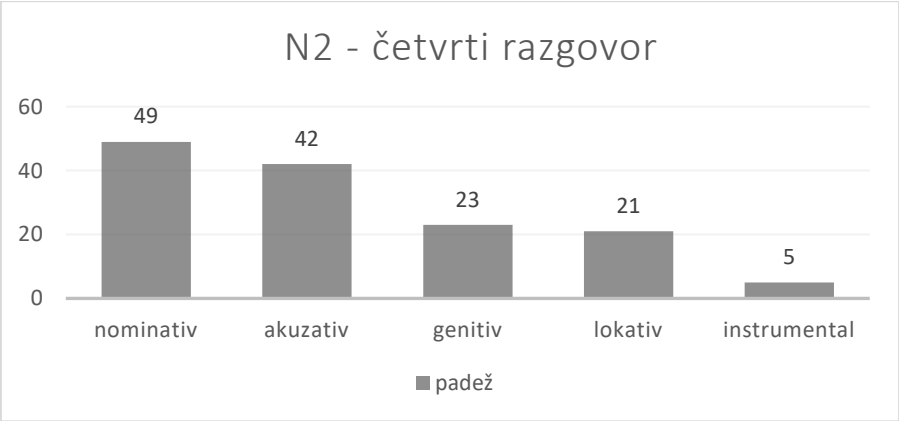

Slika 135: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N2 u IV. razgovoru

U četvrtome razgovoru N2 proizveo je 93 imeničke natuknice i 140 imeničkih proizvedenica, što je 39 natuknica i 66 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor.
Učenik je proizveo 49 (35%) proizvedenica u nominativu, 42 (30%) u akuzativu, 23 (16%) u genitivu, 21 (15%) u lokativu i 5 (4%) proizvedenica u instrumentalu (slika 135).
Zabilježena su 42 (30%) netočna oblika (11 u N jd., 3 u N mn.; 9 u A jd., 3 u A mn.; 2 u G jd., 5 u G mn.; 8 u L jd.; 1 u I jd.), a među njima je 13 krivih oblika, 19 nepostojećih i 10 dijalektalnih.

5.4.3.2.5. Zastupljenost padeža kod N2 u svim razgovorima

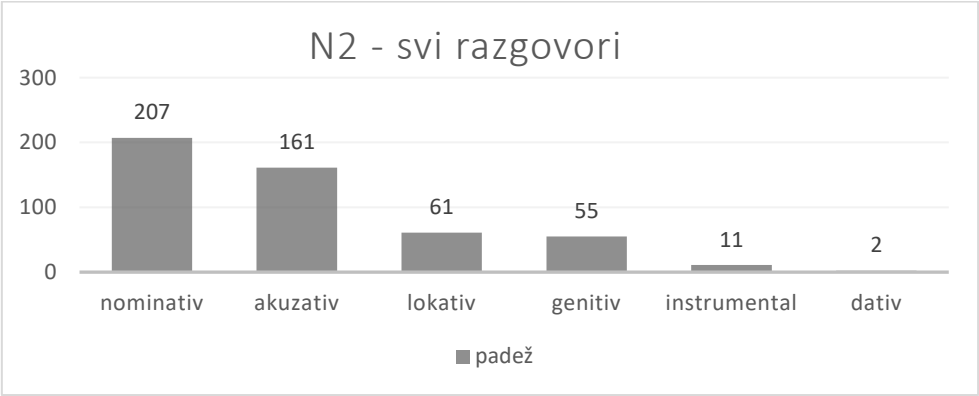

Slika 136: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N2

Među ukupno proizvedenim imeničkim proizvedenicama kod učenika N2 najzastupljeniji je nominativ, odnosno učenik je proizveo 207 (41,64%) proizvedenica u nominativu, 161 (32,39%) u akuzativu, 61 (12,27%) u lokativu, 55 (11,06%) u genitivu, 11 (2,21%) u instrumentalu i 2 (0,40%) proizvedenice u dativu (slika 136). Može se zaključiti da je N2 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, a pojavljuju se i instrumental i dvije proizvedenice u dativu.

5.4.3.2.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod N2

Učenik je proizveo ukupno 136 netočnih oblika (32 u N jd. i 15 u N mn.; 35 u A jd. i 9 u A mn.; 24 u L u jd.; 13 u G jd. i 6 u G mn.; 2 u I jd.), što je 27,36% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome i četvrtome razgovoru. Najviše je netočnih oblika zabilježeno u nominativu (35%), u jednini ih je zabilježeno 106 (78%), a u množini 30 (22%). Među netočnim je oblicima 69 (50,73%) krivih, 49 (36,02%) nepostojećih i 18 (12,94%) dijalektalnih oblika.

5.4.3.2.7. Zastupljenost broja u proizvodnji imenica kod N2

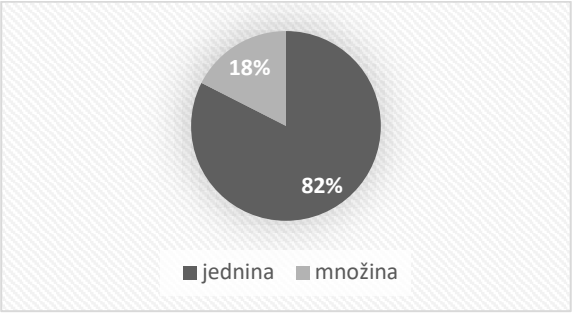

Slika 137: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod N2

Kod učenika N2 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 410 (82,49%) imeničkih proizvedenica u jednini i 87 (17,50%) u množini (slika 137).

5.4.3.2.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod N2

Tablica 69: Imeničke natuknice i proizvedenice kod N2 u svim razgovorima

N2	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	54	85	84	**93**	316
im. proizvedenice	74	**164**	119	140	497
razlika (omjer)	20 (1,37)	**79 (1,92)**	35 (1,41)	47 (1,50)	114 (1,57)

Učenik N2 proizveo je ukupno 316 imeničkih natuknica i 497 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveo je 39 (72,2%) natuknica i 66 (89,18%) proizvedenica više u odnosu na početak. Najviše je imeničkih natuknica proizveo u četvrtome razgovoru, a najviše proizvedenica u drugome (tablica 69).

Tablica 69 pokazuje da se kod učenika N2 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,57 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,37 (I. razgovor) do 1,92 (II. razgovor).

Tablica 70 prikazuje koje je sve padeže učenik N2 proizveo u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 70: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod N2 u svim razgovorima

N2	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	25 (7)	**100 (24)**	33 (2)	49 (14)	**207 (47)**
A	28 (11)	**54 (13)**	37 (8)	42 (12)	161 (44)
L	8 (3)	3 (2)	**29 (11)**	21 (8)	61 (24)
G	12 (3)	5 (3)	15 (6)	**23 (7)**	55 (19)
I	1	0	**5 (1)**	**5 (1)**	11 (2)
D	0	**2**	0	0	2
Σ (net.ob.)	74 (24)	**164 (42)**	119 (28)	140 **(42)**	497 (136)

U tablici 70 može se vidjeti da je N2 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, a pojavljuju se i instrumental i dativ. Najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru.

Među ukupno proizvedenim imeničkim proizvedenicama najzastupljeniji je nominativ, potom akuzativ, odnosno učenik je proizveo 207 (41,64%) proizvedenica u nominativu, 161 (32,39%) u akuzativu, 61 (12,27%) u lokativu, 55 (11,06%) u genitivu, 11 (2,21%) u instrumentalu i 2 (0,40%) proizvedenice u dativu.

Budući da se genitiv (osim sintagme *dolaziti iz*) nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, broj ostalih zabilježenih proizvedenica u genitivu najvjerojatnije ovisi o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor ili su dio učenikova postojećega rječnika.

Od ukupno 11 proizvedenica u instrumentalu, 1 je zabilježena u prvome razgovoru (pr. *vikendom*), 5 ih je zabilježeno u trećemu razgovoru (pr. *nedjeljom*, *ponejelkom*, *ponedjeljkom; konjem; autom*), a 5 ih je u četvrtome razgovoru (pr. *trajektom, s limunom, s meso, s mesom, s prijedlozima*). Zabilježene su samo dvije proizvedenice u dativu u drugome razgovoru (pr. *Hvala Bogu!, Idem kući.*)

Učenik je proizveo ukupno 136 netočnih oblika (47 u nominativu, 44 u akuzativu, 24 u lokativu, 19 u genitivu, 2 u instrumentalu), što je 27,36% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome i četvrtome razgovoru. U jednini je zabilježeno 106 (78%) netočnih oblika, a u množini 30 (22%).

Među netočnim je oblicima 69 (51%) krivih, 49 (36%) nepostojećih i 18 (13%) dijalektalnih oblika.

Stoga se može zaključiti da je N2 proizveo ukupno 359 (72,23%) točnih imeničkih proizvedenica, a najtočniji je u proizvodnji dativa (100%), potom instrumentala (82%), pa nominativa (77%) i akuzativa (73%) te genitiva (64%) i lokativa (61%), s tim da je učenik proizveo znatno manji broj proizvedenica u instrumentalu i samo dvije u dativu.

Što se tiče točnosti u proizvodnji u svakome razgovoru, učenik je proizveo 76% točnih proizvedenica u trećemu razgovoru, 74% u drugome, 68% u prvome i 64% u četvrtome razgovoru.

Proizveo je 410 (82,49%) imeničkih proizvedenica u jednini i 87 (17,50%) u množini.

5.4.3.3. Zastupljenost padeža i broja kod N3

Učenica N3 proizvela je sve padeže, osim vokativa. Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 24 (I. razgovor) do 46 (II. i IV. razgovor), u akuzativu od 28 (I.razgovor) do 82 (II. razgovor), u lokativu od 3 (II. razgovor) do 16 (I. razgovor), u genitivu od 14 (IV. razgovor) do 26 (I. razgovor), u instrumentalu od 0 (II. razgovor) do 7 (III. razgovor), dok su u dativu zabilježene samo dvije proizvedenice, jedna u drugome i jedna četvrtome razgovoru (slika 138).

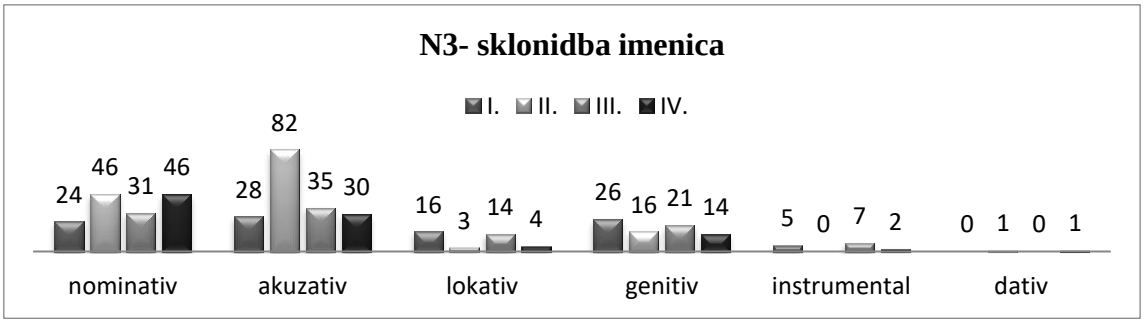

Slika 138: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod N3 u svim razgovorima

5.4.3.3.1. Zastupljenost padeža kod N3 u I. razgovoru

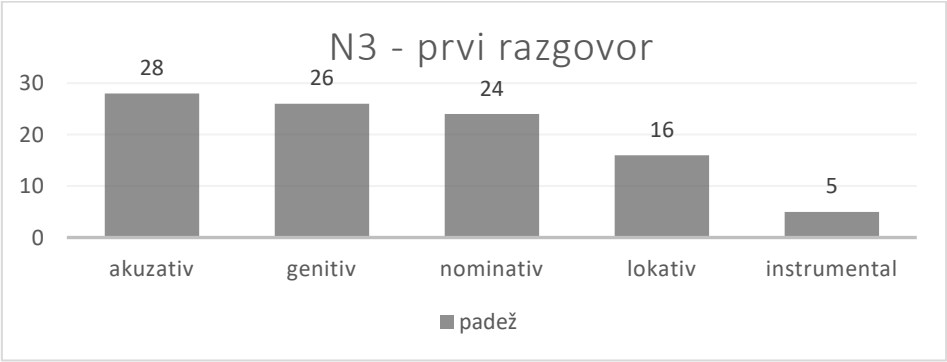

Slika 139: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N3 u I. razgovoru

Učenica N3 proizvela je u prvome razgovoru 83 imeničke natuknice i 99 imeničkih proizvedenica među kojima su akuzativ i genitiv gotovo podjednako zastupljeni, odnosno učenica je proizvela 28 (29%) imeničkih proizvedenica u akuzativu, 26 (26%) u genitivu, 24 (24%) u nominativu, 16 (16%) u lokativu i 5 (5%) proizvedenica u instrumentalu (slika 139).
U prvome je razgovoru N3 proizvela 19 (19%) netočnih imeničkih oblika (2 u N jd.; 3 u A jd.; 8 u G jd. i 1 u G mn.; 4 u L jd.; 1 u I mn.).
Među netočnim oblicima 12 je krivih, a 7 nepostojećih oblika.

5.4.3.3.2. Zastupljenost padeža kod N3 u II. razgovoru

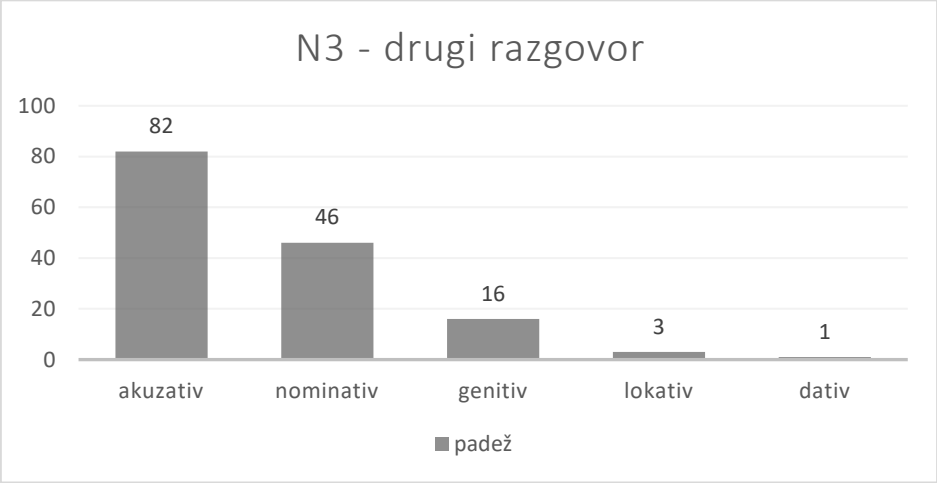

Slika 140: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N3 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru učenica N3 proizvela 98 imeničkih natuknica i 148 proizvedenica, što je 15 natuknica i 49 proizvedenica više nego u prvome razgovoru. Učenica je proizvela 82 (55%) proizvedenice u akuzativu, 46 (31%) u nominativu, 16 (11%) u genitivu, 3 (2%) u lokativu i 1 (1%) proizvedenicu u dativu (slika 140). Budući da se akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuje i usustavljuje tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, najzastupljenije su proizvedenice očekivano u akuzativu.
Zabilježena su 34 (23%) netočna imenička oblika (2 u N jd. i 4 u N mn.; 11 u A jd. i 6 u A mn.; 7 u G jd. i 2 u G mn.; 1 u L jd.; 1 u D jd.) od kojih je 26 krivih, 5 nepostojećih, a 3 su dijalektalna oblika.

5.4.3.3.3. Zastupljenost padeža kod N3 u III. razgovoru

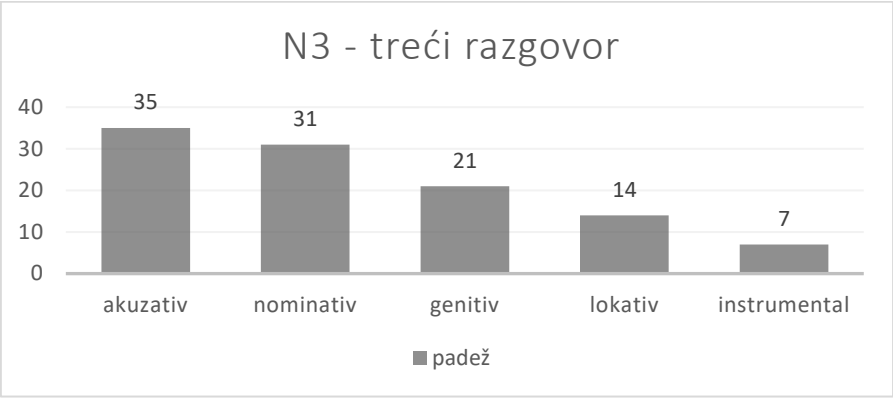

Slika 141: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N3 u III. razgovoru

Učenica N3 proizvela je 87 imeničkih natuknica i 108 proizvedenica u trećemu razgovoru. Nazastupljeniji je akuzativ, odnosno učenica je proizvela 35 (32%) proizvedenica u akuzativu, 31 (29%) u nominativu, 21 (19%) u genitivu, 14 (13%) u lokativu i 7 (7%) proizvedenica u instrumentalu (slika 141). U tjednu kada je snimljen treći razgovor, sustavno se obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga se može primijetiti značajan porast proizvedenica u lokativu u odnosu na drugi razgovor, a akuzativ je najzastupljeniji kao i u prethodna dva razgovora.

U trećemu je razgovoru N3 proizvela 26 (24%) netočnih oblika (2 u N jd. i 1 u N mn.; 4 u A jd., 2 u A mn.; 4 u L jd.; 10 u G jd., 3 u I jd.) od kojih je 13 krivih i 9 nepostojećih oblika, a 4 su dijalektalna oblika.

5.4.3.3.4. Zastupljenost padeža kod N3 u IV. razgovoru

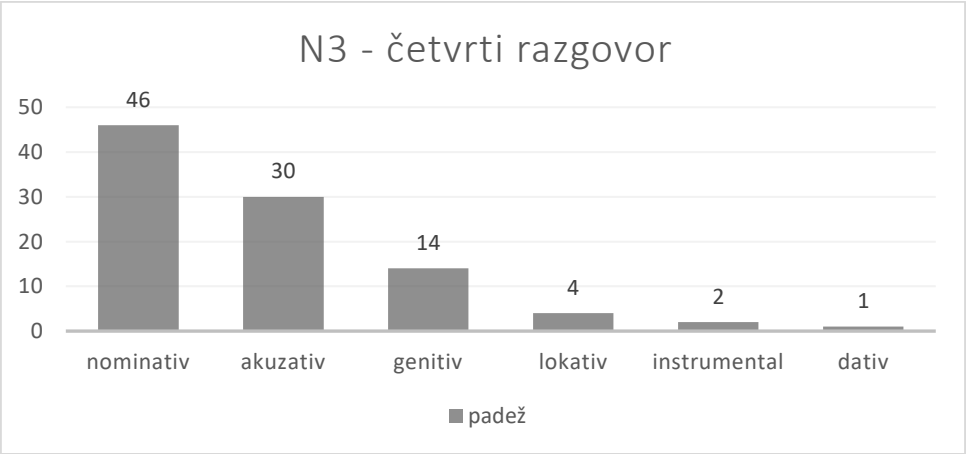

Slika 142: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N3 u IV. razgovoru

U četvrtome razgovoru N3 proizvela je 71 imeničku natuknicu i 97 imeničkih proizvedenica, što je najmanji broj proizvedenih natuknica i proizvedenica u odnosu na prethodne razgovore. Učenica je proizvela 46 (47%) proizvedenica u nominativu, 30 (31%) u akuzativu, 14 (15%) u genitivu, 4 (4%) u lokativu, 2 (2%) u instrumentalu i 1 (1%) proizvedenicu u dativu (slika 142). Zabilježena su 22 (23%) netočna oblika (4 u N jd.; 8 u A jd. i 2 u A mn.; 3 u G jd. i 2 u G mn.; 2 u L jd., 1 u D jd.) od kojih je 17 krivih oblika, 4 su nepostojeća, a 1 je dijalektalni oblik.

5.4.3.3.5. Zastupljenost padeža kod N3 u svim razgovorima

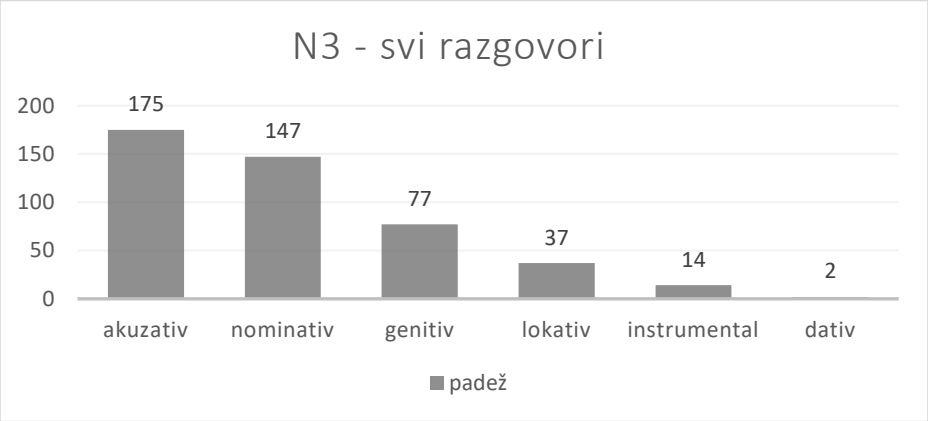

Slika 143: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N3

Među ukupno proizvedenim imeničkim proizvedenicama kod učenice N3 najzastupljeniji je akuzativ, kao i u prva tri razgovora, odnosno učenica je proizvela 175 (38,71%) proizvedenica u akuzativu, 147 (32,52%) u nominativu, 77 (17,03%) u genitivu, 37 (8,18%) u lokativu, 14 (3,09%) u instrumentalu i 2 (0,44%) proizvedenice u dativu (slika 143). Stoga se može zaključiti da je i učenica N3 najviše proizvodila izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), s tim da je kod nje akuzativ zastupljeniji od nominativa, a značajan je udio genitiva koji je zastupljeniji lokativa. Zabilježene su i proizvedenice u instrumentalu te samo dvije proizvedenice u dativu.

5.4.3.3.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod N3

Učenica je proizvela ukupno 101 netočan oblik (26 u A jd. i 10 u A mn.; 28 u G jd. i 5 u G mn.; 10 u N jd. i 5 u N mn.; 11 u L jd.; 3 u I jd. i 1 u I mn.; 2 u D jd.), što je 22,34% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru. Najviše je netočnih oblika zabilježeno u akuzativu (36%), u jednini ih je zabilježeno 80 (79%), a u

množini 21 (21%). Među netočnim je oblicima 68 (67,32%) krivih, 25 (24,75%) nepostojećih i 8 (7,92%) dijalektalnih oblika.

5.4.3.3.7. Zastupljenost broja u proizvodnji imenica kod N3

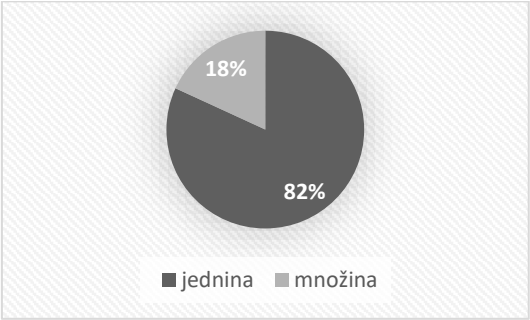

Slika 144: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod N3

Kod učenice N3 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 370 (81,85%) imeničkih proizvedenica u jednini i 82 (18,14%) u množini (slika 144).

5.4.3.3.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod N3

Tablica 71: Imeničke natuknice i proizvedenice kod N3 u svim razgovorima

N3	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	83	**98**	87	71	339
im. proizvedenice	99	**148**	108	97	452
razlika	16 (1,19)	**50 (1,51)**	21 (1,24)	26 (1,36)	113 (1,33)

Učenica N3 proizvela je ukupno 339 imeničkih natuknica i 452 imeničke proizvedenice. Na kraju tečaja proizvela je 12 (16,9%) natuknica i 2 (2,06%) proizvedenice manje u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru (tablica 71).

Tablica 71 pokazuje da se kod učenice N3 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,33 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,19 (I. razgovor) do 1,51 (II. razgovor).

Tablica 72 prikazuje koje je sve padeže učenica N3 proizvela u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 72: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod N3 u svim razgovorima

N3	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	24 (2)	**46 (6)**	31 (3)	**46** (4)	147 (15)
A	28 (3)	**82 (17)**	35 (6)	30 (10)	**175 (36)**
L	16 (4)	3 (2)	14 (4)	4 (2)	37 (12)
G	**26** (9)	16 (8)	21 **(10)**	14 (5)	77 (32)
I	5 (1)	0	**7 (3)**	2	14 (4)
D	0	**1 (1)**	0	**1 (1)**	2 (2)
Σ (net.ob.)	99 (19)	**148 (34)**	108 (26)	116 (22)	452 (101)

U tablici 72 može se vidjeti da je učenica N3 najviše proizvodila poučavane i češće oblike (nominativ, akuzativ, lokativ, genitiv), s tim da je akuzativ zastupljeniji od nominativa, dok je genitiv znatno zastupljeniji od lokativa, a pojavljuje se i instrumental i dvije proizvedenice u dativu.

Među imeničkim proizvedenicama najzastupljeniji je akuzativ, odnosno učenica je proizvela 175 (38,71%) proizvedenica u akuzativu, 147 (32,52%) u nominativu, 77 (17,03%) u genitivu, 37 (8,18%) u lokativu, 14 (3,09%) u instrumentalu i 2 (0,44%) proizvedenice u dativu. Genitiv se nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, no tijekom drugoga tjedna, kada je snimljen prvi razgovor, s učenicima se uvježbavao izraz *dolaziti / biti iz…,* stoga se tomu može donekle pripisati velika zastupljenost genitiva u prvome razgovoru, ali je kod učenice zabilježen i znatan broj proizvedenica u genitivu i u četvrtome razgovoru.

Zabilježeno je 14 proizvedenica u instrumentalu (primjeri iz I. razgovora: *jedrenjem, vikendom, čamcem, s prijatelima, s prijateljima*; iz III. razgovora: *s marmolada, s marmeladom, s mlijekom, ponedeljkom, srijedom, utorkom, četvrtkom;* iz IV. razgovora: *s Mašom, s čokoladom),* a učenica je proizvela 2 netočna kriva oblika u dativu (pr. *Poslala sam gazda*., *Rekla sam tatu*.)

Učenica je proizvela ukupno 101 netočan oblik (36 u akuzativu, 32 u genitivu, 15 u nominativu, 12 u lokativu, 4 u instrumentalu, 2 u dativu), što je 22,34% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru.

Među netočnim oblicima 68 (67,32%) je krivih, 25 (24,75%) nepostojećih (pr. *izumetlju, ponedilak, knjižicni, pizzove, sastanake, čovjeke*...) i 8 (7,92%) dijalektalnih oblika (pr. *kruva, stomak, ćeri, poso*...).

Učenica N3 proizvela je ukupno 351 (77,65%) točnu imeničku proizvedenicu, a najtočnija je u proizvodnji nominativa (90%), potom akuzativa (79%), instrumenatala (71%), lokativa (68%) i genitiva (58%), a obje su proizvedenice u dativu netočne. Učenica je bila najtočnija u prvome (81%) i četvrtome (81%) razgovoru, potom u drugome 77% i trećemu razgovoru 76%.

Proizvela je 370 (81,85%) imeničkih proizvedenica u jednini i 82 (18,14%) u množini.

5.4.3.4. Zastupljenost padeža i broja kod N4

Učenik N4 proizveo sve padeže, osim dativa i vokativa (slika 145). Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 30 (I. razgovor) do 73 (IV. razgovor), u akuzativu od 24 (I. razgovor) do 60 (II. razgovor), u lokativu od 6 (I. razgovor) do 42 (III. razgovor), u genitivu od 9 (II. razgovor) do 16 (IV. razgovor), u instrumentalu od 0 (I. razgovor) do 4 (IV. razgovor).

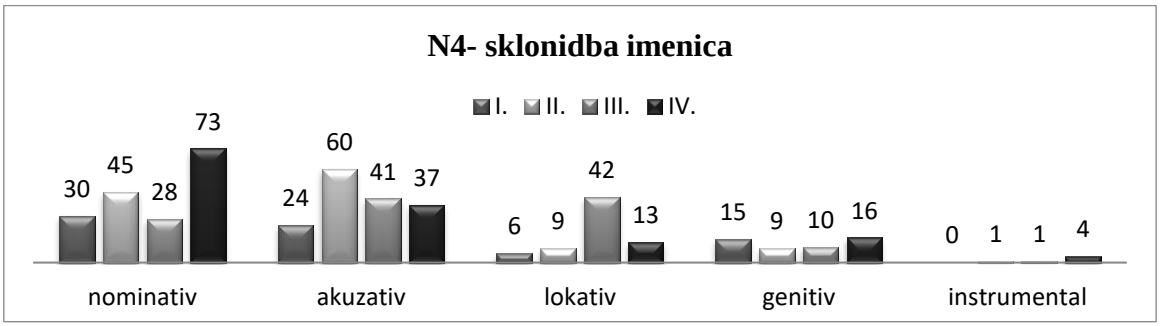

Slika 145: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod N4 u svim razgovorima

5.4.3.4.1. Zastupljenost padeža kod N4 u I. razgovoru

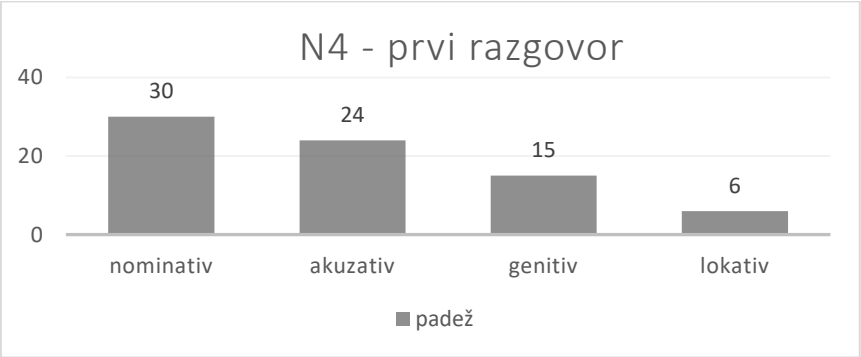

Slika 146: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N4 u I. razgovoru

Učenik N4 proizveo je u prvome razgovoru 66 imeničkih natuknica i 75 proizvedenica među kojima je najzastupljeniji nominativ, odnosno učenik je proizveo 30 (40%) imeničkih proizvedenica u nominativu, 24 (32%) u akuzativu, 15 (20%) u genitivu i 6 (8%) u lokativu (slika 146).

Proizveo je 12 (16%) netočnih oblika (2 u N jd.; 1 u A jd. i 1 u A mn.; 6 u G jd.; 2 u L jd.), među kojima je 8 krivih, a 4 su dijalektalna oblika.

5.4.3.4.2. Zastupljenost padeža kod N4 u II. razgovoru

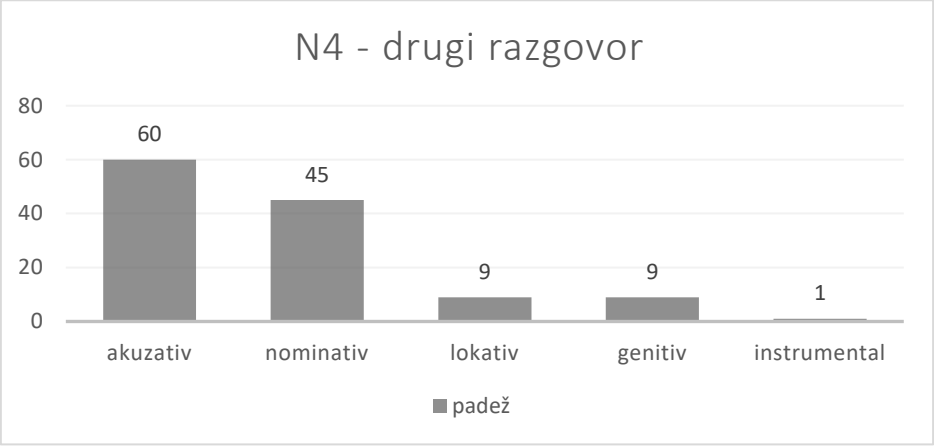

Slika 147: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N4 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru N4 proizveo 96 imeničkih natuknica i 124 imeničke proizvedenice, što je 30 natuknica i 49 proizvedenica više nego u prvome razgovoru, a znatnije se mijenja i odnos među padežima, odnosno najviše je proizvedenica u akuzativu. Učenik je proizveo 60 (49%) proizvedenica u akuzativu, 45 (36%) u nominativu, 9 (7%) u genitivu, 9 (7%) u lokativu i 1 (1%) proizvedenicu u instrumentalu (slika 147).

Budući da se akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuje i usustavljuje tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, očekivano se najveći porast u broju proizvedenica dogodio upravo u akuzativu.

Pojavljuje se 28 (23%) netočnih oblika (3 u N jd. i 5 u N mn.; 5 u A jd. i 4 u A mn.; 5 u G jd.; 4 u L jd. i 2 u L mn.), među kojima je 21 krivi oblik, 4 su nepostojeća, a 3 su dijalektalna oblika.

5.4.3.4.3. Zastupljenost padeža kod N4 u III. razgovoru

Slika 148: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N4 u III. razgovoru

N4 proizveo je 77 imeničkih natuknica i 122 imeničke proizvedenice u trećemu razgovoru, što je manji broj u odnosu na drugi razgovor, ali veći u odnosu na prvi. Zabilježen je podjednak broj proizvedenica u akuzativu i lokativu, odnosno učenik je proizveo 42 (34%) proizvedenice u lokativu, 41 (34%) u akuzativu, 28 (23%) u nominativu, 10 (8%) u genitivu i 1 (1%) proizvedenicu u instrumentalu (slika 148). U tjednu kada je snimljen treći razgovor, sustavno se obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga su akuzativ i lokativ očekivano činili većinu imeničkih proizvedenica (68%).
Učenik je proizveo 35 (29%) netočnih imeničkih oblika (3 u N jd.; 6 u A jd. i 3 u A mn.; 12 u L jd. i 5 u L mn.; 5 u G jd.; 1 u I jd.), što je više nego u prethodna dva razgovora. Među netočnim oblicima 28 je krivih oblika, 3 su nepostojeća, a 4 su dijalektalna oblika.

5.4.3.4.4. Zastupljenost padeža kod N4 u IV. razgovoru

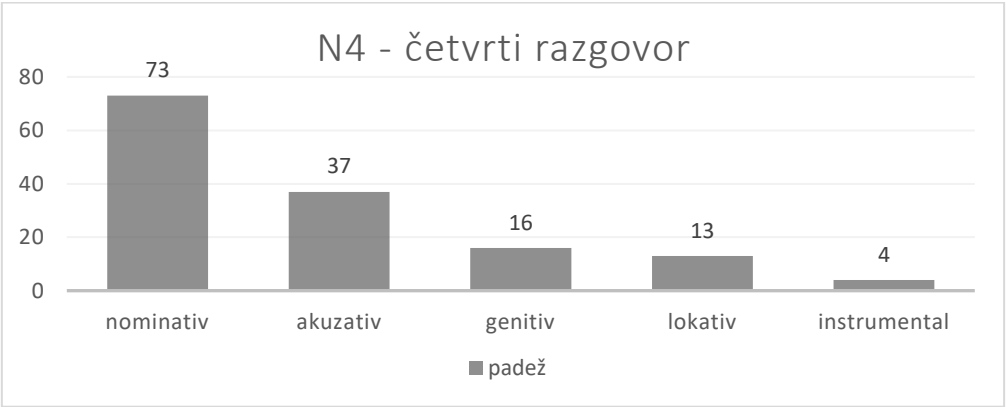

Slika 149: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N4 u IV. razgovoru

U četvrtome razgovoru učenik N4 proizveo je 105 imeničkih natuknica i 143 imeničke proizvedenice, što je veći broj u odnosu na sve prethodne razgovore. Proizveo je 73 (51%) proizvedenice u nominativu, 37 (26%) u akuzativu, 16 (11%) u genitivu, 13 (9%) u lokativu i 4 (3%) proizvedenice u instrumentalu (slika 149).
Zabilježena su 42 (29%) netočna oblika (9 u N jd. i 4 u N mn.; 7 u A jd. i 1 u A mn.; 6 u G jd. i 5 u G mn.; 6 u L jd.; 3 u I jd. i 1 u I mn.), među kojima je 26 krivih, 8 nepostojećih i 8 dijalektalnih oblika.

5.4.3.4.5. Zastupljenost padeža kod N4 u svim razgovorima

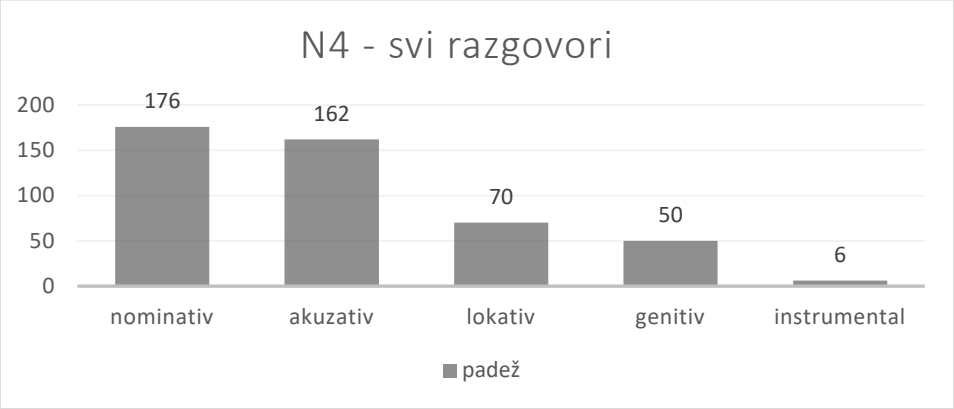

Slika 150: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N4

Među ukupno proizvedenim imeničkim proizvedenicama kod učenika N4 gotovo su podjedanko zastupljeni nominativ i akuzativ, odnosno učenik je proizveo 176 (37,93%) proizvedenica u nominativu, 162 (34,91%) u akuzativu, 70 (15,08%) u lokativu, 50 (10,77%) u genitivu i 6 (1,29%) u instrumentalu (slika 150). Može se zaključiti da je i učenik N4 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, a zabilježene su i proizvedenice u instrumentalu.

5.4.3.4.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod N4

Učenik je proizveo ukupno 117 netočnih oblika (24 u L jd. i 7 u L mn.; 19 u A jd. i 9 u A mn.; 22 u G jd. i 5 u G mn.; 22 u N jd. i 4 u N mn.; 4 u I jd. i 1 u I mn.), što je 25,21% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u četvrtome razgovoru, kada je zabilježeno i najviše proizvedenica.

Najviše je netočnih oblika zabilježeno u lokativu (26%), u jednini je zabilježen 91 (78%) netočan oblik, a u množini ih je 26 (23%). Među netočnim oblicima 83 (70,94%) su kriva oblika, 19 (16,23%) dijalektalnih, a 15 (12,82%) je nepostojećih oblika.

5.4.3.4.7. Zastupljenost broja u proizvodnji imenica kod N4

I kod učenika N4 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 345 (74,35%) imeničkih proizvedenica u jednini i 119 (25,64%) u množini (slika 151).

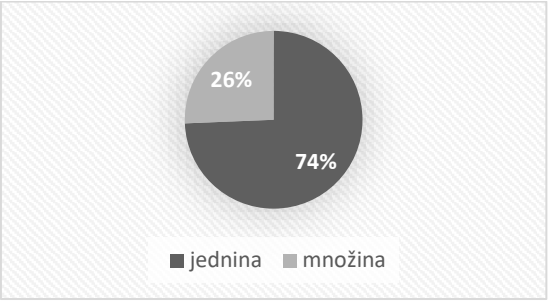

Slika 151: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod N4

5.4.3.4.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod N4

Tablica 73: Imeničke natuknice i proizvedenice kod N4 u svim razgovorima

N4	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	66	96	77	**105**	344
im. proizvedenice	75	124	122	**143**	464
razlika (omjer)	9 (1,13)	28 (1,29)	**45 (1,58)**	38 (1,36)	120 (1,34)

Učenik N4 proizveo je ukupno 344 imeničke natuknice i 464 proizvedenice. Na kraju tečaja proizveo je 39 (59,09%) natuknica i 68 (90,66%) proizvedenica više u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru (tablica 73). Tablica 73 pokazuje da se kod učenika N4 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,34 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,13 (I. razgovor) do 1,58 (III. razgovor).

Tablica 74 prikazuje koje je sve padeže učenik N4 proizveo u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 74: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod N4 u svim razgovorima

N4	I.	II.	III.	IV.	ukupno
N	30 (2)	45 (8)	28 (3)	**73 (13)**	**176** (26)
A	24 (2)	**60 (9)**	41 (9)	37 (8)	162 (28)
L	6 (2)	9 (6)	**42 (17)**	13 (6)	70 **(31)**
G	15 (6)	9 (5)	10 (5)	**16 (11)**	50 (27)
I	0	1	1 (1)	**4 (4)**	6 (5)
Σ (net.ob.)	75 (12)	124 (28)	122 (35)	**143 (42)**	464 (117)

U tablici 74 vidi se da je učenik N4 najviše proizvodio izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, a zabilježene su i proizvedenice u instrumentalu. Najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru, a najzastupljeniji je nominativ.

Među imeničkim proizvedenicama gotovo su podjedanko zastupljeni nominativ i akuzativ, odnosno učenik je proizveo 176 (37,93%) proizvedenica u nominativu, 162 (34,91%) u akuzativu, 70 (15,08%) u lokativu, 50 (10,77%) u genitivu i 6 (1,29%) u instrumentalu (tablica 74). Budući da se genitiv (osim sintagme *dolaziti iz*) nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, broj ostalih zabilježenih proizvedenica u genitivu najvjerojatnije ovisi o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor ili su dio učenikova postojećega rječnika.

Primjeri proizvedenica u instrumentalu: *s mlincima, suboton, karticon, s prijateljicon, s mlijekon, s kolege.*

Učenik je proizveo ukupno 117 netočnih oblika (31 u lokativu, 28 u akuzativu, 27 u genitivu, 26 u nominativu), što je 25,21% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u zadnjemu razgovoru, kada je zabilježeno i najviše proizvedenica.

Među netočnim oblicima 83 (70,94%) su kriva oblika, 19 (16,23%) je dijalektalnih (pr. *misec, Ercegovini, prelade, karticon, suboton, vrimena, kapula, did, sniga*...), a 15 (12,82%) je nepostojećih oblika (pr. *vešeru, turistovi, računale, teste, selovima, musejevi, školavama*...).

N4 proizveo je ukupno 347 (74,78%) točnih imeničkih proizvedenica, a najtočniji je u proizvodnji nominativa (86%), potom akuzativa (83%), pa lokativa (56%) i genitiva (46%), a

njamanje je točan u proizvodnji instrumentala (17%), odnosno od 6 zabilježenih proizvedenica u instrumentalu 5 ih je bilo netočno upotrijebljeno.
Učenik je proizveo 77% točnih imeničkih proizvedenica u drugome razgovoru, 72% u prvome te 71% u trećemu i četvrtome razgovoru.

Proizveo je 345 (74,35%) imeničkih proizvedenica u jednini i 119 (25,64%) u množini.

5.4.3.5. Zastupljenost padeža i broja kod N5

Učenica N5 proizvela sve padeže, osim vokativa (slika 152). Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 16 (III. razgovor) do 70 (IV. razgovor), u akuzativu od 46 (IV. razgovor) do 78 (II. razgovor), u lokativu od 8 (I. razgovor) do 40 (III. razgovor), u genitivu od 6 (III. razgovor) do 29 (IV. razgovor), u instrumentalu od 1 (III. razgovor) do 8 (II. razgovor) i u dativu od 0 (II. razgovor) do 5 (III. razgovor).

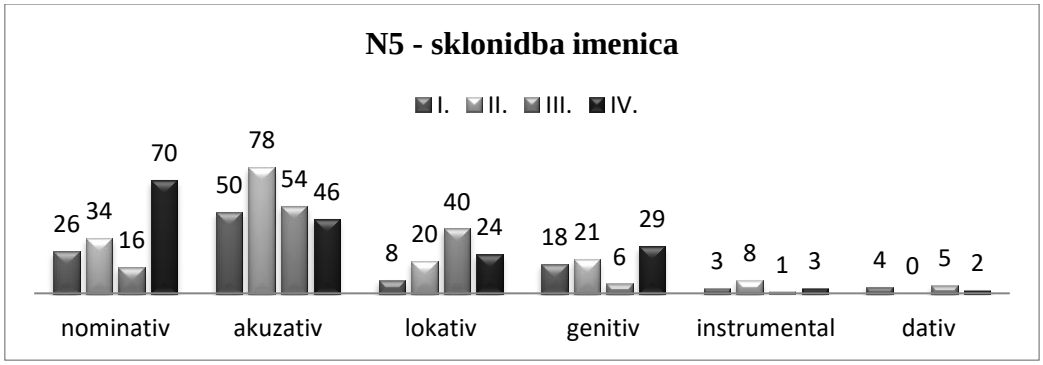

Slika 152: Zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod N5 u svim razgovorima

5.4.3.5.1. Zastupljenost padeža kod N5 u I. razgovoru

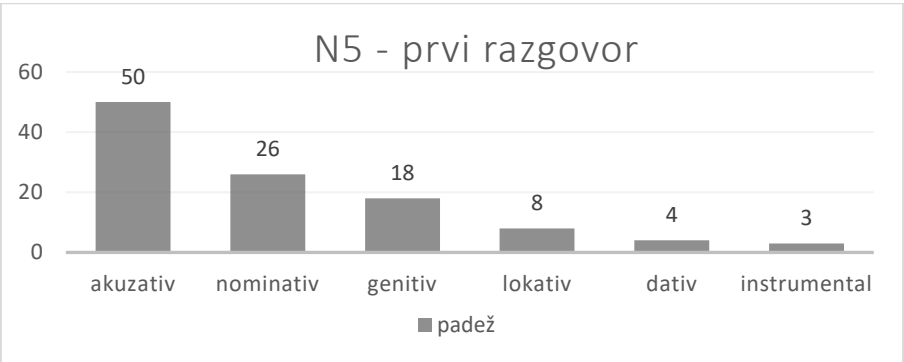

Slika 153: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N5 u I. razgovoru

Učenica N5 proizvela je u prvome razgovoru 95 imeničkih natuknica i 109 proizvedenica među kojima je najzastupljeniji akuzativ, odnosno učenica je proizvela 50 (46%) imeničkih proizvedenica u akuzativu, 26 (24%) u nominativu, 18 (16%) u genitivu, 8 (7%) u lokativu, 4 (4%) proizvedenice u dativu i 3 (3%) u instrumentalu (slika 153).
U prvome je razgovoru N5 proizvela samo 3 (3%) netočna oblika (3 u G jd.), od kojih su 2 kriva oblika, a 1 je nepostojeći oblik.

5.4.3.5.2. Zastupljenost padeža kod N5 u II. razgovoru

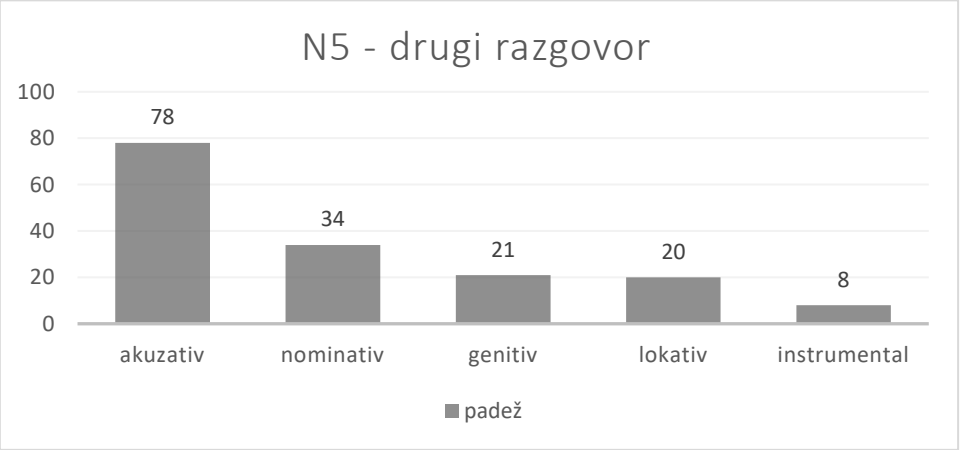

Slika 154: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N5 u II. razgovoru

U drugome je razgovoru učenica N5 proizvela 125 imeničkih natuknica i 161 imeničku proizvedenicu, što je 30 natuknica i 42 proizvedenice više nego u prvome razgovoru. Učenica je proizvela 78 (49%) proizvedenica u akuzativu, 34 (21%) u nominativu, 21 (13%) u genitivu, 20 (12%) u lokativu i 8 (5%) proizvedenica u instrumentalu (slika 154). Akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuje se i usustavljuje tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, stoga je akuzativ očekivano i najzastupljeniji u drugome razgovoru, a zabilježen je podjednak broj genitiva i lokativa.
Pojavljuje se 27 (17%) netočnih oblika (9 u A jd. i 8 u A mn.; 8 u L jd.; 1 u G jd. i 1 u G mn.), od kojih je 21 krivi oblik, 4 su nepostojeća, a 2 su dijalektalna oblika.

5.4.3.5.3. Zastupljenost padeža kod N5 u III. razgovoru

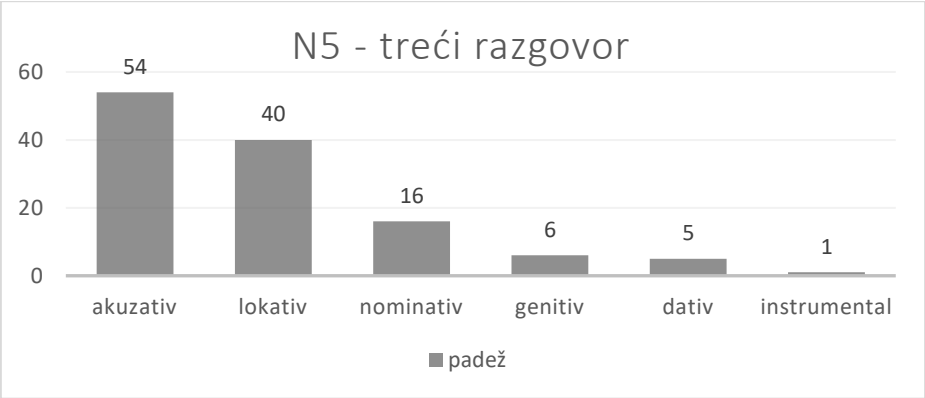

Slika 155: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N5 u III. razgovoru

Učenica N5 proizvela je 88 imeničkih natuknica i 122 imeničke proizvedenice u trećemu razgovoru. Kao i u prva dva razgovora najzastupljeniji je akuzativ, odnosno učenica je proizvela 54 (44%) proizvedenice u akuzativu, 40 (33%) u lokativu, 16 (13%) u nominativu, 6 (5%) u genitivu, 5 (4%) u dativu i 1 (1%) proizvedenicu u instrumentalu (slika 155). U tjednu kada je snimljen treći razgovor, sustavno se obrađuje i usustavljuje lokativ u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, stoga su akuzativ i lokativ zajedno činili većinu proizvedenih imeničkih proizvedenica (77%).

Učenica je proizvela 22 (18%) netočna oblika (1 u N jd.; 10 u A jd. i 1 u A mn.; 5 u L jd. i 1 u L mn.; 1 u G jd.; 2 u D jd. i 1 u D mn.), među kojima je 19 krivih oblika, 2 su nepostojeća, a 1 je dijalektalni oblik.

5.4.3.5.4. Zastupljenost padeža kod N5 u IV. razgovoru

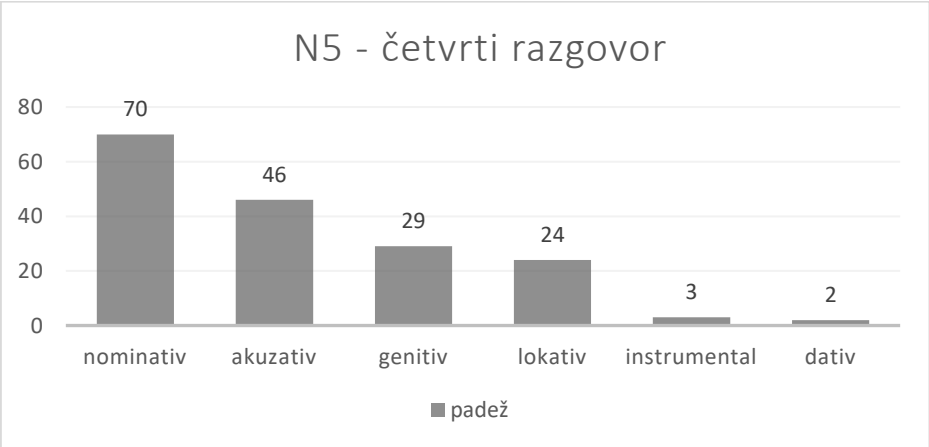

Slika 156: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N5 u IV. razgovoru

U četvrtome razgovoru učenica N5 proizvela je 133 imeničke natuknice i 174 proizvedenice, što je najveći broj u odnosu na sve prethodne razgovore. Po prvi je put nominativ zastupljeniji od akuzativa, odnosno učenica je proizvela 70 (40%) proizvedenica u nominativu, 46 (26%) u akuzativu, 29 (17%) u genitivu, 24 (14%) u lokativu, 3 (2%) u instrumentalu i 2 (1%) proizvedenice u dativu (slika 156).
Proizvela je 15 (9%) netočnih krivih oblika (1 u N mn.; 3 u A jd. i 1 u A mn.; 3 u G jd. i 2 u G mn.; 5 u L jd.).

5.4.3.5.5. Zastupljenost padeža kod N5 u svim razgovorima

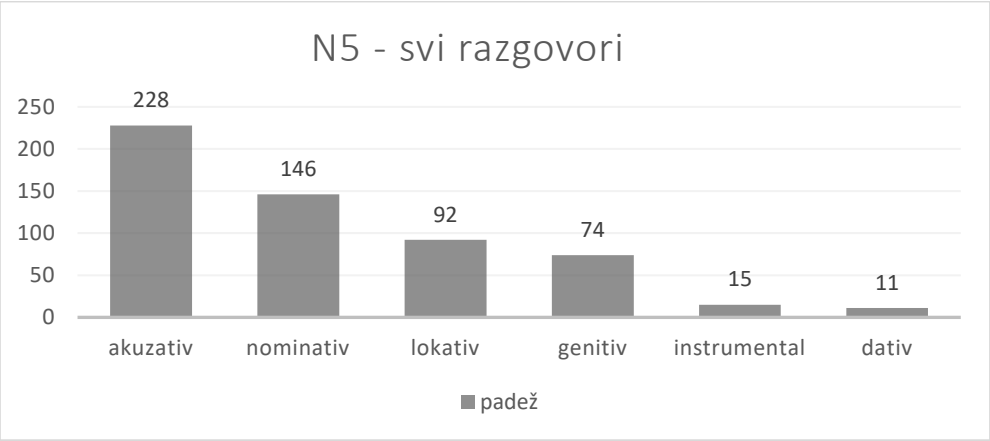

Slika 157: Udio padeža u proizvodnji imenica kod N5

Među imeničkim proizvedenicama kod učenice N5 najzastupljeniji je akuzativ, odnosno učenica je proizvela 228 (40,28%) proizvedenica u akuzativu, 146 (25,79%) u nominativu, 92 (16,25%) u lokativu, 74 (13,07%) u genitivu, 15 (2,65%) u instrumentalu i 11 (1,94%) u dativu (slika 157).
Stoga se može zaključiti da je i učenica N5 najviše proizvodila izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), veliki je udio genitiva, a zabilježene su i proizvedenice u instrumentalu i dativu.

5.4.3.5.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod N5

Učenica je proizvela ukupno 67 netočnih imeničkih oblika (22 u A jd. i 10 u A mn.; 18 u L jd. i 1 u L mn.; 8 u G jd. i 3 u G jd.; 2 u D jd. i 1 u D mn.; 1 u N jd. i 1 u N mn.), što je 11,83% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru.

Najviše je netočnih oblika zabilježeno u akuzativu (48%), u jednini je zabilježen 51 (76%) oblik, a u množini je 16 (24%) netočnih oblika. Među netočnim oblicima 57 (85,07%) je krivih, 7 (10,44%) nepostojećih oblika, a 3 (4,47%) su dijalektalna oblika.

5.4.3.5.7. Zastupljenost broja u proizvodnji imenica kod N5

Kao i kod svih ostalih nasljednih učenika, i kod učenice N5 u svim je razgovorima u svim padežima pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 424 (74,91%) imeničke proizvedenice u jednini i 142 (25,08%) u množini (slika 158).

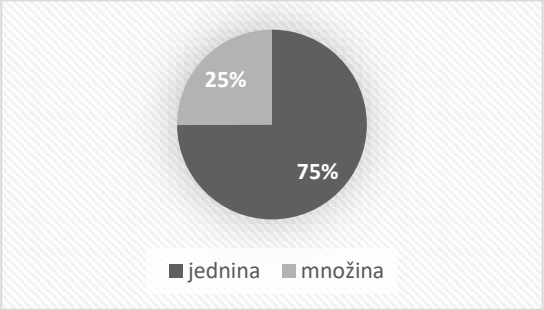

Slika 158: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod N5

5.4.3.5.8. Zaključak o proizvodnji imenica kod N5

Tablica 75: Imeničke natuknice i proizvedenice kod N5 u svim razgovorima

N5	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
im. natuknice	95	125	88	**133**	441
im. proizvedenice	109	161	122	**174**	566
razlika (omjer)	14 (1,14)	36 (1,28)	34 (1,38)	**41 (1,30)**	125 (1,28)

Učenica N5 proizvela je ukupno 441 imeničku natuknicu i 566 imeničkih proizvedenica. Na kraju tečaja proizvela je 38 (40%) natuknica i 65 (59,63%) proizvedenica više u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru (tablica 75).

Tablica 75 pokazuje da se kod učenice N5 svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,28 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,14 (I. razgovor) do 1,30 (IV. razgovor).

Tablica 76 prikazuje koje je sve padeže učenica N5 proizvela u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

U tablici 76 vidi se da je N5 najviše proizvodila izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), začajan je udio genitiva, a pojavljuju se i proizvedenice u instrumentalu i u dativu. Najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru, a akuzativ je znatno zastupljeniji od ostalih padeža.

Tablica 76: Zastupljenost padeža i netočnih oblika kod N5 u svim razgovorima

N5	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**ukupno**
N	26	**34**	16 **(1)**	70 **(1)**	146 (2)
A	50	**78 (17)**	54 (11)	46 (4)	**228 (32)**
L	8	20 **(8)**	**40** (6)	24 (5)	92 (19)
G	18 (3)	21 (2)	6 (1)	**29 (5)**	74 (11)
I	3	**8**	1	3	15
D	4	0	**5 (3)**	2	11 (3)
Σ (net.ob.)	109 (3)	161 **(27)**	122 (22)	**174** (15)	566 (67)

Učenica je proizvela 228 (40,28%) proizvedenica u akuzativu, 146 (25,79%) u nominativu, 92 (16,25%) u lokativu, 74 (13,07%) u genitivu, 15 (2,65%) u instrumentalu i 11 (1,94%) u dativu.

Budući da se genitiv (osim sintagme *dolaziti iz*) nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, broj ostalih zabilježenih proizvedenica u genitivu najvjerojatnije ovisi o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor ili su dio postojećega rječnika učenice.

Primjeri proizvedenica u instrumentalu: *zadaćom, satima, s osobama* (I. razgovor); *s marmeladom, s maslacem, s medom, s mlijekom, vikendom, nedjeljom, s krumpirom, s prijateljima* (II. razgovor); *sa sirom* (III. razgovor); *s lukom, s prijateljima, s kolegama* (IV. razgovor).

Učenica N5 proizvela je najveći broj proizvedenica u dativu u odnosu na sve ostale nasljedne i strane učenike, a primjeri u dativu su: *Lani, putovanju, bratu* (I. razgovor); *djede, djedove, djedu, prijatelji, prijateljima* (III. razgovor); *Hrvatima, Kanađanima* (IV. razgovor).

Proizvela je ukupno 67 netočnih oblika (32 u akuzativu, 19 u lokativu, 11 u genitivu, 3 u dativu, 2 u nominativu), što je 11,83% od ukupne proizvodnje imeničkih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru.

Među netočnim oblicima 57 (85,07%) je krivih, 7 (10,44%) nepostojećih oblika (pr. *Toronti, ključi, ključe, ključove, selama, subotoj, prodžekta*), a 3 (4,47%) su dijalektalna oblika (pr. *fala, pive, štrudel*).

Učenica N5 proizvela je ukupno 499 (88,16%) točnih imeničkih proizvedenica, a najtočnija je u proizvodnji instrumentala (100%), potom nominativa (99%), pa akuzativa (86%), genitiva (85%) i lokativa (79%), a najmanje je točna u proizvodnji dativa (73%).

Bila je najtočnija u proizvodnji u prvome razgovru proizvevši 97% točnih imeničkih proizvedenica, potom u četvrtome (91%), drugome (83%) i trećemu razgovoru (82%).

Proizvela je 424 (74,91%) imeničke proizvedenice u jednini i 142 (25,08%) u množini.

5.4.3.6. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika

Kod svih su nasljednih učenika najzastupljeniji izravno poučavani oblici (nominativ, akuzativ i lokativ), osim kod N3 kod koje je genitiv zastupljeniji od lokativa. No kod svih je nasljednih učenika zabilježen znatan udio proizvedenica u genitivu, a kod troje nasljednih učenika (N1, N3, N5) akuzativ je zastupljeniji od nominativa. Svi učenici, osim učenika N4, proizveli su podjednak broj imeničkih proizvedenica u instrumentalu, a učenica N5 proizvela je znatno veći broj proizvedenica u dativu od ostalih učenika (slika 159).

Raspon je imeničkih proizvedenica u nominativu od 146 (N5) do 207 (N2), u akuzativu od 161 (N2) do 228 (N5), u lokativu od 37 (N3) do 92 (N5), u genitivu od 41 (N1) do 77 (N3), u instrumentalu od 6 (N4) do 15 (N5), a u dativu od 0 (N4) do 11 (N5).

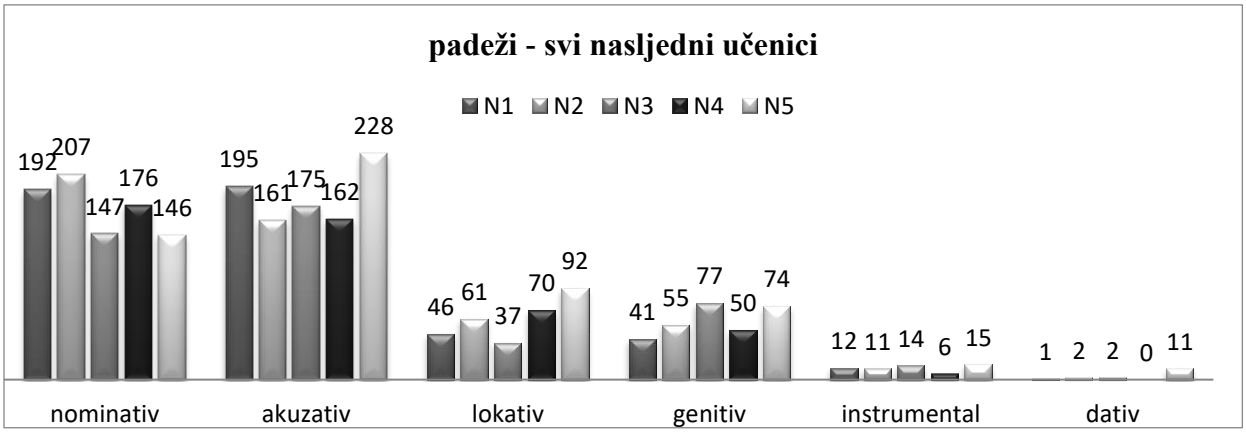

Slika 159: Broj imeničkih proizvedenica po padežima kod nasljednih učenika

5.4.3.6.1. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika u I. razgovoru

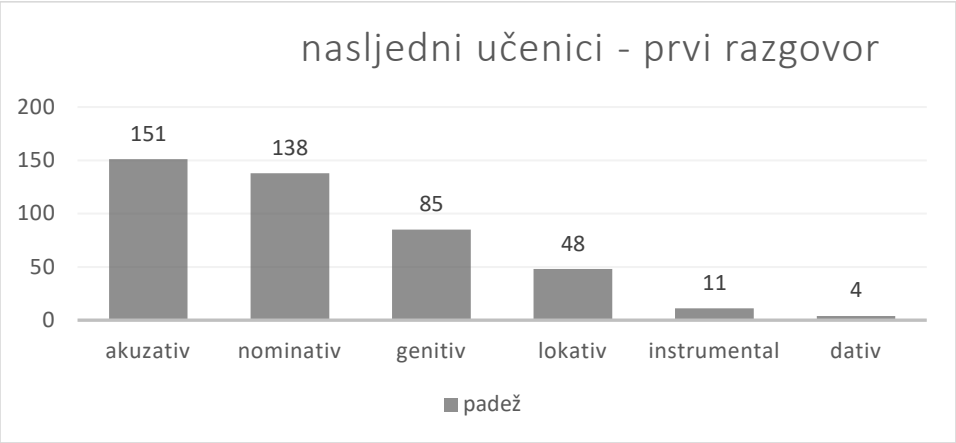

Slika 160: Udio padeža u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika u I. razgovoru

Nasljedni su učenici u prvome razgovoru proizveli 437 imeničkih proizvedenica, a među njima je 151 (35%) proizvedenica u akuzativu, 138 (32%) u nominativu, 85 (19%) u genitivu, 48 (11%) u lokativu, 11 (2%) u instrumentalu, a samo je N5 proizvela u prvome razgovoru 4 (1%) proizvedenice u dativu (slika 160).

Može se primijetiti da je akuzativ zastupljeniji od nominativa (13 proizvedenica više, odnosno 3%), a genitiv od lokativa (37 proizvedenica više, odnosno 8%), što se pokazalo i kod svih učenika pojedinačno, osim kod N1 i N4 kod kojih je nominativ bio zastupljeniji od akuzativa u prvome razgovoru.

Genitiv se nije sustavno obrađivao tijekom tečaja, no tijekom drugoga tjedna, kada je snimljen prvi razgovor, s učenicima se uvježbavao izraz *dolaziti / biti iz…,* stoga se tomu može donekle pripisati velika zastupljenost genitiva u prvome razgovoru, ali je kod učenika zabilježen i znatan broj proizvedenica u genitivu i u četvrtome razgovoru.

Učenici su u prvome razgovoru proizveli ukupno 70 netočnih oblika (28 u G, 21 u A, 11 u N, 9 u L, 1 u I), što je 16,01% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u prvome razgovoru proizveli oko 84% točnih glagolskih proizvedenica.

Raspon je netočnih oblika od 3 (N5) do 24 (N2), kod N3 zabilježeno ih je 19, dok su učenici N1 i N4 proizveli po 12 netočnih oblika.

Među netočnim je oblicima 48 (68%) krivih, 13 (19%) nepostojećih, a 9 (13%) je dijalektalnih oblika.

5.4.3.6.2. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika u II. razgovoru

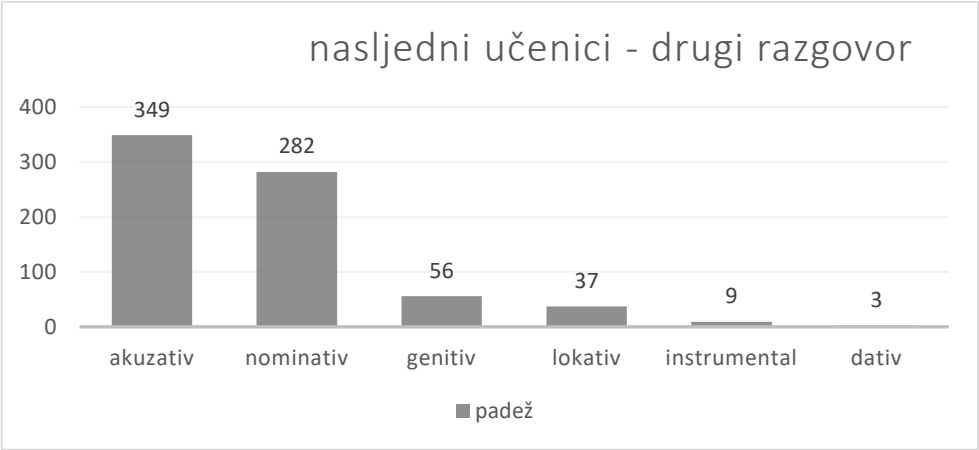

Slika 161: Udio padeža u prizvodnji imenica kod nasljednih učenika u II. razgovoru

Znatno se povećao broj zabilježenih imeničkih proizvedenica u drugome razgovoru u odnosu na prvi (736 vs. 437). Nasljedni su učenici proizveli 349 (48%) proizvedenica u akuzativu, 282 (38%) u nominativu, 56 (8%) u genitivu, 37 (5%) u lokativu, 9 (1%) u instrumentalu i 3 (0,40%) proizvedenice u dativu (slika 161).

Može se primijetiti da se poredak padeža ne mijenja, odnosno akuzativ je i dalje najzastupljeniji (10% proizvedenica više nego u nominativu), iako je zabilježen i veliki broj imeničkih proizvedenica u nominativu. Budući da se u vrijeme kada je snimljen drugi razgovor sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za*, najveći je broj proizvedenica upravo u ta dva padeža, a to objašnjava i veći broj proizvedenica u akuzativu i nominativu u odnosu na prvi razgovor. Genitiv je i u drugome razgovoru zastupljeniji od lokativa, ali je ta razlika manja nego u prvome razgovoru. Instrumental je zabilježen samo kod učenika N4 i N5, a dativ samo kod učenika N2 i N3.

Učenici su u drugome razgovoru proizveli ukupno 152 netočna oblika (70 u A, 44 u N, 19 u L, 18 u G, 1 u D), što je 20,65% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su proizveli oko 79% točnih imeničkih proizvedenica. Također se može primijetiti da zastupljenost netočnih oblika ima isti poredak kao kod zastupljenosti padeža.

Raspon je netočnih oblika od 21 (N1) do 42 (N2), kod učenice N3 zabilježena su 34 netočna oblika, N1 proizveo ih je 28, a kod učenice N5 ih je zabilježeno 27. Među netočnim oblicima 107 (70%) je krivih, 37 (24%) nepostojećih, a 8 (6%) je dijalektalnih oblika.

5.4.3.6.3. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika u III. razgovoru

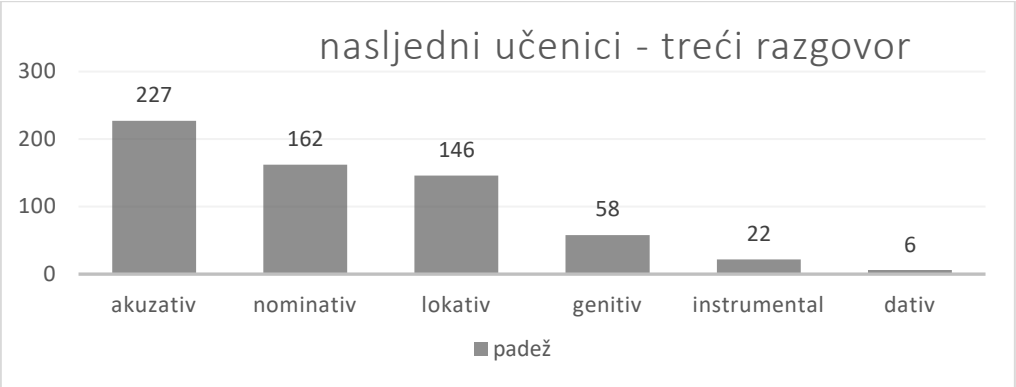

Slika 162: Udio padeža u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru najzastupljeniji i dalje akuzativ, potom nominativ, no znatno se povećao udio imeničkih proizvedenica u lokativu, koji je u ovome razgovoru zastupljeniji od genitiva, odnosno udio lokativa nešto je manji od udjela nominativa. Dakle, u trećemu su razgovoru nasljedni učenici proizveli 227 (37%) proizvedenica u akuzativu, 164 (26%) u nominativu, 146 (23%) u lokativu, 58 (9%) u genitivu, 22 (4%) u instrumentalu i 6 (1%) u dativu (slika 162).

Budući da se tijekom devetoga i desetoga tjedna tečaja, kada je snimljen treći razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje lokativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja, s učenicima su se na nastavi uživo pomoću različitih zadataka najviše uvježbavali upravo ti oblici. Instrumental se nije sustavno obrađivao, no u cjelini koja se obrađuje tijekom desetoga tjedna, kada je snimljen treći razgovor, s učenicima se obrađuju dani u tjedni, odnosno razgovara se o tome kojim danom što rade, pa se često i u tekstovima i u zadatcima pojavljuju izrazi poput *ponedjeljkom, utorkom, vikendom...,* tako da to donekle objašnjava veću zastupljenost instrumentala u trećemu razgovoru jer se najveći broj proizvedenica u instrumentalu odnosi upravo na te izraze. Dativ je zabilježen samo kod učenice N5 (5 proizvedenica) i kod učenika N1 koji je proizveo samo 1 proizvedenicu u dativu.

Učenici su proizveli 623 imeničke proizvedenice, a od a toga je 125 netočnih oblika (44 u L, 42 u A, 22 u G, 9 u N, 5 u I, 3 u D), što je 20,06% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u trećemu razgovoru proizveli oko 80% točnih imeničkih proizvedenica. Raspon je netočnih oblika od 14 (N1) do 35 (N4), učenik N2 proizveo ih je 28, N3 26, a N5 22. Među netočnim je oblicima 95 (68%) krivih, 18 (19%) nepostojećih i 12 (13%) dijalektalnih oblika.

5.4.3.6.4. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika u IV. razgovoru

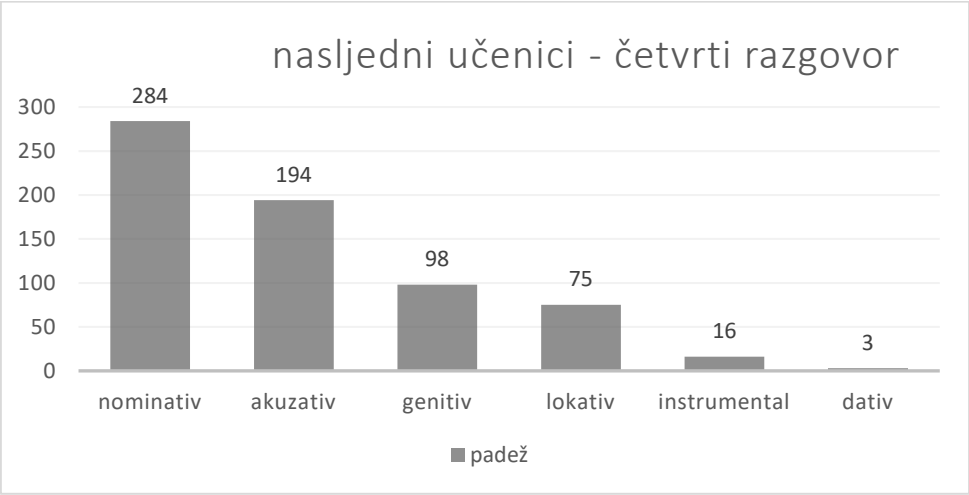

Slika 163: Udio padeža u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika u IV. razgovoru

Nasljedni su učenici u četvrtome razgovoru proizveli 670 imeničkih proizvedenica, od kojih su 284 (42%) proizvedenice u nominativu, 194 (29%) u akuzativu, 98 (15%) ih je u genitivu, 75 (11%) u lokativu, 16 (2%) u instrumentalu, a 3 (1%) proizvedenice su u dativu (slika 163). Dakle, može se zaključiti da je po prvi put nominativ najzastupljeniji padež, potom slijedi akuzativ, a kao i u prva dva razgovora genitiv je na trećemu mjestu, četvrti je lokativ, peti instrumental, a šesti je dativ.

Budući da se tijekom zadnja dva tjedna, kada je snimljen četvrti razgovor, sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine pridjeva i posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama, može se zaključiti da je to razlog tako velike zastupljenosti nominativa.

Poredak zastupljenosti padeža u četvrtome razgovoru sličan je poretku padeža kod svih učenika pojedinačno, s tim da učenici N1 i N2 nisu proizveli ni jednu proizvedenicu u dativu.

Učenici su u četvrtome razgovoru proizveli 138 netočnih oblika (36 u N, 36 u A, 35 u G, 25 u L, 5 u I, 1 u D), što je 20,59% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u četvrtome razgovoru proizveli oko 80% točnih imeničkih proizvedenica.

Raspon je netočnih oblika od 15 (N5) do 42 (N2 i N4), kod učenice N3 zabilježena su 22 netočna oblika, a 17 kod N1.

Među netočnim oblicima 86 (62%) je krivih, 33 (24%) su nepostojeća, a 19 (14%) je dijalektalnih oblika.

5.4.3.6.5. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika u svim razgovorima

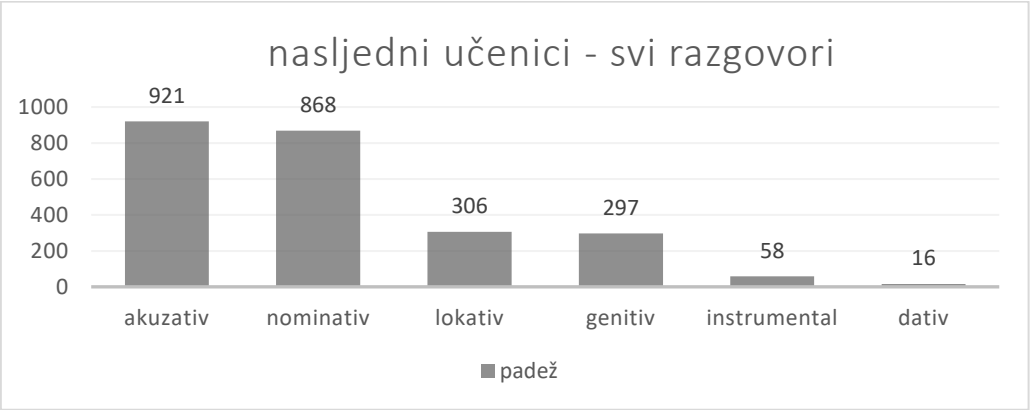

Slika 164: Udio padeža u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika

Nasljedni su učenici proizveli 921 (37,34%) proizvedenicu u akuzativu, 868 (35,19%) proizvedenica u nominativu, 306 (12,40%) u lokativu, 297 (12,04%) u genitivu, 58 (2,35%) u instrumentalu i 16 (0,64%) u dativu (slika 164).
Dakle, učenici su najviše proizvodili izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), a značajan je i udio genitiva koji je gotovo podjednak udjelu lokativa.

5.4.3.6.6. Netočni oblici u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 2466 imeničkih proizvedenica, a od toga je 485 proizvedenica netočno proizvedeno, što je 19,66% u odnosu na ukupnu proizvodnju.

Tablica 77: Zastupljenost netočnih oblika u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika

	N1	**N2**	**N3**	**N4**	**N5**	**UKUPNO**
I.	12	24	19	12	3	70 (16,01%)
II.	**21**	**42**	**34**	28	**27**	**152 (20,65%)**
III.	14	28	26	35	22	125 (20,06%)
IV.	17	**42**	22	**42**	15	138 (20,59%)
ukupno	64 (13%)	**136 (27%)**	101 (22%)	117 (25%)	67 (12%)	485 (20%)

Raspon je netočnih oblika od 64 do 136, a najviše ih je zabilježeno kod N2, dok je kod N1 zabilježen najmanji broj. U drugome, trećemu i četvrtome razgovoru zabilježen je gotovo podjednak udio netočnih oblika, nešto je veći udio u drugome razgovoru kada su se s učenicima sustavno obrađivali i uvježbavali nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga

predikata te akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*. Nasljedni su učenici bili najtočniji u proizvodnji imenica u prvome razgovoru u kojemu je oko 84% proizvedenica točno upotrijebljeno (tablica 77).

Tablica 78: Zastupljenost (ne)točnih oblika po padežima kod nasljednih učenika

Padež	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
N	**768 (88,47%)**	100 (11,52%)	868
A	752 (81,65%)	**169** (18,34%)	**921**
L	209 (68,30%)	97 (31,69%)	306
G	194 (65,31%)	103 **(34,68%)**	297
I	47 (81,03%)	11 (18,96%)	58
D	11 (68,75%)	5 (31,25%)	16
ukupno	1981 (80,33%)	485 (19,66%)	2466

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u akuzativu, u tablici 78 vidi se da su nasljedni učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih imeničkih proizvedenica u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji genitiva (35%), potom lokativa (32%) i dativa (31%), pa instrumentala (19%) i akuzativa (18%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (12%), s tim da je u instrumentalu i dativu proizvedeno znatno manje proizvedenica nego u ostalim padežima. Među netočnim oblicima 336 (69,27%) je krivih oblika, 101 (20,82%) nepostojeći oblik, a 48 (9,89%) je dijalektalnih oblika.

5.4.3.6.7. Zastupljenost broja u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika

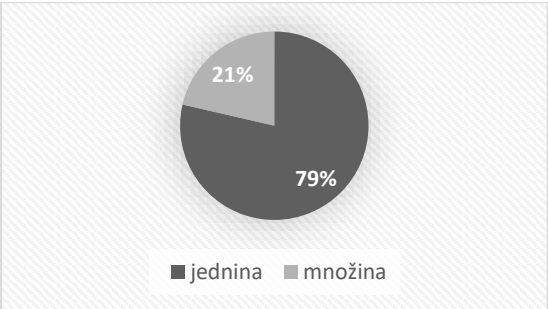

Slika 165: Udio imeničkih proizvedenica u jednini i množini kod nasljednih učenika

Kod svih je nasljednih učenika pojedinačno, stoga i u ukupnome zbroju, u svim razgovorima u svim padežima jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno nasljedni su učenici u prosjeku proizveli oko 79% imeničkih proizvedenica u jednini i oko 21% u množini (slika 165).

5.4.4. Zaključak o proizvodnji imenica kod nasljednih učenika

Svi su nasljedni učenici proizveli najviše imeničkih natuknica i proizvedenica, osim učenice N3 koja je proizvela najveći broj glagolskih proizvedenica, ali je i kod nje zabilježen najveći broj imeničkih natuknica (v. slike 115 i 118).

Tablica 79: Imeničke natuknice i proizvedenice kod nasljednih učenika u svim razgovorima

svi nasljedni	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**UKUPNO**
im. natuknice	371	477	471	**494**	1813
im. proizvedenice	437	**736**	623	670	2466
razlika (omjer)	66 (1,17)	**259 (1,54)**	152 (1,32)	176 (1,35)	653 (1,36)

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 1813 imeničkih natuknica i 2466 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveli su 123 (33,15%) imeničke natuknice i 233 (53,31%) proizvedenice više u odnosu na početak, a najviše je imeničkih natuknica zabilježeno u četvrtome razgovoru, dok je najviše proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru (tablica 79).

Tablica 79 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,36 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,17 (I. razgovor) do 1,54 (II. razgovor).

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može se primijetiti da su svi nasljedni učenici na kraju tečaja proizveli veći broj imeničkih proizvedenica u odnosu na početak, osim učenice N3 koja je proizvela 2 proizvedenice manje u odnosu na početak (tablica 80).

Tablica 80: Imeničke proizvedenice u svim razgovorima kod nasljednih učenika

	N1	**N2**	**N3**	**N4**	**N5**	**UKUPNO**
I.	80	74	99	75	109	437
II.	139	**164**	**148**	124	161	**736**
III.	**152**	119	108	122	122	623
IV.	116	140	97	**143**	**174**	670
ukupno	487	497	452	464	566	2466

U tablici 80 može se primijetiti da je kod nasljednih učenika najveći broj imeničkih proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, odnosno akuzativ

jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*. No ako se promatra pojedinačna proizvodnja učenika, samo su učenici N2 i N3 proizveli najveći broj imeničkih proizvedenica u drugome razgovoru, dok je kod N4 i N5 njihov najveći broj zabilježen u četvrtome razgovoru, a kod učenika N1 u trećemu kada se sustavno obrađuje lokativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja imeničkih proizvedenica kod nasljednih učenika ovisila o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a ne isključivo o silabom predviđenim temama.

5.4.4.1.Padež i broj

Tablica 81 prikazuje koji su padeži bili zastupljeni u proizvodnji imenica kod nasljednih učenika u svim razgovorima, koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome padežu te koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 81: Zastupljenost padeža i netočnih oblika u proizvodnji im. kod nasljednih učenika

Padež	N1	N2	N3	N4	N5	SVI
N	192 (10)	**207 (47)**	147 (15)	176 (26)	146 (2)	868 (100)
A	195 (29)	161 **(44)**	175 (36)	162 (28)	**228** (32)	**921 (169)**
L	46 (11)	61 (24)	37 (12)	70 **(31)**	**92** (19)	306 (97)
G	41 (14)	55 (19)	**77 (32)**	50 (27)	74 (11)	297 (103)
I	12	11 (2)	14 (4)	6 **(5)**	**15**	58 (11)
D	1	2	2 (2)	0	**11 (3)**	16 (5)
Σ (net.ob.)	487 (64)	497 **(136)**	452 (101)	464 (117)	**566** (67)	2466 (485)

Iz tablice 81 može se primijetiti da su nasljedni učenici proizveli 921 (37,34%) proizvedenicu u akuzativu, 868 (35,19%) proizvedenica u nominativu, 306 (12,40%) u lokativu, 297 (12,04%) u genitivu, 58 (2,35%) u instrumentalu i 16 (0,64%) u dativu. Sličan se poredak može primijetiti ako se promatra proizvodnja svakoga učenika zasebno, osim što je kod učenika N2 i N4 nominativ zastupljeniji od akuzativa, a kod učenice N3 genitiv je zastupljeniji od lokativa. Također se može primijetiti da je učenica N5 u odnosu na ostale nasljedne učenike proizvela najveći broj imeničkih proizvedenica, kao i najveći broj proizvedenica u akuzativu, lokativu, instrumentalu i dativu, dok je kod N2 zabilježen najveći broj proizvedenica u nominativu, a učenica N3 proizvela je najviše proizvedenica u genitivu.

Dakle, nasljedni su učenici najviše proizvodili izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, a zabilježeni su i instrumental i dativ.

Obrada genitiva, instrumentala i dativa nije predviđena silabom tečaja, stoga ti padeži nisu izravno poučavani. No tijekom drugoga i trećega tjedna kada je snimljen prvi razgovor s učenicima se obrađuju zemlje i gradovi u izrazu *dolaziti/biti iz,* a u cjelini koja se obrađuje tijekom desetoga tjedna, kada je snimljen treći razgovor, s učenicima se uvježbavaju dani u tjedni, odnosno razgovara se o tome kojim danom što rade, pa se često i u tekstovima i u zadatcima pojavljuju izrazi poput *ponedjeljkom, utorkom, vikendom...*
Instrumental se često pojavljuje i u izrazima *kava s mlijekom, purica s mlincima, kruh s marmeladom, ćevapi s lukom, burek s mesom, s prijateljima, idem autom, autobusom, plaćam karticom...*

Od 16 proizvedenica u dativu 5 ih je u netočnome obliku, 11 ih je zabilježeno kod učenice N5 (*Lani, putovanju, bratu* – I. razgovor; *djede, djedove, djedu, prijatelji, prijateljima* – III. razgovor*; Hrvatima, Kanađanima* – IV. razgovor), učenici N2 (*Hvala Bogu!, Idem kući*.) i N3 (*kažem gazda, tatu)* proizveli su po 2 proizvedenice u dativu, a učenik N1 proizveo je 1 (*Idem kući*.), dok kod učenika N4 nije zabilježena ni jedna proizvedenica u dativu.
Stoga se može zaključiti da je proizvodnja padeža kod nasljednih učenika dijelom ovisila o silabom planiranim sadržajima i temama, ali i o sadržajima na kojima se radilo sa svakim učenikom pojedinačno, kao i o njihovu postojećemu rječniku.

Time se pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Očekivalo se da će zastupljenost poučavanih oblika biti veća kod svih učenika, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli su u prosjeku znatno više imeničkih proizvedenica u jednini nego u množini (79% vs. 21%). Time se kod nasljednih učenika u proizvodnji imenica pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među imeničkim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

5.4.4.2.Netočni oblici

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 485 netočnih oblika (169 u A, 103 u G, 100 u N, 97 u L, 11 u I, 5 u D), što je 19,66% u odnosu na ukupnu proizvodnju. U jednini je zabilježeno 376 (77,52%) netočnih oblika, a u množini 109 (22,47%).

Raspon je netočnih oblika od 70 do 152, a najviše ih je zabilježeno u drugome razgovoru (I. = 70, **II. = 152**, III. = 125, IV. = 138) kada su se s učenicima sustavno obrađivali i uvježbavali nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*.

Ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju svakoga učenika pojedinačno, može se zaključiti da je učenik N2 (27%) bio najmanje točan u proizvodnji imenica, dok je učenica N5 (12%) bila najtočnija. Učenik N1 proizveo je 13% netočnih oblika, kod učenice N3 zabilježeno ih je 22%, a kod učenika N4 25%.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u akuzativu (tablica 81), ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupan broj zabilježenih imeničkih proizvedenica u svakome padežu, nasljedni su učenici najviše griješili u proizvodnji genitiva (34,68%), potom lokativa (31,69%) i dativa (31,25%), pa instrumentala (18,96%) i akuzativa (18,34%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (11,52%).

Među netočnim oblicima 336 (69,27%) je krivih oblika, 101 (20,82%) je nepostojeći oblik, a 48 (9,89%) je dijalektalnih oblika.

5.5. Pridjevi kod nasljednih učenika

Kod nasljednih su učenika pridjevi treća vrsta riječi po zastupljenosti i u natuknicama i u proizvedenicama promjenjivih riječi, no u odnosu na sve vrste riječi četvrti su po zastupljenosti jer su prilozi zastupljeniji.

5.5.1. Pridjevske natuknice

Svi su nasljedni učenici u četvrtome razgovoru proizveli znatno veći broj pridjevskih natuknica u odnosu na prvi razgovor (slika 166). Osim toga kod svih je nasljednih učenika najveći broj pridjevskih natuknica zabilježen u četvrtome razgovoru, osim kod učenice N5 koja je u drugome razgovoru proizvela dvije natuknice više nego u četvrtome. Razlog je tomu značajnomu povećanju u zadnjemu razgovoru programom predviđena sustavna obrada nominativa jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama u rodu, broju i padežu. Samo su se s učenicom N5 sustavno obrađivali nominativ i akuzativ pridjeva i imenica u drugome razgovoru kada je silabom predviđena obrada nominativa u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativa u značenju objekta i s prijedlogom *za*.

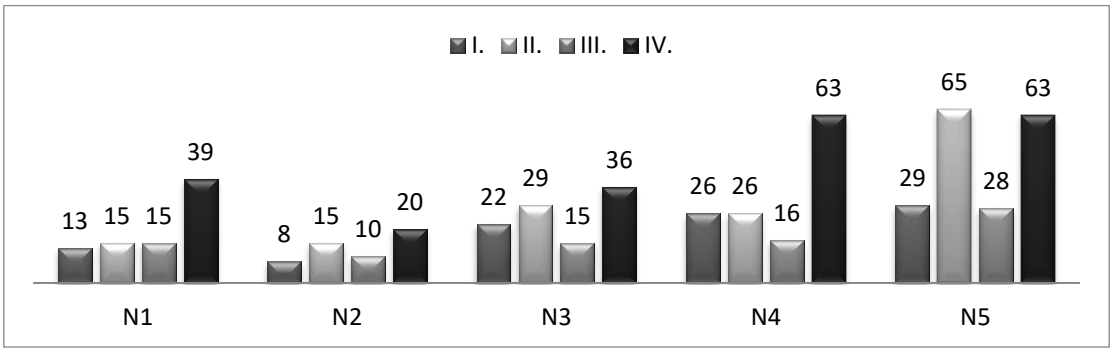

Slika 166: Pridjevske natuknice kod nasljednih učenika

Usporedbom broja zabilježenih pridjevskih natuknica među nasljednim učenicima, može se primijetiti da je njihov raspon od 8 (N2) do 29 (N5) u prvome razgovoru, od 15 (N1, N2) do 65 (N5) u drugome, od 10 (N2) do 28 (N5) u trećemu te od 20 (N2) do 63 (N4, N5) u četvrtome razgovoru. Kod svih je učenika znatan dio zadnjega razgovora posvećen objašnjavanju i uvježbavanju sročnosti pridjeva i imenica pomoću različitih vrsta zadataka, stoga je i zabilježen tako veliki broj pridjevskih natuknica u četvrtome razgovoru u odnosu na prethodne.

U tablici 82 prikazan je broj zabilježenih pridjevskih natuknica kod svih nasljednih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih natuknica između ta dva razgovora.

Tablica 82: Razlika u broju pridjevskih nat. između I. i IV. razgovora kod nasljednih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
N1	13	39	26
N2	8	20	12
N3	22	36	14
N4	26	**63**	**37**
N5	**29**	**63**	34
UKUPNO	98	221	123 (125,51%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 82 može se primijetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih pridjevskih natuknica od 8 (N2) do 29 (N5), a u četvrtome od 39 (N1) do 63 (N4 i N5). Razlika je u povećanju pridjevskih natuknica između ta dva razgovora u rasponu od 12 (N2) do 37 (N4). Promatrajući ukupnu proizvodnju pridjevskih natuknica u prvome i četvrtome razgovoru, može se primijetiti da su nasljedni učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 123 (126%) pridjevske natuknice više.

Kad se kod svih učenika zbroje pridjevske natuknice iz svih razgovora (N1 = 82, N2 = 53, N3 = 102, N4 = 131, **N5 = 185**), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod N5 (33%), potom kod N4 (24%), pa kod N3 (18%) i N1 (15%), dok je učenik N2 (10%) proizveo njihov najmanji broj (slika 167).

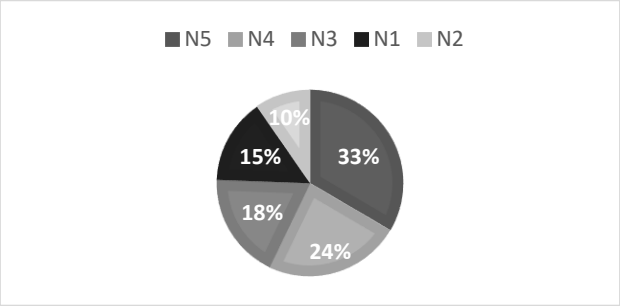

Slika 167: Udio pridjevskih natuknica kod svakoga učenika pojedinačno

5.5.2. Pridjevske proizvedenice

Nasljedni su učenici u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi proizveli i znatno veći broj pridjevskih proizvedenica (slika 168). Kao što je već spomenuto kod pridjevskih natuknica, razlog je tomu značajnomu povećanju u zadnjemu razgovoru programom predviđena sustavna obrada nominativa jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama.

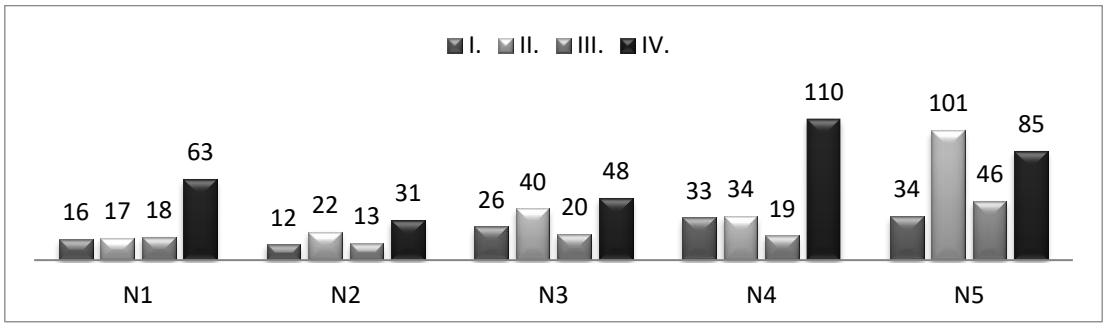

Slika 168: Pridjevske proizvedenice kod nasljednih učenika

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da je kod učenice N5 zabilježen znatno veći broj proizvedenica u odnosu na ostale učenike, no učenica je za razliku od ostalih njihov najveći broj proizvela u drugome razgovoru. Jedino su s njom, kao što je već prije spomenuto, sustavno napravljen nominativ i akuzativ pridjeva i imenica u drugome razgovoru kada je silabom predviđena obrada nominativa u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativa u značenju objekta i s prijedlogom *za*, dok je s ostalim učenicima napravljena samo sklonidba

imenica u tim padežima. Stoga se donekle tomu kod učenice N5 može pripisati veća zastupljenost pridjevskih proizvedenica u drugome razgovoru.

U tablici 83 prikazan je broj zabilježenih pridjevskih proizvedenica kod svih nasljednih učenika u prvome i četvrtome razgovoru, kao i razlika u broju zabilježenih proizvedenica između ta dva razgovora.

Tablica 83: Razlika u broju pridj. proizved. između I. i IV. razgovora kod nasljednih učenika

	I.	**IV.**	**razlika**
N1	16	63	47
N2	12	31	19
N3	26	48	22
N4	33	**110**	**77**
N5	**34**	85	51
UKUPNO	121	337	216 (178,51%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 83 može se primijetiti da je u prvome razgovoru raspon proizvedenih pridjevskih proizvedenica od 12 (N2) do 34 (N5), a u četvrtome od 31 (N2) do 110 (N4). Razlika je u povećanju pridjevskih proizvedenica između ta dva razgovora u rasponu od 19 (N2) do 77 (N4). Dakle, kod učenika N4 zabilježen je znatno veći rast u proizvodnji pridjevskih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak.
Promatrajući ukupnu proizvodnju pridjevskih proizvedenica u prvome i četvrtome razgovoru, može se primijetiti da su nasljedni učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 216 (179%) pridjevskih proizvedenica više.

Kad se kod svih učenika zbroje pridjevske proizvedenice iz svih razgovora (N1 = 114, N2 = 78, N3 = 134, N4 = 196, **N5 = 266**), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod N5 (34%), potom kod N4 (25%), kod N3 (17%), kod N1 (14%), dok je učenik N2 (10%) proizveo njihov najmanji broj (slika 169).

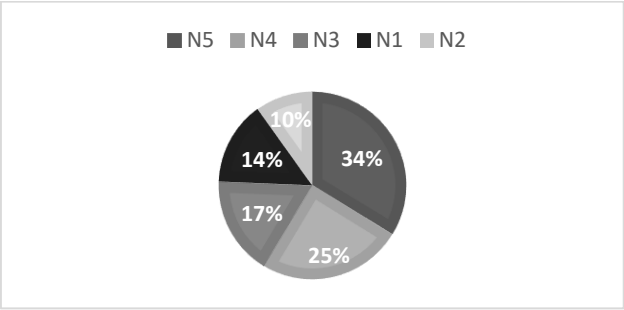

Slika 169: Udio pridjevskih proizvedenica kod svakoga učenika pojedinačno

5.5.3. Padež

Tablica 84 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo pridjevskih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu.

Tablica 84: Udio padeža u proizvodnji pridjeva kod nasljednih učenika

Padež	N1	N2	N3	N4	N5	SVI
N	**77 (68%)**	**50 (64%)**	**78 (58%)**	**142 (72%)**	95 (36%)	**442** (56,07%)
A	33 (29%)	25 (32%)	52 (39%)	47 (24%)	**117 (44%)**	274 (34,77%)
L	2 (1,75%)	2 (2,56%)	3 (2,23%)	3 (1,53%)	33 (12%)	43 (5,45%)
G	1 (0,87%)	0	1 (0,74%)	4 (2%)	14 (5%)	20 (2,53)
I	1 (0,87%)	1 (1,28%)	0	0	5 (1,87%)	7 (0,88%)
D	0	0	0	0	2 (0,75%)	2 (0,25%)
Σ	114	78	134	196	**266**	**788**

Iz tablice 84 vidi se da je kod svih nasljednih učenika, osim kod učenice N5, u proizvodnji pridjeva najzastupljeniji izravno poučavani nominativ, a potom slijedi akuzativ. Pridjevske proizvedenice u lokativu zabilježene su kod svih učenika, no njihov je najveći udio kod učenice N5, a slično je i s genitivom koji nije zabilježen samo kod učenika N2. Po jedna pridjevska proizvedenica u instrumentalu zabilježena je kod učenika N1 i N2, 5 ih je kod učenice N5, a kod nje su zabilježene i jedine 2 proizvedenice u dativu.

Slika 170 prikazuje udio padeža među pridjevskim proizvedenicama kod nasljednih učenika iz koje se može vidjeti da su nasljedni učenici proizveli 442 (56,07%) pridjevske proizvedenice u nominativu, 274 (34,77%) u akuzativu, 43 (5,45%) u lokativu, 20 (2,53%) u genitivu, 7 (0,88%) u instrumentala i 2 (0,25%) u dativu.

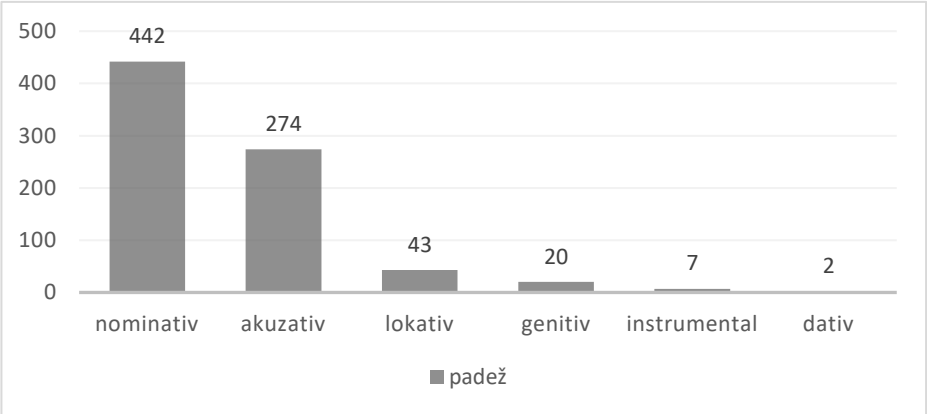

Slika 170: Udio padeža u proizvodnji pridjeva kod nasljednih učenika

5.5.4. Netočni oblici u proizvodnji pridjeva kod nasljednih učenika

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 788 pridjevskih proizvedenica, a od toga su 134 proizvedenice netočno proizvedene, što je 17% u odnosu na ukupnu proizvodnju (tablica 85). Raspon je netočnih oblika od 19 do 41, najviše ih je zabilježeno kod N4, a najmanje kod N1. Što se tiče udjela netočnih oblika u svakome razgovoru, najviše je netočnih oblika zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 15, II. = 31, III. = 22, **IV. = 66**) u kojemu se s učenicima uvježbavao nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama u rodu, broju i padežu, u kojemu je zabilježen i najveći broj proizvedenica.

Tablica 85: Zastupljenost (ne)točnih oblika po padežima kod nasljednih učenika

Padež	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
N	**379 (85,74%)**	**63** (14,25%)	**442**
A	220 (80,29%)	54 (19,70%)	274
L	32 (74,41%)	11 (25,58%)	43
G	16 (80%)	4 (20%)	20
I	5 (71,42%)	2 **(28,57%)**	7
D	2 **(100%)**	0	2
ukupno	654 (82,99%)	134 (17%)	788

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u nominativu i akuzativu, u tablici 85 može se vidjeti da su nasljedni učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih pridjevskih proizvedenica u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji instrumentala (28,57%), potom lokativa (25,58%), pa genitiva (20%) i akuzativa (19,70%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (14,25%) i dativa (0%), s tim da su zabilježene samo 2 proizvedenice u dativu. Među netočnim je oblicima 108 (80,59%) krivih oblika, 19 (14,17%) dijalektalnih, a 7 (5,22%) nepostojećih oblika.

5.5.5. Broj

Kao i kod imenica, tako su i kod pridjeva znatno zastupljenije pridjevske proizvedenice u jednini nego u množini, odnosno u prosjeku su nasljedni učenici proizveli 82% pridjevskih proizvedenica u jednini i 18% u množini (slika 171).

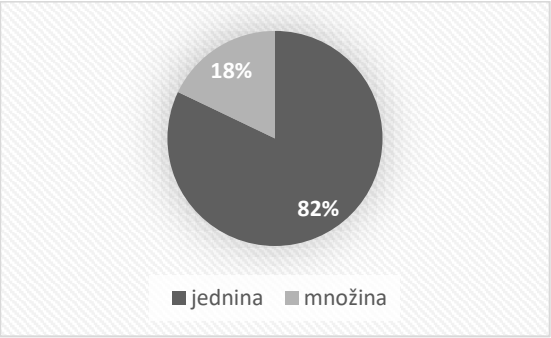

Slika 171: Udio pridjevskih proizvedenica u jednini i množini kod nasljednih učenika

5.5.6. Zaključak o proizvodnji pridjeva kod nasljednih učenika

Tablica 86: Pridjevske natuknice i proizvedenice kod nasljednih učenika u svim razgovorima

Svi nasljedni	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
prid. natuknice	98	150	84	**221**	553
prid. proizvedenice	121	214	116	**337**	788
razlika (omjer)	23 (1,23)	64 (1,42)	32 (1,38)	**116 (1,52)**	235 (1,42)

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 553 pridjevske natuknice i 788 pridjevskih proizvedenica. Na kraju tečaja proizveli su 123 (125,51%) natuknice i 216 (178,51%) proizvedenica više u odnosu na početak, a najviše je pridjevskih natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru (tablica 86).

Tablica 86 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka pridjevska natuknica pojavila u prosjeku u 1,42 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,23 (I. razgovor) do 1,52 (IV. razgovor).

Tablica 87 prikazuje koliko je pridjevskih proizvedenica zabilježeno kod svih učenika u svim razgovorima pojedinačno te u ukupnome zbroju.

Tablica 87: Pridjevske proizvedenice u svim razgovorima kod nasljednih učenika

Razgovori	N1	N2	N3	N4	N5	Σ
I.	16	12	26	33	34	121
II.	17	22	40	34	**101**	214
III.	18	13	20	19	46	116
IV.	**63**	**31**	**48**	**110**	85	**337**
Σ	114	78	134	196	**266**	788

U tablici 87 može se primijetiti da je kod svih nasljednih učenika, osim kod N5, najveći broj pridjevskih proizvedenica zabilježen u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama. Samo je kod učenice N5 najveći broj pridjevskih proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru, a razlog je tomu da je s učenicom tijekom nastave uživo osim sklonidbe imenica u nominativu i akuzativu u značenju subjekta i objekta napravljena i sklonidba pridjeva u nominativu i akuzativu, dok je s ostalim učenicima tijekom šestoga tjedna napravljena samo sklonidba imenica u tim dvama padežima. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja pridjevskih proizvedenica ovisila o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo, odnosno o silabom planiranim temama.

5.5.6.1.Padež i broj

Tablica 88 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo pridjevskih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 88: Zastupljenost padeža i netočnih oblika u proizvodnji pridjeva kod naslj. učenika

Padež	N1	N2	N3	N4	N5	SVI
N	77 (10)	50 (13)	78 (9)	**142 (28)**	95 (3)	**442** (63)
A	33 (7)	25 (7)	52 (12)	47 (12)	**117 (16)**	274 (54)
L	2 (1)	2 (1)	3 (1)	3	**33 (8)**	43 (11)
G	1 (1)	0	1	4 (1)	**14 (2)**	20 (4)
I	1	1 (1)	0	0	**5 (1)**	7 (2)
D	0	0	0	0	**2**	2
Σ (net.ob.)	114 (19)	78 (22)	134 (22)	196 **(41)**	**266** (30)	**788** (134)

Nasljedni su učenici proizveli 442 (56,07%) pridjevske proizvedenice u nominativu, 274 (34,77%) u akuzativu, 43 (5,45%) u lokativu, 20 (2,53%) u genitivu, 7 (0,88%) u instrumentalu i 2 (0,25%) proizvedenice u dativu (tablica 88).

Sličan se poredak može uočiti i kod svakoga učenika pojedinačno, osim što je kod učenice N5 najviše pridjevskih proizvedenica u akuzativu, a kod učenika N4 zabilježena je jedna proizvedenica više u genitivu nego u lokativu, dok se dvije proizvedenice u dativu pojavljuju samo kod N5. Proizvedenice u instrumentalu proizveli su samo N1, N2 i N5. Također se može primijetiti da je učenica N5 u odnosu na ostale nasljedne učenike proizvela najveći broj

pridjevskih proizvedenica, kao i najveći broj proizvedenica u akuzativu, lokativu, genitivu, instrumentalu i dativu, dok je kod N4 zabilježen najveći broj proizvedenica u nominativu.
S obzirom da je s učenicom N5 napravljena sklonidba pridjeva i imenica u nominativu i akuzativu, kod nje je zabilježen veći udio akuzativa nego nominativa.

Budući da je programom predviđena samo sustavna obrada nominativa jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama, time se, kao i kod imenica, pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Očekivalo se da će zastupljenost poučavanih oblika biti veća kod svih učenika, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen.

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli su znatno više pridjevskih proizvedenica u jednini nego u množini (82% vs. 18%). Time se i kod nasljednih učenika u proizvodnji pridjeva pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

5.5.6.2. Netočni oblici

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 134 netočna oblika (63 u N, 54 u A, 11 u L, 4 u G, 2 u I), što je 17% u odnosu na ukupnu proizvodnju pridjeva.
Raspon je netočnih oblika od 15 do 66, a najviše ih je zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 15, II. = 31, III. = 22, **IV. = 66)** kada se s učenicima uvježbavao nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama, a u četvrtome je razgovoru zabilježen i najveći broj pridjevskih proizvedenica.

Ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju pridjeva svakoga učenika pojedinačno (N1= 17%, **N2 = 28%,** N3 = 16%, N4 = 21%, N5 = 11%), može se zaključiti da je najmanje točan u proizvodnji pridjeva bio učenik N2, dok je učenica N5 bila najtočnija.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u nominativu i akuzativu, iz tablice 88 može se vidjeti da su nasljedni učenici s obzirom na udio netočnih oblika u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji instrumentala (28,57%), potom lokativa (25,58%), pa genitiva

(20%) i akuzativa (19,70%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (14,25%) i dativa (0%), s tim da su zabilježene samo 2 proizvedenice u dativu kod N5.

Među netočnim je oblicima 108 (80,59%) krivih oblika, 19 (14,17%) dijalektalnih i 7 (5,22%) nepostojećih oblika.

5.6. Zamjenice kod nasljednih učenika

Kao i kod stranih učenika i kod nasljednih su zamjenice peta vrsta riječi po zastupljenosti i u natuknicama i u proizvedenicama nakon imenica, glagola, priloga i pridjeva.

5.6.1. Zamjeničke natuknice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da je samo kod učenice N3 zabilježen sustavan rast u proizvodnji zamjeničkih natuknica, dok se kod ostalih nasljednih učenika taj broj nije znatnije mijenjao tijekom tečaja, a kod svih je, osim kod N3, najmanji broj zabilježen u trećemu razgovoru (slika 172).

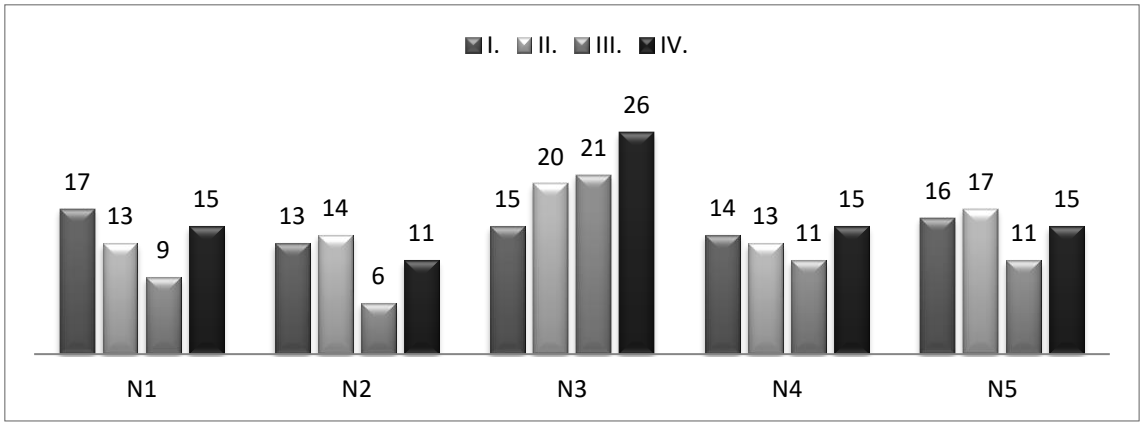

Slika 172: Zamjeničke natuknice kod nasljednih učenika

Na temelju slike 172 može se vidjeti da je raspon proizvedenih zamjeničkih natuknica u prvome razgovoru od 13 (N2) do 17 (N1), u drugome od 13 (N1, N4) do 20 (N3), u trećemu od 6 (N2) do 21 (N3), a u četvrtome od 11 (N2) do 26 (N3).

Tablica 89 prikazuje koliko je zamjeničkih natuknica kod nasljednih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 89: Razlika u broju zamj. natuknica između I. i IV. razgovora kod nasljednih učenika

	I.	IV.	razlika
N1	**17**	15	-2
N2	13	11	-2
N3	15	**26**	**11**
N4	14	15	1
N5	16	15	-1
UKUPNO	75	82	7 (9,33%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 89 vidi se da je samo kod učenika N3 (+11) i N4 (+1) zabilježen veći broj zamjeničkih natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak, dok je kod učenika N1 (-2), N2 (-2) i N5 (-1) zabilježen njihov manji broj. Promatrajući ukupnu proizvodnju zamjeničkih natuknica, nasljedni su učenici na kraju tečaja proizveli 7 (9%) zamjeničkih natuknica više u odnosu na početak.

Kad se kod svih učenika zbroje zamjeničke natuknice iz svih razgovora (N1 = 54, N2 = 44, **N3 = 82**, N4 = 53, N5 = 59), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod N3 (28%), potom kod N5 (20%), N1 (19%) i N4 (18%), dok je kod N2 (15%) zabilježen njihov najmanji udio (slika 173).

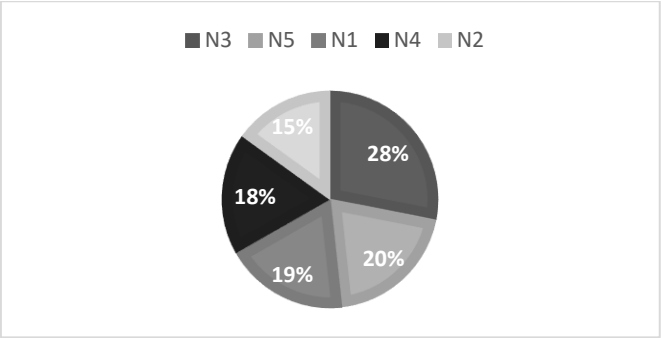

Slika 173: Udio zamjeničkih natuknica kod svakoga učenika pojedinačno

5.6.2. Zamjeničke proizvedenice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da su svi nasljedni učenici u četvrtome razgovoru proizveli podjednak ili veći broj zamjeničkih proizvedenica u odnosu na prvi razgovor (slika 174). Raspon je proizvedenica u prvome razgovoru od 18 (N1) do 28 (N5), u drugome od 17 (N1) do 42 (N3), u trećemu od 9 (N2) do 35 (N3), a u četvrtome od 20 (N2) do 72 (N3).

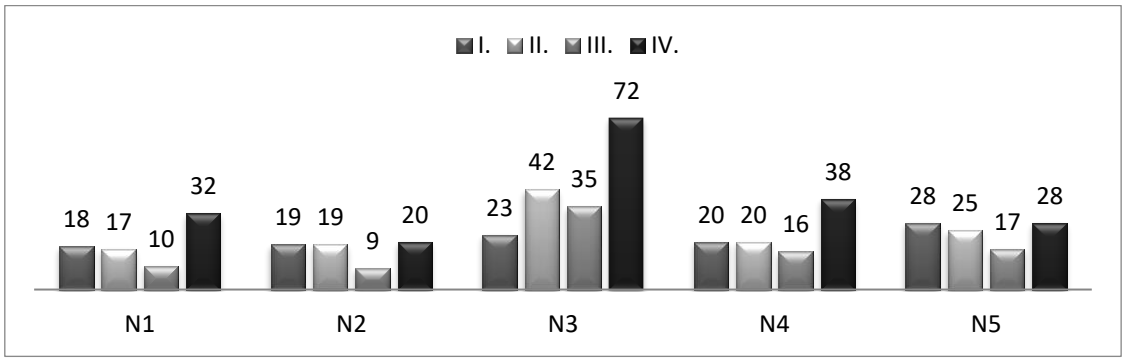

Slika 174: Zamjeničke proizvedenice kod nasljednih učenika

Tablica 90 prikazuje koliko je zamjeničkih proizvedenica kod nasljednih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 90: Razlika u broju zamj. proizvedenica između I. i IV. razgovora kod naslj. učenika

	I.	IV.	razlika
N1	18	32	14
N2	19	20	1
N3	23	**72**	**49**
N4	20	38	18
N5	**28**	28	0
UKUPNO	108	190	82 (75,92%)

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 90 može se primijetiti da je kod svih učenika zabilježen veći ili isti broj zamjeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak. U prvome je razgovoru raspon zabilježenih zamjeničkih proizvedenica od 18 (N1) do 28 (N5), a u četvrtome od 20 (N2) do 72 (N3). Razlika je u povećanju pridjevskih proizvedenica između ta dva razgovora u rasponu od 0 (N5) do 49 (N3). Dakle, učenica N3 proizvela je znatno veći broj zamjeničkih proizvedenica u četvrtome razgovoru u odnosu na ostale učenike, dok je kod učenice N5 zabilježen isti broj proizvedenica u prvome i četvrtome razgovoru.
Promatrajući ukupnu proizvodnju zamjeničkih proizvedenica, nasljedni su učenici na kraju tečaja proizveli 82 (75,92%) zamjeničke proizvedenice više u odnosu na početak.

Kad se kod svih učenika zbroje zamjeničke proizvedenice iz svih razgovora (N1 = 77, N2 = 67, **N3 = 172**, N4 = 94, N5 = 98), može se primijetiti da ih je najviše zabilježeno kod N3 (34%), potom kod N5 (19%) i N1 (19%), dok je kod N1 (15%) i N2 (13%) zabilježen njihov najmanji udio (slika 175).

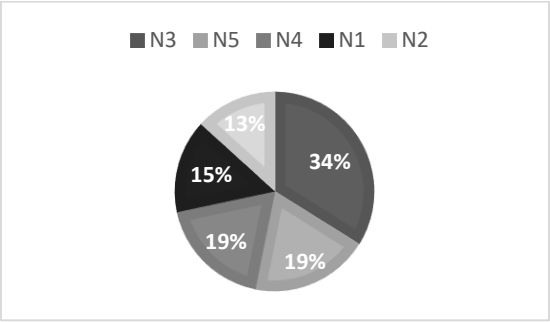

Slika 175: Udio zamjeničkih proizvedenica kod svakoga učenika pojedinačno

5.6.3. Padež

Tablica 91 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo zamjeničkih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu.

Tablica 91: Udio padeža u proizvodnji zamjenica kod nasljednih učenika

Padež	N1	N2	N3	N4	N5	SVI
N	**62 (81%)**	**56 (84%)**	**103 (60%)**	**68 (72%)**	**42 (43%)**	**331 (65,15%)**
A	14 (18%)	6 (9%)	42 (24%)	16 (17%)	35 (36%)	113 (22,24%)
L	0	0	3 (1,74%)	1 (1%)	4 (4%)	8 (1,57%)
G	1 (1%)	2 (3%)	5 (3%)	4 (4%)	6 (6%)	18 (3,54%)
D	0	3 (4%)	15 (9%)	5 (5%)	8 (8%)	31 (6,10%)
I	0	0	4 (2,3%)	0	3 (3%)	7 (1,37%)
Σ	77	67	**172**	94	98	508

Iz tablice 91 može se vidjeti da je kod svih nasljednih učenika u proizvodnji zamjenica najzastupljeniji izravno poučavani nominativ, a potom slijedi akuzativ. Zamjeničke proizvedenice u genitivu zabilježene su kod svih učenika, proizvedenice u lokativu samo kod učenika N3, N4 i N5, a u instrumentalu kod N3 i N5. Značajan je udio dativa koji nije zabilježen samo kod učenika N1. U dativu je kod nasljednih učenika zabilježena čak 31 zamjenička proizvedenica, što je najveći broj zabilježenih proizvedenica u dativu među sklonjivim riječima (kod imenica ih je bilo 5, a kod pridjeva 2).

Slika 176 prikazuje udio padeža među zamjeničkim proizvedenicama kod nasljednih učenika iz koje se može vidjeti da su nasljedni učenici proizveli 331 (65,15%) zamjeničku proizvedenicu u nominativu, 113 (22,24%) u akuzativu, 31 (6,10%) u dativu, 18 (3,54%) u genitivu, 8 (1,57%)% u lokativu i 7 (1,37%) proizvedenica u instrumentalu.

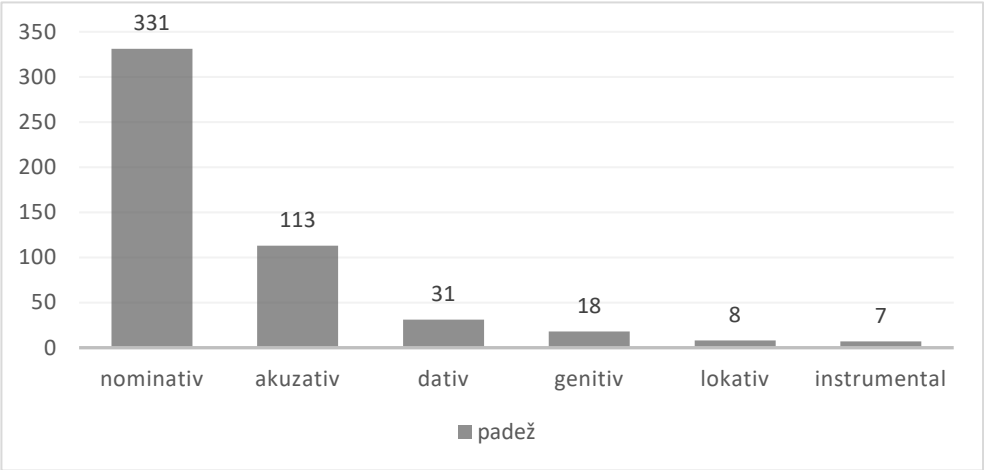

Slika 176: Udio padeža u sklonidbi zamjenica kod nasljednih učenika

Budući da se s učenicima tijekom tečaja sustavno obrađivao i uvježbavao samo nominativ osobnih zamjenica te nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica, ostali su zabilježeni oblici najvjerojatnije bili zastupljeni u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo ili su dio postojećega rječnika svakoga učenika.

5.6.4. Netočni oblici u proizvodnji zamjenica kod nasljednih učenika

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 508 zamjeničkih proizvedenica, a od toga je 76 proizvedenica netočno proizvedeno, što je 14,96% u odnosu na ukupnu proizvodnju.
Raspon je netočnih oblika od 5 (N5) do 31 (N3), a najviše je netočnih oblika zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 8, II. = 18, III. = 16, **IV. = 34**) kada je s učenicima uvježbavan nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

Tablica 92: Zastupljenost (ne)točnih oblika po padežima kod nasljednih učenika

Padež	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
N	**289 (87,31%)**	**42** (12,68%)	**331**
A	95 (84,07%)	18 (15,92%)	113
L	5 (62,5%)	3 (37,5%)	8
G	12 (66,6%)	6 (33%)	18
I	7 (100%)	0	7
D	24 (77,41%)	7 (22,58%)	31
ukupno	432 (85,03%)	76 (14,96%)	508

Iz tablice 92 može se vidjeti da su nasljedni učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih zamjeničkih proizvedenica u svakome padežu najviše griješili u proizvodnji lokativa (38%), potom genitiva (33%) i dativa (23%), a najmanje su griješili u proizvodnji akuzativa (16%) i nominativa (13%), odnosno instrumentala jer je svih 7 proizvedenica točno proizvedeno.
Među netočnim je oblicima 56 (73,68%) krivih i 20 (26,31%) dijalektalnih oblika.

5.6.5. Broj

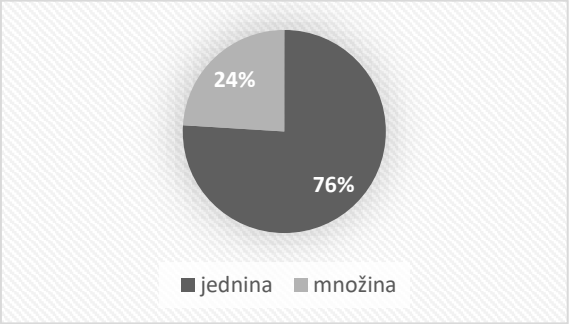

Slika 177: Udio zamjeničkih proizvedenica u jednini i množini kod nasljednih učenika

I kod zamjenica je znatno zastupljenija jednina u odnosu na množinu kod svih nasljednih učenika pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, odnosno učenici su u prosjeku proizveli 76% zamjeničkih proizvedenica u jednini i 24% u množini (slika 177).

5.6.6. Vrsta

Što se tiče zamjeničkih vrsta, u prosjeku su kod svih nasljednih učenika najzastupljenije osobne zamjenice (28%), potom posvojne (21%), pa upitno-odnosne (18%) i pokazne (18%), a najmanje su zastupljene neodređene (14%), dok je samo kod učenice N3 zabilježena povratna zamjenica *se* (1%).

5.6.7. Zaključak o proizvodnji zamjenica kod nasljednih učenika

Nasljedni su učenici u četvrtome razgovoru proizveli veći broj zamjeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na prvi razgovor.
Proizveli su ukupno 292 zamjeničke natuknice i 508 zamjeničkih proizvedenica. Na kraju tečaja proizveli su 7 (9,33%) natuknica i 82 (75,92%) proizvedenice više u odnosu na početak, a najviše je zamjeničkih natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru (tablica 93).

Tablica 93: Zamj. natuknice i proizvedenice kod nasljednih učenika u svim razgovorima

Svi nasljedni	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
zamj. natuknice	75	77	58	**82**	292
zamj. proizvedenice	108	123	87	**190**	508
razlika (omjer)	33 (1,44)	46 (1,59)	29 (1,5)	**108 (2,31)**	216 (1,73)

Tablica 93 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka zamjenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,73 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,44 (I. razgovor) do 2,31 (IV. razgovor).

Tablica 94 prikazuje koliko je zamjeničkih proizvedenica proizveo svaki učenik u svim razgovorima.

Tablica 94: Zamjeničke proizvedenice u svim razgovorima kod nasljednih učenika

Razgovori	N1	N2	N3	N4	N5	UKUPNO
I.	18	19	23	20	**28**	108
II.	17	19	42	20	25	123
III.	10	9	35	16	17	87
IV.	**32**	**20**	**72**	**38**	**28**	**190**
ukupno	77	67	**172**	94	98	508

Iz tablice 94 može se vidjeti da je kod nasljednih učenika najveći broj zamjeničkih proizvedenica zabilježen u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama. Samo je kod učenice N5 zabilježen isti broj zamjeničkih proizvedenica u prvome i četvrtome razgovoru, a učenica N3 proizvela je znatno veći broj proizvedenica od ostalih učenika.
Stoga se može zaključiti da je proizvodnja zamjeničkih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo s učenicima, kao i o zastupljenosti zamjenica u njihovu postojećemu rječniku, ali i o temama predviđenih silabom.

5.6.7.1. Padež, vrsta i broj

Tablica 95 prikazuje koliko je svaki učenik proizveo zamjeničkih proizvedenica te koliko ih je u svakome padežu, kao i koliko ih je (ne)točno proizvedeno.

Tablica 95: Zastupljenost padeža i netočnih oblika u proizvodnji zamj. kod nasljednih učenika

Padež	N1	N2	N3	N4	N5	SVI
N	62 (5)	56 (13)	**103 (17)**	68 (6)	42 (1)	331 (42)
A	14 (2)	6 (2)	**42** (5)	16 **(6)**	35 (3)	113 (18)
L	0	0	3 **(2)**	1 (1)	**4**	8 (3)
G	1 (1)	2 (1)	5 (1)	4 **(3)**	**6**	18 (6)
D	0	3	**15 (6)**	5	8 (1)	31 (7)
I	0	0	**4**	0	3	7
Σ (net.ob.)	77 (8)	67 (16)	**172 (31)**	94 (16)	98 (5)	508 (76)

Nasljedni su učenici proizveli 331 (65,15%) zamjeničku proizvedenicu u nominativu, 113 (22,24%) u akuzativu, 31 (6,10%) u dativu, 18 (3,54%) u genitivu, 8 (1,57%) u lokativu i 7 (1,37%) proizvedenica u instrumentalu (tablica 95).

Kod svih su nasljednih učenika najzastupljenije zamjeničke proizvedenice u nominativu, potom u akuzativu, pa u dativu i genitivu te lokativu i instrumentalu. Sličan se poredak može uočiti i u proizvodnji svakoga učenika pojedinačno, osim što kod učenika N1 nisu zabilježene zamjeničke proizvedenice u lokativu, dativu i instrumentalu, kod učenika N2 u lokativu i instrumentalu, a učenik N4 nije proizveo ni jednu zamjenicu u instrumentalu. Također se može primijetiti da je učenica N3 u odnosu na ostale nasljedne učenike proizvela najveći broj zamjeničkih proizvedenica, kao i najveći broj proizvedenica u nominativu, akuzativu, dativu i instrumentalu, dok je kod učenice N5 zabilježen najveći broj proizvedenica u genitivu i lokativu u odnosu na ostale učenike.

Dakle, učenici su najviše zamjenica proizveli u izravno poučavanome nominativu, pa potom u akuzativu. U odnosu na proizvodnju imenica i pridjeva, u proizvodnji je zamjenica dativ znatno zastupljen, odnosno zastupljeniji je od lokativa, genitiva i instrumentala.

Kao i kod imenica i pridjeva, tako se i kod zamjenica pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Očekivalo se da će zastupljenost poučavanih oblika biti veća kod svih učenika, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

Što se tiče zamjeničkih vrsta, najzastupljenije su osobne zamjenice (28%), potom posvojne (21%), upitno-odnosne (18%), pokazne (18%) i neodređene (14%), a samo je kod N3 zabilježena povratna zamjenica *se* (1%).

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli su znatno više zamjeničkih proizvedenica u jednini nego u množini (76% vs. 24%). Time se kod nasljednih učenika i u proizvodnji zamjenica pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među zamjeničkim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

5.6.7.2. Netočni oblici

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 76 netočnih oblika, što je 14,96% u odnosu na ukupnu proizvodnju zamjenica.

Raspon je netočnih oblika od 8 do 34, a najviše ih je zabilježeno u četvrtome razgovoru (I. = 8, II. = 18, III. = 16, **IV. = 34**) kada je s učenicima sustavno obrađivan i uvježbavan nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

Ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju svakoga učenika pojedinačno, učenik N2 bio je najmanje točan i proizveo je 24% netočnih oblika, dok je učenica N5, koja je proizvela 5% netočnih oblika, bila najtočnija u proizvodnji. Učenica N3 proizvela je 18% netočnih oblika, kod učenika N4 zabilježeno ih je 17%, a učenik N1 proizveo je 10% netočnih oblika.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u nominativu i akuzativu (tablica 95), kada se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupan broj zabilježenih zamjeničkih proizvedenica u svakome padežu, nasljedni su učenici najviše griješili u proizvodnji lokativa (38%), potom genitiva (33%), pa dativa (23%) i akuzativa (16%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (13%) i instrumentala (0%), s tim da je zabilježeno znatno manje proizvedenica u instrumentalu u odnosu na nominativ.

Među netočnim je oblicima 56 (73,68%) krivih i 20 (26,31%) dijalektalnih oblika.

5.7. Glagoli kod nasljednih učenika

Kao što je već spomenuto, nasljedni su učenici proizveli najviše imeničkih, pa potom glagolskih natuknica i proizvedenica, no ni njihov se broj nije sustavno povećavao.

5.7.1. Glagolske natuknice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da proizvodnja glagolskih natuknica nije bila sustavna, nasljedni učenici N2, N4 i N5 proizveli su najveći broj glagolskih natuknica u prvome razgovoru, kod N1 najveći je broj zabilježen u trećemu razgovoru, a samo je učenica N3 proizvela najviše natuknica u četvrtome razgovoru, no taj je broj sličan drugome, odnosno trećemu razgovoru (slika 178). U prvome je razgovoru raspon zabilježenih glagolskih natuknica od 24 (N1) do 94 (N5), u drugome od 29 (N1) do 57 (N3), u trećemu od 23 (N5) do 52 (N3) i u četvrtome od 26 (N2) do 58 (N3).

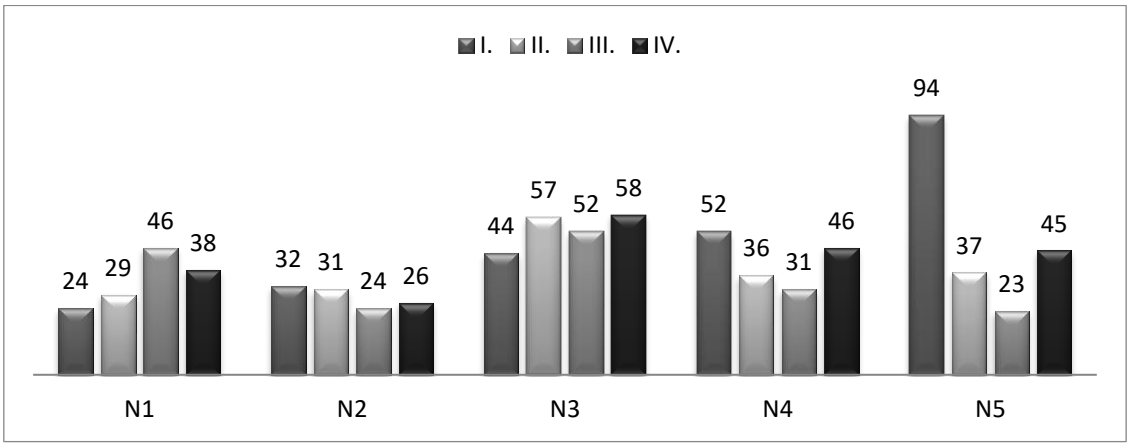

Slika 178: Glagolske natuknice kod nasljednih učenika

Tablica 96 prikazuje koliko je glagolskih natuknica kod nasljednih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 96: Razlika u broju zabilježenih gl. natuknica između I. i IV. razgovora

	I.	**IV.**	**razlika**
N1	24	38	**14 (58,33%)**
N2	32	26	-6 (23,07%)
N3	44	**58**	**14** (31,81%)
N4	53	46	-7 (15,21%)
N5	**94**	45	-49 (108,8%)
UKUPNO	247	213	-34 (15,96%)

Iz tablice 96 vidi se da su samo učenici N1 (58%) i N3 (32%) proizveli više glagolskih natuknica u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi. Kod N2 zabilježen je pad od 23%, kod učenika N4 za 15%, a najveći je pad u proizvodnji glagolskih natuknica zabilježen kod učenice N5 koja je proizvela čak 109% natuknica manje. Dakle, razlika je u proizvodnji glagolskih natuknica između ta dva razgovora u rasponu od 49 (108,8%) natuknica manje do 14 (58,33%) više.

Kad se kod svih učenika zbroje glagolske natuknice iz svih razgovora (N1 = 137, N2 = 113, **N3 = 211**, N4 = 165, N5 = 199), može se zaključiti da su najviše natuknica proizvele učenice N3 (25%) i N5 (24%), potom učenik N4 (20%), dok su učenici N1 (17%) i N2 (14%) proizveli njihov najmanji broj (slika 179).

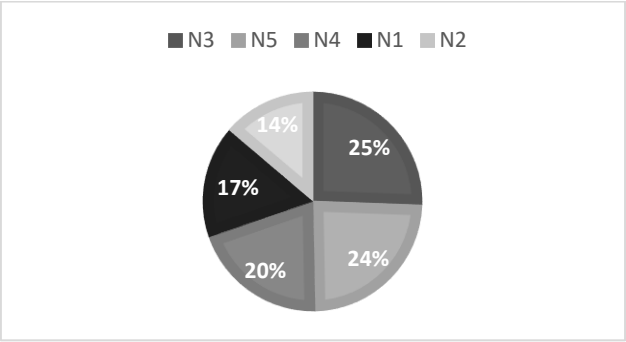

Slika 179: Udio glagolskih natuknica kod svakoga učenika u odnosu na ukupnu proizvodnju

5.7.2. Glagolske proizvedenice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da ni proizvodnja glagolskih proizvedenica nije bila sustavna, odnosno najsustavniji je rast zabilježen kod učenice N3, no samo su učenici N1 i N3 proizveli veći broj glagolskih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak (slika 180). U prvome je razgovoru raspon zabilježenih glagolskih proizvedenica od 57 (N1) do 172 (N5), u drugome od 53 (N2) do 132 (N3), u trećemu od 42 (N5) do 127 (N3) i u četvrtome od 56 (N2) do 153 (N3).

Može se primijetiti da su učenici N2, N4 i N5 najviše glagolskih proizvedenica proizveli u prvome razgovoru, kod učenika N1 najviše ih je zabilježeno u trećemu, a samo je učenica N3 proizvela najviše glagolskih proizvedenica u četvrtome razgovoru (slika 180).

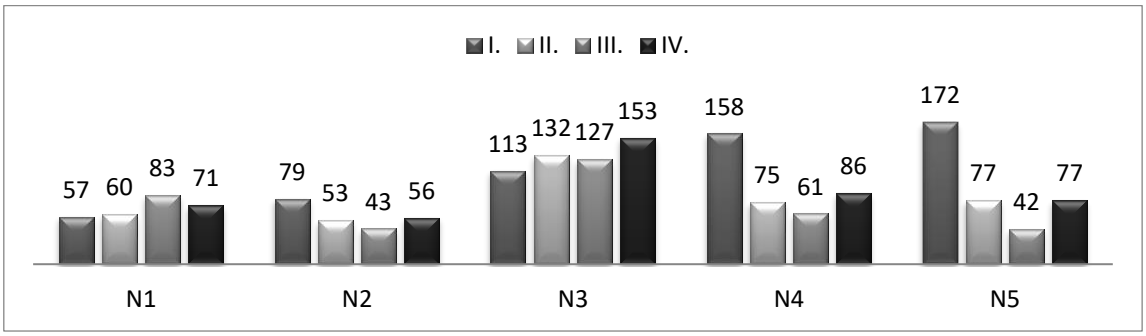

Slika 180: Glagolske proizvedenice u svim razgovorima kod nasljednih učenika

Tablica 97 prikazuje koliko je glagolskih proizvedenica kod nasljednih učenika zabilježeno u prvome i četvrtome razgovoru te kolika je razlika u proizvodnji između ta dva razgovora kod svih učenika pojedinačno.

Tablica 97: Razlika u broju zabilježenih gl. proizvedenica između I. i IV. razgovora

	I.	**IV.**	**razlika**
N1	57	71	14 (24,56%)
N2	79	56	-23 (41,07%)
N3	113	**153**	**40 (35,39%)**
N4	158	86	-72 (83,72%)
N5	**172**	77	-95 (123,37%)
UKUPNO	579	443	-136 (30,69%)

Većina nasljednih učenika proizvela je veći broj imeničkih, pridjevskih i zamjeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, no kod glagola je zabilježeno više glagolskih proizvedenica na kraju tečaja samo kod učenika N1 (25%) i N3 (35%).

Budući da se prezent glagola obrađuje tijekom prvih tjedana tečaja, a krajem tečaja sklonidba pridjeva i zamjenica, to je vjerojatno jedan od razloga veće proizvodnje glagolskih proizvedenica kod većine nasljednih učenika na početku tečaja u odnosu na kraj kada su se više obrađivale sklonjive vrste riječi. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja glagola uvelike ovisila o silabom predviđenim temama, odnosno o sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo koji su bili poticaj za govornu proizvodnju.

Kad se kod svih učenika zbroje glagolske proizvedenice iz svih razgovora (N1 = 271, N2 = 231, **N3 = 525**, N4 = 380, N5 = 368), može se zaključiti da ih je najviše proizvela N3 (30%), potom N4 (21%) i N5 (21%), dok su učenici N1 (15%) i N2 (13%) proizveli njihov najmanji broj (slika 181).

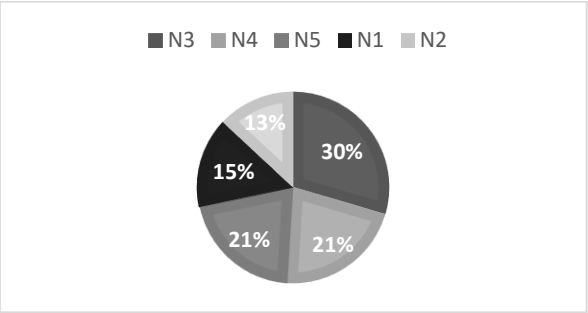

Slika 181: Udio gl. proizvedenica kod svakoga učenika u odnosu na ukupnu proizvodnju

5.7.3. Glagolski oblici

Silabom je tečaja planirana sustavna obrada prezenta glagola *biti* u drugome tjednu tečaja, prezent *–ati→-am* i *–iti→-im* glagola poučava se tijekom trećega i četvrtoga tjedna, a prezent glagola *ići, piti, jesti, moći, voljeti, željeti, živjeti* tijekom sedmoga i osmoga tjedna. Samo je s učenicom N5 napravljen i prezent glagola još nekih skupina *(-ati →-im, -jeti →-im, -ati → -em i -ovati → -ujem*).

Obrada perfekta i futura nije predviđena programom tečaja, ali ih je većina nasljednih učenika imala uklopljene u svoj govor, iako ih nikada nisu formalno učili, kao ni imperativ i kondicional. Perfekt je sustavno obrađen sa svim nasljednim učenicima tijekom nastave uživo, a s učenikom N2 sustavno je obrađen i futur.

5.7.3.1. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N1

Učenik N1 proizveo je ukupno 137 glagolskih natuknica i 271 glagolsku proizvedenicu. Proizveo je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu i futuru, s tim da se proizvedenice u futuru pojavljuju samo u prvome i četvrtome razgovoru (slika 182).

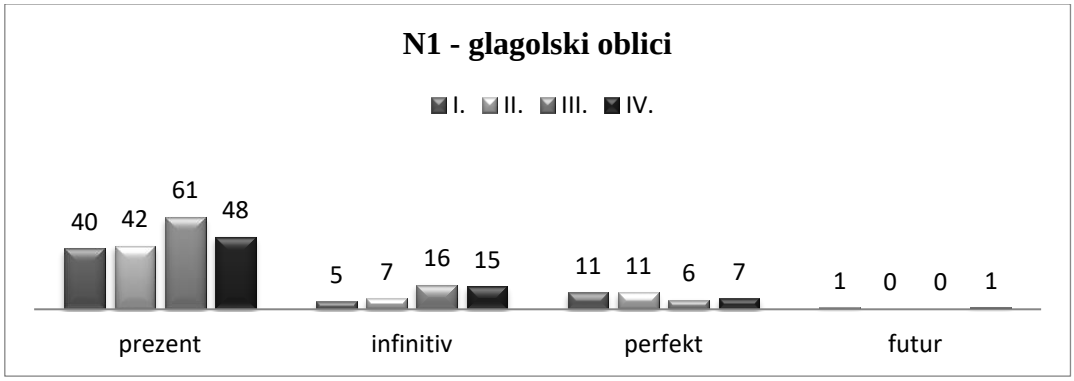

Slika 182: Zastupljenost glagolskih oblika kod N1 u svim razgovorima

Raspon je proizvedenica u prezentu od 40 (I. razgovor) do 61 (III. razgovor), u infinitivu od 5 (I. razgovor) do 16 (III. razgovor), u perfektu od 6 (III. razgovor) do 11 (I. i II. razgovor), a u futuru je zabilježena po 1 proizvedenica u I. i IV. razgovoru.

5.7.3.1.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod N1 u I. razgovoru

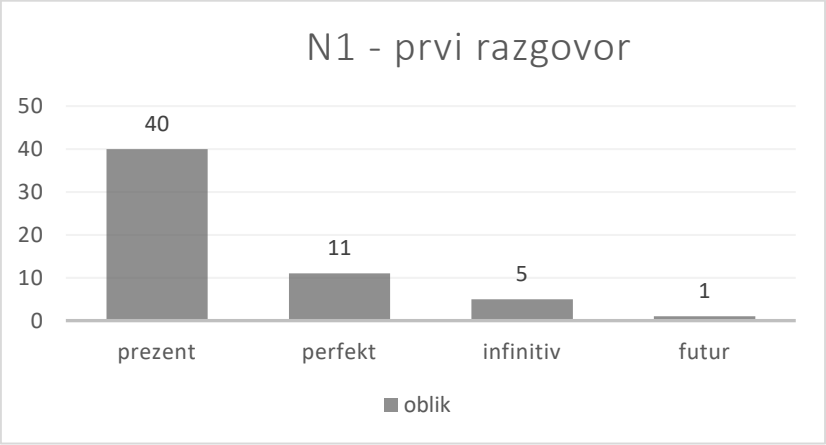

Slika 183: Udio glagolskih oblika kod N1 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru učenik N1 proizveo 24 glagolske natuknice i 57 glagolskih proizvedenica. Proizveo je 40 (70%) proizvedenica u prezentu, 11 (19%) u perfektu, 5 (9%) u infinitivu i 1 (2%) proizvedenicu u futuru (slika 183).
Učenik je u prvome razgovoru proizveo 3 netočna glagolska oblika (2 u prezentu, 1 u perfektu). Među netočnim oblicima 2 su dijalektalna oblika, a 1 je krivi oblik.

5.7.3.1.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod N1 u II. razgovoru

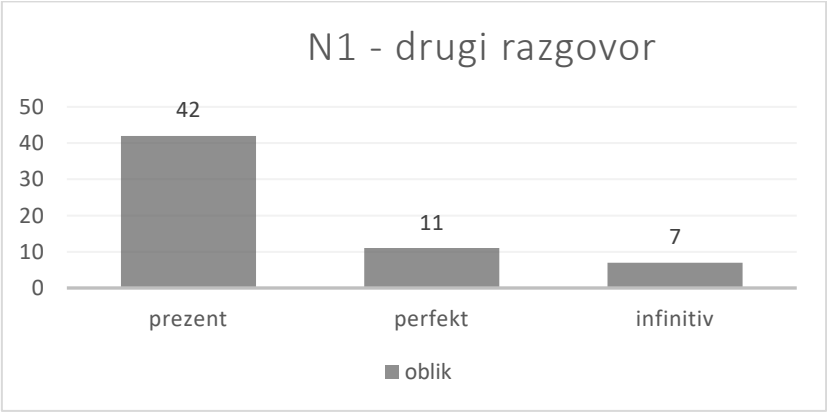

Slika 184: Udio glagolskih oblika kod N1 u II. razgovoru

Učenik N1 proizveo je u drugome razgovoru 29 glagolskih natuknica i 60 proizvedenica, što je 5 natuknica i 3 proizvedenice više u odnosu na prvi razgovor. Proizveo je 42 (70%) glagolske proizvedenice u prezentu, 11 (18%) proizvedenica u perfektu i 7 (12%) u infinitivu (slika 184). Zabilježeno je 5 netočnih oblika (3 u perfektu, 1 u infinitivu, 1 u prezentu). Među netočnim oblicima 4 su kriva oblika, a 1 je dijalektalni oblik.

5.7.3.1.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod N1 u III. razgovoru

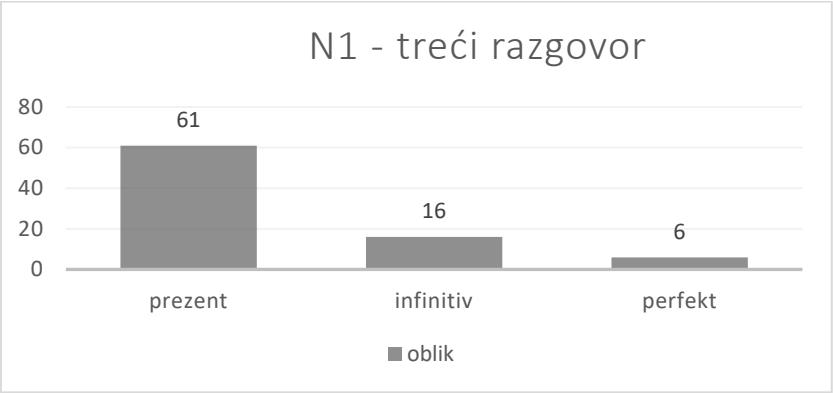

Slika 185: Udio glagolskih oblika kod N1 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru N1 proizveo 46 glagolskih natuknica i 83 glagolske proizvedenice, što je najveći zabilježen broj u odnosu na ostale razgovore. Učenik je proizveo 61 (74%) proizvedenicu u prezentu, 16 (19%) u infinitivu i 6 (7%) u perfektu (slika 185).
Zabilježeno je 8 netočnih oblika (4 u infinitivu, 4 u prezentu). Među netočnim oblicima 6 je krivih, a 2 su nepostojeća oblika.

5.7.3.1.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod N1 u IV. razgovoru

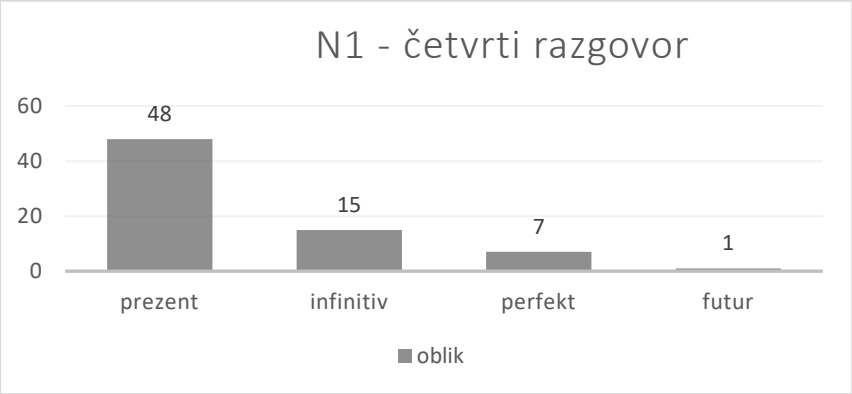

Slika 186: Udio glagolskih oblika kod N1 u IV. razgovoru

Učenik N1 proizveo je u četvrtome razgovoru 38 glagolskih natuknica i 71 glagolsku proizvedenicu, što je manji broj nego u trećemu razgovoru, ali je veći u odnosu na prva dva razgovora. Učenik je proizveo 48 (68%) proizvedenica u prezentu, 15 (21%) u infinitivu, 7 (10%) u perfektu i 1 (1%) proizvedenicu u futuru (slika 186).
Pojavljuje se 6 netočnih oblika (2 u infinitivu, 2 u prezentu, 1 u perfektu, 1 u futuru). Među netočnim oblicima 3 su dijalektalna, 2 kriva oblika, a 1 je nepostojeći oblik.

5.7.3.1.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod N1 u svim razgovorima

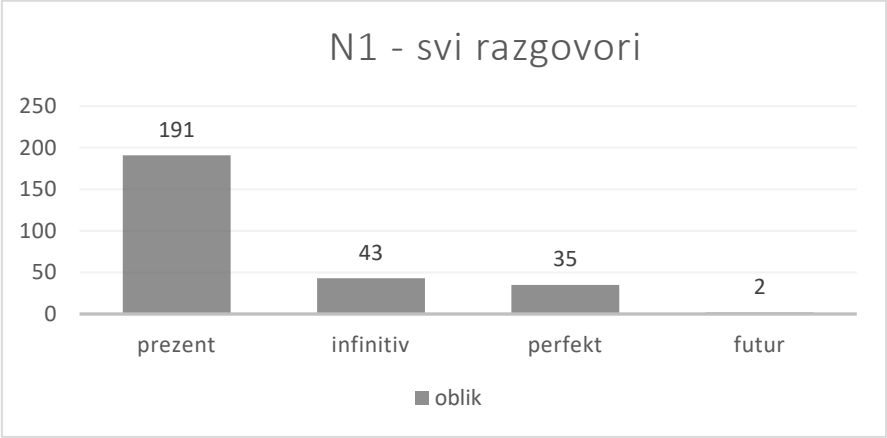

Slika 187: Udio glagolskih oblika kod N1 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenika N1 najzastupljeniji je prezent, potom infinitiv i perfekt, odnosno učenik je proizveo 191 (70,47%) proizvedenicu u prezentu, 43 (15,86%) u infinitivu, 35 (12,91%) u perfektu i 2 (0,73%) proizvedenice u futuru (slika 187). Dakle, učenik je najviše proizvodio izravno poučavane glagolske oblike.

5.7.3.1.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod N1

Učenik N1 proizveo je ukupno 22 netočna glagolska oblika (9 u prezentu, 7 u infinitivu, 5 u perfektu, 1 u futuru), što je 8,11% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u trećemu razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 13 (59,09%) je krivih (pr. *mi smo večerao, nismo pripremala, reć...*), 6 (27%) dijalektalnih oblika (pr. *bija sam, stavlja sam...*), a 3 (14%) su nepostojeća oblika (pr. *obažavaju, pijeju, rada ...*).

5.7.3.1.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod N1

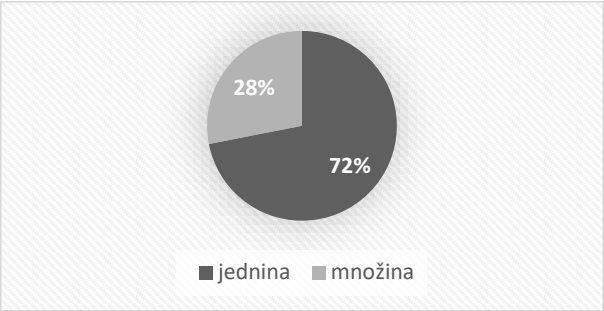

Slika 188: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod N1

U svim je pojedinačnim razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod učenika N1 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 164 (71,92%) glagolske proizvedenice u jednini i 64 (28,07%) u množini (slika 188).

5.7.3.1.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod N1

Tablica 98: Glagolske natuknice i proizvedenice kod N1 u svim razgovorima

N1	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	24	29	**46**	38	137
gl. proizvedenice	57	60	**83**	71	271
razlika (omjer)	33 (2,37)	31 (2,06)	37 (1,80)	33 (1,86)	134 (1,97)

Učenik N1 proizveo je ukupno 137 glagolskih natuknica i 271 glagolsku proizvedenicu. Na kraju tečaja proizveo je 14 (58,33%) natuknica i 14 (24,56%) proizvedenica više nego u prvome razgovoru, no najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u trećemu razgovoru, a najmanje u prvome (tablica 98).

Tablica 98 pokazuje da se kod učenika N1 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 1,97 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,80 (III. razgovor) do 2,37 (I. razgovor).

Tablica 99 prikazuje koje je glagolske oblike učenik N1 proizveo u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 99: Zastupljenost glagolskih oblika kod N1 u svim razgovorima

N1	I.	II.	III.	IV.	ukupno
prezent	40 (2)	42 (1)	**61 (4)**	48 (2)	**191 (9)**
infinitiv	5	7 (1)	**16 (4)**	15 (2)	43 (7)
perfekt	**11** (1)	**11 (3)**	6	7 (1)	35 (5)
futur	**1**	0	0	**1 (1)**	2 (1)
Σ (net.ob.)	57 (3)	60 (5)	**83 (8)**	71 (6)	271 (22)

U tablici 99 vidi se da je N1 najviše proizvodio sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent, perfekt), a pojavljuju se i 2 glagolske proizvedenice u futuru (*...će biti, ...će bit*).
Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 191 (70,47%) proizvedenicu u prezentu, 43 (15,86%) u infinitivu, 35 (12,91%) u perfektu i 2 (0,73%) proizvedenice u futuru (tablica 99).
I u proizvodnji glagola jednina je zastupljenija od množine, odnosno učenik N1 proizveo je 72% glagolskih proizvedenica u jednini i 28% u množini.

Učenik je proizveo ukupno 22 netočna glagolska oblika (9 u prezentu, 7 u infinitivu, 5 u perfektu, 1 u futuru), što je 8,11% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u trećemu razgovoru, kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 13 (59,09%) je krivih (pr. *mi smo večerao, nismo pripremala, reć...*), 6 (27%) dijalektalnih oblika (pr. *bija sam, stavlja sam...*), a 3 (14%) su nepostojeća oblika (pr. *obažavaju, pijeju, rada ...*).

Učenik N1 proizveo je ukupno 249 (91,88%) točnih glagolskih proizvedenica, a najtočniji je u proizvodnji prezenta (95%), potom perfekta (86%) i infinitiva (84%), a najmanje je točan u proizvodnji futura (50%), odnosno od 2 proizvedenice u futuru jedna je netočno upotrijebljena.
Bio je najtočniji u prvome razgovoru kada je proizveo 95% točnih proizvedenica, potom u drugome i četvrtome razgovoru kada je proizveo 92% točnih glagolskih proizvedenica, a najmanje je točan bio u trećemu razgovoru kada je proizveo 90% točnih proizvedenica, s tim da je u trećemu razgovoru proizveo i najveći broj proizvedenica.

5.7.3.2. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N2

Učenik N2 proizveo je ukupno 113 glagolskih natuknica i 231 glagolsku proizvedenicu. Proizveo je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu, futuru i imperativu (slika 189).

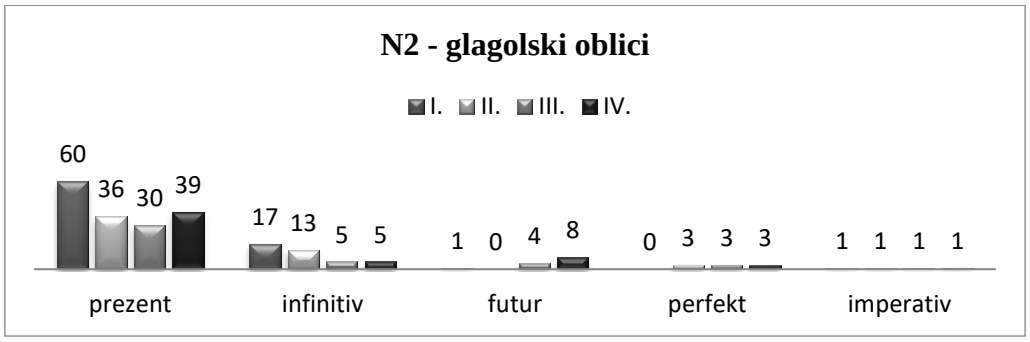

Slika 189: Zastupljenost glagolskih oblika kod N2 u svim razgovorima

Raspon je proizvedenica u prezentu od 30 (III. razgovor) do 60 (I. razgovor), u infinitivu od 5 (III. i IV. razgovor) do 17 (I. razgovor), u futuru od 0 (II. razgovor) do 8 (IV. razgovor), u perfektu od 0 (I. razgovor) do 3 (II., III., IV. razgovor), a po jedna proizvednica u imperativu zabilježena je u svim razgovorima (slika 189).

5.7.3.2.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod N2 u I. razgovoru

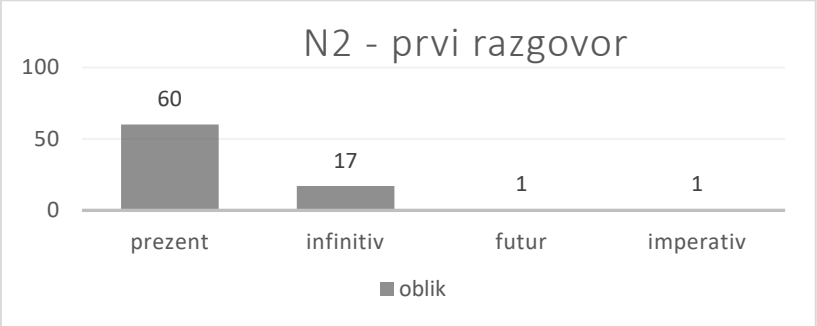

Slika 190: Udio glagolskih oblika kod N2 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru N2 proizveo 32 glagolske natuknice i 79 glagolskih proizvedenica među kojima je 60 (76%) proizvedenica u prezentu, 17 (22%) u infinitivu te 1 (1%) proizvedenica u futuru i 1 (1%) u imperativu (slika 190).

Proizveo je 15 netočnih glagolskih oblika (12 u prezentu, 2 u infinitivu, 1 u futuru). Među netočnim oblicima 9 je nepostojećih i 5 krivih oblika, a 1 je dijalektalni oblik.

5.7.3.2.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod N2 u II. razgovoru

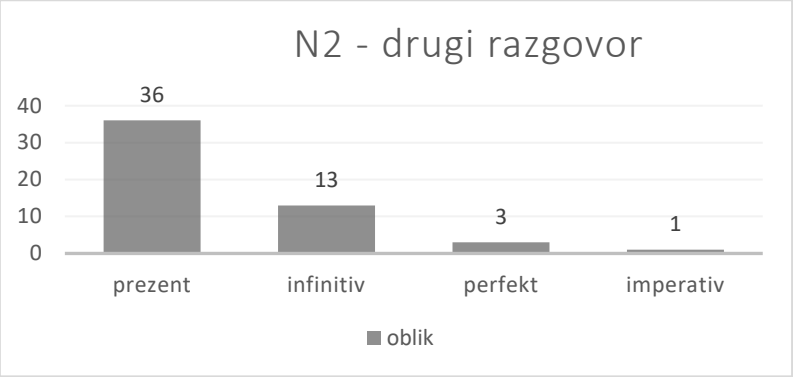

Slika 192: Udio glagolskih oblika kod N2 u II. razgovoru

Učenik N2 proizveo je u drugome razgovoru 31 glagolsku natuknicu i 53 glagolske proizvedenice, što je 1 natuknica i 26 proizvedenica manje u odnosu na prvi razgovor. Proizveo je 36 (68%) proizvedenica u prezentu, 13 (24%) u infinitivu, 3 (6%) u perfektu i 1 (2%) proizvedenicu u imperativu (slika 192).

Zabilježeno je 5 netočnih oblika (2 u infinitivu, 2 u perfektu, 1 u prezentu). Među netočnim oblicima 3 su nepostojeća, a 2 su dijalektalna oblika.

5.7.3.2.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod N2 u III. razgovoru

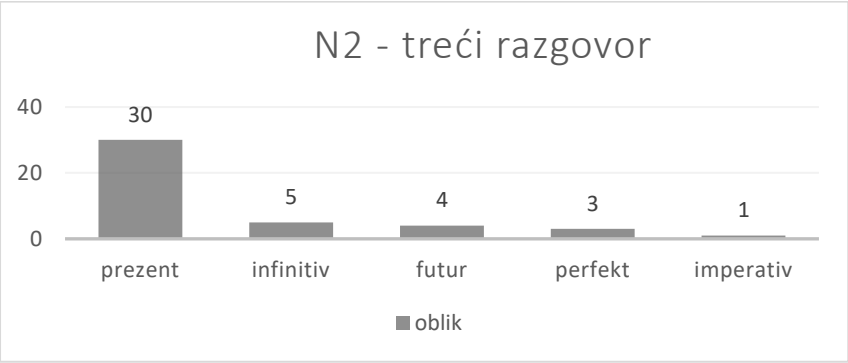

Slika 193: Udio glagolskih oblika kod N2 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru N2 proizveo 24 glagolske natuknice i 43 proizvedenice, što je najmanji zabilježen broj u odnosu na ostale razgovore. Učenik je proizveo 30 (70%) proizvedenica u prezentu, 5 (12%) u infinitivu, 4 (9%) u futuru, 3 (7%) u perfektu i 1 (2%) proizvedenicu u imperativu (slika 193).

Zabilježeno je 5 netočnih oblika (3 u prezentu, 1 u infinitivu, 1 u futuru). Među netočnim oblicima 2 su kriva, 2 nepostojeća oblika, a 1 je dijalektalni oblik.

5.7.3.2.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod N2 u IV. razgovoru

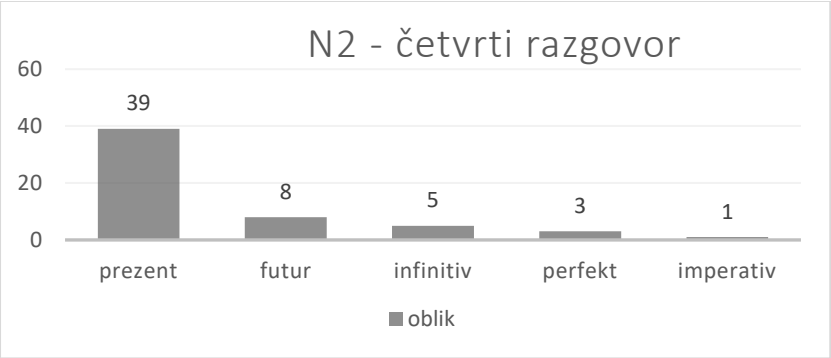

Slika 194: Udio glagolskih oblika kod N2 u IV. razgovoru

Učenik N2 proizveo je u četvrtome razgovoru 26 glagolskih natuknica i 56 proizvedenica, što je manji broj nego u prvome razgovoru, ali veći u odnosu na drugi i treći razgovor. Učenik je proizveo 39 (70%) proizvedenica u prezentu, 8 (14%) u futuru, 5 (9%) u infinitivu, 3 (5%) u perfektu i 1 (2%) proizvedenicu u imperativu (slika 194).
Zabilježeno je 9 netočnih glagolskih oblika (5 u prezentu, 2 u futuru, 1 u infinitivu, 1 u perfektu). Među netočnim oblicima 4 su kriva, 3 nepostojeća i 2 dijalektalna oblika.

5.7.3.2.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod N2 u svim razgovorima

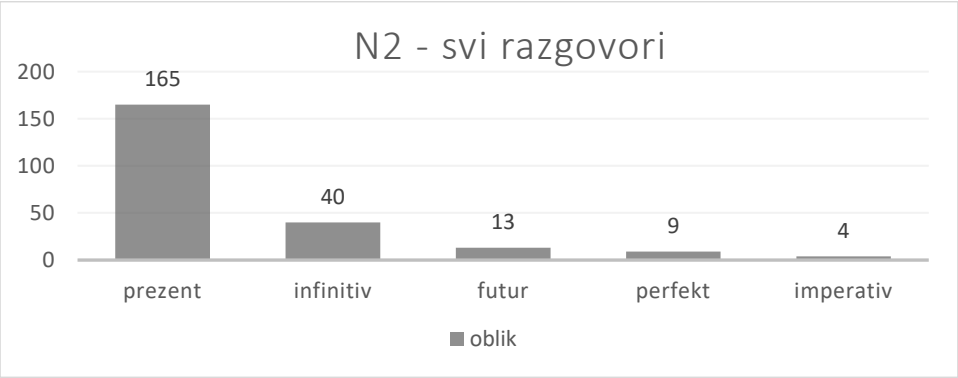

Slika 195: Udio glagolskih oblika kod N2 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenika N2 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 165 (71,42%) proizvedenica u prezentu, 40 (17,31%) u infinitivu, 13 (5,62%) u futuru, 9 (3,89%)% u perfektu i 4 (1,73%) u imperativu (slika 195). Dakle, učenik je najviše

proizvodio izravno poučavane glagolske oblike, s tim da je jedino kod njega zabilježen veći udio futura nego perfekta.

5.7.3.2.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod N2

Učenik je proizveo ukupno 34 netočna glagolska oblika (21 u prezentu, 6 u infinitivu, 4 u futuru, 3 u perfektu), što je 15% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru, kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 17 (50%) je nepostojećih (pr. *ona vola, zoveju, radam, dolažiš...*), 11 (32%) krivih (pr. *kako se kažeš, ja će pozdraviti, nije bili*...) i 6 (18%) dijalektalnih oblika (pr. *oće, oćemo, umra...*).

5.7.3.2.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod N2

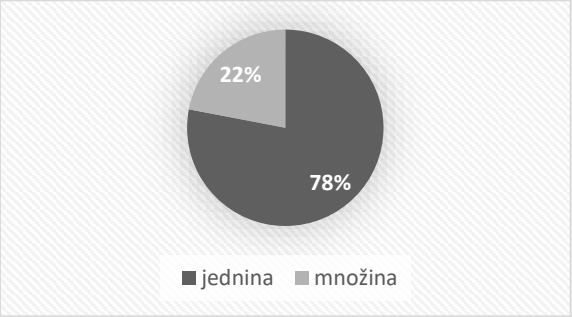

Slika 196: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod N1

U svim je pojedinačnim razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod učenika N2 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 149 (78%) glagolskih proizvedenica u jednini i 42 (22%) u množini (slika 196).

5.7.3.2.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod N2

Tablica 100: Glagolske natuknice i proizvedenice kod N2 u svim razgovorima

N2	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	**32**	31	24	26	113
gl. proizvedenice	**79**	53	43	56	231
razlika (omjer)	**47 (2,46)**	22 (2,52)	19 (1,79)	30 (2,15)	134 (2,04)

Učenik N2 proizveo je ukupno 113 glagolskih natuknica i 231 glagolsku proizvedenicu.

Najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru, a najmanje u trećemu (tablica 100). Zabilježeno je 6 (23,07%) natuknica i 23 (41,07%) proizvedenice manje na kraju tečaja u odnosu na početak.

Tablica 100 pokazuje da se kod učenika N2 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,04 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,79 (III. razgovor) do 2,46 (I. razgovor).

Tablica 101 prikazuje koje je glagolske oblike učenik N2 proizveo u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 101: Zastupljenost glagolskih oblika kod N2 u svim razgovorima

N2	I.	II.	III.	IV.	ukupno
prezent	**60 (12)**	36 (1)	30 (3)	39 (5)	**165 (21)**
infinitiv	**17 (2)**	13 **(2)**	5 (1)	5 (1)	40 (6)
futur	1 (1)	0	4 (1)	**8 (2)**	13 (4)
perfekt	0	**3 (2)**	**3**	**3** (1)	9 (3)
imperativ	**1**	**1**	**1**	**1**	4
Σ (net.ob.)	**79 (15)**	53 (5)	43 (5)	56 (9)	231 (34)

U tablici 101 vidi se da je N2 najviše proizvodio sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent, perfekt, futur), a pojavljuju se i 4 glagolske proizvedenice u imperativu (pr. *oprostite, čekaj, oprosti, daj*). Najviše je glagolskih proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru kada se s učenikom tijekom nastave uživo uvježbavao prezent *–ati→-am* i *–iti→-im* glagola.
Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 165 (71,42%) proizvedenica u prezentu, 40 (17,31%) u infinitivu, 13 (5,62%) u futuru, 9 (3,89%) u perfektu i 4 (1,73%) u imperativu (tablica 101). Jedino je kod učenika N2 zabilježen veći udio futura od perfekta jer je s učenikom tijekom nastave uživo obrađen i uvježbavan futur.

Učenik je proizveo ukupno 34 netočna glagolska oblika (21 u prezentu, 6 u infinitivu, 4 u futuru, 3 u perfektu), što je 14,71% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica.
Među netočnim oblicima 17 (50%) je nepostojećih (pr. *ona vola, zoveju, radam, dolažiš, uzmiti...*, 11 (32%) krivih (pr. *kako se kažeš, ja će pozdraviti, nije bili...*) i 6 (18%) dijalektalnih oblika (pr. *oće, oćemo, umra...*).

Učenik N2 proizveo je ukupno 197 (85,28%) točnih glagolskih proizvedenica, najtočniji je u proizvodnji imperativa (100%), potom prezenta (87%) i infinitiva (85%), pa futura (69%) i perfekta (67%), s tim da su u imperativu zabilježene samo 4 proizvedenice.
Bio je najtočniji u drugome razgovoru (91%), potom u trećemu (88%) i četvrtome razgovoru (84%), a najmanje je točan u prvome razgovoru kada je proizveo 81% točnih proizvedenica, s tim da je u prvome razgovoru proizveo i njihov najveći broj.

5.7.3.3. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N3

Učenica N3 proizvela je ukupno 211 glagolskih natuknica i 525 proizvedenica. Proizvela je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu, futuru, imperativu i kondicionalu (slika 197). Raspon je proizvedenica u prezentu od 62 (II. razgovor) do 75 (IV. razgovor), u perfektu od 15 (I. razgovor) do 34 (II. i IV. razgovor), u infinitivu od 18 (I. i III. razgovor) do 24 (II. i IV. razgovor), u futuru od 4 (III. razgovor) do 11 (I. razgovor), u imperativu od 1 (I. razgovor) do 9 (IV. razgovor) te u kondicionalu od 1 (II. razgovor) do 5 (I. razgovor).

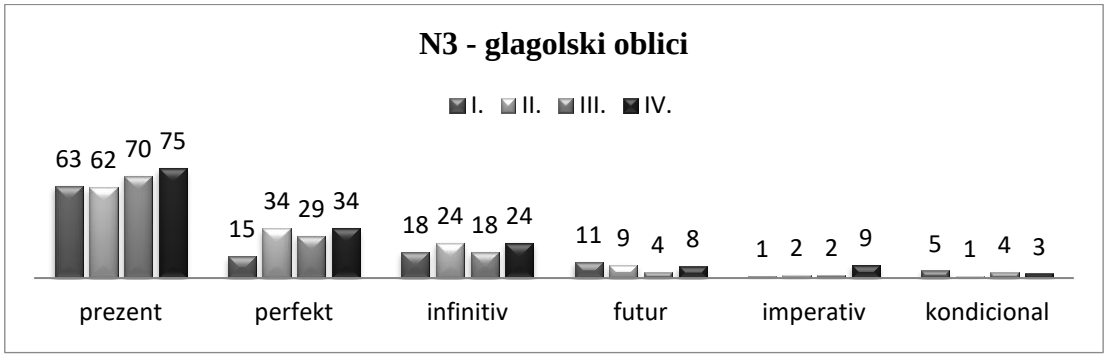

Slika 197: Zastupljenost glagolskih oblika kod N3 u svim razgovorima

5.7.3.3.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod N3 u I. razgovoru

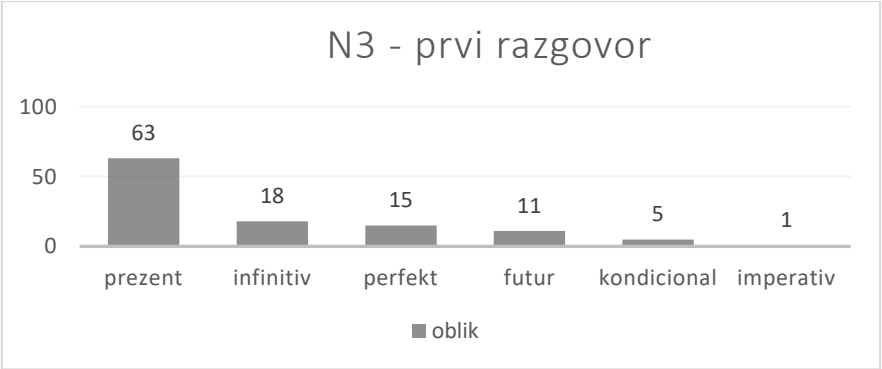

Slika 198: Udio glagolskih oblika kod N3 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru učenica N3 proizvela 44 glagolske natuknice i 113 glagolskih proizvedenica. Proizvela je 63 (56%) proizvedenice u prezentu, 18 (16%) u infinitivu, 15 (13%) u perfektu, 11 (10%) u futuru, 5 (4%) u kondicionalu i 1 (1%) u imperativu (slika 198). Zabilježeno je 27 netočnih oblika (12 u infinitivu, 7 u futuru, 4 u prezentu, 3 u kondicionalu, 1 u perfektu). Među netočnim oblicima 19 je krivih, 5 nepostojećih, a 3 su dijalektalna oblika.

5.7.3.3.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod N3 u II. razgovoru

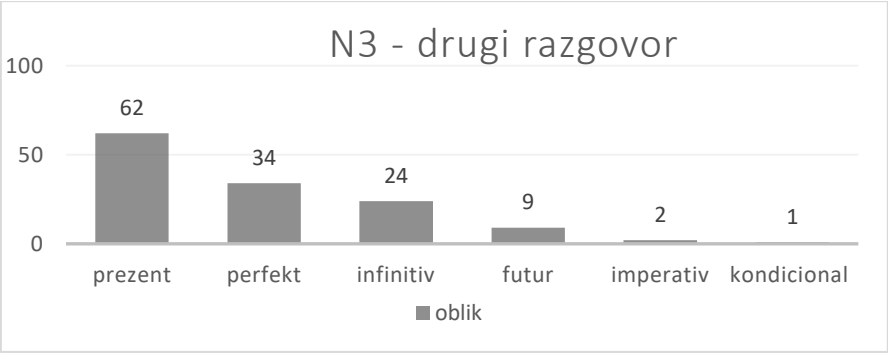

Slika 199: Udio glagolskih oblika kod N3 u II. razgovoru

Učenica N3 u drugome je razgovoru proizvela 57 glagolskih natuknica i 132 glagolske proizvedenice, što je 13 natuknica i 19 proizvedenica više u odnosu na prvi razgovor. Proizvela je 62 (47%) proizvedenice u prezentu, 34 (26%) u perfektu, 24 (18%) u infinitivu, 9 (7%) u futuru, 2 (1,51%) u imperativu i 1 (0,75%) proizvedenicu u kondicionalu (slika 199). Zabilježeno je 36 netočnih oblika (15 u infinitivu, 9 u prezentu, 7 u futuru, 4 u perfektu, 1 u kondicionalu). Među netočnim oblicima 23 su kriva oblika, 12 je nepostojećih, a 1 je dijalektalni oblik.

5.7.3.3.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod N3 u III. razgovoru

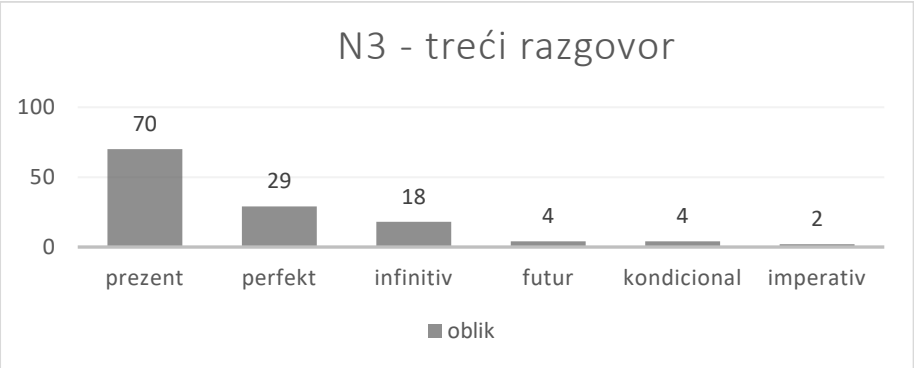

Slika 200: Udio glagolskih oblika kod N3 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru učenica N3 proizvela 52 glagolske natuknice i 127 glagolskih proizvedenica, što je manje u odnosu na drugi razgovor, ali više u odnosu na prvi. Učenica je proizvela 70 (55%) proizvedenica u prezentu, 29 (23%) u perfektu, 18 (14%) u infinitivu, 4 (3%) u futuru, 4 (3%) u kondicionalu i 2 (2%) proizvedenice u imperativu (slika 200).
Zabilježena su 23 netočna oblika (10 u infinitivu, 7 u prezentu, 3 u futuru, 2 u perfektu, 1 u kondicionalu). Među netočnim oblicima 16 je krivih, 5 dijalektalnih, a 2 su nepostojeća oblika.

5.7.3.3.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod N3 u IV. razgovoru

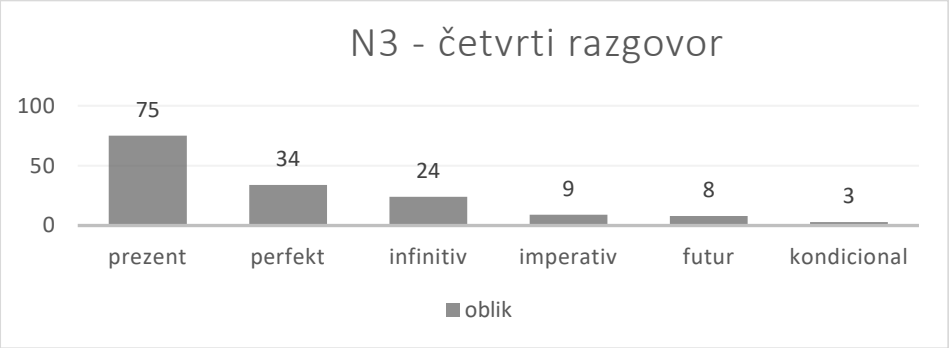

Slika 201: Udio glagolskih oblika kod N3 u IV. razgovoru

Učenica N3 proizvela je u četvrtome razgovoru 58 glagolskih natuknica i 153 glagolske proizvedenice, što je njihov najveći zabilježen broj u odnosu na ostale razgovore. Proizvela je 75 (49%) proizvedenica u prezentu, 34 (22%) u perfektu, 24 (16%) u infinitivu, 9 (6%) u imperativu, 8 (5%) u futuru i 3 (2%) proizvedenice u kondicionalu (slika 201).
Zabilježeno je 50 netočnih oblika (23 u infinitivu, 12 u prezentu, 8 u futuru, 4 u perfektu, 2 u kondicionalu, 1 u imperativu). Među netočnim oblicima 34 su kriva oblika, 10 je nepostojećih, a 6 dijalektalnih oblika.

5.7.3.3.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod N3 u svim razgovorima

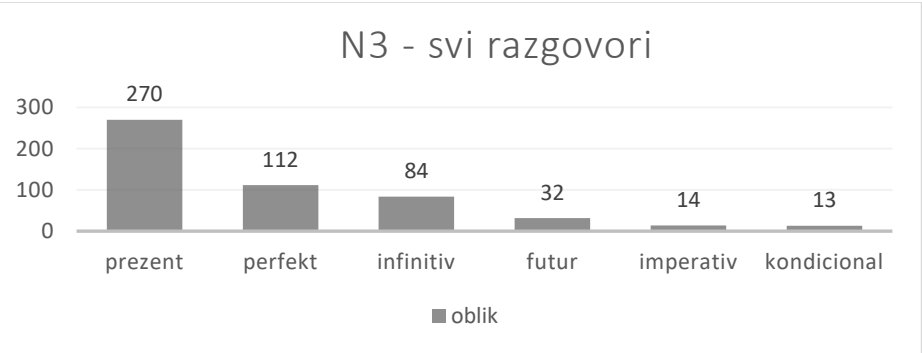

Slika 202: Udio glagolskih oblika kod N3 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenice N3 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 270 (51,42%) proizvedenica u prezentu, 112 (21,33%) u perfektu, 84 (16%) u infinitivu, 32 (6,09%) u futuru, 14 (2,66%) u imperativu i 13 (2,47%) u kondicionalu (slika 202). Dakle, učenica je najviše proizvodila izravno poučavane glagolske oblike.

5.7.3.3.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod N3

Učenica N3 proizvela je ukupno 136 netočnih glagolskih oblika (60 u infinitivu, 32 u prezentu, 25 u futuru, 11 u perfektu, 7 u kondicionalu, 1 u imperativu), što je 25,90% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u četvrtome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica.
Među netočnim oblicima 92 (67,64%) su kriva oblika(pr. *radit, vježbat, otvorit, ...ćemo stavit, ...ću čitat...*), 29 (21,32%) je nepostojećih (pr. *možem, voliju, napraviju, uzmili, pisaš...*), a 15 (11%) je dijalektalnih oblika (pr. *odat, oće, oću...*).
Najviše je netočnih krivih oblika zabilježeno u infinitivu i futuru zbog nepravilne uporabe krnjega infinitiva.

5.7.3.3.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod N3

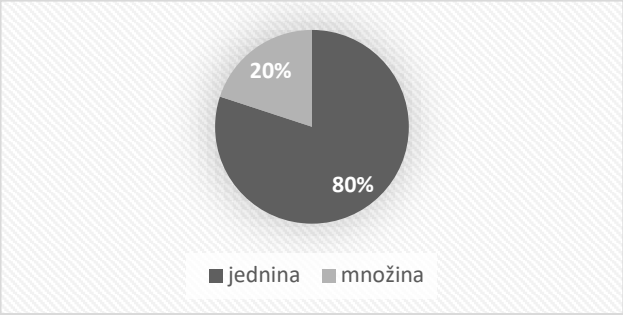

Slika 203: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod N3

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod N3 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 353 (80,04%) glagolskih proizvedenica u jednini i 88 (19,95%) u množini (slika 203).

5.7.3.3.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod N3

Tablica 102: Glagolske natuknice i proizvedenice kod N3 u svim razgovorima

N3	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	44	57	52	**58**	211
gl. proizvedenice	113	132	127	**153**	525
razlika (omjer)	69 (2,56)	75 (2,31)	75 (2,44)	**95 (2,63)**	314 (2,48)

Učenica N3 proizvela je ukupno 211 glagolskih natuknica i 525 proizvedenica. Najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u četvrtome razgovoru, a najmanje u prvome, odnosno učenica je proizvela 14 (31,81%) natuknica i 40 (35,39%) proizvedenica više na kraju tečaja u odnosu na početak (tablica 102).

Tablica 102 pokazuje da se kod učenice N3 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,48 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 2,31 (II. razgovor) do 2,63 (IV. razgovor).

Tablica 103 prikazuje koje je glagolske oblike učenica N3 proizvela u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 103: Zastupljenost glagolskih oblika kod N3 u svim razgovorima

N3	I.	II.	III.	IV.	ukupno
prezent	63 (4)	62 (9)	70 (7)	**75 (12)**	**270 (32)**
perfekt	15 (1)	**34 (4)**	29 (2)	**34 (4)**	112 (11)
infinitiv	18 (12)	**24** (15)	18 (10)	**24 (23)**	84 (60)
futur	11 (7)	**9** (7)	4 (3)	8 **(8)**	32 (25)
imperativ	1	2	2	**9 (1)**	14 (1)
kondicional	**5 (3)**	1 (1)	4 (1)	3 (2)	13 (7)
Σ (net.ob.)	113 (27)	132 (36)	127 (23)	**153 (50)**	525 (136)

Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 270 (51,42%) proizvedenica u prezentu, 112 (21,33%) u perfektu, 84 (16%) u infinitivu, 32 (6,09%) u futuru, 14 (2,66%) u imperativu i 13 (2,47%) u kondicionalu (tablica 103). Dakle, učenica je najviše proizvodila glagolske oblike koji su izravno poučavani tijekom tečaja, no značajan je udio i futura, potom imperativa i kondicionala.

Učenica je proizvela ukupno 136 netočnih oblika (60 u infinitivu, 32 u prezentu, 25 u futuru, 11 u perfektu, 7 u kondicionalu, 1 u imperativu), što je 25,90% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u četvrtome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica.

Među netočnim oblicima 92 (67,64%) su kriva oblika (pr. *radit, vježbat, otvorit, ...ćemo stavit, ...ću čitat...*), 29 (21,32%) je nepostojećih (pr. *možem, voliju, napraviju, uzmili, pisaš...*), a 15 (11%) je dijalektalnih oblika (pr. *odat, oće, oću...*).

Učenica N3 proizvela je ukupno 389 (74,09%) točnih glagolskih proizvedenica, najtočnija je u proizvodnji imperativa (93%), potom perfekta (90%), prezenta (88%) i kondicionala (46%), a najmanje je točna u proizvodnji infinitiva (29%) i futura (22%) zbog česte nepravilne uporabe krnjega infinitiva.

Bila je najtočnija u trećemu razgovoru, kada je proizvela 82% točnih glagolskih proizvedenica, potom u prvome (76%) i drugome razgovoru (73%), a najmanje je točna bila u četvrtome razgovoru kada je proizvela 67% točnih glagolskih proizvedenica, s tim da je u četvrtome razgovoru proizvela i njihov najveći broj.

5.7.3.4. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N4

Učenik N4 proizveo je ukupno 165 glagolskih natuknica i 380 proizvedenica. Proizveo glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu, futuru i imperativu (slika 204).

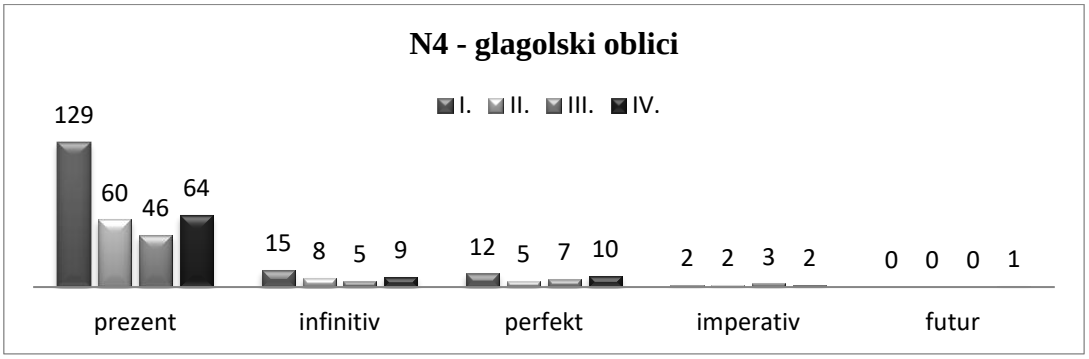

Slika 204: Zastupljenost glagolskih oblika kod N4 u svim razgovorima

Raspon je proizvedenica u prezentu od 46 (III. razgovor) do 129 (I. razgovor), u infinitivu od 5 (III. razgovor) do 15 (I. razgovor), u perfektu od 5 (II. razgovor) do 12 (I. razgovor), u imperativu od 2 (I., II., IV. razgovor) do 3 (III. razgovor), dok je u futuru zabilježena samo 1 proizvedenica u IV. razgovoru.

5.7.3.4.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod N4 u I. razgovoru

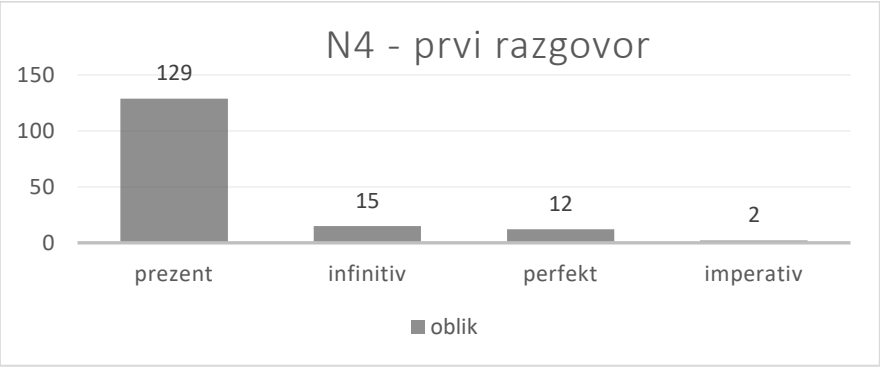

Slika 205: Udio glagolskih oblika kod N4 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru N4 proizveo 52 glagolske natuknice i 158 glagolskih proizvedenica među kojima je 129 (82%) proizvedenica u prezentu, 17 (9%) u infinitivu, 12 (8%) u perfektu i 2 (1%) proizvedenice u imperativu (slika 205).

Zabilježen je 61 netočan oblik (47 u prezentu, 8 u perfektu, 5 u infinitivu, 1 u imperativu), a među netočnim je oblicima 40 dijalektalnih, 15 krivih i 6 nepostojećih oblika.

5.7.3.4.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod N4 u II. razgovoru

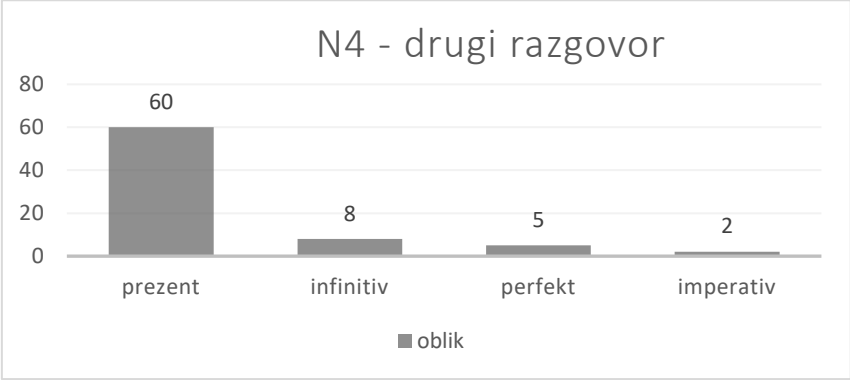

Slika 206: Udio glagolskih oblika kod N4 u II. razgovoru

Učenik N4 u drugome je razgovoru proizveo 36 glagolskih natuknica i 75 proizvedenica, što je 16 natuknica i čak 83 proizvedenice manje u odnosu na prvi razgovor. Proizveo je 60 (80%) proizvedenica u prezentu, 8 (10%) u infinitivu, 5 (7%) u perfektu i 2 (3%) proizvedenice u imperativu (slika 206).

Zabilježeno je 27 netočnih oblika (18 u prezentu, 5 u infinitivu, 3 u perfektu, 1 u imperativu). Među netočnim oblicima 22 su dijalektalna, 4 kriva oblika, a 1 je nepostojeći oblik.

5.7.3.4.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod N4 u III. razgovoru

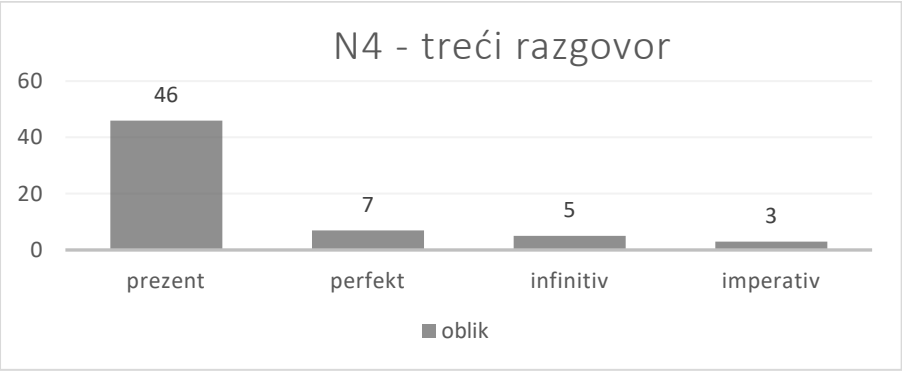

Slika 208: Udio glagolskih oblika kod N4 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru N4 proizveo 31 glagolsku natuknicu i 61 proizvedenicu, što je njihov najmanji broj u odnosu na ostale razgovore. Proizveo je 46 (75%) proizvedenica u prezentu, 7 (12%) u perfektu, 5 (8%) u infinitivu i 3 (5%) proizvedenice u imperativu (slika 208).
Zabilježeno je 18 netočnih oblika (10 u prezentu, 4 u perfektu, 3 u infinitivu, 1 u imperativu). Među netočnim oblicima 14 je dijalektalnih, a 4 su kriva oblika.

5.7.3.4.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod N4 u IV. razgovoru

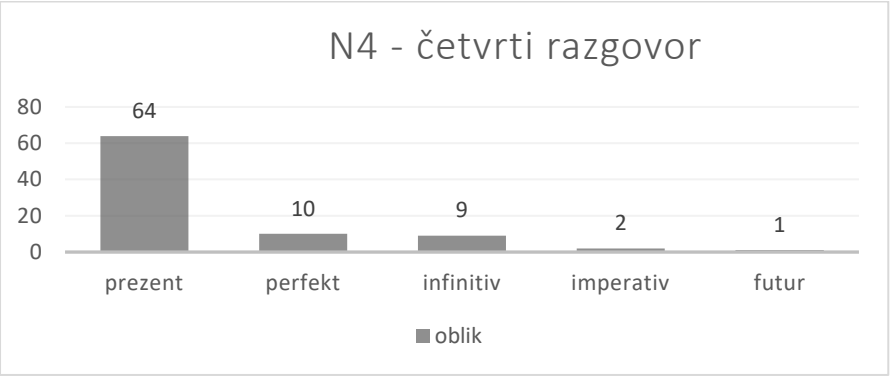

Slika 209: Udio glagolskih oblika kod N4 u IV. razgovoru

Učenik N4 proizveo je u četvrtome razgovoru 46 glagolskih natuknica i 86 proizvedenica, što je manji broj nego u prvome razgovoru, ali veći u odnosu na drugi i treći razgovor. Proizveo je 64 (74%) proizvedenice u prezentu, 10 (12%) proizvedenica u perfektu, 9 (11%) u infinitivu, 2 (2%) u imperativu i 1 (1%) proizvedenicu u futuru (slika 209).
Zabilježeno je 30 netočnih oblika (19 u prezentu, 5 u infinitivu, 5 u perfektu, 1 u imperativu). Među netočnim oblicima 22 su dijalektalna oblika, 7 je krivih, a 1 je nepostojeći oblik.

5.7.3.4.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod N4 u svim razgovorima

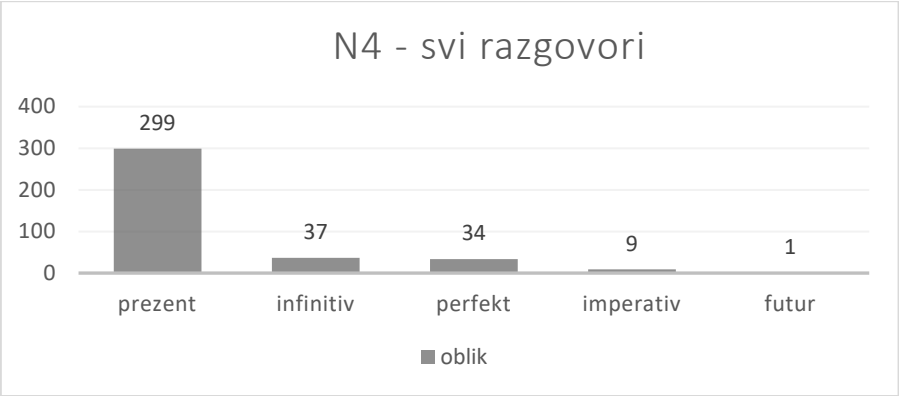

Slika 210: Udio glagolskih oblika kod N4 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenika N4 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 299 (78,68%) proizvedenica u prezentu, 37 (9,73%) u infinitivu, 34 (8,94%) u perfektu, 9 (2,36%) u imperativu i 1 (0,26%) proizvedenicu u futuru (slika 210). Dakle, učenik je najviše proizvodio izravno poučavane glagolske oblike.

5.7.3.4.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod N4

Učenik je proizveo ukupno 136 netočnih glagolskih oblika (94 u prezentu, 20 u perfektu, 18 u infinitivu, 4 u imperativu), što je 35,78% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica.

Među netočnim oblicima 98 (72,05%) je dijalektalnih (pr. *znan, zaboravin, mislin, nisan iša, tribaš, iđe, promini...*), 30 (22,05%) krivih (pr. *ić, radit, oni radite, žurite*...) i 8 (5,88%) nepostojećih oblika (pr. *neimamo, radiju, košte...*).

5.7.3.4.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod N4

Slika 211: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod N4

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod učenika N4 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenik je proizveo 255 (74,34%) glagolskih proizvedenica u jednini i 88 (25,65%) u množini (slika 211).

5.7.3.4.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod N4

Tablica 104: Glagolske natuknice i proizvedenice kod N4 u svim razgovorima

N4	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	**52**	36	31	46	165
gl. proizvedenice	**158**	75	61	86	380
razlika (omjer)	**106 (3,03)**	39 (2,08)	30 (1,96)	40 (1,86)	215 (2,30)

Učenik N4 proizveo je ukupno 165 glagolskih natuknica i 380 proizvedenica. Najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru, a najmanje u trećemu, Dakle, učenik je proizveo 6 (13,04%) natuknica i 72 (83,72%) proizvedenice manje u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi (tablica 104).

Tablica 104 pokazuje da se kod učenika N3 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,30 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,86 (IV. razgovor) do 3,03 (I. razgovor).

Tablica 105 prikazuje koje je glagolske oblike učenik N4 proizveo u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 105: Zastupljenost glagolskih oblika kod N4 u svim razgovorima

N4	I.	II.	III.	IV.	ukupno
prezent	**129 (47)**	60 (18)	46 (10)	64 (19)	**299 (94)**
infinitiv	**15 (5)**	8 **(5)**	5 (3)	9 (5)	37 (18)
perfekt	**12 (8)**	5 (3)	7 (4)	10 (5)	34 (20)
imperativ	2 (1)	2 (1)	**3 (1)**	2 (1)	9 (4)
futur	0	0	0	**1**	1
Σ (net.ob.)	**158 (61)**	75 (27)	61 (18)	86 (30)	380 (136)

Iz tablice 105 može se vidjeti da je N4 najviše proizvodio sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent, perfekt), pojavljuju se glagolske proizvedenice u imperativu (pr. *čekaj, oprosti*), a zabilježena je samo jedna proizvedenica u futuru u četvrtome razgovoru (pr. *uzet ću*).

Najviše je glagolskih proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru kada se s učenikom tijekom nastave uživo uvježbavao prezent *–ati→-am* i *–iti→-im* glagola.

Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenik je proizveo 299 (78,68%) proizvedenica u prezentu, 37 (9,73%) u infinitivu, 34 (8,94%) u perfektu, 9 (2,36%) u imperativu i 1 (0,26%) proizvedenicu u futuru (tablica 105).

Učenik je proizveo ukupno 136 netočnih glagolskih oblika (94 u prezentu, 20 u perfektu, 18 u infinitivu, 4 u imperativu), što je 35,78% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru, kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 98 (72,05%) je dijalektalnih (pr. *znan, zaboravin, mislin, nisan iša, tribaš, iđe, promini...*), 30 (22,05%) krivih (pr. *ić, radit, oni radite, žurite...*) i 8 (5,88%) nepostojećih oblika (pr. *neimamo, radiju, košte...*).

Učenik N4 proizveo je ukupno 244 (64,21%) točne glagolske proizvedenice, najtočniji je u proizvodnji prezenta (69%), potom imperativa (56%) i infinitiva (51%), pa perfekta (41%), a jedina je proizvedenica u futuru točno proizvedena.

Bio je najtočniji u trećemu razgovoru kada je proizveo 70% točnih proizvedenica, potom u četvrtome (65%) i drugome (64%), a najmanje je točan u prvome razgovoru kada je proizveo 61% točnih proizvedenica, s tim da je u prvome razgovoru proizveo i njihov najveći broj.

5.7.3.5. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod N5

Učenica N5 proizvela je ukupno 199 glagolskih natuknica i 368 proizvedenica. Proizvela je glagolske proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu, futuru, imperativu i kondicionalu (slika 212).

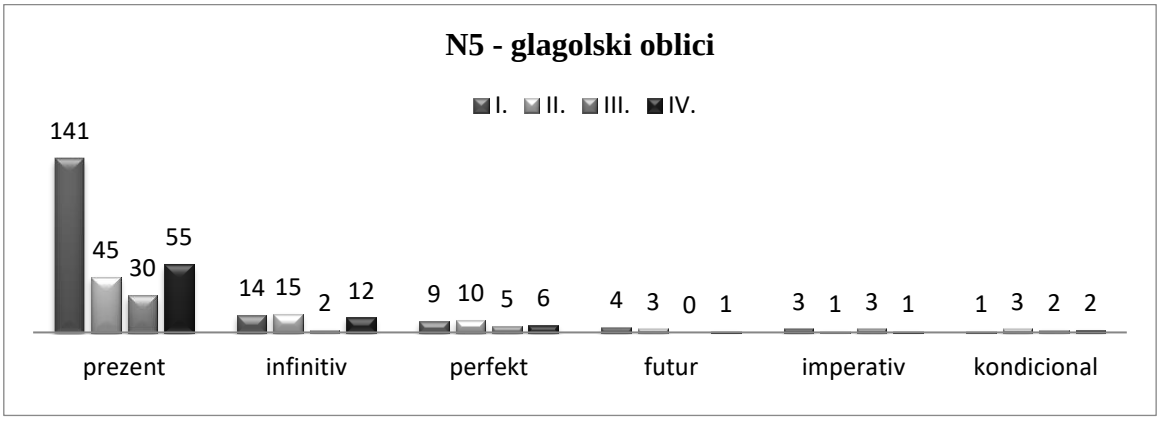

Slika 212: Zastupljenost glagolskih oblika kod N5 u svim razgovorima

Raspon je proizvedenica u prezentu od 45 (II. razgovor) do 141 (I. razgovor), u infinitivu od 2 (III. razgovor) do 15 (II. razgovor), u perfektu od 5 (III. razgovor) do 10 (II. razgovor), u futuru od 0 (III. razgovor) do 4 (I. razgovor), u imperativu od 1 (II. i IV. razgovor) do 3 (I. i III. razgovor) te u kondicionalu od 1 (I. razgovor) do 3 (II. razgovor).

5.7.3.5.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod N5 u I. razgovoru

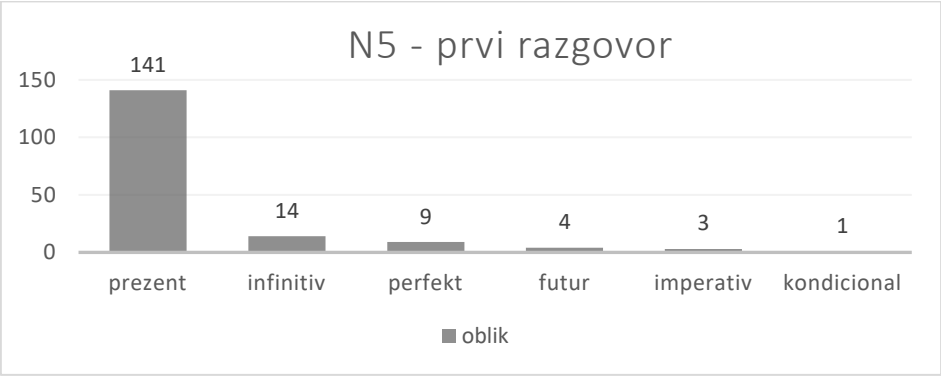

Slika 213: Udio glagolskih oblika kod N5 u I. razgovoru

U prvome je razgovoru učenica N5 proizvela 94 glagolske natuknice i 172 proizvedenice. Proizvela je 141 (82%) proizvedenicu u prezentu, 14 (8%) u infinitivu, 9 (5%) u perfektu, 4 (2%) u futuru, 3 (2%) u imperativu i 1 (1%) proizvedenicu u kondicionalu (slika 213).
Kod učenice N5 najviše je glagolskih proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru kada se s učenicom, osim silabom predviđenih *–ati →-am i iti → -im* glagola, sustavno uvježbavao prezent još nekih vrsta glagola *-ati →-im, -jeti →-im, -ati → -em, -ovati → -ujem.*
Zabilježeno je 16 netočnih oblika (16 u prezentu), 14 je nepostojećih, a 2 su kriva oblika.

5.7.3.5.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod N5 u II. razgovoru

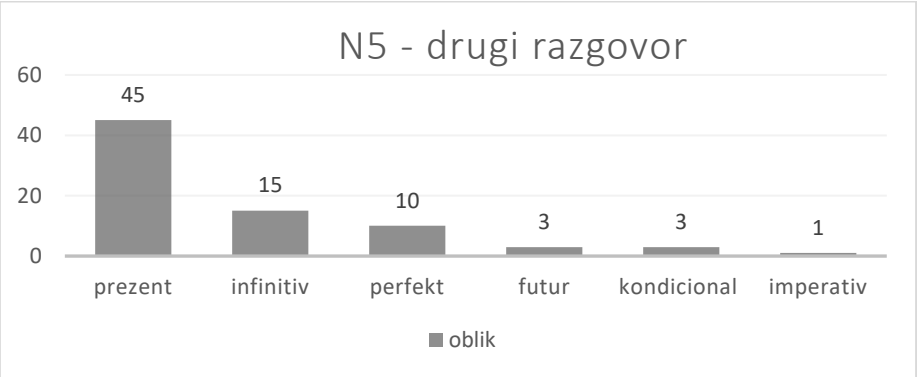

Slika 214: Udio glagolskih oblika kod N5 u II. razgovoru

Učenica N5 proizvela je u drugome razgovoru 37 glagolskih natuknica i 77 proizvedenica, što je čak 57 natuknica i 95 proizvedenica manje u odnosu na prvi razgovor. Proizvela je 45 (58%) proizvedenica u prezentu, 15 (20%) u infinitivu, 10 (13%) u perfektu, 3 (4%) proizvedenice u futuru, 3 (4%) u kondicionalu i 1 (1%) proizvedenicu u imperativu (slika 214).
Zabilježeno je 5 netočnih oblika (2 u prezentu, 1 u infinitivu, 1 u perfektu, 1 u kondicionalu). Među netočnim oblicima 3 su kriva, a 2 nepostojeća oblika.

5.7.3.5.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod N5 u III. razgovoru

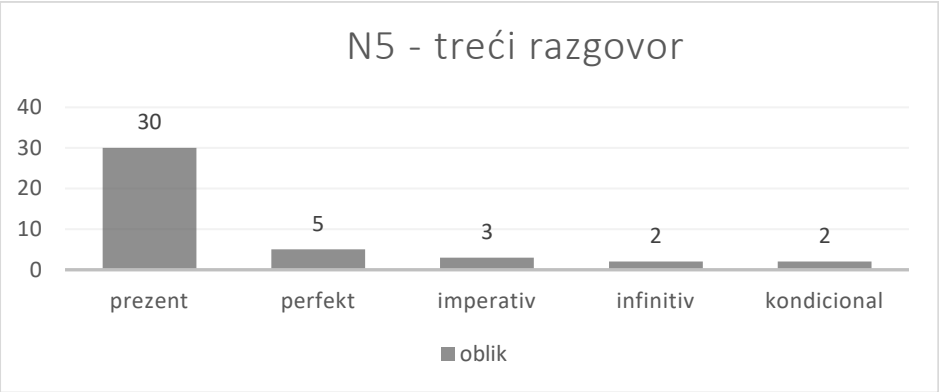

Slika 215: Udio glagolskih oblika kod N5 u III. razgovoru

U trećemu je razgovoru N5 proizvela 23 glagolske natuknice i 42 proizvedenice, što je njihov najmanji broj u odnosu na ostale razgovore. Učenica je proizvela 30 (71%) proizvedenica u prezentu, 5 (12%) u perfektu, 3 (7%) proizvedenice u imperativu, 2 (5%) u infinitivu i 2 (5%) u kondicionalu. Nije zabilježen ni jedan netočan oblik (slika 215).

5.7.3.5.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod N5 u IV. razgovoru

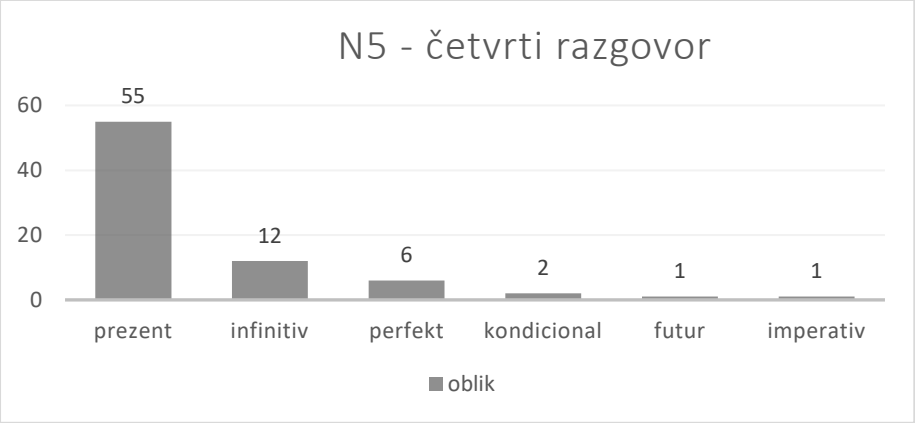

Slika 216: Udio glagolskih oblika kod N5 u IV. razgovoru

Učenica N5 proizvela je u četvrtome razgovoru 45 glagolskih natuknica i 77 proizvedenica. Proizvela je 55 (72%) proizvedenica u prezentu, 12 (16%) u infinitivu, 6 (8%) perfektu, 2 (3%) u kondicionalu, 1 (1%) proizvedenicu u futuru i 1 (1%) u imperativu (slika 216).
Učenica je u četvrtome razgovoru proizvela 1 netočan krivi oblik u kondicionalu.

5.7.3.5.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod N5 u svim razgovorima

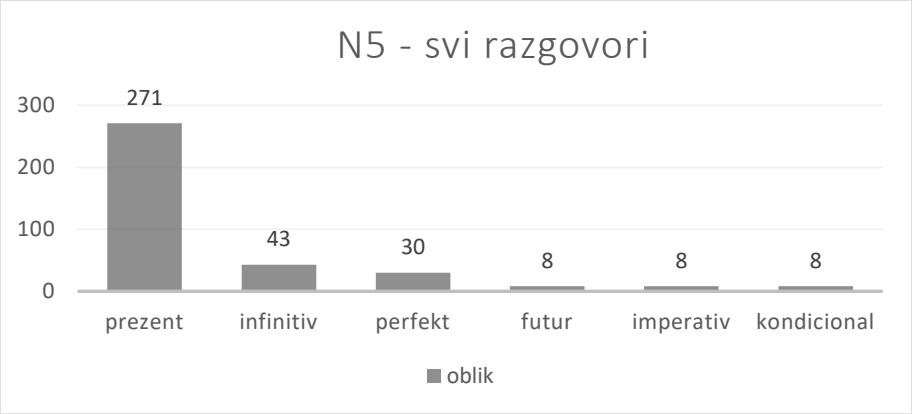

Slika 217: Udio glagolskih oblika kod N5 u svim razgovorima

Među glagolskim proizvedenicama kod učenice N5 najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 271 (73,64%) proizvedenicu u prezentu, 43 (11,95%) u infinitivu, 30 (8,15%) u perfektu, 8 (2,17%) u futuru, 8 (2,17%) u imperativu i 8 (2, 17%) u kondicionalu (slika 217). Dakle, učenica je najviše proizvodila izravno poučavane glagolske oblike, a pojavljuje se podjednak broj proizvedenica u futuru, imperativu i kondicionalu.

5.7.3.5.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod N5

Učenica je proizvela ukupno 22 netočna glagolska oblika (18 u prezentu, 2 u kondicionalu, 1 u infinitivu, 1 u perfektu), što je 5,97% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica.
Među netočnim je oblicima 16 (72,72%) nepostojećih (pr. *utječa, putovuju, donjem, šutjem, preživjeju, štedim...*), a 6 (27,27%) je krivih oblika (pr. *oni nedostaje, vi se slažeš, to nije bio, ja bi rekla...*).

5.7.3.5.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod N5

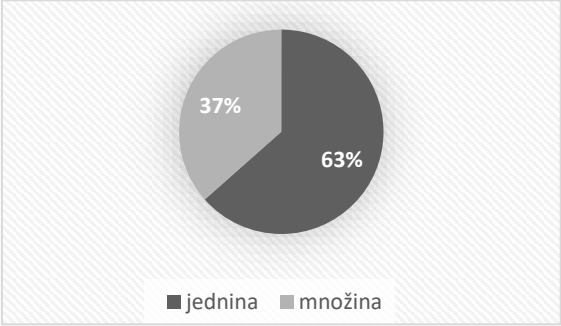

Slika 218: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod N5

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod učenice N5 jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenica je proizvela 205 (63,46%) glagolskih proizvedenica u jednini i 118 (36,53%) u množini (slika 218).

5.7.3.5.8. Zaključak o proizvodnji glagola kod N5

Tablica 106: Glagolske natuknice i proizvedenice kod N5 u svim razgovorima

N5	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	**94**	37	23	45	199
gl. proizvedenice	**172**	77	42	77	368
razlika (omjer)	**78** (1,82)	40 **(2,08)**	19 (1,82)	32 (1,71)	169 (1,84)

Učenica N5 proizvela je ukupno 199 glagolskih natuknica i 368 proizvedenica. Najviše je natuknica i proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru, a najmanje u trećemu. Učenica je proizvela 49 (109%) natuknica i 95 (123%) proizvedenica manje na kraju tečaja u odnosu na početak (tablica 106).

Tablica 106 pokazuje da se kod učenice N5 svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 1,84 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,71 (IV. razgovor) do 2,08 (II. razgovor).

Tablica 107 prikazuje koje je glagolske oblike učenica N5 proizvela u svim razgovorima, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome razgovoru te koliko ih je u svakome obliku, kao i koliko ih je netočno proizvedeno.

Tablica 107: Zastupljenost glagolskih oblika kod N5 u svim razgovorima

N5	I.	II.	III.	IV.	ukupno
prezent	**141 (16)**	45 (2)	30	55	**271 (18)**
infinitiv	14	**15 (1)**	2	12	43 (1)
perfekt	9	**10 (1)**	5	6	30 (1)
futur	**4**	3	0	1	8
imperativ	**3**	1	**3**	1	8
kondicional	1	**3 (1)**	2	2 **(1)**	8 (2)
Σ (net.ob.)	172 (16)	77 (5)	42	77 (1)	368 (22)

Iz tablice 107 vidi se da je N5 najviše proizvodila sustavno obrađene glagolske oblike (infinitiv, prezent, perfekt), a futur, imperativ i kondicional podjednako su zastupljeni. Najviše je glagolskih proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru kada se s učenicom sustavno uvježbavao silabom predviđen prezent *–ati →-am i iti → -im* glagola, a samo je s N5 napravljen i prezent glagola *-ati →-im, - -jeti →-im, -ati → -em, -ovati → -ujem*.

Među glagolskim proizvedenicama najzastupljeniji je prezent, odnosno učenica je proizvela 271 (73,64%) proizvedenicu u prezentu, 43 (11,95%) u infinitivu, 30 (8,15%) u perfektu, 8 (2,17%) u futuru, 8 (2,17%) u imperativu i 8 (2, 17%) u kondicionalu (tablica 107).

Proizvela je ukupno 22 netočna glagolska oblika (18 u prezentu, 2 u kondicionalu, 1 u infinitivu, 1 u perfektu), što je 5,97% od ukupne proizvodnje glagolskih proizvedenica, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru kada je zabilježeno i najviše glagolskih proizvedenica. Među netočnim oblicima 16 (72,72%) je nepostojećih (pr. *utječa, putovuju, donjem, šutjem, preživjeju, štedim...*), a 6 (27,27%) krivih oblika (pr. *oni nedostaje, vi se slažeš, to nije bio, ja bi rekla...*).

Učenica N5 proizvela je ukupno 346 (94,02%) točnih glagolskih proizvedenica. Najtočnija je u proizvodnji futura (100%) i imperativa (100%), potom infinitiva (98%) i pefekta (97%), pa prezenta (93%) i kondicionala (75%), s tim da treba naglasiti da je učenica proizvela znatno manje proizvedenica u futuru, imperativu i perfektu u odnosu na prezent, a bila je najtočnija u proizvodnji glagola među nasljednim učenicima.

Bila je najtočnija u trećemu razgovoru kada nije zabilježen ni jedan netočan oblik, potom u četvrtome (99%) i drugome razgovoru (94%), a najmanje je točna bila u prvome razgovoru kada je proizvela 91% točnih proizvedenica, s tim da je u prvome razgovoru proizvela i njihov najveći broj.

5.7.3.6. Zastupljenost glagolskih oblika i broja kod nasljednih učenika

Može se primijetiti da je kod nasljednih učenika najzastupljeniji prezent, potom infinitiv, perfekt i futur, s tim da je futur zastupljeniji od perfekta samo kod N2, a onda slijede imperativ i kondicional koji je zabilježen samo kod učenica N3 i N5 (slika 219).

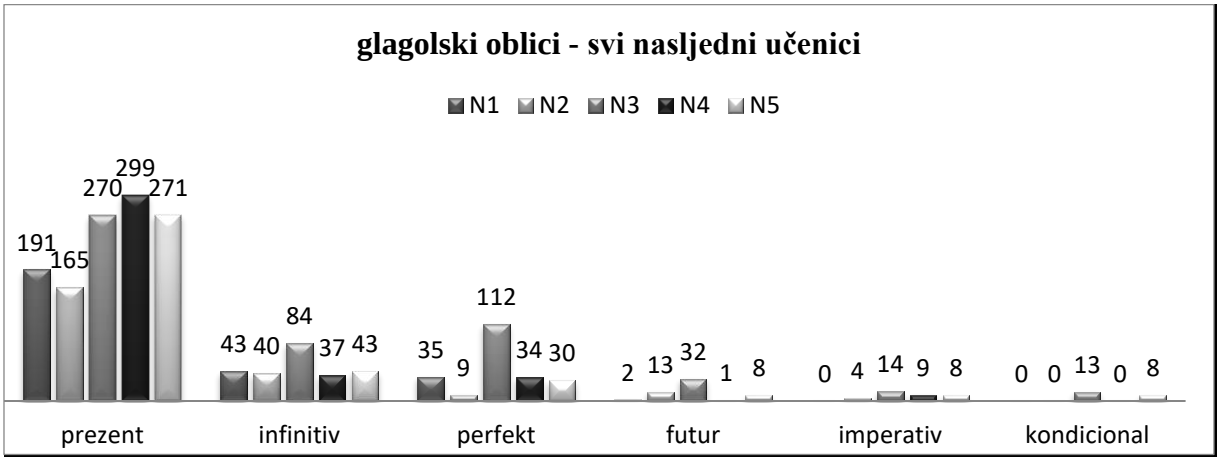

Slika 219 : Zbroj proizvedenih glagolskih proizvedenica kod nasljednih učenika

Raspon je glagolskih proizvedenica u prezentu od 165 (N2) do 299 (N4), u infinitivu od 37 (N4) do 84 (N3), u perfektu od 9 (N2) do 112 (N3), u futuru od 1 (N4) do 32 (N3), u imperativu od 0 (N1) do 14 (N3) i u kondicionalu od 0 (N1, N2, N4) do 13 (N3).

5.7.3.6.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod nasljednih učenika u I. razgovoru

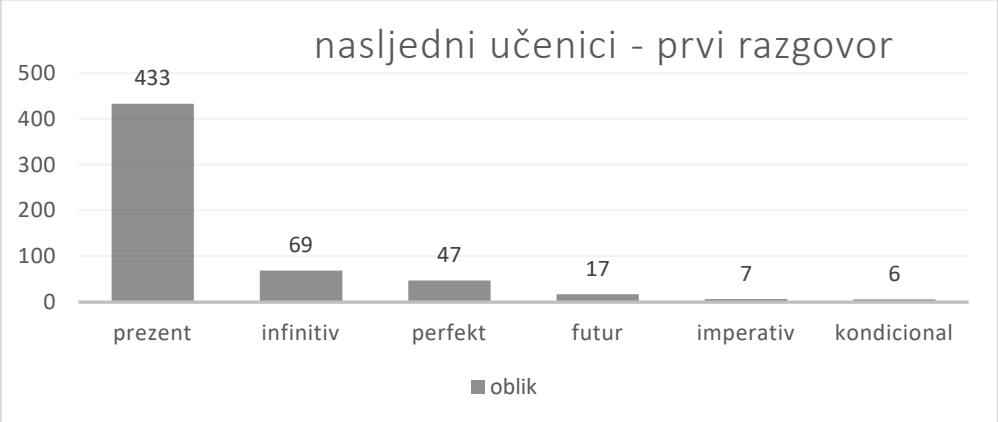

Slika 220: Udio glagolskih oblika kod nasljednih učenika u I. razgovoru

Nasljedni su učenici u prvome razgovoru proizveli ukupno 246 glagolskih natuknica i 579 proizvedenica. Proizveli su 433 (75%) proizvedenice u prezentu, 69 (12%) proizvedenica u

infinitivu, 47 (8%) u perfektu, 17 (3%) u futuru, 7 (1,20%) u imperativu i 6 (1,03%) u kondicionalu (slika 220). Može se primijetiti da je prezent znatno zastupljeniji od ostalih glagolskih oblika, kao što se pokazalo i kod svih učenika pojedinačno. Potom slijedi infinitiv, pa perfekt i futur, a najmanje su zastupljeni imperativ i kondicional, s tim da je kondicional zabilježen samo kod N3 i N5.

Učenici su u prvome razgovoru proizveli ukupno 122 netočna oblika (81 u prezentu, 19 u infinitivu, 10 u perfektu, 8 u futuru, 3 u kondicionalu, 1 u imperativu), što je 21% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno u prvome su razgovoru učenici proizveli oko 79% točnih glagolskih proizvedenica.

Među netočnim oblicima 46 je dijalektalnih oblika, 42 su kriva, a 34 nepostojeća oblika.

5.7.3.6.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod nasljednih učenika u II. razgovoru

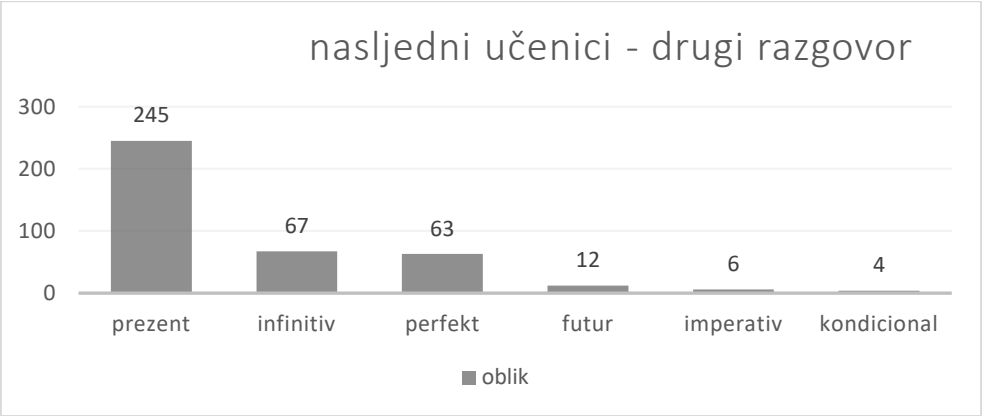

Slika 221: Udio glagolskih oblika kod nasljednih učenika u II. razgovoru

Učenici su u drugome razgovoru proizveli 190 natuknica i 397 proizvedenica, što je znatno manji broj u odnosu na prvi razgovor.

Zastupljenost glagolskih oblika nije se promijenila, odnosno prezent je i dalje najzastupljeniji, potom infinitiv i perfekt, pa futur, a najmanje su zastupljeni imperativ i kondicional. Dakle, u drugome su razgovoru nasljedni učenici proizveli 245 (62%) proizvedenica u prezentu, 67 (17%) u infinitivu, 63 (16%) u perfektu, 12 (3%) u futuru, 6 (1,51%) u imperativu i 4 (1%) proizvedenice u kondicionalu (slika 221).

Zabilježeno je ukupno 78 netočnih oblika (31 u prezentu, 24 u infinitivu, 13 u perfektu, 7 u futuru, 2 u kondicionalu, 1 u imperativu), što je 20% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su u drugome razgovoru proizveli oko 80% točnih glagolskih proizvedenica.

Među netočnim oblicima 34 su kriva oblika, 26 je dijalektalnih, a 18 nepostojećih oblika.

5.7.3.6.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod nasljednih učenika u III. razgovoru

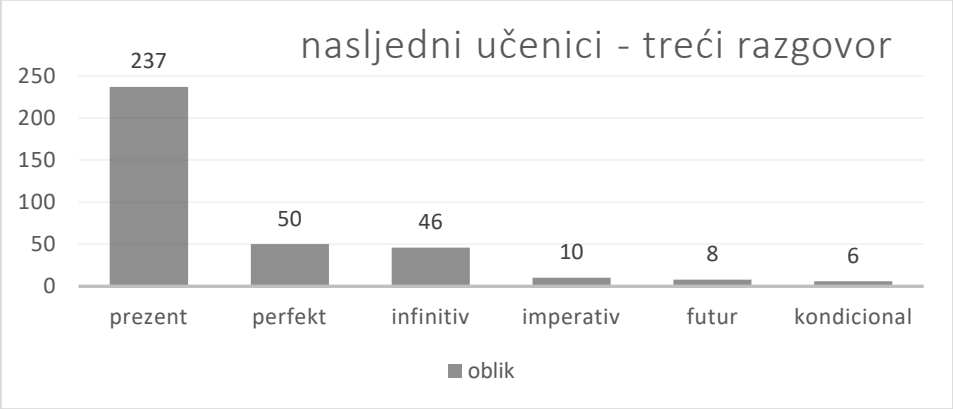

Slika 222: Udio glagolskih oblika kod nasljednih učenika u III. razgovoru

U trećemu su razgovoru nasljedni učenici proizveli 176 natuknica i 356 proizvedenica, a među proizvedenicama 237 (66%) proizvedenica je u prezentu, 50 (14%) u perfektu, 46 (13%) u infinitivu, 9 (3%) u imperativu, 8 (2,24%) u futuru i 6 (1,68%) u kondicionalu (slika 222). Može se primijetiti da se udio oblika malo promijenio u odnosu na prva dva razgovora, odnosno perfekt je zastupljeniji od infinitiva, a imperativ od futura, dok je prezent i dalje najzastupljeniji. Zabilježena su 54 netočna oblika (24 u prezentu, 18 u infinitivu, 6 u perfektu, 4 u futuru, 1 u imperativu, 1 u kondicionalu), što je 15% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su proizveli oko 85% točnih glagolskih proizvedenica. Učenica N5 nije proizvela ni jedan netočan oblik u trećemu razgovoru, dok je učenica N3 proizvela čak 23 netočna oblika. Među netočnim oblicima 28 je krivih, 20 dijalektalnih, a 6 nepostojećih oblika.

5.7.3.6.4. Zastupljenost glagolskih oblika kod nasljednih učenika u IV. razgovoru

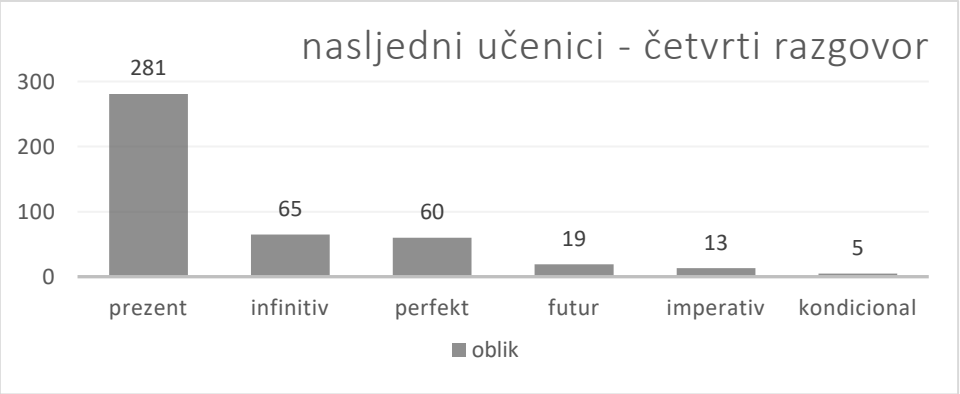

Slika 223: Udio glagolskih oblika kod nasljednih učenika u IV. razgovoru

U četvrtome su razgovoru nasljedni učenici proizveli 213 natuknica i 443 proizvedenice, što je veći broj glagolskih natuknica i proizvedenica nego u drugome i trećemu razgovoru, ali manji broj nego u prvome kada je zabilježen njihov najveći broj. Kao i u prethodnim razgovorima prezent je najzastupljeniji, a poredak zastupljenosti glagolskih oblika isti je kao u prvome i drugome razgovoru.

Učenici su proizveli 281 (63%) proizvedenicu u prezentu, 65 (15%) u infinitivu, 60 (14%) u perfektu, 19 (4%) u futuru, 13 (3%) u imperativu i 5 (1%) u kondicionalu (slika 223).

Zabilježeno je 96 netočnih oblika (38 u prezentu, 31 u infinitivu, 11 u perfektu, 11 u futuru, 3 u kondicionalu, 2 u imperativu), što je 22% u odnosu na ukupnu proizvodnju, odnosno učenici su proizveli oko 78% točnih glagolskih proizvedenica.

Kod učenice N5 zabilježen je samo jedan netočan oblik, dok je N3 proizvela čak 50 netočnih oblika. Među netočnim oblicima 48 je krivih oblika, 33 su dijalektalna, a 15 je nepostojećih oblika.

5.7.3.6.5. Zastupljenost glagolskih oblika kod nasljednih učenika u svim razgovorima

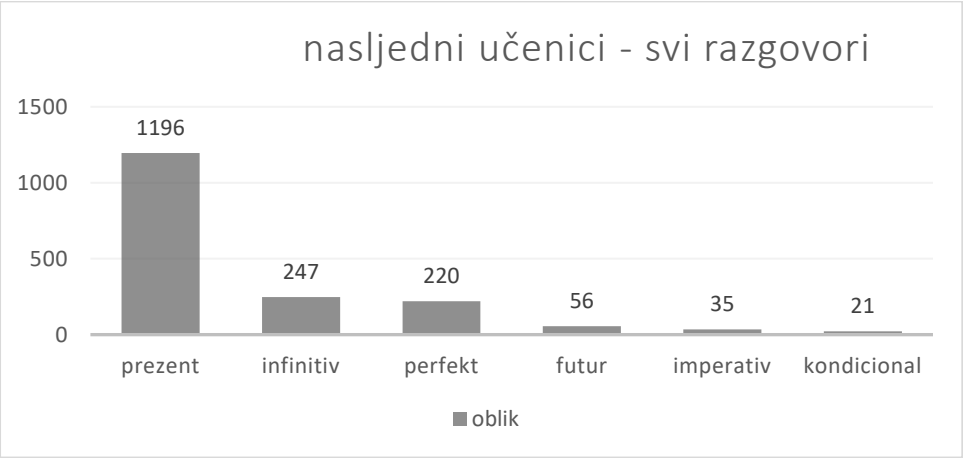

Slika 224: Udio glagolskih oblika kod nasljednih učenika u svim razgovorima

Nasljedni su učenici proizveli 1196 (67,38%) glagolskih proizvedenica u prezentu, 247 (13,91%) u infinitivu, 220 (12,39%) u perfektu, 56 (3,15%) u futuru, 35 (1,97%) u imperativu i 21 (1,18%) proizvedenicu u kondicionalu (slika 224), s tim da je kondicional zabilježen samo kod učenica N3 i N5. Dakle, učenici su najviše proizvodili izravno poučavane oblike (prezent, infinitiv, perfekt), a zastupljeni su i futur, imperativ i kondicional.

5.7.3.6.6. Netočni oblici u proizvodnji glagola kod nasljednih učenika

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 1775 glagolskih proizvedenica, a od toga je 350 proizvedenica netočno proizvedeno, što je 19,71% u odnosu na ukupnu proizvodnju.

Tablica 108: Zastupljenost netočnih oblika u proizvodnji glagola kod nasljednih učenika

	N1	N2	N3	N4	N5	UKUPNO
I.	3	**15**	27	**61**	**16**	**122** (21%)
II.	5	5	36	27	5	78 (20%)
III.	**8**	5	23	18	0	54 (15%)
IV.	6	9	**50**	30	1	96 **(22%)**
ukupno	22 (8%)	34 (15%)	**136** (26%)	**136 (36%)**	22 (6%)	350 (20%)

Raspon je netočnih oblika u proizvodnji glagola od 22 (N1, N5) do 136 (N3, N4), dok je učenik N2 proizveo 34 netočna oblika. Dakle, može se zaključiti da se čak 78% netočnih oblika odnosi na proizvodnju glagola kod učenika N3 i N4, a najviše je netočnih oblika zabilježeno u prvome razgovoru kada je zabilježen najveći broj proizvedenica (tablica 108).

Tablica 109: (Ne)točni oblici među glagolskim oblicima kod nasljednih učenika

Gl. oblik	Točni oblici	Netočni oblici	Broj proizvedenica
prezent	**1022** (85,45%)	**174** (14,54%)	**1196**
infinitiv	155 (62,75%)	92 (37,24%)	247
perfekt	180 (81,81%)	40 (18,18%)	220
futur	26 (46,42%)	30 **(53,57%)**	56
imperativ	30 **(85,71%)**	5 (14,28%)	35
kondicional	12 (57,14%)	9 (42,85%)	21
ukupno	1425 (80,28%)	350 (19,71%)	1775

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u prezentu, iz tablice 109 može se vidjeti da su nasljedni učenici u odnosu na ukupan broj zabilježenih glagolskih proizvedenica u svakome glagolskome obliku najviše griješili u proizvodnji futura (53,57%), potom kondicionala (42,85%) i infinitiva (37,24%), a najmanje su griješili u proizvodnji perfekta (18,18%), prezenta (14,54%) i imperativa (14,28%), s tim da treba naglasiti da je učenica N3 proizvela gotovo većinu netočnih oblika u futuru (25 od 30) i infinitivu (60 od 92) zbog pogrješne uporabe

krnjega infinitiva, dok je učenik N4 proizveo većinu netočnih oblika u prezentu (94 od 174) zbog učestale uporabe dijalektalnih oblika (pr. *volin, znan, moran…*)
Među netočnim oblicima 152 (43,42%) su kriva oblika, 125 (35,71%) je dijalektalnih, a 73 (20,85%) su nepostojeća oblika.

5.7.3.6.7. Zastupljenost broja u proizvodnji glagola kod nasljednih učenika

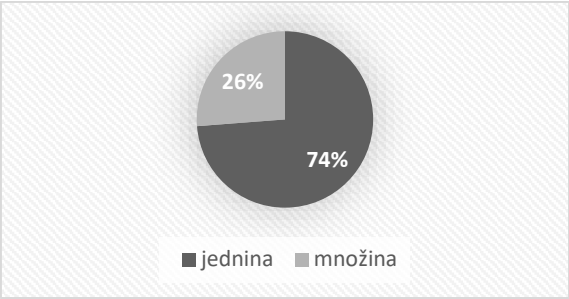

Slika 225: Udio glagolskih proizvedenica u jednini i množini kod nasljednih učenika

U svim je razgovorima, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji glagola kod nasljednih učenika jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenici su proizveli 1126 (73,78%) glagolskih proizvedenica u jednini i 400 (26,21%) u množini (slika 225).

5.7.4. Zaključak o proizvodnji glagola kod nasljednih učenika

Kao što je već spomenuto, svi su nasljedni učenici nakon imenica proizveli najveći broj glagolskih natuknica i proizvedenica, osim učenice N3 koja je proizvela više glagolskih proizvedenica od imeničkih.

Tablica 110: Glagolske natuknice i proizvedenice kod nasljednih učenika

Svi nasljedni	I.	II.	III.	IV.	UKUPNO
gl. natuknice	**246**	190	176	213	825
gl. proizvedenice	**579**	397	356	443	1775
razlika (omjer)	**333 (2,35)**	207 (2,08)	180 (2,02)	230 (2,07)	950 (2,15)

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 825 glagolskih natuknica i 1775 proizvedenica. Na kraju tečaja proizveli su 33 (15,49%) natuknice i 136 (30,69%) proizvedenica manje u odnosu na početak, a najviše je glagolskih natuknica i proizvedenica zabilježeno u prvome razgovoru (tablica 110).

Tablica 110 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka glagolska natuknica pojavila u prosjeku u 2,15 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 2, 02 (III. razgovor) do 2,35 (I. razgovor).

Većina je nasljednih učenika (N2, N4, N5) na kraju tečaja proizvela manji broj glagolskih proizvedenica nego na početku, osim učenika N1 koji je proizveo 14 proizvedenica više te učenice N3 koja je proizvela 40 proizvedenica više na kraju u odnosu na početak (tablica 111).

Tablica 111: Glagolske proizvedenice kod nasljednih učenika

Razgovori	N1	N2	N3	N4	N5	UKUPNO
I.	57	**79**	113	**158**	**172**	**579**
II.	60	53	132	75	77	397
III.	**83**	43	127	61	42	356
IV.	71	56	**153**	86	77	443
ukupno	271	231	**525**	380	368	1775

Iz tablice 111 može se primijetiti da je kod nasljednih učenika najveći broj glagolskih proizvedenica zabilježen u prvome razgovoru. No ako se promatra pojedinačna proizvodnja učenika, samo su učenici N2, N4 i N5 proizveli najveći broj glagolskih proizvedenica u prvome razgovoru, dok je kod N1 njihov najveći broj zabilježen u trećemu razgovoru, a kod učenice N3 u četvrtome. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja glagolskih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima i temama na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a ne isključivo o silabom predviđenim temama.

5.7.4.1. Glagolski oblici

Tablica 112 prikazuje koliko su glagolskih proizvedenica nasljedni učenici proizveli u prezentu, infinitivu, perfektu, imperativu, futuru i kondicionalu te koliko je proizvedenica netočno proizvedeno.

U tablici 112 može se primijetiti da su nasljedni učenici proizveli 1196 (67,38%) glagolskih proizvedenica u prezentu, 247 (13,91%) u infinitivu, 220 (12,39%) u perfektu, 56 (3,15%) u futuru, 35 (1,97%) u imperativu i 21 (1,18%) proizvedenicu u kondicionalu. Dakle, učenici su najviše proizvodili izravno poučavane oblike (prezent, infinitiv, perfekt), a pojavljuju se i futur, imperativ i kondicional.

Time se i kod glagola pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Očekivalo se da će zastupljenost poučavanih oblika biti veća kod svih učenika, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

Tablica 112: Zastupljenost glagolskih oblika i netočnih oblika kod nasljednih učenika

Gl. oblici	N1	N2	N3	N4	N5	SVI
prezent	191 (9)	165 (21)	270 (32)	**299 (94)**	271 (18)	**1196 (174)**
infinitiv	43 (7)	40 (6)	**84 (60)**	37 (18)	43 (1)	247 (92)
perfekt	35 (5)	9 (3)	**112** (11)	34 **(20)**	30 (1)	220 (40)
futur	2 (1)	13 (4)	**32 (25)**	1	8	56 (30)
imperativ	0	4	**14** (1)	9 **(4)**	8	35 (5)
kondicional	0	0	**13 (7)**	0	8 (2)	21 (9)
ukupno	271 (22)	231 (34)	**525 (136)**	380 **(136)**	368 (22)	1775 (350)

Sličan se poredak zastupljenosti glagolskih oblika može uočiti i ako se promatra proizvodnja svakoga učenika zasebno, osim što je kod učenika N2 futur zastupljeniji od perfekta, kod N3 perfekt je zastupljeniji od infinitiva, a kod N4 imperativ je zastupljeniji od futura. Također se može primijetiti da su kod učenice N5 podjednako zastupljeni futur, imperativ i kondicional, a učenici N1, N2 i N4 nisu proizveli ni jednu proizvedenicu u kondicionalu. U odnosu na ostale učenike, učenica N3 proizvela je najveći broj glagolskih proizvedenica, kao i najveći broj proizvedenica u infinitivu, perfektu, futuru, imperativu i kondicionalu, dok je kod učenika N4 zabilježen najveći broj proizvedenica u prezentu.

Svi učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli su u prosjeku znatno više glagolskih proizvedenica u jednini nego u množini (74% vs. 26%).

Time se i u proizvodnji glagola kod nasljednih učenika pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će među imeničkim, pridjevskim i zamjeničkim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

5.7.4.2.Netočni oblici

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 350 netočnih oblika, što je 19,71% u odnosu na ukupnu proizvodnju glagolskih proizvedenica.

Raspon je netočnih oblika od 54 do 122, a najviše ih je zabilježeno u prvome razgovoru (**I. = 122**, II. = 78, III. = 54, IV. = 96) kada je zabilježen i najveći broj glagolaskih proizvedenica. Ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju glagola kod svakoga učenika pojedinačno, može se zaključiti da je učenik N4 koji je proizveo 36% netočnih oblika bio najmanje točan u proizvodnji glagola, dok je učenica N5 koja je proizvela 6% netočnih oblika bila najtočnija u proizvodnji. Učenik N1 proizveo je 8% netočnih oblika, kod učenika N2 zabilježeno je 15% netočnih oblika, a učenica N3 proizvela je 26% netočnih oblika.

Iako je najveći broj netočnih oblika zabilježen u prezentu (tablica 112), ako se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupan broj zabilježenih glagolskih proizvedenica u svakome glagolskome obliku, nasljedni su učenici najviše griješili u proizvodnji futura (53,57%), potom kondicionala (42,85%) i infinitiva (37,24%), a najmanje su griješili u proizvodnji imperativa (14,28%), prezenta (14,55%) i perfekta (18,18%).

No treba naglasiti da je učenica N3 proizvela gotovo većinu netočnih oblika u futuru (25 od 30) i u infinitivu (60 od 92), a učenik N4 proizveo je većinu netočnih oblika u prezentu (94 od 174). Najveći se broj netočnih oblika u infinitivu i futuru odnosi na pogrješno upotrijebljen krnji infinitiv (pr. *radit, vježbat, otvorit, ...ćemo stavit, ...ću čitat...*), a kod učenika N4 u prezentu prevladavaju dijalektalni oblici (pr. *znan, zaboravin, mislin, nisan iša, tribaš, iđe, promini...*).

Među netočnim oblicima 152 (43,42%) su kriva oblika, 125 (35,71%) je dijalektalnih, a 73 (20,85%) su nepostojeća oblika.

5.8. Zaključak o govornoj proizvodnji nasljednih učenika

Usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može se primijetiti da su nasljedni učenici na kraju tečaja proizveli oko 28% više hrvatskih natuknica te oko 32% više proizvedenica u odnosu na početak (v. tablicu 64).

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da povećanje u proizvodnji natuknica nije bilo sustavno ni kod jednoga nasljednoga učenika, odnosno učenici N2, N4 i N5 proizveli su najveći broj natuknica u četvrtome razgovoru, dok je kod N1 njihov najveći broj zabilježen u trećemu, a kod N3 u drugome razgovoru. Samo se kod učenika N1 broj proizvedenica sustavno povećavao, dok su učenici N2, N3, N4 i N5 proizveli veći broj proizvedenica u drugome razgovoru nego u trećemu. Kod učenika N1, N3 i N4 najveći je broj proizvedenica zabilježen u četvrtome razgovoru, kod N2 u drugome, a kod N5 zabilježen je podjednak broj proizvedenica u drugome i četvrtome razgovoru. No kod svih je nasljednih učenika na kraju tečaja u odnosu na početak došlo do povećanja u proizvodnji i hrvatskih natuknica i proizvedenica (v. slike 113 i 117).

Time se i kod nasljednih učenika pokazala točnom prva pretpostavka za prvo istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će do kraja tečaja svi učenici proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica u odnosu na početak tečaja, ali da kod svih učenika povećanje neće biti sustavno u svim točkama mjerenja.

Ako se analizira svaka kategorija zasebno, kod svih je učenika pojedinačno, pa tako i u ukupnome zbroju, u proizvodnji pridjeva zabilježen veći broj pridjevskih natuknica i proizvedenica u četvrtome razgovoru nego u prvome, ali ni to povećanje nije bilo sustavno (v. slike 166 i 168). Najviše je pridjevskih natuknica i proizvedenica kod svih nasljednih učenika, osim kod učenice N5, zabilježeno u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja pridjevskih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a koji su u velikoj mjeri ovisili o silabu tečaja.

Broj se zamjeničkih natuknica i proizvedenica kod većine nasljednih učenika nije znatnije mijenjao tijekom tečaja, samo je kod učenice N3 zabilježen njihov sustavan rast, no svi su nasljedni učenici u četvrtome razgovoru proizveli veći ili isti broj zamjeničkih proizvedenica u odnosu na prvi razgovor (slike 172 i 174). Promatrajući ukupnu proizvodnju zamjenica svih nasljednih učenika, najviše je zamjeničkih natuknica i proizvedenica

zabilježeno u četvrtome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

Svi su nasljedni učenici, osim učenice N3, na kraju tečaja proizveli veći broj imeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na početak, ali ni to povećanje nije bilo sustavno (v. slike 120 i 122). Promatrajući ukupnu proizvodnju imenica svih nasljednih učenika, najviše je imeničkih proizvedenica zabilježeno u drugome razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, odnosno akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*.

No ako se promatra proizvodnja svakoga učenika pojedinačno, može se zaključiti da su samo dva učenika proizvela najveći broj imeničkih proizvedenica u drugome razgovoru, kod dvoje učenika njihov je najveći broj zabilježen u četvrtome razgovoru, dok je kod jednoga učenika najveći broj imeničkih proizvedenica zabilježen u trećemu razgovoru kada se sustavno obrađuje i usustavljuje lokativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta u usporedbi s akuzativom u značenju cilja. Stoga se može zaključiti da je proizvodnja imeničkih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, kao i o njihovu postojećemu rječniku, a ne isključivo o silabom predviđenim temama.

Promatrajući ukupnu proizvodnju glagola svih nasljednih učenika, može se primijetiti da je kod nasljednih učenika najveći broj glagolskih natuknica i proizvedenica zabilježen u prvome razgovoru kada se s većinom nasljednih učenika uvježbavao prezent glagola *biti* te prezent *–iti→-im, -ati→-am* glagola, s tim da je s jednom učenicom napravljen i prezent glagola *-ati →-im, -jeti →-im, -ati → -em, -ovati → -ujem*.

No ako se analizira proizvodnja glagola svakoga učenika zasebno, može se primijetiti da je troje učenika proizvelo najveći broj glagolskih proizvedenica u prvome razgovoru, kod jednoga je učenika njihov najveći broj zabilježen u trećemu, a kod jednoga u četvrtome razgovoru. Svi su nasljedni učenici na kraju tečaja proizveli manji broj glagolskih proizvedenica nego na početku, samo je jedan učenik proizveo čak 40 proizvedenica više u odnosu na početak (v. slike 178 i 180). Dakle, i kod glagola je, kao i kod imenica, proizvodnja glagolskih proizvedenica uvelike ovisila o sadržajima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a ne isključivo o silabom predviđenim temama.

Što se tiče treće pretpostavke za treće istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni, nego oni na koje se programom nije

usmjeravalo, ona se pokazala točnom kod svih nasljednih učenika u proizvodnji imenica, pridjeva, zamjenica i glagola.

Dakle, nasljedni su učenici najviše proizvodili izravno poučavane oblike, odnosno imeničke proizvedenice u nominativu, akuzativu i lokativu, a značajan je i udio genitiva, posebno u prvome razgovoru kada se obrađuju zemlje i gradovi u izrazu *dolaziti/biti iz + genitiv*, dok su ostale proizvedenice u genitivu te u instrumentalu i dativu najvjerojatnije ovisile o unosu, odnosno njihovoj zastupljenosti u tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo i koji su služili kao poticaj za razgovor ili su bile dio učenikova postojećega rječnika. Treba naglasiti da je kod nasljednih učenika, gledajući njihovu ukupnu proizvodnju imenica, akuzativ zastupljeniji od nominativa, a kod nekih je učenika genitiv zastupljeniji od lokativa (v. tablicu 81).

Među pridjevima najzastupljeniji je izravno poučavani nominativ, a značajan je udio i akuzativa, posebno kod učenice s kojom su se obrađivali i uvježbavali nominativ i akuzativ i pridjeva i imenica u drugome razgovoru. Pojavljuju se i proizvedenice u lokativu, genitivu, instrumentalu (kod troje učenika) i dativu koji je zabilježen samo kod jednoga učenika (v. tablicu 84).

Što se tiče zamjenica, sustavno je napravljen samo nominativ osobnih i posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama, stoga je i u ukupnome zbroju, ali i kod svih nasljednih učenika pojedinačno, zabilježen najveći broj zamjeničkih proizvedenica u nominativu. Pojavljuje se i znatan broj proizvedenica u akuzativu, a samo je kod zamjenica dativ zastupljeniji od genitiva, lokativa i instrumentala (v. tablicu 91). Osim toga broj zamjeničkih proizvedenica u dativu veći je od broja imeničkih i pridjevskih proizvodenica u dativu, stoga se može utvrditi da je dativ najzastupljeniji u proizvodnji zamjenica.

Među glagolskim proizvedenicama najviše ih je u prezentu, potom u infinitivu i perfektu, te u futuru, imperativu i kondicionalu. Stoga su i kod glagola učenici najviše proizvodili izravno poučavane oblike (prezent, infinitiv, perfekt), a pojavljuju se futur, imperativ i kondicional, s tim da je kondicional zabilježen samo kod dvoje učenika, kod jednoga je učenika futur zastupljeniji od perfekta, kod jednoga je perfekt zastupljeniji od infinitiva, a kod jednoga imperativ od futura (v. tablicu 112).

Kod svih se nasljednih učenika pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

Učenici su u prosjeku proizveli oko 78% proizvedenica u jednini i oko 22% u množini. Udio jednine u odnosu na množinu kod imenica je 79% vs. 21%, kod pridjeva 82% vs. 18%, kod zamjenica 76% vs. 24%, a kod glagola 74% vs. 26%.

Ako se promatra točnost u proizvodnji nasljednih učenika, može se zaključiti da su učenici bili najtočniji u proizvodnji zamjenica (85%), potom pridjeva (83%), pa imenica (80%) i glagola (80%), s tim da je kod svih nasljednih učenika zabilježen najveći broj imeničkih proizvedenica, potom glagolskih, pa pridjevskih i zamjeničkih. Stoga se može zaključiti da je udio netočnih oblika veći kod onih vrsta riječi u kojima je zabilježen veći broj proizvedenica. Ako se promatra ukupna proizvodnja svih promjenjivih vrsta riječi, može se zaključiti da su nasljedni učenici proizveli u prosjeku 82% točnih imeničkih, pridjevskih, zamjeničkih i glagolskih proizvedenica, odnosno oko 18% netočnih.
Nasljedni su učenici najmanje griješili, odnosno bili su najtočniji u proizvodnji izravno poučavanih oblika, osim u proizvodnji infinitiva. U proizvodnji imenica, pridjeva i zamjenica zabilježen je najveći broj proizvedenica u nominativu i akuzativu, a u proizvodnji ta dva padeža učenici su bili i najtočniji. Kod glagola su bili najtočniji u proizvodnji prezenta i perfekta, dok je u proizvodnji infinitiva zabilježen veliki broj netočnih oblika zbog učestale pogrješne uporabe krnjega infinitiva.

Među netočnim oblicima najviše je krivih oblika (oko 67%), potom dijalektalnih (oko 22%), a najmanje je nepostojećih oblika (oko 11%).

Što se tiče sedme pretpostavke za sedmo istraživačko pitanje kojom se pretpostavljalo da će uslijed pojedinačnih razlika neki učenici pokazivati netipična obilježja za skupinu kojoj pripadaju, među nasljednim učenicima pokazala se točnom kod učenika N2, donekle kod učenika N1, koji su po broju proizvedenih natuknica i proizvedenica više nalikovali učeniku S5 iz skupine stranih učenika koji je bio lažni početnik nego nekim nasljednim učenicima. Osim toga, učenik N2 jedini je nasljedni učenik koji je i na usmenome ispitu dobio ocjenu na razini Pi1a.

6. USPOREDBA STRANIH I NASLJEDNIH UČENIKA

U ovome će se poglavlju na temelju dobivenih pojedinačnih rezultata usporediti sličnosti i razlike u govornoj proizvodnji među stranim i nasljednim učenicima.

6.1. Natuknice i proizvedenice kod stranih i nasljednih učenika

U ovomu će se poglavlju raščlaniti natuknice i proizvedenice stranih i nasljednih učenika, najprije ukupno, a zatim kod promjenjivih vrsta riječi: imenica, pridjeva, zamjenica i glagola. Za svaku vrstu riječi promotrit će se najprije natuknice, potom proizvedenice, a potom će se usposrediti odnos natuknica i proizvedenice kod obiju skupina učenika. Nakon toga navest će se gramatičke kategorije: padež i broj za skonidbene vrste riječi, a glagolski broj i oblik za sprezive vrste riječi. Na kraju će se za svaku od njih navesti podatci o točnosti i zaključak.

6.1.1. Natuknice za sve vrste riječi

I strani i nasljedni učenici proizveli su više hrvatskih natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak, no to povećanje nije bilo sustavno. Strani su učenici proizveli najveći broj natuknica u trećemu razgovoru, dok je kod nasljednih najveći broj zabilježen u četvrtome razgovoru, no u trećemu su proizveli njihov manji broj nego u prvome i drugome razgovoru.

Dakle, u proizvodnji natuknica pokazala se točnom prva pretpostavka za prvo istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica, ali da to povećanje neće biti sustavno kod svih učenika.

Nasljedni su učenici u svim razgovorima proizveli veći broj natuknica od stranih učenika (slika 226).

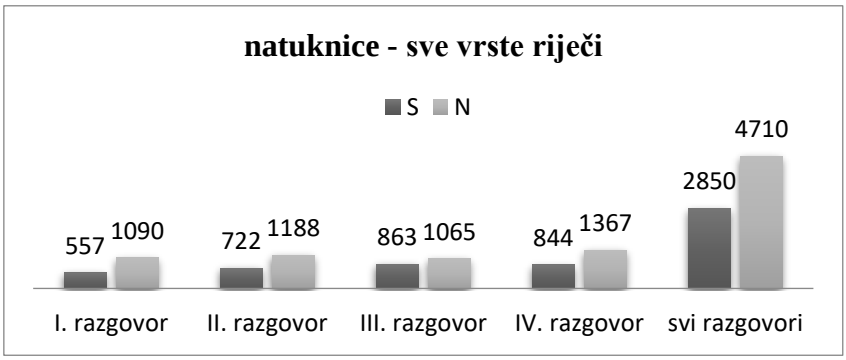

Slika 226: Broj natuknica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 113 prikazuje koliko su natuknica proizveli strani i nasljedni učenici u prvome i četvrtome razgovoru te ukupno u svim razgovorima, kao i razliku u broju proizvedenih natuknica među skupinama.

Tablica 113: Broj natuknica u I. i IV. razgovoru kod stranih i nasljednih učenika

Natuknice	**I.**	**IV.**	**razlika I. i IV.**	**svi razgovori**
strani	557	844	**287 (51,52%)**	2850
nasljedni	**1090**	**1367**	277 (25,41%)	**4710**
razlika	533 (95,69%)	523 (61,96%)	10 (26,11%)	1860 (65,26%)

Nasljedni su učenici u prvome razgovoru proizveli 533 (95,69%) natuknice više od stranih, a 523 (61,96%) više u četvrtome razgovoru. Dakle, razlika se u broju proizvedenih natuknica među skupinama smanjila na kraju tečaja u odnosu na početak (96% vs. 62%).

Strani su učenici na kraju tečaja proizveli 287 (51,52%) natuknica više u odnosu na početak, a nasljedni 277 (25,41%), stoga se usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora u tablici 113 može primijetiti da je kod stranih učenika na kraju tečaja došlo do znatno većega rasta u proizvodnji nego kod nasljednih (52% vs. 25%).

Nasljedni su učenici proizveli 1860 (65,26%) natuknica više od stranih učenika.

6.1.1.1.Zastupljenost riječi prema vrstama među natuknicama

Tablica 114: Udio natuknica prema vrstama riječi kod stranih i nasljednih učenika

Vrsta riječi	***Strani***	***Nasljedni***
imenice	**46,21%**	38,49%
glagoli	14,63%	**17,51%**
prilozi	10,18%	**14,64%**
pridjevi	9,45%	**11,74%**
zamjenice	**6,61%**	6,19%
prijedlozi	**3,67%**	3,54%
veznici	2,97%	**3,07%**
čestice	**3,25%**	2,52%
uzvici	**2,97%**	2,25%
UKUPNO	2856	**4710**

Tablica 114 prikazuje zastupljenost riječi prema vrstama kod stranih i nasljednih učenika iz koje se može vidjeti da su imenice znatno zastupljenije od glagola u objema skupinama, kod stranih je učenika odnos između imenica i glagola 46,21% vs. 14,63%, a kod nasljednih 38,49% vs. 17,51%. Dakle, kod nasljednih je učenika ta razlika u zastupljenosti znatno manja.

Potom slijede prilozi (10,18% vs. 14,64%) i pridjevi (9,45% vs. 11,74%) koji imaju nešto veći udio kod nasljednih učenika. Zamjenice (6,61% vs. 6,19%) i prijedlozi (3,67% vs. 3,54%) gotovo su podjednako zastupljeni, a neznatna je razlika i među veznicima (2,97% vs. 3,07%), česticama (3,25% vs. 2,52%) i uzvicima (2,97% vs. 2,25%), s tim da kod stranih učenika uzvici i veznici imaju isti udio.

Dakle, time se pokazala točnom druga pretpostavka za drugo istraživačko pitanje da će poredak zastupljenosti riječi prema vrstama biti podjednak kod stranih i nasljednih učenika.

6.1.2. Natuknice za promjenjive vrste riječi

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da su strani i nasljedni učenici proizveli više hrvatskih natuknica za promjenjive vrste riječi na kraju tečaja u odnosu na početak, no to povećanje nije bilo sustavno kod nasljednih učenika koji su u trećemu razgovoru proizveli manji broj natuknica nego u drugome, dok su strani proizveli gotovo posve jednak broj u drugome i trećemu razgovoru. No kod obiju je skupina najveći broj natuknica zabilježen u četvrtome razgovoru. Također se može primijetiti da su nasljedni učenici u svim razgovorima proizveli veći broj natuknica od stranih učenika (slika 227).

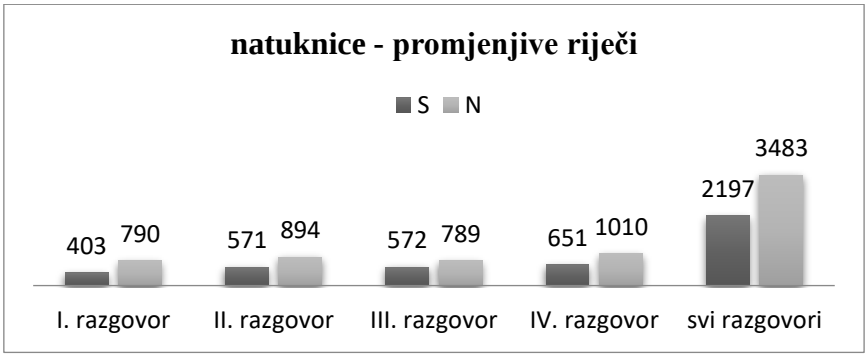

Slika 227: Nat. za promjenjive riječi u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 115 prikazuje koliko su natuknica za promjenjive riječi proizveli strani i nasljedni učenici u prvome i četvrtome razgovoru te ukupno u svim razgovorima, kao i razliku u broju proizvedenih natuknica među skupinama.

Tablica 115: Nat. za promjenjive vrste riječi u I. i IV. razg. kod stranih i nasljednih učenika

Nat. za pr.r.	I.	IV.	razlika I. i IV.	svi razgovori
strani	403	651	**248 (61,53%)**	2197
nasljedni	**790**	**1010**	220 (27,84%)	**3483**
razlika	387 (96,02%)	359 (55,14%)	28 (33,69%)	1286 (58,53%)

Iz tablice 115 može se vidjeti da su nasljedni učenici u prvome razgovoru proizveli 387 (96,02%) natuknica za promjenjive riječi više od stranih, a 359 (55,14%) više u četvrtome razgovoru. Dakle, razlika se u broju proizvedenih natuknica za promjenjive vrste riječi među skupinama smanjila na kraju tečaja u odnosu na početak, što je posebno vidljivo u razlici izraženoj u postotcima (96% vs. 55%).

Strani su učenici na kraju tečaja proizveli 248 (61,53%) natuknica više u odnosu na početak, a nasljedni 220 (27,84%) više, stoga se usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora na temelju tablice 115 može zaključiti da je kod stranih učenika na kraju tečaja došlo do znatno većega rasta u proizvodnji nego kod nasljednih (61,53% vs. 27,84%).
Nasljedni su učenici proizveli 1286 (58,53%) natuknica više od stranih učenika.

6.1.2.1.Zastupljenost natuknica za promjenjive riječi po vrstama

Tablica 116 prikazuje udio svih proizvedenih natuknica po vrstama riječi. U odnosu na ukupnu proizvodnju natuknica za promjenjive vrste riječi obje su skupine učenika najviše proizvele imeničkih natuknica, potom glagolskih, pa pridjevskih i zamjeničkih.

Tablica 116: Udio natuknica za promjenjive riječi po vrstama kod stranih i nasljednih učenika

Vrsta riječi	*Strani*	*Nasljedni*
imenice	**60,08%**	52,05%
glagoli	19,02%	**23,68%**
pridjevi	12,28%	**15,87%**
zamjenice	**8,60%**	8,38%

Strani su učenici u prosjeku proizveli 60% imeničkih natuknica, 19% glagolskih, 12% pridjevskih te 9% zamjeničkih, dok su nasljedni učenici u prosjeku proizveli 52% imeničkih, 24% glagolskih, 16% pridjevskih i 8% zamjeničkih natuknica (tablica 116). Dakle, može se primijetiti da se udio zamjeničkih natuknica (8,60% vs. 8,38%) kod stranih i nasljednih učenika znatnije ne razlikuje. Kod imenica (60,08% vs. 52,05%), glagola (19,02% vs. 23,68%) i pridjeva (12,28% vs. 15,87%) razlika je nešto veća, no razlika u zastupljenosti imeničkih natuknica u odnosu na glagolske kod stranih je učenika izraženija (60,08% vs. 19,02%) nego kod nasljednih (52,05% vs. 23,68%).

Dakle, strani učenici u odnosu na ukupnu proizvodnju imaju oko 8% veći udio imeničkih, ali oko 5% manji udio glagolskih natuknica od nasljednih učenika. Drugim riječima, strani učenici imaju oko tri puta više (3,16) imenica nego glagola, dok nasljedni učenici imaju oko dva puta više (2,2) imenica nego glagola.

6.2. Proizvedenice

Obje su skupine proizvele više proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, no to povećanje nije bilo sustavno. Strani su učenici proizveli najveći broj proizvedenica u četvrtome razgovoru, no proizveli su veći broj proizvedenica u drugome nego u trećemu razgovoru. I kod nasljednih je učenika najveći broj proizvedenica zabilježen u četvrtome razgovoru, no u trećemu su razgovoru proizveli njihov manji broj nego u prvome i drugome razgovoru. Dakle, i kod proizvedenica pokazala se točnom prva pretpostavka za prvo istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica, ali da to povećanje neće biti sustavno kod svih učenika. Nasljedni su učenici u svim razgovorima proizveli veći broj proizvedenica od stranih učenika (slika 228).

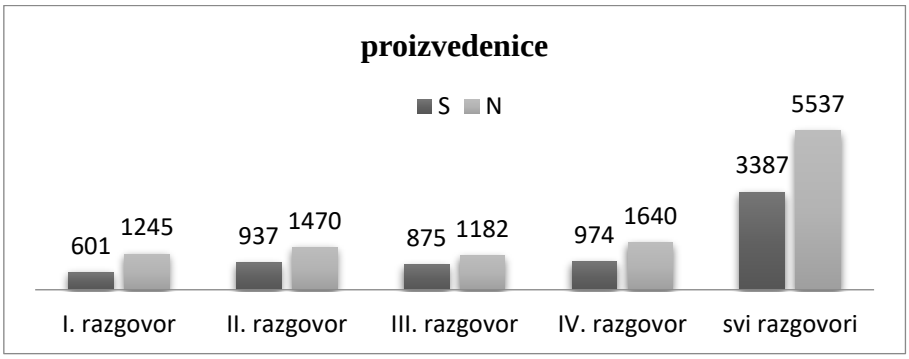

Slika 228: Broj proizvedenica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

U tablici 117 prikazan je broj proizvedenica kod obiju skupina učenika i u prvome i četvrtome razgovoru te ukupno u svim razgovorima, kao i razlika u broju zabilježenih proizvedenica među skupinama.

Tablica 117: Broj proizvedenica u I. i IV. razgovoru kod stranih i nasljednih učenika

Proizvedenice	I.	IV.	razlika I. i IV.	svi razgovori
strani	601	974	373 **(62,06%)**	3387
nasljedni	**1245**	**1640**	**395** (31,72%)	5537
razlika	644 (107,15%)	666 (68,37%)	22 (30,34%)	2150 (63,47%)

Tablica 117 pokazuje da su nasljedni učenici u prvome razgovoru proizveli 644 (107,15%) proizvedenice više od stranih, a 666 (68,37%) više u četvrtome razgovoru. Iako je razlika u broju zabilježenih proizvedenica izražena brojkom podjednaka, tj. malo se povećala na kraju tečaja u odnosu na početak (644 vs. 666), ako se promatra broj proizvedenica između prvoga i četvrtoga razgovora u odnosu na ukupan broj zabilježenih proizvedenica u ta dva razgovora, razlika se između dviju skupina znatno smanjila (107,15% vs 68,37%). Dok u prvome razgovoru strani učenici imaju oko dva puta manje proizvedenica nego nasljedni, u četvrtome ih imaju samo oko dvije trećine manje, tako da strani učenici imaju gotovo dvostruko veći rast u proizvodnji proizvedenica nego nasljedni (62,06% vs. 31,72%).

Time se na razini zabilježenih proizvedenica pokazala točnom šesta pretpostavka za šesto istraživačko pitanje da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima.

Nasljedni su učenici proizveli 2150 (63,47%) proizvedenica više od stranih učenika.

6.2.2. Zastupljenost proizvedenica po vrstama riječi

U tablici 118 u kojoj je prikazan udio svih zabilježenih proizvedenica po vrstama riječi, može se vidjeti da su od ukupnoga broja proizvedenica obje skupine učenika, kao i kod natuknica, proizvele najviše imeničkih proizvedenica, potom glagolskih, pa onda pridjevskih i zamjeničkih.

Tablica 118: Udio proizvedenica po vrstama riječi kod stranih i nasljednih učenika

Vrsta riječi	***Strani***	***Nasljedni***
imenice	**53,64%**	44,53%
glagoli	26,57%	**32,05%**
pridjevi	12,45%	**14,23%**
zamjenice	7,32%	**9,17%**

Strani učenici u prosjeku imaju 54% imeničkih proizvedenica, 27% glagolskih, 12% pridjevskih te 7% zamjeničkih, dok nasljedni učenici u prosjeku imaju 45% imeničkih, 32% glagolskih, 14% pridjevskih i 9% zamjeničkih proizvedenica (tablica 118). Dakle, može se zaključiti da se udio pridjevskih (12,45% vs. 14,23%) i zamjeničkih (7,32% vs. 9,17%) proizvedenica kod obiju skupina razlikuje, ali ne znatno budući da nasljedni učenici imaju oko 2% veći udio. Kod imenica i glagola razlika je u zastupljenosti bitno veća, tj. odnos zastupljenosti imeničkih i glagolskih proizvedenica kod stranih je učenika 53,64% vs. 26,57%, dakle dvostruko je veći udio imenica, dok je kod nasljednih razlika u zastupljenosti znatno manja 44,53% vs. 32,05%, odnosno udio je imenica otprilike tek za trećinu veći.

6.3. Odnos natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika

Iz tablice 119 i tablice 120 može se primijetiti u koliko se morfonološki različitih oblika prosječno pojavila svaka natuknica kod obiju skupina učenika, u svim razgovorima pojedinačno te u ukupnome zbroju.

Tablica 119: Odnos natuknica i proizvedenica kod stranih učenika

Strani	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**svi razgovori**
natuknice	403	571	572	**651**	2197
proizvedenice	601	937	875	**974**	3387
omjer	1,49	1,64	1,52	1,49	1,54

Tablica 119 pokazuje da se kod stranih učenika svaka natuknica u prosjeku pojavila u 1,54 morfonološki različita oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,49 (I. i IV. razgovor) do 1,64 (II. razgovor).

Tablica 120: Odnos natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika

Nasljedni	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
natuknice	790	894	789	**1010**	3483
proizvedenice	1245	1470	1182	**1640**	5537
razlika	1,57	1,64	1,49	1,62	1,58

Tablica 120 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka natuknica u prosjeku pojavila u 1,58 morfonološki različitih oblika, dakle, tek nešto više nego kod stranih učenika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,49 (III. razgovor) do 1,62 (IV. razgovor).

Dakle, kod nasljednih se učenika broj morfonološki različitih oblika neznatno povećao na kraju tečaja u odnosu na početak (1,57 vs. 1,62), dok je kod stranih učenika zabilježen isti broj u prvome i četvrtome razgovoru (1,49). No kako su u drugome razgovoru strani učenici imali jednak (najveći) prosječni broj proizvedenica (1,64), a u trećemu razgovoru čak nešto veći od nasljednih (1,52 vs. 1,49), razlika se ne čini bitnom sama po sebi. Drugim riječima, čini se da obje skupine učenika povećavajući broj natuknica, podjednako povećavaju prosječni broj proizvedenica.

6.3.1. Zaključak o proizvodnji natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika

U odnosu na proizvodnju natuknica i proizvedenica pokazalo se da su točne prva, druga i šesta pretpostavka.

6.3.1.1.Prva pretpostavka o proizvodnji natuknica i proizvedenica

Prvim se istraživačkim pitanjem htjelo istražiti hoće li i strani i nasljedni učenici na kraju tečaja proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica u odnosu na početak te hoće li to povećanje biti sustavno u svim točkama mjerenja, odnosno hoće li u svakoj točki mjerenja (drugi, šesti, deseti i dvanaesti tjedan) broj natuknica i proizvedenica biti veći u odnosu na prethodnu točku ili će postojati odstupanja, tj. neki će učenici proizvesti manji broj natuknica i proizvedenica u trećemu razgovoru nego u drugome i slično. Očekivalo se da će se kod svih učenika pojedinačno, pa tako i u objema skupinama, na kraju tečaja u odnosu na početak povećati proizvodnja hrvatskih natuknica i proizvedenica, ali da to povećanje neće biti sustavno.

Usporedba prvoga i četvrtoga razgovora pokazuje da su i strani i nasljedni učenici na kraju tečaja, tj. u četvrtome razgovoru, proizveli više natuknica i proizvedenica nego na početku (v. tablice 115 i 117), i to uočljivo više, u proizvodnji natuknica za promjenjive vrste riječi strani za 62%, a nasljedni za 28%, dok u proizvodnji proizvedenica strani učenici imaju 62% više, a nasljedni 32%. Kod nasljednih je učenika u svim razgovorima zabilježen veći broj natuknica i proizvedenica nego kod stranih.

Međutim, povećanje natuknica i proizvedenica nije bilo sustavno u svim točkama mjerenja. Strani su učenici u drugome i trećemu razgovoru imali (gotovo) jednak broj natuknica za promjenjive vrste riječi (samo 1 više u trećemu), dok su nasljedni učenici u trećemu razgovoru proizveli (gotovo) jednak broj (samo 1 manje) kao u prvome, a manje nego u drugome razgovoru (v. sliku 227). Proizvedenica su strani učenici proizveli veći broj u drugome nego u trećemu razgovoru, dok je kod nasljednih učenika u trećemu razgovoru zabilježen manji broj proizvedenica nego u prvome i drugome razgovoru (v. sliku 228).

Dakle, pokazala se točnom prva pretpostavka da će i strani i nasljedni učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizvesti veći broj hrvatskih natuknica i proizvedenica, ali da to povećanje neće biti sustavno kod svih učenika.

6.3.1.2. Druga pretpostavka

Drugim se istraživačkim pitanjem htjelo utvrditi kakav će biti poredak zastupljenosti riječi prema vrstama. Po zastupljenosti riječi prema vrstama u objema skupinama najveći udio imaju imenice (46% vs. 38%), potom glagoli (15% vs. 18%) i prilozi (10% vs. 15%). Nakon njih slijede pridjevi (9% vs. 12%), zamjenice (7% vs. 6%) i prijedlozi (3,67% vs. 3,54%), dok je zastupljenost čestica (3,25% vs. 2,52%), veznika (2,97% vs. 3,07%) i uzvika (2,97% vs. 2,25%) najmanja i kod stranih i nasljednih učenika, odnosno njihov je udio u prosjeku oko 3% (v. tablicu 114). Jedina se razlika, dakle, očitovala u zastupljenosti dviju skupina suznačnih riječi, čestica i veznika. Kod stranih su učenika čestice (3,25%) zastupljenije od veznika (2,97%, imaju isti udio kao i uzvici), dok je kod nasljednih obrnuto, veznici su (3,07%) zastupljeniji od čestica (2,52%). No razlika je u udjelima vrlo mala: kod stranih je učenika udio čestica za 0,75% veći, a udio je veznika za 0,1% manji od nasljednih.

Time se pokazala točnom i druga pretpostavka, povezana uz drugo istraživačko pitanje, da će poredak zastupljenosti riječi prema vrstama biti podjednak kod stranih i nasljednih učenika.

Ako se podatci iz ovoga istraživanja, govorna proizvodnja stranih učenika (Bošnjak 2022a), govorna proizvodnja nasljednih učenika (Bošnjak 2022b), usporede s prethodnim trima istraživanjima koja su donekle usporediva: najčeće dvije tisuće riječi (Cvikić 2001) iz *Hrvatskoga čestotnoga rječnika,* izvornojezični sastavci učenika VIII. razreda (Češi 2015) te inojezični sastavci odrasloga učenika (Bašić 2015), može se primijetiti da poredak zastupljenosti vrsta riječi, niti njihov udio, nije isti u svim navedenim istraživanjima. To je i očekivano jer su analizirani pisani tekstovi različite vrste izvornojezičnih i inojezičnih govornika te rječnik najčešćih riječi na milijun pojavnica, pa je možda zanimljivije ono po čemu udio i poredak vrsta riječi u ovomu istraživanju jest (pod)jednak. U tablici 121 masno su napisane brojke građe koja ima najsličniji udio građi u ovomu radu, a masno kurzivno ako su strani učenici sličniji nekomu drugomu nego nasljedni kako bi se razlikovalo.

Tablica 121: Udio riječi prema vrstama

Vrsta riječi	***Cvikić (2001)***	***Češi (2015)***	***Bašić (2015)***	***Bošnjak (2022a) strani***	***Bošnjak (2022b) nasljedni***	
imenice	**47,2%**	29,18%	21,33%	***46,21%***	38,49%	sličniji najčešćim riječima
glagoli	**19,7%**	22,36%	27,42%	14,63%	**17,51**%	sličniji najčešćim riječima
pridjevi	16,75%	**14,04%**	***7,47%***	***9,45%***	***11,74%***	strani Bašić, nasljedni Češi
zamjenice	1,5%	**8,97%**	**8,73%**	**6,61%**	**6,19**%	Češi i Bašić
brojevi	0,85%	1,26%	1,08%	-	-	
prilozi	9,1%	**11,34%**	8,76%	**10,18%**	14,64%	sličniji Češi
prijedlozi	2%	6,37%	10,55%	3,67%	3,54%	sličniji najčešćim
veznici	1,35%	5,9%	9,86%	2,97%	3,07%	sličniji najčešćim i Češi
čestice	0,25%	1,2%	4,75%	3,25%	2,52%	strani Bašić, nasljedni Češi
uzvici	0,65%	0,11%	-	2,97%	2,25%	

Kada se usporede udjeli i poretci stranih i nasljednih učenika u ovome radu, međusobno su oni uglavnom sličniji jedni drugima nego ostaloj građi, osim što nasljedni učenici iskaču po broju priloga, a strani imaju najmanje glagola.

Tablica 121 pokazuje da su imenice, pa potom glagoli, najzastupljeniji u govoru nasljednih i stranih inojezičnih učenika u ovome radu (Bošnjak 2022a i 2022b), najčešćemu rječniku (Cvikić 2001) te u izvornojezičnim sastavcima (Češi 2015), dok su glagoli, pa potom imenice, najzastupljeniji u inojezičnim sastavcima (Bašić 2015). Pri tomu strani učenici imaju gotovo jednak udio imenica kao u najčešćim riječima: 46% vs. 47%, dok ih nasljedni učenici (38%) imaju desetak posto manje nego u najčešćim riječima (47%), ali desetak posto više nego izvornojezični učenici (29%).

Strani i nasljedni učenici u ovome radu imaju manji udio glagola nego ostala građa, ali je sličniji najčešćim riječima: strani 15%, nasljedni 17% vs. najčešće riječi 20%, dok je u ostaloj građi njihov udio 22% izvornojezični i 27% inojezični učenik.

Na trećemu su mjestu po zastupljenosti u ovomu radu prilozi (strani 10%, nasljedni 15%), u izvornojezičnoj građi pridjevi (17% u Cvikić 2001, 14% u Češi 2015), u inojezičnoj prijedlozi (11% u Bašić 2015). Pri tomu su udjeli priloga u ovome radu veći od ostale građe – u građi stranih govornika (Bošnjak 2022a) najsličniji prilozima u sastavcima izvornojezičnih govornika (11% Češi 2015), dok je među najčešćim riječima (Cvikić 2001) i inojezičnim sastavcima (Bašić 2015) udio priloga 9%, a udio priloga u građi nasljednih govornika (Bošnjak 2022b) znatno je veći.

Na četvrtome su mjestu po zastupljenosti u ovome radu pridjevi (Bošnjak 2022a i 2022b), kao i u izvornojezičnoj građi (Cvikić 2001, Češi 2015), a u inojezičnim sastavcima veznici (Bašić 2015). Strani učenici (Bošnjak 2022a) imaju 9% pridjeva, po čemu su najsličniji inojezičnim sastavcima 7% (Bašić 2015), nasljedni 12% (Bošnjak 2022b) po čemu su najsličniji izvornojezičnim sastavcima 14% (Češi 2015), dok ih je u čestotnoj građi znatno više, 17% (Cvikić 2001).

Iako poredak nije isti, ipak je prilično sličan kada se promatra udio promjenjivih vrsta riječi, odnosno najveći udio čine imenice (u prosjeku 35%) i glagoli (u prosjeku 23%), što je ukupno oko 58%, a zajedno s pridjevima (u prosjeku 11%) i zamjenicama (u prosjeku 7%), udio je promjenjivih riječi oko 76%. U ovome istraživanju brojevi nisu zasebna vrsta riječi, nego su razdijeljeni na druge vrste riječi (prilozi, pridjevi), stoga, ako se promjenjivim vrstama riječi doda i taj udio, njihova je zastupljenost gotovo 80%.

6.3.1.3. Šesta pretpostavka

Šestom se pretpostavkom za šesto istraživačko pitanje pretpostavljalo da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima, i to tako da će se smanjiti razlika u broju i udjelu proizvedenica te da će se kod stranih učenika povećati prosječan broj proizvedenica po natuknici. Očekivalo se da će na početku tečaja kod stranih učenika prevladavati proizvodnja poučavanih oblika, dok će se kod nasljednih učenika, zbog veće izloženosti hrvatskomu jeziku i zbog boljega poznavanja jezika, češće nego kod stranih pojavljivati i neki drugi padežni i glagolski oblici koji nisu izravno poučavani. No pretpostavljalo se da će se s vremenom, a posebno na kraju tečaja, ta razlika u uporabi različitih padežnih i glagolskih oblika smanjiti te će i kod stranih učenika biti zastupljeniji neki izravno poučavani, ali i nepoučavani oblici koji nisu bili zabilježeni u njihovoj proizvodnji na samome početku.

Ako se među skupinama promatra razlika u broju proizvedenica između prvoga i četvrtoga razgovora u odnosu na ukupan broj zabilježenih proizvedenica u ta dva razgovora, razlika se među skupinama znatno smanjila (107,15% vs. 68,37%). Time se na razini zabilježenih proizvedenica pokazala točnom šesta pretpostavka. To potkrepljuje i činjenica da se usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može primijetiti da je kod stranih učenika zabilježen gotovo dvostruko veći rast u proizvodnji proizvedenica nego kod nasljednih (62,06% vs. 31,72%). Međutim, u prvome je razgovoru razlika u broju proizvedenica između stranih i nasljednih učenika bila 644, a u četvrtome 666, što znači da se nije smanjila, nego nešto povećala.

Ako se usporedi međuodnos natuknica i proizvedenica u objema skupinama, odnosno u koliko se morfonološki različitih oblika u prosjeku pojavljuje svaka natuknica, kod stranih su učenika zabilježena 1,54 morfonološki različita oblika, a kod nasljednih 1,58, s tim da se kod nasljednih učenika taj broj jedva povećao na kraju tečaja u odnosu na početak, dok je kod stranih učenika zabilježen isti broj u prvome i četvrtome razgovoru (v. tablice 119 i 120). To znači da se šesta pretpostavka samo djelomično potvrdila.

6.4. Imenice kod stranih i nasljednih učenika

Kao što je već spomenuto, obje su skupine ukupno proizvele najviše imeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na ostale vrste riječi. Pretežita proizvodnja imenica pokazala se i u nekim drugim istraživanjima različite građe, npr. u najčešćim riječima *Čestotnika* (Cvikić 2001) i učeničkim sastavcima (Češi 2015), dok su u drugim istraživanjima glagoli bili najzastupljeniji, npr. u evanđeljima (Baričević 2008, Tomašić 2012) i inojezičnim sastavcima (Bašić 2015).

6.4.1. Imeničke natuknice

Nasljedni su učenici proizveli više imeničkih natuknica od stranih učenika (slika 229).

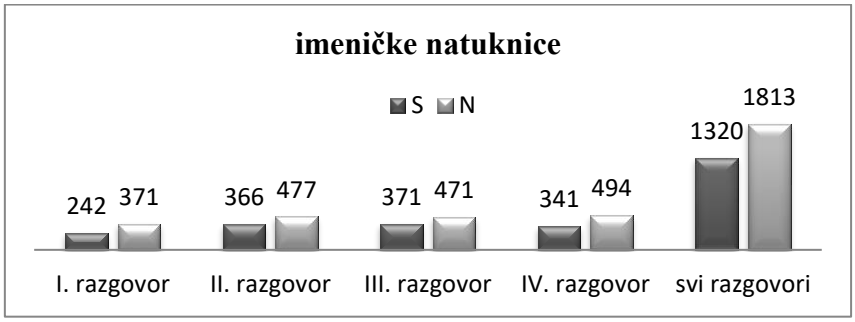

Slika 229: Broj imeničkih natuknica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 122 prikazuje koliko su imeničkih natuknica proizveli strani i nasljedni učenici u svim razgovorima, kao i kolika je razlika u broju proizvedenih natuknica među skupinama. Može se primijetiti da su strani učenici najviše imeničkih natuknica proizveli u trećemu razgovoru, dok su nasljedni učenici njihov najveći broj proizveli u četvrtome.

Tablica 122: Imeničke natuknice kod stranih i nasljednih učenika

Imeničke nat.	***strani***	***nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	242	371	129 **(53,30%)**
II. razgovor	366	477	111 (30,32%)
III. razgovor	**371**	471	100 (26,95%)
IV. razgovor	341	**494**	**153** (44,86%)
UKUPNO	1320	1813	493 (37,34%)
razlika I. i IV. r.	99 (**40,90**%)	**123** (33,15%)	

Tablica 122 pokazuje da su nasljedni učenici u prvome razgovoru proizveli 129 (53,30%) imeničkih natuknica više od stranih, u drugome 111 (30,32%) više, u trećemu 100 (26,95%) više te u četvrtome 153 (44,86%) natuknice više. Dakle, razlika se u broju zabilježenih imeničkih natuknica izražena brojkom u korist nasljednih učenika povećala na kraju tečaja u odnosu na početak (129 vs. 153), no ako se promatra razlika u udjelu proizvodnje imeničkih natuknica između prvoga i četvrtoga razgovora među dvjema skupinama, ona se smanjila u četvrtome razgovoru u odnosu na prvi (53,30% vs. 44,86%). K tomu su strani učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 99 (40,90%), a nasljedni 123 (33,15%) natuknice više, pa je kod stranih učenika zabilježen veći rast u proizvodnji imeničkih natuknica nego kod nasljednih (41% vs. 33%).
Nasljedni su učenici proizveli 493 (37,34%) imeničke natuknice više od stranih učenika.

6.4.2. Imeničke proizvedenice

Kod obiju skupina učenika ukupno najviše je imeničkih proizvedenica u odnosu na ostale promjenjive vrste riječi. Također se može primijetiti da su nasljedni učenici u svim snimljenim razgovorima, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli više imeničkih proizvedenica od stranih učenika (slika 230).

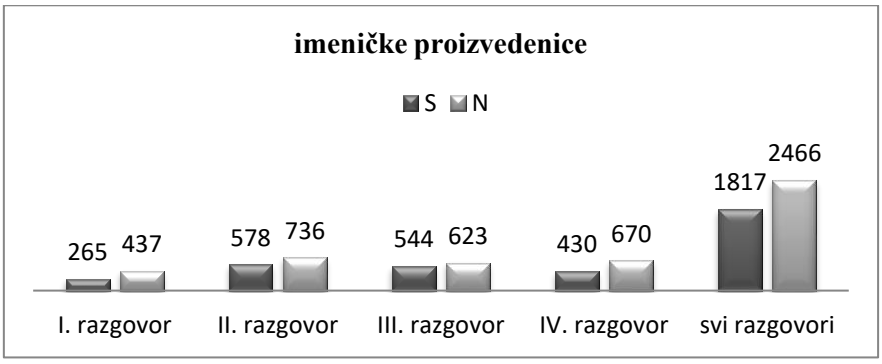

Slika 230: Broj imeničkih proizvedenica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 123 prikazuje broj imeničkih proizvedenica obiju skupina u svim razgovorima, kao i kolika je razlika u broju zabilježenih proizvedenica među skupinama. Može se primijetiti da su i strani i nasljedni učenici najviše imeničkih proizvedenica proizveli u drugome razgovoru kada se sustavno obrađuje nominativ u značenju subjekta i imenskoga predikata te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za*.

Tablica 123: Imeničke proizvedenice kod stranih i nasljednih učenika

Im. proizvedenice	***strani***	***nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	265	437	172 (64,90%)
II. razgovor	**578**	**736**	158 (27,33%)
III. razgovor	544	623	79 (14,52%)
IV. razgovor	430	670	**240 (55,81%)**
UKUPNO	1817	2466	649 (35,71%)
razlika I. i IV. r.	165 (**62,26**%)	**233** (53,31%)	

Tablica 123 pokazuje da su nasljedni učenici u prvome razgovoru proizveli 172 (64,90%) imeničke proizvedenice više od stranih, u drugome 158 (27,33%) više, u trećemu 79 (14,52%) više te u četvrtome 240 (55,81%) više. Dakle, razlika se u broju zabilježenih proizvedenica povećala na kraju tečaja u odnosu na početak (172 vs. 240), no ako se među skupinama promatra razlika u imeničkim proizvedenicama između prvoga i četvrtoga razgovora u odnosu na ukupan broj zabilježenih proizvedenica u ta dva razgovora, razlika se smanjila (65% vs 56%). K tomu su strani učenici na kraju tečaja imali 165 (62,26%) imeničkih proizvedenica više u odnosu na početak, dok su nasljedni učenici imali 233 (53,31%) imeničke proizvedenice više. To znači da je kod stranih učenika zabilježen veći rast u proizvodnji imeničkih proizvedenica nego kod nasljednih (62% vs. 53%).

Nasljedni su učenici proizveli ukupno 649 (35,71%) imeničkih proizvedenica više od stranih.

6.4.3. Odnos imeničkih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 124 i tablica 125 pokazuju u koliko se morfonološki različitih oblika u prosjeku pojavila svaka imenička natuknica kod stranih i nasljednih učenika u svim razgovorima pojedinačno te u ukupnome zbroju.

Tablica 124: Odnos imeničkih natuknica i proizvedenica kod stranih učenika

Strani	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**svi razgovori**
im. natuknice	242	366	**371**	341	1320
im. proizved.	265	**578**	544	430	1817
omjer	1,09	**1,57**	1,46	1,26	1,37

Tablica 124 pokazuje da se kod stranih učenika svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,37 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,09 (I. razgovor) do 1,57 (II. razgovor).

Tablica 125: Odnos imeničkih natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika

Nasljedni	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
im. natuknice	371	477	471	**494**	1813
im. proizved.	437	**736**	623	670	2466
omjer	1,17	**1,54**	1,32	1,35	1,36

Tablica 125 pokzuje da se kod nasljednih učenika svaka imenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,36 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,17 (I. razgovor) do 1,54 (II. razgovor).

Usporedbom stranih i nasljednih učenika može se zaključiti da se u objema skupinama broj morfonološki različitih oblika povećao na kraju tečaja u odnosu na početak.

6.4.4. Padež

Gledajući ukupnu proizvodnju imeničkih proizvedenica, i kod stranih i kod nasljednih učenika zabilježene su proizvedenice u svim padežima, osim u vokativu. U objema se skupinama zastupljenost padeža mijenjala tijekom četiriju snimljenih razgovora, no u ukupnoj proizvodnji imeničkih proizvedenica i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji su češći, odnosno izravno poučavani padeži.

Iako se genitiv sustavno nije poučavao, tijekom drugoga tjedna, kada je snimljen prvi razgovor, s učenicima se uvježbavao izraz *dolaziti / biti iz+gradovi i zemlje,* stoga se tomu može donekle pripisati najveća zastupljenost genitiva u prvome razgovoru.

Nominativ u značenju subjekta te akuzativ u značenju objekta i s prijedlogom *za* obrađuju se i usustavljuju tijekom petoga i šestoga tjedna tečaja kada je snimljen drugi razgovor, a lokativ i akuzativ s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta, odnosno cilja, obrađuju se tijekom devetoga i desetoga tjedna kada je snimljen treći razgovor.

U istoj se cjelini s učenicima obrađuju dani u tjedni, odnosno razgovara se o tome kojim danom što rade, pa se često i u tekstovima i u zadatcima pojavljuju izrazi poput *ponedjeljkom, utorkom, vikendom...*, tako da to donekle objašnjava najveću zastupljenost instrumentala u trećemu razgovoru.

Tijekom zadnja dva tjedna (četvrti razgovor) izravno se poučavaju i uvježbavaju nominativ jednine i množine pridjeva i posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

6.4.4.1. Zastupljenost padeža kod stranih učenika

Tablica 126 prikazuje koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno kod stranih učenika u svakome padežu u svim snimljenim razgovorima.

Tablica 126: Udio padeža među imeničkim proizvedenicama kod stranih učenika

strani	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**svi razgovori**
nominativ	131 (49,43%)	**249** (43,07%)	133 (24,44%)	220 **(51,16%)**	**733 (40,34%)**
akuzativ	46 (17,35%)	**270 (46,71%)**	215 (39,52%)	115 (26,74%)	646 (35,55%)
lokativ	35 (13,20%)	15 (2,59%)	**166 (30,51%)**	46 (10,69%)	262 (14,41%)
genitiv	**50 (18,86%)**	40 (6,92%)	14 (2,57%)	46 (10,69%)	150 (8,25%)
instrumental	3 (1,13%)	4 (0,69%)	**16 (2,94%)**	2 (0,46%)	25 (1,37%)
dativ	-	-	-	**1 (0,23%)**	1 (0,05%)
UKUPNO	265	**578**	544	430	1817

Tablica 126 pokazuje da strani učenici imaju najveći broj imeničkih proizvedenica u nominativu i akuzativu u drugome razgovoru snimljenome tijekom šestoga tjedna kada se sustavno obrađuje i usustavljuje nominativ jednine i množine u značenju subjekta i imenskoga predikata, odnosno akuzativ jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*. Tada je zabilježen i najveći broj imeničkih proizvedenica u odnosu na ostale razgovore. Udio nominativa velik je i u četvrtome razgovoru kada se obrađivao nominativ jednine i množine pridjeva i posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama.

Najveći je broj proizvedenica u lokativu zabilježen u trećemu razgovoru nakon njegove obrade u značenju mjesta s prijedlozima *u* i *na*. Genitiv je najzastupljeniji u prvome razgovoru, a instrumental u trećemu. Iako obrada genitiva i instrumentala nije predviđena silabom tečaja, pa ti padeži nisu izravno poučavani, uvježbavanju struktura *dolaziti/biti iz* može se donekle

pripisati najveća zastupljenost genitiva u prvome razgovoru. Najveću zastupljenost instrumentala u trećemu razgovoru donekle objašnjava uvježbavanje dana u tjednu kao vremenske odrednice.

Može se zaključiti da je proizvodnja imeničkih proizvedenica kod stranih učenika uvelike ovisila o silabom planiranim sadržajima na kojima se radilo tijekom nastave uživo.

Strani su učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli tek malo više proizvedenica u svim padežima, osim u genitivu (zabilježene su 4 proizvedenice više u prvome razgovoru nego u četvrtome) te u instrumentalu (zabilježena je 1 proizvedenica više na početku nego na kraju). Jedina proizvedenica u dativu zabilježena je kod učenika S5 u četvrtome razgovoru (pr. *Ja sam rekao moja <u>ženi</u>*).

Tablica 126 pokazuje da strani učenici imaju najviše imeničkih proizvedenica u nominativu (40%), potom u akuzativu (36%), lokativu (14%), genitivu (8%) i instrumentalu (1%), a zabilježena je samo jedna proizvedenica u dativu (0,05%). Dakle, strani su učenici najviše proizvodili izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), što je 90% u odnosu na ukupnu proizvodnju imeničkih proizvedenica. Značajan je i udio genitiva (oko 8%), posebno u prvome razgovoru kada se pojavljuju zemlje i gradovi (npr. *iz Hrvatske, iz Pule, iz Japana, iz Esadea, iz Zagreba, iz Italije, iz Slavonije, iz Osijeka, iz Argentine, iz Buenos Airesa...*), a zabilježen je i u izrazima poput *nemam vremena, nema problema, Koliko je sati?, 5 sati, puno ljudi, kod kuće, sok od limuna, Koliko godina imaš?...*

Pojavljuju se i imeničke proizvedenice u instrumentalu (1,37%), najveći se broj njih odnosi na dane, odnosno iskaze kojim se danom što radi, a pojavljuje se i u izrazima poput *kava s mlijekom, čaj s medom, na posao idem autom, autobusom...*

6.4.4.2. Zastupljenost padeža kod nasljednih učenika

Tablica 127 prikazuje koliko je imeničkih proizvedenica zabilježeno kod nasljednih učenika u svakome padežu u svim snimljenim razgovorima.

Tablica 127: Udio padeža među imeničkim proizvedenicama kod nasljednih učenika

nasljedni	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**svi razgovori**
nominativ	138 (31,57%)	282 (38,31%)	164 (26,32%)	**284 (42,38%)**	868 (35,19%)
akuzativ	151 (34,55%)	**349 (47,41%)**	227 (36,43%)	194 (28,95%)	**921 (37,34%)**
lokativ	48 (10,98%)	37 (5,02%)	**146 (23,43%)**	75 (11,19%)	306 (12,40%)
genitiv	85 **(19,45%)**	56 (7,60%)	58 (9,30%)	**98** (14,62%)	297 (12,04%)
instrumental	11 (2,51%)	9 (1,22%)	**22 (3,53%)**	16 (2,38%)	58 (2,35%)
dativ	4 (0,91%)	3 (0,40%)	**6** (0,96%)	3 (0,44%)	16 (0,64%)
UKUPNO	437	**736**	623	670	2466

Tablica 127 pokazuje da nasljedni učenici najveći broj imeničkih proizvedenica u nominativu imaju u četvrtome razgovoru nakon obrade nominativa jednine i množine pridjeva i posvojnih zamjenica te njihova slaganja s imenicama. Akuzativ je najzastupljeniji u drugome razgovoru nakon obrade akuzativa jednine i množine u značenju objekta i s prijedlogom *za*. U drugome je razgovoru zabilježen i najveći broj proizvedenica u odnosu na ostale razgovore.

Najveći je broj proizvedenica u lokativu zabilježen u trećemu razgovoru nakon obrade lokativa s prijedlozima *u* i *na* u značenju mjesta. Genitiv je najzastupljeniji u prvome (nakon obrade izraza *dolaziti iz+G*) i četvrtome razgovoru, a instrumental (nakon obrade izraza *utorkom, subotom*…) i dativ u trećemu. Instrumental se kod nasljednih učenika često pojavljuje i u izrazima: *kava s mlijekom, purica s mlincima, kruh s marmeladom, ćevapi s lukom, burek s mesom, s prijateljima, idem autom, autobusom, plaćam karticom*...

Od 16 proizvedenica u dativu 5 ih je u netočnome obliku, 11 ih je zabilježeno kod N5 (*Lani, putovanju, bratu* – I. razgovor; *djede*, *djedove*, *djedu*, *prijatelji*, *prijateljima* – III. razgovor; *Hrvatima, Kanađanima* – IV. razgovor*)*. Dva su nasljedna učenika proizvela po dvije dativne proizvedenice: N2 (*Hvala Bogu!, Idem kući*.) i N3 (*kažem gazda, tatu),* N1 proizveo je jednu (*Idem kući*.), dok kod N4 nije zabilježena ni jedna proizvedenica u dativu.

Može se zaključiti da je proizvodnja imeničkih proizvedenica kod nasljednih učenika velikim dijelom ovisila o silabom planiranim sadržajima i temama, ali i o sadržajima na kojima se radilo sa svakim učenikom pojedinačno, kao i o njihovu postojećemu rječniku. Budući da se većina nasljednih učenika u većoj ili manjoj mjeri služila hrvatskim jezikom, s njima se, za razliku od stranih učenika, tijekom nastave uživo radilo i na dodatnim težim tekstovima i zadatcima.

Učenici su na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli veći broj proizvedenica u svim padežima, osim u dativu u kojemu je zabilježena 1 proizvedenica više u prvome razgovoru nego u četvrtome.

Nasljedni su učenici ukupno proizveli najviše imeničkih proizvedenica u akuzativu (37%), potom u nominativu (35%), lokativu (12%), genitivu (12%), instrumentalu (2%) i dativu (0,64%). Samo je u četvrtome razgovoru nominativ zastupljeniji od akuzativa, a u prvome, drugome i četvrtome razgovoru genitiv je zastupljeniji od lokativa, no u trećemu je razgovoru obratno, lokativ je znatno zastupljeniji od genitiva. Stoga je i u ukupnoj proizvodnji lokativ zastupljeniji od genitiva, odnosno zabilježeno je 9 proizvedenica više u lokativu. Dakle, učenici su najviše proizvodili izravno poučavane i češće oblike pa je udio nominativa, akuzativa i lokativa oko 85%, ali je značajan i udio genitiva (12%), posebno u prvome i četvrtome razgovoru.

6.4.4.3. Zastupljenost padeža kod stranih i nasljednih učenika

Slika 231 prikazuje zastupljenost padeža u proizvodnji imenica kod stranih i nasljednih učenika. Vidi se da su nasljedni učenici u odnosu na strane proizveli veći broj imeničkih proizvedenica u svim padežima.

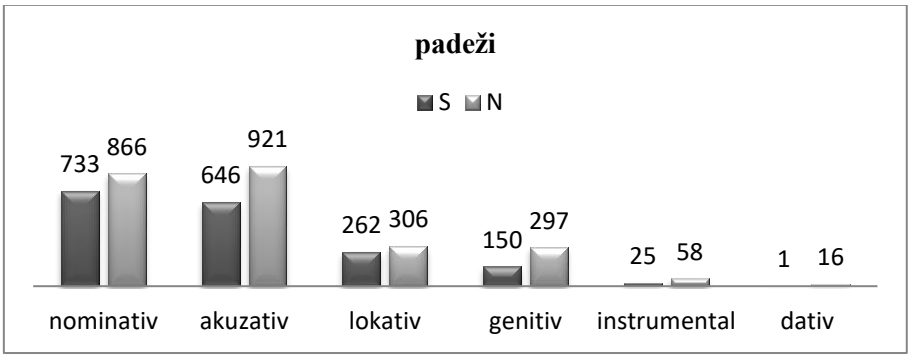

Slika 231: Zastupljenost padeža među im. proizvedenicama kod stranih i nasljednih učenika

Kod stranih je učenika najzastupljeniji nominativ, a kod nasljednih akuzativ. Nakon nominativa, odnosno akuzativa, u objema skupinama slijede lokativ, genitiv, instrumental, a najmanje je zastupljen dativ. Dakle, obje su skupine najviše proizvodile izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), značajan je udio genitiva, posebno kod nasljednih učenika, a zabilježene su proizvedenice u instrumentalu i dativu, s tim da se kod stranih učenika pojavljuje samo jedna imenička proizvedenica u dativu. Stoga se kod imenica se pokazala točnom treća

pretpostavka za treće istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike, nego one na koje se programom nije usmjeravalo, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

Tablica 128 prikazuje zastupljene padeže u proizvodnji imenica kod obiju skupina učenika, broj i udio imeničkih proizvedenica u svakome padežu unutar svake skupine učenika te razliku u broju zabilježenih proizvedenica u svakome padežu među skupinama, tj. koliko su ih nasljedni učenici imali više.

Tablica 128: Razlika u broju zabilježenih im. proizvedenica po padežima među skupinama

Padež	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika (udio)*
nominativ	**733 (40,34%)**	866 (35,19%)	133 (18,14%)
akuzativ	646 (35,55%)	**921 (37,34%)**	**275** (42,56%)
lokativ	262 (**14,41%**)	**306** (12,40%)	44 (16,79%)
genitiv	150 (8,25%)	**297 (12,04%)**	147 (98%)
instrumental	25 (1,37%)	**58 (2,35%)**	33 (**132**%)
dativ	1 (0,05%)	16 (0,64%)	15
UKUPNO	1817	**2466**	649 (35,71%)

Nasljedni su učenici u odnosu na strane proizveli u nominativu 133 (18,14%) imeničke proizvedenice više, u akuzativu 275 (42,56%) proizvedenica više, u lokativu 44 (16,79%) više, u genitivu 147 (98%) više, u instrumentalu 33 (132%) više te u dativu 15 proizvedenica više, odnosno kod stranih je učenika zabilježena samo 1 imenička proizvedenica u dativu.

6.4.5. Broj

Svi su učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli znatno više imeničkih proizvedenica u jednini (oko 80%) nego u množini (oko 20%). Kod stranih je učenika 81% proizvednica u jednini, a 19% u množini, dok je kod nasljednih u jednini 79% imeničkih proizvedenica, a u množini 21%.

Time se kod imenica pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

6.4.6. Točnost u proizvodnji imenica kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 129 prikazuje koliko je netočnih imeničkih oblika zabilježeno u svakome razgovoru u odnosu na ukupan broj proizvedenih imeničkih proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika te koliko je ukupno netočnih oblika zabilježeno među imeničkim proizvedenicama u objema skupinama.

Tablica 129: Netočni oblici u proizvodnji imenica kod stranih i nasljednih učenika

Netočni oblici	***Strani***	***Nasljedni***
I. razgovor	32 / 265 (12,07%)	70 / 437 (16,01%)
II. razgovor	82 / **578** (14,18%)	**152 / 736 (20,65%)**
III. razgovor	**107** / 544 **(19,66%)**	125 / 623 (20,06%)
IV. razgovor	48 / 430 (11,16%)	138 / 670 (20,59%)
UKUPNO	269 / 1817 (14,80%)	485 / 2466 (19,66%)

Strani su učenici proizveli najveći udio netočnih imeničkih proizvedenica u trećemu razgovoru (19,66%), a najmanji je udio zabilježen u četvrtome razgovoru (11,16%), pri čemu je mala razlika između udjela netočnih oblika u prvome i četvrtome razgovoru, koji se smanjio (12,07% vs. 11,16%). Kod nasljednih je učenika najveći udio netočnih oblika zabilježen u drugome (20,65%) i podjednak u četvrtome razgovoru (20,59%), a udio se netočnih oblika na kraju tečaja povećao za oko 4% jer je u prvome razgovoru bio 16%.

Dakle, strani su učenici bili točniji od nasljednih učenika i u ukupnoj proizvodnji imenica, odnosno kod stranih je učenika udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju imeničkih proizvedenica manji nego kod nasljednih (15% vs. 20%). Na početku su proizveli manji udio točnih oblika za 4%, na kraju su proizveli za 10% manje netočnih oblika, ali su i u ostala dva razgovora imali manji udio netočnih oblika od nasljednih učenika.

Time se kod imenica pokazala točnom peta pretpostavka za peto istraživačko pitanje da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljednih učenika.

Tablica 130 prikazuje koliko je netočnih oblika kod stranih i nasljednih učenika zabilježeno u svakome padežu u odnosu na ukupan broj proizvedenih imeničkih proizvedenica u tome padežu.

Tablica 130: Netočni oblici po padežima u proizvodnji imenica u objema skupinama

Netočni oblici	***Strani***	***Nasljedni***
nominativ	53 / **733** (7,23%)	100 / 868 (11,52%)
akuzativ	**106** / 646 (16,40%)	**169** / **921** (18,34%)
lokativ	73 / 262 **(27,86%)**	97 / 306 (31,69%)
genitiv	34 / 150 (22,66%)	103 / 297 **(34,68%)**
instrumental	3 / 25 (12%)	11 / 58 (18,96%)
dativ	0 / 1 (0%)	5 / 16 (31,25%)
UKUPNO	269 / 1817 (14,80%)	485 / 2466 (19,66%)

Strani su učenici bili točniji u proizvodnji svih padeža od nasljednih, odnosno imali su manji udio netočnih oblika u odnosu na ukupan broj zabilježenih proizvedenica. Iako je najveći broj netočnih oblika kod stranih učenika zabilježen u akuzativu, u tablici 130 može se vidjeti da su s obzirom na udio netočnih oblika u svakome padežu, strani učenici najviše griješili u proizvodnji lokativa (27,86%), potom genitiva (22,66%), pa akuzativa (16,40%) i instrumentala (12%), a najmanje su griješili u proizvodnji nominativa (7,23%), odnosno dativa (0%), budući da je samo jedna zabilježena proizvedenica u dativu točno proizvedena.

Iako je i kod nasljednih učenika najveći broj netočnih oblika zabilježen u akuzativu, u tablici 130 može se vidjeti da su s obzirom na udio netočnih oblika u svakome padežu, nasljedni učenici najviše griješili u proizvodnji genitiva (34,68%), potom lokativa (31,69%) i dativa (31,25%), pa instrumentala (18,96%) i akuzativa (18,34%), ali je u instrumentalu i dativu zabilježeno znatno manje proizvedenica nego u ostalim padežima, dok su najmanje griješili u proizvodnji nominativa (11,54%).

Dakle, obje su skupine imale najmanji udio netočnih oblika u nominativu, a najveći su udio netočnih oblika strani učenici imali u lokativu (potom u genitivu i akuzativu), a nasljedni u genitivu (potom u lokativu i dativu).

Tablica 131 prikazuje koliki je udio krivih (izraz koji pripada drugomu padežu), nepostojećih i dijalektalnih oblika među netočnim oblicima u proizvodnji imenica kod stranih i nasljednih učenika.

Tablica 131: Netočni oblici po vrsti među im. proizvedenicama u objema skupinama

Netočni oblici	***Krivi***	***Nepostojeći***	***Dijalektalni***	*UKUPNO*
strani	**207 (76,95%)**	59 (21,93%)	3 (1,11%)	269 (14,80%)
nasljedni	**336 (69,27%)**	101 (20,82%)	48 (9,89%)	485 (19,66%)

Među netočnim oblicima kod stranih je učenika 207 (76,95%) krivih oblika, 59 (21,93%) nepostojećih, a samo su 3 (1,11%) dijalektalna oblika. Kod nasljednih je učenika 336 (69,27%) krivih oblika, 101 (20,82%) nepostojeći, a 48 je (9,89%) dijalektalnih oblika. Dakle, i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji su krivi oblici, s tim da je kod stranih učenika njihov udio među netočnim oblicima nešto veći nego kod nasljednih (77% vs. 69%). Potom slijede nepostojeći oblici čiji je udio podjednak u objema skupinama (22% vs. 21%), a najmanje je dijalektalnih oblika (1% vs. 10%), s tim da je kod nasljednih učenika znatno veći broj dijalektalnih oblika nego kod stranih (tablica 131).

6.4.7. Zaključak o proizvodnji imenica kod stranih i nasljednih učenika

I strani i nasljedni učenici proizveli su najviše imeničkih natuknica i proizvedenica u odnosu na ostale promjenjive vrste riječi. Nasljedni su učenici u svim snimljenim razgovorima proizveli više imeničkih natuknica i proizvedenica od stranih (v. slike 229 i 230). U objema je skupinama zabilježen veći broj imeničkih natuknica i proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, no to povećanje nije bilo sustavno (v. tablice 122 i 123).

U objema su se skupinama pokazale točnima sve očekivane prepostavke.

6.4.7.1. Treća pretpostavka

Trećim se istraživačkim pitanjem željelo istražiti hoće li izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni, nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Željelo se istražiti hoće li poučavani oblici biti zastupljeniji i kod stranih i kod nasljednih učenika te hoće li proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio

izložen, posebno kod nasljednih učenika. Budući da program tečaja obuhvaća samo sustavnu obradu nominativa, akuzativa i lokativa jednine i množine imenica, očekivalo se da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi upravo te oblike, a da će proizvodnja ostalih oblika ovisiti o svakome pojedincu. Obje su skupine doista najviše proizvodile izravno poučavane oblike (nominativ, akuzativ, lokativ), kod stranih je učenika njihov udio 90%, a kod nasljednih 85%. Razlika je među skupinama u tome što je kod stranih učenika najzastupljeniji nominativ (40%), potom akuzativ (36%), dok je kod nasljednih akuzativ (37%) zastupljeniji od nominativa (35%). U objema je skupinama udio lokativa sličan (14% vs. 12%), a u objema je skupinama značajan udio i genitiva, kod nasljednih je učenika njegov udio oko 12% (isti udio kao i lokativa), a kod stranih oko 8%. Zabilježeni su i instrumental i dativ, s tim da je instrumental nešto zastupljeniji kod nasljednih učenika (1,37% vs. 2,35%). Kod stranih se učenika pojavljuje samo 1 (0,05%) imenička proizvedenica u dativu, a kod nasljednih 16 (0,64%), dok vokativ nije zabilježen ni u jednoj skupini.

Ako se poredak zastupljenosti padeža usporedi s prethodno navedenim istraživanjima (v. str. 53 – 55), može se zaključiti da su u svim istraživanjima nominativ, pa potom akuzativ, nazastupljeniji, osim istraživanja M. Kovačević, M. Palmović i G. Hržica (2006) kod kojih je vokativ na drugome mjestu. U gotovo svim istraživanjima potom slijedi genitiv, dok je u ovome istraživanju očekivano lokativ na trećemu mjestu jer je njegova obrada predviđena silabom, ali je i genitiv znatno zastupljen u objema skupinama.

Razlika je među skupinama stranih i nasljednih učenika, ali i u odnosu na ostala istraživanja (osim kod Bašić 2015) i u tome da je kod nasljednih učenika akuzativ zastupljeniji od nominativa, dok je poredak zastupljenosti ostalih padeža isti (v. tablicu 128).

Dakle, time se u proizvodnji imenica pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike.

6.4.7.2. Četvrta pretpostavka

S obzirom na prethodna saznanja i istraživanja izvornojezičnoga i inojezičnoga hrvatskoga o zastupljenosti broja među sklonjivim i sprezivim riječima oblikovano je četvrto istraživačko pitanje kojim se željelo istražiti hoće li među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika. Očekivalo se da će u svim padežima kod svih učenika pojedinačno, pa tako i u

ukupnome zbroju, imeničke, pridjevske, zamjeničke i glagolske proizvedenice biti znatno zastupljenije u jednini nego u množini.

I kod stranih i kod nasljednih učenika jednina je doista znatno zastupljenija od množine, odnosno ukupno je proizvedeno oko 80% imeničkih proizvedenica u jednini te 20% u množini: kod stranih je učenika odnos jednine i množine 81% vs. 19%, a kod nasljednih 79% vs. 21%.

Dakle, time se kod imenica pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

6.4.7.3. Peta pretpostavka

Petim se istraživačkim pitanjem željelo istražiti hoće li strani učenici biti točniji u proizvodnji imeničkih, glagolskih, pridjevskih i zamjeničkih oblika od nasljednih učenika. Naime, iako su uvjeti poučavanja i učenja na e-tečaju HiT-1 u velikoj mjeri podjednaki za sve učenike, pretpostavljalo se na temelju postojećih spoznaja da će doći do izražaja razlike u ovladavanju i proizvodnji među stranim i nasljednim učenicima, odnosno očekivalo se da će nasljedni učenici više proizvoditi na hrvatskome jeziku, ali i više griješiti, dok će strani učenici manje proizvoditi, ali i biti točniji u proizvodnji.

Kao što je već spomenuto, strani učenici na početnoj razini učenja ini jezik prvenstveno uče u kontroliranoj situaciji, donekle se podjednako usvajaju sve jezične djelatnosti, odnosno izravnim se pristupom poučavaju pojedine jezične strukture pa se na taj način istodobno uče riječi i njihovi različiti oblici. S druge se strane nasljedni učenici već u nekoj mjeri mogu služiti inim jezikom jer su ga imali priliku usvajati i sporazumijevati se njime u svojoj obitelji. No budući da jezik nikada nisu formalno učili, nego su ga samo usvajali, pojedine riječi i strukture u njihovu rječniku nisu u potpunosti usvojene – nekim su riječima usvojili značenje, ali ne i sve njihove oblike, a mogu postojati različita okamenjena gramatička i leksička odstupanja koja je teže ispraviti kada formalno počnu učiti jezik.

Pokazalo se da su strani učenici točniji u proizvodnji imenica od nasljednih jer je udio netočnih oblika među imeničkim proizvedenicama kod stranih učenika oko 15%, a kod nasljednih oko 20%. Time se u proizvodnji imenica pokazala točnom peta pretpostavka da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljenih učenika.

Ako se promatra svaki razgovor pojedinačno, kod stranih se učenika udio netočnih oblika smanjio u odnosu na početak, odnosno najmanji je udio zabilježen u četvrtome razgovoru, dok je kod nasljednih učenika najveći udio netočnih imeničkih proizvedenica zabilježen u drugome i četvrtome razgovoru, odnosno udio se netočnih oblika na kraju tečaja povećao u odnosu na početak (v. tablicu 129).

U tablici 130 vidi se da su obje skupine imale najmanji udio netočnih oblika u proizvodnji nominativa (7% vs. 12%), potom instrumentala (12% vs. 18%) i akuzativa (16% vs. 18%), dok je udio netočnih oblika najveći u genitivu (23% vs. 35%), odnosno u lokativu (28% vs. 32%), a kod nasljednih učenika i u dativu (31%).

Među netočnim oblicima i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji su krivi oblici (77% vs. 69%), potom nepostojeći (22% vs. 21%), a najmanje je dijalektalnih oblika (1% vs. 10%), s tim da su strani učenici proizveli samo 3 dijalektalna oblika, a nasljedni 48 (v. tablicu 131).

6.4.7.4. Šesta pretpostavka

Ako se u tablici 123 među skupinama promatra razlika u imeničkim proizvedenicama između prvoga i četvrtoga razgovora u odnosu na ukupan broj zabilježenih proizvedenica u ta dva razgovora, vidi se da se razlika u proizvodnji među skupinama smanjila (65% vs 56%).
Iako je kod obiju skupina na kraju tečaja zabilježen rast u proizvodnji imeničkih proizvedenica, strani su učenici na kraju tečaja imali 165 (62,26%) imeničkih proizvedenica više u odnosu na početak, dok su nasljedni imali 233 (53,31%) imeničke proizvedenice više. To znači da je kod stranih učenika zabilježen veći rast u proizvodnji imeničkih proizvedenica nego kod nasljednih (62% vs. 53%).

Time se na razini zabilježenih imeničkih proizvedenica pokazala točnom šesta pretpostavka za šesto istraživačko pitanje da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima.
Naime, očekivalo se da će na početku tečaja kod stranih učenika prevladavati proizvodnja poučavanih padežnih oblika, dok će se kod nasljednih učenika zbog veće izloženosti hrvatskomu jeziku i zbog boljega poznavanja jezika u većoj mjeri nego kod stranih pojavljivati i neki drugi padežni oblici koji nisu izravno poučavani. No pretpostavljalo se da će se s vremenom, a posebno na kraju tečaja, ta razlika u uporabi različitih padežnih oblika smanjiti te

će i kod stranih učenika biti zastupljeniji neki izravno poučavani, ali i nepoučavani, padežni oblici koji nisu bili zabilježeni u njihovoj proizvodnji na samome početku.

No ako se usporedi odnos ukupno proizvedenih imeničkih natuknica i proizvedenica u objema skupinama, odnosno u koliko se morfonološki različitih oblika pojavljuje svaka imenička natuknica, kod stranih je učenika u prosjeku zabilježeno 1,37 morfonološki različitih oblika, a kod nasljednih 1,36 oblika, što je gotovo jednako. Kod obiju se skupina broj morfonološki različitih oblika povećao na kraju tečaja u odnosu na početak (v. tablice 124 i 125).

6.5. Pridjevi kod stranih i nasljednih učenika

Kod obiju skupina učenika ukupno pridjevi su treća vrsta riječi po zastupljenosti i u natuknicama i u proizvedenicama promjenjivih riječi, no u odnosu na sve vrste riječi objema je skupinama to četvrta vrsta po veličini jer su proizveli više priloga. Nasljedni su učenici u svim snimljenim razgovorima, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli više pridjevskih natuknica i proizvedenica od stranih učenika.

6.5.1. Pridjevske natuknice

Usporedbom svih razgovora može se primijetiti da su obje skupine u četvrtome razgovoru proizvele znatno veći broj pridjevskih natuknica u odnosu na ostale razgovore (slika 232).

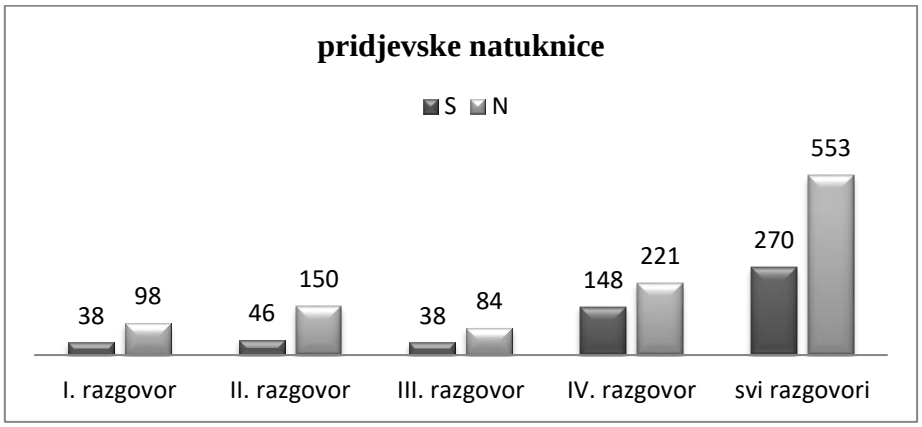

Slika 232: Broj pridjevskih natuknica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 132 prikazuje koliko su pridjevskih natuknica proizveli strani i nasljedni učenici u svim razgovorima te kolika je razlika u broju proizvedenih natuknica među skupinama.

Tablica 132: Pridjevske natuknice kod stranih i nasljednih učenika

Pridjevske nat.	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	38	98	60 (157,89%)
II. razgovor	46	150	**104 (226,08%)**
III. razgovor	38	84	46 (121,05%)
IV. razgovor	**148**	**221**	73 (49,32%)
UKUPNO	270	553	283 (104,81%)
razlika I. i IV. r.	110 (**289,47**%)	**123** (125,51%)	

Strani su učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 110 (289,47%) pridjevskih natuknica više, dok su nasljedni učenici proizveli 123 (125,51%) natuknice više. Dakle, usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora, može se zaključiti da je kod obiju skupina zabilježen značajan rast, s tim da je kod stranih učenika zabilježen znatno veći rast u proizvodnji nego kod nasljednih (289% vs. 126%).

Nasljedni su učenici u prvome razgovoru proizveli 60 (157,89%) pridjevskih natuknica više od stranih, u drugome 104 (226,08%) više, u trećemu 46 (121,05%) više te u četvrtome 73 (49,32%) više. Dakle, razlika se u broju zabilježenih natuknica malo povećala na kraju tečaja u odnosu na početak (60 vs. 73), no razlika u udjelu pridjevskih natuknica između prvoga i četvrtoga razgovora znatno se smanjila (158% vs. 49%).

Nasljedni su učenici proizveli 283 (105%) pridjevske natuknice više od stranih učenika.

6.5.2. Pridjevske proizvedenice

Strani i nasljedni učenici u četvrtome su razgovoru, kada se sustavno obrađuje nominativ jednine i množine pridjeva te njihovo slaganje s imenicama, proizveli znatno veći broj pridjevskih proizvedenica u odnosu na ostale razgovore. Kod nasljednih je učenika u odnosu na strane zabilježen veći broj pridjevskih proizvedenica u svim razgovorima (slika 233).

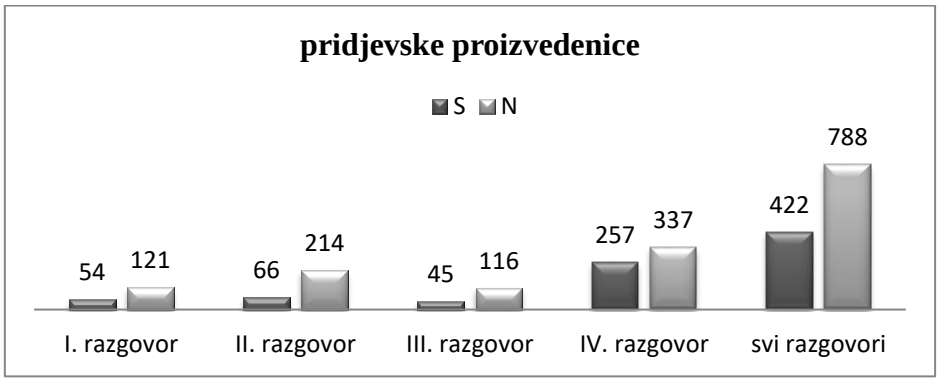

Slika 233: Broj pridjevskih proizvedenica u svim razgovorima kod obiju skupina učenika

Tablica 133 prikazuje koliko su pridjevskih proizvedenica proizveli strani i nasljedni učenici u svim razgovorima te kolika je razlika u broju zabilježenih proizvedenica među skupinama.

Tablica 133: Pridjevske proizvedenice kod stranih i nasljednih učenika

Pr. proizvedenice	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	54	121	67 (124,07%)
II. razgovor	66	214	**148 (224,24%)**
III. razgovor	45	116	71 (157,77%)
IV. razgovor	**257**	**337**	80 (31,12%)
UKUPNO	422	788	366 (86,72%)
razlika I. i IV. r.	203 **(375,92%)**	**216** (178,51%)	

Tablica 133 pokazuje da su nasljedni učenici u prvome razgovoru proizveli 67 (124,07%) pridjevskih proizvedenica više od stranih, u drugome 148 (224,24%) više, u trećemu 71 (157,77%) više te u četvrtome 80 (31,12%) više. Dakle, razlika se u broju zabilježenih proizvedenica izražena brojkom povećala na kraju tečaja tek za trinaest proizvedenica u odnosu na početak (67 vs. 80), no razlika u udjelu u proizvodnji pridjevskih proizvedenica između prvoga i četvrtoga razgovora u odnosu na ukupan broj zabilježenih proizvedenica u ta dva razgovora znatno se smanjila (124% vs. 31%).

Strani su učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 203 (375,92%) pridjevske proizvedenice više, dok su nasljedni učenici proizveli 216 (178,51%) proizvedenica više, no to je kod stranih učenika gotovo dvostruko veći rast u proizvodnji pridjevskih proizvedenica nego kod nasljednih (376% vs. 179%).

Time se i na razini zabilježenih pridjevskih proizvedenica pokazala točnom šesta pretpostavka za šesto istraživačko pitanje da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima.
Nasljedni su učenici proizveli 366 (87%) pridjevskih proizvedenica više od stranih učenika.

6.5.3. Odnos pridjevskih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 134 i tablica 135 prikazuju u koliko se morfonološki različitih oblika u prosjeku pojavila svaka pridjevska natuknica kod stranih i nasljednih učenika, u svim razgovorima pojedinačno te u ukupnome zbroju.

Tablica 134: Odnos pridjevskih natuknica i proizvedenica kod stranih učenika

Strani	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
prid. natuknice	38	46	38	**148**	270
prid. proizved.	54	66	45	**257**	422
omjer	1,42	1,43	1,18	**1,73**	1,56

Kod stranih se učenika svaka pridjevska natuknica pojavila u prosjeku u 1,56 morfonološki različitih oblika, a raspon je u pojedinačnim razgovorima od 1,18 (III. razgovor) do 1,73 (IV. razgovor).

Tablica 135: Odnos pridjevskih natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika

Nasljedni	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
prid. natuknice	98	150	84	**221**	553
prid. proizved.	121	214	116	**337**	788
omjer	1,23	1,43	1,38	**1,52**	1,42

Kod nasljednih se učenika svaka pridjevska natuknica pojavila u prosjeku u 1,42 morfonološki različita oblika, dakle, manje nego kod stranih učenika. Ako se promatra svaki razgovor pojedinačno, raspon je od 1,23 (I. razgovor) do 1,52 (IV. razgovor), što znači da je također manji nego kod stranih učenika.
Usporedbom stranih i nasljednih učenika može se zaključiti da se u objema skupinama broj morfonološki različitih oblika povećao na kraju tečaja u odnosu na početak.

6.5.4. Padež

Gledajući ukupnu proizvodnju pridjevskih proizvedenica, kod nasljednih su učenika zabilježene proizvedenice u svim padežima, osim u vokativu, dok kod stranih učenika nije zabilježena ni jedna proizvedenica ni u dativu.

Tablica 136 prikazuje koji su padeži bili zastupljeni u proizvodnji pridjeva kod stranih i nasljednih učenika, koliko je pridjevskih proizvedenica zabilježeno u svakome padežu te kolika je razlika u broju zabilježenih proizvedenica u svakome padežu među skupinama.

Tablica 136: Razlika u broju zabilježenih pridjevskih proizved. po padežima među skupinama

Padež	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
nominativ	**286 (67,77%)**	**442 (56,09%)**	**156 (54,54%)**
akuzativ	125 (29,62%)	274 (34,77%)	49 (39,2%)
lokativ	9 (2,13%)	43 (5,45%)	34 (377,77%)
genitiv	1 (0,23%)	20 (2,53%)	19
instrumental	1 (0,23%)	7 (0,88%)	6
dativ	-	2 (0,25%)	2
UKUPNO	422	788	366 (86,72%)

Tablica 136 pokazuje da su nasljedni učenici u odnosu na strane proizveli u nominativu 156 (55%) pridjevskih proizvedenica više, u akuzativu 49 (39%) više, u lokativu 34 (378%) više, u genitivu 19 više, u instrumentalu 6 više, a 2 su pridjevske proizvedenice u dativu zabilježene samo kod nasljednih učenika. Dakle, u objema je skupinama zabilježen znatno veći broj pridjevskih proizvedenica u nominativu (68% vs. 56%) u odnosu na ostale padeže, s tim da treba naglasiti da je nominativ jedini izravno poučavani i silabom predviđeni padež u obradi pridjeva. Akuzativ je drugi po zastupljenosti (30% vs. 35%), a potom slijede lokativ (2% vs. 5%), genitiv (0,23% vs. 3%), instrumental (0,23% vs. 0,88%) i dativ samo kod nasljednih učenika.

Time se i kod pridjeva pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike, nego one na koje se programom nije usmjeravalo, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

6.5.5. Broj

Kao i kod imenica, svi su učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli znatno više pridjevskih proizvedenica u jednini nego u množini (81% vs. 19%). Kod stranih je učenika 79% proizvednica u jednini, a 21% u množini, dok je kod nasljednih 82% pridjevskih proizvedenica u jednini, a 18% u množini.

Time se i kod pridjeva pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

6.5.6. Točnost u proizvodnji pridjeva kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 137 prikazuje koliko je kod stranih i nasljednih učenika zabilježeno netočnih oblika u odnosu na broj proizvedenih pridjevskih proizvedenica u svakome padežu.

Tablica 137: Netočni oblici po padežima među pr. proizvedenicama u objema skupinama

Netočni oblici	***Strani***	***Nasljedni***
nominativ	35 / 286 (12,23%)	63 / 442 (14,25%)
akuzativ	18 / 125 (14,4%)	54 / 274 (19,70%)
lokativ	3 / 9 (33,33%)	11 / 43 (25,58%)
genitiv	0 / 1	4 / 20 (20%)
instrumental	0 / 1	2 / 7 (28,57%)
dativ	-	0 / 2
UKUPNO	56 / 422 (13,27%)	134 / 788 (17%)

Tablica 137 pokazuje da su strani učenici bili točniji u proizvodnji pridjeva od nasljednih učenika, odnosno kod stranih je učenika udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju pridjevskih proizvedenica manji nego kod nasljednih (13% vs. 17%).

Stoga se i kod pridjeva pokazala točnom peta pretpostavka da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljednih učenika.

U objema je skupinama najveći udio netočnih oblika zabilježen u četvrtome razgovoru (59% vs. 49%), kada je zabilježen i najveći broj pridjevskih proizvedenica. Strani su učenici proizveli po 1 točnu proizvedenicu u genitivu i instrumentalu, a nasljedni 2 točne proizvedenice u dativu, no ako izuzmemo te 4 proizvedenice, u objema je skupinama najmanji udio netočnih oblika u

izravno poučavanome nominativu (12% vs. 14%) te potom u akuzativu (14% vs. 20%), s tim da je i većina pridjevskih proizvedenica upravo u ta dva padeža.

Tablica 138 prikazuje koliki je udio krivih, nepostojećih i dijalektalnih oblika među netočnim oblicima u proizvodnji pridjeva kod stranih i nasljednih učenika.

Tablica 138: Netočni oblici po vrsti među pr. proizvedenicama u objema skupinama

Netočni oblici	***Krivi***	***Nepostojeći***	***Dijalektalni***	*UKUPNO*
strani	48 (85,71%)	8 (14,28%)	-	56
nasljedni	108 (80,59%)	7 (5,22%)	19 (14,17%)	134

Među netočnim oblicima kod nasljednih je učenika 108 (80,59%) krivih oblika, 19 (14,17%) dijalektalnih, a 7 (5,22%) nepostojećih oblika. Kod stranih je učenika 48 (85,71%) krivih oblika, a 8 (14,28%) nepostojećih. Dakle, i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji su krivi oblici (86% vs. 81%), dok strani učenici imaju veći udio nepostojećih oblika od nasljednih (14% vs. 5%), dijalektalni se oblici (14%) pojavljuju samo kod nasljednih učenika (tablica 138).

6.5.7. Zaključak o proizvodnji pridjeva kod stranih i nasljednih učenika

Strani i nasljedni učenici proizveli su znatno veći broj pridjevskih natuknica i proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, no to povećanje nije bilo sustavno (v. slike 232 i 233).
Kao i kod imenica, i u proizvodnji su se pridjeva pokazale točnima sve očekivane pretpostavke.

6.5.7.1. Treća pretpostavka

Kao što je već spomenuto kod imenica, trećim se istraživačkim pitanjem željelo istražiti hoće li izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni, nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Željelo se istražiti hoće li poučavani oblici biti zastupljeniji i kod stranih i kod nasljednih učenika te hoće li proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika. Budući da program tečaja obuhvaća samo sustavnu obradu nominativa jednine i množine pridjeva, očekivalo se da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi nominativne oblike, a da će proizvodnja ostalih padeža ovisiti o svakome pojedincu.

Nasljedni su učenici proizveli znatno veći broj pridjevskih proizvedenica u svim padežima u odnosu na strane učenike. U objema je skupinama najzastupljeniji izravno poučavani nominativ (68% vs. 56%). Potom slijede akuzativ (30% vs. 35%) i lokativ (2% vs. 5%). Kod stranih je učenika zabilježena samo po jedna pridjevska proizvedenica u genitivu i instrumentalu, a ni jedna u dativu, dok je kod nasljednih učenika 20 pridjevskih proizvedenica u genitivu, 7 u instrumentalu te 2 u dativu (v. tablicu 136).

Time se i u proizvodnji pridjeva, kao i u proizvodnji imenica, pokazala točnom treća pretpostavka da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike.

6.5.7.2. Četvrta pretpostavka

Kod svih je učenika pojedinačno, pa stoga i kod obiju skupina, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno svi su učenici u prosjeku proizveli oko 81% pridjevskih proizvedenica u jednini te 19% u množini. Kod stranih je učenika odnos jednine i množine 79% vs. 21%, a kod nasljednih 82% vs. 18%.

Time se i kod pridjeva pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

6.5.7.3. Peta pretpostavka

Strani su učenici bili točniji i u proizvodnji pridjeva od nasljednih, odnosno udio netočnih oblika među pridjevskim proizvedenicama kod stranih je učenika 13%, a kod nasljednih 17% (v. tablicu 137). Stoga se i kod pridjeva pokazala točnom peta pretpostavka da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljednih učenika.

U objema je skupinama najveći udio netočnih oblika zabilježen u četvrtome razgovoru, u kojemu je zabilježen i najveći broj pridjevskih proizvedenica, a obje su skupine najmanje griješile u proizvodnji nominativa i akuzativa. No treba naglasiti da su kod stranih učenika jedine zabilježene proizvedenice u genitivu i instrumentalu bile točne, a kod nasljednih učenika obje proizvedenice u dativu.

Među netočnim oblicima i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji su krivi oblici (86% vs. 81%), strani učenici imaju znatno veći udio nepostojećih oblika nego nasljedni

(14% vs. 5%), dok se 14% dijalektalnih oblika pojavljuje samo kod nasljednih učenika (v. tablicu 138).

6.5.7.4. Šesta pretpostavka

Razlika u proizvodnji pridjevskih natuknica između prvoga i četvrtoga razgovora u odnosu na ukupan broj zabilježenih proizvedenica u ta dva razgovora znatno se smanjila (124% vs. 31%)

Iako je kod obiju skupina na kraju tečaja zabilježen značajan rast u proizvodnji pridjevskih proizvedenica, strani su učenici na kraju tečaja proizveli čak 376% pridjevskih proizvedenica više u odnosu na početak, dok su nasljedni učenici proizveli 179% proizvedenica više. Dakle, usporedbom prvoga i četvrtoga razgovora može se zaključiti da je kod stranih učenika zabilježen gotovo dvostruko veći rast u udjelu pridjevskih proizvedenica nego kod nasljednih (376% vs. 179%).

Kod stranih je učenika zabilježeno prosječno 1,56 morfonološki različitih oblika po pridjevskoj natuknici, a kod nasljednih 1,42 oblika. Kod obiju se skupina broj morfonološki različitih oblika povećao na kraju tečaja u odnosu na početak, s tim da je kod stranih učenika ta razlika veća.

Time se i na razini pridjevskih proizvedenica pokazala točnom šesta pretpostavka da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima.

6.6. Zamjenice kod stranih i nasljednih učenika

Kod obiju su skupina učenika ukupno zamjenice četvrta vrsta riječi po zastupljenosti i u natuknicama i u proizvedenicama promjenjivih riječi, no u odnosu na sve vrste riječi peta su vrsta po zastupljenosti nakon imenica, glagola, priloga i pridjeva.

6.6.1. Zamjeničke natuknice

Obje su skupine učenika u četvrtome razgovoru proizvele najveći broj zamjeničkih natuknica u odnosu na ostale razgovore, s tim da razlika između prvoga i četvrtoga razgovora nije velika. Kod nasljednih je učenika u odnosu na strane zabilježen veći broj zamjeničkih natuknica u svim razgovorima (slika 234).

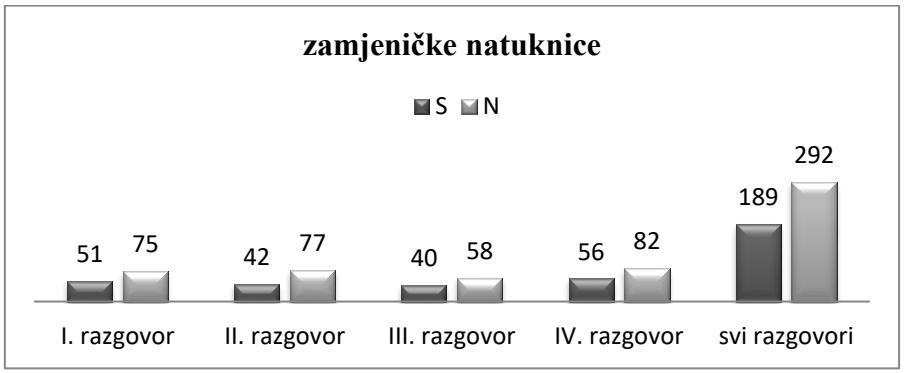

Slika 234: Broj zamjeničkih natuknica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 139 prikazuje koliko su zamjeničkih natuknica proizveli strani i nasljedni učenici u svim razgovorima te kolika je razlika u broju proizvedenih natuknica među skupinama.

Tablica 139: Zamjeničke natuknice kod stranih i nasljednih učenika

Zamj. natuknice	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	51	75	24 (47,05%)
II. razgovor	42	77	**35 (83,33%)**
III. razgovor	40	58	18 (45%)
IV. razgovor	**56**	**82**	26 (46,42%)
UKUPNO	189	292	103 (54,49%)
razlika I. i IV. r.	5 **(9,80%)**	**7** (9,33%)	

Strani su učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 5 (9,80%) zamjeničkih natuknica više, dok su nasljedni učenici proizveli 7 (9,33%) natuknica više. Dakle, ni kod jedne skupine nije zabilježena znatnija razlika u proizvodnji zamjeničkih natuknica između prvoga i četvrtoga razgovora.

Tablica 139 pokazuje da su nasljedni učenici u prvome razgovoru proizveli 24 (47,05%) zamjeničke natuknice više od stranih, u drugome 35 (83,33%) natuknica više, u trećemu 18 (45%) više, a u četvrtome 26 (46,42%) više. Dakle, može se zaključiti da se, za razliku od ostalih sklonjivih riječi, razlika u broju zabilježenih natuknica između stranih i nasljednih učenika nije znatnije mijenjala tijekom tečaja, a najveća je razlika u proizvodnji zabilježena u drugome razgovoru, kada su nasljedni učenici proizveli 83% natuknica više od stranih, dok je u ostalim razgovorima ta razlika bila u prosjeku oko 46%.

Nasljedni su učenici proizveli 103 (54%) zamjeničke natuknice više od stranih učenika.

6.6.2. Zamjeničke proizvedenice

Obje su skupine učenika u četvrtome razgovoru, kada se sustavno obrađuje nominativ jednine i množine posvojnih zamjenica te njihovo slaganje s imenicama, proizvele znatno veći broj zamjeničkih proizvedenica u odnosu na ostale razgovore. Kod nasljednih je učenika u odnosu na strane zabilježen veći broj zamjeničkih proizvedenica u svim razgovorima (slika 235).

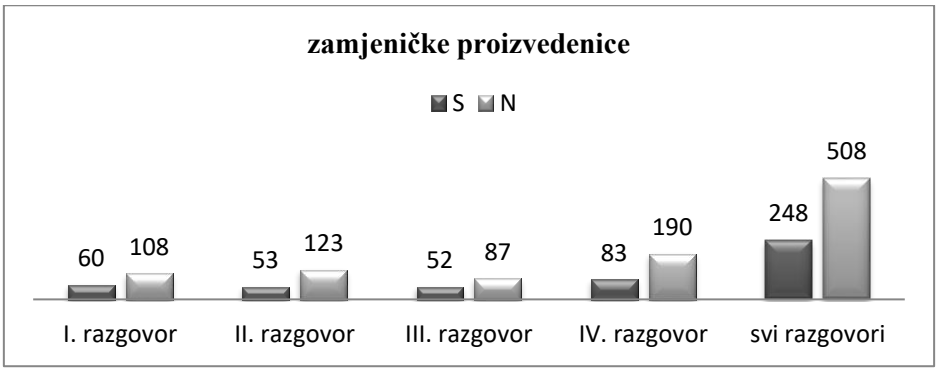

Slika 235: Broj zamj. proizvedenica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 140 prikazuje koliko su zamjeničkih proizvedenica proizveli strani i nasljedni učenici u svim razgovorima te kolika je razlika u broju zabilježenih proizvedenica među skupinama.

Tablica 140: Zamjeničke proizvedenice kod stranih i nasljednih učenika

Zamj. proizvedenice	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	60	108	48 (80%)
II. razgovor	53	123	70 **(132,07%)**
III. razgovor	52	87	35 (67,30%)
IV. razgovor	**83**	**190**	**107** (128,91%)
UKUPNO	248	508	260 (104,83%)
razlika I. i IV. r.	23 (38,33%)	**82** (**75,92**%)	

Iz tablice 140 može se vidjeti da su nasljedni učenici u prvome razgovoru proizveli 48 (80%) zamjeničkih proizvedenica više od stranih, u drugome 70 (132,07%) više, u trećemu 35 (67,30%) više te u četvrtome razgovoru 107 (128,91%) više. Dakle, razlika se u broju zabilježenih zamjeničkih proizvedenica između stranih i nasljednih učenika znatno povećala na kraju tečaja u odnosu na početak (80% vs. 129%), a najmanja je razlika zabilježena u trećemu razgovoru.

Strani su učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 23 (38,33%) zamjeničke proizvedenice više, dok su nasljedni učenici proizveli 82 (75,92%) proizvedenice više, stoga je kod nasljednih učenika zabilježen veći rast u proizvodnji zamjeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak nego kod stranih.

Kod zamjenica se na razini zabilježenih zamjeničkih proizvedenica nije pokazala točnom šesta pretpostavka da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima, nego se ta razlika znatno povećala. Nasljedni su učenici proizveli 260 (105%) zamjeničkih proizvedenica više od stranih učenika.

6.6.3. Odnos zamjeničkih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 141 i tablica 142 prikazuju u koliko se morfonološki različitih oblika u prosjeku pojavila svaka zamjenička natuknica kod stranih i nasljednih učenika, u svim razgovorima pojedinačno te u ukupnome zbroju.

Tablica 141: Odnos zamjeničkih natuknica i proizvedenica kod stranih učenika

Strani	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
zamj. natuknice	51	42	40	**56**	189
zamj. proizved.	60	53	52	**83**	248
omjer	1,17	1,26	1,3	**1,48**	1,31

Tablica 141 pokazuje da se kod stranih učenika svaka zamjenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,31 morfonološki različitom obliku, a raspon je morfonološki različitih oblika u pojedinačnim razgovorima od 1,17 (I. razgovor) do 1,48 (IV. razgovor).

Tablica 142: Odnos zamjeničkih natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika

Nasljedni	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
zamj. natuknice	75	77	58	**82**	292
zamj. proizved.	108	123	87	**190**	508
omjer	1,44	1,59	1,5	**2,31**	1,73

Tablica 142 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka zamjenička natuknica pojavila u prosjeku u 1,73 morfonološki različita oblika, dakle, više nego kod stranih učenika. U pojedinačnim je razgovorima raspon od 1,44 (I. razgovor) do 2,31 (IV. razgovor).

U objema se skupinama učenika broj morfonološki različitih oblika povećao na kraju tečaja u odnosu na početak, kod nasljednih (1,44 vs. 2,31) i kod stranih (1,17 vs. 1,48), no kod nasljednih je to povećanje znatno veće nego kod stranih. Stoga se ni u ovome obilježju nije pokazala točnom šesta pretpostavka da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima, nego se ta razlika znatno povećala.

6.6.4. Padež

Kod obiju su skupina učenika zabilježene proizvedenice u svim padežima osim u vokativu, s tim da treba naglasiti da nisu kod svih stranih i nasljednih pojedinaca zabilježeni svi padeži.

Tablica 143 prikazuje koji su padeži bili zastupljeni u proizvodnji zamjenica kod stranih i nasljednih učenika, koliko je zamjeničkih proizvedenica zabilježeno u svakome padežu te kolika je razlika u broju zabilježenih proizvedenica u svakome padežu među skupinama.

Tablica 143: Razlika u broju zabilježenih zamj. proizvedenica po padežima među skupinama

Padež	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
nominativ	**202 (81,45%)**	**331 (65,15%)**	**129 (63,86%)**
akuzativ	37 (14,91%)	113 (22,24%)	76 (205,40%)
lokativ	2 (0,80%)	8 (1,57%)	6
genitiv	1 (0,40%)	18 (3,54%)	17
instrumental	3 (1,20%)	7 (1,37%)	4
dativ	3 (1,20%)	31 (6,10%)	28
UKUPNO	248	508	260 (104,80%)

Tablica 143 pokazuje da su nasljedni učenici u odnosu na strane u nominativu proizveli 129 (63,86%) zamjeničkih proizvedenica više, u akuzativu 76 (205,40%) više, u dativu 28 više, u genitivu 17 više, u lokativu 6 i u instrumentalu 4 proizvedenice više.

U objema je skupinama najveći udio nominativa (81% vs. 65%) u odnosu na ostale padeže, a nominativ je i jedini izravno poučavani padež predviđen silabom tečaja. Akuzativ je

drugi po zastupljenosti (15% vs. 22%), a potom slijede dativ (1% vs. 6%), genitiv (0,4% vs. 4%), lokativ (0,8% vs. 2%) i instrumental (1,20% vs. 1,37%). U dativu je kod nasljednih učenika zabilježena čak 31 zamjenička proizvedenica, što je najveći broj zabilježenih proizvedenica u dativu među imeničkim, pridjevskim i zamjeničkim proizvedenicama (kod imenica ih je bilo 5, a kod pridjeva 2).

Time se kod ovoga oblilježja zamjenica pokazala točnom treća pretpostavka da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike, nego one na koje se programom nije usmjeravalo, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

6.6.5. Broj

Kao i kod imenica i pridjeva, svi su učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli znatno više zamjeničkih proizvedenica u jednini nego u množini (79% vs. 21%). Kod stranih je učenika 81% proizvednica u jednini, a 19% u množini, dok je kod nasljednih 76% pridjevskih proizvedenica u jednini, a 24% u množini.

Dakle, i kod zamjenica se pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

6.6.6. Točnost u proizvodnji zamjenica kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 144 prikazuje koliko je netočnih oblika u odnosu na ukupan broj proizvedenih zamjeničkih proizvedenica u svakome padežu zabilježeno kod stranih i nasljednih učenika.

Tablica 144: Netočni oblici u proizvodnji zamjenica kod stranih i nasljednih učenika

Netočni oblici	***Strani***	***Nasljedni***
nominativ	11 / 202 (5,44%)	42 / 331 (12,68%)
akuzativ	7 / 37 (18,91%)	18 / 113 (15,92%)
lokativ	0 / 2	3 / 8 (37,5%)
genitiv	0 / 1	6 / 18 (33%)
instrumental	1 / 3 (33,33%)	0 / 7
dativ	2 / 3 (66,66%)	7 / 31 (22,58%)
UKUPNO	21 / 248 (8,46%)	76 / 508 (14,96%)

Strani su učenici bili točniji u proizvodnji zamjenica od nasljednih učenika, odnosno kod stranih je učenika udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju zamjeničkih proizvedenica manji nego kod nasljednih (8% vs. 15%). Tako se i kod zamjenica, kao kod imenica i pridjeva, pokazala točnom peta pretpostavka da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljednih učenika.

U objema je skupinama najveći udio netočnih oblika zabilježen u četvrtome razgovoru (48%, vs. 45%), a najmanji je udio netočnih oblika u izravno poučavanome nominativu (5% vs. 13%) te potom u akuzativu (19% vs. 16%). No treba naglasiti da su obje zamjeničke proizvedenice u lokativu i jedna u genitivu kod stranih učenika te sedam proizvedenica u instrumentalu kod nasljednih učenika točno proizvedene, stoga je stopostotna točnost u tim padežima. No ako se izuzmu te proizvedenice zbog malena broja, najveća je točnost u proizvodnji nominativa i akuzativa u kojima je zabilježen i naveći broj zamjeničkih proizvedenica (tablica 144).

Tablica 145 prikazuje udio krivih, nepostojećih i dijalektalnih oblika među netočnim oblicima u proizvodnji zamjenica kod stranih i nasljednih učenika.

Tablica 145: Netočni oblici po vrsti među zamj. proizvedenicama u objema skupinama

Netočni oblici	***Krivi***	***Nepostojeći***	***Dijalektalni***	*UKUPNO*
strani	20 (95,23%)	1 (4,76%)	-	21
nasljedni	56 (73,68%)	-	20 (26,31%)	76

Među netočnim je oblicima kod nasljednih učenika 56 (73,68%) krivih oblika, a 20 (26,31%) dijalektalnih, dok je kod stranih učenika 20 (95,23%) krivih oblika i 1 (4,76%) nepostojeći oblik. Dakle, i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji su krivi oblici (95% vs. 74%), dok se oko 26% dijalektalnih oblika pojavljuje samo kod nasljednih učenika, a oko 5% nepostojećih samo kod stranih učenika (tablica 145).

6.6.7. Zaključak o proizvodnji zamjenica kod stranih i nasljednih učenika

Obje su skupine učenika proizvele najveći broj zamjeničkih natuknica i proizvedenica na kraju tečaja, odnosno u četvrtome razgovoru, no to povećanje nije bilo sustavno. Nasljedni su učenici u svim snimljenim razgovorima proizveli više zamjeničkih natuknica i proizvedenica od stranih (v. slike 234 i 235).

6.6.7.1.Treća pretpostavka

Kao što je već spomenuto kod ostalih sklonjivih riječi, trećim se istraživačkim pitanjem željelo istražiti hoće li izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni, nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Željelo se istražiti hoće li poučavani oblici biti zastupljeniji i kod stranih i kod nasljednih učenika te hoće li proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika. Budući da program tečaja obuhvaća samo sustavnu obradu nominativa jednine i množine osobnih i posvojnih zamjenica, očekivalo se da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi nominativne oblike, a da će proizvodnja ostalih padeža ovisiti o svakome pojedincu.

U objema je skupinama najzastupljeniji izravno poučavani nominativ (81% vs. 65%), potom slijede akuzativ (15% vs. 22%), dativ (1% vs. 6%), genitiv (0,40% vs. 4%), lokativ (1% vs. 2%) i instrumental (1,20% vs. 1,37%). Dativ je po prvi put na trećemu mjestu po zastupljenosti jer je kod nasljednih učenika zabilježena čak 31 zamjenička proizvedenica u dativu, što je najveći broj proizvedenica u dativu među imeničkim, pridjevskim i zamjeničkim proizvedenicama. Nasljedni su učenici proizveli veći broj zamjeničkih proizvedenica od stranih učenika u svim padežima (v. tablicu 143).

Dakle, i u proizvodnji zamjenica pokazala se točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike nego one na koje se programom nije usmjeravalo.

6.6.7.2. Četvrta pretpostavka

Kao i kod imenica i pridjeva, kod svih je učenika pojedinačno, pa tako i u objema skupinama, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenici su u prosjeku proizveli 79% zamjeničkih proizvedenica u jednini te 21% u množini. Kod stranih je učenika odnos jednine i množine 81% vs. 19%, a kod nasljednih 76% vs. 24%. Time se i kod zamjenica pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika.

6.6.7.3. Peta pretpostavka

Strani su učenici bili točniji u proizvodnji od nasljednih, odnosno udio netočnih oblika među zamjeničkim proizvedenicama kod stranih je učenika oko 8%, a kod nasljednih oko 15%. Stoga se i kod zamjenica pokazala točnom peta pretpostavka za peto istraživačko pitanje da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljednih učenika.

Ako se izuzmu točno proizvedene obje zamjeničke proizvedenice u lokativu i jedna u genitivu kod stranih učenika, kao i sedam točnih proizvedenica u instrumentalu kod nasljednih učenika, u kojima je stoga zabilježena stopostotna točnost u proizvodnji, obje su skupine najmanje griješile u proizvodnji nominativa i akuzativa, s tim da treba naglasiti da je i većina zamjeničkih proizvedenica upravo u ta dva padeža.

Među netočnim oblicima i kod stranih i kod nasljednih učenika najčešći su krivi oblici (95% vs. 74%), dok se dijalektalni oblici (26%) pojavljuju samo kod nasljednih, a nepostojeći su oblici (5%) zabilježeni samo kod stranih učenika (v. tablicu 145).

6.6.7.4. Šesta pretpostavka

Strani su učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 23 (38,33%) zamjeničke proizvedenice više, dok su nasljedni učenici proizveli 82 (75,92%) proizvedenice više. Dakle, kod nasljednih je učenika zabilježen dvostruko veći rast u proizvodnji zamjeničkih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak nego kod stranih (38% vs. 76%).
Razlika u broju zabilježenih zamjeničkih proizvedenica između stranih i nasljednih učenika znatno se povećala na kraju tečaja u odnosu na početak (80% vs. 129%), a najmanja je razlika zabilježena u trećemu razgovoru.

Kod obiju se skupina broj morfonološki različitih oblika povećao na kraju tečaja u odnosu na početak, s tim da je kod nasljednih učenika (1,44 vs. 2,31) ta razlika znatno veća nego kod stranih (1,17 vs. 1,48). Kod stranih je učenika zabilježen u prosjeku 1,31 morfonološki različit oblik, a kod nasljednih 1,73 oblika (v. tablice 141 i 142).

Stoga se kod zamjenica na razini zabilježenih zamjeničkih proizvedenica nije pokazala točnom šesta pretpostavka za šesto istraživačko pitanje da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima, nego se ta razlika značajno povećala.

6.7. Glagoli kod stranih i nasljednih učenika

Kao što je već spomenuto, strani i nasljedni učenici proizveli su najviše imeničkih, pa potom glagolskih natuknica i proizvedenica.

6.7.1. Glagolske natuknice

Broj se glagolskih natuknica nije sustavno povećavao, njihov je najveći broj kod stranih učenika zabilježen u trećemu razgovoru, dok je kod nasljednih najveći broj zabilježen u prvome razgovoru. Za razliku od ostalih promjenjivih vrsta riječi kod kojih je zabilježen rast u proizvodnji natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak, može se primijetiti da se broj glagolskih natuknica kod nasljednih učenika smanjio, dok je kod stranih ipak zabilježeno povećanje. No unatoč tomu nasljedni su učenici u svim snimljenim razgovorima proizveli više glagolskih natuknica od stranih učenika (slika 236).

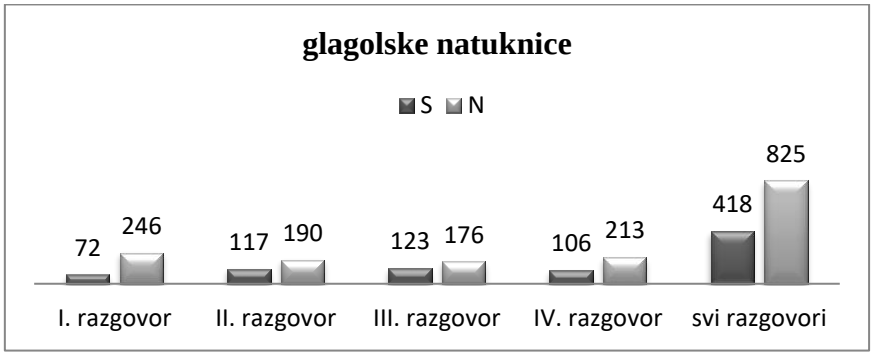

Slika 236: Broj glagolskih natuknica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 146 prikazuje koliko su glagolskih natuknica proizveli strani i nasljedni učenici u svim razgovorima, kao i kolika je razlika u broju proizvedenih natuknica među skupinama.

Tablica 146: Glagolske natuknice kod stranih i nasljednih učenika

Gl. natuknice	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	72	**246**	**174 (241,66%)**
II. razgovor	117	190	73 (62,39%)
III. razgovor	**123**	176	53 (43,08%)
IV. razgovor	106	213	107 (100,94%)
UKUPNO	418	825	407 (97,36%)
razlika I. i IV. r.	**34 (47,22%)**	-33 (15,49%)	

Nasljedni su učenici u prvome razgovoru proizveli 174 (241,66%) glagolske natuknice više od stranih, u drugome 73 (62,39%) više, u trećemu 53 (43,08%) više, a u četvrtome 107 (100,94%) više. Najveća je razlika očekivano zabilježena u prvome razgovoru u kojemu su nasljedni učenici proizveli njihov najveći broj. Dakle, razlika se u broju zabilježenih glagolskih natuknica među stranim i nasljednim učenicima znatno smanjila na kraju tečaja u odnosu na početak (242% vs 101%).

Nasljedni su učenici proizveli 407 (97,36%) glagolskih natuknica više od stranih učenika, no strani su učenici na kraju tečaja u odnosu na početak proizveli 34 (47%) natuknice više, dok su nasljedni učenici proizveli 33 (15%) natuknice manje. Dakle, kod stranih je učenika zabilježen veći rast u proizvodnji glagolskih natuknica nego kod nasljednih (47%, vs. 15%).

6.7.2. Glagolske proizvedenice

Za razliku od ostalih promjenjivih vrsta riječi može se primijetiti da su obje skupine proizvele manje glagolskih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak. Strani su učenici najviše glagolskih proizvedenica proizveli u drugome razgovoru, dok je kod nasljednih njihov najveći broj zabilježen u prvome. Nasljedni su učenici u svim razgovorima proizveli više glagolskih proizvedenica od stranih učenika (slika 237).

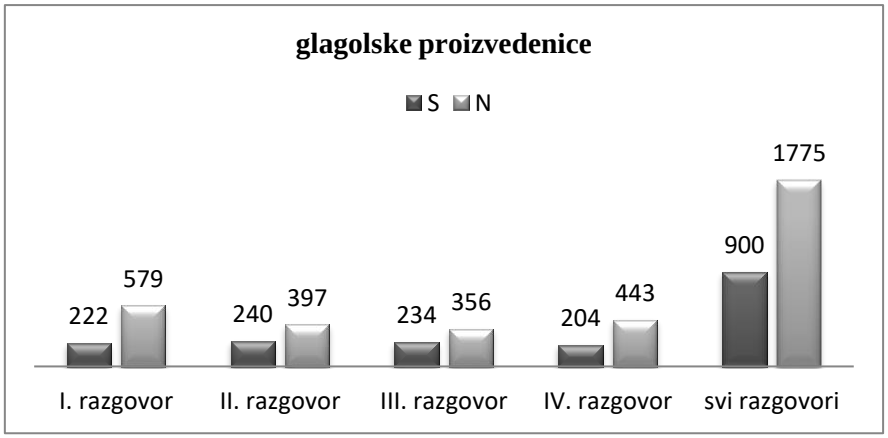

Slika 237: Broj glagolskih proizvedenica u svim razgovorima kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 147 prikazuje koliko su glagolskih proizvedenica proizveli strani i nasljedni učenici u svim razgovorima, kao i kolika je razlika u broju zabilježenih proizvedenica među skupinama.

Tablica 147: Glagolske proizvedenice kod stranih i nasljednih učenika

Gl. proizvedenice	***Strani***	***Nasljedni***	*razlika*
I. razgovor	222	**579**	**357 (160,81%)**
II. razgovor	**240**	397	157 (65,41%)
III. razgovor	234	356	122 (52,13%)
IV. razgovor	204	443	239 (117,15%)
UKUPNO	900	1775	875 (97,22%)
razlika I. i IV. r.	-18 (8,82%)	**-136** (**30,69**%)	

Nasljedni su učenici u prvome razgovoru proizveli 357 (160,81%) glagolskih proizvedenica više od stranih, u drugome 157 (65,41%) više, u trećemu 122 (52,13%) više, a u četvrtome 239 (117,15%) više. Dakle, može se zaključiti da se razlika u broju zabilježenih glagolskih proizvedenica između stranih i nasljednih učenika smanjila na kraju tečaja u odnosu na početak (161% vs 117%).

Obje su skupine na kraju tečaja proizvele manje glagolskih proizvedenica u odnosu na početak, no kod stranih je učenika razlika znatno manja, odnosno strani su učenici proizveli 18 (8,82%) proizvedenica manje, dok je kod nasljednih zabilježeno 136 (30,69%) proizvedenica manje.

Stoga se na razini zabilježenih glagolskih proizvedenica pokazala točnom šesta pretpostavka za šesto istraživačko pitanje da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima.

Nasljedni su učenici proizveli 875 (97,22%) proizvedenica više od stranih.

6.7.3. Odnos glagolskih natuknica i proizvedenica kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 148 i tablica 149 pokazuju u koliko se morfonološki različitih oblika pojavila svaka glagolska natuknica kod stranih i nasljednih učenika u svim razgovorima pojedinačno te u ukupnome zbroju.

Tablica 148: Odnos glagolskih natuknica i proizvedenica kod stranih učenika

strani	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
gl. natuknice	72	117	**123**	106	418
gl. proizved.	222	**240**	234	204	900
omjer	**3,08**	2,05	1,9	1,92	2,15

Tablica 148 pokazuje da se kod stranih učenika svaka glagolska natuknica pojavila u 2,15 morfonološki različitih oblika, a raspon je morfonoloških oblika u pojedinačnim razgovorima od 1,9 (III. razgovor) do 3,08 (I. razgovor).

Tablica 149: Odnos glagolskih natuknica i proizvedenica kod nasljednih učenika

nasljedni	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
gl. natuknice	**246**	190	176	213	825
gl. proizved.	**579**	397	356	443	1775
omjer	**2,35**	2,08	2,02	2,07	2,15

Tablica 149 pokazuje da se kod nasljednih učenika svaka glagolska natuknica pojavila u 2,15 morfonološki različitih oblika, dakle, jednako kao i kod stranih učenika. Njihov je raspon u pojedinačnim razgovorima od 2,02 (III. razgovor) do 2,35 (I. razgovor).

Usporedbom stranih i nasljednih učenika može se utvrditi velika sličnost u morfološkoj raslojenosti glagola, odnosno u objema se skupinama broj morfonološki različitih oblika smanjio na kraju tečaja u odnosu na početak. Najveći je broj različitih oblika u objema skupinama zabilježen u prvome razgovoru, a najmanji u trećemu (tablice 148 i 149).

6.7.4. Glagolski oblik

Kod stranih su učenika u ukupnoj proizvodnji zabilježene proizvedenice u infinitivu, prezentu, perfektu, imperativu i samo jedna proizvedenica u futuru, dok su nasljedni učenici proizveli i proizvedenice u kondicionalu. U objema se skupinama zastupljenost oblika mijenjala tijekom

tečaja, no kada se promatra broj ukupno zabilježenih glagolskih proizvedenica, i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji su izravno poučavani oblici.

6.7.4.1. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih učenika

Tablica 150 prikazuje koliko je glagolskih proizvedenica kod stranih učenika zabilježeno u svakome glagolskome obliku u svim razgovorima.

Tablica 150: Udio glagolskih oblika kod stranih učenika

Strani	I.	II.	III.	IV.	svi razgovori
prezent	189 **(85,13%)**	**195** (81,25%)	168 (71,79%)	142 (69,60%)	**694 (77,11%)**
infinitiv	25 (11,26%)	26 (10,83%)	31 (13,24%)	**31 (15,19%)**	113 (12,55%)
perfekt	4 (1,80%)	17 (7,08%)	26 (11,11%)	**30 (14,70%)**	77 (8,55%)
imperativ	4 (1,80%)	2 (0,83%)	**8 (3,41%)**	1 (0,49%)	15 (1,66%)
futur	-	-	**1 (0,42%)**	-	1 (0,11%)
UKUPNO	222	**240**	234	204	900

Tablica 150 pokazuje da su strani učenici najveći broj glagolskih proizvedenica u prezentu proizveli u prvome i drugome razgovoru kada se obrađuje i uvježbava prezent glagola *biti* te prezent *-ati→-am* i *–iti→-im* glagola. Infinitiv je gotovo podjednako zastupljen u svim razgovorima, a najviše je proizvedenica u infinitivu zabilježeno u četvrtome razgovoru. Perfekt je treći po zastupljenosti, a najveći je broj glagolskih proizvedenica u perfektu zabilježen u četvrtome razgovoru. Iako tvorba perfekta nije predviđena silabom, sustavno je poučavana tijekom nastave uživo samo s troje stranih učenika. Imperativ nije zabilježen kod svih stranih učenika, najzastupljeniji je u trećemu razgovoru, a čak devet ih je proizveo učenik S5. Većinom se odnosi na izraze (pr. *oprostite, izvolite*) ili na upute u zadatcima (pr. *napišite, stavite, predajte*). Jedina proizvedenica u futuru zabilježena je kod učenika S2 (pr. *Sutra <u>će biti</u> nedjelja*.).

Stoga se može zaključiti da je proizvodnja glagolskih proizvedenica kod stranih učenika uvelike ovisila o silabom planiranim sadržajima i temama, kao i o tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo.

Učenici su u četvrtome razgovoru proizveli najmanji broj glagolskih proizvedenica, no u odnosu na prvi razgovor proizveli su veći broj proizvedenica u infinitivu i perfektu, a manji

broj u prezentu i imperativu. Jedina proizvedenica u futuru zabilježena je u trećemu razgovoru, a najveći je broj glagolskih proizvedenica zabilježen u drugome razgovoru.

Promatrajući ukupan broj zabilježenih glagolskih proizvedenica, iz tablice 150 može se primijetiti da je najzastupljeniji prezent (77%), potom slijede infinitiv (13%), perfekt (9%), imperativ (2%) i futur (0,11%). Stoga se može zaključiti da su strani učenici najviše proizvodili izravno poučavane glagolske oblike (prezent, infinitiv, perfekt), dok je proizvodnja ostalih oblika bila sporadična i ovisila je o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen.

Dakle, time se i u proizvodnji glagola kod stranih učenika pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike.

6.7.4.2. Zastupljenost glagolskih oblika kod nasljednih učenika

Tablica 151 prikazuje koliko je glagolskih proizvedenica kod nasljednih učenika zabilježeno u svakome glagolskome obliku u svim razgovorima.

Tablica 151: Udio glagolskih oblika kod nasljednih učenika

Nasljedni	**I.**	**II.**	**III.**	**IV.**	**svi razgovori**
prezent	**433 (74,78%)**	245 (61,71%)	237 (66,57%)	281 (63,43%)	**1196 (67,38%)**
infinitiv	**69** (11,91%)	67 **(16,87%)**	46 (12,92%)	65 (14,67%)	247 (13,91%)
perfekt	47 (8,11%)	**63 (15,86%)**	50 (14,04%)	60 (13,54%)	220 (12,39%)
futur	13 (2,24%)	12 (3,02%)	8 (2,24%)	**19 (4,28%)**	56 (3,15%)
imperativ	7 (1,20%)	6 (1,51%)	9 (2,52%)	**13 (2,93%)**	35 (1,97%)
kondicional	**6** (1,03%)	4 (1%)	**6 (1,68%)**	5 (1,12%)	21 (1,18%)
UKUPNO	**579**	397	356	443	1775

Nasljedni su učenici najveći broj glagolskih proizvedenica u prezentu proizveli u prvome razgovoru kada se obrađuje i uvježbava prezent glagola *biti* te prezent *-ati→-am* i *-iti→-im* glagola, s tim da je s učenicom N5 napravljen i prezent glagola *-ati →-im, -jeti →-im, -ati → -em, -ovati → -ujem.*

Infinitiv je gotovo podjednako zastupljen u svim razgovorima, nešto je manji broj u trećemu razgovoru, a najviše je proizvedenica u infinitivu zabilježeno u prvome razgovoru. Perfekt je treći po zastupljenosti, a najveći je broj glagolskih proizvedenica u perfektu zabilježen u

drugome razgovoru. Potom slijedi futur s najvećim brojem proizvedenica u četvrtome razgovoru, a u četvrtome je razgovoru zabilježen i najveći broj proizvedenica u imperativu, dok je kondicional podjednako zastupljen u svim razgovorima. Može se zaključiti da je proizvodnja glagolskih proizvedenica kod nasljednih učenika ovisila i o sadržajima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo sa svakim učenikom, a ne isključivo o silabom predviđenim temama.

Učenici su u četvrtome razgovoru proizveli manji broj glagolskih proizvedenica nego u prvome, kada su proizveli njihov najveći broj, no u odnosu na prvi razgovor u četvrtome su proizveli veći broj proizvedenica u perfektu, futuru i imperativu.

I kod nasljednih je učenika najzastupljeniji prezent (67%), potom slijede infinitiv (14%) i perfekt (12%), pa futur (3%), imperativ (2%) i kondicional (1%). Stoga se može zaključiti da su nasljedni učenici najviše proizvodili sustavno obrađene glagolske oblike (prezent, infinitiv, perfekt), dok je proizvodnja ostalih oblika bila sporadična i ovisila je o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen. Dakle, time se u proizvodnji glagola i kod nasljednih učenika pokazala točnom treća pretpostavka za treća istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike.

6.7.4.3. Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih i nasljednih učenika

Slika 238 prikazuje broj zabilježenih glagolskih proizvedenica u infinitivu, prezentu, perfektu, futuru, imperativu i kondicionalu kod stranih i nasljednih učenika u svim razgovorima. Kod nasljednih je učenika u odnosu na strane učenike zabilježen znatno veći broj glagolskih proizvedenica u svim oblicima.

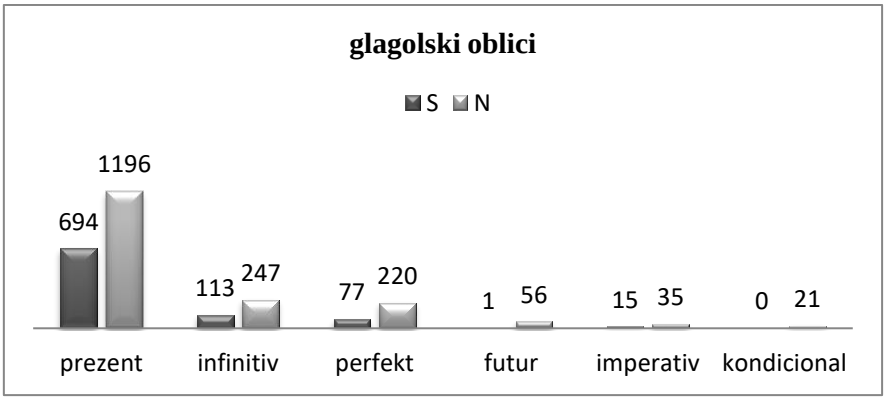

Slika 238: Zastupljenost glagolskih oblika kod stranih i nasljednih učenika

Može se primijetiti da je i kod stranih i kod nasljednih učenika najzastupljeniji prezent, potom infinitiv i perfekt. Kod stranih je učenika imperativ zastupljeniji od futura, a kondicional je zabilježen samo kod nasljednih učenika. Dakle, obje su skupine najviše proizvodile izravno poučavane oblike (infinitiv, prezent, perfekt), a zabilježene su proizvedenice u futuru, imperativu i kondicionalu (slika 238). Time se i kod glagola u objema skupinama pokazala točnom treća pretpostavka za treća istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike, nego one na koje se programom nije usmjeravalo, a da će proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

Tablica 152 prikazuje koji su glagolski oblici bili zastupljeni u proizvodnji glagola kod stranih i nasljednih učenika, koliko je glagolskih proizvedenica zabilježeno u svakome obliku te kolika je razlika u broju zabilježenih proizvedenica u svakome obliku među skupinama.

Tablica 152: Broj glagolskih proizvedenica po oblicima kod stranih i nasljednih učenika

Gl. oblik	***Strani***	***Nasljedni***	**razlika**
prezent	**694 (77,11%)**	**1196 (67,38%)**	**502 (9,73%)**
infinitiv	113 (12,55%)	247 (13,91%)	134 (1,36%)
perfekt	77 (8,55%)	220 (12,39%)	143 (3,84%)
futur	1 (0,11%)	56 (3,15%)	55 (3,04%)
imperativ	15 (1,66%)	35 (1,97%)	20 (0,31%)
kondicional	-	21 (1,18%)	21
UKUPNO	900	**1775**	875 (97,22%)

Nasljedni su učenici u odnosu na strane proizveli 502 (72,33%) glagolske proizvedenice više u prezentu, 134 (118,58%) više u infinitivu, 143 (185,71%) više u perfektu, 55 (366,66%) više u futuru, 20 (133,33%) više u imperativu te 21 proizvedenicu više u kondicionalu, odnosno kod stranih učenika nije zabilježena ni jedna proizvedenica u kondicionalu.

Treba naglasiti da je perfekt tijekom nastave uživo obrađen i uvježbavan sa svim nasljednim učenicima, dok je kod stranih učenika obrađen samo s troje učenika. Imperativ i kondicional nisu sustavno obrađeni ni s jednim učenikom, a futur je obrađen samo s učenikom N2.

Nasljedni su učenici proizveli čak 875 (97%) glagolskih proizvedenica više od stranih.

6.7.5. Broj

Kao i kod ostalih promjenjivih vrsta riječi, svi su učenici pojedinačno, pa tako i ukupnome zbroju, proizveli znatno više proizvedenica u jednini nego u množini (72% vs. 28%). Kod stranih je učenika 70% proizvedenica u jednini, a 30% u množini, dok je kod nasljednih 74% u jednini, a 26% u množini.

Dakle, i kod glagola se pokazala točnom četvrta pretpostavka za četvrto istraživačko pitanje da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika. Iako je i u proizvodnji glagola u objema skupinama jednina znatno zastupljenija od množine, u usporedbi sa sklonjivim riječima udio jednine u odnosu na množinu nešto je manji.

6.7.6. Točnost u proizvodnji glagola kod stranih i nasljednih učenika

Tablica 153 prikazuje koliko je u objema skupinama zabilježeno netočnih oblika u odnosu na broj proizvedenih glagolskih proizvedenica u svakome razgovoru te koliko je ukupno netočnih oblika zabilježeno među glagolskim proizvedenicama.

Tablica 153: Netočni oblici u proizvodnji glagola kod stranih i nasljednih učenika

Netočni oblici	***Strani***	***Nasljedni***
I. razgovor	27 / 222 (12,16%)	**122 / 579 (21,07%)**
II. razgovor	**30 / 240 (12,5%)**	78 / 397 (19,64%)
III. razgovor	18 / 234 (7,69%)	54 / 356 (15,16%)
IV. razgovor	23 / 204 (11,27%)	98 / 443 **(22,12%)**
UKUPNO	98 / 900 (10,88%)	350 / 1775 (19,71%)

Strani su učenici bili točniji u proizvodnji glagola od nasljednih učenika, odnosno kod stranih je učenika zabilježeno oko 11% netočnih oblika, dok je kod nasljednih učenika njihov udio oko 20%. Time se i kod glagola pokazala točnom peta pretpostavka za peto istraživačko pitanje da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljednih učenika.

Strani su učenici imali najveći udio netočnih oblika u drugome razgovoru (12,5%), dok je najmanji udio zabilježen u trećemu razgovoru (7,69%). Kod nasljednih je učenika njihov najveći udio zabilježen u četvrtome razgovoru (22,12%), a najmanji u trećemu (15,16%).

Tablica 154 prikazuje koliki je udio netočnih oblika u svakome glagolskome obliku kod stranih i nasljednih učenika.

Tablica 154: Netočni oblici po glagolskim oblicima kod stranih i nasljednih učenika

Netočni oblici	***Strani***	***Nasljedni***
prezent	**64** / **694** (9,22%)	**174 / 1196** (14,54%)
infinitiv	8 / 113 (7,07%)	92 / 247 (37,24%)
perfekt	26 / 77 (**33,76%)**	40 / 220 (18,18%)
futur	0 / 1 (0%)	30 / 56 **(53,57%)**
imperativ	0 / 15 (0%)	5 / 35 (14,28%)
kondicional	-	9 / 21 (42,85%)
UKUPNO	98 / 900 (10,88%)	**350 / 1775 (19,71%)**

Strani su učenici bili točniji od nasljednih u proizvodnji svih glagolskih oblika, osim u perfektu. Samo jednu, i to točnu proizvedenicu u futuru proizveo je jedan strani učenik, dok je kod nasljednih učenika zabilježeno 56 proizvedenica u futuru, a kondicional je zabilježen samo kod nasljednih učenika.

Iako je najveći broj netočnih oblika u objema skupinama zabilježen u prezentu, kada se promatra udio netočnih oblika u odnosu na ukupan broj zabilježenih glagolskih proizvedenica u svakome glagolskome obliku, strani su učenici najviše griješili u proizvodnji perfekta (34%), potom prezenta (9%) i infinitiva (7%), a najmanje su griješili u proizvodnji imperativa (0%) i futura (0%), koji se pojavio u samo jednoj proizvedenici. Nasljedni su učenici najviše griješili u proizvodnji futura (54%), potom kondicionala (43%) i infinitiva (37%), a najmanje su griješili u proizvodnji imperativa (14%), prezenta (15%) i perfekta (18%).

Kod nasljednih se učenika najveći broj netočnih oblika u infinitivu i futuru odnosio na krivo upotrijebljen krnji infinitiv (pr. *radit, vježbat, otvorit, ...ćemo stavit, ...ću čitat*). U kondicionalu je najistaknutija pogrješna uporaba pomoćnoga glagola, tj. uporaba oblika *bi* za sva lica jednine i množine.

Tablica 155 prikazuje udio krivih, nepostojećih i dijalektalnih oblika među netočnim oblicima u proizvodnji glagola kod stranih i nasljednih učenika.

Tablica 155: Netočni oblici po vrsti među gl. proizvedenicama u objema skupinama

Netočni oblici	***Krivi***	***Nepostojeći***	***Dijalektalni***	*UKUPNO*
strani	48 (48,97%)	48 (48,97%)	2 (2,04%)	269
nasljedni	152 (43,42%)	73 (20,85%)	125 (35,71%)	485

Među netočnim oblicima kod stranih je učenika 48 (48,97%) krivih oblika, 48 (48,97%) nepostojećih, a samo su 2 (2,04%) dijalektalna oblika. Kod nasljednih su učenika 152 (43,42%) kriva oblika, 125 (35,71%) je dijalektalnih, a 73 (20,85%) su nepostojeća oblika. Dakle, kod stranih je učenika podjednak udio krivih i nepostojećih oblika, a samo je 2% dijalektalnih oblika, dok su kod nasljednih učenika najzastupljeniji krivi oblici, potom dijalektalni, pa nepostojeći (tablica 155).

6.7.7. Zaključak o proizvodnji glagola kod stranih i nasljednih učenika

I kod stranih i kod nasljednih učenika nakon imenica zabilježen je najveći broj glagolskih natuknica i proizvedenica. Nasljedni su učenici proizveli više glagolskih natuknica i proizvedenica od stranih (v. slike 236 i 237), kao i u proizvodnji ostalih promjenjivih vrsta riječi.

6.7.7.1. Treća pretpostavka

Trećim se istraživačkim pitanjem željelo istražiti hoće li izravno poučavani oblici riječi biti češće proizvedeni, nego oni na koje se programom nije usmjeravalo. Željelo se istražiti hoće li poučavani oblici biti zastupljeniji i kod stranih i kod nasljednih učenika te hoće li proizvodnja ostalih oblika biti sporadična i ovisiti o svakome pojedincu s obzirom na unos kojemu je bio izložen, posebno kod nasljednih učenika.

Budući da program tečaja obuhvaća samo sustavnu obradu prezenta glagola *biti* te prezent *-ati→-am* i *-iti→-im,* glagola te perfekt, očekivalo se da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi upravo te oblike, a da će proizvodnja ostalih glagolskih oblika ovisiti o svakome pojedincu. No treba naglasiti da je proizvodnja glagolskih proizvedenica kod nasljednih učenika uvelike ovisila o sadržajima i zadatcima na kojima se s njima radilo tijekom

nastave uživo, kao i o njihovu postojećemu rječniku, a ne isključivo o silabom predviđenim temama, dok je proizvodnja glagolskih proizvedenica kod stranih učenika uvelike ovisila o silabom planiranim sadržajima i temama, ali donekle i o tekstovima i zadatcima na kojima se radilo tijekom nastave uživo.

U objema je skupinama najzastupljeniji prezent (77% vs. 67%), potom infinitiv (13% vs. 14%) i perfekt (9% vs. 12%). Udio je imperativa gotovo podjednak u objema skupinama (1,66% vs. 1,97%), futur je zastupljeniji kod nasljednih učenika (0,11% vs. 3,15%), odnosno kod stranih je učenika zabilježena samo jedna proizvedenica u futuru, dok je kondicional (1,18%) zabilježen samo kod nasljednih učenika (v. tablicu 152). Stoga se može zaključiti da su obje skupine najviše proizvodile izravno poučavane oblike (infinitiv, prezent, perfekt), a zabilježene su proizvedenice u imperativu, futuru i kondicionalu.

Dakle, time se i u proizvodnji glagola pokazala točnom treća pretpostavka za treće istraživačko pitanje da će i strani i nasljedni učenici češće proizvoditi izravno poučavane oblike.

4.7.7.2. Četvrta pretpostavka

I u proizvodnji glagola kod svih je učenika pojedinačno, pa tako i u objema skupinama, jednina znatno zastupljenija od množine, odnosno učenici su u prosjeku proizveli 72% glagolskih proizvedenica u jednini te 28% u množini. Kod stranih je učenika odnos jednine i množine 70% vs. 30%, a kod nasljednih 74% vs. 26%.

Time se i kod glagola pokazala točnom četvrta pretpostavka da će među imeničkim, pridjevskim, zamjeničkim i glagolskim proizvedenicama jednina biti znatno zastupljenija od množine kod svih učenika, no treba naglasiti da je u usporedbi sa sklonjivim riječima razlika u zastupljenosti jednine i množine kod glagola nešto manja.

6.7.7.2. Peta pretpostavka

Strani su učenici bili točniji u proizvodnji glagola od nasljednih, odnosno udio netočnih oblika među glagolskim proizvedenicama kod stranih je učenika 11%, a kod nasljednih 20%. Time se i kod glagola pokazala točnom peta pretpostavka za peto istraživačko pitanje da će strani učenici biti točniji u proizvodnji imenica, glagola, pridjeva i zamjenica od nasljednih učenika.

Kod stranih se učenika udio netočnih oblika smanjio u odnosu na početak (12% vs. 11%), a najmanji je udio zabilježen u trećemu razgovoru, dok je najveći udio u drugome. Kod nasljednih se učenika udio netočnih oblika povećao u odnosu na početak (21% vs. 22%), a najmanji je udio zabilježen u trećemu razgovoru, kao i kod stranih učenika (v. tablicu 153).

Strani su učenici bili točniji od nasljednih učenika u proizvodnji svih glagolskih oblika, osim u perfektu. Obje su skupine bile najtočnije u proizvodnji imperativa, a nakon imperativa strani su učenici najmanje griješili u proizvodnji prezenta i infinitiva, dok su nasljedni najmanje griješili u proizvodnji prezenta i perfekta. Kod stranih je učenika udio netočnih oblika bio najveći u proizvodnji perfekta, a kod nasljednih u proizvodnji futura, najčešće zbog nepravilne uporabe krnjega infinitiva (v. tablicu 153).

Kod stranih je učenika podjednak broj krivih i nepostojećih oblika (49%), a samo je 2% dijalektalnih oblika, dok su kod nasljednih učenika najzastupljeniji krivi oblici (43%), potom dijalektalni (36%), pa nepostojeći (21%).

6.7.7.3. Šesta pretpostavka

Za razliku od proizvodnje ostalih promjenjivih vrsta riječi u objema je skupinama zabilježen manji broj glagolskih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak (v. tablicu 147), s tim da je kod nasljednih učenika manji broj i glagolskih natuknica, dok su strani učenici proizveli veći broj glagolskih natuknica na kraju tečaja u odnosu na početak (v. tablicu 146).

U objema je skupinama zabilježen pad u proizvodnji glagolskih proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak (9% vs. 31%), a početna se razlika u proizvodnji glagolskih proizvedenica između stranih i nasljednih učenika znatno smanjila (161% vs. 117%). I očekivalo se da će na početku tečaja kod stranih učenika prevladavati proizvodnja poučavanih glagolskih oblika, dok će se kod nasljednih učenika zbog veće izloženosti hrvatskomu jeziku i zbog boljega poznavanja jezika u većoj mjeri nego kod stranih pojavljivati i neki drugi glagolski oblici koji nisu izravno poučavani. No pretpostavljalo se da će se s vremenom, a posebno na kraju tečaja, ta razlika u uporabi različitih glagolskih oblika smanjiti te će i kod stranih učenika biti zastupljeniji neki izravno poučavani, ali i nepoučavani, glagolski oblici koji nisu bili zabilježeni u njihovoj proizvodnji na samome početku.

Dakle, na razini zabilježenih glagolskih proizvedenica pokazala se točnom šesta pretpostavka za šesto istraživačko pitanje da će se na kraju tečaja smanjiti početna razlika u

morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima. Ona je posebno potvrđena činjenicom da je i kod stranih i kod nasljednih učenika zabilježeno u prosjeku 2,15 morfonološki različitih oblika. U objema se skupinama broj morfonološki različitih oblika smanjio na kraju tečaja u odnosu na početak jer je zabilježeno i smanjenje broja proizvedenica (v. tablice 148 i 149).

7. ZAKLJUČAK

Budući da do sada govorna proizvodnja inojezičnih učenika hrvatskoga jezika nije iscrpno istražena i opisana, niti su uopće istražene morfološke i leksičke razlike u jezičnome razvoju stranih i nasljednih učenika, rezultati se ovoga istraživanja ne mogu u potpunosti usporediti s postojećima. No rezultati su potvrdili mnoge od spoznaja o inojezičnome razvoju općenito koje su do sada dobivene istraživanjem učenika različitih inih jezika, ali i neke od rijetkih spoznaja o jezičnome razvoju hrvatskoga kao inoga jezika te neke istražene ili iskustvene razlike u jezičnome razvoju među stranim i nasljednim učenicima općenito. Doveli su do novih spoznaja i u odnosu na jezični razvoj potaknut učenjem jezika; učenje jezika u pojedinačnoj nastavi na početničkoj razini e-tečaja; leksički i morfološki razvoj hrvatskoga kao inoga jezika mjeren proizvodnjom promjenjivih riječi; količinu proizvedenih natuknica i proizvedenica u pojedinim točkama mjerenja; točnih i netočnih oblika te razlike od početka do kraja istraživanoga razdoblja; konkretne razlike između stranih i nasljednih učenika; utjecaj pojedinačnih čimbenika. Od sedam postavljenih pokazalo se točnim šest pretpostavki, a jedna djelomično.

I strani i nasljedni učenici proizveli su više hrvatskih natuknica i proizvedenica na kraju tečaja u odnosu na početak, no to povećanje nije bilo sustavno jer su strani učenici npr. proizveli veći broj proizvedenica u drugome razgovoru nego u trećemu, dok su npr. nasljedni učenici u trećemu razgovoru proizveli manji broj natuknica nego u prvome. Dakle, prva se pretpostavka pokazala točnom. Slični su se rezultati pokazali i u pojedinačnoj proizvodnji svih nasljednih učenika, no kod četvero je stranih učenika povećanje natuknica bilo sustavno, dok je u proizvodnji proizvedenica bilo sustavno samo kod jednoga stranoga učenika.

Pokazalo se da obje skupine imaju najveći udio imenica, potom glagola i priloga. Slijede pridjevi i zamjenice, dok je udio prijedloga, čestica, veznika i uzvika najmanji i kod stranih i nasljednih učenika, prosječno oko 3%. Jedina se razlika očitovala u zastupljenosti čestica i veznika, odnosno uzvika, jer su kod stranih učenika čestice zastupljenije od veznika i uzvika, koji imaju isti udio, dok je kod nasljednih učenika obrnuto, veznici su zastupljeniji od čestica i uzvika. K tomu strani učenici imaju znatno veći udio imenica od glagola (46% vs. 15%), dok je kod nasljednih učenika ta razlika manja (38% vs. 18%). Dakle, poredak je zastupljenosti

riječi prema vrstama sličan kod obiju skupina učenika čime se pokazala točnom druga pretpostavka.

Obje su skupine najviše proizvodile izravno poučavane padežne oblike imenica (strani učenici 90%, nasljedni oko 85%). Kod stranih je učenika najzastupljeniji nominativ (40%), potom akuzativ (36%), dok je kod nasljednih akuzativ (37%) zastupljeniji od nominativa (35%), a udio je lokativa gotovo podjednak (14% vs. 12%). Značajan je i udio genitiva, koji kod nasljednih učenika ima podjednak udio kao i lokativ (8% vs. 12%), a pojavljuje se i instrumental, dok vokativ uopće nije zabilježen. Nasljedni su učenici imali znatno više imeničkih proizvedenica u dativu od stranih (16 vs. 1).

U objema je skupinama zabilježen znatno veći udio pridjevskih proizvedenica u nominativu (68% vs. 56%) u odnosu na ostale padeže. Akuzativ je drugi po zastupljenosti (30% vs. 35%), potom slijedi lokativ (2% vs. 5%). Strani su učenici imali samo po jednu proizvedenicu u genitivu i instrumentalu, nasljedni su ih proizveli više i imali su jedine dvije proizvedenice u dativu.

Među zamjeničkim proizvedenicama u objema je skupinama najveći udio nominativa (81% vs. 65%) u odnosu na ostale padeže. Akuzativ je drugi padež po zastupljenosti (15% vs. 22%), slijedi dativ (čak 31 proizvedenica kod nasljednih učenika, a samo 3 kod stranih), a zabilježene su i zamjeničke proizvedenice u genitivu, lokativu i instrumentalu.

U objema je skupinama u proizvodnji glagola najzastupljeniji prezent (77% vs. 67%), potom infinitiv (13% vs. 14%) pa perfekt (9% vs. 12%). Udio je imperativa podjednak u objema skupinama, futur je zastupljeniji kod nasljednih učenika, a kondicional je zabilježen samo kod nasljednih učenika.

Rezultati su u skladu s istraživanjem za izvornojezični hrvatski, koje je pokazalo da zastupljenost padeža ovisi i o vrstama riječi. Dakle, u proizvodnji svih sklonjivih i sprezivih riječi poučavani su oblici zastupljeniji u odnosu na ostale oblike čime se pokazala točnom treća pretpostavka.

Među imeničkim proizvedenicama u jednini obje su skupine ispitanika imale oko 80% proizvedenica (81% vs. 79%). Kod pridjeva je udio jednine oko 81% (79% vs. 82%). Kod zamjenica je udio jednine oko 79% (81% vs. 76%), što znači da je vrlo sličan za sve sklonjive riječi (oko 80%). Kod glagola je udio jednine oko 72% (70% vs. 74%), što znači da je nešto

manji od sklonjivih riječi. Dakle, i četvrta se pretpostavka pokazala točnom jer je među svim proizvedenicama jednina znatno zastupljenija od množine, što je u skladu s istraživanjima govora izvornojezičnih govornika.

Budući da nasljedni učenici hrvatski nikada nisu formalno učili niti usvajali (samo) standardni idiom, pojedine riječi u njihovu rječniku nisu u potpunosti usvojene – nije im u potpunosti usvojen izraz niti svi oblici, možda ni sadržaj, a mogu postojati različita okamenjena gramatička i leksička odstupanja koja je teže ispraviti kada formalno počnu učiti jezik. Strani učenici na početnoj razini hrvatski jezik poglavito uče istodobno učeći riječi i njihove različite oblike, pa im je proizvodnja točnija.

Udio je netočnih oblika u proizvodnji svih promjenjivih riječi bio manji kod stranih učenika nego kod nasljednih: kod imenica (15% vs. 20%), kod pridjeva (13% vs. 17%), kod zamjenica (8% vs. 15%) i kod glagola (11% vs. 20%). Dakle, najveća je razlika u udjelu netočnih oblika kod glagola, a najmanja kod pridjeva. Udio netočnih oblika u odnosu na ukupnu proizvodnju svih proizvedenica kod stranih je učenika oko 12%, a kod nasljednih oko 18%.

Prema vrstama riječi pokazale su se i neke razlike. U proizvodnji imenica među netočnim su oblicima kod obiju skupina najzastupljeniji krivi oblici (77% vs. 69%), potom nepostojeći (22% vs. 21%), a najmanje je dijalektalnih oblika (1% vs. 10%), s tim da su strani učenici proizveli samo 3 dijalektalna oblika, a nasljedni 48. U proizvodnji pridjeva također su najzastupljeniji krivi oblici (86% vs. 81%), potom nepostojeći (14% vs. 5%), a jedino nasljedni učenici imaju dijalektalne oblike (14%). I u proizvodnji zamjenica kod obiju su skupina najzastupljeniji krivi oblici (95% vs. 74%), dok se oko 26% dijalektalnih oblika pojavljuje samo kod nasljednih učenika, a oko 5% nepostojećih samo kod stranih učenika. U proizvodnji glagola kod nasljednih su učenika najzastupljeniji krivi oblici (43%), potom dijalektalni (36%), pa nepostojeći (21%), dok je kod stranih učenika podjednak udio krivih i nepostojećih oblika (49%), a samo su 2 (2%) dijalektalna oblika.

Dakle, u objema su skupinama najzastupljeniji krivi oblici, kod imenica je udio oko 73%, kod pridjeva oko 84%, kod zamjenica oko 85%, a kod glagola oko 46%. Potom slijede nepostojeći oblici, kod imenica oko 22%, kod pridjeva oko 15%, kod zamjenica oko 5% samo kod stranih učenika, a kod glagola oko 35%. Dijalektalni su oblici očekivano znatno zastupljeniji kod nasljednih učenika, kod imenica ih je oko 10%, kod pridjeva oko 14%, kod zamjenica oko 26%, a kod glagola 36%. Kod stranih su učenika dijalektalni oblici zabilježeni

samo u proizvodnji imenica (3 oblika) i u proizvodnji glagola (2 oblika). Ukupno gledajući, krivih je oblika oko 72%, dijalektalnih oko 22%, a nepostojećih oko 19%. Dakle, strani su učenici proizvodili manje od nasljednih, ali je njihova proizvodnja bila točnija čime se pokazala točnom i peta pretpostavka.

Početna razlika u morfološkoj raslojenosti riječi među stranim i nasljednim učenicima zbog činjenice da je unos stranim učenicima ograničen na poučavanje, dok su nasljedni učenici bili izloženi raznolikijemu unosu zbog veće izloženosti hrvatskomu jeziku s vremenom se, a posebno na kraju tečaja, smanjila u ukupnoj proizvodnji natuknica (96% vs. 62%) i proizvedenica (107% vs. 68%) jer je kod stranih učenika zabilježen gotovo dvostruko veći rast u proizvodnji proizvedenica nego kod nasljednih (62% vs. 32%). K tomu što su kod stranih učenika bili osim poučavanih zastupljeniji i neki nepoučavani oblici nezabilježeni na samome početku, tako da je rast morfološke raslojenosti kod stranih učenika bio izraženiji nego kod nasljednih koji su od početka imali veći udio i nepoučavanih oblika. Dakle, po ovome se obilježju pokazala točnom i šesta pretpostavka.

U odnosu na vrstu riječi kod stranih je učenika zabilježen veći rast nego kod nasljednih u proizvodnji imeničkih (62% vs. 53%), a posebno pridjevskih (376% vs. 179%) proizvedenica, stoga se i početna razlika među skupinama u proizvodnji imeničkih (65% vs. 56%) i pridjevskih (124% vs. 31%) proizvedenica na kraju smanjila. Obje su skupine proizvele manji broj glagolskih proizvedenica u odnosu na početak (-18 vs. -136), ali se početna razlika u proizvodnji glagolskih proizvedenica među skupinama na kraju značajno smanjila (161% vs. 117%). No između prvoga i četvrtoga razgovora u odnosu na ukupan broj zabilježenih zamjeničkih proizvedenica u ta dva razgovora, razlika se u proizvodnji zamjeničkih proizvedenica među skupinama znatno povećala (80% vs. 129%) jer je kod nasljednih učenika zabilježen gotovo dvostruko veći rast u proizvodnji zamjeničkih proizvedenica nego kod stranih (38% vs. 76%). Dakle, razlika se među skupinama smanjila u proizvodnji svih vrsta riječi osim u zamjeničkim proizvedenicama, gdje se povećala u korist nasljednih učenika, što je jedini neočekivani dio šeste pretpostavke.

Tri su učenika pokazala netipična obilježja za skupinu kojoj pripadaju. Učenik S5, jedini koji je među stranim učenicima bio lažni početnik, po morfološkoj je raslojenosti riječi znatno odstupao od većine stranih učenika, odnosno u pojedinim je kategorijama bio raznolikiji u

proizvodnji i od nekih nasljednih učenika. S druge strane po broju je proizvedenih natuknica i proizvedenica, kao i netočnih oblika, više nalikovao nekim nasljednim učenicima nego stranima. Učenik N2, donekle i učenik N1, po broju su proizvedenih natuknica i proizvedenica više nalikovali spomenutomu lažnomu početniku u skupini stranih nego nekim nasljednim učenicima. K tomu je učenik N2 jedini nasljedni učenik koji je i na usmenome ispitu na kraju tečaja dobio ocjenu na razini Pi1a, kao i svi strani učenici, za razliku od ostalih nasljednih. Dakle, pokazala se točnom i sedma pretpostavka jer su neki učenici zbog svojih pojedinačnih obilježja imali netipičan razvoj u odnosu na svoju skupinu.

Dakle, ovim su se istraživanjem dobile različite spoznaje o inojezičnome razvoju učenika morfološki razvijenih jezika poput hrvatskoga, ali i o razlikama između stranih i nasljednih učenika.

Na temelju ovoga istraživanja može se reći da učenici inojezičnoga hrvatskoga na početnoj razini tijekom tri mjeseca u visokome stupnju nadgledanoga unosa, što se postiglo e-tečajem, doista bitno povećavaju broj natuknica i proizvedenica, prosječno 1,5 proizvedenica po natuknici. Najveći udio u govornoj proizvodnji imaju imenice, potom glagoli i prilozi. Slijede pridjevi i zamjenice, dok je udio ostalih vrsta riječi vrlo malen. Pojavnosti vrsta riječi, njihov poredak te znatno veća zastupljenost jednine u skladu su istraživanjima za izvornojezični hrvatski.

Pokazalo se i da poučavanje igra bitnu ulogu u jezičnome razvoju početnika jer su učenici najviše proizvodili izravno poučavane padežne oblike imenica, više od četiri petine govorne proizvodnje. Svi učenici odstupaju u proizvodnji ciljnih oblika, i to najviše tako da ciljne oblike zamjenjuju nekim drugima (više od dvije trećine netočnosti), nepostojećima ili jedinstvenima oko petine. Stoga u njihovu proizvodnju svakako treba uključiti sve proizvedene oblike jer su netočnosti pokazatelj njihova razvoja. Ove se spoznaje vjerojatno odnose i na druge učenike inih jezika morfološki sličnih hrvatskomu, no to bi trebalo provjeriti budućim istraživanjima.

Kao najzastupljeniji padeži u proizvodnji imenica pokazali su se nominativ i akuzativ, potom lokativ pa genitiv i instrumental. Dativ se jedva pojavljuje. U objema je skupinama zabilježen znatno veći udio pridjevskih proizvedenica u nominativu (od polovice do dvije trećine) u odnosu na ostale padeže. Akuzativ je drugi po zastupljenosti (oko trećine), slijedi

lokativ. U pridjevima se tek ponekad pojavljuju genitiv i instrumental. Među zamjeničkim proizvedenicama u objema je skupinama najveći udio nominativa u odnosu na ostale padeže, oko dvije trećine, a pojavljuju se u malome broju i ostali zavisni padeži. U proizvodnji glagola najzastupljeniji je prezent (više od dvije trećine), potom infinitiv (oko osmine) pa perfekt (oko desetine), a od nepoučavanih se oblika pojavljuju imperativ i kondicional.

Pokazalo se da su nasljedni učenici po mnogim obilježjima slični stranima, no i razlikuju se od njih – proizvode u govoru više od početka do kraja tečaja, ali se razlika na kraju smanjuje. Za razliku od stranih učenika, čiji razvoj katkada može biti i sustavan u smislu povećanja natuknica, a vrlo rijetko i kod proizvedenica, njihovo povećanje nije sustavno i izrazito je pod utjecajem pojedinačnih čimbenika. Kod nasljednih učenika poučavanje nešto manje djeluje na njihovu proizvodnju jer se nepoučavani oblici pojavljuju u većoj mjeri, uključujući i neke koji se ne pojavljuju kod stranih učenika. K tomu proizvode više netočnih oblika, u što su uključeni i dijalektalni oblici, koje strani učenici (gotovo) ne proizvode. Udio je netočnih oblika u proizvodnji svih promjenjivih riječi bio veći kod nasljednih učenika nego kod stranih, ukupno oko 6%, najviše među glagolima, a najmanje među pridjevima.

Za razliku od ostalih promjenjivih vrsta riječi u kojima se smanjila razlika u ukupnoj proizvodnji, u proizvodnji zamjeničkih proizvedenica to se nije dogodilo pa su nasljedni učenici imali gotovo dvostruko više zamjeničkih proizvedenica nego strani. Kod nasljednih je učenika razlika u udjelu imenica prema glagolima nešto manja (dvadesetak posto razlike u odnosu na tridesetak kod stranih učenika), a imali su nešto više veznika od čestica, za razliku od stranih učenika (no udjeli su vrlo mali). U proizvodnji padeža najviše se razlikuju u tome što im je akuzativ imenica češći od nominativa, za razliku od ostalih vrsta riječi gdje su podjednaki stranim učenicima, a kod glagola imaju manji udio prezenta od stranih učenika.

Osim spoznaja dobivenih na temelju istraživačkih pitanja, u raščlambi se pokazalo nužnim uvesti u analizu padežnih i glagolskih oblika nov teorijski pojam, nazvan *proizvedenica*, koji obuhvaća sve ono što je učenik proizveo htijući proizvesti određeni padežni ili glagolski oblik, dakle sve proizvedene i točne i netočne oblike. Proizvedenica je nadređeni pojam za sve proizvedene (ne)točne obličnice, odnosno različnice, a podređenice su joj osim točnih oblika i krivi, dijalektalni i nepostojeći oblici, koji su svojevrsna jedinstvena odstupanja. Tako se u odnosu na svojedobnu usredotočenost proučavanjem pogrješaka, potom odstupanja, pokazuje

prednost procjenjivanja cjelokupne proizvodnje inojezičnih učenika, koja se onda može dijeliti na točne i netočne oblike, koji opet mogu pripadati različitim kategorijama u odnosu na ciljne.

Rad otvara i različite mogućnosti za dalja istraživanja, poput podrobnijega istraživanja svake od kategorija (npr. zastupljenost roda, udio netočnih oblika u jednini naspram množine, udio netočnih oblika u pojedinim padežima i glagolskim oblicima i sl.), odnos čestote pojedinih natuknica i pojavnica. Budući da do sada nije sustavno istražen nastavnikov jezik na početnome tečaju hrvatskoga, a prijepisi sadrže i nastavnikove iskaze tijekom razgovora, može se istražiti što se događa u njegovoj govornoj proizvodnji tijekom nastave uživo, koje su razlike i sličnosti u njegovu međudjelovanju sa stranim i nasljednim učenicima, ali i koja su svojstva poučavateljskoga jezika u odnosu na nastavni jezik s izvornojezičnim učenicima. Jasno, mogle bi se postignute spoznaje provjeriti i na znatno većemu broju učenika.

Osim istraživanja koja se odnose na jezični razvoj, na temelju prijepisa ovoga istraživanja mogu se istražiti i neka glotodidaktička pitanja o tome kako uporaba informacijskih i komunikacijskih tehnologija utječe na nastavu hrvatskoga kao inoga jezika te koje su posebnosti takve nastave.

8. LITERATURA

Aleksovski, M. (2010). Hrvatski na poljski način. Zagreb: *3. HIDIS – Treći međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Ally, M. (2009*). Mobile Learning: Transforming the Delivery of Education and Training*. Edmonton: AU Press.

Alujević Jukić, M., Brešan, T. (2010). Prijenosne pogreške kod talijanskih izvornih govornika tijekom pisane produkcije na hrvatskom kao stranom jeziku. *Časopis za hrvatske studije, 6*(1), 241–252.

Ančić, B., (2020). *Pogreške u pisanom diskursu inojezičnih govornika hrvatskoga*. Diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet.

Bahrani, T. (2011). Mobile phones: Just a phone or a language learning device? *CrossCultural Communication,* 7(2), 244–248.

Bailey, K. M. (2005). *Practical English language teaching: Speaking*. New York: McGraw - Hill.

Bailey, K. M. (2006). Issues in teaching speaking skills to adult ESOL learners. U: J. Comings, B. Garner i C. Smith (ur.). *Review of adult learning and literacy: Connecting research, policy, and practice* (str. 113-164). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Ban, L., Matovac, D. (2012). Jedan na jedan - individualno poučavanje hrvatskoga kao stranoga jezika. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 14, 237-253.

Banković-Mandić, I. (2012). *Izgovorna obilježja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika na različitim stupnjevima znanja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Banković-Mandić, I., Carović, I., Grgić, A. (2010). Hrvatski izgovorni identitet i fonetska korekcija hrvatskog kao drugog i stranog. Zagreb: *3. HIDIS – Treći međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Barac-Konstrenčić, V., Kovačićek, M., Lovasić, S., Vignjević, D. (1999). *Učimo hrvatski 1*. Zagreb: Centar za strane jezike – Školska knjiga.

Barešić, J. (2007). *Dobro došli 1*. Zagreb: Školska knjiga.

Baričević, V. (2008). *Jezična raščlamba Ivanova evanđelja*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Baričević, S., Bašić, M. (2010). Primjena besplatnih elektroničkih knjiga u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Zagreb: *3. HIDIS – Treći međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Baričević, V., Kekelj, M. (2009). Udio vrsta riječi u tekstu na primjeru Lukina i Ivanova evanđelja. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, 2*(8), 170-182.

Barkijević, I. (2010.). Mogućnost uporabe blogova u poučavanju hrvatskoga kao stranoga jezika. Zagreb: *3. HIDIS – Treći međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Bartram, M., Walton, R. (1994). *Correction: A Positive Approach to Language Mistakes*. Hove: Language Teaching Publications.

Bašić, M. (2017). Inojezični razvoj i teorije dinamičnih sustava. Zadar: *Croatica et Slavica Iadertina,* 13, 2, 287-320.

Bašić, M. (2015). *Morfosintaktički razvoj u hrvatskome kao inome jeziku – prikaz slučaja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Bašić, M., Baričević, S. (2018). Raščlamba prijedložno-padežnih izraza u udžbenicima inojezičnoga hrvatskoga. *Magistra Iadertina,* 30 (1), 9-38.

Bašić, M., Baričević, S. (2014). Odstupanja u dnevničkim zapisima stranih studenata kroatistike. Zagreb: *5. HIDIS - Peti međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Bašić, M., Jelaska, Z. (2013). Zastupljenost padežnih značenja u hrvatskome jeziku. U L. Cvikić i E. Petroska (ur.). *Prvi, drugi, ini jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe/Прв, втор, друг јазик: хрватско- македонски споредби* (str. 264-283). Zagreb: HFD.

Beaudrie, S. (2009). Receptive bilinguals' language development in the classroom: The differential effects of heritage versus foreign language curriculum. U: M. Lacorte, J. Leeman (ur.). *Español en Estados Unidos y otros contextos de contacto: Sociolingüística, ideología y pedagogía* (str. 325-346). Madrid: Iberoamericana / Vervuert Verlag,

Beckner, C., Blythe, R., Bybee, J., Christiansen, M. H., Croft, W., Ellis, N. C., Holland, J., Ke, J., Larsen–Freeman, D., Schoenemann, T. (2009). Language is a complex adaptive system: Position paper. *Language learning, 59*(1), 1–26.

Bellack, A. A., Kliebard, H. M., Hyman, R. T., Smith, F. L. (1966). *The Language of the Classroom*. New York: Teachers College Press.

Bekele, T. A. (2010). Motivation and Satisfaction in Internet-Supported Learning Environments: A Review. *Educational Technology & Society* 13 (2), 116-127.

Benmamoun, E., Albirini, A., Saadah, E. (2010). Grammatical features of Egyptian and Palestinian Arabic Heritage Speakers' oral production. *Paper at the 4th NHLRC Heritage Research Institute,* University of Hawaii at Manoa.
http://www.nhlrc.ucla.edu/2010summer/presentations/Tuesday/Abbas.pdf.

Blagus, V. (2005). Pregled udžbenika hrvatskoga za strance. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 226-234). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Blagus Bartolec, G., Matas Ivanković, I. (2017). Kad nam korpus ispunjava želje, projekt *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* (IP IP-2016- 06-214). Hrvatska zaklada za znanost.

Blake, R. (2005). Bimodal CMC: The glue of language learning at a distance. *CALICO Journal 22* (3), 497-511.

Bergovec, M. (2007). Leksički pristup u nastavi stranih jezika s posebnim osvrtom na hrvatski. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1(3), 53-66.

Blaži, D., Vancaš, M., Kovačević, M. (2001). Glagolska i imenska morfologija u ranom usvajanju hrvatskog jezika. U: D. Sesar, I. Vidović Bolt (ur.). *Zbornik radova II. slavističkoga kongresa* (str. 341-348). Zagreb: Filozofski fakultet, Hrvatsko filološko društvo.

Bošnjak, M. (2016). Functional use of English language in individual live classes in online course of Croatian as a foreign language. *UZRT 2016, Empirical studies in applied linguistics*. Zagreb.

Bošnjak, M. (2015). Hrvatski kao ini u virtualnome okružju – deset semestara Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1. U: V. Kukavica (ur.). *Hrvatski iseljenički zbornik 2016* (str. 55-67). Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.

Bošnjak, M. (2014). Norma e-lektora hrvatskoga kao inoga jezika: proučavanje slučaja e-tečaja HiT-1. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 18, 129-151.

Bošnjak, M. (2012). HiT vs. Hej – razgovori i čavrljanja u različitim vrstama e-nastave. Zagreb: *4. HIDIS - Četvrti međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Bošnjak, M. (2010.). Primjenjivost *Webinara* u nastavi jezika, Zagreb: *3. HIDIS - Treći međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Bošnjak, M., Cvikić.L. (2015). Što smo o online učenju jezika i Moodleu naučili u deset semestara Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1. *MoodleMoot 2015*. Zagreb: Sveučilišni računski centar (SRCE).

Bošnjak, M., Cvikić, L. (2010.). Kako nedostatke pretvoriti u prednosti? Zagreb: *3. Savjetovanje lektora inojezičnog hrvatskog*.

Bošnjak, M., Cvikić, L., Kolaković, Z. (2012). Poučavanje jezika putem Moodla. *Moodle Moot Hrvatska 2012*. Zagreb: Sveučilišni računski centar (SRCE).

Bošnjak, M., Filipović, D. (2009). Međudjelovanje učitelja i učenika hrvatskoga kao stranoga jezika na nastavi. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 8, 195-218.

Bošnjak, M., Jelaska, Z. (2016a). Strani i nasljedni učenici na e-tečaju. U: S. L. Udier, K. Cergol Kovačević (ur.). *Metodologija i primjena lingvističkih istraživanja* (str. 427-440). Zagreb: Srednja Europa i HDPL.

Bošnjak, M., Jelaska, Z. (2016b). Govorna proizvodnja stranih i nasljednih učenika na e-tečaju HiT-1. Zagreb: *6. HIDIS – Šesti međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Bošnjak, M., Kanajet Šimić, L. (2019). Dvadeset semestara Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1. U: V. Kukavica (ur.). *Hrvatski iseljenički zbornik 2020* (str. 59-67). Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.

Bošnjak, M., Kanajet Šimić, L. (2017). Inojezični hrvatski u virutalnome svijetu: dvanaest semestara Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1. U: M. Sopta, V. Lemić, M. Korade, I. Rogić, M. Perić Kaselj (ur.). *Hrvatska izvan domovine: zbornik radova predstavljenih na Drugom hrvatskom iseljeničkom kongresu u Šibeniku* (str. 653-660). Zagreb: Centar za istraživanje hrvatskoga iseljeništva i Centar za kulturu i informacije Maksimir.

Bošnjak, M., Kolaković, Z. (2013). Načela e-učenja inojezičnoga hrvatskoga: HiT-1 od A do Z. U: L. Cvikić, E. Petroska (ur.). *Prvi, drugi, ini jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe* (str. 319-325). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

Bošnjak, M., Landsman Vinković, M. (2015). Croatian and German as a foreign language in a virtual environment – advantages and disadvantages. U: T. Kužić i sur. (ur.). *The 8th International Language Conference on The Importance of Learning Professional Foreign Languages for Communication between Cultures* (str. 18-26). Zagreb: University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences.

Bošjak Botica, T. (2011). *Kategorija glagolske vrste u hrvatskom jeziku*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Bošjak Botica, T., Jelaska, Z. (2012). Proizvodnja glagolskih vrsta u izvornih i inojezičnih govornika. *Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*. Zagreb: Filozofski fakultet.

Bošnjak Terzić, B. (2016). Socijalno-kognitivni pristup samoreguliranom učenju inoga jezika. *Strani jezici : časopis za unapređenje nastave stranih jezika,* 44 (2), 129-145.

Brandl, K. (2002). Integrating Internet-based reading materials into the foreign language curriculum: From teacher- to student-centered approaches. *Language Learning & Technology,* 6 (3), 87-107.

Brown, R., Waring, R., Donkaewbua, S. (2008). Incidental vocabulary acquisition from reading, reading-while-listening, and listening. *Reading in a Foreign Language*, 20, 136-163.

Burić, H., Grubišić, V. (2010.). Online učenje hrvatskoga jezika na Sveučiliπtu Waterloo u Kanadi. *Croatian Studies Review*, 6, 201-209.

Burić, H., Josip. L. (2012). Kolokacije u nastavi inojezičnoga hrvatskog. U: R. Relja (ur.). *Zbornik radova Filozofskoga fakulteta u Splitu 5* (str. 233-249). Split: Filozofski fakultet.

Bygate, M. (2001). Effects of task repetition on the structure and control of oral language. U: M. Bygate, P. Skehan i M. Swain (ur.). *Researching pedagogic tasks: Second language learning, teaching and testing* (str. 23-48). Harlow: Longman.

Bygate, M. (2009). Teaching and testing speaking. U: M. H. Long, C. J. Doughty (ur.). *The handbook of language teaching* (str. 412-440). Malden, MA: Blackwell-Wiley.

Byrne, D. (2002). *Interpreting quantitative data*. London: Sage.

Cameron, D. (2001). *Working with Spoken Discourse*. London: Sage.

Carović, I., Vidović, A., Kovač, M. M. (2010). Usporedba govornih pogrešaka u hrvatskome kao stranom jeziku između početnih i naprednih stupnjeva učenja. U: V. Mildner, M. Liker (ur.). *Proizvodnja i percepcija govora* (str. 313-328). Zagreb: FF Press.

Carroll, J.B., Sapon, S. (1959). *The Modern Languages Aptitude Test*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.

Chafe, W. (1985). Linguistic differences produced by differences between speech and writing. U: D. R. Olsen, N. Torrance, A. Hilyard (ur.). *Literacy and Language Learning: the nature and consequences of reading and writing.*Cambridge: CUP.

Chen, K.-C., Jang, S.-J. (2010). Motivation in online learning: Testing a model of self-determination theory. *Computers in Human Behavior,* 26, 741-752.

Cobb, T. (2007). Computing the vocabulary demands of L2 reading. *Language Learning and Technology,* 11(3), 38–63.

Corder, S. P. (1967). The significance of learners' errors. *International Review of Applied Lingusitics,* 5, 161-169.

Crossley, S. A., Salsbury, T., McNamara, D. S. (2009). Measuring second language lexical growth using hypernymic relationships. *Language Learning,* 59, 307–34.

Cvikić, L. (2016). *Hrvatski kao ini jezik – odabrane teme.* Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

Cvikić, L. (2014a). Obilježja ovladavanja hrvatskim kao nasljednim jezikom. Vinkovci-Vukovar: *6. hrvatski slavistički kongres*.

Cvikić, L. (2014b). Ishodi učenja na tečaju HiT-1, primjer dobre prakse. *Ishodi učenja i metode vrednovanja u e-kolegiju.* Zagreb: Sveučilišni računski centar (SRCE).

Cvikić, L. (2014c). The Role of ICT in Language Input Enhancement: an example of learning Croatian at beginner level. *Conference of the American Association of Teachers of Slavic and East European Languages.* Chicago, SAD.

Cvikić, L. (2014d). Pros and cons of online foreign language learning. *Online conference for language instructors*. Bloomington: Indiana University.

Cvikić, L. (2013). Online learning of a foreign language. *Workshop for SWSEEL language instructors*. Bloomington: Indiana University.

Cvikić, L. (2012). Nejezični čimbenici ovladavanja inim jezikom. U: M. Češi, L. Cvikić, S. Milović (ur.). *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika* (str. 35-43). Zagreb: AZOO.

Cvikić, L. (2009). *Odnos morfološke osviještenosti i leksičkoga znanja u hrvatskom jeziku*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Cvikić, L. (2007a). Učenje i poučavanje riječi. U: L. Cvikić (ur.). *Drugi jezik hrvatski: poučavanje hrvatskoga kao nematerinskoga jezika u predškoli i školi s posebnim osvrtom na poučavanje govornika bajaškoga romskoga: priručnik s radnim listovima* (str. 140-145). Zagreb: Profil.

Cvikić, L. (2007b). Temeljno nazivlje u usvajanju jezika: hrvatski nazivi za input, output i intake. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 3, 100-108.

Cvikić, L. (2002). Raslojenost u imeničkoj sklonidbi. Zadar: 3. *Slavistički kongres*.

Cvikić, L. (2001). *Zastupljenost vrsta riječi prema Hrvatskome čestotnome rječniku*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Cvikić, L., Bergovec, M. (2008). CEFRL between L2 language learning and acquisition: an example of Croatian. U: Z. Urkun (ur.). *The Common European Framework of Reference for Languages (CEFRL): Benefits and Limitations* (str. 21-26). Canterbury, Kent: IATEFL.

Cvikić, L., Bošnjak, M. (2012a). Intercultural competence in e-learning: an example of Croatian. *2nd International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics (FLTAL)*. Sarajevo, BiH.

Cvikić, L., Bošnjak, M. (2012b). Suvremene tehnologije u nastavi jezika - primjer učenja hrvatskoga. *Popodne u Centru za e-učenje Srca*. Zagreb: Sveučilišni računski centar SRCE.

Cvikić, L., Bošnjak, M. (2011). Hit-1 – tečaj e-učenja hrvatskoga kao inoga jezika. *Teaching of the South Slavic languages in today's Europe*. Brno, Češka.

Cvikić, L., Bošnjak, M. (2005). Rječnička sastavnica. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 186-195). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Cvikić, L., Bošnjak, M. (2004). Pogled u obilježja i probleme učenja riječi u hrvatskome kao nematerinskome jeziku. U: N. Ivanetić, B. Pritchard i D. Stolac (ur.). *Suvremena kretanja u nastavi jezika. Zbornik HDPL*-a (str. 111-121). Zagreb-Rijeka: Graftrade.

Cvikić, L., Bošnjak, M. i Kolaković, Z. (2012). Hrvatski kao ini jezik u računalnome okružju – glotodidaktička promišljanja. U: M. Čilaš Mikulić, A. T. Juričić, S. L. Udier (ur.). *Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika, 1. zbornik* (str. 97-106). Zagreb: Ffpress.

Cvikić, L., Dumančić, M. (2017). Informacijske i komunikacijske tehnologije u učenju hrvatskoga kao inoga jezika – kompetencijski pristup. *Knijga sažetaka.* Wroclaw, Poljska, 5-6.

Cvikić, L., Jelaska, Z. (2007a). Morfološka raslojenost imenica u svjetlu inojezičnoga hrvatskoga. *Riječ, 13*(2), 66-78.

Cvikić, L., Jelaska, Z. (2007b). Složenost ovladavanja glagolskim vidom u inojezičnome hrvatskome. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 2(4), 190-216.

Cvikić, L., Jelaska, Z., Kanajet Šimić, L. (2010). Nasljedni govornici i njihova motivacija za učenje hrvatskoga jezika. *Croatian Studies Review,* 6, 113-127.

Cvikić, L., Kanajet-Šimić, L. (2012). Mogućnosti uporabe suvremenih tehnologija u nastavi hrvatskoga jezika. U: A. Bežen, M. Bošnjak (ur). *Hrvatska nastava u inozemstvu priručnik za učiteljice i učitelje* (str. 197-203). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Cvikić, L., Kuvač , J. (2007). Usvojenost hrvatskoga jezika u romske djece predškolske dobi. U: L. Cvikić (ur.). *Drugi jezik hrvatski* (str. 84-92). Zagreb: Profil.

Cvikić, L., Kuvač, J. (2005). The Acquisition of Croatian Masculine Noun Morphology in Croatian as Second Language. *VII International Conference of Language Examination and Applied Linguistics.* Dunaújváros, Mađarska.

Cvitanušić Tvico, J., Nazalević, I. (2010). Stavovi makedonskih kroatista i problem ovladavanja pojedinim hrvatskim jezičnim kategorijama. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 10, 167-186.

Čagalj, I., Skelin Horvat, A., Ščukanec, A. (2020). The Croatian Language and the Minority Education: Situation in Slovakia and Austria. U: V. Mikolič (ur.). *Language and Culture in the Intercultural World* (str. 158-170). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Češi, M. (2015). *Ovladanost standardnim hrvatskim jezikom na kraju obveznoga obrazovanja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Čilaš Mikulić, M. (2012a). Uporaba infinitiva i/ili ustrojstva da + prezent u inojezičnome hrvatskome. U: M. Čilaš Mikulić, A. T. Juričić, S. L. Udier (ur.). *Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika, 1. zbornik* (str. 64-72). Zagreb: FF press,.

Čilaš Mikulić, M. (2012b). *Glagolski vid u hrvatskome kao drugom i stranom jeziku.* Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M., Pasini, D., Udier, S. L. (2006). *Hrvatski za početnike 1.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M. (ur.) i sur. (2017). *Massive Open Online Course of the Croatian Language, A1.HR (MOOC) / Cursos masivos abiertos en línea de lengua croata, A1.HR (MOOC).* Zagreb: Filozofski fakultet, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

De Bot, K., Larsen-Freeman, D. (2011). Researching Second Language Development from a Dynamic Systems Theory perspective. U: M. Verspoor, K. de Bot i W. Lowie (ur.). *A dynamic approach to second language development: Methods and techniques* (str. 1-23). Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing.

De Boot, K., Lowie, W., Verspoor, M. (2007). A Dynamic Systems Theory approach to second language acquisition. *Bilingualism: Language and Cognition,* 10/1 (str. 7-21). Cambrige: University Press.

Dobravac, G. (2011). *Electrophysiological evidence for first and second language processing: Thematic roles in Croatian*. Doktorski rad. Zagreb: Centar za poslijediplomske studije Sveučilišta u Zagrebu.

Dobravac, G., Cvikić, L., Kuvač Kraljević, J. (2011). Obavijesna vrijednost morfoloških i semantičkih ukazivača u određivanju vršitelja radnje u hrvatskom jeziku. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strain jezik,* 2 (12), 135-149.

Dörnyei, Z., Skehan, P. (2003). Individual Differences in Second Language Learning. U: C. J. Doughty, M. H. Lsong (ur.). *The Handbook of Second Language Acquisition*, 589-630.

Dulay, H., Burt, M. (1973). Should we teach children syntax? *Language Learning*, 23, 245-258.

Ellis, N. C. (2012). Frequency-based accounts of second language acquisition. U: S. M. Gass, A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 193-210). New York, NY: Routledge.

Ellis, R. (2009). The differential effects of three types of task planning on the fluency, complexity, and accuracy in l2 oral production. *Applied Linguistics*, 30(4), 474-509. doi:10.1093/applin/amp042.

Ellis, R. (2001). Form-Focused instruction and second language learning. A supplement to *Language Learning*, 51 (suplement 1).

Ellis, R. (1997). *Second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.

Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.

Ellis, R. (1985). *Understanding second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.

Ellis, R., Barkhuizen, G. (2005). *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.

Ellis, R., He, X. (1999). The roles of modified input and output in the incidental acquisition of word meaning. *Studies in Second Language Acquisition*, 21, 285-301.

Evaluacija HiT-1. (2015). *Hrvatski internetski tečaj HiT-1*. Zagreb: Sveučilišni računski centar Sveučilišta u Zagrebu.

Farkaš, D. Filko, M., Tadić, M. (2016). HR4EU – Using Language Resources in Computer Aided Language Learning. *Proceedings of the Second International Conference Computational Linguistics in Bulgaria*. Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences (ur.). Sofia: Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences, 38-44.

Fuderer, T. (2004). Kako ukrajinski govornici usvajaju pojedine hrvatske vrste riječi. *Strani jezici, 33*(3/4), 375-393.

Gass, S. M. (2003). Input and interaction. U: C. Doughty, M. H. Long (ur.). *The Handbook of Second Language Acquisition*. Oxford: Basil Backwell, 224-255.

Gass, S. M., Mackey, A. (2006). Input, interaction and output: an overview. U: K. Bardovi-Harlig, Z. Dörnyei (ur.). *AILA Review* (str. 3-17). Amsterdam: John Benjamins.

Gass, S. M., Selinker, L. (2008). *Second Language Acquisition: An introductory course* (3rd ed.). New York, NY: Routledge.

Gacs, A., Goertler, S., Spasova, S. (2020). Planned online language education versus crisis-prompted online language teaching: Lessons for the future. *Foreign Language Annals, 53*(2), 380-392. doi: 10.1111/flan.124600.1

Gilabert, R. (2007). Effects of manipulating task complexity on self-repairs during L2 oral production. *IRAL – International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 45(3), 215-240. DOI: 10.1515/iral.2007.010

Globan, N. (2003). *Vrste odstupanja na početnom učenju hrvatskoga kao stranoga jezika*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Granger, S. (ur.). (1998). *Learner English on computer*. London – New York: Addison Wesley Longman.

Grgić, A. (2019). Jezični strah(ovi) inojezičnih govornika hrvatskoga koji žive u Republici Hrvatskoj. Zagreb: *SIH – Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika.*

Grgić, A. (2018). *Jezični identitet inojezičnih govornika hrvatskoga koji žive u Republici Hrvatskoj*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Grgić, A., Gulešić Machata, M. (2017). *Hrvatski A2: Opisni okvir referentne razine A2*. Zagreb: FF press.

Grgić, A., Gulešić Machata, M. (2015). *Hrvatski B2: Opisni okvir referentne razine B2*. Zagreb: FF press.

Grgić, A., Gulešić Machata, M., Nazalević Čučević, I. (2013). *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1*. Zagreb: FF press.

Grigorenko, E., Sternberg, R. J., Ehrman, M. (2000). A theory based approach to the measurement of foreign langauge learning ability: the CANAL-F theory and test. *Modern Language Journal*, 84, 390-405.

Gronseth, S., Hebert, W. (2019). GroupMe: Investigating the use of mobile instant messaging in higher education courses. *TechTrends, 63*(1), 15-22.

Grosseck, G., Holotescu, C. (2008). Can We Use Twitter for Educational Activities. Bucharest: *4th International Scientific Conference, eLearning and Software for Education*.
Gruber, A. (2021). Employing innovative technologies to foster foreign language speaking practice. *Academia Letters, Article 178*.

Gruber, A., Bauer, E.. (2020). Fostering interaction in synchronous online class sessions with foreign language learners. U: R. E. Ferdig, E. Baumgartner, E., R. Hartshorne, R. Kaplan-Rakowski, C. Mouza (ur.). *Teaching, technology, and teacher education during the COVID-19 pandemic: Stories from the field* (str. 175-178). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

Grubišić, V. (2007.). *Croatian Online*. Izlaganje. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.

Gulešić, M. (2003). Srodnost dvaju jezičnih sustava — prednost i/ili nedostatak u usvajanju jezika. U: D. Stolac, N. Ivanetić, B. Pritchard (ur.). *Psiholingvistika i kongitivna znanost*, Opatija: HDPL, 189-303.

Gulešić Machata, M. (2012). *Rod u inojezičnom hrvatskom: lingvistički i psiholingvistički pristup*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Gulešić Machata, M., Jelaska, Z. (2010). Inojezični hrvatski i govornici drugih slavenskih jezika. U: L. Badurina, D. Bačić-Karković (ur.). *Riječki filološki dani 8* (str. 695-716). Rijeka: Filozofski fakultet.

Gulešić Machata, M., Matovac, D. (ur.) i sur. (2018). *Massive Open Online Course of the Croatian Language, A2.HR (MOOC) / Cursos masivos abiertos en línea de lengua croata, A2.HR (MOOC.* Zagreb: Filozofski fakultet, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Gulešić Machata, M., Udier, S. L. (2008). Izvorna odstupanja u hrvatskome kao inojezičnome. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1(5), 19-33.

Hampel, R., Hauck, M. (2004). Towards an effective use of audio conferencing in distance language courses. *Language Learning & Technology,* 8 (1), 66-82.
http://llt.msu.edu/vol8num1/hampel

Hampel, R., Stickler, U. (2005). New skills for new classrooms: Training tutors to teach languages online. *Computer Assisted Language Learning,* 18 (4), 311-326.

Hansen, B., Romić, D., Kolaković, Z. (2013). Okvir za istraživanje sintaktičkih struktura govornika druge generacije bosanskoga, hrvatskoga i srpskoga jezika u Njemačkoj. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 15, 9-45.

Hartnett, M., St. George, A., Dron, J. (2011). Examining motivation in online distance learning environments: Complex, multifaceted and situation-dependent. *The International Review of Research in Open and Distance Learning,* 12(6), 20-38.
http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1030

He, A. W., Xiao, Y. (2008). *Chinese as a heritage language: Fostering rooted world citizenry*. Honolulu, HI: National Foreign Language Resource Center/University of Hawaii.

Heift, T., Chapelle, C. A. (2012). Language learning through technology. U: S. M. Gass, A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 555-569). New York, NY: Routledge.

Heins, B., Duensing, A., Stickler, U., Batstone, C. (2008). Spoken interaction in online and face-to-face language tutorials. *CALL (Computer Assisted Language Learning),* 20(3), 279-295.

Heng Ngee. Mok (2014). Teaching Tip: The Flipped Classroom. *Journal of Information Systems Education,* 25(1), 7-11.

Hill, M. M., Laufer, B. (2003). Type of task, time-on-task and electronic dictionaries in incidental vocabulary acquisition. *International Review of Applied Linguistics*, 41(2), 87-106.

Hillman, D. C., Willis, D. J., Gunawardena, C. N. (1994). Learner-interface interaction in distance education: An extension of contemporary models and strategies for practitioners. *The American Journal of Distance Education,* 8 (2), 30-42.

Hlavac, J., Stolac, D. (2021). Features in the Croatian speech of three generations of Croatian-Australians. U: J. Hlavac, D. Stolac (ur.). *Diaspora Language Contact* (str. 493-549). Berlin: De Gruyter Mouton.

Horst, M., Cobb, T., Nicolae, H. (2005). Expanding academic vocabulary with an interactive on-line database. *Language Learning and Technology*, 9(2), 90-110.

Horst, M., Collins, L. (*2006*). From 'faible' to strong: How does their vocabulary grow? *The Canadian Modern Language Review*, 63(1), 83-106.

Hržica, G. (2005). Padežni sustav u priručnicima za strance. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Sveučilišna naklada, 235-244.

Hržica, G., Kuvač Kraljević, J. (2016). Croatian Adult Spoken Language Corpus. *6th International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics (FLTAL),* Sarajevo, BiH.

Hržica, G., Kuvač Kraljević, J., Šnajder, J. (2013). Hrvatski čestotni rječnik dječjeg jezika. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 2 (16), 189-205.
Hržica, G., Kuvač Kraljević, J., Štefanec, V. (2022). *Čestotni rječnik hrvatskoga dječjeg jezika: morfološki i razvojni oblici*. Zagreb: Naklada Slap.

Humphry, D., Hampden-Thompson, G. (2019). Primary school pupils' emotional experiences of synchronous audio-led online communication during online one-to-one tuition. *Computers & Education*, 135, 100-112.

Hunston, S. (2002). *Corpora in Applied Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ivir-Ashworth, K. (2006). Trojezično usvajanje hrvatskoga jezika: prikaz slučaja. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1(2), 159-166.

Jelaska, Z. (2020). Složenost prepoznavanja srodnih riječi. U: Z. Jelaska, I. M. Gligorić (ur.). *HINIZ - hrvatski inojezični / Croatian as L2* (str. 41-70). Zagreb i Klagenfurt: HFD, Universität Klagenfurt, 41-70**.**

Jelaska, Z. (2019). Srodnost i ini jezici – slavenski kao srodni jezici. U: N. Pintarić, I. Čagalj, I. Vidović Bolt (ur.). *Komparativnoslavističke lingvokulturalne teme* (str. 141-150). Zagreb: Srednja Europa.

Jelaska, Z. (2016). Ini hrvatski jezik i identitet - od stranoga do nasljednoga govornika. U: T. Pišković, T. Vuković (ur.). *Drugi – alteritet, identitet, kontakt u hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi* (str. 89-107). Zagreb: Ffpress.

Jelaska, Z. (2015a). Kategorija nasljednoga govornika: središte i granice. *Romanoslavica,* 20, 1-16.

Jelaska, J. (2015b). *Basic Croatian Grammar, Part 1: Sounds, Forms, Word Classes.* Zagreb: Hvatsko filološko društvo.

Jelaska, Z. (2014). Vrste nasljednih govornika. *Lahor*: *časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 17, 83-105.

Jelaska, Z. (2013). Die Stellung des Standards im Varietätenspektrum: Zweck, Anwendbarkeit und Beherrschbarkeit des Standards. U: D. Müller, M. Wingender (ur.). *Typen Slavischer Standardsprachen. Theoretische, methodische undempirische Zugänge* (Slavistische Studienbücher, Neue Folge 25) (str. 99-118). Wiesbaden: Harrassowitz.

Jelaska, Z. (2012). Ovladavanje materinskim i inim jezikom. U: M. Češi, L. Cvikić, S. Milović (ur.). *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika* (str. 19-33).Zagreb: AZOO.

Jelaska, Z. (2007). Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 3, 86-99.

Jelaska, Z. (2005a). Padežni sustav hrvatskoga. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 144-151). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2005b). Poučavanje hrvatskim glagolima i pravila. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 341-352). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2005d). Ovladavanje drugim jezikom. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 88-107). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2005d). Materinski, drugi, strani i ostali jezici. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 24-37). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2005e). Učenje i poučavanje drugoga jezika. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 108-124). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2005f). Oblici hrvatskih riječi. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 134-142). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jelaska, Z. (2003a). Hrvatski jezik i višejezčnost. U: D. Pavličević-Franić, M. Kovačević (ur.). *Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini – dio II* (str. 106-126). Zagreb: Naklada Slap i Sveučilište u Zagrebu.

Jelaska, Z. (2003b). *Hrvatski glagoli*. Zagreb: Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture.

Jelaska, J. (1996, 2001, 2003). *Basic Croatian Grammar, Part 1: Sounds, Forms, Word Classes*. Skriptna izdanja. Zagreb: Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture.

Jelaska, Z., Banković-Mandić, I., Bašić, M., Bošnjak, M., Grgić, A., Gulešić Machata, M., Kolaković, Z., Lasić, J., Macan, Ž, Novak Milić, J., Trtanj, I., Udier, S. L. (2014). *Hrvatski kao ini jezik: Ispitni katalog (B2).* Zagreb: NCVVO.

Jelaska, Z., Baričević, V. (2012). Leksička jednostavnost i značenjska složenost rječnika Ivanova evanđelja. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1 (13), 102-137.

Jelaska, Z., Bjedov, V. (2015). Pogrješke ili promjene - ovladanost odabranim hrvatskim morfosintaktičkim sadržajima učenika završnoga razreda osnovne škole. *Jezikoslovlje,* 16/2-3, 227-252.

Jelaska, Z., Bošnjak, M. (2016). Složenost govorenja u početnoj e-nastavi inoga jezika. *Istraživanja govora 2016 – Deveti znanstveni skup s međunarodnim djelovanjem.* Zagreb.

Jelaska, Z., Bošnjak Botica, T. (2019). Conjugational Types in Croatian. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje,* 45 (1), 47-74.

Jelaska, Z., Cvikić, L. (2009). Teaching of Croatian as a second language to young learners: Minority language speakers and their Croatian competence. U: M. Nikolov (ur.). *Early*

Learning of Modern Foreign Languages: Processes and Outcomes (str. 46-62). Briston-Buffalo-Toronto: Multilingual Matters.

Jelaska, Z., Cvikić, L. (2007). Usvajanje i učenje drugoga jezika. U: L. Cvikić (ur.). *Drugi jezik hrvatski* (str. 66-71). Zagreb: Profil.

Jelaska, Z., Cvikić, L. (2005). Poučavanje hrvatskim padežima, U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 329-340). Zagreb: Sveučilišna naklada.

Jelaska, Z., Cvikić, L., Novak, J. (2001). Rječnici hrvatskoga kao stranoga. *Filologija,* 36-37, 235-246.

Jelaska, Z., Cvikić, L., Udier, S. L. (2008). Assessment of Students' Progress in relationship with the type of Croatian L2 Courses. U: Z. Urkun (ur.). *The Common European Framework of Reference for Languages (CEFRL). Benefits and Limitations* (str. 27-32). Canterbury, Kent: IATEFL.

Jelaska, Z., Dovranić, M., Vidović Bolt, I. (2021). Prepoznatljivost srodnih poljskih riječi hrvatskim govornicima. U: Gligorić, I. M., Jelaska, Z. (ur.). *HINIJ – hrvatski i ini jezici*. Zagreb / Freigurg / Klagenfurt: HFD i Uni Freiburg.

Jelaska, Z., Fuček, M. (2012). Brojčani omjeri hrvatskih fonoloških i morfoloških imeničkih kategorija u Bibliji**.** *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1 (13), 35-67.

Jelaska, Z., Hržica, G. (2002). Poteškoće u učenju srodnih jezika: prevođenje sa srpskoga na hrvatski, *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika,* 49(3), 91-104.

Jelaska, Z., Kovačević, M. (2001). Odnos glagola i imenica u ranome jezičnome razvoju. U: D. Sesar, I. Vidović Bolt (ur.). *Zbornik radova II. slavističkoga kongresa* (str. 441-452). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

Jelaska, Z., Kovačević, M., Andel, M. (2002). Morphology and Semantics – The Basis of Croatian Case. U: M. D. Voeikova, W. U. Dressler (ur.). *Pre- and Protomorphology: Early Phases of Development in Nouns and Verbs* (str. 177-189). LINCOM studies in Theoretical Linguistics 29, University of Vienna.

Jelaska, Z., Šafarić, I. (2004). Izgovor hrvatskoga kao stranoga jezika. *Istraživanja govora.* Zagreb: HFD.

Kagan, O., Dillon, K. (2012). Heritage languages and L2 learning. U: S. M. Gass i A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 491-505). New York, NY: Routledge.

Kagan, O., Dillon, K. (2010). Russian-speaking immigrants in the United States. U: K. Potowski (ur.). *Language diversity in the US*.New York: Cambridge University Press.

Kagan, O., Dillon, K. (2001). A New Perspective on Teaching Russian: Focus on the Heritage Learner. *The Slavic and East European Journal*, 45/3, 507-518, preuzeto 30. listopada 2015. http://www.jstor.org/stable/3086367

Kanajet Šimić, L., Cvikić, L. (2014). E-učenje hrvatskoga kao nasljednoga jezika: trenutačno stanje i razvojne perspektive, U: C. Hornstein Tomić i sur. (ur.). *Hrvatsko iseljeništvo i domovina: Razvojne perspektive* (str. 155-165). Zagreb: Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar.

Kaplan-Rakowski, R., Gruber, A. (2021). One-on-one foreign language speaking practice in high-immersion virtual reality. U: Y. J. Lan, S. Grant (ur.). *Contextual Language Learning - Real Language Learning on the Continuum from Virtuality to Reality. S*pringer.

Keck, C., Iberri-Shea, G., Tracy-Ventura, N., Wa-Mbaleka, S. (2006). Investigating the empirical link between task-based interaction and acquisition: A quantitative meta-analysis. U: J. Norris, L. Ortega (ur.). *Synthesizing research on language learning and teaching* (str. 91-131). Amsterdam: John Benjamins.

Kekelj, M. (2009). *Jezična obilježja Lukina evanđelja*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Keller, J. M. (2008) First principles of motivation to learn and e3-learning. *Distance Education*, 29(2), 175-185.

Kelleher, A. (2008). Who is a heritage language learner? U: J. K. Peyton (ur.). *Heritage languages in America: Frequently asked questions about heritage languages in the United States* (str. 5-7). Center for Applied Linguistics.

Kennedy, C., Levy, M. (2008). L'italiano al telefonino: Using sms to support beginners' language learning. *ReCALL*, 20/3, 315-330.

King, A. (1993). From Sage on the Stage to Guide on the Side. *College Teaching*, 41(1), 30-35.

Kolaković, Z. (2014). Hrvatski glagolski parovi u svjetlu formalno-funkcionalne teorije aspekta. *5. HIDIS – Peti međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku*. Zagreb.

Kolaković, Z. (2007). Zastupljenost padeža u hrvatskome jeziku u pisanim i govornim tekstovima. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, 2*(4), 242–270.

Kondo-Brown, K. (ur.). (2006). Heritage language development: Focus on East Asian immigrants (Vol. 32). *Studies in bilingualism*. Amsterdam: John Benjamins.

Kondo-Brown, K. (2005). Differences in language skills: Heritage language learner subgroups and foreign language learners. *The Modern Language Journal*, 89(4), 563-581.

Korajac, A. (2020a). Usvajanje glagola sa *se* u hrvatskome jeziku u ranoj dječjoj dobi. U: Z. Jelaska, I. M. Gligorić (ur.). *HINIZ - hrvatski inojezični, Croatian L2* (str. 245-267). Zagreb – Klagenfurt: Hrvatsko filološko društvo – Universität Klagenfurt.

Korajac, A. (2020b). *Dubinska obrada povratnih glagola u ovladavanju hrvatskim kao inim jezikom*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet, Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik.

Korljan, J. (2010a). Primjena edukacijskog softvera MOODLE u učenju hrvatskoga kao J2 na višoj razini učenja jezika. U: L. Cvikić, E. Petroska (ur.). *Prvi, drugi, ini jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe* (str. 339-352). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

Korljan, J., Buljubašić, E. (2010b). Knjiæevnost i nove tehnologije – pristup poučavanju hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Zagreb: *3. HIDIS – Treći međunarodni znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.*

Kormos, J. (2006). *Speech Production and Second Language Acquisition.* Mahwah, NJ: Lawrence Erl-baum.

Kovačević, M. (2002). Hrvatski korpus dječjeg jezika. CHILDES.

Kovačević, M., Palmović, M., Hržica, G. (2009). The Acquisition of Case, Number and Gender in Croatian. U: U. Stephany, M. Voeikova (ur.). *Development of Nominal Inflection in First Language Acquisition: A Cross-Linguistic Perspective* (str. 153-177). Berlin: Mouton De Gruyter.

Krashen, S. (1985). *The input hypothesis. London*: Longman.

Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford: Pergamon.

Kurtović Budja, I., Lasić, J. (2021). Kako istraživati jezik potomaka podgorskih Dalmatinaca na Novome Zelandu: geolingvističke, sociolingvističke i dijalektološke smjernice. *Slavistički studiji,* 21, 79-100.

Kuvač, J., Cvikić, L. (2004). Hungarian Kids and Croatian Language. *Papers from 6th International Conference of Language Examination, Applied and Medicinal Lingustics,* 140-148.

Kuvač Kraljević, J.; Hržica, G.; Olujić, M.; Kologranić Belić, L.; Palmović, M.; Matić, A. (2016). Uzorkovanje specijaliziranih govornih i pisanih korpusa jezika odraslih govornika: izazovi i nedoumice. U: S. L. Udier, K. Cergol Kovačević (ur.). *Metodologija i primjena lingvističkih istraživanja* (str. 159-170). Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku.

Kuvač Kraljević, J., Hržica, G., Štefanec, V. (2022). *Čestotni rječnik hrvatskoga dječjeg jezika: natuknice*. Zagreb: Naklada Slap.

Kuvač, J., Palmović, M. (2007). *Metodologija istraživanja dječjega jezika*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Lado, R. (1964). *Language Teaching: A Scientific Approach*. New York: McGrawHill.

Lage, M. J., Platt, G. J., Treglia, M. (2000). Inverting the classroom: A gateway to creating an inclusive learning environment. *The Journal of Economic Education*, 31 (1), 30-43.

Lam, M. B. (2006). The cultural politics of Vietnamese language pedagogy. *Journal of Southeast Asian Language Teaching*, 12(2), 1-19.

Lamy, M.-N., Goodfellow, R. (1999). 'Reflective conversation' in the virtual language classroom. *Language Learning & Technology,* 2(2), 43-61.

Larsen-Freeman, D. (2009). Adjusting expectations: The study of complexity, accuracy, and fluency in second language acquisition. *Applied Linguistics, 30*(4), 579-589.

Larsen-Freeman, D. (2006). The emergence of complexity, fluency, and accuracy in the oral and written production of five Chinese learners of English. *Applied linguistics,* 27(4), 590-619.

Larsen-Freeman, D., Cameron, L. (2008). *Complex systems and applied linguistics*. Oxford University Press.

Larsen-Freeman, D., Long, M. (1991). *An Introduction to Second Language Acquisition Research*. New York, London: Longman.

Larsen-Freeman, D. i Strom, V. (1977). The Construction of a Second Language Acquisition: Index of Development. *Language Learning, 27*(1), 123-134.

Laufer, B. (2010). Form Focused instruction in second language vocabulary learning. U: R. Chacón-Beltrán, C. Abello-Contesse, M. del Mar Torreblanca-López (ur). *Insights into Non-native Vocabulary Teaching and Learning* (str. 15-27). Bristol, Buffalo, Toronto*:* Multilingual Matters.

Laufer, B. (2005). Focus on form in seond language vocabulary learning. U: S. Faster-Cohen, M. del Pilar Garcia Mayo, J. Cenoz (ur.). *EuroSLA Yearbook* (str. 223-150). Amsterdam: JohnBenjamins.

Laufer, B., Girsai, N. (2008). Form-focused instruction in second language vocabulary learning: A case for contrastive analysis and translation. *Applied Linguistics,* 29(4), 694-716.

Laufer, B., Nation, I. S. P. (2012). Vocabulary. U: S. M. Gass, A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 163-176). New York, NY: Routledge.

Lee, Y.; Choi, J. (2011). A review of online course dropout research: implications for practice and future research. *Education Technology Research and Development,* 59, 593-618.

Letica Krevelj, Stela (2016). Psychotypology and the Activation of Interlingual and Deceptive Cognates from Typologically Unrelated Languages in L3 English Production. U: I. Zovko

Dinković, J. Mihaljević Djigunović (ur.). *English Studies from Archives to Prospects: Linguistics and Applied Linguistics* (str. 254-269). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Lewis, M. (1997*). Implementing the Lexical Approach, Putting Theory into Practice*. London: Language Teaching Publications.

Lewis, M. (1993). *The Lexical Approach*. London: Language Teaching Publications.

Lightbown, P. M., Spada, N. (2006). *How Languages are Learned*. Third Edition. Oxford: Oxford University Press.

Lightbown, P. M., Spada, N. (1990). Focus on form and corrective feedback in communicative language teaching: Effects on second language learning. *Studies in Second Language Acquisition*, 12/4, 429-448.

Lin, H. (2015). Computer-mediated communication (CMC) in L2 oral proficiency development: A meta-analysis. *ReCALL, 27(3),* 261–287.

Lisac, J. (2001). Moliškohrvatski idiomi. Čakavska rič: Polugodišnjak za poučavanje čakavske riječi, XXIX (l), 89-94.

Liyanagunawardena, T. R., Adams, A. A., Williams, S. A. (2013). MOOCs: A systematic study of the published literature 2008-2012. *International Review of Research in Open & Distance Learning,* 14(3), 202-227.

Loewen, S. (2012). The role of feedback. U: S. M. Gass, A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 24-40). New York, NY: Routledge.

Long, M. (2004). Second Language Acquisition Theories. U: M. Byram (ur.). *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning* (str. 527-534). London-Newyork: Routledge Francis and Taylor Group.

Long, M. (1991). Focus on Form: a design feature in language teaching methodology. U: K. de Bot, R. B. Ginsberg, C. Kramsh (ur.). *Foreign Language research in Cross-Cultural Perspective* (str. 39-52). Amsterdam: John Benjamins.

Long, M. H. (1996). The role of the linguistic environment in second language acquisition. U: W. C. Ritchie, T. K. Bhatia (ur.). *Handbook of Second Language Acquisition* (str. 413-468). New York: Academic Press.

Lowie, W., Verspoor, M. i De Bot, K. (2009). A Dynamic View of Second Language Development Across the Lifespan. U: K. De Bot, R. W. Schrauf (ur.). *Language development over the lifespan* (str. 125-145). New York – London: Routledge.

Luoma, S. (2004). *Assessing Speaking*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lujić, R. (2017). *Utjecaj višejezičnog pristupa na sudjelovanje višejezičnih učenika u nastavi trećeg jezika*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Macan, Ž., Kolaković, Z. (2008). Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga u ovladavanju hrvatskim jezikom. *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1(5), 34-52.

MacIntyre, P. D., Gardner, R. C. (1991). Methods and results in the study of anxiety in language learning: A review of the literature. *Language Learning,* 41, 85-117.

Mackey, A., Abbuhl, R., Gass, S. M. (2012). Interactionist approach. U: S. M. Gass, A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 7-23). New York, NY: Routledge.

Mackey, A., Goo, J. (2007). Interaction research in SLA: A meta-analysis and research synthesis. U: A. Mackey (ur.). *Conversational interaction in second language acquisition* (str. 407-452). Oxford: Oxford University Press.

Marković, I. (2012). *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.

Martens, R., Bastiaens, T., Kirschner, P. A. (2007). New Learning Design in Distance Education: The impact on student perception and motivation. *Distance Education,* 28/1, 81-93.

Matić, I. (2021). *Strah od čitanja na njemačkome kao stranome jeziku izvornih govornika hrvatskoga jezika*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Matijević, M., Gulešić Machata, M., Udier, S. L. (2021). Nazivlje u području ovladavanja hrvatskim kao inim jezikom i Jena. *Stručno i znanstveno savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika (SIH).* Zagreb, Hrvatska.

McIsaac, M.S., Gunawardena, C.N. (1996). Distance Education. U: D.H. Jonassen (ur.). *Handbook of research for educational communications and technology*: *a project of the Association for Educational Communications and Technology* (str. 403-437). New York: Simon & Schuster Macmillan.

Meara, P. M. (2005). LLAMA Language Aptitude Tests. Swansea: Lognostics. https://www.lognostics.co.uk/tools/llama/llama_manual.pdf (19.2.2022.).

Medved Krajnović, M. (2010). *Od jednojezičnosti do višejezičnosti: Uvod u istraživanja procesa ovladavanja inim jezikom.* Zagreb: Leykam International.

Medved Krajnović, M. (2009). SLA i OVIJ: što se krije iza skraćenice? *LAHOR: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, 1*(7), 95-109.

Medved Krajnović, M. (2007). How well do Croatian learners speak English. *Metodika,* 8, 182-189.

Medved Krajnović, M. (2002). Primjer ranog leksičkog razvoja u hrvatskom jeziku. U: D. Stolac, N. Ivanetić, B. Pritchard (ur.). *Izazovi primijenjene lingvistike na početku XXI stoljeća*. 337-346.

Meyer, R.. (2013). The post-lecture classroom: how will students fare? The Atlantic. http://www.theatlantic.com/technology/archive/2013/09/the-post-lecture-classroom-how-will-students-fare/279663 (27.2.2022.)

Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranoga jezika*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Mihaljević Djigunović, J. (2000). Language Learning Strategies and Affect. *CLCS Occasional paper*, 59. Dublin: Trinity College.

Mihaljević Djigunović, J. (1994). Učenikov trud kao činitelju u procesu učenja stranoga jezika: uloga spola, dobi i uspjeha u učenju. *Strani jezici*, 2, 79-84.

Miller, Jon F. i Klee, Thomas. (1995). Quantifying language disorders in children. U: P. Fletcher, B. MacWhinney (ur.). *Handbook of Child Language* (str. 545-572). UK: Blackwell.

Mindog, E. (2016). Apps and EFL: A Case Study on the Use of Smartphone Apps to Learn English by Four Japanese University Students. *The JALT CALL Journal*, 12 (1), 3-22. DOI:10.29140/jaltcall.v12n1.199

Mitchel, R., Myles, F. (1998). *Second Language Learning Theories* (drugo izdanje). London: Hodder Arnold.

Moguš, M., Bratanić, M., Tadić, M. (1999). *Hrvatski čestotni rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Montrul, S. (2006). On the bilingual competence of Spanish heritage speakers: Syntax, lexical-semantics andprocessing. *International Journal of Bilingualism*, 10(1), 37-69.

Moore, M. G. (1989). Three types of interaction. *The American Journal of Distance Education, 3* (2), 1-6.

Moore, M. G., Kearsley, G. (1996). *Distance Education: A systems view*. Belmont, CA: Wadsworth.

Moore, M. G., Anderson, W. G. (2003). *Handbook of Distance Education*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.

Muilenburg L. Y., Berge Z. L. (2005). Student barriers to online learning: A factor analytic study. *Distance Education*, 26(1), 29-48.

Musulin, M., Macan, Ž. (2007). Usvajanje priloga u inojezičnome hrvatskome. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, 2*(2), 176-189.

Nation, I.S.P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Newton, J. (2017). Learning-to-speak and speaking-to-learn: Five categories of learning opportunity. U: E. Hinkel (ur.). *Handbook of research in second language teaching and learning*, 3 (str. 229-241). New York: Routledge/Taylor and Francis Group.

Nikolić, K., Berbić Kolar, E., Gligorić, I. M. (2021). Prijenosna odstupanja govornika hrvatskoga jezika u učenju njemačkoga jezika – prikaz slučaja. U: I. M. Gligorić, Z. Jelaska (ur.). *HINIJ* (str. 15-26). Zagreb: HFD.

Noris, J., Ortega, L. (2000). Effectiveness of L2 instruction: a research synthesis and quantitative meta-analysis. *Language Learning*, 50, 417-528.

Novak, J. (2002). *Učenje i usvajanje osnovnih glagolskih oblika u hrvatskome kao stranome jeziku.* Magistraski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Novak, J. (2000). Neke morfološke pogreške "stranaca" kod učenja hrvatskoga kao drugoga ili stranoga jezika. U: D. Stolac i sur. (ur.). *Primijenjena lingvistika u Hrvatskoj – Izazovi na početku XXI. stoljeća* (str. 373-401). Zagreb-Rijeka: HDPL.

Novak Milić, J. (2005a). Glagolski sustavi u priručnicima za strance. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 252-260). Zagreb: Sveučilišna naklada.

Novak Milić, J. (2005b). Djelotvornost gramatičkoga poučavanja. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik* (str. 353-358). Zagreb: Sveučilišna naklada.

Novak Milić, J. (2002). Učenje glagolskih oblika u hrvatskome kao stranome jeziku. *Suvremena lingvistika*, (53–54), 85–100.

Novak Milić, J., Cvikić, L. (2007). Gramatika u nastavi hrvatskoga kao nematerinskoga jezika. U: L. Cvikić (ur.). *Drugi jezik hrvatski* (str. 145-148). Zagreb: Profil.

Novak Milić, J., Gulešić Machata, M. (2006). Međukulturalna kompetencija u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1/1, 69-82.

Nunan, D. (2004). *Designing tasks for the communicative classroom*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Nunan, D. (1988). *The Learner-Centred Curriculum: A Study in Second Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Olujić, I. (2009). Problem srednjeg roda u govoru Hrvata iz Karaševa. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 8, 155-169.

Olujić, M., Matić, A. (2017). Govorni i pisani jezik odraslih: koliko se razlikuju? *Govor 34/1*, 33-52.

O'Malley, J., Chamot, A. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ordulj, A. (2016). *Kolokacije kao sastavnica leksičke kompetencije u hrvatskome kao inom jeziku*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Ordulj, A. Sokolić, N. (2019). Collocational Competence among Polish Students of Croatian as a Foreign Language. *Journal of Slavic Linguistics,* 27 (1), 57-84.

Ordulj, A., Tabak, M. (2015). Strategije učenja vokabulara u hrvatskome kao inome jeziku. *Jezikoslovlje,* 16 (1), 123-131.

Orsag, M. (2017). *Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga jezika pri ovladavanju hrvatskim*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Osborne, P. (2005). *Teaching English One to One*. London: Modern English Publishing Ltd.

Oxford, R. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. Boston, Massachusetts: Heinle & Heinle.

Patkowski, M. (1980). The sensitive period for the acquisition of syntax in a second language. *Language Learning,* 30/2, 449-472.

Pavičić Takač, V. (2008). *Vocabulary learning strategies and foreign language acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.

Pavičić Takač, V., Bagarić, V. (2007). Strategije učenja vokabulara povezane s materinskim jezikom i razina jezičnog znanja stranog jezika. *Učitelj,* 7, 363-369.

Pavličević-Franić, D. (2000). Usvajanje hrvatskoga standardnoga jezika u sustavu okomite dvojezičnosti. *Napredak 141, 1,* 75-86.

Pavličević-Franić, D. (2003). Okomita dvojezičnost i rano učenje jezika. U: K. Matešić (ur.). *Kominikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini: teorijska razmatranja, primjena* (str. 93-106). Zagreb, Jastrebarsko: Naklada Slap i Sveučilište u Zagrebu.

Pavličević-Franić, D. (2006). Jezičnost i međujezičnost između sustava, podsustava i komunikacije. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi, i strani jezik,* 1, 1-14.

Pavličević-Franić, D. (2012). Inojezično usvajanje hrvatskoga kao nasljednoga jezika u hrvatskoj nastavi u inozemstvu. U: A. Bežen, M. Bošnjak (ur.). *Hrvatska nastava u inozemstvu* (str. 181-197). Zagreb: MZOS; Učiteljski fakultet.

Pavličević-Franić, D., Aladrović Slovaček, K. (2013). Learning and teaching of Croatian as a heritage language (L2) in children of Croatian emigrants abroad. U: U. Yavuz (ur.). *International Symposium on Language and Communication: Exploring Novelties: Book of Proceedings* (str. 137-150). Izmir: Izmir University.

Pavličević-Franić, D., Aladrović Slovaček, K. (2012). Mastering morphological competence in the acquisition of Croatian as L2. U: A. Akbarov, V. Cook (ur.). *Approaches and Methods in*

Second and Foreign Language Teaching (str. 187-198). Sarajevo: International Burch University.

Pavličević-Franić, D; Gazdić-Alerić, T.; Aladrović Slovaček, K. (2012). Jezične kompetencije učenika u hrvatskoj nastavi u inozemstvu. *Napredak,* 153 (2), 163-185.

Pellicer-Sanchez, A., Schmitt, N. (2010). Incidental vocabulary acquisition from an authentic novel: Do things fall apart? *Reading in a Foreign Language, 22*(01), 31-55.

Peterson, M. (2012). Learner interaction in a massively multiplayer online role playing game (MMORPG): A sociocultural discourse analysis. *ReCALL,* 24(03), 361-380. doi:10.1017/S0958344012000195.

Peterson, M. (2005). Learning interaction in an avatar-based virtual environment: a preliminary study. *PacCALL Journal*, 1(1), 29- 40.

Petrović, B. (2007). Razvijanje kolokacijske kompetencije u hrvatskome kao stranom i drugom jeziku. *Strani jezici,* 3, 31-38.

Petrović, B., Vranešević, D. (2015). Kvantitativna raščlamba Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić. U: B. Majhut, S. Narančić Kovač, S. Lovrić Kralj (ur.). *Šegrt Hlapić od čudnovatog do čudesnog* (str. 251-267). Zagreb i Slavonski Brod: Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti i Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod.

Peyton, J. K., Lewelling, V., Winke, P. (2001). *Spanish for native speakers: Developing dual language proficiency*. Washington, D.C.: Center for Applied Linguistics. http://www.cal.org/resources/digest/spanish_native.html

Pimsleur, P. (1966). *The Pimsleur Language Aptitude Battery*. New York: Harcourt, Brace, Jovanovic.

Polinsky, M. (2008). Heritage language narratives. U: D. Brinton, O. Kagan, S. Bauckus (ur.). *Heritage language education: A new field emerging*. New York: Routledge.

Posavec, K. (2018). Uporaba korpusa u poučavanju hrvatskoga kao drugoga i inoga jezika. *Studia lexicographica,* 12 (22), 63-84.

Požgaj Hadži, V., Smolić, M., Benjak, M. (2008). *Hrvatski izvana*. Zagreb: Školska knjiga

Požgaj Hadži, V., Plešković M., Ćužić, T. (2011). Hrvatski s gramatikom ili bez nje. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje,* 13 (3), 177-200.

Račić, M. (2018). *Revitalizacija moliškohrvatskoga identiteta*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Radić, Ž., Kuvač Kraljević, J., Kovačević, M. (2010). Udžbenik kao poticaj ili prepreka leksičkomu razvoju. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi, i strani jezik,* 1(9), 43-59.

Raecke, J. (2006). Hrvatski u Njemačkoj: njemački s hrvatskim riječima. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1 (1), 151–158.

Read, J. (2007). Second Language Vocabulary Assessment: Current Practices and New Directions. *International Journal of Englih Studies,* 7 (2), 105-125.

Read, J. (2000) *Assessing Vocabulary,* Cambridge: Cambridge University Press.

Reid, J. (ur.) (1995). *Learning Styles in the ESL/EFL Classroom*. New York: Heinle and Heinle.

Reinders, H., Wattana, S. (2011). Learn English or die: The effects of digital games on interaction and willingness to communicate in a foreign language. *Digital Culture & Education,* 3(1), 4-28.

Robinson, P., Mackey, A., Gass, S. M., Schmidt, R. (2012). Attention and awareness in second language acquisition. U: S. M. Gass, A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 247-267). New York, NY: Routledge.

Rowland, C. F., Fletcher, S. L., Freudenthal, D. (2008). How big is enough? Assessing the reliability of data from naturalistic samples. U: H. Behrens (ur.). *Corpora in Language Acquisition Research: History, Methods, Perspectives. Trends in Language Acquisition Research 6* (str. 1-24). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Schachter, J. (1981). The hand signal system. *TESOL Quarterly*, 15, 125-138.

Schmidt, R. (1993). Awareness and second language acquisition. *Annual Review of Applied Linguistics*, 13, 206-226.

Schmidt, R. (1990). The role of consciousness is second language learning. *Applied Linguistics*, 11, 129-158.

Schmitt, N. (2019). Understanding vocabulary acquisition, instruction, and assessment: A research agenda. *Language Teaching*, 52, 261-274.

Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*, 10, 209-231.

Shield, L., Hauck, M., Hewer, S. (2001). Talking to strangers-The role of the tutor in developing target language speaking skills at a distance. U: A. Kazeroni (ur.). *Proceedings of UNTELE 2000*, Vol. II (str. 75-84). Compiègne, France: Technological University of Compiegne.

Shipley, K. G., McAfee, J. G. (2015). *Assessment in Speech-LanguagePathology: A resource manual* (5. izdanje). USA, Boston: Cengage Learning.

Skelin Horvat, A., Čagalj, I., Ščukanec, A. (2017). O položaju manjinskoga jezika „odozdo" i „odozgo". *Rasprave,* 43/1, 227-240.

Skelin Horvat, A.; Musulin, M.; Blažević, A. G. (2021). Croatian in Argentina: Lexical transfers in the speech of bilingual Croatian-Spanish speakers. U: J. Hlavač, D. Stolac (ur.). *Diaspora Language Contact the Speech of Croatian Speakers Abroad* (str. 595-624). Berlin: De Gruyter.

Smrtić, S. (2018). *Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga pri ovladavanju hrvatskim i hrvatskoga pri ovladavanju njemačkim na razini B1*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Spada, N. (1997). Form-focussed instruction and second language acquisition: A review of classroom and laboratory research. *Language Teaching,* 30 (2), 73-87.

Starčević, A. (2014). *Hrvatski i engleski u dodiru: hrvatska iseljenička obitelj u Kanadi*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Stickler, U., *Hampel*, R., *Emke*, M. (*2020*). A developmental framework for online language teaching skills. *Australian Journal of Applied Linguistics, 3(1),* 133-151.

Stickler, U., Shi, L., (2012). Supporting Chinese speaking skills online. *System*, 41(1), 50-69.

Sunderland, J. (2010). Research questions in linguistics. U: L. Litosseliti (ur.). *Research methods in linguistics* (str. 9-28). London: Bloomsbury.

Swain, M. (1995). Three functions of output in second language learning. U: G. Cook, B. Seidlhofer (ur.). *Principle and practice in applied linguistics: Studies in honour of henry G. Widdowson* (str. 125-144). Oxford: Oxford University Press.

Swain, M. (1985). Communicative competence: Some roles of comprehensible input and comprehensible output in its development. U: S. Gass, C. Madden (ur.). *Input in second language acquisition* (str. 235-253). Rowley, MA: Newbury House.

Šafarić, I., Ćalušić, A., Mildner, V. (2006). Procjena izgovora neizvornih govornika hrvatskog jezika. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1/1, 49-60.

Ščukanec, A. (2021). Post-WWII Croatian migrants in Austria and Croatian-German language contacts. U: J. Hlavac, D. Stolac (ur.). *Diaspora Language Contact: The Speech of Croatian Speakers Abroad* (str. 251-281). Berlin: De Gruyter Mouton.

Škvorc, B. (2006). Hrvatski uokviren engleskim: jezik australskih Hrvata kao prvi i drugi jezik. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik,* 1/1, 15-26.

Šporčić, M. (2020). Ispravljati ili ne? – razumljivost govorne proizvodnje učenika hrvatskoga kao inog jezika. U: Z. Jelaska, I. M. Gligorić (ur.). *HINIZ - hrvatski inojezični, Croatian L2* (str.109-135). Zagreb – Klagenfurt: Hrvatsko filološko društvo – Universität Klagenfurt.

Tabak, M., Ordulj, A. (2015). Strategije učenja vokabulara u hrvatskome kao inome jeziku. *Jezikoslovlje,* 16 (1), 123-131.

Tadić, M., Filko, M. (2018). HR4EU – e-učenje hrvatskoga jezika. *Dani e-infrastrukture DEI 2018, "Izazovi (ne)otvorenosti"*. Zagreb*:* SRCE.

Tafra, B. (1989). Što su brojevi? (gramatički i leksikografski problem). *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 15*(1), 219-237.

Tanaka, S. (2012). New directions in L2 lexical development. *Vocabulary Learning and Instruction*, 1(1), 19. doi: 10.7820/vli.v01.1.tanaka

Teng, F. (2014). Incidental vocabulary learning by assessing frequency of word occurrence in a Graded Reader: Love or money. *Language Education and Acquisition Research Network (LEARN) Journal, 7*(2), 36-50. 12460

Teng, H. (2002). A study of the procedures for conducting EFL oral tests. *Newsletter for Teaching the Humanities and Social Sciences,* 12(5), 35-41.

Tomašić, A. (2012). Kategorije roda, broja, padeža i sklonidbe među imenicama Matejeva evanđelja. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1(13), 68-84.

Tomašić, A. (2011). *Jezična raščlamba Matejeva evanđelja i usporedba riječi kanonskih evanđelja*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Tomašić, A., Brkić, M. (2012). Udio vrsta hrvatskih riječi u sva četiri kanonska evanđelja. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1 (13), 85-101.

Udier, S. L. (2009). Pristup obradi leksičkih jedinica u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 7, 77-94.

Udier, S. L., Gulešić-Machata, M. i Čilaš-Mikulić, M. (2006). Gramatičko-semantički pristup obradi padeža. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, 1* (1), 36-48.

Valdés, G. (2001). Heritage language students: Profiles and possibilities. U: J. K. Peyton, D. A. Ranard, S. McGinnis (ur.). *Heritage languages in America: Preserving a national resource* (str. 37-80). McHenry, IL: Center for Applied Linguistics.

Valdés, G. (2000). The teaching of heritage languages: An introduction for Slavic-teaching professionals. U: O. Kagan, B. Rifkin (ur.). *The Learning and Teaching of Slavic Languages and Cultures* (str. 375-403). Bloomington, IN: Slavica Publishers.

Van Deusen-Scholl, N. (2003). Toward a Definition of Heritage Language: Sociopolitical and Pedagogical Considerations. *Journal of Language, Identity & Education*, 2/3: 211-230.

VanPatten, B. (2006). Input processing. U: B. VanPatten, J. Williams (ur.). *Theories in second language acquisition: An introduction*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

VanPatten, B. (2004). Input processing in SLA. U: B. VanPatten (ur.). *Processing Instruction: Theory Research and Commentary* (str. 5-31) Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

VanPatten, B. (2002). Processing the content of input processing and processing instruction: A response to DeKeyser, Salaberry, Robinson, and Harrington. *Language Learning*, 52, 825–831.

VanPatten, B. (1996). *Input processing and grammar instruction*. Norwood, NJ: Ablex.

Vidović, V. (2021). *Stavovi nasljednih govornika hrvatskoga jezika u Australiji prema hrvatskome standardnom jeziku i dijalektima: studija slučaja*. Diplomski rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.

Vidović Bolt, I., Kodrić, A. (2013). Važnost kontrastivnog pristupa u poučavanju stranoga jezika – primjer ovladavanja hrvatskim za poljske govornike. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, (5), 307–320.

Vrhovac, Y. (2001). *Govorna komunikacija i interakcija na satu stranoga jezika*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Vuk, D. (2013). *Ovladanost hrvatskim jezikom dvojezičnih govornika iz Mađarske i Austrije*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.

Vuletić, D., Arapović, D. (1981) Morfologija u govoru. *Defektologija*, 17, 1/2, 35-45.

Wang, Y. (2004). Supporting synchronous distance language learning with desktop video-conferencing. *Language Learning & Technology, 8*, 90-121.

Waring, R., Takaki, M. (2003). At what rate do learners learn and retain new vocabulary from reading a graded reader? *Reading in a Foreign Language*, 15, 130-163.

White, C., Zheng, Y., Skyrme, G. (2020). Developing a model for investigating one-to-one synchronous Chinese online language teaching via videoconferencing. *Computer Assisted Language Learning, 1-22.*

Wilberg, P. (1994). *One to One: A Teacher's Handbook*. London: Language Teaching Publication.

Williams, J. N. (2012). Working memory and SLA. U: S. M. Gass, A. Mackey (ur.). *The Routledge handbook of second language acquisition* (str. 427-441) New York, NY: Routledge.

Yanguas, I. (2010). Oral computer-mediated interaction between L2 learners: It's about time! *Language Learning & Technology*, 14(3), 72-93.

York, J. (2019). *Language learning in complex virtual worlds: Effects of modality and task complexity on oral performance between virtual world and face-to-face tasks*. Doktorski rad. Leicester: University of Leicester.

Zubčić, S. (2010). Govor iseljene Hrvatske. U: V. Kukavica (ur.). *Hrvatski iseljenički zbornik* (str. 71-93). Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.

ŽIVOTOPIS

Marija Bošnjak rođena je 15. srpnja 1974. godine u Širokom Brijegu gdje je završila osnovnu školu, a srednju školu (jezičnu gimnaziju) u Mostaru, u Bosni i Hercegovini. Hrvatski jezik i književnost diplomirala je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Stručni ispit za zanimanje učitelja hrvatskoga jezika položila je 2002. godine, a na Učiteljskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu izabrana je 2018. godine u naslovno nastavno zvanje predavačice u području humanističkih znanosti, znanstveno polje: filologija, znanstvena grana: kroatistika. Poslijediplomski doktorski studij Glotodidaktika upisala je 2014. godine na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a 2017. odobrena joj je tema za izradu doktorskoga rada.

Od školske 2000./2001. do 2008./2009. godine bila je zaposlena kao učitelj hrvatskoga jezika i književnosti u tri osnovne zagrebačke škole, izvodila je nastavu hrvatskoga kao stranoga jezika u trima veleposlanstvima, a od 1998. suradnica je *Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture* Sveučilišta u Zagrebu gdje predaje hrvatski kao ini jezik na svim razinama i zamjenica je voditeljice. Sudjelovala je od 2008. do 2011. u izradi prvoga e-tečaja hrvatskoga kao inoga jezika u Hrvatskoj *HiT-1*, a od proljeća 2011. drži nastavu na istome e-tečaju, kao i na individualnome e-tečaju *Hej* na različitim razinama. Od akademske 2010./2011. do 2015./2016. godine kao vanjska suradnica izvodila je nastavu na kolegiju *Hrvatski jezik* na Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Akademske godine 2016./2017. kao vanjska suradnica izvodila je nastavu na kolegiju *Hrvatska gramatika* na Učiteljskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2013. do 2016. bila je zaposlena u Ministarstvu znanosti obrazovanja i sporta na e-tečaju hrvatskoga kao inoga jezika HiT-1 kao lektor koordinator organiziranja e-učenja hrvatskoga jezika i književnosti za studente stranih sveučilišta na Sveučilištu u Zagrebu. Od 2019. zaposlena je na Sveučilištu u Zagrebu kao e-lektor hrvatskoga kao inoga jezika na e-tečaju HiT-1.

U središtu je istraživačkoga interesa M. Bošnjak poučavanje i učenje (inojezičnoga) hrvatskoga jezika te e-učenje hrvatskoga jezika, o čemu je sama ili u suautorstvu objavila sedamnaest radova.

Sudjelovala je na dvadesetak međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova, a na šest međunarodnih znanstvenih skupova *Hidis* bila je članicom organizacijskoga odbora. Kao vanjski suradnik istraživač sudjelovala je na tri znanstvena projekta, dva međunarodna i tri stručna projekta.

Pozivana je da kao predavač sudjeluje na dvadesetak stručnih seminara i radionica za učitelje u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje i Ministarstva znanosti i obrazovanja. U suautorstvu je održala i dva javna pozvana predavanja.

Pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja bila je članica nekoliko radnih skupina za izradu nastavnih programa za učenje hrvatskoga kao inoga jezika, a pri Nacionalnom centru za vanjsko vrjednovanje bila je članica radne skupine za izradu ispitnoga kataloga i ispita za hrvatski kao ini jezik na razini B2.

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA

Knjige

1. **Bošnjak, M**., Cvikić, L. (2012). *Hrvatski u malom prstu 1 – leksički priručnik za početno učenje hrvatskoga kao inoga jezika na kratkim intenzivnim tečajevima*, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

Poglavlja u knjigama

2. Cvikić, L., **Bošnjak, M.** (2005). Rječnička sastavnica. U: Z. Jelaska i sur. (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 186-195.
3. **Bošnjak, M.** (2007). Brojalice i pjesmice u nastavi. U: L. Cvikić (ur.). *Drugi jezik hrvatski.* Zagreb: Profil, 169-181.
4. **Bošnjak, M.** (2012). U razredu s inojezičnim govornicima. U: M., Češi, L. Cvikić, S. Milović (ur.). *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 67-72.
5. **Bošnjak, M.,** Kolaković, Z. (2013). Načela e-učenja inojezičnoga hrvatskoga: HiT-1 od A do Z. U: L. Cvikić, E. Petroska (ur.). *Prvi, drugi, ini jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe*, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 319-325.
6. **Bošnjak, M.,** Jelaska, Z. (2016a). Strani i nasljedni učenici na e-tečaju. U: S. L. Udier, K. Cergol Kovačević (ur.). *Metodologija i primjena lingvističkih istraživanja.* Zagreb: Srednja Europa i HDPL, 427-440.

Poglavlja u zbornicima

7. Cvikić, L., **Bošnjak, M.** (2004). Pogled u obilježja i probleme učenja riječi u hrvatskome kao nematerinskome jeziku. U: N. Ivanetić, B. Pritchard i D. Stolac (ur.). *Suvremena kretanja u nastavi jezika. Zbornik HDPL*-a. Zagreb-Rijeka: Graftrade, 111-120.
8. Cvikić, L., **Bošnjak, M.**, Jelaska, Z. (2009) Samoprocjena jezičnoga znanja - prilog proučavanju dvojezičnosti romske manjine u Hrvatskoj. U: Ž. Cvetkovski i sur. (ur.). *Zbornik vo čest na prof. dr. Liljana Minova-Đurkova*. Skoplje, Makedonija, 63-69.
9. Cvikić, L., **Bošnjak, M**., Kolaković, Z. (2012). Hrvatski kao ini jezik u računalnome okružju – glotodidaktička promišljanja. U: M. Čilaš Mikulić, A. T. Juričić, S. L. Udier (ur.). *Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*, 1. zbornik. Zagreb: Ffpress, 97-106.
10. **Bošnjak, M.** (2015). Hrvatski kao ini u virtualnome okružju – deset semestara Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1. U: V. Kukavica (ur.). *Hrvatski iseljenički zbornik 2016.* Zagreb: Hrvatska matica iseljenika, 55-67.
11. **Bošnjak, M.,** Landsman Vinković, M. (2015). Croatian and German as a foreign language in a virtual environment – advantages and disadvantages. U: T. Kužić i sur. (ur.). *The 8th International Language Conference on The Importance of Learning Professional Foreign Languages for Communication between Cultures.* Zagreb: University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, 18-26.
12. **Bošnjak, M**., Kanajet Šimić, L. (2017). Inojezični hrvatski u virutalnome svijetu: dvanaest semestara Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1. U: M. Sopta, V. Lemić, M. Korade, I. Rogić, M. Perić Kaselj (ur.). *Hrvatska izvan domovine: zbornik radova predstavljenih na Drugom hrvatskom iseljeničkom kongresu u Šibeniku* Zagreb: Centar za istraživanje hrvatskoga iseljeništva i Centar za kulturu i informacije Maksimir, 653-660.
13. **Bošnjak, M.,** Kanajet Šimić, L. (2019). Dvadeset semestara Hrvatskoga internetskoga tečaja HiT-1. U: V. Kukavica (ur.). *Hrvatski iseljenički zbornik 2020*. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika, 59-67.

Radovi u časopisima

14. Cvikić, L., **Bošnjak, M.** (2008). Teorijski okvir razredbenoga ispita inojezičnoga hrvatskoga. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik 6,* 183-197.
15. **Bošnjak, M.,** Filipović, D. (2009). Međudjelovanje učitelja i učenika hrvatskoga kao stranoga jezika na nastavi. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik 8,* 195-218.
16. **Bošnjak, M.** (2010). Članci objavljeni u prvih deset brojeva Lahora. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik 10,* 264-270.
17. **Bošnjak, M.** (2014). Norma e-lektora hrvatskoga kao inoga jezika: proučavanje slučaja e-tečaja HiT-1. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik 18,* 129-151.